

SINŦGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea

SINGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1

Contents

MATAIO	1
MAREKO	49
LUKA	79
YOHANE	129
AOSOLO	168
ROMA	216
1 KORINTI	241
2 KORINTI	265
GALATA	280
EPESO	288
PILIPI	296
KOLOSAI	301
1 TESALONIKE	307
2 TESALONIKE	312
1 TIMOTEO	315
2 TIMOTEO	322
TITO	327
PILEMON	330
HEBIRAI	332
YAKOBO	350
1 PETERO	356
2 PETERO	363
1 YOHANE	367
2 YOHANE	373
3 YOHANE	374
YUDA	375
DEN TIKNĀ	377

Yesugât sinji âlip Mataionjâ kulemgoip.

*Yesugât sâkurâpnâ, zengât
kutziñâ.*

(Lu 3:23-38)

¹ A danjonjâ danjonjâ muyagem gane Yesu Kristo, zâk Abaram sot Dawidi, zekât kiun muyageip. ² Abaramgâren gâbâ Isaka âsageip. Isakagâren gâbâ Yakobo muyageip. Yakobogâren gâbâ Yuda sot âtâ murâpnâ âsagiwe. ³ Yudagâren gâbâ Perese sot Sera âsagiwet. Zekât mamzik kutnjâ Tama. Peresegâren gâbâ Hesoronjâ muyageip. Hesoronjâren gâbâ Ram âsageip. ⁴ Ramgâren gâbâ Aminadaba âsageip. Aminadabagâren gâbâ Nasonjâ muyageip. Nasonjâren gâbâ Salomonjâ âsageip. ⁵ Salomonjâren gâbâ Boasi âsageip. Boasigât mamnjâ kutnjâ Rahaba. Boasigâren gâbâ Obede muyageip. Obedegât mamnjâ kutnjâ Ruti. Obedegâren gâbâ Yese âsageip. ⁶ Yesegâren gâbâ a kutâ Dawidi muyageip. A kutâ Dawidigâren gâbâ Salomo muyageip. Dawidi zâk Uriagât ambân zo mei Salomo âsageip. ⁷ Salomogâren gâbâ Rehabeam muyageip. Rehabeamgâren gâbâ Abia âsageip. Abiagâren gâbâ Asa âsageip. ⁸ Asagâren gâbâ Yosapata muyageip. Yosapatagâren gâbâ Yoram muyageip. Yoramgâren gâbâ Usia muyageip. ⁹ Usiagâren gâbâ Yotam âsageip. Yotamgâren gâbâ Ahasi muyageip. Ahasigâren gâbâ Hisikia âsageip. ¹⁰ Hisikiagâren gâbâ Manase muyageip. Manasegâren gâbâ Amon âsageip. Amongâren gâbâ Yosia muyageip. ¹¹ Yosiagâren gâbâ Yekonia sot âtâ murâpnâ

âsagiwe. Kâsaziñâ Yuda a gâsum diizingâm Babilonia hânân âine âsagiwe. ¹² Oi zoren Yekoniagâren gâbâ Salatie muyageip. Salatiegâren gâbâ Serubabe muyageip. ¹³ Serubabegâren gâbâ Abidu muyageip. Abidugâren gâbâ Eliakim âsageip. Eliakimgâren gâbâ Aso muyageip. ¹⁴ Asogâren gâbâ Sadoko âsageip. Sadokogâren gâbâ Akim muyageip. Akimgâren gâbâ Eliudu muyageip. ¹⁵ Eliudugâren gâbâ Eleasa muyageip. Eleasagâren gâbâ Matanjâ muyageip. Matanjâren gâbâ Yakobo muyageip. ¹⁶ Yakobogâren gâbâ Yosepe âsageip. Zâk Mariagât apnjâ oip. Mariagâren gâbâ Yesu âsageip. Zâkkât kutnjâ Kristo sâmen. Kutnjâ zorat topnjâ itâ. Zâk bâliñan gâbâ mâkâniñgâbap.

¹⁷ Âsaâsaginjâ zo itâ âsagiwe. Abaramgâren gâbâ âsagem gane Dawidi âsageip, tengâziñâ kiin kimembut uap. Oi Dawidigâren gâbâ muyagem gane Yuda a Babilonia hânân âiwe, zo tengâziñâ kiin kimembut uap. Oi narâk zoren gâbâ âsagem gane Kristo muyageip, zo yatigâk kiin kimembut uap.

*Yesu muyageip, zorat den sinji.
(Lu 2:1-7)*

¹⁸ Yesu Kristo muyageip, zorat topnjâ itâ. Mamnjâ Maria Yosepegât sinji sâne ândeip. Sinji sânetâ tirik tirik ândiwet. Ândeitâ Tirik Kaapumnjâ Maria sot pâlâtân oi kâmbonjâ oip. ¹⁹ Maria zâk kâmbonjâ oi ko Yosepenjâ nângip. Oi zorat topnjâ mân nângipkât nângi mân dâp oip. Yosepe a târâraknjâ ândeipkât umñan itâ nângip, “Nâ diñâ a ambân mâteziñan sa anun opapkât tigâk birâbat.” ²⁰ Yatâ upat sâmbânngâm ândeip Kembangât sumbem a nâinjâ umanân muyagem itâ sâmbânngip,

“Yosepe, Dawidigât kiunnâ, ambingâ mimbam um zagât mân upan. Tirik Kaapumnâ zâk sot pâlâtân oipkât kâmbonj op katep mimbap. ²¹ Nannâ mimbap. Mei ko zâkkât kutnjâ Yesu sâban. Zâknâ a ambân gakârâpnâ bâlinanjât tâgân gâbâ olanjizigâbap.”

²² Kut nâi nâi muyageip, zo Propete a nâinjâ Kembangât sâtkât den itâ sâip, zo bonnâ oip,

²³ “Nângânek. Ambân sigan nâinjâ kâmbonj op nannâ mimbap. Zâkkât kutnjâ Imanue sâbi (Niinj denân ko Anutuñâ nen sot ândiap).”

²⁴ Yosepe zâk umanân gâbâ zaatnjâ sumbem anjâ den dukuip, zo lum Maria diim mirânjan zari ândiwet. ²⁵ Ka ap ambin ândiândij, zo yatâ mân ândiwet. Yatâ op ândeitâ kâtep muyagei Yosepenjâ kutnjâ Yesu sâip.

2

Nângânângâ a, zen hân kârebân gâbâ gawe.

¹ Yudaia hânân Herode a kutâ ândeip, narâk zoren Yesu zâk Betelem kamânân Yudaia hânân âsageip. Oi narâk zoren mirâsinj takâtakânan gâbâ nângânângâ a, zen Yerusalem kamânân gawe.

² Gamnjâ sâm mâsikâzingâm sâwe, “Katep mâik âsagiap, zâk Yuda a zengât a kutâ upap, zâk ikâ taap? Nen ândi hânniñan gâbâ sângelaknjâ eknjâ mâpâsinam gen.” ³ Yatâ sânetâ Herode sot Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik nângâm pârâkparâwe.

⁴ Herodenjâ den zo nângâm Anutugât tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtnjâ minduzingâm itâ sâm mâsikâzingip. “Kristo zâk ikâ muyagibapkât dâsân?”

⁵ Mâsikâzingi itâ sâm dukuwe, “Betelem kamânân, Yudaia hânân,

Zorat Propete nâinjâ itâ sâm kulemgoip,

⁶ ‘O Betelem, kamân mâik Yudaia zengât kamân giginjâ buñâ. Gâgâren a kutâ patâ muyagem Isirae a ambân gakârâpnâ kembu otzingâbap.’”

⁷ Den zo sâne nângâm Herodenjâ nângânângâ a diizingâm ziinjik âim mulunâk mâsikâzingip. Sângelak muyageip, zorat narâknjâ mâsikâzingi dukuwe. ⁸ Dukune nângâm zen Betelem kamân âibigât sângonzângom sâip, “Zen âimnjâ kârum katep muyagemnjâ ga dâtnobi. Oi nângoot yatik âi mâpâsibat.” ⁹ A kutânâ den yatâ sâi zen âiwe. Oi sângelak hânziñan gâbâ igâwe, zorân kândom otzingâm âimnjâ katep zeip, zorat mirâ kwâkñan âi tâip.

¹⁰ Oi zen sângelak zo eknjâ sâtâre patâ urâwe. ¹¹ Oi mirin bagim katep sot mamnjâ Maria zikit umzik topñan gei mâpâsiwe. Mâpâsemnjâ irâziñan gâbâ kut nâi nâi âlipnjâ mem pindâwe. Kât âlipnjâ goide sot too wârânjâ âlip, sângânjâ patâ, zo pindâwe.

¹² Oi Kembunjâ umanân kwâkâzingi zen Herodegâren mân âi muyagem mâtâp nâin gâbâ hânziñan âiwe.

Kembunjâ Yesu katep lilâugip.

¹³ Nângânângâ a, zen âburem kamânziñan âine ko Kembangât sumbem a nâinjâ Yosepe umanân itâ dukuip, “Gâ zaat katep sot mamnjâ diizikâna Aigita hânân âi tap nâgât dengât mambât ândibi. Nângâ. A kutâ Herode, zâk katep kârumnjâ muyagem kumbat sap.”

¹⁴ Sâi Yosepenjâ zaatnjâ katep sot mamnjâ diiziki nâtigânâk tik âim Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Oi zen zoren ândinetâ a kutâ Herode moip. Propete nâinjâ zorat Kembangât sâtkât itâ sâip, zo bon oip,

“Nannâ Aigita hânân gâbâ konsa gâip.”

¹⁶ Nângânângâ a, zen Herode kâitkum âinetâ nângâm kuk imbanâ oip. Yatâ op kâwali a sângonzângoi Betelem kamân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âim katep kendonziņ zagât, zo zângom nanngâwe. Nângânângâ a zen sângelak âsageip, zorat narâk sâwe, zorat dâp sâi katep zângom nanngâwe. ¹⁷ Oi Propete Yesaianâ mâruman den sâip zo narâk zoren bon oip,

¹⁸ “Rama kamânân den kwamit patâ muyagiap. Âgirâp patâ uap. Mamârâpziņ zen murârâpziņangât umbâla op âgirâp op zem tatne hirînsâbigât sâm osizinge. Wangât, murârâpziņ buņ op nanņe, zorat.”

¹⁹ Herode moi Kembugât sumbem a nâiņâ Yosepe Aigita hânân umanân itâ sâm dukuip, ²⁰ “Gâ zaat. Katep sot mamņâ diizikâna Isirae hânân âburem âinek. Katep kunat sâwe, a zo muwe.” ²¹ Yatâ sâi Yosepeņâ katep sot mamņâ diiziki Isirae hânân âburem âiwe. ²² Âburemņâ Yosepeņâ den nâi itâ nângip, “Akelau zâk ibânâ Herode, zâkkât gebâkņan Yudaia hângât a kutâ op ândiap.” Den zo nângâm zo ândibam kengât oip. Oi umanân den nângâmņâ Galilaia hânân arip. ²³ Zoren kamân nâi kutņâ Nasarete zeip, zoren âi ândeip. Oi Propete zengât den itâ ziap, zo bon oip, “Zâk Nasarete kamânân gokņâ sâbi.”

3

Yohanenâ nep topkwâip.

(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28)

¹ Ândim zâim ko Yohanenâ Yuda a zengâren muyagem gâip. Gamņâ Yudaia zengât mirâ âtânan, a mân ândiândiņan, zoren âi ândim den

siņgi itâ sâm dâzângom ândeip, ² “Anutu um topņan ândinatkat narâk mâte uap, zorat zen umziņ melânnek.” ³ Yohanegât Propete Yesaianâ mâruman den itâ sâm kulemguip, zo bon oip,

“Mirâ kamân âtânan a nâiņâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtap kârâm kubiknek. Oi kârâm kwâarakune kelâlunâ oik.’”

⁴ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkat sâk pâke âlipņâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Hâmbâ kamele sâmotjandâ tuuwe, zo mem ândeip. Oi kâmbatņan inzut nâi lap ândeip. Nalemņâ ko kumbon sot bânșat, zo nem ândeip. ⁵ Oi Yerusalem kamânân gâbâ sot Yodaņ too nâmbut nâmbut, zengâren gâbâ a gâbâreyangâm zâkkâren âimarâwe. ⁶ Zâkkâren âimņâ bâliņâziņâ sapsune Yodaņ toin sanjonziņgip. ⁷ Oi Parisaio a sot Sadukaio a doņbepņâ too sanjonam gane ziņgitņâ itâ mâsikâziņgip, “O mulumgât kiurâp, zen bâliņâziņangât hâuņâ mâte otziņgâbâmap, zo nâiņâ dâzângoi bâliņâziņ birâbi? ⁸ Zen umziņ melânâ orot mâmeziņâ kubik ândibi. ⁹ Zen umziņan itâ mân nângâbi, ‘Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpņoot mân otņiņgâbap.’ Nâ dâzângua nângânek. Anutuņâ sâbâ sâm sâi kât zirânâ Abaramgât kiurâpņâ op âsagibi. ¹⁰ Zorat sa nângânek. Nak nâi bonņâ âlipņâ mân upap, zo ko mariņandâ kârâm kârâp oi simbap. Nânga zo mârumanak topņan pâi ziap. ¹¹ Zen umziņâ melânne toin sanjonziņgâman. Ka nâi bet gam taap, zâk imbanâ patâ zemņangap. Nâ yatâ zorâņ irânâ sikumņâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. Zâkņâ Tirik Kaapum sot kârâp sanjonziņgâbap. ¹² Zâk gâbâgâbâriņoot gamņâ nalemm

gwapgwapnâ gâbârem mindubap. Nalem bonnâ mirânjan pâmbap. Ka gwapgwapnâ, zo ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

Yohanejâ Yesu too sanjonjanjgip.
(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

¹³ Narâk zoren Yesu zâk Galilaia hânân gâbâ Yodañ toin âimnâ Yohanejâ too sanjonjanjgâbapkât dukui. ¹⁴ Dukui ko Yohanejâ nânji mân dâp oi itâ dukui, “Wangât nâgâren ga sat? Gânâ nâ sanjonina dâp opap.” ¹⁵ Sâi Yesujâ den itâ mâburem dukui, “Nânngâm kwâkâ mân ot. Net Anutugât sâtnâ lugitâ dâp upap.” Yatâ sâi Yohanejâ diñâ lum sanjonjanjgip. ¹⁶ Too sanjonjanji Yesu zâk toin gâbâ kopgam egi sumbem pâronjsâi Anutugât Kaapumnâ nii kembâ yatâ opnâ gem gam kwâkjan pâip. ¹⁷ Oi zorenâk sumbemân gâbâ den nâi itâ muyageip, “Zi nannâ âlipnâ. Umnâ zâkkâren kinmap. Ekñâ umnâ âlip opmap.”

4

Satanjâ Yesu mâsikip.
(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

¹ Kaapumnâ Yesu okjanji mirâ kamân âtânjan arip. Satanjâ mâsikânjanjgâbapkât okjanji arip. ² Oi zoren Yesu zâk nâtik sot sirâm 40 umñan nâlem buñ ândeip. ³ Oi sarâ mariñandâ zâkkâren gamnâ itâ sâm dukui, “Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko sânanâ kât zirân nalem oi ne.” ⁴ Sâi Yesujâ itâ sâm dukui, “Den kulem nâi itâ ziap, ‘Anâ nalemâk nem mân ândinat. Nalem nem sot den Anutugâren gâbâ gâmap, zo nânngâm ândim kwâtâtinat.’”

⁵ Yatâ sâi Satanjâ diim âim kamân patin takâm tirik namâ pum kwâkjan pâip. ⁶ Pamnâ

itâ dukui, “Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko zibâ pânzan gei. Oi den kulem nâi itâ ziap, zo nânngâ, ‘Zâknâ sumbem arâp zengât bitziñan gâbanbap. Zinâ bitziñandâ mingim geine kâtnâ mân gobap.’”

⁷ Yatâ sâi Yesujâ itâ sâip, “Oi den kulem nâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ zâizâinj mân okjanjgâban.’”

⁸ Sâi Satanjâ bak kârep patâ nân diim zâi kin hân dâp a kâmut kâmutnâ sot sikum kut nâi nâi âknâleñoot, zo tirâpkoi.

⁹ Tirâpkum itâ sâip, “Gâ nâgât umnâ topñan gei pindiñsâm mâpâseninandâ hân sot kut nâi nâi, zi aksik gâ gibat.” ¹⁰ Sâi Yesujâ den mâburem itâ dukui, “Satan, gâ birânim âi. Den kulem nâi itâ ziap,

‘Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Oi zâk kânok kore okjanjgâban.’”

¹¹ Yatâ sâi Satanjâ birânjanjâm ari sumbem a zen gam on galem okjanjgâwe.

Yesujâ Galilaia hânân âi nep tuugip.

(Mk 1:14-20; Lu 4:14-15; 5:1-11)

¹² Yohane tâk namin panetâ Yesujâ zorat sinji, zo nânngâm Galilaia hânân arip. ¹³ Oi Nasarete kamânân ândeip, zo birâm Kape-naum kamân âi ândeip. Kamân zo saru sâtnjan Sebuloñ sot Naptali, zengât hânân tâip. ¹⁴ Yatâ oi Propete Yesaia zâkkât den nâi itâ ziap, zo bon oip,

¹⁵ “Sebuloñ sot Naptali hân saru sâtnjan Yodañ too nâmbutken ziap, Galilaia hân torenjan, zoren hân nâin goknâ zen ândime. ¹⁶ A zo nâttâtigân ândiwe, zen kârâp âsaknâ patâ ikse. Mumunjanjât sinji op nâttâtigân ândiwe, zen âsaknâ muyageziñgâp.”

17 Narâk zoren Yesujâ top-kwapnâ singi âlip dâzângom a itâ dâzângom ândeip, “Anutugât um topnjan ândinatkat narâknâ mâte uapkât umzinj melânjek.”

18 Oi sirâm njan Yesujâ Galilaia saru sâtņan âim gam tap a zagât, âtâ mun zikirip. Njai Simonj, kutņâ njai Petero. Njai ko munņâ Andrea. Zet saruyân zuugât irâ pam kirâwet. Zet injangât nep tuum ândiwet. 19 Yesujâ zikitņâ dâzâkom sâip, “Zet ga nâgât a op molinigit. Oi zet injangât nep tuum ândibot, zo yatik a zengâren nep tuum ândibabot.” 20 Sâi zorenâk irâzikņâ birâm molim âiwet.

21 Oi Yesujâ mâik njai âimņâ a âtâ mun zagât muyagezikip. Yakobo sot munņâ Yohane, zet Zebedaiogât nanzatņâ. Zet ibâzikņoot wangâyân tap irâziņâ kubik tarâwe. 22 Yesujâ dâzâkoi zorenâk wangâ sot ibâzikņâ birânangâm molim âiwet.

23 Yesujâ Galilaia hânân kamân toren toren âim gam mâpâmâpâse namin zâim den singi âlip dâzângom ândeip. Oi a ambân sisi mâsekziņoot kubikziņgâm ândeip. 24 Yatâ op ândei sinjîņâ Siria hânân laj kârâm ari nânġâm a ambân sisi mâsek sot wâkeziņoot sot kin bitziņâ mumujâ zâkkâren diiziņgâm gane kubikziņgâm naņġip. 25 Oi Galilaia hânân gâbâ sot kamân bâzagât Yodaņ too nâmbutken tâibân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yodaņ too nâmbutken gâbâ, a ambân kâmut patâņâ mindumņâ moliwe.

5

Yesujâ bâkņan den singi âlip dâzângoip.

(Lu 6:20-26)

1 Yesujâ a ambân kâmut patâ ziņġitņâ bâkņan zâi tâi arâpņâ zen um topnjan âiwe. 2 Âinetâ singi âlip

itâ sâim dâzângoip, 3 “A nâmbutņâ umziņangât nânġâne ġiġiņ opmap, zengât nânġa sâtâreņoot uap. Zo ziņâ sumbemân Anutu um topnjan ândibi. 4 A nâmbutņâ isem umbâlâ op ândime, zengât nânġa sâtâreņoot uap. Zen zo umâlep kwatziņgâbap. 5 A nâmbutņâ zâizâiņâ mân op ândime, zengât nânġa sâtâreņoot uap. A zo ziņâ hân patâ zi ġalem upi. 6 A nâmbutņâ ândiândi târârakkât otziņġi ândime, zengât nânġa sâtâreņoot uap. Zen ġâtâm bonņâ muyagibi. 7 A nâmbutņâ zen um lâklâk op a toren tânzângome, zengât nânġa sâtâreņoot uap. Zen zo Anutujâ zo yatik otziņġâbap. 8 A nâmbutņâ umziņ salek ândime, zengât nânġa sâtâreņoot uap. Zen zo Anutu ek ândibi. 9 A nâmbutņâ lumbenangât nep tuum ândime, zengât nânġa sâtâreņoot uap. Zen zo Anutugât murarâpņâ sâbi. 10 A nâmbutņâ târârakziņangât op kâmbamân sot tâk namin âibi, zengât nânġa sâtâreņoot uap. Zen zo sumbemân Anutu um topnjan ândibi. 11 A nâmbutņâ nâġât opņâ a ziņâ den bâliņ top topņâ dâzângom zângom molimoli otziņġâme, zengât nânġa sâtâreņoot uap. 12 Zen sumbemân sângân patâ mimbi, zorat umâlep patâ op sâtâre upi. Wangât, Propete a mârumņan yatik zângom moliziņġâwe, zorat.”

Nen a zengât sii sot kârâp âsakņâ yatâ utnat.

(Mk 9:50; 4:21; Lu 14:34-35; 8:16; 11:33)

13 “Zen a zengât sii op ândibi. Ka siġât naamņâ buņ oi ko dap oindâ naamņâ dum upap? Zo buņâ. Sii bâliņâ zo yatâ mo yatâ orotņâ, zo mân ziap. Sii zo yen hânân lokine ġiari a ambân ziņâ lâņbi.

14 Oi zen a zengât kârâp âsakņâ op ândibi. Kamân njai bak kârep njan tâi wan mo

wannâ mân kwâtepkubap. ¹⁵ Zen kârâp sâumnâ âmanân mân kwâarakume. Buñ. Zo tâtatnjan pane tâpmap. Oi mirâ kâligen zime, zo âsageziñgâmap. ¹⁶ Zen zo yatâ a zengât âsaknâ op ândibi. Oi a zen ândiândiziñâ ikne âlip oi sumbem Ibâziñâ sâm âlip kwâkñangâbi.”

Yesu zâk Mosegât gurumin den kumbam mân geip.

¹⁷⁻¹⁸ “ ‘Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kumbam geip,’ nâgât yatâ sâme? Nâ mân kumbam gewan. Nâ zo lubatkât gewan. Den zo bon op kut nâi nâi muyagem nangâbap. Nâ perâkñak dâzângobâ. Mosegât gurumin den muruknâ nâi mân buñ upap. Gurumin den zo tâi hân sumbem, zet buñ upabot. ¹⁹ Oi a nâi, zâk gurumin den muruknâ nâi mân lumnâ a toren yatik upigât dâzângobap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât ombenjan a gigin op ândibap. Oi nâiñâ ko den zo lum a nâmbut zo yatik upigât sâbap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât patâziñ op ândibap. ²⁰ Zorat dâzângua nangânek. Zen gurumin den galem a sot Parisaio a, zen ândiândiziñ âlip mân ândim walâziñgâm sumbemgât sinji mân upi.”

Gurumin den, zorat topnâ sâip.
(Lu 12:57-59)

²¹ “Sâkurâpziñ zen den itâ dâzângowe, ‘Gâ kâmbam mân kumban. Nâi zâk kâmbam kumbap, denân pambi.’ ²² Ka nâñâ itâ dâzângobâ. Nâi zâk bukuñâ um kuk nangânangâbap, zâk den nepñangât sinji upap. Nâi zâk bukuñâ den bâliñâ dukubap, zo ko a sâtnâ zengât minduminduyân pambi. Nâi zâk bukuñâ den kârok bâliñâ dukubap, zo ko sim kârâpkât sinji upap. ²³ Zorat ko gâ kut nâi nâi Kembangât sinji

pâmbam itâ nangâban, ‘Bukunet kâsâp osetnikñan ziap.’ ²⁴ Zo yatâ nangâm kut nâi zo birâm âi bukugoot den sâm kusik tuumñâ âburem kut nâi zo Kembangât sinji pâmban.

²⁵ Gâ a nâi sot kâsâp op dinziknâ zo kek kubikpabot. Top liku-liku a zâkkâren mân âim kâsagoot den sâm kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ den zo top liku-liku agâren sâi nangâm kâwali a gakarâpnâ sâi gâ gâsugim tâk namin gâbanbi. ²⁶ Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ zoren tapnâ yen mân giban. Kâsanganât tosa mâkâm nangâm gem gâban.

²⁷ Sâkurâpziñ itâ dâzângowe, ‘Ap ambin, zet mân birâyanngâbabot.’ ²⁸ Ka nâñâ ko itâ dâzângobâ. A nâiñâ ambân nâi ek âkñâleñangâbap, zo ko zâk zik ambin zo umñandâ birânanngâbap. Zâk tosa mimbap.

²⁹ Zorat sinjâ nâiñâ bâliñan gâbanbâ sâi sum lâmun birâban. Hâlâlu ândim simân geibatkat lañ sinjâ toren sum lâmunban. ³⁰ Bikâ bongennâ bâliñan gâbanbâ sâi kârâm mânangât pâmban. Sâk hâlâlu ândim sim kârâpkât sinji opatkât lañ bikâ kârâm mânangât pâmban.

³¹ Den sâñjiñâ itâ ziap, ‘Nâi zâk ambinñâ birâbam ekap pindâm molibap.’ ³² Ka nâñâ ko itâ dâzânguan. A nâi ambin birâbap, zo ko zâk târotârozik mânangât tosa patâ mimbap. Ka ambân zo a nâi sot ândeip oi ko tosa zo apñangât mân upap. Oi nâi zâk ambân birâbirân zo mimbap, zo ko zâk tosa patâ mimbap.

³³ Zen nânge. Sâkurâpziñ itâ dâzângowe, ‘Gâ Anutu mâteñan den nâi sarâ mân sâban. Kambu mâteñan den nâi sâmnâ lunandâ bonnâ upap.’ ³⁴ Nanâ ko itâ dâzânguan. Anutu mâteñan den sâsânâ, zo itâgât birâm nangâbi. Sumbem, zo Anutugât

tâtat mâme uap. ³⁵ Hânân kwap sâme, zo itâgât op birâbi. Hân, zo Anutugât kombânjâ. Oi Yerusalem kamânân kwap sâsânâ, zo itâgât op birâbi. Yerusalem kamân, zo Kembu patâgât kamân. ³⁶ Oi kâukziņan kwap sâsân, zo birâbi. Zen kâukziņ sâmotjâ kâu nâi dukune sumun upap? Mo sumun nâi dukune kâu upap? Yatâ bujâ. ³⁷ Zorat dinziņâ bonņan sâne bonņâ upap. Bujâ sâne bujâ upap. Den târokwap sâme, zo Satanjâren gâbâ gâmap.”

Hâukâu mân upi.

(Lu 6:29-30)

³⁸ “Den nâi itâ sâsânâ, zo nânge, ‘Nâiņâ siņgâ sum lâmuņi gângoot siņâ sum lâmuņban. Nâiņâ sâtkâ kwâki gângoot sâtjâ hâuņâ kom kwâkâban.’ ³⁹ Nânâ ko itâ dâzâņguan. Zâņgonâ sâne sâkziņâ mân anġân kârâbi. Gât ko a nâiņâ pâlomgâ toren koi toren nâi pindâna kumbap. ⁴⁰ Oi nâiņâ gâ sot kâsa op hâmbâgâ kwâkņan mei umņan yatik pindâban. ⁴¹ Oi a nâiņâ gâ irâņâ mem pârġkânogân âi pâmbangât sâi gâņâ târokwap kârebân âi pam gâban. ⁴² Oi a nâiņâ kut nâi nâi nibangât sâi pindâban. Oi yen mem ândim gibat sâi nâņġânġâban.”

Kâsarâpziņ buku otziņgâbi.

(Lu 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Den nâi itâ sâsânâ, zo nâņġame, ‘Gâ bukugâ buku okņanġâban, ka kâsagâ kâsa miņanġâban.’ ⁴⁴ Ka nânâ ko itâ dâzâņgobâ. Kâsarâpziņ buku otziņgâbi. Oi a zâņgom moliziņġame, zengât op ninâu sâbi. ⁴⁵ Zen zo yatâ op ândim sumbem Ibâziņanġât nan bârarâp bonņâ op ândibi. Zâkņâ yatik sâi maanġandâ a orot mâmeziņ bâlîņâ sot âlipņâ aksik âsageziņġamap. Oi yatik sâi mapņâ a orot mâmeziņ bâlîņâ sot âlipņâ aksik ziņġamap.

⁴⁶ Zen buku otziņġame, zorik buku otziņġâbi, zo ko Anutuņâ sâņġânġâ wan ziņġâbap? Bâlîņ mâme a, zen yatâ op ândime, zo ka. ⁴⁷ Zen torerâpziņâ zorik mâņġanziņġâbi, zorat sâņġânġâ wan ziņġâbap? Um kâtik a, zen yatâ upme. ⁴⁸ Zorat zen ko walâm sumbem Ibâziņandâ târârak ândimap, zo yatik op ândibi.”

6

Ninâu sânam sâk mâmeyân mân sâbi.

¹ “Zen siņgi âlip lumņâ kut nâi nâi âlipņâ upme, zo ziņġitne âlip upapkât a mâteyân mân mem ândibi. A mâteyân yatâ op ândine Anutuņâ sâņġânġâ mân ziņġâbap. ² Zorat gâ a âlip otziņġâm a nâmbutġandâ gek nâņġâbigât lâmun mân waatpan. A sarâņâ, zen mâpâmâpâse namin sot kamân sombêmân a ziņâ sâm âlip kwatziņġâbigât yatâ upme. Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Zen sâņġânziņâ mârur mine âkip. ³ Bukugâ nâi kut nâi pindâbam tik pindâm bukugâ nâi mân dukuban. ⁴ Yatâ upan, zo ko orot mâmegâ tik zimġap. Yatâ otna Ibâġandâ kut nâi nâi tik ek nâņġâmġâ hâuņâ sâņġânġâ giġap.”

Ninâuġât den.

(Lu 11:2-4)

⁵ “Zen ninâu sânam a sarâņâ, zen yatâ mân upi. Zen mâpâmâpâse namin sot a minduminduyân ninâu sânam bâbâlanġ upme, zo ko anâ ziņġitpiġât yatâ upme. Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Yatâ ziņġitne ko zorâņak sâņġânziņâ opġap. ⁶ Gâ ko ninâu sâbâ sâm mirâġan zâi hâņgi dooņġumņâ Ibâġâ tik ândimap, zâkkâren ninâu sâban. Oi Ibâġâ tigâk kut nâi nâi ek nâņġâmġâ bonņâ muyagem giġap.

⁷ Oi zen ninâu lâuyâk mân sâbi. Ninâu sâmṅâ târokwap mân sâm âine kêrep patâ upap. Um kâtik a, zen ninâu yatâ sâme. A zo ziṅâ den donḅep sâm arindâ nâṅgâningâbap sâme. ⁸ Gât ko zen a zo zen yatâ mân upi. Zen ninâu mân sâne Ibâziṅâ zâk kut ṅâi ṅâi um nâṅgânâṅgâziṅan ziap, zo kek ek nâṅgâmap. ⁹ Oi zen itâ sâm ninâu sâbi,

‘Ibâziṅâ sumbemân taat, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap.

¹⁰ Gâ gamṅâ um dâp hân dâp kembu otningâban. Sumbemân gâgâren sât lulu ziap, zo yatik hânân neṅgâren zimbapkât otningap. ¹¹ Gâ sirâm ziren nalem dâpniṅan ningâban.

¹² Nen a zengât tosa biren zo yatik tosaningâ birâban.

¹³ Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban. Bâliṅâ mariṅangât bikṅan gâbâ mâkâningâban.’

¹⁴ Zen a zengât tosa birânetâ Anutuṅâ yatik tosaṅiṅ birâbap.

¹⁵ Ka zen a zengât tosa mem ândinetâ Anutuṅâ zengât tosa yatik mem ândibap.”

Nalem birâm kendon ândiândigât den.

¹⁶ “Zen nalem birâm kendon ândim si sâṅgânziṅ kuk sen sen mân upi. A sarâṅâ, zen yatâ upme. A nâmbutṅâ, zen nâlem birâm kendon ândiândiziṅâ ziṅgitpigât yatâ upme. Nâ perâkṅak dâzâṅgobâ. Zen zorat sâṅgânṅâ mârûm mine âkap.

¹⁷ Gâṅâ ko nalem birâm kâukâ kendâm si sâṅgângâ too saṅgonṅâ ândiban. ¹⁸ Yatâ otna a ziṅâ nalem birâm ândiândigâ mân ek nâṅgâbi.

Sumbem Ibâgâ tik ândimap, zâk kizṅik nâṅgâbap. Oi zâk tik ândim kut ṅâi ṅâi ek nâṅgâmapṅâ sâṅgânṅâ gibap.”

Sikumgât âkṅâle mân utnat.

(Lu 11:34-36; 12:33-34)

¹⁹ “Zen hângât sikum kut ṅâi ṅâi donḅep mân mindubi. Hângât kut ṅâi ṅâi kabâṅṅâ niniṅâ sot alâlâṅiṅ sot aṅâ kâmbu mime, zorat nâṅgânetâ mân zâibap.

²⁰ Zen sumbemân kut ṅâi ṅâi mindum ândibi. Sumbemgât kut ṅâi ṅâi, zo kabâṅṅâ mân niniṅâ sot mân alâlâṅiṅ sot aṅâ kâmbu mân orotṅâ, zorat nâṅgâne zâibap.

²¹ Kut ṅâi ṅâiziṅ zemabân, zoren yatik umziṅ pane zemap. ²² Siṅgâ so sâkkaṅgât âsakṅâ. Siṅgâ âlip tâi sâkkâ âsakṅâ ek ândiban.

²³ Ka siṅgâ bâliṅ oi ko sâkkâ ṅâtâtik upap. Zorat sa nâṅgânek. Umgaṅgât âsakṅâ ṅâtâtiksâbap, zo ko opoṅ ṅâtâtik patâ muyagei kwakmak op ândiban.

²⁴ A kânokṅâ a kutâ zagât, zekât kore âlip mân upap. Zâkṅâ ṅâi buku okṅangâm ṅâigât âkon upap. Oi zâk ṅâi sot pâlatân op ṅâi kândâtkubap. Zen yatik Anutuṅât nep sot kât sikum âkṅâlegât nep, zo dap yatâ mâtâkâziṅgâm mem ândibi?”

Sâkkât kut ṅâi ṅâi, zorat mân nâṅgâm kwâkâban.

(Lu 12:22-32)

²⁵ “Zorat torenṅâ ṅâi zi dâzâṅgua nâṅgânek. Zen ândiândiziṅangât nâṅgâm itâ mân sâbi, ‘Wan wan mem nem ândinat?’ Mo sâkziṅangât nâṅgâm itâ mân sâbi, ‘Wan mo wan lap ândinat?’ Kut ṅâi ṅâi zorat mân nâṅgâm kwâkâ upi. Zorat zen sânek. Ândiândiziṅandâ bonṅâ mo nalemṅâ bonṅâ? Sâkziṅandâ bonṅâ mo sâk pâkeṅâ bonṅâ?

²⁶ Zen nii ziṅgitnek. Nii zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi sumbem Ibâziṅandâ nalem muyagem ziṅgâmap. Oi dap dap? Zen nii zengât ombeziṅan? Buṅâ.

²⁷ Oi zen nâṅgânâṅgâziṅ kâtikṅâ

ziap oi ko sânetâ sâkziņ kâtigei narâkņâ pânjkânok târokwap ândibi? ²⁸ Yatâ orotņâ mân ziabân wangât sâk pâkegât donbep nâņgâme? Zen pâliņpâliņ neule hibukņan zemap, zorat topņâ nâņgâbi. Zâk sâk pâke mân tuumap. ²⁹ Zorat sa nâņgânek. A kuta Salomo mârumņan ândeip, zâk sikum patâ sot neule âlip zemņanġip. Ka Salomo zâk sâkņâ neuleņootņâ neule âlipņâ yatâ zo mân mem ândeip. ³⁰ Oi hibuk bâlonâ zo irak muyagem mukan âkâm gemap. Anutuņâ sâi neule âlipņâ zo muyagemap. Oi zen dap nâņge? Anutuņâ sâk pâke âlip mân muyagem zingâbap? Zen nâņgâm pâlatânziņ lotņâ. ³¹ Zorat zen nâņgâ kwâkâ op itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat. Nen wan wan mem lap ândinat?’ ³² Um kâtik a, zen um nâņgânâņgâziņ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziņandâ wan wangât kwakse, zo nâņgâm naņgâmap. ³³ Zen sumbem Ibâziņanġât um topņan ândiândiņ sot zâkkât mâtâp târârak ândiândiņ, um nâņgânâņgâziņ zoren pane zimbap. Zo yatâ utne sâkkât kut nâi nâi zingâbap. ³⁴ Zen mukangât nâņgâ kwâkâ mân upi. Nâņgâ kwâkâ zo mukangât sinġi. Sirâm nâiġât kâbâ yâmbât, zo sirâm zorat sinġi upap.”

7

Den hâuņâ mân sâm sinġan giban.

(Lu 6:37-38, 41-42)

¹ “Zen a hâuņâ den mân sâm sinġiņan gibi, zo ko Anutugoot zen yatigâk mân sinġiņan gibap. ² Zen a hâuņâ den sâm kwâkâziņgâbi, zorat dâp yatigâk Anutuņâ zen sâm kwâkâziņgâbap. Zen a kut nâi nâi otziņgâbi, zorat dâp yatik Anutuņâ mâburem zingâbap. ³ Gâ

wangât bukuganġât sinġan gwapgwap zo ekņâ gikâ sinġan nak sâmbanâ zo mân ek nâņgat? ⁴ Nak sâmbanâ gikâ sinġan zeî dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap? ‘Gâ nâņgâna sinġan gwapgwap ziap zo, mem pambâ.’ ⁵ Sarâ a gâ. Kândom gikâ sinġan nak sâmbanâ zo mem pamņâ gwapgwap bukuganġât sinġan zeî mem pâna dâp upap.

⁶ Gâ a nâmbutņâ Anutu kândâtkume, zen sinġi âlipkât kut nâi nâi âlipņâ, zo mân zingâban. Zen wâu bâu yatâ opņâ kut nâi nâi âlipņâ zo birâm âburem gibegât.”

Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi.

(Lu 11:9-13)

⁷ “Ninâu sâm ândim kut nâi zo mimbi. Kârum ândim bonņâ muyagibi. Hânġiyân kom ândine mirâ mâriniandâ mem pâmbap. ⁸ Nâi zâk ninâu sâm ândim kut nâi memap. Nâi zâk kârumapņâ bonņâ muyagemap. Nâi zâk mâtâbân kom ândei mariņandâ mâtâp mem pâmbap. ⁹ Zengâren gâbâ nâiņâ nanņâ nalemgât sâi kâsaget pindâbap? ¹⁰ Mo zengâren gâbâ nâiņâ nanņâ inġanġât sâi guk mo mulum pindâbap? ¹¹ Bunâ. Zen a bâliņandâ murarâpziņâ kut nâi nâi âlipņâ yatâ otziņgâme. Oi Ibâziņ sumbemân walâwalâņandâ kut nâi nâi âlipņâ zingâbap. Zen zâkkâren ninâu sâne kut nâi nâi âlipņâ walâm zingâbap.

¹² Zen a zingâ kut nâi nâi otziņgâbigât otziņgâmap, zorat dâp otziņgâbi. Zorâņâ Moseġât gurumin den sot Propete zengât den zo minduap.”

Mâtâpkât den.

(Lu 13:24)

¹³ “Zen mâtâp pâlatâņan sumbemân bagibi. Tâmbetagoaonġanġât hânġi, zo patâ uap. Oi zorat mâtâpņâ zo ņilip patâ. Zoren

a ambân donbepnâ bagim âime. 14 Ândiândi kamângât mâtâp, zo pâlâtânj. Zoren a ambân bituktânj âime.”

Propete sarânjâ, zengât den.

(Lu 6:43-46; 13:25-27)

15 “Propete sarânjâ, zen holi tobatziñâ râma yatâ ka umziñâ wâu kâtiknâ kâwalizijnoot. Zo nângâm galem ândibi. Zen zengât orot mâmezijnâgât sen kwapnâ topziñâ nângâbi. 16 Bolep sânjerân bonnâ oi nime? Mo zâlâliyân sam bonnâ oi nime? 17 Zo buñjâ. Nak âlipnjan bonnâ âlipnâ âsagemap, ka nak bâlinjan bonnâ âlipnâ mân âsagemap. 18 Nak âlipnjan bonnâ bâlinjâ mân muyagemap. Nak bâlinjan bonnâ âlipnâ mân âsagemap. 19 Zorat nak nâi zâk bonnâ âlipnâ mân oi kârâm kârâbân umbi. 20 Nâ zorat op san. A zengât orot mâmezijn eknâ topziñ nângâbi.

21 Kembuniñâ, Kembuniñâ nonsâme, ka zengâren gâbâ nâmbutnandâ sumbemân mân zâibi. Ibânâ sumbemân, zâkkât den lume, zen ziiñik sumbemân bagibi. 22 Narâk zoren a donbep patânjâ ziñâ itâ sâm dâtnobi, ‘Kembunâ, Kembunâ, gâgât kutkâ sâm a ambân sinji âlip dâzângowen. Gâgât kutkâ sâm wâke molizijnâwen. Gâgât kutkâ sâm nep patâ tuuwen.’ 23 Yatâ sâne nâ itâ sâm dâzângobat, ‘Nâ zengât kutziñâ mân nângan. Bâlinj mâme a, zen birânim âinek.’”

Nângânângâ a sot a kwakmak.

(Lu 6:47-49)

24 “A nâinâ dinnâ zi nângâm lubap, zâk a nângânângânoot upap. Zâk a nâinâ bâknjan mirânjâ kâtiknâ tuugip yatâ. 25 Mirânjâ tuugi tâi map pibâ patâ gam kom ose mirâ zo kâtigem kirip. Lâm kârep esâm tandâ pâi giari sârakoip, zorat kâtigem kirip. 26 Oi

a nâi dinnâ zi nângâm birâbap, zâk a kwakmak zi yatâ. A kwakmak nâinâ mirânjâ too sâtnjan tuugip. 27 Mirânjâ tuugi tâi map patâ too uurupnoot takâm koi giligâlaksâm nanjip.”

28 Yesunâ den zo sâm nanji a ambân kâmut patâ zen den sâip, zorat nângâne imbanjâ oip. 29 Oi itâ sâwe, “Zâk Kembangât gurumin den zorat galem a, zen walâzingâm sap.” Yesu zâk imbanjânootnâ den sinji âlip dâzângoip, zorat yatâ sâwe.

8

Yesunâ sâk bâlâ a nâi kubiknangip.

(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

1 Yesunâ bâknjan gâbâ gem gâi a ambân kâmut patâ molim âiwe. 2 Oi a nâi, sâk bâlâ a, zorân um topnjan âim gei pindijsâm itâ sâm dukuip, “Kembu, gâ imbanjâgâ ziap, zorat kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” 3 Yatâ sâi Yesunâ biknandâ weemnâ sâip, “Nângâgigangât sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk usenâ sopei sâknâ âlip oip. 4 Yesu zâk yatâ oknangâm sâip, “Gâ zirat sinji a ambân mân dâzângoban. Gâ âi tirik namâ galem a sâkkâ tirâpkuna ikpap. Oi Mosenâ den sâip, zo lum nii mo zuu nâi Kembangât sinji sâm pâmban. Sâkkâ âlip uap, zo a ambân ek nângabigât yatâ otnan.”

Yesunâ kore a nâi kubiknangip.

(Lu 7:1-10)

5 Oi Yesu zâk Kapenaum kamânân zari kâwali a galem a nâinâ zâkkâren gam itâ sâip, 6 “Kembu, kore anâ sâknam yâmbât oknangi kinj bik bâlinj oi mirin zem taap.” 7 Yatâ sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Nâ gam kubiknangâbat.” 8 Yatâ dukui kâwali anâ den itâ mâburem dukuip, “Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. Gâ ziren

tapnâ yen denâk sâna ari kore anâ âlip upap. ⁹ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziņ luman. Oi nâgât ombenan nâgât kore a ândie. Oi zengâren gâbâ nâi âinan sa âibap. Nâi gânan sa gâbap. Kore anâ nâi nep zo tuu sa tuubap.” ¹⁰ Yatâ sâi Yesuņâ den zo nâņgi imbanâ oip. A molim âiwe, zo itâ dâzâņgom sâip, “Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Isirae a zengâren nâņgâm pâlâtânziņ itâ mân ekman. ¹¹ Zorat itâ dâzâņgobâ. Hân toren toren gâbâ a doņbep mindum Anutugât um toņņan Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen sot tap sii nalem nimbi. ¹² Oi Isirae a nâmbutņâ mârum sumbengât siņgi sâm ziņgâziņgâņâ, zen ko âkņan nâtâtigân âimņâ umbâlâ opņâ isem ândibi.” ¹³ Yesuņâ yatâ sâmņâ kâwali a patâ itâ sâm dukuip, “Gâ âi. Nâņgâm pâlâtânņangât bonņâ muyagegibap.” Yatâ sâi zorenâk kore a âlip oip.

A ambân nâmbutņâ mâsekziņoot kubikziņgip.

(Mk 1:29-34; Lu 4:38-41)

¹⁴ Yesuņâ Peterogât mirin zâim Petero sibunņâ mâsek kârâņjoot op zei egip. ¹⁵ Ekņâ bikņan weegi mâsekņâ buņ oip. Oi ambân zo zaatņâ nalem om Yesu pindip. ¹⁶ Oi mirâ nâtiksisâi a ambân wâkeziņoot doņbep diizingâm gawe. Diizingâm gane Yesuņâ den sâm wâkeziņâ molizingip. Oi a ambân sisi mâsekziņoot zo kubikziņgip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaiarâ den itâ kulengoip, zo bonņâ oip, “Zâk lotņâniņ betniņan mem mâsekniņ âkoip.”

Yesu molinatkat den.

(Lu 9:57-60)

¹⁸ A ambân doņbepņâ Yesugâren gam haamgum kine Yesuņâ ziņgitiņâ arâņņâ saru nâmbutken âibigât dâzâņgoip. ¹⁹ Âinam utne

Kembugât gurumin den zorat galem a nâiņâ Yesugâren gam itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” ²⁰ Sâi ko Yesuņâ itâ mâburem dukuip, “Wâu ulin, zen denziņan ândime. Nii zuu, zen hâņgootziņan ândime. A bonņâ, nâ ko isen korem zo buņâ ândiman.” ²¹ Yesugât arâņņâ, zengâren gâbâ nâiņâ itâ sâm dukuip, “Kembu, nâņgânina âi ibânâ hangum gâbat.” ²² Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ birâm molinina mumuņâ ziņņak hanagonek.”

Pibâņâ Yesu sâtņâ lugip.

(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)

²³ Yatâ sâm wangâyân zari arâp zâine âiwe. ²⁴ Âim tatne saruyân pibâ patâ gâi saru bâlim kirip. Oi saruņâ wangâ umņan giarip. Yesu zâk uman zem tâip. ²⁵ Zem tâi arâņņâ zen âi mângim dukuwe, “Kembu, betniņan me. Saruyân geinamen.” ²⁶ Sâne itâ sâm dâzâņgoip, “Nâņgâm pâlâtânziņ lotņâ, zen wangât umziņ kenğât uap?” Yatâ sâm oksâm zaat pibâ sot saru den dâzâkoi hiriņsâm ziwet. ²⁷ Arâņņâ zen zo ekņâ imbanâziņ buņ oi itâ sâwe, “Sâi pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen sâtņâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesuņâ a zagât wâkezikņâ moliziki âiwet.

(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)

²⁸ Oi saru nâmbutken âim Gadara a zengât hânân âi takip. Takî a zagât, zet wâkezikņoot gam Yesu muyagiwet. Zet a mumuņâ zengât kwagân gâbâ gawet. Zet kwagân ândim kâwali mem ândeitâ a zen zekât kenğât op gootziņan mân âimarâwe. ²⁹ Zet den yu kamban sâm itâ sâwet, “Yesu Anutugât nanņâ, wan otniņgâbam nenğâren gaat? Gâ narâk mân mâte oi sâknam patâ niņgâbam gaat?” ³⁰ Oi kârebân bâu kâmut patâ,

zen gendâk nem ândiwe. ³¹ Zorat wâke ziñâ Yesu itâ dukuwe, “Moliniñgâbâ sâmbânngona bâu umziñan geinâ.” ³² Sâne ko itâ sâmbânngoni, “Ba âinek.” Yatâ sâi a umziñan gâbâ gam bâu umziñan geiwe. Baginetâ bâu zen aksik patâ bâkñan gâbâ tembatñan konkonj geim dengânân gei mom nanngâwe.

³³ Oi bâu galem a, ziñâ kamânân zâim bâu zengât sinji sot a zagât zekât den sinji, zo dâzângom nanngâwe. ³⁴ Den sinji zo dâzângone a ambân aksik patâ, zen Yesu iknam kamânân gâbâ geiwe. Gei ekñâ Yesuñâ birâziñgâm âibapkât dukuwe.

9

Yesuñâ a ñâi kubigip.

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

¹ Yatâ utne Yesu zâk wanngâyân zâim zikñâ kamânân âbureip. ² Gâi a kiñ bik mumunâ ñâi helân aam pam mem gawe. Oi Yesuñâ nanngâm pâlâtânziñanngât topñâ ekñâ a zo itâ sâmbânngoni, “Nannâ, mân kenngât ot. Tosagâ mârumbirân.” ³ Yatâ sâi Kembugât gurumin dengât galem a nâmbutñâ, zen den zo nanngâm umziñan itâ nanngâwe. “Zâk Anutu hutkum sap. Zâk Anutu yatâ op sap.” ⁴ Yatâ nanngâne Yesuñâ umziñan ekñâ itâ sâmbânngoni, “Wangât umziñan nanngânngâ bâliñâ nanngânige?” ⁵ Zen dap nanngê? Nep ikâ zorân bâbâlan? Tosa birâbirân mo sâk kubikkubik? ⁶ A bonngâ, nâ hânân ândim tosa gulipkubatkât imbanñâ zemniñap. Zorat topñâ ikpigât yatâ sâmbânngoni.” Yatâ sâmbânngoni a kiñ bik bâliñ itâ sâmbânngoni, “Gâ zaat isen koremgâ mem kamânân âi.” ⁷⁻⁸ Sâi a zo zaatñâ kamânân arip. Oi a ambân kâmut patâ, zen ekñâ kâwaliziñ buñ oi Anutuñâ imbanñâ

zo a bikñan pâipkât mâpâsem sâmbânngoni âlip kwâkñanngâwe.

Yesu zâk bâliñ mâme a zengâren arip.

(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Yesu zâk zobâ âim kât mimiñ a nâ muyagenigip, kutnâ Mataio. Nâ kât mimiñ namânân ta nekñâ itâ dâtnogip. “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.” Yatâ sâmbânngoni zaatñâ moliwan. ¹⁰ Oi nâ Yesu mirânân nalembapkât diim zaria kât mimiñ a sot bâliñ mâme a dorñep gamñâ Yesu sot arâpñâ nen sot nalembârândân niwen. ¹¹ Yatâ oindâ Parisaio a nâmbutñâ, zen niñgitñâ Yesugât arâpñâ mâsikânngâwe, “Patâziñâ zâk wangât kât mimiñ a sot bâliñ mâme a, zen sot tap nalembaniap?”

¹² Sâne Yesuñâ den zo nanngâmngâ dâzângoni, “Sisi mâsek kubikkubik a, zâk a sâkziñ âlip, zengâren nep mân tuumap. Mâsekziñoot, zengârenâk nep tuumap. ¹³ Zen ko Anutuñâ den ziap, zorat topñâ nanngâbi. Den zo itâ,

‘Zuu bâu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziñgâbigât otnimap.’

A ziiñanngât nen âlipñâ sâme, nâ zengât buñâ. Nâ bâliñ mâme a diizinga nâgâren gabigât sâmbânngoni gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñanngât sâwe.

(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

¹⁴ Narâk zoren Yohanegât arâpñâ, zen Yesugâren gam itâ sâmbânngoni, “Nen sot Parisaio a narâk nâmbutñan nalembirâm kendon ândimen. Ka gâgât arâpkâ ko wangât nalembân birâm ândime?” ¹⁵ Yatâ sâne Yesuñâ itâ sâmbânngoni, “A kutâ, zâk a ambân gakârâpñoot ândei dabân umbâlâ op nalembirâm ândibi? Gâtâm a kutâ betziñan mine, narâk

zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

¹⁶ Nen hâmbâ sângijân, zo hâmbâ ûjaknâ mân pam gârîmen. Hâmbâ ûjaknandâ sângijnâ diigi olojbpakât yatâ mân upmen.

¹⁷ Zen waij too ûjaknâ hâkop sângijân mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waij too ûjaknandâ hâkop sângijnâ kunziri hâkop sot waij ârândân buj upabot. Waij too ûjaknandâ hâkop ûjaknjan gune giari âlip opmabot.”

Yesunâ Yairo bâratnâ mumujan gâbâ mângeip.

(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

¹⁸ Yesunâ yatâ sâm dâzângom kiri mâpâmâpâse namâ galem a nâi gam um topjan pindijsâm dukuip, “Bâratnâ irabot zi muap. Diigiga âi sâkjan weenandâ âlip op zaatpap.” ¹⁹ Yatâ dukum ari Yesu zâk zaat sâi arâpnâ zâk sot Yairo molim âiwen.

²⁰ Mâtâbân arindâ ambân nâi gâip. Ambân zo gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Ambân zorân kândâtjan gamnâ Yesugât hâmbâ murukjan weegip.

²¹ Ambân zo umjandâ itâ nângip, “Hâmbânjik weemnâ âlipnâ upat.”

²² Yesunâ puriksâm ambân zo eknâ sâip, “Bâratnâ, gâ mân kenjât ot. Nângâm pâlâtân kwatnigat, zorat op âlip uat.” Yesunâ yatâ sâi zorenâk ambân zo âlip oip.

²³ Oi Yesu zâk âimnâ galem agât mirin zâimnâ girâp kwamit nângip. A ambân donjeb patâ, zen girâp isem tarâwe. ²⁴ Yesunâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Zen zaat geim nanjânek. Ambân zâk mân muap. Zâk yen uman zem taap.” Yatâ sâm dâzângoi girânjangâwe. ²⁵ Sâi a ambân kâmut patâ zo geim nanjâne kâambarânâ zeibân âim bikjan gâsui mumujan gâbâ zaarip. ²⁶ Oi zorat den sinji hân zoren denân denân âragum nanjâwe.

A sinzik bâpsâsân sot a wâkenjoot kubikzingip.

²⁷ Oi Yesu zâk kamân zo birâm ari a sinzik bâpsâsân zagât, zet molimnâ den kâtik sâm den sâwet, “Gâ Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâliņ oik.” ²⁸ Oi âimnâ mirin zari a zagât zet zâkkâren zaritâ mâsikâzikâm sâip, “Sinziknâ kubikpatkât imbanâ zemnigap, zo nângabot?” Oi zet sâwet, “Oj, Kembu, net nângâgiget.” ²⁹ Yatâ sâitâ sinzikjan weemnâ sâip, “Nângâm pâlâtânzikjangât bonnâ muyagezikik.” ³⁰ Sâi zorenâk sinziknâ ânângârip. Oi Yesunâ mân sâbabotkât den kâtiknâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet zirat sinji a ambân mân dâzângobabot.” ³¹ Oi a zagât, zet den zo nângâm nâi aim lanj dâzângom nanjitâ sinji zo hân dâp lanj kârâm arip. ³² Oi zet aritâ zorenâk a nâi wâkenjoot Yesugâren diim gawe. Zâk wâkenjâ okjanji kopa oip. ³³ Yesunâ wâke zo molei a zo den sâip. A ambân kâmut zoren tarâwe, zen zo ikne imbanâ oi sâwe, “Isirae nenjâren mârûm kut nâi itâ zo mân âsagei igâwen.” ³⁴ Parisaio a zinâ ko Yesugât itâ sâwe, “Wâke zenjât patâzinjandâ imbanâ pindâm mam okjanji wâke molizingâmap.”

Nep a kâruzingâm sâip.

³⁵ Oi Yesu zâk yatâ opnâ kamân patâ sot mâik aksik ândim nanjip. Oi mâpâmâpâse namâ dâp zâim Kembu um topjan ândiândijangât den dâzângom a ambân sisi mâsekziņoot kubikzingâm ândei. ³⁶ Yesunâ a ambân kâmut patâ zo zingitnâ umnâ nângip. Zâknâ zingiri râma galem anâ bujâ yatâ gulipmalip ândine zingirip. ³⁷ Oi zorat arâpnâ den sum-bujâ nâi itâ sâm dâtnângoip, “Kâlamân bonnâ donjeb zorat, ka nep a ko bituktâ. ³⁸ Zorat nep marijâ zâkkâren ninâu sâne

nep a muyagem sângonzângoi nebân bagim kâlamân bonjâ mem ândibi.”

10

Yesu arâpnâ kutziñâ.

(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

¹ Yesuñâ arâpnâ kiin zagât nângonsâi gâindâ wâke molizingânatkât sot sisi mâsek kubikzingânatkât imbanjâ niñgip. ² Aposolo kiin zagât, nenjât kutniñâ itâ. Kâdom Simon kutjâ nâi Petero, munjâ Andrea, Zebedaiojât nanzatjâ Yakobo sot munjâ Yohane. ³ Pilipo sot Batolomaio, Toma sot kât mimin a nâ, kutnâ Mataio, Yakobo Alipaiojât nanjâ sot Tadaio. ⁴ Simonjê Zelote sot Yuda, Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpzanjoi gâsuwe.

Yesuñâ arâpnâ nep diñ sâm zingip.

(Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)

⁵ Yesuñâ arâp kiin zagât, nen sângonnângom sâip, “Zen hân nâin mân âibi. Samaria zengât kamânân mân zâibi. ⁶ Isirae a kâmurân gâbâ râma yatâ gulip-malip ândiândiñ, zo zengârenâk âibi. ⁷ Âim sinji âlip itâ sâm dâzângom ândibi, ‘Anutugât um topjan ândinatkat narâk mâte uap.’ ⁸ Sisi mâsek kubikzingâbi. Mumunjâ mângizingâbi. Sâk bâlâ kubikzingâne âlip upi. Wâkeziñoot molizingâbi. Oi Anutuñâ kut nâi nâi sângân buñ zingip, yatigâk zengoot a otzingâbi.

⁹ Kât patâ mo mâik mân mem âibi. ¹⁰ Mâtâpkât irâ mân mem âibi. Hâmbâ zâgât mân mem âibi. Kipâke buñ, sot tân mân mem âibi. Bet bâsanjâk âibi. Nep a zen nalem mot sângân buñâ zingâne dâp upap.

¹¹ Kamân patâ mo mâigân takâm mirin tâtat mâme upi, zorat topziñâ sâm mâsikâzingâbi. A nâigât ek nângâne âlip oi zâkkât

mirin zâim tâtat mâme op tap ko kamân zo birâm âibi. ¹² Mirâziñan zâim itâ sâm dâzângobi. ‘Um lumbenâ zengâren zimbat.’ ¹³ Oi mirâ mariñandâ ândei dâp oi dinziñâ zâkkâren bonjâ upap. Ka mirâ mariñandâ ândei mân dâp oi lumbenâ dinziñangât bonjâ kâturem ziñan gâbap. ¹⁴ Oi mirâ kamân nâin birâzingâm dinziñangât âkonziñi kinziñan gwapgwap lânne gei birâzingâm âibi. ¹⁵ Nâ perâkñak dâzângobâ. Den kubikkubik narâkñan Anutuñâ Sodom sot Gomora kamân mâirâp, zen hâuñâ mem gei kwap otzingâbap. Ka kamân zorat a, zo ko hâuñâ mem zâi kwap otzingâbap.”

Kâmbamgât den.

¹⁶ “Nângânek. Râma wâu hulin zengât oserân mân sângonzângozângon, zo nâñâ ko zen sângonzânguan. Zorat zen a sarâ buñâ, nângânângâziñoot târârak ândibi. ¹⁷ Zen a zinj tâmbetzângobegât gasâziñ kârâm ândibi. A zen den sâsâñ namin diizingâm âibi. Mâpâmâpâse namâziñan zâmbamjâ lapitziñgâbi. ¹⁸ Oi zorigâk buñâ. Zen nâgât a ândie, zorat opñâ a kutâ zengâren diizingâm âine den nep tuubi. Oi zen zengât mâteziñan kinjâ a kutâ sot hân nâin gokñâ nâgât topnâ sapsum zingâbi. ¹⁹ Zen a kutâgâren zâmbane den dap sâñâ sâm mân nângâm kwâkâ upi. Narâk zoren den sâbi, zo Kaapumjâ zingâbap. ²⁰ Yatâ otziñgi den sâne zo zengât den mân upap. Ibâziñangât Kaapum umziñan pâmbap, zâkkât den upap.

²¹ Narâk zoren âtânâ nâiñâ munjâ sâi kumbi. Oi ibâ nâiñâ sâi nanjâ kumbi. Oi nan bârat, zen ibâ mam kâsa otzingâm sâne zângobi. ²² Kutsiñginangât op a dorjbepñâ zengât um kâlak

nângâzingâbi. Oi nâi zâk den sinji âlip mem kâtigem kinbap, zâk narâk âki sumbem kamânân bagibap.²³ Zen kamân nâin ândinetâ zângom molizingânetâ kâmân nâin âibi. Nâ perâkñak dâzângobâ. Isirae kamân dâp tap ariap, zo âine mân âki a bonjâ nâ takâbat.”

Yesu okñangâwe, zo yatik otningâbi.

(Lu 12:2-9)

²⁴ “Ekap namin katepnâ a kwâkâm pindâmap, zâk mân walâmap. Kore anjâ a patânâ mân walâmap.²⁵ Ekap namin katepnâ patânangât holi zorik mei dâp upap. Kore anjâ patânangât holi zorik mei dâp upap. Bâliñ mâme a, zinj nâgât Bezebulu sâwe. Sâm bâliñ kwatniwe yatik mâte pirik mem zâi kwap otzingâbi.²⁶ Zorat sa nângânek. A zo zengât op mân kengât upi. Kut nâi nâi tik ziap, zo zemñâ mân zimbap. Kut nâi nâi kwâarakukun, zo zemñâ mân zimbap. Zo aksik mabâlakñem nanngâbi.²⁷ Nâ nâtigân den tik dâzângoman, zo a kâmut zengât mâteziñan sapsubi. Den halop dâzângowan, zo sombemân kin dâzângobi.²⁸ Sâkziñik zângobi, zengât mân kengât upi. Zen um dâpziñ mân tâmbetkubi. Nâigât kengât upi. Sâkkâ sot um dâpkâ ârândân sim kârâbân gâbanbapkat imbanâ zemñangap. Anutu, zâkkât kengât op ândibi.

²⁹ Nii sâmbâlâlê, zâk sângânñâ patâ bunâ. Kât kurinâ mâik kânok pam zagât mimban. Oi Ibâziñandâ mân nângi ko dap op sâmbâlâlê nâi gei kumbap?³⁰⁻³¹ Anutu zâk a zengât kâukziñ sâmotñâ zorat tenjânâ nângâm nanngâmap. Zorat zen kengâtziñ buñ ândibi. Zen sâmbâlâlê yatâ bunâ. Zen a. Anutu zâk zengât umñâ patâ kinmap.”

Anjâ sinji âlipkât hâumâ minat.

(Lu 12:51-53; 14:26-27)

³² “Nâi zâk a ambân zengât mâteziñan sâm âlip kwatni-bap, zâk yatigâk nânâ sumbem Ibânangât mâteñan sâm âlip kwâkñangâbat.³³ Nâi zâk a ambân zengât mâteziñan kwâimbânigi zâk nânâ yatigâk sumbem Ibânangât mâteñan kwâimbânangâbat.

³⁴ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbe muyagibapkat geip.’ Nâ lumbenâ bunâ, kâmbam âbangubapkat gewan. Nâ kâsâpzângobatkat gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi.³⁵ Zorat nanñâ sot ibânâ, zet kâsâpagobabot. Bâratñâ sot mamñâ, zet kâsâpagobabot. Irannâ sot sibunnâ, zet kâsâpagobabot.³⁶ A nâi zâkkât kin topñan gâbâ kâsa okñangâbi.³⁷ Oi nâi zâk umñâ ibâ mamzik zet sot pâlâtân op nâ sot bituk pâlâtân upap, zâk zo nâgât sinji mân op ândibap. Nâi zâk umñâ murarâp zen sot pâlâtân op nâ sot bituk pâlâtân upap, zâk yatik nâgât sinji mân ândibap.³⁸ Oi nâi zâk zikñâ poru nakñâ mân lum nâgât mâtâp lânbpap, zâk zo yatik nâgât sinji mân upap.³⁹ Nâi zâk ândiândiñ angân kâri gulipkuñangâbat. Oi nâi zâk nâgât opñâ hânân ândiândiñ birâm ândiândiñ âlipñâ muyagibap.”

Yesugât opñâ buku otzingâbi.

(Mk 9:41)

⁴⁰ “A nâinñâ zen galem otzingâbap, zâk zo yatik kore otñibapñâ sângonnogip yatik okñangâbap.⁴¹ Nâi zâk Propete a nâi on galem okñangâbap, zâk Propetegât dâp yatik sângân mim-bap. Nâi zâk a târârakñâ galem okñangâbap, zâk a târârakñangât dâp sângân mimbap.⁴² Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâinñâ a giginñâ zengâren gâbâ nâgât

sinji ândiap, zo too paterj aam pindâbap, zo ko sângânjâ buj mân zimbap.”

11

Yohane arâpnjâ zen Yesugâren âiwe.

(Lu 7:18-35)

¹ Yesunjâ arâpnjâ kiin zagât den dâtnângom nangâm kamân njain sinji âlip dâzângobam arip.

² Yohane tâk namin tap Kristonjâ nep tuugip, zorat sinji nângâm arâp den mâsikâbigât sângonzângoï Yesugâren âiwe.

³ Yesugâren âimnjâ itâ sâm mâsikâwe, “Mârumņan Propete a, zinjâ a nâi gâbapkât sâwe, zo gâ mo nâigât mambât ândinat?”

⁴ Sâne Yesunjâ itâ sâm dâzângoip, “Zen âburem âimnjâ kut nâi nâi ek nânge, zorat sinji Yohane dukubi. ⁵ Sen nâtâtiknjâ sinzij ânângâtsap. Kinzij bâlijâ mâtâp lâj âim ge. Sâk bâlâ a sâkzij âlip uap. Kindapzij bâpsâsân, zo den nânge. Mumunandâ zaatse. A ambân kanpitâ, zen lâunan gâbâ den sinji âlip nânge. ⁶ Nâi zâk nâgât nângi mân âkon upap, zâkkât nânga sâtârenjoot uap.”

⁷ Oi Yohanegât arâp, zen âburem âine Yesunjâ a ambân zâk sot ândiwe Yohanegât topnjâ itâ sâm dâzângoip, “Zen mirâ kamân âtânjan, a mân ândiândinjan wan iknam âiwe? Gerâ nâi pibânjâ koi âim gam kiri iknam âiwe? ⁸ Mo a nâi hâmbâ neulejoot iknam âiwe? Zen nânge. A hâmbâzij neulejoot, zen a kutâ zengât mirin tapme. ⁹ Mo zen Propete nâi iknam âiwe? Zorat nâ dâzângua nângânek. Zen a igâwe, zo Propete nâmbutnjâ zengât dâp bujâ. Zâk tobat nâi. Nâmbutnjâ zo walâzingap. ¹⁰ A zorat den kulem nâi itâ ziap, ‘Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua kâdom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

¹¹ Nâ perâknak dâzângobâ. Ambân zengâren gâbâ âsagiwe, nâmbutnjâ zengâren gâbâ nâinjâ Yohane mân wâlap. Ka a giginjâ nâinjâ Anutu um topņan ândibapnjâ, zâk walâbap. ¹² Yohane too sanjon nep topkwâip, narâk zoren gâbâ a ambân donjebep, zen sumbemgât sinji upigât kâtigiwe. Oi a kâwalizinjootnjâ sumbem kamân zo baginam kâtigie. ¹³ Propete a sot Mose, zen zorat den kânņan sâm kulemgum gane Yohanegâren âkip. ¹⁴ Den zi umzijâ gâsui nângânâ sâm, nângânek. Elia gâbapkât sâwe, zorat bonjâ Yohane gâip. ¹⁵ Nâi zâk kindapņootnjâ den zi nângâbap.

¹⁶ A kâmut zi, wainj zen sot dâpkwap sâbâ? Zen katep yatâ. Katep zinjâ ek birâ, nângâm birâ upme. A ambân kâmut zi zo yatâ. Katep, zen kamân sombemân tap bukurâpzij itâ sâm dâzângome, ¹⁷ ‘Kep meindâ wangât mân kue? Nen umbâlâ kep meindâ wangât mân isie?’ ¹⁸ Yohane zâk nepnjâ topkwap too kâtik sot nalem birâm ândei eknjâ sâwe, ‘Zâk wâkenjoot ândiap.’ ¹⁹ A bonjâ nâjâ gamnjâ nalem sot too nia neknjâ itâ sâme, ‘Iknek. A zi kât miminj a sot bâlij mâme a, zengât buku. Wainj sot nalem nem mân birâmap.’ Ka sa nângânek. Anutugât nângânângâ bon asâgem topņâ mem kâkņan kwâpmap.”

Yesunjâ Galilaia a zengât girem sâip.

(Lu 10:13-15)

²⁰ Narâk zoren Yesunjâ kamân nâmbutken nep tuugi eknjâ umzij mân melânâwegât den topkwap sâm topzij itâ sâm muyageip, ²¹ “Yei, Korazij mâirâp, Yei, Besaida mâirâp, zengâren nep patâ kulem top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidonj kamânân muyagei sâi zen mârumņan isem

²⁰ Narâk zoren Yesunjâ kamân nâmbutken nep tuugi eknjâ umzij mân melânâwegât den topkwap sâm topzij itâ sâm muyageip, ²¹ “Yei, Korazij mâirâp, Yei, Besaida mâirâp, zengâren nep patâ kulem top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidonj kamânân muyagei sâi zen mârumņan isem

umbâlâ opnjâ umziņ melânbe.
 22 Zorat dâzâņgua nâņgânek.
 Tiro Sidon kamân mâirâp, zen
 den kubikkubik narâkņan hâuņâ
 diim gei otziņgâbap. Zen ko
 hâuņâ mem zâi pam otziņgâbap.
 23 Kapenaum mâirâp, zen dap upi?
 Sumbemân zâibi? Buņâ. Zen
 sim kârâbân kâbakņezingâbap.
 Zengâren kulem top top muyageip.
 Kulem zo Sodom sot Gomora
 kamânân muyagei sâi kamân zo
 mân buņ op narâk ziren tok tâpâp.
 24 Zorat dâzâņgua nâņgânek. Den
 kubikkubik narâkņan Sodom
 kamân mâirâp, zen hâuņâ mem
 gei kwap otziņgâbap. Zen ko
 hâuņâ mem zâi kwap otziņgâbap.”

*Yesuņâ Ibâņâ sâm bâbâlan
 kwâkņangip.*

(Lu 10:21-22)

25 Narâk zoren Yesuņâ Kem-
 bugâren den itâ sâip, “Ibâ, hân sot
 sumbem mariņâ, gâ âlip opmat.
 A ziiņâ nâņgânâņgâziņangât
 nâņgâne zâizâiņ opmap, zo diņgâ
 tik kwatziņgâmat. Ka a umziņan
 giginâ upme, zen ko diņgâ sâm
 muyageziņgâmat. Oi nâ zorat
 sâm âlip kwatgigan. 26 Kembu, gâ
 yatâ muyagem âibapkât nâņgâna
 âlip oip.” 27 Ninâu yatâ sâmņâ
 arâpņâ nen itâ sâm dâtņangoip,
 “Ibânâ, zâk kut ñâi ñâi nâgât
 sinji sâm bitnan pam naņgip.
 Umnan den sot nâņgânâņgâ ziap,
 zo mân nâņge. Ibânâ zâk zikņik
 nâņgap. Oi Ibânangât umņan
 den sot nâņgânâņgâ ziap, zo mân
 nâņge. Nâ ninik nâņgan. Oi
 nâņâ a nâmbutņâ Ibânangât topņâ
 sâm muyageziņga âlip nâņgâm
 kwâkâbi.”

Yesuņâ diiniņgâbap.

28 “Kut ñâi ñâi yâmbâtņâ
 tuum kâbâ yâmbât sot sâknam
 nâņgâm ândime, zen aksik nâgâren
 gane gâsuziņga um sâkziņâ
 sânduksâbap. 29 Nâ umnandâ

mulun op giginâ op ândimangât
 nâgâren gane nep ârândâņ tuum
 ândinat. Oi um dâpziņandâ
 lumbenâ muyagem ândibap. 30 Nâ
 sot kin nep tuutuņ, zo bâbâlan.
 Nâgât nep, zo bâbâlan.”

12

Yuda zengât kendongât den.

(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

1 Narâk zoren Yesuņâ kâdom
 otniņgi kendonân kâlamân
 obândiwen. Âimņâ arâp nen
 tepniņangât opnjâ segoņ keet
 namuņ niwen. 2 Yatâ oindâ
 Parisaio a, ziņ zo eknâ Yesu dukum
 sâwe, “Ek. Arâpkâ ziņ kut zo ue, zo
 kendonân mân orotņâ.” 3 Sânetâ
 itâ sâm dâzâņgoip, “Dawidi sot
 arâpņâ, zen tepkât opnjâ urâwe, zo
 sâlâpkum nâņgâme mo buņâ? 4 Zâk
 Kembu Anutugât namâ zo zâim
 nalem hâlâlu sâsâņâ, zo mei niwe.
 Nalem zo zâk sot arâpņâ niwe. Zo
 mân orotņâ. Namâ galem ziiņik
 nimbigât sâsâņ. 5 Anutugât guru-
 min den ekabân den itâ sâlâpkum
 nâņgâme? Tirik namâ galem a,
 zen Yuda zengât kendonân tirik
 namin âim nep tuum gurumin
 den zo kume, zorat tosanâ mân
 opmap. 6 Zen Kembugât namâ zo
 hâlâlu sâme, Ka nâņâ ko dâzâņgua
 nâņgânek. Nâ mâteziņan kinzan,
 nâ walâwalâņ. Namâ zo giginâ.
 7 Anutugât den kulem ñâi itâ ziap,
 ‘Bâu zuu kom om nibigât mân
 sâwan. Um lâklâk op a buku
 otziņgâbigât otnigap.’

Zen den zirat topņâ nâņgâm
 sâi a tosaziņ buņâ den laņ ñâi
 mân dâzâņgobe. 8 A bonņâ, nâ
 kendongât mariņâ op ândian.”

Yesuņâ kendonân a ñâi kubigip.

(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

9 Yatâ sâmņâ zobâ âim
 mâpâmâpâse namin zariņ.
 10 Zoren a ñâi tâip. Zâk bikņâ
 humutņik. Oi a ziņâ Yesu

mâsikâm sâwe, “A kendonân kubikzingâzingân, zo orotnjâ mo mân orot?”¹¹ Sâne Yesunâ lâuzinjan mem itâ sâm mâsikâzingip, “Zengâren gâbâ a nâinjâ râmanjâ kânok lâmân giari ko kendongât op birâbap? Yatâ mân upap.¹² Râma zâk yennjâ. A zen ko bonnjâ, zorat kendonân âlip orotnjâ.”¹³ Yatâ sâmnjâ a zo itâ sâm dukuip, “Bikâ tântân pa.” Sâi biknjâ tântân pâi âlip op toren yatâ oip.¹⁴ Yatâ oi Parisaio a, zen zo eknjâ âimnjâ zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

Yesugât den sâsân, zo bonnjâ oip.

¹⁵ Yesunâ den zo nângâm kamân zo birâm nâin arip. A donjep patânjâ molinetâ kubikzingâm nanjip.¹⁶ Zen zâkkât topnjâ zo a ambân mân dâzângobigât den sâm kâtigeip.¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaianjâ mârumanjan Anutugât den kulengoip, zo bonnjâ oip. Den zo itâ,

¹⁸ “Zen nannâ iknek. Nâ zâk gâsum sâlâpkuan. Zâk nannâ âlipnjâ. Zâkkât umnâ kinmap. Nâ Kaapumnâ pinda beknjan mei hân toren toren a zengâren den kubikkubiknjâ sâm hanpâmbap.¹⁹ Zâk den sârek mân sâbap. Kamân sombemân mân kwamitagoi nângâbi.²⁰ Gerâ âbâbângum, zo mân kârâm mânângât pâmbap. Oi kârâp tirâp mân biri bâpsâbap. Yatâ op nep tuum ândim den târârak sâm kubikmubik oi târârak op kâtigem zimbap.²¹ Yatâ oi a ambân hân toren toren, zen zâkkât kutsinjanjan târokwapî.”

Yesunâ wâke nâi moleip.

(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

²² Nârâk zoren wâkenjâ a nâi oknanji kopa op sinj bâpsâsân op ândei Yesugâren diim âiwe. Âine

Yesunâ a zo kubigi sinjâ ânângâri eknjâ den sâip.²³ A ambân kâmut kirâwe, zen zo eknjâ imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Dawidigât kiun gâbapkât sâsânjâ, zo zi mot nâi.”²⁴ Sâne Parisaio a, zinâ den zo nângâm itâ sâwe, “Zo sarâ. Wâke zengât a kutâ kutnjâ Bezebulu, zâknjâ mam oknanji wâke molizingâmap.”

²⁵ Zen yatâ sâne Yesunâ umzinjan eknjâ itâ dâzângom sâip, “Hân nâigât a, zen kâsa utnetâ hânziñ zo kwamen zimbap. Oi kamân nâigât a mo mirâ nâigât a, zen kâsa utne mirâ kamânziñ buñ upap.²⁶ Satân sot arâpnjâ, zen kâsa utnetâ nepziñjâ dap yatâ kâtigem zimbap? ²⁷ Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebulunâ mam oknanji wâke molizingâmap.’ Oi zengât narâpziñjâ nâinjâ mam otzinci wâke molizingâme? Sarâziñgât topnjâ zo narâpziñandâ muyagibi.²⁸ Nâ ko Anutugât Kaapumnâ mam otnigi wâke molizingâman. Anutugât um topnan ândiândigât narâknjâ mâte otzinci mân nânge.

²⁹ A nâi, zâk mirânan kâwali op tâi dap yatâ a nâinjâ zâim sikum beknjan mimbap? Yatâ buñâ. Kâwali a zo komnjâ kinj bik saam pamnjâ sikumnjâ âlip beknjan mimbap.” (Yesunâ den zo Satangât op sâip.)³⁰ Yatâ sâmnjâ itâ sâip. “Nâi zâk buku mân otnibapnjâ, zâk kâsa otnibap. Nâi zâk nepnâ mân galem upapnjâ, kândanjabp.

³¹ Zorat dâzângua nângânek. Bâlinjâ top top sot den sumunnjâ top top, zorat tosa birâbirân ziap. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâm bâlij kwâpap, zâkkât tosa birâbirân mân ziap.³² Nâi zâk a bonnjâ nâ sâm bâlij kwatnibap, zâkkât tosa âlip gulipkubap. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâm bâlij kwâpap, zo ko tosanjâ hânin sot Sumbemân mân gulipkubap.

³³ Zen nak n̄aigât âlipnâ sâmbonnonngât yatik âlipnâ sâbi. Mo nak n̄aigât bâlinâ sâmbonnonngât yatigâk bâlinâ sâbi. Nak zo bonnonndâ nak topnâ sâmbuyagemap. ³⁴ Zen mulumgât kiurâp. Bâlinandâ wan den âlipnâ sâbi. Umziñan kut n̄ai n̄ai zemap, zo yatik lâuziñan kopgâmap. ³⁵ A târâraknândâ umñan gâbâ den âlipnâ kopgâmap. A n̄ai n̄angânângâ bâlinâ, zâkkât umñan gâbâ den bâlinâ kopgâmap. ³⁶ Nâ dâzângua n̄angânek, Den kubikkubik narâkñan den sarâ top top, zorat hâuñâ Anutuñâ zinjâgabap. ³⁷ Den sâmât, zorâñ topkâ sâm muyagei gâsu gobap. Mo den sâmât, zorâñ topkâ muyagei birâgibap.”

Yesu kulem top topkât dukuwe.
(Mk 8:12; Lu 11:29-32)

³⁸ Yatâ sâm dâzângoip Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a nâmbutnâ, zen itâ mâburem dukuwe, “Patâ, top lâkulâku kulem n̄ai tuuna âsagei iknâ.” ³⁹ Sânetâ itâ sâm dâzângoip, “A kâmut zi orot mâmezina bâlinâ sot Kembangât den birâbirâñ. A yatâ zorâñ top lâkulâku kulemgât sâme. Zen kulem n̄ai mârâtnâ bunâ. Propete Yonagâren muyageip, zo yatâ muyagei ikpi. ⁴⁰ Yona zâk sirâm karâmbut saru zuu patâgât umñan gei zeip. Zo yatigâk a bonnâ, nâ sirâm karâmbut hân umñan zimbat. ⁴¹ Zorat ko den kubikkubik narâkñan Niniwe kamân mâirâp, zen gam a kâmut zi zengât topziñ sâne hâuñâ yâmbâtnâ patâ mimbî. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonañâ den girem dâzângoip n̄angâm umziñâ melânâwe, zorat. Na sa n̄angânek. Nâ zi kinzan, nâ Yona wâlan. ⁴² Oi ambân kutâ hân torengeñ gâbâ Salomogâren gâip, zâk yatik den kubikkubik narâkñan kâmut zi zengât tosaziñ

sapsubap. Wangât, ambân zorânâ hân kârebân gâbâ gam Salomogâren den n̄angânângâ bonnâ mimbam gâip, zorat. Oi nâ zi kinzan, nâ Salomo wâlan. Zen wangât op nâgât den birâme?”

Wâke, zâk gebâkñan puriksâm a tâmbetkubap.

(Lu 11:24-26)

⁴³ “Wâkenâ a umân gâbâ takâm gam hân a mân ândiândiñan âi ândim tâtat mâmenâ kârubap. ⁴⁴ Kârumnâ sâbap, ‘Nâ mirânâ birâm gâwan, zoren âibâ.’ Sâmñâ âburem âi ikpap. Egi mariñâ bunâ, sanon kubikkubiknâ. ⁴⁵ Yatâ ekñâ âim wâke bukurâpnâ nâmburân zagât, zikñâ dâp bunâ, bâliñ kâtikñâ, zo sâi ga mirâ zorenâk tâtat mâme upi. Oi a zo mârûm bâliñâ ândeiññâ bet bâliñ op kwâtâtibap. Bâliñ mâme a kâmut zi, zengâren yatik muyagibap.”

Yesugât mam murâpnâ.
(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

⁴⁶ Yesu zâk den yatâ sâm dâzângom kiri kândâtziñan Yesugât mam murâpnâ, zen gam den dukunam mambât kirâwe. ⁴⁷ Mambât kinetâ a n̄ainâ Yesu itâ sâm dukui, “Nângâ. Mamgâ murâpkâ, zen den dâgonam kândâtniñan ga kinze.” ⁴⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Mam murâpnâ waniñ zinjâ?” ⁴⁹ Yatâ sâmñâ arâp kirâwe, zengâren bikñâ pamñâ itâ sâm dâzângoip, “Zingitnek. Mamnâ murâpnâ zi te. ⁵⁰ Sumbem Ibânangât sâtnâ n̄angâm lume, zen ko nâgât mamârâpnâ mun garâpnâ ue.”

13

Keet maamaandingât den.
(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Sirâm zoren Yesuñâ mirin gâbâ gem saru sâtnan âi tâip. ² Âi tâi a

ambân kâmut patâ zâkkâren mindune zingit wangâ nâin zarip. Oi zâk wangâyân tâi a ambân donjebep patâ, zen sagân kirâwe. ³ Zen sagân kinetâ den sumbuñâ top top sâm dâzângoip. Nâi ko itâ sâip, “Nângâne. A nâinâ keet maandinbam nebân arip. ⁴ Âi maandinji keet nâmbutñâ mâtâbân gei ze i nîi zinjâ ga niwe. ⁵ Oi keet nâmbutñâ hân sinjitan gei zeip. Zoren hân mâiktârâ kwâkjanâk, zorat kek takip. ⁶ Ândânâ kârep mân giari maanâ egi hâlâlânsâm moip. ⁷ Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetjan gei zeip. Gei zemñâ kâmñâ taki hibukñâ kwârakoipkât moip. ⁸ Keet nâmbutñâ ko hân âlipjan gei zem bonñâ donjebep âsageip. Topñâ nâigât keetñâ 1 handeret. Topñâ nâigât keetñâ 60. Topñâ nâigât 30. Bonzinjâ yatâ âsageip. ⁹ Zorat nâi zâk kindapñootñâ den zi nângâbap.”

Yesuñâ den sumbuñangât sâm dâzângoip.

(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

¹⁰ Den yatâ sâm dâzângoi arâpñâ nen um topjan gam mâsikâm sâwen, “Gâ wangât den sumbuñâ dâzângomat?” ¹¹ Sâindâ zâknâ itâ dâtnângoip, “Anutu um topjan bagibaginâ, zorat den sumbuñâ ziiñâ nângâm kwâtâtibigât sâsân. A nâmbutñâ, zen buñâ. ¹² Nâi zâk den nângânângânâ, zo mem ândei Anutunâ târokwap pindâbap. Oi nângânângâ patâ upap. Ka nâi zâk den nângânângâ pindip, zo mân mem ândei bekjan mimbap. Oi yen ândibap. ¹³ A nâmbutñâ, zen sinzinjâ ekñâ mân ek kwâtâtibi. Oi kindapziñandâ den nângâm mân nângâm kwâtâtibi. Zorat op den sumbuñâ dâzângoman. ¹⁴ Oi mârumanjan Propete Yesaianâ kânjan den sâip, den zo bonñâ uap. Den zo itâ,

‘Kindapziñandâ den nângânângâ, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângâm kwâtâtibi. Sinzinjandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ, zo mân ek kwâtâtibi. ¹⁵ A ambân kâmut zi, zen um kâtik. Kindapziñ bâpsâsân. Sinzinjandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nângâm kwâtâtibi. Umziñ mân melânje ko nâ dap yatâ kubikziñgâbat?’

¹⁶ Zen ko sinzinjâ âlip ikme. Kindapziñ âlip nângâme. ¹⁷ Zorat zengât nânga âlip uap. Nâ perâkñak dâzângobâ. Mârumanjan Propete sot a târarakñâ donjebep, zen kut nâi nâi zen ek nângâme, zo ek nângânâm osimñâ mân ek nângâwe.”

Keet maamaandinj, zorat topñâ sâm dâzângoip.

(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

¹⁸ “Oi zi keet maamaandinj den, zorat topñâ dâzângua nângâne. ¹⁹ Keetñâ mâtâbân gei zeip, zorat dâp a nâmbutñâ ândime. Zen sinji âlip nângâne umziñan mân giari bâlinâ mariñandâ gamñâ zo bekjan memap. ²⁰ Keetñâ hân sinjitan gei zeip, zorat dâp a nâmbutñandâ ândime. Zen sinji âlip nângâm âkñâlem ândime. ²¹ Umziñan ko ândânâ mân gâsuipekât narâk pânkânok mem ândine sâknâm mo zângom tâk namin pâpan, zo âsagei kektâ lorem birâme. ²² Keetñâ hibuk kwâkjan gei zeip, a nâmbutñâ zen yatâ ândime. Zen sinji âlip zo nângâmñâ sâkkât kut nâi sot kât sikumgât âkñâle op ândine umziñan bon mân âsagei bonñâ buñ op gukupitñâ upap. ²³ Keetñâ hân âlipñân gei zeip, zo a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlip nângâm umziñan gei mem ândime. Oi nâigâren bonñâ

1 handeret, nâigâren 60, nâigâren 30. Bonnâ yatâ âsagemap.”

Nebân hibuk takip, zorat den.

²⁴ Yesunâ den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzânngoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp zi itâ. A nâinâ nepnan âi keet maandenip, zoren dâpkwap sâbâ. ²⁵ Keetnâ maandinâ ari a uman zine narâk zoren kâsanâ gam hibuk keetnâ maandinâ arip. ²⁶ Oi keet zo takâm bon upâ sâi hibuk ârândân takâwe. ²⁷ Oi kore a, zen zo eknâ nep mariñâ dukum sâwe, ‘Patâniñâ, gâ nepkan keet âlipnâ maandenjin. Oi Hibuk zo waniñ gâbâ tâkap?’ ²⁸ Mâsikâne sâip, ‘Kâsa nâinâ maanderji âsageip.’ Yatâ sâi mâsikâwe, ‘Nen âi sâmbum panâ?’ ²⁹ Sâne itâ dâzânngoip, ‘Bunâ. Zen hibuk sâmbum kâmñâ zo sâmbubegât birâbi. ³⁰ Zo yenâk zimbabot. Oi bonnâ mimiñ narâk oi nep a itâ sâm dâzânngobat, “Kândom zen hibuk zo sâmbum buran saam kârâbân umbi. Bet ko bonnâ âlipnâ mine mirânan zâibap.”’”

Wakum sot sii dangât, zekât den.

(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)

³¹ Den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzânngoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo wakum keetnâ yatâ. A nâinâ keetnâ zo nepnan pâip. ³² Keetnâ zo mâiktârâ. Keetnâ nâmbutnâ zengât ombeziñan. Zo kâmñâ takâm zâim walâzingâm nak patâ opmap. Oi nii zen gam bâranñan pam tapme.”

³³ Oi den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzânngoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo sii dangât naamñâ yatâ. Ambân nâinâ nalemân sii dangât zâtki giari nalem aksik naam op nanjip.”

Nebân hibuk takip, zorat topnâ.

³⁴ Yesunâ den dâzânngoip, zo sumbuñik dâzânngoip. Den muyap mân sâm muyagem dâzânngoip.

³⁵ Yatâ oi Propete a nâinâ den sâip, zo bonnâ oip. Den zo itâ,

“Lâunan den sumbuñâ top top muyagei sâbat. Hân muyageibân gâbâ den tik zeip, zo sâm muyagibat.”

³⁶ Yesunâ a ambân zâmbari âine mirin zariñ. Zâi tâi arâpnâ nen zâimñâ dukum sâwen, “Kâlamân hibuk muyageip, den sumbuñâ zorat topnâ sâna nânghânâ.”

³⁷ Dukoindâ itâ sâm dâtnânngoip, “A keet âlipnâ pâip, zo a bonnâ nânghâ pârâwan. ³⁸ Nep, zo han patâ zi. Keet âlipnâ, zo sumbemgât sinji a ambân kâmut. ³⁹ Hibuk, zo bâliñâ mariñâ, zâkkât kâmut. Kâsa zâk nebân hibuk keetnâ maandinip, zâk Satañ. Bon mimiñ narâknâ, zo hâuñâ mimiñ narâknâ. Nep tuu-tuuñ a, zen sumbem a. ⁴⁰ Hibuk sâmbum kârâbân uwe, zo yatigâk hâuñâ mimiñ narâknâñ âsagibap. ⁴¹⁻⁴² A bonnâ, nânghâ kâwali arâpnâ sângonzânghua a ambân zengâren gâbâ bâliñ mâme a ambân sot gurumin den kukuñâ a ambân, zo gâbârezingâm kârâp tâmbânjan zâmbane geibi. Zen zoren umbâlâ op isem ândibi. ⁴³ A târârak zen ko Ibâziñangât um topñan âsakñoot maa yatâ âsagem ândibi. Nâi zâk kindapñootnâ den zi nânghâbap.”

Kune kinsagât den.

⁴⁴ “Sumbemgât den sinji âlip mâtâp, zo itâ. Kune kinsa nâi hibukñan tik zeï a nâi zoren âi muyageip. Muyagemñâ umâlep patâ nânghâm kwârakum âi kut nâi nâi tâkñanjip, zo pam kât mem nanghâm hân zo kwâlip.”

Kunegât den sumbuñâ.

⁴⁵ “Sumbemgât sinji âlip mâtâp, zo itâ. A nâi kunegât kârum ândeip. ⁴⁶ Kârum ândim kune nâi tipñan kurum, zo muyageip.

Muyagemnâ kut nâi nâi gakânâ, zo a zo pindi kune zo zâkkât oip.”

Saru zuu irâ, zorat den sum-buñâ.

⁴⁷ “Sumbemgât sinji âlip, zorat mâtâp, zo inangât irâ yatâ. A zen irâ zo saruyân pane giari zuu topnâ topnâ piksâwe. ⁴⁸ Piksâne sâmbune âkjan zarip. Oi injan nininâ, zo wangâyân parâwe. Mân nininâ ko birâm pane saruyân giarip. ⁴⁹⁻⁵⁰ Narâk patâ mâte oi ko zo yatâ muyagibap. Narâk zoren sumbem a, zinâ a hânñâ hânñâ kâsâpâzangomnâ bâlinj mâme a minzinjâm kârâp patin zâmbane geibi. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

⁵¹ Yatâ sâmnâ mâsikâningip, “Zen zo aksik nângâm nanje mo buñâ?” Sâi ninâ sâwen, “Nen nângâm nanjen.” ⁵² Sâindâ dâtnangoi, “Zen dinnâ nângâm kwâtâtemnâ sinji âlipnangât mâtâp nângâm kwâkâbi. Zen mirâgât marinâ yatâ opnâ kabânjan gâbâ kut nâi nâi âlip sânginjâ sot unaknâ lândim pambi.”

Nasarete kamânân Yesu kândâtkuwe.

(Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)

⁵³ Yesu zâk den sumbuñâ top topnâ zo sâm nangâm mirâ kamân zo birâm arip. ⁵⁴ Âi kamânjan Nasarete, zoren âi takâm mâpâmâpâse namin zâim den sinji âlip sâm dâzangoi a zen nângâm imbanâzin buñ oi sâwe, “Zâk nângânangâ zot imbanâ zo waniñ gâbâ muyageip. ⁵⁵ Nen topnâ nanjen. Zâk mirâ tuutuunj a nanñâ. Mamñâ Maria. Murâpnâ kutzinâ Yakobo, Yose, Simonj sot Yuda. ⁵⁶ Garâpnâ nen sot ârândân ândien. Zâk kut nâi nâi zi ikâ zoren muyageip?” ⁵⁷ Zen yatâ nângâm kwaknâ zâkkât nângâne geip. Oi Yesunâ sâm dâzangoi, “Propete a nâi zâk kutsinjâ hân torigen lanj kârâm ari kamârâpnâ sot

torerâpnâ, zen zâkkât nângâne gei birânangâme.” ⁵⁸ A zen umzinj angân kârâwegât Yesunâ kamân zoren kulem top top donjep mân tuugip.

14

Herodeñâ sâi Yohane kuwe.

(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹ Nârâk zoren a kutâ Herode, zâk Yesugât sinji nângip. ² Sinji zo nângâmñâ a sâtnâ gakârâpnâ itâ sâm dâzangoi, “Nâ itâ nângan. Yohane too sanjonzingip, zâk mumuñan gâbâ zaat kâwaliñoot ândiap.”

³ Den zo yen mân sâip. Mârumjan Herode zâk munñâ Pilipogât ambân beknan meip, kutnâ Herodia. Ambân zâkkât opnâ sâi Yohane kinj bik saam tâk namin pane zeip. ⁴ Wangât, Yohaneñâ den itâ dukuip, zorat, “Gâ ambân zo mein, zo mân orotnâ.” ⁵ Oi Herodeñâ Yohane kumbam nângip. Ka a ambân zinâ Yohanegât nângâne Propete op ândeip, zorat kenjât op birip. ⁶ Oi Herode âsaâsagin narâk oi omo nâne patâ utnam utne Herodiagât bâratnâ, zâk Herode sot a sâtnâ tarâwe, zengât mâteyân kep ândei Herode ek âknâlem itâ sâm dukuip, ⁷ “Nâ den zi sâm kâtigian. Gâ wan mo wangât sâna gibat.” ⁸ Oi ambân zâk mamñandâ den dukui itâ sâip, “Yohane too sanjon nep tuugip, zâkkât gânduj kom mânângâtñâ kâuknâ hâkobân pam mem ga ni.”

⁹⁻¹¹ Yatâ sâi a kutâ zâk nângâm pârâkpâip. Nângi mân dâp oip. Ka zâk a sâtnâ zengât mâtezinjan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât nep a sângonzangoi Yohane tâk namin tâi gândujâ kârâm mânangât kâuknâ hâkobân pam mem ga Herodia bâratnâ pindâwe. Ambân zo memñâ mamñâ pindip. ¹² Yohane kune moi arâpnâ zen gamñâ kâambarânâ

mem hangumñâ ai Yesu den sinji dukuwe.

Yesunâ a 5 tausen nalem zinjip.
(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

¹³ Yesunâ den sinji zo nângâm wangâyân zâim hân a mân ândiândiñan, zoren ândibam arip. Ari a ambân dorjbep patâ kamân nâin nâin gâbâ, zen sinjinâ nângâm saru sâtñan âim muyagiwe. ¹⁴ Yesunâ wangâyân gâbâ gemñâ a ambân kâmut zo zinjitiñâ umñâ nângâmñâ a ambân sisi mâsekziñoot, zo kubikzinjip.

¹⁵ Yatâ op ândei mirâ oi Yesugât arâpñâ niñâ dukum sâwen, “Zi a mân ândiândiñan ândeindâ mirâ nâtikisâbâmap. Gât ko a ambân zâmbana kamânân âim nalem muyagibi.” ¹⁶ Sâindâ Yesunâ itâ sâm dâtnângoip, “Wangât âibigât se? Zinâ nalem zingânek.” ¹⁷ Yatâ sâm dâtnângoi sâwen, “Nen zi nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem ândien. Nen nalem nâmbutñâ buñâ.” ¹⁸ Sâindâ Yesunâ itâ sâm dâtnângoip, “Nalem zo nâgâren mem ganek.”

¹⁹ Yatâ sâmñâ a dâzângoi hibuk luatñâ tap âiwe. Yesunâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo mem sumbemân egi zari sâiwap sâmñâ namuñ arâpñâ niñgi niñâ kâsâpkum a zingâwen. ²⁰ A pisuk nem âkon urâwe. Oi buputñâ zeip, zo meindâ irâ kiin zagât piksâip. ²¹ A nalem niwe, zo tenğâziñâ 5 tausen yatâ. Ambâ murarâpziñâ mân sâlâpziñagowen.

Yesu saru kwâkñan lâñ lâñ arip.
(Mk 6:45-52; Yo 6:15-21)

²² Yatâ opñâ Yesunâ arâpñâ sai wangâyân zâi saru nâmbutken âinam âiwen. Yesu zâk a ambân zâmbari âibigât zoren tâip. ²³ Oi a ambân zâmbari âinetâ zâk zikñjik ninâu sâbam bâkñan zarip. Yatâ op ândei nâtikisâi zâk zikñjik zoren ândeip. ²⁴ Wangânâ âim

saru tânâmñan takip. Oi pibâ patâ zâk âiwenân gâbâ gam saru kunziri wangâ mem kâbakñei âinam osiwen. ²⁵ Mirâ hañsâsâgât Yesunâ saru kwâkñan lâñ lâñ ga muyageninjip. ²⁶ Zâk zo yatâ gâi arâp niñâ ekñâ kenğâtñiñâ op wâke gaap sâm den kâtik kambânâwen. ²⁷ Yatâ oindâ den itâ sâm dâtnângoip, “Umziñ diim geik. Zi ninak gaan. Mân kenğât utnek.” ²⁸ Sâi Peteronâ sâtñan mem itâ sâip, “Kembu, ninak gaan sâna too kwakñjik lâñ gabâ.” ²⁹ Sâi Yesunâ sâip, “Ga.” Sâi Peteronâ wangâyân gâbâ geim saru kwâkñan Yesugâren arip. ³⁰ Peteronâ âim tâi pibâ patâ nâi gâi kenğât op geibam op Yesu konsâm sâip, “Kembu, gâ gâsuni.” ³¹ Sâi zorenâk Yesunâ gâsum sâip, “Gâ wangât nângâm pâlâtângâ lotñâ oi um zagât uat?” ³² Yatâ sâm gâsui wangâ kâligen kopgâitâ pibâ hirinsâip.

³³ Oi a wangâyân tarâwen, nen Yesu um topñan âi pindiñsâm sâwen, “Gâ perâkñak Anutugât nanñâ.” ³⁴ Oi saru nâmbutken âimñâ Genesarete hânân takâwen. ³⁵ Zoren a zen Yesu ekñâ den pane kamân nâin nâin ari a ambân sisi mâsekziñoot diizingâm zâkkâren gawe. ³⁶ Oi zen Yesu itâ dukuwe, “Nângâna hâmbâgâ murukñan gâsum mâsekziñ buñ upap.” Yatâ urâwe, zorânâ sâkziñâ âlip op nanjip.

15

Kut nâi nâi niniñandâ a um mân sumunkomap.

(Mk 7:1-23)

¹ Narâk zoren Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembugât gurumin den galem a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, ² “Arâpkâ, zen wangât sâkurâpniñ zenğât den kom bitziñâ mân too sanjon nalem mem nime?”

³ Yatâ sâmbâm mäsikâne Yesunâ itâ säip, “Zen ko wangât ziiñâ säkurâpziñangât den lum Anutugât den kume?” ⁴ Anutugât den itâ ziap, ‘Gâ ibâ mam sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi ñâi zâk ibâ mam den bâliñâ dâzâkobap, zâk mân ândibap. Zâk kune mum-bap.’ ⁵ Zen ko itâ sâme, ‘Ñâi zâk ibâ mam itâ dâzâkobap, “Kut ñâi zikâbam, zo Anutugât sinji sâmbâm paan.” Zâk zo yatâ opñâ on galem mân otzikâbap.’ ⁶ Zen yatâ opñâ Anutugât den birâne giari säkurâpziñangât den zorik lum ândime. ⁷ Sarâ a, zen. Zengât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sâmbâm kulengoip,

⁸ ‘A kâmut zi lâuziñandik mâpâsenime. Umziñandâ ko birânime. ⁹ Oi den bonñagât hâuñâ a ziiñ den sâmbâm kwâkâyanğame. Zen lâuziñandik mâpâsenime. Nâ zorat nânğa yen opmap.’”

¹⁰ Yesu zâk zo yatâ sâmbâm dâzângom a ambân säi gane itâ dâzângom säip, “Nâ den dâzângua nânğâm kwâtâtinek. ¹¹ Kut ñâi ñâi nine geimap, zo mân sumunkomap. Ka lâuziñan gâbâ kopgâmap, zorâñâ sumunkomap.”

¹² Yatâ säi arâpñâ niñâ zâkkâren âim mäsikâm säwen, “Den yatâ zo sâna Parisaio a zen nânğâm bâliñ kwatgige, zo nânğat?” ¹³ Sâindâ säip, “Nebân kut ñâi zo sumbem Ibânandâ mân kâmerip, zo sâmbum nanğâbap. ¹⁴ Zen yen birâziñgânek. Parisaio zen sinziñ ñâtâtikñâ. Zengât mâtâp kâdom a sen bâpsâsâñ zagât diiangâm âibabot, zo ko mâtâp tâpâkum ârândâñ lâmân geibabot.”

¹⁵ Säi Peteronâ itâ sâmbâm dukuip, “Den sumbuñâ dâzânguat, zorat topñâ sâna nânğânâ.” ¹⁶ Säi Yesunâ dâtnânğoiip, “Zen tok um nânğânânğâziñ mân pâronşâi

ândie, mo dap? ¹⁷ Topñâ itâ mân nânğe? Anâ kut ñâi ñâi nine tep kâmbonziñan giari mem kubigi mâtâpñan geimap. ¹⁸ Ka umziñan gâbâ den bâliñ top top lâuziñan takâmap, zorâñâ ko umziñ sumunkomap. ¹⁹ A umân gâbâ kut ñâi ñâi kop gâmap, zo itâ. Nânğânânğâ bâliñâ, âkñâle nep, kâmbam ku, kâmbu konda, den sarâ, ambân mem birâbirâñ sot den sumunnâ. ²⁰ Kut ñâi ñâi yatâ, zorâñ sumunkomap. Oi bet mân sañgon kut ñâi ñâi nine, zorâñâ mân sumunkomap.

Kanaan ambân ñâiñâ Yesu konsâm mâpâseip
(Mk 7:24-30)

²¹ Oi Yesu zâk kamân zo birâm Tiro sot Sidoñ kamân zagât, zo zengâren arip. ²² Zengâren ândei Kanaan hânân gokñâ ambân ñâi gam Yesu konsâm säip, “Kembu gâ Dawidigât kiunnâ, nânğat umgâ bâliñ oik. Bâratnâ, zâk wâkeñâ mâte pirik okñangâmap.” ²³ Yatâ säi Yesunâ nânğâm den hâuñâ mân dukuip. Yatâ oi arâpñâ nen zâkkâren gam dukum säwen, “Ambân zo molina arik. Zâk kândâtniñan den sâmbâm gaap.” ²⁴ Sâindâ dâtnânğoiip, “Nâ Isirae kâmut râma yatâ gulip op ândime, zo zengârâk sângonnogi gem gâwan.” ²⁵ Säi ambân zorâñ um topñan âi siminñâ liim pindiñsâm säip, “Kembu, gâ lañ betnan me.” ²⁶ Yatâ säi ko itâ sâmbâm dukuip, “Katep zengât nalembetziñan mem wâu ziñgâziñgân, zo mân dâp upap. Nâ Isirae a kâmut, zengât gem gâwan.” ²⁷ Säi ambân zo itâ säip, “Kembu zo âlip sat. Oi marirâpziñandâ nalembetziñan nem tatne gwapgwap gei wau zen lañ nime.” ²⁸ Yatâ säi Yesunâ dukum säip, “O ambân nânğâm pâlatânğâ patâ, sat zorat dâp muyagegigik.” Säi zorenâk bâratñâ âlip oiip.

Yesunâ a donjeb kubikziŋgip.

(Mk 7:31-37)

²⁹ Yesu zâk hân zobâ âburem gam Galilaia saru sâtŋan âim bâkŋâ ñâin zâi tâip. ³⁰ Zâi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindum gawe. Zen sâkziŋâ gigiŋâ, sinziŋ bâpsâsâŋ, kin bitziŋ bâliŋâ, kopa sot sisi mâsekziŋoot diizingâm Yesugât um topŋan zâmbane kubikziŋgip. ³¹ Yatâ oi kopa, zen dinziŋâ sâwe. Kin bitziŋ bâliŋ, zen mâtâbân âim gawe. Sâkziŋ gigiŋândâ âlip urâwe. Sinziŋ bâpsâsâŋandâ sinziŋ igâwe. Oi a ambân kâmut, ziŋâ zo ekŋâ nâŋgâne imbanâ oi itâ sâwe, “Nen Isirae a kâmut neŋgât Anutu mâtâsinâ.”

Yesunâ a 4 tausen nalem gumuziŋgip.

(Mk 8:1-10)

³² Yesunâ arâpŋâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ a zengât umnâ nânŋan. Zen nâ sot ândine sirâm karâmbut oi tepkât mue. Oi nalem bunâ sâŋgonzâŋgoindâ âi mâtâbân tâmbetagobegât umnâ girem uap.” ³³ Sâi arâpŋâ niŋ itâ sâwen, “Nen hân a mân ândiândiŋan ândim nalem ikâ gâbâ mem a kâmut zi ziŋgindâ nine dâp upap?” ³⁴ Yatâ sâindâ Yesunâ mâsikâniŋgâm sâip, “Zengâren nalem dabutâ ziap?” Sâi niŋâ sâwen, “Nalem nâmburân zagât sot saru zuu zagât mo karâmbut ziap.” ³⁵ Oi Yesunâ nâŋgâm sâi a ambân zen mindum hânân ge tarâwe. ³⁶ Yatâ utnetâ Yesu zâk nalem nâmburân zagât sot saru zuu, zo mem sâiwap sâm namuŋ arâp niŋgi kâsâpkum a ambân ziŋgâwen. ³⁷ Nen ziŋgindâ a ambân aksik nem âkon urâwe. Oi buputŋâ tap arip, zo sânduindâ irâ nâmburân zagât piksâip. ³⁸ Nalem niwe, a zo 4 tausen yatâ. Ambâ murârâpziŋ mân sâlâpziŋgowen. ³⁹ Yesunâ a ambân zâmbari âine

zikhâ wangâyân zâim Magadan hânân âi takip.

16

Yesunâ kulem ñai tuubapkât sâne kwâkâziŋgip.

(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)

¹ Parisaio a sot Sadukaio a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, “Gâ sâna top lâkulâku kulem ñai âsagei iknâ.” ² Sâne dâzâŋgom sâip, “Mirâ ñâtiksâbâ sâi sumbem kuriŋkoi sâme, ‘Muka maa upap.’” ³ Mo haŋsâi sasa mem dooŋgubap, zo ko map gâbap sâme. Sarâ a, zen. Sumbemgât tobatŋâ ekŋâ nâŋgâme. Ka nâgât topnâ ko mân nâŋgâm kwâtâttime. ⁴ A ambân ândi mâmanziŋ bâliŋâ, zen kulem tobat ñai iknat sâme. Zen kulem ñai uŋakŋâ bunâ. Yonaŋâ Niniwe a umziŋ melâŋbigât kulem yatâ oip. Narâk ziren Yona kulem oip zo yatâ nâŋâ muyagia ikpi.”

Parisaio a sot Sadukaio a, zengât girem dâzâŋgoip.

(Mk 8:14-21)

⁵ Oi arâpŋâ nen nalemgât nelâmnâŋgoi Yesu sot saru nâmbutken arindâ Yesunâ itâ sâm dâtnâŋgoip, ⁶ “Zen Parisaio sot Sadukaio a zengât sii dangât nalemziŋan mân pam om nimbi.” ⁷ Yatâ sâm dâtnâŋgoi nen kwakŋâ itâ sâm ârâguwen, “Nalem zei birâm gen, zorat dâtnâŋguap.” ⁸ Yatâ sâindâ Yesugât kindapŋan giari nâŋgâm itâ sâm dâtnâŋgoip, “O nâŋgâm pâlâtâŋziŋ lotŋâ. Zen wangât nalem birâm ge, zorat âragum te?” ⁹ Kut zo orâwan, zo mârurâ nelâmzâŋgoi mân nâŋge? Nâ nalem bânâmbut zorânâ a 5 tausen ziŋga nem âkon utne buputŋâ sândune irâ dabutâ piksâip? ¹⁰ Nalem nâmburan zagât, zorân a 4 tausen ziŋga nem âkon utne buputŋâ sândune irâ dabutâ gei piksâip? ¹¹ Nâ nalemgât mân dâzâŋguan. Zo

wangât mân nângâm kwâtâtie? Parisaio a sot Sadukaio a, zengât sii dangât nalemninjan mân pam nimbi.”¹² Arâpnâ nen den yatâ nângâm kwâtâtem sâwen, “Zâk sii dangât pam niniñangât sap, zo Parisaio sot Sadukaio den sâsâziñangât op sap.”

Peteronâ Yesugât topnâ sâm muyageip.

(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

¹³ Kaisarea kamân a kutâ Piliponâ sâi tuuwe. Yesu zâk âi zo mâte upam arâp dâtnângom sâip, “A ambân, zen a bonnâ nâgât nâi sâme?”¹⁴ Sâi niñâ dukum sâwen, “Nâmbutñandâ Yohane too sañgon nep tuugip sâme. Nâmbutñandâ Elia sâme. Nâmbutñandâ Yeremia mo Pepete a nâi sâme. Gâgât yatâ sâme.”¹⁵ Yatâ sâm dukoindâ mâsikâniñgip, “Ka ziiñâ ko nâgât nâi sâme?”¹⁶ Mâsikâniñgi Simon Peteronâ sâip, “Gâ Anutu ândiândiñ mariñangât nanñâ. Bâliñan gâbâ mâkâniñgâban. Gâ Kristo.”¹⁷ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Simon, Yonagât nanñâ, gâgât nânga sâtârenoot uap. Nângânângâ zo agâren gâbâ mân muyagegigap. Zo sumbem Ibânandâ sâm muyagem gigip.”¹⁸ Zorat dâgoga nângâ. Gâgât kutkâ Petero (niñ denân ko Kât). Oi nâñâ kât zorat kwâkñan a ambân kâmut gakârâpnâ zâmbansa simgât imbanñandâ mân walâziñgâbap.¹⁹ Oi nâ sumbem mâtâp konkonnâ gibat. Oi hânân saasaanâ nep tuuna sumbemân bonñoot upap. Oi hânân olanolanñâ nep tuuna sumbemân bonñoot upap.”²⁰ Yatâ sâmnâ arâpnâ den kâtikñâ dâtnângom sâip, “Nâ Kristo ândian, zorat den a ambân mân dâzângobi.”

Yesu momnâ zaatpap, zorat den kânjan sâm muyagem zingip.

(Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27)

²¹ Narâk zoren Yesunâ topkwap kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat arâp sâm muyagem niñgip. Oi Yesunâ Yerusalem kamânân zari galem a sot tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, ziiñâ kut nâi nâi sumunnâ okñangâm kune mom sirâm karâmbut zem zaatpap, zorat diñâ dâtnângom nañgip.²² Dâtnângoi Petero zikñjik diim âimnâ kwâkânangâm sâip, “Kembu, Anutunâ galem otgigi kut nâi yatâ zo mân âsagegibap.”²³ Sâi puriksâm Petero itâ sâm dukuip, “Satañ, gâ siriksâm âi. Gâ mâtâp doongubâmat. Den sat, zo Anutugâren gâbâ buñâ. Zo a den.”

Yesu molimoliñangât den.

²⁴ Narâk zorenâk Yesunâ târokwapñâ arâp itâ sâm dâtnângoip, “Zen nâ molinîñâ sâm um sâkziñangât den birâm poru nakziñ lum nâgât mâtâp, zo lânbi.”²⁵ Zen ândiândiziñ angân kârane zo ko gulipzângobap. Ka zen nâgât op ândiândiziñ birâne muyageziñgâbap.²⁶ Zen hângât kut nâi nâi, zorik mem ândine ândiândiziñâ buñ oi wan âlipnâ muyageziñgâbap? Zen dap yatâ ândiândiziñ suup mei târokwap zingâbap?²⁷ Nângânek. A bonnâ, nâ Ibânangât neule âsakñoot âsagem sumbem arâpnâ diiziñgâm gem gam a aksik patâ ândi mâmanziñangât dâp hâuñâ zingâbat.²⁸ Nâ perâkñak dâzângobâ. A zi kinzeyân gâbâ nâmbutñandâ mân munetâ a bonnâ nâ gem kembu patâ op tâka nikpi.”

17

Yesunâ holi tobat nâi oip.
(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

1 Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot munjâ Yohane, zen ziinjik diizingi bâkñan zâiwe. 2 Oi zoren Yesu zâk mâteziñan kinjâ tobat ñâi oip. Oi si sângânjâ maa yatâ âsageip. Hâmbânjâ kâukom âsakñâ yatâ âsagem nangip. 3 Oi Mose sot Elia, zet zorenâk âsagem kin Yesu sot den den urâwe. 4 Yatâ utnetâ Peteronjâ Yesu itâ sâm dukui, “Kembu, mat ñâi ziren ândien. Zorat nângâna ziren silep karâmbut tuuga, gâgât ñâi, Mosegât ñâi, Eliagât ñâi.”

5 Yatâ sâm kiri sasanjâ âsakñoot gem kwâtepzângoip. Oi sasa kâligen gâbâ den ñâi itâ gâip, “Zi nannâ âlipñâ. Umnandâ gâsumap. Zen diñjâ nângâm birañbi.” 6 Oi arâpnjâ zen den zo nângâm sângânziñ hânân gei tutukum kenjât op sânam sânsân urâwe. 7 Yatâ utne Yesujâ zengâren âim weezingâm sâip, “Zen zaatñâ kenjât buñ ândinek.” 8 Yatâ sâi sinziñâ lum za ikne Yesu zikñik kiri igâwe.

9 Oi bâkñan gâbâ gem tap Yesujâ den itâ sâm dâzânjoip, “Kut ñâi sen mârât ikse, zorat den siñgi a ambân mân dâzânjom ândine a bonjâ nâ mumuñan gâbâ zaatpat.” 10 Yatâ sâm dâzânjoip arâpnjâ zen mâsikâm sâwe, “Elia zâk Kristo kândom okñangâm gâbap. Kembangât gurumin den galem a zen wangât yatâ sâme?” 11 Sâm mâsikâne itâ sâm dâzânjoip, “Elia zâk kândom gam kut ñâi ñâi kubikpapkât sâwe, zo bonjâ. 12 Oi zorat dâzânjua nângâne. Elia zâk mârûm gam ândei mân ek nângâm kut ñâi lañ okñangâwe. Oi a bonjâ, nâ yatigâk nom sâknam nibi.” 13 Yatâ sâi arâpnjâ ziñjâ itâ nângâwe. Eliagât sap, zo Yohane too sanjon nep tuugip, zâkkât op sap.

Arâpnjâ a ñâi kubiknam osiwe.

(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

14 Oi bâkñan gâbâ gem gam a kâmut zengâren ganetâ a ñâi Yesugâren gam pindiñsâm sâip, 15 “Kembu, gâ nannangât umgâ bâliñ oik. Zâk mom gwâlâ op kârâbân sot toin geimap. 16 Oi arâpkâ zengâren mem ga kubiknam osie.” 17 Sâi Yesujâ itâ sâip, “O a kâmut, zen nângâm pâlâtânziñ buñ. Den kwâkâ a. Nâ zen sot âsâbânjâ ândim âkom diizingâmâmbat?” Yatâ sâmñâ katep mem ganek sâip. 18 Oi yatâ utnetâ Yesujâ wâke den dukui pam ari zorenâk katep âlip oip. 19 Bet arâp nen Yesugâren gam tik sâm mâsikâwen, “Nen wangât wâke molinam osien?” 20 Sâindâ dâtnânjoip, “Nângâm pâlâtânziñjâ lolotñâ, zorat yatâ ue. Nâ perâkñak dâzânjua nângâne. Nângâm pâlâtânjâ bonjâ, mâiktârâ ñâi, mundo keetñâ yatâ zemziñgi bakñâ ândiren zi dukunetâ âbângum ândirengen âibap. Zen wan mo wangât mân kwakpi. 21 Wâke zo yatâ, zo wan wannjâ buñjâ, nalem birâm ninâu sot ândimñâ âlip molizingâbi.”

Mom zaatpapkât sâm dâzânjoip.

(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

22 Yesugât arâp, nen Galilaia hânân Yesugâren minduindâ itâ sâm dâtnânjoip, “A bonjâ, nâ a bitziñan zâibat. 23 Zaria none momñâ sirâm karâmbut zem zaatpat.” Den yatâ sâi arâpnjâ nen den zo nângindâ makñâ oip.

Peteronjâ injan lâuñan gâbâ kât meip.

24 Oi Kapenaum kamânân takindâ tirik namâgât kât memarâwe, a zo ziñjâ Peterogâren gam mâsikâm sâwe, “Patâziñandâ tirik namâgât kât kânok pâmap mo buñjâ?” 25 Sâne Peteronjâ sâip, “Ee, pâmap.” Yatâ sâmñâ

mirin zâim den mân dukui Yesu zikņak māsikâm sâip, “Simon, gâ dap nângat? Hângât a kutâ, zen waniņ zengâren kât mime? Narâpziņâ zengâren mo a nâmbutņâ zengâren?”²⁶ Māsiki a nâmbutņâ zengâren mime sâi Yesuņâ itâ sâm dukui, “Âlip sat. Zorat a kutâ narâpziņ, zen yen ândibi. Niinâ yatik Anutu kutâgât narâp ândien.²⁷ Oi niinangât nângâne bâliņ opapkât saruyân geim kela tâgân saam pânandâ giari saru zuu kândom zibap, zo sâmbuna kopgâi lâuņâ kwâsatņâ kât nâi muyagiban. Zo niikņâ sinji kom zingâban.”

18

Katep zengât holi yatâ ândibi.
(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

¹ Narâk zoren arâpņâ nen Yesugâren âim itâ sâm māsikâwen, “Anutu um topņan, zo nâiņâ patâ op ândibap?”² Yatâ sâindâ Yesuņâ katep mâik nâi sâi gâi osetniņan pam itâ sâm dâtnângoip,³ “Nâ perâkņak dâzângobâ. Zen umziņ diim gem katep zengât holi yatâ mân ândibi, zo ko sumbem kamânân mân zâibi.⁴ Nâi zâk katep zi yatâ op ândibap, zâk zo ko sumbemân patâ op ândibap.⁵ Oi nâi zâk nâgât op katep zi itâ galem okņangâbap, zâk nâ kore otnibap.”

Bâliņangât den.

(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

⁶ “Nâi zâk katep gakârâpnâ zengâren gâbâ kânoktâ sâi bâliņ upap, zâk mârumņan kât patâ nâi gânduņan saam saruyân pane giari sâi zo bâbâlaņ opap.⁷ Yei, bâliņangât nep tuutuun, zo yâmbâtņâ. Bâliņangât nep tuutuun muyagibap. Zo dap op yen zimbap. Ka a nâi bâliņangât nep tuubap, Yei, Anutuņâ dap dap okņangâbap?

⁸ Zorat bikandâ mo kingandâ bâliņ upâ sâi mânângât pâmban. Ândiândi kâtikņan zâibâ sâm zâibam kwakņâ birâm ândiban. Kingâ bikâ hâlâluyâk ândim kârâp kâtikņan geibatkât yatâ upan.⁹ Mo singandâ bâliņâ nâi ek nângâbâ sâi ketârapkum pâmban. Ândiândi kâtikņan âiban, zorat op singâ bâpsâi ândiban. Sen hâlâlu ândim kârâbân geibatkât yatâ upan.”

Yesugât katep gakârâp, zengât den.

(Lu 15:3-7)

¹⁰ “Umziņ girem oi mulun ândim katep gakârâpnâ, zengât nângâne giginâ mân upap. Nâ zorat dâzângua nângânek. Sumbemân katep zengât galem a ândie. Zen sumbem Ibânangât mâteņan ândime.¹¹ A bonņâ, nâ a ambân tâmbetagoaņan gâbâ kubikziņgâbam gem gâwan.

¹² Zen dap dap nânge? A nâi râma gakârâp 1 handeret ândibi, oi zengât osetziņan gâbâ kânok buņ oi birâbap? Mo 99 zo zâmbamņâ kânok barin buņ upap, zo âi kârum muyagibap?¹³ Nâ perâkņak dâzângobâ. Zâk âi kârumņâ muyagemņâ 99 zengât buņâ, buņ upap, zorat op umâlep patâ nângâbap.¹⁴ Zo yatâ zengâren gâbâ katep nâi tâmbetagoi sumbem Ibâziņandâ nângi mân dâp upap.”

Kubikkubik sot ninâugât den.

(Lu 17:3)

¹⁵ “Bukugâ nâiņâ gâgât tosa muyagei gâ tik âi dukuban. Zâkņâ diņgâ nângi âlip oi buku upabot.¹⁶ Ka diņgâ biri ko a kânok mo zagât sâna gâ sot âinetâ a zâk sot dinziņ kubikne âlip upap.¹⁷ Oi a zorâņâ dinziņâ zo biri Kembugât a kâmut zengât bitziņan pane dinziņâ kwâki nângâņangâne a um

kâtik mo orot mâme bâliŋ a yatâ upap.

¹⁸ Nâ perâknjak dâzângobâ. Zen hânân saasaa nep tuune sumbemân zo yatik bonŋâ upap. Mo zen hânân olaŋolaŋ nep tuune sumbemân yatik bonŋâ upap.

¹⁹ Oi dum dâzângua nângânek. Zeŋgâren gâbâ a bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, ziŋ umziŋ mâtakâm wan mo wangât ninâu sânetâ sumbem Ibâziŋandâ muyagem ziŋgâbap. ²⁰ A bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, zen nâgât op mindune nâ osetziŋan tâpat.”

Kore a bâliŋaŋgât den.

(Lu 17:4)

²¹ Yesuŋâ den yatâ sâi Peteroŋâ zâkkâren âim mâsikâm sâip, “Kembu, bukunâ nâiŋâ bâliŋ otnigi tosaŋâ sâp dabutâ birâbat? Nâmburân zagât oi bira dâp upap?” ²² Sâm mâsiki Yesuŋâ sâip, “Nâmburân zagât oi birâbangât sat. Nâ yatâ buŋâ, 70 oi birâbangât san. Oi yatigâk buŋâ, walâm doŋbep patâ oi birâban.

²³ Zorat siŋgi âlipkât mâtâp, zo a kutâ nâiŋâ oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ zo arâpŋâ tosaŋâ namuŋ pindâbigât sâi gawe. ²⁴ Oi nâi diim gawe, zâkkâren tosa patâ nâi zeip. Kât 10 tausen yatâ. ²⁵ Oi a zo kât buŋ oi a kutâ zâk a zo zikŋâ sot ambin murarâpŋâ sot kut nâi nâi a ziŋ sângân mine zâkkât up-apkât sâip. ²⁶ A kutâŋâ yatâ sâi kore anâ um topŋan gei itâ sâm dukuip, ‘A kembunâ, gâ birânina kât zo mulunâk muyagem gibat.’ ²⁷ Yatâ sâi a kutâŋâ umŋâ nângâm tosaŋâ birip.

²⁸ Yatâ oi kore a zo mirin gâbâ gem bukunâ nâi muyageip. Zâkkâren tosa mâik nâi kât 1 handeret yatâ tâip. Zâk muyagem gânduŋan gâsum kârâpŋoot sâip, ‘Tosa zo kek melâŋ ni.’ ²⁹ Oi a zo bukunâŋgât um topŋan geim itâ

sâip, ‘Gâ birânandâ mulunâk tap kât zo muyagem gibat.’ ³⁰ Yatâ sâi diŋâ mân nângâm itâ sâm bukunâ zo tâk namin pâip, ‘Tosa zo kwâkâm nanŋâna âki birâgibat.’

³¹ Oi kore a bukurâpŋâ, zen zo ekŋâ umziŋ bâliŋ oi âi a kutâziŋâ siŋgi dukuwe. ³² Oi a kutâ, zâkŋâ nângâm kore a zo sâi gâi itâ sâm dukuip, ‘Kore a bâliŋ kâtik kâtikŋâ, gâ. ³³ Nâ gâgât umnâ nângâm tosaŋâ biran. Oi nâŋâ tosaŋâ biran, zo yatik bukugangât tosaŋâ birâbat?’ ³⁴ Yatâ sâmŋâ kuk op kâwali a bitziŋan pam sâip, ‘Tâk namin pane ândim zâim nâgât tosa patâ, zo kwâkâm nanŋi birâne gibap.’ ³⁵ Zen zo yatik um bâbâlaŋjâk a bukuziŋâ, zâkkât tosa mân birâne sumbem Ibânandâ zo yatâ yâmbâtŋâ otziŋgâbap.”

19

Ambân mem birâbirâgât den.

(Mk 10:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu zâk den top top zo sâm nanŋâm Galilaia hân birâm Yudaia hân Yodaŋ too nâmbutken arip.

² Ari a ambân kâmut patâ molim âiwe. Oi hân zoren ândim sisi mâsek a kubikziŋgip.

³ Oi Parisaio a, zen mâsikânam ga itâ sâm mâsikâwe, “Kembugât den kâtik, zo dap ziap? A nâi, zâk ambinŋâ wan mo wangât op biri dâp upap?” ⁴ Mâsikâne sâip, “Kembugât ekabân den ziap, zo sâlâpkume mo buŋâ? Zâkŋâ mârumban a sot ambân muyagezikip. ⁵ Muyagezikâmŋâ itâ sâip, ‘Zorat ko a nâiŋâ ibâ mam birâzikâm ambinŋanŋâren pâlâtâŋ oi zet um sâk kânok op ândibabot.’ ⁶ Oi zet zagât buŋâ, kânok op ândibabot. Zorat sa nângânek. Anutuŋâ mâpotzikipkât a zen mân kâsâpâkobi.”

⁷ Yatâ sâm dâzângoi zen itâ sâwe, “Mose zâk den itâ sâip, ‘A nâi ambân birâbam ekap kulemgum

pindâm birâbap.’ Zo wangât yatâ sâip?”⁸ Sâne Yesuñâ itâ sâmb dâzângoip, “Mose zâk um kâtikziñgât op yatâ sâip. Mârum topkwâkkwatñan yatâ mân zeip.⁹ Zorat nâ dâzângua nângânek. A ñâi, zâk ambân birâm ñâi mimbap, zâk târotârozik mânângât tosa patâ mimbap. Ka mârum ambânñâ a ñâi sot ândeip oi ko tosa zo agât mân upap.”

¹⁰ Yatâ sâi arâpñâ nen dukum sâwen, “Ap ambin, zekât topzikñâ yatâ oi anñâ ambân mân mem yen ândibâ sâmb âlip ândibap.”¹¹ Sâindâ ko Yesuñâ itâ sâmb dâtnângoip, “Den zi a aksik zengât buñâ. Zorat imbanñâ zemziñgâp, zen mem umziñan gibi.”¹² A nâmbutñâ, zen mam kâmbô kâligen gâbâ ambân buñâ ândibigât gukupitñik âsagiwe. A nâmbutñâ, zen anñâ katep mân mimbigât otziñgâwe. Oi a nâmbutñâ, zen singi âlip nepkât op ambân mân mime. Ñâi zâk zorat imbanñâ zemñângap oi den zi nângâm umñan gibap.”

Yesuñâ bikñandâ katep kâukziñan pâip.

(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

¹³ Oi a ambân zen murarâpziñ Yesugâren diizingâm âim Yesuñâ bikñandâ kâukziñan gâsum ninâu sâbapkât dukuwe. Oi arâpñâ nen kenğât minziñgâwen.¹⁴ Yatâ oindâ Yesuñâ itâ sâip, “Birânetâ katep zen nâgâren ganek. Mân pâke panek.”¹⁵ Katep yatâ zo, zen sumbengât singi sâsâñ.” Yatâ sâmbñâ bikñandâ kâukziñan pamñâ hân zo birâm ñâin arip.

A sikum patâ, zâk Yesu kândâtkuip.

(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)

¹⁶ Oi a ñâiñâ Yesugâren gam mâsikâm sâip, “Nâ wan nep âlipñâ tuumñâ ândiândi kâtikziñgât singi upat?”¹⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâmb dukuip, “Gâ wangât nâgâren

gam âlip orotñangât mâsikânigat? Âlipñâ maringâ Anutu kânok. Gâ ândiândi kâtikziñgât singi upâ sâmb Kembangât gurumin den zo lum ândiban.”¹⁸ Sâi a zorâñâ wan gurumin dengât sat sâmb mâsikip. Sâi Yesuñâ itâ sâip, “Gâ kâmbamñâ a mân kumban. Ap ambin, zet mân birâyangâbabot. Gâ kâmbu mân upan.”¹⁹ Gâ bukugangât sarân sâsâñ mân sâban. Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi gikangât otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgibap.”²⁰ Sâi a sigan zorâñâ itâ sâmb dukuip, “Den sat, zo âlip op gâwan. Oi ñâi dap dap târokwap upat?”²¹ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâmb dukuip, “Gâ tosanâ buñ upap sâmb kut ñâi ñâi tatgigap, zo pam kât memñâ a kanpitâ ziñgâban. Ziñgâmñâ ga moliniban. Gâ yatâ opñâ sumbemân sikumgoot upan.”²² Yatâ sâi a zo nângâm umñandâ bâliñ oi arip. Zâk sikum a op ândeip, zorat op umbâlâ op arip.

²³ Ari Yesuñâ arâpñâ itâ sâmb dâtnângoip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. A sikum patâñootñâ sumbem kamânân baginam kwakpi.”²⁴ Nâ zorarâk dâzângobâ. Bâu patâ kamelenñâ kuup mâtâpñan bagibagin, zo yâmbâtñâ yatâ. Ka a kât sikum patâñâ sumbem kamânân bagibagin, zo yâmbâtñâ walâwalânñâ.”²⁵ Arâpñâ nen den zo nângâmñâ kwakmak op sâwen, “Zo yatâ zorâñ dap yatâ sumbemân baginat?”²⁶ Sâindâ Yesuñâ ningitñâ sâip, “Anñâ kut ñâi ñâi utnam kwakme, zo Anutuñâ mâtâpñâ âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât op kut ñâi ñâi birâm hâuñâ minat.

²⁷ Yatâ sâmb dâtnângoip Peteronñâ itâ sâmb mâsikip, “Nângat. Nen kut ñâi ñâiniñâ aksik birâm gâ moligigen. Oi zorat hâuñâ wan

muyageningâbap?" 28 Yatâ sâmbâ mäsiki Yesunâ säip, "Nâ peräkñak dâzângobâ. Gâtâm den kubikkubik naräkñan a bonñâ, nâ kembu tâtatnan ta nâ moliniwe, zen yatik a kembu tâtat kiin zagât, zoren tapñâ Isirae a kâmut kiin zagât, zengât den sâmbâ kwâkâbi. 29 Oi ñâi zâk nâgât opñâ âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, nan bârat, mirâ kamân mo hân birâbap, zâk hâunâ donbep mimbap sot ândiândi kâtik ândibap. 30 Oi a kâdom, zengâren gâbâ donbepñâ bet upi. A bet, zengâren gâbâ donbepñâ kâdom upi."

20

Waiñ nep tuutuñ a, zengât den singi.

1 "Sumbemgât mâtâp, zorat singi, zo waiñ nep mariñâ ñâiñâ nep a gâsuzingâbam arip, zoren dâpkwapâ. Mirâ hanñâi nep mariñâ zâk nep a muyagezingâbat sâmbâ arip. 2 Oi a nâmbutñâ gâsuzingâm sirâm kânokkât bâtnâmbut sâi nângâne dâp oi nepñan sângonzângoï âiwe. 3 Mirâsiñ takâm tânâmñan zari dum âi a nâmbutñâ kamân sombemân muyagezingip. 4 Zingitñâ itâ sâmbâ dâzângoip, 'Waiñ nep ziap. Âi tuune sângânñâ zingâbat.' Yatâ sâi nângâm waiñ nepñan âiwe. 5 Oi mirâ bâkñan opñâ, mirâ torengen oi âim dum gâsuzingip. 6 Oi ñâtiksâisâi dum âim a nâmbutñâ muyagezingâm itâ sâmbâ mäsikâzingip. 'Zen wangât sirâm patâ yen ândinetâ mirâ ñâtiksâbam uap?' 7 Mäsikâzingi zen itâ sâwe, 'Nen nep ñâi mân sâmbâ niñge.' Sâne dâzângom sângonzângom säip, 'Waiñ nepñâ ziap. Zo âi tuunek.'

8 Nep mariñandâ yatâ oi ñâtiksâi nep galem a dukum säip, 'Gâ sâmbâ diizingâna gane kât zingâban. Oi bet ge, zengâren

topkwap zingâm âim zingâm nanngâban.' 9 Oi bet gawe, zo sâi gawe. Gane bâtnâmbut bâtnâmbut zingâm nanngip. 10 Zingi kâdom gawe, zo ekñâ sângân mem zâi pam niñgâbâmap sâne galem a bâtnâmburâk zingip. 11 Kât yatâ memñâ nep mariñâ den bâliñ dukum kuk okñangâwe. 12 Oi itâ sâwe, 'Bet ge, zen nep bituk tuuge. Nen ko sirâm patâ nebân sâknam patâ nângâm kirindâ ñâtiksap. Oi wangât bet a zengât dâp yatik niñgat?' 13 Yatâ sâne nep mariñandâ zengâren gâbâ ñâi itâ dukui, 'Buku, nâ mân mem bâliñ otgigan. Kât bâtnâmbut sa nângâna âlip uap, zo ka. 14 Zorat kâtkâ mem âi. Nâ bet ge, zen sot kât dâbâk zingâbatkât nânga âlip uap. 15 Ninâ kut ñâi ñâi, zorân yatâ upâ sâmbâ âlip upat. Nâ âlip uan, zorat umgâ bâliap?' 16 Zo yatik a betñâ kâdom upi. A kâdomñâ bet upi."

Mom zaatzaat, zorat den dâzângoip.

(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)

17 Oi Yesunâ Yerusalem kamânân zâibam arâpñâ kiin zagât diiningi niñik âiwen. Mâtâbân âim itâ sâmbâ dâtnângoip, 18 "Zen den nângâne. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Zoren a bonñâ, nâ tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât bitziñan zariandâ mumbatkât sâbi. 19 Zen um kâtik zengât bitziñan nâbane ziñâ nom sinnan gemñâ poru nagân none mumbat. Mom sirâm karâmbut zem zaatpat."

Yohane sot Yakobo, zet patâ utat säwet.

(Mk 10:35-45)

20 Narâk zoren Zebedaio ambinñandâ nanzatñâ diizikâm Yesugât um topñan âi simin liim pindiñsâm dukui. 21 Oi Yesunâ mäsikâm säip, "Gâ wangât

otgigap?" Sâi ambân zorânâ sâip, "Gâ a kutâ tâtarân tâtna nanzatnâ, ziknâ gâgât âsangâ toren toren tâpabot." ²² Sâi Yesunâ itâ sâm dukui, "Zen den topnâ mân nângâm itâ se. Nâ too kâlaknâ nimbato, zo zet âlip nimbabot?" Sâi ziknâ itâ sâwet, "Net âlip nindat." ²³ Sâitâ dâzâkom sâip, "Too kâlaknâ nimbato, zo âlip nimbabot. Ka âsannan tâtatnâ, zorat den nâgâren mân ziap. Ibânandâ sâm zingip, a zorânâ tâtat zoren tapi." ²⁴ Oi arâp bâzagât, nen den zo nângâm kuk otzikâwen. ²⁵ Oi Yesunâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnânngoip, "Hân a kutâ, zen kembu otzingâm kore aziñ gâsuzingâme. Oi a zâizâin, zen a gigin walâzingâm a kutâ upme. Zo nângâme. ²⁶ Zen ko yatâ mân upi. Zengâren gâbâ a nâinâ a kutâ upâ sâm a giginâ yatâ op ândibap. ²⁷ Nâi zâk a sâtnâ upâ sâm kore otzingâm ândibap. ²⁸ A bonnâ, nâ zo yatik zinâ kore otnibigât bunâ. Ninak a donbep zengât kore opnâ suupzin mimbatkât gewan."

Yesu zâk a zagât sinziknâ kubikzikip.

(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)

²⁹ Yesu sot arâpnâ, nen Yeriko kamân birâm arindâ a donbepnâ moliningâm âiwe. ³⁰ Oi a zagât sinziknâ bâpsâsân mâtâbân tapnâ Yesu gam ariap sâne nângâm den kâtiknâ den sâm sâwet, "Kembu, gâ Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâlin oik." ³¹ Den donbep sâitâ a zinâ kwerâziknâ sâwe. Hirinâsâm tâpabotkât sâwe. Oi zet nângâm tâtâlim sâwet, "Kembu, Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâlin oik." ³² Yesu zâk mâtâbân kin sâi gâitâ mâsikâzikip, "Dap otzikâbatkât sabot?" ³³ Sâi itâ sâwet, "Kembu, sinniknâ mânângâtna iktâ." ³⁴ Sâitâ Yesunâ umnâ nângâmñâ sinziknâ weegi

zet sinziknâ igâwet. Oi Yesu molim ba âiwet.

21

Yesu zâk donji kwâknan tap Yerusalem kamânân zarip.

(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Oi nen Yerusalem kamânân takânam urâwen. Oi Betepage kamân Oliwa baknâ topnân tâip, zoren takâmñâ Yesunâ arâpnâ nenngâren gâbâ a zagât sângonzâkoip. ² Zâk itâ sâip, "Zet kamân ândiren âimñâ donji mamñâ sot sigan tâgân saane kinzabot, zo zikitnâ olan diizikâm gâbabot. ³ Zet yatâ oitâ nâinâ zik-itsâi sâbabot, 'Kembuninngâren nep nâi muyagei zirat sap.' Yatâ sâitâ ziki diim gâbabot."

⁴ Zo yen bunâ. Propete nâinâ den sâip, zo bonnâ oip. Zâk den itâ sâip,

⁵ "Zen Yerusalem kamân, Sion mâirâp dâzângonek, 'Iknek. A kutâzinâ giginâ op zengâren gaap. Zâk donji sigan kwâknan tap gaap. Sikum lamap, zorat kwâknan tâi gabot.'"

⁶⁻⁷ Oi a zagât zo Yesugât den lum âiwet. Âimñâ donji mam murarâ diizikâm gâitâ hâmbâin kwâknan pâindâ Yesunâ zâi tâip. ⁸ Oi a kâmut patâ, zengâren gâbâ donbepñâ hâmbâzin kwâkâm mâtâbân parâwe. Oi a nâmbutnandâ gâlângât sot lâkom ilunñâ mânângât pam diim âiwe. ⁹ Oi a kâmut patâ, zen mem oset kwâknangâm itâ sâm pam diim âiwe, "Oe, Dawidigât kiunnâ gam ningap. Kembugât sâtkât gaatkât sâm âlip kwatginâ. Oe, sunbem mârînâ."

¹⁰ Yerusalem kamânân zari kamân mâirâpzinâ umzinâ zari sâwe, "A zi nâinâ gâi ue?" ¹¹ Sâne a

ambân kâmut gâwe, zorân itâ sâm dâzângowe, “Propete Yesu, zâk Galilaia goknâ, Nasarete kamânân gâbâ gaap.”

Yesu zâk tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹² Yesunâ tirik namin zari kut nâi nâi anjâgwanjâ op ziwe, zo molizinjî aiwe. A nâmbutnâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap anjâgwanjâ op kirâwe. Kât tâtatnâ sot kembâ mâirap zengât tâtat, zo kom kâbaknem dâzângom sâip, ¹³ “Kembugât den kulem nâi itâ ziap,

‘Namânâ zi ninâu namâ upap.’

Zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki silep yatâ uap.” ¹⁴ Oi zoren ândei a sinziñ bâpsâsân sot kinziñ bâlinjâ, zen zâkkâren âine kubikzingip. ¹⁵ Yatâ oi tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den galem a, zen kulem zo igâwe. Oi katep zen tirik namin zâi den kâtiknâ sâm sâwe, “Oe, Dawidigât kiunnâ, gâ gam niñgat.” Yatâ sâne Parisaio sot gurumin den galem a, zen nângâm bâlinj kwâknanjâwe. ¹⁶ Oi Yesu itâ dukum sâwe, “Den sâm te, zo nângat?” Sâne sâip, “Ee, nângan. Oi Kembugât ekabân den nâi ziap, zo sâlâpkume mo bunjâ? Den zo itâ, ‘Katep sot namân goknâ, zengât um mem bâbâlân kwatna lâuziñ gâbâ gâgât sâtâre muyagiap.’”

¹⁷ Yatâ dâzângom birâziñgâm Yerusalem kamânân gâbâ geim Betania kamânân zari nâtiksâi zeip.

Yesunâ wakum nak dukui moip.

(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Hanjârâk Yesunâ kamân patin puriksâm tepnanjât oip. ¹⁹ Oi mâtâbân âim wakum nak nâi eknâ topnan âi keetnâ kâruî bunj oi ilumjik kiri egip. Eknâ nak

itâ sâm dukuip, “Gâgâren bongâ mânâk âsagibap.” Yatâ sâi zorenâk ilumnâ mom hâlâlânsâm kirip.

²⁰ Oi arâpnâ nen zo eknâ imbanjâniñ bunj oi sâlâpniñan zim kirâwen. Oi itâ sâwen, “Nak zi dap opnâ kek hâlâlânsap?”

²¹ Yatâ sâindâ Yesunâ sâip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Zen um zagât mân opnâ nângâm pâlâtânziñ bonjâ op ândibi. Yatâ op ândine sâi nagân kulem âsagiap, zorik bunjâ. Zen baknâ ândi dukubi, ‘Baknâ, gâ pâuksâm saruin gei.’ Yatâ sâne dinziñ lubap. ²² Oi nângâm pâlâtânziñ bonjoot ândim wan mo wangât ninâu sâne muyageziñgâbap.”

Yesu sot a kâuknâ mâsikâyanjâwe.

(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

²³ Oi Yesunâ âimnâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom tâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen zâkkâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat? Nâinâ dâgogi opmat?” ²⁴ Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone nângoot yatik nâigât sâtkât kut nâi nâi opman, zorat dâzângobat. ²⁵ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” Yatâ sâm mâsikâziñgi zen ziñik den dap sânnâ sâm um zagât op itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât dinjâ mân luwe?’” ²⁶ Agât sâtkât tuugip yatâ sânam a zengât kengât urâwe. Wangât, a zen aksik patâ Yohanegât Propete sâme, zorat. ²⁷ Zen yatâ sâm Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesunâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobat. Ka zen mân dâtnoge, zorat nângoot mân dâzângobat.”

Katep zagât, zet walâgilâ urâwet.

²⁸ “Den nâi dâzângua nângânek. A nâigât nanzatnâ zagât ândiwet. Oi ibângandâ nannâ nâi itâ sâm dukui, ‘Nannâ, gâ irak âi wain nep tuuban.’ ²⁹ Dukui sâip, ‘Âlip âi tuubat.’ Yatâ sâmnâ âi gulip op ândeip. ³⁰ Oi ibângandâ nannâ nâi yatik dukum sângonguip. Sâi, nâinâ âi tuubap, yatâ sâmnâ bet umnâ nângâm laj âi tuugip.” ³¹ Yatâ sâmnâ Yesunâ mäsikâzingip, “Zen sânek. Nâi katepnâ ibângâgât den lugip?” Sâi zinjâ dukum sâwe, “Den bet dukui, zorânâ.” Yatâ sâne Yesunâ sâip, “Nâ perâknâk dâzângobâ. Kât mimiñ a sot laj mâme ambân, zen Anutugât um topñan bagine zen ko kândâtñâ upi. ³² Yohane takâmñâ târârak ândiändigât mâtâp tirâpzângoi zen birânangâne bâliñ mâme a sot laj mâme ambân, zen zâkkât den nângâm kwâtâtiwe. Yatâ utne zen zingitñâ umziñ mân âbureip.”

Wain nep galem a bâliñâ, zengât den.

(Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

³³ “Nâ den sumbuñâ nâi sa nângânek. A kutâ nâinâ hân nâin wain nep kârâm kâmit dâmân paset tuugip. Tuumnâ tâk keetñâ mândâlîbakât âmañ patâ tuum galem a zengât mirâ tuugip. Tuum nângâm galem a bitziñan pam hân nâin âi ândeip. ³⁴ Zoren ândei bonñâ mimiñ narâk oi kore arâpnâ bonñâ nâmbutñâ mimbîgât sângonzângoi galem a zengâren gawe. ³⁵ Gane galem a zinjâ a zo gâsuzingâm nâi kom kâbakñiwe. Oi nâi gâsum kune moip. Oi nâi kâtñâ kuwe. ³⁶ Yatâ utne nep mariñandâ nângâm a donbep sângonzângoi âine yatik otzingâwe. ³⁷ Oi bet zikñâ nannâ, zo itâ sâm sângongoip, ‘Nannâ ari ekñâ hurat kwâknangâbi.’

³⁸ Oi galem a, zen nannâ zo ekñâ itâ sâm âraguwe, ‘Zâknâ gâtâm nep zi mariñâ upap, zorat nen komñâ nep zi mariñâ oindâ nenngât upap.’ ³⁹ Yatâ sâmnâ nebân gâbâ kom geim kune moip. ⁴⁰ Nep mariñandâ gamñâ galem a dap otzingâbap?” ⁴¹ Yesunâ yatâ sâi a zinjâ itâ dukuwe, “Kut nâi nâi sumunnâ okñangâwegât zâkoot yatik otzingâbap. Oi nepñan galem a âlipñâ zâmbari zen narâk dâp nalem bonñâ pindâm ândibi.” ⁴² Yatâ sâne Yesunâ itâ târokwap dâzângoip, “Kembugât ekabân den itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?”

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekñâ âkon op birâwe. Kembunâ kunkun zo mem namin kwânânghi kinzap. Kembunâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egindâ mârâtñâ nâi uap.’

⁴³ Nâ zorat dâzângua nângânek. Anutu um topñan ândiändigâ, zo zen betziñan mem a kâmut unjakñâ zingâbap. Oi zinjâ bonñâ muyagibi.

⁴⁴ (‘A nâi zâk kunkun zorân kom sâknâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorânâ a nâi kwâknan kumbap, zo ko kom kwândâlîbab.’”)

⁴⁵ Den sumbuñâ yatâ sâi tirik namâ galem a sot Parisaio a, zen nângâm sâwe, “Zo nenngât op sap.” ⁴⁶ Yatâ nângâm gâsum kunat sâm nângâm, a zen Yesugât Propete sâmarâwe, zo nângâm kengât op birâwe.

22

A hâmbânâ bunâ, zâkkât sinji.

(Lu 14:16-24)

¹ Yesu zâk den sumbuñâ nâi târokwap itâ sâip, ² “Sinji âlipkât mâtâp, zo itâ. A kutâ nâinâ sii nalem oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ, zâk nannâ ambân pindâbam sii nalem mei gâip. ³ Yatâ opñâ kore arâpnâ sângonzângoi zen zop

kânñan sâsânjâ, zo diizingânâ
 âiwe. ⁴ Âi sâne mân nângâne
 kore a dum sângonzângom sâip,
 ‘Zen âimjâ a zop sâsânjâ, zo
 dâzângonek, “Zen nângânek.
 Patâniñâ itâ sap, ‘Nâ sii nalem mia
 gaap sot bâu makau sa gaam ue.
 Oi kut nâi nâi mem târâkbârâk
 uen, zorat zen ganetâ a ambân
 mâpotzikâm nem sâtâre utnat.’”

⁵ A zen âim yatâ dâzângone den
 zo nângâne yenjâ oi a nâi zâk
 nepñan arip. Nâi zâk hibukñan
 arip. ⁶ A nâmbutñandâ ko kore
 a kâsa otzingâm zângone muwe.
⁷ Yatâ utne a kutânjâ nângi bâlei
 kuk yâmbâtñâ op kâwali a gakânjâ
 sâi âimjâ a zângomñâ kamânziñâ
 kârâp une seip. ⁸ Oi a kutâ,
 zâk kore a itâ sâm dâzângoip, ‘Sii
 nalem zo mârûm kubiksen. Oi
 a zeñgât zop sâsânj, zo âkonziñgi
 bire. ⁹ Zorat zen mâtâp kâukñan
 âim a muyageziñgâm zen aksik di-
 iziñgâm gabi.’ ¹⁰ Sâi arâpñâ zen
 mâtâp kâukñan âi tap a âlipñâ sot
 a bâliñâ, zo aksik diizingâne gam
 mirâ piksâm tarâwe.

¹¹ Tatnetâ a kutânjâ ziñgitpam
 zâimjâ a nâi kendongât hâmbâ
 âlipñâ mân pam tâi egip. ¹² Ekñâ
 itâ sâm dukuip, ‘Arâ, gâ dap op
 hâmbâ buñ ga taat?’ Sâi a zo suluk
 mem tâip. ¹³ Oi a kutânjâ arâpñâ
 dâzângom sâip, Zen kiñ bikñâ
 saam âkñan nâtâtigân kâbakñine
 giarik. Zoren gemñâ umbâlâ
 op isem zimbap.’ ¹⁴ Kembuñâ
 a ambân zop dâzângomâp, zo
 donbep. Ka mem sâlâpzângomâp,
 zo bituktâ.”

Yesu kâtkât topñâ mâsikâwe.
(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)

¹⁵ Yesuñâ yatâ sâm dâzângoi
 Parisaio a, zen denñâ dap
 sâm saanat sâm den sâm ku-
 bigâwe. ¹⁶ Yatâ opñâ arâpziñâ
 sot Herodegât a nâmbutñâ
 sângonzângone zen Yesugâren âim

itâ sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ
 nângâmen. Den sarâ mân sâm,
 den bonjik sâmat. Oi Anutugât
 mâtâp, zorat a zâizâiñ giñgiñ
 pisuk târârak dâtnângomat. A
 patâ mân walâziñgâm den mân
 sâmat. ¹⁷ Zorat mâsikâgindâ
 dâtnângo. Roma a kutâ patâ Sisa
 kât pindânat, zo orotñâ mo mân
 orotñâ?”

¹⁸ Yatâ sâne Yesuñâ sarâziñgât
 topñâ nângâm itâ sâm dâzângoip,
 “Sarâ a zen. Zen wangât denñâ
 saanige? ¹⁹ Zen kât pame,
 zo tirâpnone ikpâ.” Sâi kât
 nâi mem tirâpkuwe. ²⁰ Yesuñâ
 mâsikâziñgâm sâip, “Zo nâigât
 holi tobat sot kutñâ ziap?” ²¹ Sâi
 ziñâ sâwe, “Zi a kutâ Sisagât.”
 Sâne itâ sâip, “Sisagât siñgi, zo
 Sisa pindâbi. Ka Anutugât siñgi,
 zo Anutu pindâbi.” ²² Yatâ sâm
 dâzângoi zen nângâne imbanjâ oi
 birâm âiwe.

*Mom zaatzaat, zorat Yesu
 mâsikâwe.*
(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

²³ Sirâm zoren Sadukaio a, zen
 Yesugâren gawe. A zo momñâ
 zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe.
 Zen Yesu den mâsikâm itâ sâwe,
²⁴ “Patâ, Mose zâk den itâ sâm
 kulemgoip, ‘A nâiñâ ambân mem
 kiun buñ ândim moi munñandâ
 malâ zo mimbap. Oi âtânjâgât
 siñgi katep muyagibap.’ ²⁵ Oi
 nenngâren âtâ mun nâmburân
 zagât ândiwe. Oi âtâziñ kunñâ
 ambân memñâ kiun buñ ândim
 moi munñandâ malâ zorik meip.
²⁶ Zâk yatigâk kiun buñ ândim
 moi munñandâ malâ zorik meip.
 Yatâ opñâ âtâ mun nâmburân
 zagât, zo ambân kânok zorik mem
 mom nanngâwe. ²⁷ Bet ambân
 malâziñâ, zo moip. ²⁸ Oi zen aksik
 patâ ambân zorigâk miwe, zorat
 mumunjan gâbâ zaatzaat narâkñan
 ambân zo nâigât upap?”

29 Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Zen Kembugât den sot Kembugât imbanâ kârum den sâm gulipkume. 30 Zaatzaat narâkñan a ambân, zen mân mianğâm ândibi. Sumbem a yatâ op ândibi. 31 Oi zen zaatzaatñangât sâme, zorat dâzângobâ. Anutuñâ den itâ sâm dâzângoip, zo zen sâlâpkum nângâme mo bunâ? Den zo itâ, 32 ‘Nâ Abaram sot Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ Nâ zorât sa nângânek. Zâk mom buñ urâwe, zengât Anutu bunâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen mân buñ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie.” 33 Yesuñâ den yatâ sâi a ambân kâmut patâ, zen sinği âlip sâip, zorat nângâne imbanâ oip.

Yesu Kembugât gurumin dengât mâsikâwe.

(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)

34 Yesugât dennâ Sadukaio a walâziñgip, zo Parisaio a zen nângâmñâ mindue. 35 Zengâren gâbâ bukuziñâ ñâi Kembugât gurumin den nângânângâ a, zâk dukune zâk Yesu mâsikâmñâ sâip, 36 “Patâ, Kembugât den gurumin ikâ zorâñ kâukñâ patâ uap?” 37 Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “‘Gâ um dâpkâ sot nângânângâgâ, zo hâlâluyâk Kembu Anutugâ pindâna zimbap.’ 38 Gurumin den zorâñ patâ uap. 39 Oi torenñâ ñâi itâ ziap. Zo itâ, ‘Gâ gikângât otgimap, zo yatik a toren zengât otgibap.’ 40 Gurumin den zo, zet Mose sot Propete zengât den topñâ uabot.”

Yesu zikñak Kristogât mâsikâziñgip.

(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

41 Parisaio a, zen mindum tatne Yesuñâ itâ sâm mâsikâziñgip, 42 “Zen Kristogât dap dap nângâme? Zâk ñâigât kiun?” Sâi ziñâ sâwe. “Zâk Dawidigât kiunñâ.”

43 Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Dap op Kaapumñâ Dawidi nângânângâ mâtâp pindi Kristogât kembunâ sâip? 44 Zo itâ sâip,

‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñgangât kombân upi.”’

45 Dawidi zâk Kristogât kembunâ sâip, zorâñ dap op kiunñâ uap?”

46 Yatâ sâm mâsikâziñgi den hâuñâ sânam kwagâwe. Narâk zoren gâbâ a zen dum mâsikânam kenğât op birâwe.

23

Den sinği âlip lum sâk mâme mân upi.

(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; 20:45-46)

1 Narâk zoren Yesuñâ arâpñâ sot a nâmbutñâ itâ sâm dâtnângoip.

2 “Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen Mosegât gebâkñan tapme. 3 Zorat den dâzângome, zo lum ândibi. Ka zengât ândiândiziñan mân ândibi. Wangât, zen den sâme, zo mân lum ândime, zorat. 4 Zen kut ñâi ñâi yâmbâtnâ, zo saam a ambân kwâkziñan pam ziiñâ bet bâsarñ ândime. 5 Kut ñâi ñâi upme, zo anâ ziñgit nângâbigât upme. Zen ninâu kârep sâme. Zen Mosegât den lum Kembugât den ekabân kulemgum mâteziñan sot bâranziñan saam ninâu sâme. Oi hâmbâziñan neule top topñâ mem ândime. 6 Oi mâpâmâpâse

mamin sot sii nalem minduminduyân a sâtnâ tâtarân tâtnat sâme. 7 Oi sombêmân a ambân sâm âlip kwâtningâbigât ândime. Oi kutniñâ patâ nângonsâbigât kindap kwap ândime.

8 Zengât ko a ambân ziñâ patâ sâne mân dâp upap. Patâziñâ,

47

8 Zengât ko a ambân ziñâ patâ sâne mân dâp upap. Patâziñâ,

zâk kânok. Zen patâ buñâ. Zen aksik ombenjan. ⁹ Oi hânân zi a nâigât Ibâniñâ mân sâbi. Ibâziñâ sumbemân ândiap, zâk kânok. ¹⁰ Oi zen a nâigât a kembu patâ mân sâbi. A kembuziñâ Kristo, nâ kânok. ¹¹ Zengâren gâbâ a nâi patâ upapñâ, zâk a nâmbutñâ zengât kore op ândibap. ¹² Nâi zâk zikñangât nângi zari diim gibap. Ka nâi zâk zikñangât nângi gibap, zo diim zâibap.”

Yesuñâ Parisaio a girem den sâm dâzangoip.

(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen sarâ a. A ambân, zen sumbemân zâinam utne zen mâtâp lañ doongume. Ziñâ mân zâim zâk ziñâ baginâ sâne kenğât minziñgâme.

¹⁴ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Zen malâ mandu zengâren ninâu kêrep sâm mirâ motziñâ lañ mime. Zorat Anutuñâ hâuñâ yâmbâtñâ otziñgâbap.

¹⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisio, zen sarâ a. Zen a kânok zengât a upapkât saru sot hân walâm âime. Oi a yatâ zorâñ zengâren târokwap ândim singât siñgi upap. A zorat bâliñandâ wâlâziñgâbap.

¹⁶ Yei, a sâtnâ sinziñ bâpsâsâñ. Zen itâ sâme, “Tirik namin kwap den sâm kâtigime, zo tabâñâ. Tirik namin neule mot taap, zoren kwap den sâm kâtigime, zorâñ kâtigem bon upap.” ¹⁷ Zen a sinziñ bâpâsâñ sot nângânângâziñ buñâ. Tirik namâ, zo tirik taap. Neulenâ, zo yatik tirigâk uap. Zorat ko ikâ zorâñâ bonñâ uap? Namâ mo neulenâ? ¹⁸ Oi nâi itâ sâme, ‘Kembugât siñgi nalem pâpanñâ, zoren kwap den sâm kâtigime, zo tabâñâ. Nalem mot pame, zoren

kwap den sâm kâtigime, zo bonñâ.’ ¹⁹ A sinziñ nâtâtik, zen. Nalem pâpanñâ, zo hâlâlû taapkât nalem kwâkñan pame, zo tirik uap. Zorat ikâ zorâñâ bonñâ uap? Nalem pâpanñâ mo nalemñâ? ²⁰ Zorat nâi zâk nalem pâpanñan mândâm sâm kâtigei nalem pâpanñâ sot kut nâi nâi kwâkñan taap, zo ârândân dâbâk upabot. ²¹ Oi nâi zâk tirik namin kwap sâm kâtigei namâ zikñâ sot umñan ândiap, zet ârândân dâbâk upabot. ²² Nâi zâk sumbemân kwap sâm kâtigei Anutuğât tâtatñâ sot tâtat zorat mariñoot dâbâk upabot.

²³ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen danğât sot kângan sot zomap, kut nâi nâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât siñgi sâm pame. Oi zorat toren bonñâ, gurumin den luluñ sot a buku otziñgâziñgân sot nângâm pâlâtân sot târârak ândiândiñ, zo birâne gei komap. Zo toren toren luzikâne dâp upap. ²⁴ A sâtnâ sinziñâ nâtâtik sâsâñâ, zen kabât mâik mâik, zo ikme. Ka bâu mo kut nâi nâi patâ, zo mân ikme.

²⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Hâkop sâkñik too sanjon kubik tuume. Oi umñan ko kâmbu sot sâkziñangât âkñâle bâliñâ, zo piksâm ziap. ²⁶ O Parisaio a, zen sinziñ nâtâtik. Hâkop umñan bâliñâ ziap, zo sanjonne âlip oi sâkñan âlip upap.

²⁷ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen a mumuñâ zengât kwagân ziap yatâ. Kwakñâ zo kwâkñan kâsâget pane neulenoot zemap. Umñan ko a siñit sot guk manguleñ ziap. ²⁸ Zen yatik sâkziñandâ a mâteziñan târârak ândime. Umziñan ko sarâ sot gurumin den kukuñâ piksâm ziap.

²⁹ Yei, Kembangat gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, sarâ a zen. Zen Propete a kwagân pitâme. Zen a târâraknjâ zengât kwagân neule pam ândime. ³⁰ Zen itâ sâme, ‘Sâkurâpnijâ ândiwe, narâk zoren ândim sâi ko betziñan mem Propete mân zângobem.’ ³¹ Zen yatâ sâm Propete zângowe, zengât kiun ândime. Zengât topziñâ sâm muyagime. ³² Sâkurâpziñ zen tosa kwâkñan kwâkñan pam gawe. Zen yatik târokwapkwap utnetâ tosaziñ dâbâk upap. ³³ Mulungât kiurâp zen. Tosagât hâuñâ kârâbân geigeiñ narâk oi waniñ âi tik pambi?

³⁴ Zorat sa nângâne. Nâ ninak zengâren Propete sot nângânângâ a sot Kembangat gurumin den zorat galem a nâmbutñâ sângonzângua zengâren gane nâmbutñâ zen zângom sâknam ziñgâbi. Oi nâmbutñâ poru nagân zângobi. Oi nâmbutñâ mâpâmâpâse namâziñan lapitziñgâne kamân nâin nâin âine moliziñgâm âim zângobi. ³⁵ Yatâ utnetâ a târârak gilâmziñ hânân geip, zorat hâuñâ zengâren muyageziñgâbap. Mârumñan Abegâren gâbâ kâmbam topkwap târokwâi târokwâi kom gam Berekia nanñâ Sakaria, zâk tirik namin komñâ kâmbam zo kune âkip. ³⁶ Nâ perâkñak dâzângobâ. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi ziññâ hâuñâ mimbi.”

Yesuñâ Yerusalem zengât umñâ nângip.

(Lu 13:34-35)

³⁷ “O Yerusalem mâirâp, wangât Propete a kâmbamñâ zângome? A sângonzângua zengâren âine kâtñâ zângone mume. Kurukñâ gwamarâpnâ gâbâreziñgâm lâmbamzângomap, zo yatik nânñâ umnâ topñan a ambân minduziñgâbat sa

kwâkâme. ³⁸ Dâzângua nângâne. Nâ birâziñga mandu yatâ op ândibi. ³⁹ Zen dum zagât mân nek ândimñâ itâ sâm nikpi, ‘Kembangat sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkñanñân.’”

24

Yesu takâbapkât den sâip.

(Mk 13:1-21; Lu 21:5-6)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem ari arâpnâ nen zâkkâren âimñâ namâ tuutuunñâ ek nângâbapkât dukuwen. ² Oi den itâ mâburem dâtnângoip, “Namâ zi tâi ek mâpâsime, zorat nâ perâkñak dâzângobâ. Kâsaziñâ gam kândanñe giligâlaksâm buñ op nanğâbap.”

³ Oi Oliwia bâkñan zâi tâi arâpnâ niñik um topñan âimñâ mâsikâm sâwen, “Sat, zo wan narâkñan âsagibap? Oi gikâ gâban narâkñâ sot hân âkâbapkât narâkñâ oi wan wesâk nâi âsagibap?”

⁴ Yatâ sâindâ Yesu itâ sâm dâtnângoip, “Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñ kârâm ândibi. ⁵ A donbepñâ gam itâ sabi, ‘Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, zo nâ.’ Yatâ sâmnâ a ambân donbep patâ um gulip kwatziñgâbi. ⁶ Zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nângâmñâ mân kengât upi. Kâmbam zo yatâ muyagibapkât sâsân. Oi yatâ muyagem ze narâk kek mân âkâbap. ⁷ Hânñâ hânñâ a kâmut mâik sot patâ, zen kâsa op agom âibi. Oi hânñâ hânñâ pu patâ sot wâriñ mem zimbap. ⁸ Kut nâi nâi zo sâknam patâ zorat topkwâkwatñâ. Zo yatâ nângâm ândibi.”

Kâsa otziñgâbi, zorât den.

⁹ “Narâk zoren sâknam kwatziñgâm zângone mumbi. Zen nagât opñâ hânñâ hânñâ a, zen um kâlak otziñgâbi. ¹⁰ Kut nâi nâi yatâ zo âsagei a donbepñâ

sinji âlip birâm kâsa orangâbi.
 11 Oi propete a sarânâ asâgemnâ a donjep um gulip kwatziŋgâbi.
 12 Gurumin den kukuŋâ, zorân laŋ kêri a donjepnâ buku orotnâ, zo birâbi. 13 Nâi zâk den sinji âlip mem kâtigem ândei narâknâ âki sumbem kamânân bagibap.
 14 Oi Anutu um topnjan ândiândigât sinji âlip, zorân laŋ kêrâm hânŋâ hânŋâ âim a topziŋâ sâm muyagei hângât narâknâ âkâbap.”

Kut nâi sumunŋâ muyagibap.
 (Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

15 “Gâtâm tâmbet tâmbet kâuknâ tirik nâmin kwânâŋgâne kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nâŋgâbi.) Zo yatâ âsagibapkât Propete Danienâ mârûm kânŋan sâm kulemguip. 16 Zo yatâ âsagei eknâ Yudaia hânân ândibiŋâ barâ kâtiknjan sârârâk kêrâm âibi. 17 Nâi zâk mirâ sombemân ândibapnâ sikumŋâ mimbam mirin mân zâibap. 18 Oi a nâi nebân tâpapnâ âburem hâmbânâ mimbapkât kamânân mân gâbap.

19 Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gok, zen dap upi?
 20 Zen Kembugâren ninâu sâne nâŋgi âiâiziŋâ, zo map narâknjan mo kendonân mân muyagibap.
 21 Narâk zoren sâknam patâ muyageziŋgâbap. Zorat dâp hân muyageibân gâbâ mân muyageip. Oi dum mân muyagibap. 22 Kembunâ sâknam narâknâ zo mân mânângâri sâi a aksik buŋ upe. Kâmut gakârâpnjanŋât opnâ Kembunâ narâk zo mânŋgâtpap.”

Propete a sarânâ muyagibi.

23 “A ziŋâ Kristo ziren âsagiap mo ândiren âsagiap sâne mân nâŋgâbi. 24 A sarânâ âsagem nâ Kristo sâbi. Propete a sarânâ, zen âsâgem kut nâi nâi sen mârât tuunetâ a um gulip kwatziŋgâbi. Oi Anutuŋâ gâsum sâlâpzânŋoip, zo um gulip kwatziŋgânam osibi.

25 Nâ kânŋan dâzânŋuan, zorat ko muyageziŋgi mân kwakpi.

26 Kristo barâ kâtiknjan âsagei iksen sânetâ mân âibi. Oi Kristo mirâ zoren mo zoren âsagiap sâne mân nâŋgâbi. 27 Hânpannâ âsagem hân toren torenjan aksik âsagem kwâkâmap, zo yatâ a bonnâ, nâ âsagibat. 28 Bâu mo zuu kêrokŋâ nâi ze zoren nii keŋ, ziŋâ ninam mindume.”

Wesâk âsagibap.

(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)

29 “Sâknam narâknâ âki mirâsin sumunkoi kâin âsaknâ buŋ upap. Oi sâŋgelak, zen sumbemân gâbâ âkâm gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mânŋei olayanŋam imbanâ buŋâ upap. 30 Narâk zoren a bonnâ, nâgât kulem sumbemân âsagei a hânŋâ hânŋâ umbâlâ op isem zine a bonnâ, nâ sumbem unumunum kwâknjan kâwali mem âsaknânoot tâka nikpi. 31 Oi lâmun kwamit patâ âsagei sumbem a gakânâ sâŋgonzânŋua hân toren toren gâbâ kâmut gakârâpnâ minduziŋgâbi.”

Narâk patâgât den.

(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)

32 “Dâgap nak ziap, zorat topnâ nâŋgâbi. Iinŋâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. 33 Zen yatigâk kut nâi nâi zo âsagei itâ nâŋgâbi. ‘Zâk mâte otningâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’ 34 Nâ perâknjak dâzânŋobâ. A kâmut zi mân mune kut nâi nâi âsagibap. 35 Sumbem sot hân buŋ upabot. Ka nâgât den ko mân buŋ upap.

36 Kut nâi nâi muyagibap, zorat sirâm narâknâ a nâinâ mân nâŋgap. Sumbem a, zen mân nâŋge. Oi nannâ, nâ mân nâŋgan. Ibânâ, zâk zikŋik nâŋgap. 37 Noa ândeip, narâk zoren kut nâi urâwe, zo yatik a bonnâ, nâgât takâtakân narâknjan yatik upi. 38 Uurupnâ mân gâi sii nalem nem ândiwe. A

ambân anġagwanġa op miangâwe. Gulip op ândine Noanġ wanġâyân zarip ³⁹ Oi zen gulip op ândine too uuruġnâ gwâkâziġip. A bonġâ, nâġât takâtakân narâknan zo yatâ upi. ⁴⁰ Narâk zoren a zagât nebân kiritâ, nâi ġâsum, nâi birâbat. ⁴¹ Ambân zagât zet nalem sobem tâitâ, nâi ġâsum, nâi birâbat. ⁴² Kembuziġâ, nâ narâk zoren mo zoren takâbat, zorat mân nânġegât umziġandâ galem oranġâm ândibi. ⁴³ Zen topġâ itâ nânġânek. Kamân nâiġât a, zen kâsa nâtik zoren takâbi, narâk yatâ nânġâm um wâġân ândim kamânziġ galem upi. ⁴⁴ Oi a bonġâ nâġât narâknâ mân nânġâne ġâbat, zorat zen um wâġân ândibi.” Yatâ sâmġâ zorat den sumbuġâ nâi itâ sâm dâtnânġoip, ⁴⁵ “A patâ nâiġâ kore a ġakârâpġâ zengât galem a nâi pam itâ sâm dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziġġâm ândim narâkġan nalem dâpziġanâk ziġġâm ândiban.’ A zo ândiândiġâ dap yatâ ândei galem a nânġânânġânġoot sot sât luluġoot sâsânġâ? ⁴⁶ Galem a, zâk patânġâ nep diġ sâm pindip, zo dâġâk lum ândei patânġâ ġâbabân galem a yatâ zorat nânġi âlip upap. ⁴⁷ A kutânġâ galem a zo patâ pam zâkkât kut nâi nâi aksik galem op ândibapġât sâbap. ⁴⁸ Ka a nâiġâ galem a bâliġ ândim umġandâ itâ nânġâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimġâ kek mân ġâbap.’ ⁴⁹ Yatâ nânġâm kore a ambân zânġom mem nâi nâi otziġġâm too tewarân âi laġ ândim um gulip op ândibap. ⁵⁰ Oi a kutânġâ ġâbap, zorât narâkġâ mân nânġâm ândei zâk ġâbap. ⁵¹ ġâmġâ tâkġâ imbanġâ lapitġâ sarâ a zengât oserân pâi ândibap. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

25

Ambân sigân âsakġâ toonġânġât

kâruwe.

¹ “Siġi âlipġât mâtâp, zo ambân sigan bâzâġât zengâren dâpkwap sâbâ. Zen a kutâ mâtâbân âi muyaginam kârâpziġ mem âiwe. ² Ambân sigân bâtnâmbut, zen nânġânânġâziġ buġ. Bâtnâmbut, zen nânġânânġâziġoot. ³ Ambân nânġânânġâziġ buġ, zen kârâp siġitġik mem âiwe. ⁴ Ambân nânġânânġâziġoot, zen kârâp sot âsakġânġât toonġâ ârândânġ mem âiwe. ⁵ Oi a kutâ, zâk mulun ândei zen mambât tap uman ziwe.

⁶ Zinetâ nâtik tânâmġâ oi den nâi itâ âsageip, ‘Hai, a kutâ gaap. Zen zaat zâkkâren âinek.’ ⁷ Oi ambân sigan, zen nânġâm zaat âsakġâziġâ kubigâwe. ⁸ Oi ambân nânġânânġâziġ buġâ, zen nânġânânġâziġoot itâ sâm dâzânġowe, ‘Nen kârâpriġâ bâpsâbâmap, zorat zen too nâi gum niġġânek.’ ⁹ Sânetâ ambân nânġânânġâziġoot, zen itâ sâm dâzânġowe, ‘Buġâ. Zengât dâp buġâ. Nen dâpniġan mem gen. Zen âi anġagwanġâ namin kwâlânek.’ ¹⁰ Oi zen âsakġânġât too kwâlânam âinetâ a kutâ gam ambân nânġânânġâziġoot, zorik diiziġi âiwe. Oi kamânân âim mirin zâimġâ hânġi doonġum sii nalem nem tarâwe.

¹¹ Tatnetâ ambân nânġânânġâziġ buġ, zen gamġâ den sâm sâwe, ‘Patâniġâ, mâtâp mem pa.’ ¹² Sâne dâzânġoip, ‘Nâ perâkġak dâzânġobâ. Nâ zengât topziġ mân nânġâman.’” Den sumbuġâ zo sâmġâ itâ sâm dâzânġoip. ¹³ “Zen narâk mân nânġegât umziġ galem oranġâm ândibi.”

A kât ekap ziġġip, zengât den.

(Lu 19:11-27)

¹⁴ “A kutâ nâi oip, zo yatâ ġâtâm âsaġibap. A kutâ nâiġâ kamân kârebân âibamġâ kore anġ minduziġġâm kâtnâ galem upiġât kâsâpkum ziġġip. ¹⁵ A nâi

kât ekap bâtnâmbut pindip. Nâi zagât. Nâi kânok. Zo nepkât imbanâ zem zingip, zorat dâp zingip. Kât zingâmñâ kamân kârebân âi ândeip.¹⁶ Ari a kât ekap bâtnâmbut meip, zorân nep pindi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip.¹⁷ Oi bukuñâ ekap zagât meip, zâkñâ yatik oi târokwap zagât âsageip.¹⁸ Ka a ekap kânok meip, zo ko hân umñan esâm kwâarakui zeip.

¹⁹ Oi a kutâziñâ narâk kârep ândim puriksâm gâip. Puriksâmñâ kore a kât zingip, zorat op minduzingip.²⁰ Oi a kât ekap bâtnâmbut pindip, zâkñâ nepñâ tuugi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip, zo tirâpkumñâ sâip, 'Patanâ, gâ ekap bâtnâmbut nigin, zo nep pindandâ ekap bâtnâmbut târokwap âsagiap.'²¹ Sâi patâñandâ itâ sâm dukuip, 'Gâ kore a âlipñâ, sât lulugoot. Kut ñâi yenñangât galem âlip oingât nânâ kut ñâi bonñangât galem gâbanbat. Zorat ko patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.'

²² Yatâ sâi a kât ekap zagât pindip, zo gam sâip, 'Patanâ, gâ kât ekap zagât nigin. Zorat nepñâ tuugandâ ekap zagât târokwap muyageip.'²³ Sâi patâñandâ itâ sâm dukuip, 'Gâ kore a âlipñâ, sât lulugoot. Gâ kut ñâi yenñangât galem âlip oingât nânâ kut ñâi bonñangât galem gâbanbat. Zorat gâ patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.'

²⁴ Sâi bet a ekap kânok pindip, zâk gamñâ sâip, 'Patâ, nâ topkâ itâ nânğaman. Gâ a bâliñâ. Gâ nep mân kârâm kâmitmat. Nalem muyagem nibi sâmat. A nâbutñâ zengât kâlamân nalem nibigât sâmat.²⁵ Nâ zorat kenğatnangât op kâtkâ hân kendâm hangua ziap. Oi zi mâburem gibâman.'

²⁶ Yatâ sâi patâñâ den itâ sâm dukuip, 'Gâ kore a bâliñâ, konam. Lâugan gâbâ den mâburem dâgobâ. Nâgât itâ nânğamat. Nâ nep mân kârâm kâmit yem tap nalem muyagenibi sâman. A zengât nebân nalem meman.²⁷ Nâgât yatâ nânğâm kâtnâ anğagwanğâ zengâren pâna kâtnâ nep tuugi âsagei ga membam.²⁸ Zorat zen kât ekap bekñan mem bâzagât mem ândiap, zo pindânek.²⁹ Nâi zâk kut ñâi pindâpindân, zo mem galem op ândei târokwap pindâpindân. Oi gom sambe muyagenangâbap. Ka ñâi zâk kut ñâi pindâpindân, zo mân mem ândei bekñan mei yen ândibap.³⁰ Kore a konam, zo ko gâsum ñâtâtigân zo pane geibap. Zoren umbâlâ op isem zimbap.'

Yesuñâ gâtâm kâsâpnânğobap.

³¹ "Gâtâm a bonñâ, nâ sumbem âsakñânoot sot sumbem a zengât oserân gamñâ tâtatnâ âlipñâ, zoren zâi tâpat.³² Oi a ambân hânñâ hânñâ, zo minduzingâ nâgât mâtenan mindubi. Mindunetâ râma galem a râma noniñ kâsâpzanğomop, zo yatik upat.³³ Oi râma noniñ kâsâpzanğom râma bongen zâmbam noniñ yanğâgen zâmbanbat.³⁴ Yatâ op a kutâziñâ, nâ bongen zo itâ sâm dâzânğobat, 'Zen Ibânandâ mâsop minzingip. Zen gam Kembugât um topñan bagim ândibi. Zo mârumñan hân muyageibân gâbâ zengât singi sâip.³⁵ Zen itâ otniwe, zorat. Tepnangât ua nalem niwe. Toogât mua too niwe. Nâ lomba yatâ ândiandâ zen galem otniwe.³⁶ Nâ sâk bârak ândia zen hâmbâ mot mem niwe. Nâ mâsek zia zen galem otniwe. Nâ tâk namin ta zen ga nigâwe.'³⁷ Yatâ sa a târârak ziñâ den itâ mâburem dâtnobi, 'Kembu, gâ wan narâkñan nalemğât otgigi nalem

njâi giwen? Wan narâkñan toogât otgigi nen too giwen? ³⁸ Gâ wan narâkñan lombâ yatâ ândina nen galem otgiwen? Gâ wan narâkñan hâmbâgât kwakna hâmbâ njâi giwen? ³⁹ Gâ wan narâkñan mâsek mo tâk namin tâtna ga gigâwen? ⁴⁰ Yatâ sânetâ a kutâziñâ, nâ itâ sâmbâ dâzângobat, 'Kâmurâpnâ zengâren gâbâ a giginâ njâi galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.' ⁴¹ Yatâ sâmbâ a yangâgen, zo itâ sâmbâ dâzângobat, 'Sâit mianğâwe, zen kârâp kâtikñan gei ândibi. Kârâp zo Satâñ sot sumbem arâpnâ zengât sinji oip. Zoren gei ândibi. ⁴² Zen itâ otniwe, zorat. Nâ tepnangât ua nalem mân niwe. Nâ toogât nânğa too mân niwe. ⁴³ Nâ lumba ândia mân galem otniwe. Hâmbâgât kârûandâ mân niwe. Mâsegân sot tâk namin ta mân ga nigâwe.' ⁴⁴ Yatâ sâmbâ dâzângua ko yangâgen zinj itâ sâbi, 'Kembu, gâ wan narâkñan nalem too buñâ sot hâmbâ mirâ kamân buñâ ândina gek mân nânğânângâ urâwen? Mo ikâ zoren mâsek mo tâk namin tâtna gekñâ mân galem otgiwen?' ⁴⁵ Yatâ sâne itâ dâzângobat, 'Nâ perâkñak dâzângobâ. Arâpnâ zengâren gâbâ giginâ njâi ek mân galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.' ⁴⁶ Oi a yangâgen zen âi sâknam tâmbânâ nânğâm ândibi. A ambân târârakñâ, zen ko ândiândi kâtikñan bagim ândibi."

26

Yesuñâ mumbapkât sinji dâzângoip.

(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yesu zâk den so aksik sâmbâ nanğâm arâpnâ itâ sâmbâ dâtnângoip, ² "Nânge. Sirâm zagât tap Pasowa kendon upap. Oi narâk zoren a bonñâ, nâ kâsa zengât bitziñan zaria poru nagân none numbat." Yesuñâ den yatâ sâip

³ Narâk zoren tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkât namin zâim minduwe. ⁴ Zen Yesu tik gâsum kunam den sâmbâ kâtân urâwe. ⁵ Oi itâ sâwe, "Kendonân kâmbam lañ âsagebapkât kegâk gâsunat."

Ambân njâiñâ Yesu too wârân âlip mem sanğonñangip.

(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

⁶ Yesu zâk Betania kamânân âim Simon, sâk bâlâ a, zâkkât mirin zâim nalem neip. ⁷ Nalem nem tâi ambân njâiñâ too wârân âlip belonjoot, sângân patâ, zo mem gam too wârânjoot zo kâukñan lokei giari sanğorip. ⁸ Yatâ oi arâpnâ nen ekñâ sâwen, "Too sângân zâizâinj zi wangât tâmbetkuap? ⁹ Too zo pam kât patâ mem a kanpitâ zingip sâi ko dâp opap."

¹⁰ Yatâ sâindâ Yesuñâ nânğâmñâ itâ sâmbâ dâtnângoip, "Zen wangât ambân den okñange? Zâkñâ ot-nigi âlip uap. ¹¹ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk kârep mân ândibat. ¹² Nâ mua hanobi, zorat dâp sâknâ sanğori âlip uap. ¹³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Kembugât den sinji âlip zi hânñâ hânñâ sâmbâ âim ambân zirânñâ uap, zorat sinji ârândân sâne lañ kârâbap."

Yudañâ Yesu tirâpžângobapkât kât meip.

(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

¹⁴ Oi arâpnâ kiin zagât nenğâren gâbâ a njâi kutñâ Yuda, Karioto kamânân gokñâ, zâkñâ tirik namâ galem a patâ, zengâren arip.

¹⁵ Âimñâ itâ sâmbâ dâzângoip, "Nâ tirâpžângobat, zorat kât dabutâ nibi?" Mâsikâziñi zinjâ kât ekap 30 yatâ sâlâpkum pindâwe.

¹⁶ Yudañâ zo memñâ Yesu tirâpžânğoi gâsubigât ek kârûm ek molim ândeip.

Yesu zâk arâpñoot nalem niwe.

(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹⁷ Pasowa kendon narâk topkwâtnam arâpñâ nen Yesu mâsikâm sâwen, “Nen itârâñ mirâ ikâ zoren Pasowa nalem unat?”
¹⁸ Sâindâ itâ sâip, “Zen kamânân âimñâ a ñâi muyagem itâ sâm dukunek, ‘Patâniñâ gâgât sap, ‘Narâkñâ mâte uap, zorat nâ sot arâpnâ, nen gâgât mirin gam Pasowa nalem ninat.’ ”
¹⁹ Oi arâpñâ nen Yesuñâ den sâip, zo lumñâ Pasowa kendongât nalem uwen.

²⁰ Mirâ ñâtiksâi Yesu sot arâpñâ kiin zagât, nen mirâ zoren zâimñâ Pasowa nalem niwen.
²¹ Nem tapñâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Zengâren gâbâ ñâiñâ nâ kâsa a tirâpzanñgoi gâsânobi.”
²² Yatâ sâi arâpñâ nen umniñ bâlêi ñâigoot zikñjik zikñjik mâsikâyangâm sâwen, “Kembu, nâgât sat?”
²³ Sâindâ zâkñâ sâip, “A zo nâ sot ârândânñ niet, zâkñâ yatâ otnibap.
²⁴ A bonñâ, nâ Kembangât ekabân den kulem ziap, zo yatik upat. Ka a bonñâ, nâ tirâpzanñgoi gâsunibi, yei, zâk hâuñâ yâmbâtñâ mimbap. A zo mam kâmbonñ kâligen gâbâ mân âsageip sâi bâbâlânñ opap.”
²⁵ Yatâ sâi Yudanñâ mâsikâm sâip, “Patâ, nâgât sat?” Sâi dukuip, “Gâ sat, zo.”

Yesuñâ nalem sot too zingip.

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²⁶ Nalem nem tâindâ Yesuñâ nalem ñâi mem sâiwap sâm namuñ arâp itâ sâm niñgip, “Mem ninek. Zi sunumnâ.”
²⁷ Yatâ sâmñâ waiñ hâkop mem sâiwap sâmñâ itâ sâm niñgip, “Zen aksik ninek.
²⁸ Zi târotâroniñangât gilâmnâ. Zo a ambân donñbep patâ, zengât tosaziñ buñ upapkât hânân gibap.
²⁹ Oi dâzângua nângânek. Waiñ zo itârâñ nia âkap. Oi dum zagâtñan mân nemñâ Ibânangât

um topñan zâim zen sot ârândânñ waiñ mârâtñâ ñâi ninat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)

³⁰ Oi Kembangât mâpâmâpâse kep ñâi mem kamânân gâbâ âimñâ Oliwa bâkñan zâiwen.
³¹ Mâtâbân âimñâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Ñâtik ziren a ziñ gâsuninetâ zen nângâm pâlâtânziñ lolot, zorat op âksik birânim âibi. Kembangât den kulem ñâi ziap, zo bon upap. Den zo itâ,

‘Nâ râma galem a kua râma zen siñsururuñ op âim nanñgâbi.’

³² Nâ sa nângânek. Nâ mumuñan gâbâ zaatñâ Gâlilaia âi kândom otziñgâbat.”
³³ Sâi Peteronñâ itâ sâm dukuip, “A nâmbutñâ, ziñ birâgibi. Nâ ko mân birâgibat. Buñ kâtikñâ.”
³⁴ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ ñâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kurukñâ diñ sâbap.”
³⁵ Yatâ sâi Peteronñâ itâ sâip, “Gâ gomñâ nâ nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpñâ nâmbutñâ, nen den yatik sâwen.

³⁶ Nen âimñâ nak kalâm ñâi kutñâ Gezemanê, zoren takâm Yesuñâ arâpñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Zen ziren tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.”
³⁷ Yatâ sâmñâ Petero sot Zebedaioñgât nanzatñâ diiziñgi âiwe. Âimñâ Yesuñâ umñâ yâmbârei ken bet kakit oip.
³⁸ Yatâ op dâzângom sâip, “Umnâ yâmbârei mumuñâ otnigap. Zen nâ sot tap um wâgân ândinek.”
³⁹ Yatâ sâmñâ mâik ñâi âim si sângân hânân ge tutukum itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, nângânim sâknam kâmut zi betnan mena buñ oik. Oi nâgât den buñâ, gâgât den, zo kâtigibat.”

⁴⁰ Yatâ ninâu sâmñâ puriksâm arâp karâmbut ziñgiri uman zem tatne Petero itâ sâm dukuip, “Zen

nâ sot gwâlâ mâik nâi ândibigât dâp bujâ? ⁴¹ Zen mâsimâsikâyân loribegât um gwâlâ ândim ninâu sânek. Umjâ bâbâlanj opmap. Sâkñjâ ko yâmbâremap.”

⁴² Dum âimjâ den itâ sâm ninâu sâip, “Ibânâ, sâknam zi betnan mimbangât nângâna mân dâp oi lanj gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴³ Yatâ ninâu sâmjâ âburem arâp karâmbut, zen sinziñjâ uman oi zinetâ ga muyageziñgip.

⁴⁴ Zâmbamjâ âi ninâu sâi sâp karâmbut oip. Den mârum sâip zo yatik ninâu sâip.

⁴⁵ Ninâu sâm nanjâm arâp zengâren puriksâm itâ sâm dâzângoip, “Zen uman tok zem te? Zi mârum narâk uap. A bonjâ, nâ bâlij mâme a zengât bitziñan zâibâman. ⁴⁶ Zaatne âinâ. Iknek. A sâi gâsunim nobi, zo mâte otñingap.”

Kâsa ziñjâ Yesu gâsuwe.

(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Den yatâ sâm kiri arâp kiin zagât, nenjâren gâbâ a nâi, kutjâ Yuda, zâkñjâ a kâmut kândom otziñgi gawe. A kâmut zo tirik namâ galem a patâ sot a sâtñjâ, ziñjâ sângonzângone kâmbam sot sâu patâziñjâ mem gawe. ⁴⁸ Oi Yudañjâ den kânñan itâ sâm dâzângoip, “Nâ lum mângansa zi sâm gâsubi.” ⁴⁹ Oi gamñjâ zorenâk Yesugâren âim O patânâ sâm lum mângarip. ⁵⁰ Yatâ oi Yesujâ den nâi itâ sâm dukui, “Buku, nep tuubam gaat, zo tuum nanjânan.” Yatâ sâi a kâmut, zen Yesugâren ga gâsum saawe.

⁵¹ Oi Yesu sot ândiwen, nenjâren gâbâ nâiñjâ sâujâ sâmbum tirik namâ galem a patâgât kore a nâi kindapñjâ kârâm kwâkip. ⁵² Yatâ oi Yesujâ itâ sâm dukui, “Sâugâ mirâñan hanguna giarik. Nâi zâk sâujâ zângoï hâuñjâ kumbi. ⁵³ Nâgât dap nângot?

Nâ Ibânangâren ninâu sa sâi ko sumbem kâwali a kâmut kiin zagât, zo kegâk sâi gem galem otñibe. ⁵⁴ Oi zen gem ga galem otñine Kembugât ekabân den ziap, zo dabân bon opap?”

⁵⁵ Yatâ sâmjâ a kâmut gâsunam gawe, zo itâ sâm mâsikâziñgip, “Nâgât dap nânge? Zen nâgât nângâne kâmbam ku oi kâmbam sot sâuziñjâ mem ga gâsânoge? Zorat sa nângâne. Nâ sirâmñjâ sirâmñjâ tirik namin zen Kembugât den siñgi dâzângoman. Oi zen zoren mân gâsânowe. ⁵⁶ Oi zi Propete zengât den kâtigibapkât âsagiap.” Oi Yesugât arâpñjâ, nen aksik Yesu birâñanjâm siñsururuñ âiwen.

Yesu a sâtñanjât namin diim âiwe.

(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Kâwali a zen Yesu gâsum tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe. Zâkkât namin Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtñjâ mindum tarâwe. ⁵⁸ Zen Yesu diim âinetâ Petero zâk kândâtziñan bet moliziñgâm arip, Âi takâmñjâ tirik namâ galem a patâgât dâmân kâligen bagimñjâ kore a zengât oserân itâ nângâm kwâkâm getâip, “Yesugât den dap sâbi? Zorat ziren tap nângâbat.”

⁵⁹ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñjâ, zen aksik tapñjâ Yesugât den sâkñanâk sâm kunatkât den sâm kârue. ⁶⁰ Oi a donjeb den sarâ donjeb sâm bonjâ mân muyagiwe. Oi bet a zâgât gawet. ⁶¹ Zet gamñjâ itâ sâwet, “A zirâñjâ itâ sâip, ‘Nâ Kembugât tirik namâ kândañjâ sirâm karâmbut umñanâk dum tuubat.’”

⁶² Yatâ sâitâ tirik namâ galem a patâ, zâk zaatñjâ Yesu itâ sâm mâsikip, “Gâgât den se, zorat den hâuñjâ sâban mo mân sâban?”

⁶³ Sâi Yesujâ den mân sâm kirip.

Yatâ kiri tirik namâ galem a patâ, zâknâ itâ sâm dukuip, “Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât mâtenan mâsikâgiga sâm kâtigenan. Gâ Kristo, Anutugât nanjâ mo a nâi?”

⁶⁴ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Zo sat, zo. Oi nâi dâzângua nângânek. Gâtâm a bonjâ, nâ imbanjâ mariñâ, zâkkât âsanjâ bongen tap sumbem unumunum kwâkñan gem ga nikpi.”

⁶⁵ Yatâ sâi tirik namâ galem a patâ den zo nângi bâliñ oi hâmbânjâ mem moloñ arâpñâ itâ sâm dâzângoip, “Zâk Anutu yatâ op sap. Wangât den zagât sâm kârunat. Den sap, zo aksik nânge. ⁶⁶ Den zo nângâm dap dap nânge?” Mâsikâziñgi ziñâ itâ sâwe, “Zâk mumuñgât siñgi uap.”

⁶⁷ Yatâ sâmjâ tâpziñandâ Yesu si sângânñan tâpkumñâ bitziñandâ kom kâbakñiwe. Oi a nâmbutñandâ bitziñ tipñandâ pâlomñan kunzirâwe. ⁶⁸ Oi itâ sâm dukuwe, “Kristo, gâ Propete ândiat oi ko sânan. A gogap, zo kutñâ nâi?”

Peteroñâ Yesu kwâimbip.

(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Yatâ op tatne Petero zâk namâ sombemân tâip. Tâi kore ambân nâiñâ zâkkâren âim sâip, “Gâ ko Galilaia a, zâk sot ândimat.” ⁷⁰ Yatâ sâi Peteroñâ a tarâwe, zengât mâteziñan kwâimbâm sâip, “Gâ den sat, zo nâ nângâm kwaksan.”

⁷¹ Yatâ sâmjâ geibâ sâi kore ambân nâiñâ eknâ a itâ sâm dâzângoip, “A zi Yesu Nasarete gokñâ, zâk sot ândimap.” ⁷² Yatâ sâi Peteroñâ kwâimbâm den sâm kâtigeip. Oi sâip, “Nâ a zo mân ekman.” ⁷³ Yatâ sâm mâik nâi kinñâ a ziñâ Peterogâren âim sâwe, “Gâ perâkñak zengât kâmurân gokñâ. Nen diñgâ holinjâ nânjen.” ⁷⁴ Sânetâ dum Anutu mâtenan sâm kâtigem

den lañ sâm itâ sâm dâzângoip, “Nâ a zo mânâk ekman.” Sâi zorenâk kurukñâ diñ sâip. ⁷⁵ Oi Yesuñâ den mârûm sâip, zo Peteroñâ nângip, “Gâ sâp karâmbut kwâimbânina kurukñâ diñ sâbap.” Den zo nângâm umbâlâ op âkñan âim girâp patâ iseip.

27

Yesu zâk Pilatogâren diim âiwe.

(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32; Apo 1:18-19)

¹ Hañsâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen mindum Yesu koindâ mumbapkât den sâwe. ² Oi sâne Yesu bikñâ saamjâ diim âim Roma a kutâ Pilato, zâkkâren parâwe. ³ Mumbapkât sâm kâtigine Yuda, zâk zo eknâ wangât yatâ uan sâm umñâ bâlei kât pindâwe, zo mem âim tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ mâburem ziñgip. ⁴ Oi itâ sâm dâzângoip, “Nâ lañ opñâ a târârakñâ zi bitziñan paan.” Yatâ sâi ziñâ sâwe, “Wangât nenjâren ga sat? Zo gikak.” ⁵ Yatâ sâm kât zo birânetâ mem tirik namin lum pam âi sip mianjip.

⁶ Tirik namâ galem a patâ, zen kât zo memjâ sâwe, “Kât zi kâmbamgât sângân, zorat tirik namin pâindâ mân dâp upap.” ⁷ Oi kât zo mem dap utnat sâm âragum hân nâi kwâlâwe. Hân zo âmanj tuutuuj agât hân sâmarâwe. Hân zo kamân nâin gâbâ ga ândiândiñ, zo mune zoren hanzângobigât sângân miwe. ⁸ Oi narâk zoren hân zorat kutñâ nâi kâmbam hân sâne kâtigeip. ⁹ Oi Propete Yeremia zâkkât den kânñan sâip, zo bon oip. Den zo itâ,

“Isirae a zen a sângânñangât kât sâwe. ¹⁰ A sângânñangât kât ekap 30, zorâñ âmanj tuutuuj agât hân, zo sângân miwe. Kembunâ dâtnogip, yatik urâwe.”

A kutâ zâk Yesu poru nagân mumbapkât sâip.

(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)

¹¹ Zen Yesu diim âine a kutâ Pilato, zâkkât mâtenjan kiri itâ sâm mâsikip, “Topkanğât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?” Sâi Yesuñâ sâip, “Sat, zo.” ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zinjâ den sâkñanâk sâm kine den hâuñâ mân sâip. ¹³ Yatâ oi Pilatoñâ dukum sâip, “Gâgât den donjêp sânetâ wangât den hâuñâ mân sat?” ¹⁴ Oi Yesuñâ den hâuñâ ñâi mân dukui a kutânâ nânğı imbânâ oip.

¹⁵ Pasowa kendon narâk dâp a kutâ zâk Yuda a tâk namin tâpmarâwe, zengâren gâbâ ñâi olañ zingâmâip. ¹⁶ Oi narâk zoren kâmbam ku a bâliñâ ñâi tâk namin zeip, kutñâ Baraba. ¹⁷ Oi a mindumñâ kinetâ Pilatoñâ mâsikâzingâm sâip, “Ñâi olañbatkât nânge? Baraba mo Yesu kutñâ ñâi Kristo sâme?” ¹⁸ Yuda a sâtñâ, zen Yesugât um kâlak nânğânğâm zâkkâren parâwe, zorat nânğâmñâ sâip.

¹⁹ A kutâ, zâk den sâm kubikkubik tâtarân tâi ambinñandâ zâkkâren den itâ pâi gâip, “Gâ a târârak zo, zâkkât den mân mâsâsuatpan. Nâ itârân umanân nânğâm zâkkât op sâknam donjêp nânğan.”

²⁰ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen a umzinjan gem sâwe, “Zen sâne Baraba olaññâ ko Yesu ko koi mumbap.” ²¹ Oi a kutâ zorân dum mâsikâzingâm sâip, “Ñâi mo ñâi olañbatkât se?” Sâi zinjâ sâwe, “Baraba.” ²² Sânetâ itâ sâm mâsikâzingip, “Yesu, kutñâ ñâi Kristo sâme, zâk dap okñanğâbat?” Sâi zen lâu mâtâkâm aksik sâwe, “Zâk poru nagân moik.” ²³ Sâne a kutânâ dum mâsikâm sâip, “Wan tosagât?” Yatâ sâi den kâtik sâm sâwe, “Zâk poru nagân moik.”

²⁴ Yatâ utnetâ Pilatoñâ sâi den mânâk nânğâm den donjêp sâne sâi too pindânetâ mâteziñan bikñâ too sanjonñâ sâip, “A târârak zirar tosa nâgâren zimbap, zo zengât sinğı uap.” ²⁵ Sâi a ambân kâmut, zen itâ sâwe, “Tosa zo nen sot kiurâpnin nengâren zimbap.” ²⁶ Yatâ sâne a kutânâ Baraba olañ zingip. Yesu ko sâi inzut kuupñoot, zorân lapitne poruyân kumbigât kâwali a bitziñan pâip.

Kâwali a, zen Yesu kom eksâwe.
(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)

²⁷ Oi a kutâgât kâwali a, zen Yesu namin gâbâ diim gem kâwali a zengât namâ sombemân âim sânetâ kâwali a zinjâ aksik minduwe. ²⁸ Mindumñâ Yesugât hâmbâ mâkâm kâwali a zengât hâmbâ kuringâ giñanğâne giarip. ²⁹ Oi tâk sâtmam gonkom kâukñan pane giarip. Oi bikñan tân ñâi pindâne bikñâ bongen mem kirip. Yatâ opñâ kâwali a zen zâkkâren gam simin liim itâ sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” ³⁰ Oi tâpziñâ tâpkum tân beknjan mem kâukñan kuwe. ³¹ Yatâ kom eksâmñâ kâwali a zengât hâmbâ, zo mâkâm zikñâ hâmbâ du giñanğâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

³² Diim âim mâtâbân a ñâi muyagiwe, kutñâ Simon, Kirene kamânân gokñâ. Zâk okñanğâne Yesugât poru nak beknjan mem lugi âiwe. ³³ Âimñâ hân ñâi kutñâ Goligata (niin denân ko kâuk sinğit), zoren takâwe. ³⁴ Zoren takâmñâ wain too sot um gulip too mâpot pindânâ sâne nem ekñâ birip. ³⁵ Yatâ oi poru nagân kuwe. Kune kiri hâmbânğât wenzu pam igâwe. Ikne muyageip dâp miwe. ³⁶ Yatâ opñâ galem tarâwe. ³⁷ Oi kâukñâ kwâknjan poru nagân

topnâ itâ kulemgune zeip, “Zi Yesu, Yuda zengât a kutâ.”

³⁸ Oi kâmbam ku a zâgât poru nagân zâkom, nâi toren, nâi toren kwânângâzikâwe. ³⁹ Oi a ambân zoren âim gawe, zen sâm sinjan gem den top topnâ dukum kâuk birâm sâwe, ⁴⁰ “Bâi, gâ tirik namâ kândaŋ sirâm karâmbut tuum nanngâbat sâin. Bâi, gikâ sâkkâ sâna poru nagân gâbâ âkâm geik. Oi gâ Anutu nanngâ ândiat oi poru nagân gâbâ pâtan ge.” ⁴¹ Oi tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtñâ, zen yatik dukum sâwe, ⁴² “A nâmbutñâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomap. Zikjanngât ko kwaksap. Zâk Isirae a nenngât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi zâkkât diñâ nânngânat. ⁴³ Zâk nâ Anutugât nanngâ sâm, nânngâm pâlâtânâ Anutugâren pâi zeip, zorat Anutuñâ zâkkât nânngap oi ko poru nagân gâbâ kwâki geik.” ⁴⁴ Oi kâmbam ku a zâkowe, zet yatik den mot dukuwet.

Yesuñâ moip.

(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)

⁴⁵ Yatâ okjanngâne mirâ bâkñan zoren nâtâtik muyagem zeï mirâ oi âkip. ⁴⁶ Mirâ oi Yesuñâ den kâtikñâ den sâm sâip, “Eli, Eli lama sabatini (niin denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birânigat)?” ⁴⁷ Oi kirâwe, zengâren gâbâ a nâmbutñâ zinâ sâwe, “Zâk Elia konsap.” ⁴⁸ A nâinñâ nânngâm sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem ga winiga too kâlakñoot sum kapiñkum pindip. ⁴⁹ Oi a nâmbutñâ itâ sâm dukuwe, “Nen tap iknâ. Elia perâkñak ga mâkâbap mo bunâ?” ⁵⁰ Oi Yesu zâk dum den kâtikñâ den sâi Kaapumñâ takâm arip. ⁵¹ Moi tirik namin sânngum patâ, zo uren gâbâ oloñ geï kwâkip. Oi wâriñ mei kât âbânngum nanngip. ⁵² Oi a zengât

kwak, zo pâronsâi Kembangât sinji a ândim muwe, zo zengâren gâbâ nâmbutñandâ zaarawe. ⁵³ Oi Yesu zâk kândom op zaari zen kwagân gâbâ zaatñâ kamân kâukñan zo âim a donjep muyagezingâwe. ⁵⁴ Oi kâwali a galem sot arâpñâ kirâwe, zen wâriñ sot kut nâi nâi zo ekñâ imbanâziñ bun oi sâwe, “Perâkñak a zirân Anutugât nanngâ ândeip.”

⁵⁵ Yesu kuwe, narâk zoren ambân donjep kârebân kin kut nâi nâi zo ek nanngâwe. Ambân zo, zen Yesu molim kore okjanngâm Galilaia hânân gâbâ gawe. ⁵⁶ Maria, Madala kamânân gokñâ sot Maria, Yakobo sot Yose zekât mamzikñâ. Oi ambân nâi Zebedaio nanzatñâ, zekât mamzikñâ. Zen ârândân tarâwe.

Yesu hanguwe.

(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁵⁷ Mirâ nâtiksâisâi Arimataia kâmânân gokñâ sikum a nâi Yesugât a op ândeip, kutñâ Yosepe, zâk gâip. ⁵⁸ Gamñâ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârânâ zorat dukum sâi Pilatonâ kâwali a sâm dâzânngoi pindâwe. ⁵⁹ Yosepenâ kâmbârânâ zo memñâ sânngum kâu unjakñandâ kâpim lum arip. ⁶⁰ Lum âim kât mâtâpñâ zik sinji nâi tuugip, zoren pamñâ kât patâ nâi kâbakñei âi mâtâp doonngoi arip. ⁶¹ Oi kwak nanngâmñan Maria, Madala kamânân gok sot Maria nâi, zet zo tap igâwet.

⁶² Kendongât kut nâi nâi kubbikubik narâk, zo âki ko hanjsâi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio a, zen Pilatogâren âiwe.

⁶³ Âimñâ sâwe, “Patâniñâ, nen den nâi nânngen, zo dâgonâ. Sarâ a zâk wâgân ândeibân itâ sâip, ‘Momñâ sirâm karâmbut zem tap zaatpat.’” ⁶⁴ Zorat arâpñâ zinâ âi kâmbârânâ mem âimñâ mumunjan gâbâ zaatsap sarâ

sâbegât kâwali a sângonzângona kwagân âi galem kinetâ sirâm karâmbut âkâbap. Mârum den sarâ zeip, zorat den sarâ kwâkñan zari lâmbatpapkât girem op dâgogen.”⁶⁵ Sâne Pilatorñâ itâ sâm dâzângoip, “Kâwali a ziñgan. Diizingâm kwagân âim ziñgak dap mo dap nânge, zo yatâ doongune tâpap. Yatâ sâi kâwali a zen sot âimñâ kwagân zo winzip pam galem tarâwe.”⁶⁶ (-)

28

Yesu mumuñan gâbâ zaarip.

(*Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yo 20:1-18*)

¹ Yuda zengât kendon âki hanşâsâgât Maria, Madala kamânân gokñâ sot Maria bukunâ, zet kwagân iktam âiwet. ² Aritâ wâriñ patâ mei Kembangât sumbem a nânñâ sumbemân gâbâ gem kât patâ mem kâbakñei ari kât kwâkñan tâip. ³ Tobatñâ âsakñoot hânpan yatâ. Hâmbânñâ kâu timan. ⁴ Kâwali a, zen zo ekñâ sânamziñ sâmbui kenngât op hânân gei zem ândiwe.

⁵ Oi ambân zagât zo, zet âi takitâ anñâ itâ dâzâkom sâip, “Zet kenngât mân oit. Nâ nânğan. Zet poru nagân kuwe, zo iktam gabot.” ⁶ Oi zâk zi mân taap. Zâk mârum sâm dâzângoip, zo yatâ op mumuñan gâbâ zaatsap. ⁷ Zet kek âi arâpñâ dâzângobabot, “Yesu zâk mumuñan gâbâ zaatsap. Galilaia hânân âi kândom otziñgâbap. Zen zoren âi ikpi.”

⁸ Sâi zet kek kwak zo birâm kenngât sot sâtâre op arâp den sinji dâzângoram sârârâk kârâm âiwet. ⁹ Aritâ Yesuñâ mâtâbân muyagezikâm itâ sâm dâzâkoip, “Umzik âlip oit.” Yatâ sâi zet um topñan âi pindiñsâm mâpâsem kiñan gâsuwet. ¹⁰ Oi Yesuñâ itâ sâm dâzâkoip, “Zen mân kenngât

oit. Zet âi arâpñâ dâzângoitâ Galilaia hânân âi nikpi.”

¹¹ Ambân zagât, zet aritâ kwagân galem kirâwe, zengâren gâbâ nâmbutñâ zen âim kamân patin takâmñâ tirik namâ galem patâ kut nñâi âsageip, zorat sinji dâzângowe. ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen mindum kâwali a zen kât donjep ziñgâwe. ¹³ Ziñgâm itâ sâwe, “Zen itâ sâbi. Nen nñâtigân uman zeindâ arâpñâ ziñ gam kâmbârânñâ mie. ¹⁴ Den zo Roma a kutânñâ nânngâbapât kenngât mân upi. Âlip niñâ dukunat.” ¹⁵ Yatâ sâm dâzângone kâwali a zen den lum kât zo mem âiwe. Den sarâ zo Yuda a zengâren zeipñak tok ziap.

Yesuñâ bâkñan arâpñâ muyageziñgâm nep diñ sâm ziñgip.

¹⁶ Yesugât arâp kiin kânok, nen Galilaia hânân bakñâ nñân Yesuñâ den kânñan dâtnânngoipkât zoren zâiwen. ¹⁷ Zâimñâ zikñâ ekñâ pindiñsâm mâpâsiwen. Nâmbutñandâ ko um zagât urâwe. ¹⁸ Oi Yesuñâ gootniñan gam itâ sâm dâtnânngoip, “Anutunñâ imbanñâ top top aksik sumbengât sot hângât nâ nigip. ¹⁹ Zorat ko zen hânñâ hânñâ, a kâmutñâ kâmutñâ, zengâren âim nep tuune dinnâ lum nâgât a ambân upi. Oi Ibâ sot nanñâ, nâ sot Tirik Kaapum, nenngât korân târokwap too sanjon ziñgâbi. ²⁰ Den dâzangom ândiwan, zo aksik lubigât dâzângom ândibi. Oi nñâ dâzângua nânngânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ, âsâbânñâ zen sot ândia hângât narâkñâ âkâbap.”

Zo yatik.

Yesugât den sinji âlipnâ Marekonâ kulemguip

Yohanegât den sinji.

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

¹ Yesu Kristo, zâk Anutugât nannâ, zâkkât den sinji âlipnâ, zo topkwapnâ. ² A sâhnginâ Propete Yesaianâ mârûm nâi Anutugâren gâbâ den itâ nângâm kulemguip, “Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua gâ kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap. ³ Barâ kâtik, mirâ âtânjan ândim den itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm pitâne gândun oik.’”

⁴ Den zorat bonnâ ko Yohanenâ âsagem barâ kâtik mirâ kamân âtânjan ândim den itâ sâm dâzângomâip, “Umzinâ melânje too sanjonzinga Anutunâ tosazin birâbap.” ⁵ Yatâ sâm dâzângoi ko Yerusalem kamân mâirâp sot Yudaia hânân a ambân ândiwe, zen gâbâreyangâm zâkkâren âiwe. Zen bâliñâzinâ sapsune Yohanenâ Yodañ toin sanjonzingâmâip.

⁶ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipnâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele sâmotjandâ tuune pam ândeip. Ka pânjan ko inzut nâi bâu sâknâ tutuunâ, zo lap ândeip. Kumbon sot bâhsat, zo nem ândeip. Ândim itâ zo sâm dâzângom ândeip, ⁷ “Betnan a nâi gam taap. Zâk kâwalinâ nâi yatâ zemñangap. Nâ yatâ zorân irâ sikumñâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. ⁸ Nâ tooyâk sanjonzingan. Ka zâknâ ko Kaapum bonnâ sanjonzingâbap.”

Yohanenâ Yesu too sanjori ari Satannâ mâsikip.

(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Narâk zoren Yesunâ Nasarete kamânân gâbâ Galilaia hân birâm Yodañ toin Yohanengâren takip. Âi taki ko Yohanenâ Yodañ toin sanjonjanjip. ¹⁰ Yesu zâk toin gâbâ kopga egi sumbem pâronsâi Anutugât Kaapum zâk nii kembâ yatâ opnâ Yesu kwâknjan gem pâip. ¹¹ Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranjmap. Oi geknâ umnâ âlip opmap.”

¹² Op ko narâk zorenâk Kaapumñâ Yesu oknjanji barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan arip. ¹³ Zoren Satannâ mâsikâm ândei hilâm 40 âkip. Yesunâ zuu osetziân ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem a zinâ on galemñâ oknanjgawe.

Yesunâ nep topkwap arâpnâ gâsuzinjip.

(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)

¹⁴ Yohane tâk namin pane tâi ko Yesu zâk Galilaia hânân gamñâ Anutugât den sinji âlipnâ itâ dâzângom ândeip, ¹⁵ “Anutugât um topnjan ândiândigât narâknâ mâte uap, gât ko umzinâ melân Anutugât den sinji âlipnâ zirat nângâne bon upap.”

¹⁶ Yesunâ Galilaia saru sâtnjan âim tap ko Simon sot munñâ zikirip. Zet injangât nep tuum ândiwet. Zikiri injangât irâ pam kirâwet. ¹⁷ Yesunâ zâkonsâm itâ sâip, “Zet ga nâ târokwatnigjit. Nâñâ den âlip kwâkâm zika ândim ko zet injangât nep tuum ândiabot, yatigâk a zengâren tuum ândibabot.” ¹⁸ Yatâ sâi irâziknâ birâmñâ Yesu molim ba âiwet. ¹⁹ Yesunâ mâik nâi âim ko Zebedαιο nanzatnâ Yakobo sot Yohane zikirip. Zet wangâyân tapnâ injan mâme irâziknâ kubik tarâwet. ²⁰ Yesunâ zâkonsâi

nângâm ibâziknâ sot nep a wangâyânâk tatne zâmbamñâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tuugip.

(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

²¹ Op ko zen Kapenaum kamânân âiwe. Yuda zengât kendon mâik zorat narâknâ oi Yesu zâk mâpâmâpâse namin zâim sinji âlipnâ sâam dâzânngoip.

²² Den dâzânngoi Yesugât nângâne imbanâ oip. Yesu zâk sinji âlip den dâzânngoip, zo Anutugât gurumin den zorat galem a zinj sâmarâwe, yatâ mân sâip. Zo walâm yatâ dâzânngoip.

²³ Narâk zorenâk mâpâmâpâse namin a wâkeñoot nâi tâip.

²⁴ Zâknâ den yu kambânâ sâam itâ sâip, “Yesu Nasarete goknâ, gâ dap otniñgâbam gaat? Gâ tâmbetnângobam gaat? Gâgât topkâ nângen.” ²⁵ Gâ Anutugât tirik a.” Sâi Yesunâ den yatâ mân sâbapkât dukum sâip, “Gâ hirinsâam ayân gâbâ takâm ba âi.” ²⁶ Yatâ sâi wâke zorân a zo oknangi kâkâksâam zei wâke zo yu kambân sâam ko takâm ba arip. ²⁷ A ambân zen zo eknâ imbanâziñ buñ oi âragwârâgu opnâ sâwe, “A zi dap dap yatâ? Topnâ nâi. Den unjaknâ sap.” ²⁸ Zâk a kâwalinâ patâ wâke sorâk den dâzânngoi sâtnâ lume.” Yatâ sâam sinjinâ âragunetâ Galilaia hânân a ambân aksik nângâwe.

Yesunâ use mâsek kubikzingip.

(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

²⁹ Yesu sot Yakobo sot Yohane, zen mâpâmâpâse namin gâbâ gemnâ Simoñ sot Andrea, zekât mirin zâiwe. ³⁰ Simoñ sibunnâ, zâk mirin mâsek kârâpñoot op zeip. ³¹ Yesu zâk mirin zari dukuwe. Dukune zâkkâren âi bikñan gâsum mem zaarip. Oi sâknâ sânduksâip. Sânduksâi ko nalem om zinj niwe.

³² Nâtiksâisâi kamân mâirâp zen a wâkeziñoot sot sisi mâsekiñoot a ambân gâbâzeziñgâm Yesugâren gawe.

³³ A ambân aksik mirâ sângânñan ga mindum tarâwe.

³⁴ Yesunâ a ambân donjep mâsek top top kubikzingip. Oi wâkeziñoot wâke zo molizingi âiwe. Wâke zen Yesugât topnâ nângâwe. Oi zo sâam muyagibegât dâzânngoip.

³⁵ Yesugât arâpnâ uman zem tatnetâ nâtigân Yesunâ zatnâ zâmbam hân nâi a mân ândiândinjan ba arip.

³⁶ Âim ko ninâu sâam ândeip. Hânsâi Simoñ sot bukurâpnâ, zen Yesu kârum âim muyagemnâ sâwe, ³⁷ “A ambân zen aksik kârugige.” Sânetâ Yesunâ itâ sâip, “Kamân ginñan ginñan âinâ. ³⁸ Zoren den sinji âlipnâ dâzânngobarâk. Oi nep zo tuubat sâam gem gâwan.” ³⁹ Yatâ sâmnâ Galilaia hânân kamân dâp âim gam mâpâmâpâse namâziñan zâim sinji âlip den dâzânngomnâ wâkeziñoot molizingâm ândeip.

Yesunâ sâk bâlâ nâi kubikningip.

(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Sâk bâlâ a nâi Yesugâren âimnâ um topñan simin liim pindiñsâam sâip, “Gâ imbanâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâam âlip kubikniban.”

Yatâ sâi Yesunâ umnâ nângâm ko sâknan gâsum sâip, ⁴¹ “Nâ nângâgigan. Bâi sâkkâ âlip oik.”

Yatâ sâi ko usenâ so-gei âlip oip. ⁴²⁻⁴³ Oi Yesunâ zorat sinji zo a ambân torennâ mân dâzânngobapkât sâam kâtigem sângongoip.

⁴⁴ Itâ dukui, “Gâ nângâ. Zorat den sinji a ambân lan mân dâzânngoban. Mârum nâi Mosenâ den nâi sâip, zo luban. Gâ tirik namâ galem agâren âi sâkkâ tirâpkuna egi ko nii mo zuu nâi mem ko Anutugât sinji sâam a sâtnâ zo pindânan. Usegâ sogiap,

zo a ambân ek nângâbigât yatâ otnan.”⁴⁵ Sâi ko a zo zâk âim ko Yesugât diñâ kwâkâm a ambân pisuk âi dâzângoip. Zorat opñâ a ambân ziñâ Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin mân âim gâip. Birâm hibuk mâtâp âim gam ândeip. Yatâ ândei ko a ambân kamân nanjâm nanjâm tarâwe, zenjak zâkkâren âimarâwe.

2

Yesuñâ a ñâi kin bik mumuñâ kubikñangip.

(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

¹ Yesu zâk mâik ñâi ândim ko Kapenaum kamânân âbureip. ² Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirâp zen nângâmñâ zâkkâren mindum mirâ piksâmñâ mirâ sângânñan mindumñâ mirâ mâtâpñâ doonjuwe. ³ Yesu zâk mirin den dâzângom tâi a kimembut bukuziñâ ñâi kin bik mumuñâ, zo lum gawe. ⁴ Oi a ambân nâmbutñâ zen sot gawe. A kâmut patâñâ mirâ mâtâp doonjune ko lum mirâ kwâkñan zâim ogep kwâsat temjoorâk pane Yesugât kin topñan geip. ⁵ Pane gei zeï ko Yesuñâ nângâm pâlâtânziñangât bonñâ zo ekñâ a zo itâ dukuip “Nannâ, tosgâ biran.” ⁶ Yatâ sâi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarâwe, ziñâ itâ nângâwe, ⁷ “A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge kwap sap. Op ko Anutu zâizâin okñangap. Anutu, zâk kânokñâ tosaninñâ birâmap.” Yatâ nângâm tatnetâ Yesuñâ umziñan nângâm itâ sâm dâzângoip,⁸⁻⁹ “Zen umziñan wangât den zo yatâ nânge? Zen dap nânge? Nep ikâ zorânñâ bâbâlaj? Tosa birâbirâñ mo sâk kubikkubik?” ¹⁰ Yatâ sâmñâ Yesuñâ itâ sâip, “A bonñâ nâ hânân ândim a ambân zengât tosaziñ birâbatkât imbanñâ zem-nigap, zorat topñâ ikpigât den zo dukuan.” ¹¹ Yatâ dâzângomñâ

puriksâm a kin bik mumuñ zo itâ dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ zo mem ko ba kamângan âi.” ¹² Yatâ sâi zaatñâ mâtezianâk isenñâ zo mem ko ba arip. A ambân zen ekñâ kâwaliziñâ buj oi Anutu mâpâsem sâwe, “Kulem zi itârân âsagei iksen, zi sen pup iksen.”

Yesuñâ bâliñ mâme a zen sot buku oip.

(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtñan giarip. Zoren a ambân mindum ganetâ den sinji âlip sâm dâzângoip. ¹⁴ Dâzângom âim ko Alipaiogât nanñâ Lewi egî kât mimiñâ namin tâi itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.”

¹⁵ Sâi zâk zaatñâ bekñan sâip. Lewiñâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi bukurâpñâ kât mâme a sot bâliñ mâme a tatnetâ Yesu sot arâpñâ zen sot nalem niwe. Kât mâme a zen kât memñâ nâmbutñâ kâmbu memarâwe. A zo yatâ zo donjbeññâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtân kwarâwe. ¹⁶ Parisaio a kâmurân gâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ, zen iknetâ Yesu zâk kât mimiñ a sot bâliñ mâme a osetziñan tap nalem neip. Parisaio a zen ekñâ Yesu arâpñâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, “Wangât patâziñâ zâk bâliñ mâme a zen sot tap nalem niap?” ¹⁷ Sâne Yesuñâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zen a sâkziñâ wâgân zengâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zengârenâk tuume. A ziñangât nen âlipñâ sâme, nâ zengât mân gem gâwan. Nâ bâliñ mâme a diiziñga nâgâren gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

¹⁸ Narâk zoren Yohane arâpñâ sot Parisaio a, zen nalem birâm

kendon ândiwe. A nâmbutņâ ziņâ Yesugâren âim itâ sârn māsikâwe, “Yohanegât arâpņâ sot Parisaio zengât arâpziņâ, zen nalem birâm ândime. Arâpkâ zen ko wangât nalem mân birâm nemņik ândie?”
 19 Yatâ sârn māsikâne Yesuņâ itâ sârn dâzângoip, “A kutâ, zâk arâpņoot ândei dap yatâ nalem birâm ândibi? A kutâziņoot ândim yatâ mân upi. 20 Gâtâm a kutâ betziņan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

21 Nen hâmbâ sângiņâ oloņoloņan zo uņakņâ mân pam gârimen. Wangât, uņakņandâ sângiņâ zo diigi oloņi mâtâp patâ opap sârnņâ mân upmen. 22 Wâiņ too kâtik uņakņâ hâkop sângiņan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiņ too kâtikņâ zorâņ hâkop kunziri hâkop sot waiņ ârandâņ buņ upabot. Waiņ uņakņandâ hâkop uņakņan giari dâpņâ upap.”

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

23 Yuda zengât kendon narâk ņâin Yesu sot arâpņâ kâlamân obândiwe. Âim ko arâpņâ zen segoņ burotņâ namuņ niwe. 24 Yatâ utne Parisaio a ziņâ Yesu itâ sârn dukuwe, “Ziņgitnan. Zen kendonân mân orotņâ ue.”

25-26 Sânetâ Yesuņâ itâ sârn dâzângoip, “Dawidi sot arâpņâ, zen nalemgât mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nângâme mo buņâ? Abita tirik namâ galem a ândeip, narâk zoren Dawidiņâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât sinņi nalem parâwe, zo mem nem ko arâpņâ ziņi niwe. Zen mân orotņâ urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziinņik nalem zo nimbigât sâsâņ.”

27 Yatâ sârnņâ itâ dâzângoip, “Kendon zo agât op âsageip. 28 Ka aņâ kendongât mân op âsagiwen.

Oi a bonņâ, nâ kendongât sot kut ņâi ņâigât mariņâ ândian.”

3

Yesuņâ kendonân a ņâi kubikņangip.

(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

1 A ņâi bikņâ humutņik mâpâmâpâse namin zâi tâi Yesu zâk zoren zarip. 2 A nâmbutņâ ek tatnetâ kubikņangi ko denân pânarn tarâwe. 3 Yesuņâ a bikņâ humutņik zo itâ dukuip, 4 “Gâ zaatņâ a ambân mâteziņan ga kin.” Sâi zari Yesuņâ a ambân itâ māsikâziņgip, “Māsikâziņga sânek. Kendonân nep ikâ zorâņ âlip tuutuun? A kubikziņgâziņgâņ mo a tâmbetzângoizângoņ?” 5-6 Yatâ sâi zen den hâuņâ mân sâwe. Mân sânetâ purikgurik op kin ziņgitņâ um kâtikziņangât op umņâ bâleip. A zo itâ dukuip, “Bikâ tântân pa.” Sâi a bikņâ pâi âlip oip. Yatâ oi ekņâ Parisaio a, zen âimņâ Herode arâpņâ zen sot zorenâk zâk dap yatâ kunat sârn den âraguwe.

A ambân kâmutņâ kâmutņâ Yesugâren gam naņgâwe.

7-8 Yesu sot arâpņâ saru sâtņan âine a ambân kâmut patâ Galilaia hânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Idumaiio hânân gâbâ sot Yodaņ too nâmbut zengâren gâbâ sot Tiro Sidon zengâren gâbâ, a kâmut patâ zo, ziņâ Yesugât den sinņi nângâmņâ ga Yesugâren minduwe. 9 Yesuņâ ziņgitņâ arâpņâ itâ sârn dâzângoip, 10 “Wangâ ņâi ga gootņiņan tâik.” A kâmut zorâņ lâņ kwândâlenibegât sârn wangâgât sâip. A donņep kubikziņgâmâip, zorat op a mâsekziņootņâ gootņan âinarn agom kâbakņeyangâwe. 11 Ka a wâkeziņoot zorâņ ko hânân gei pindiņsârn zem kambâņ sârn sâwe, “Gâ Anutugât nanņâ op ândiat.” 12 Yatâ sânetâ Yesuņâ

ziknâ topnâ zo a ambân lanj mân dâzângobigât sâm kâtigeip.

Yesunâ a kiin zagât gâsuzinjip.
(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Yesu zâk baknâ nâin zâim a umñandâ nângâm sâlâpzângoip, zo zângonsâi zâkkâren gawe.

¹⁴ Ganetâ a kiin zagât zâk sot ândibigât sâip. A kiin zagât zo itâ sâm dâzângoip,

“Zen âimnâ a ambân den sinji âlipnâ dâzângobi.” ¹⁵ Yatâ sâm ko wâke molibigât imbânâ zingip. ¹⁶ A kiin zagât zo, zeñgât kutzinâ itâ, Simonj, Yesunâ kutnâ nâi Petero sâm pindip. ¹⁷ Zebedaiogât nanzatnâ Yakobo sot munjâ Yohane, zekât kutziknâ Boanegesi sâip (niinj denân ko, dinziknâ kundundunj yatâ opmap). ¹⁸ Andrea, Pilipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaioigât nanjâ Yakobo sot Tadaio sot a nâi Simonj Zelote sot Yuda Karioto kamânân goknâ.

¹⁹ Yuda zâk ândim Yesu tirâpzângoi kâsa zinj gâsuwe.

Yesugât nângâne kwakmak oip.
(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu sot arâpnâ mirin zâimnâ nalem om ninat sânetâ a ambân kâmut patâ mindune ko nalem mân niwe. ²¹ Yesugât torerâpnâ zinj itâ sâm gâsunam âiwe. A nâmbutñandâ Yesugât umñâ gulip uap sâwe.

²² Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutnâ, zen Yerusalem kamânân gâbâ gam itâ sâwe, “Wâke zeñgât patâzinâ Bezebulnâ umñan gei kin, zorânj imbarjâ pindi wâke molizingâmap.”

²³ Sânetâ Yesunâ zângonsâi zâkkâren âine den sumbuñâ itâ sâm dâzângoip, ²⁴ “Satanj zâk âlip ziknâk moliangâbap mo? Hân nâigât a zen ziiñak agom kâsâpagone hânziñâ kwamen zimbap. ²⁵ A nâi sot warâpnâ,

zen sârek op kâsa utne kâsâp âsagibap. ²⁶ Satanjâ arâpnâ zângom molizingi sâi ko zâkkât nep kamânñâ zorâgoot gulip opap.”

²⁷ Yesunâ yatâ sâmnâ Sa-tanjât den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzângoip, “Mirâ mariñâ, zâk kâwali op mirin tâi nâinâ zâim sikum kut nâi nâi lanj mimbap? Zo mân orot. A zorânâ kâwali a zo kom kinj bik saam pam ko sikumñâ âlip beknjan mimbap.”

²⁸⁻³⁰ Op ko Anutugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu umñan wâke ândiap sâwe, zorat itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâknâk dâzângobâ. Den bâlij top top zorat tosa birâbirânj, zo ziap. Ka a nâi zâk Tirik Kaapum mem gei kwâknângâm den bâlijñâ sâbap, zorat tosa ko mân birâbirânj. Zo ko narâk dâp tap zâibap.”

Yesugât mamñâ murâpnâ.
(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

³¹ Den yatâ dâzângom tâi Yesugât mamñâ murâpnâ sombemân ga kin gibapkât den pane zarip. Oi Yesunâ a ambân osetzinan tâi dukuwe, ³² “Mamgâ sot mun gatkâ ga kin gem gânan se.” ³³ Sâne a ambân tarâwe, zo zingitnâ itâ sâm dâzângoip, “Nâgât mamnâ sot murâpnâ, zo waniñ zinjâ? ³⁴ Nâgât mamnâ mun garâpnâ zi te. ³⁵ Anutugât sâtnâ nângâm lume, zen nâgât mamnâ mun garâpnâ ue.”

4

Arik maamaandingât dâzângoip.
(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Yesunâ saru sâtnan geim den sinji âlipnâ dum dâzângoip. A ambân donbep patâ mindune birâm wangâyân zâi tâip. A ambân zen sagân tarâwe. ² Yesu ziknâ wangâ kwâknjan tapnâ den sinji âlipnâ sâm dâzângoip. ³ Den sumbuñâ top top dâzângoip. Nâi itâ

sâm dâzânngoip, “Nâ sa nânghânek.
 4 A nâi keet maandinjbam nebân arip. Âi maandenji ko keetnâ nâmbutnâ mâtâbân gei zeip.
 5 Zei nii zinjâ ga nem nangâwe. Keet nâmbutnâ ko hân sinjitan gei zeip. Kât kwâknan zeipkât kek takip. 6 Zo mirâsinj takâm maa irikirik pâi moip. Ândânâ kât kwâknan zeipkât maa egi hâlâlânghâm moip. 7 Keet nâmbutnâ hibuk osetnan gei zeip. Oi kâmnâ taki hibuknâ kwârakuipkât bonnâ buj oip. 8 Keetnâ nâmbutnâ ko hân kelâknoorân gei zeï bonnâ takâm nâ bonnâ imbanjâ oip. Topnâ nâigât 30 oi, nâigât 60 oi, nâigât 1 handeret. Bonzinâ yatâ âsagiwe.” 9 Den yatâ sâmnâ itâ sâip, “A nâi kindapnootnâ ko den zi nânghâbap.”

Den sumbuñjik dâzânghomâip, zorat den.

(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

10 A ambân donjbep patâ âim nangâne a nâmbutnâ sot Yesu arâpnâ zen ziiñjik tapnâ den sumbuñjagât topnâ mâsikâwe. 11 Mâsikâne sâip, “Anutugât um topnan bagibaginjanjagât den sumbuñjâ, zo zen nânghâm kwâkâbigât sâsân. Ka a nâmbutnâ ko topnâ mân nânghâbigât den sumbuñjâ dâzânghoman. A sâñginâ Yesaianjâ den nâi itâ sâm kulemguij,

12 ‘Umzinj mân âburei ko tosazinj zemzinjâbap kât zen sinjinandâ igiknâ ko ikpi, ka mân nânghâm kwâkâbi. Kindapzinandâ nânghâbi, ka mân nânghâm kwâtâtibi.’

13 Zen ko den sumbuñjâ san, zorat topnâ mân nânge? Den sumbuñjâ nâmbutnâ sa dap dap yatâ nânghâm kwâkâbi? Den sumbuñjâ san, zo topnâ itâ. 14 Keetnâ maandenjip, zo ko den sinji âlipnâ yatâ. 15-16 Keetnâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutnâ yatâ

ândime. Zen den sinji nânghâne Satañnâ ga betzinan mem âimap. 17 Keetnâ hân sinjitan gei zeip, zo ko a nâmbutnâ zo yatâ ândime. Zen den sinji âlipnâ nânghâm âkñâlem ândine ko umzinan mân gâsui ko narâknâ pânkânok mem ândibi. Sinji âlipkât kâmbam gâi ko loremnâ kektâ birâbi. 18 Keetnâ nâmbutnâ hibuk osetnan gei zeip, zo ko a nâmbutnâ yatâ ândim den âlipnâ nânghâm sâkzinanjagât kenjagât donjbep op ândime. 19 Hânjagât sikum zorat âkñâle sot bâlinjâ top top, zo umzinan geim sinji âlipnâ zo koi bonnâ buj opmap. 20 Keetnâ nâmbutnâ hân kelâknan ge zeip, zorat dâp a nâmbutnâ zen den âlipnâ mem ândim bonnâ muyagime. Nâmbutnandâ 30, nâmbutnandâ 60, nâmbutnandâ 1 handeret. Bonnâ yatâ muyagime.”

Âsaknan ândiândigât den.

(Lu 8:16-18)

21 Den nâi itâ târokwap sâip, “Zen kârâp sâum mirin zâim âmanân mân pam kwârakume. Kârâp sâum tâtatnâ gobetnan mân pame. Bujâ. Tâtatnan panetâ tapnâ ko âsaknâ âsagibap. 22 Kut nâi nâi hânân tik ziap, zo zemnâ tik mân zimbap. Zo âsagem kagibap. 23 A nâi, zâk kindapnootnâ den zi nânghâbap.

24 Zen den nânge, zo nânghâm kwâtâtibi. A nâi, zâk den nânghâm kwâtâtei Anutunâ nânghânghâ âlipnâ târokwap pindâbap. 25 A nâi nânghânghânjoot, zo Anutunâ târokwap pindâbap. Ka a nâi zâk den mân nânghâm kwâtâtei ko Anutunâ birâm beknan mimbap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zorat den sumbuñjâ.

26 Yesunâ den nâi itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp, zo itâ. 27 A nâinâ nebân keet maandenjmap. A zo nâtik hilâm ândim zari keet zo kâmnâ takâm zâimap.

28 A zo topnâ mân ek nângi ko hânñâ too sot nalem pindi ko kâmnâ takâm zâimap. 29 Zâim ilum opnâ bonnâ opmap. Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum memap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp zo ko nak keetnâ yatâ.

(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

30 Yesunâ den nâi târokwap itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp zo ko wanân dâpkwap sâbâ? 31 Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zo nak keetnâ yatâ. Keet zo wakum keetnâ yatâ. Keet zo nak nâmbutnâ ombenjan. Keet zo mâiktâra. 32 Oi hânân kendindâ hibuk walâzingâm naknâ patâ lâmbatmap. Bâranjan nii ga pam sândukjan tapme.”

33 Yesu zâk den sumbuñâ top top sâm, den âlipnâ sâm dâzânjoip. 34 Nângânângâziñangât dâp dâzânjoip. Oi sâm muyagem mân dâzânjoip. A ambân âim nangâne ko Yesu sot arâpnâ ziiñik tap sâm muyagem dâzânjoip.

Pibânâ Yesugât den lugip.

(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

35 Hilâm zorenâk nâtiksâisâi Yesunâ wanğâyân tap ko arâpnâ itâ sâm dâzânjoip, 36 “Saru torenge ainâ.” Yatâ sâi zorânjak wanğâyân zâim a ambân kâmut zâmbam âiwe. Âinetâ wanğâ nâmbutnâ zen molimoli âiwe. 37 Âinetâ pibâ patâ koi saru âbângum wanğâ kâligen giarip. 38 Wanğâ kâligen gei piksâbam oi Yesu ziknâ wanğâ murukjan koremnâ kâuk kombân pam uman zem tâip. Zem tâi ko arâpnâ zen mângim dukum sâwe, “Kembuniñâ, nen saruyân geinamen. Gâ nenğât mân nângâm zem taat?” 39 Yatâ sâm mângine zaat pibâ sot saru itâ sâm dâzâkoip, “Hiriñsâm zeit.” 40 Sâi hiriñsâm ziwet. Oi arâpnâ itâ mâsikâziñigip, “Zen wangât kenğât ue? Zen

dap yatâ mân nângâm pâlâtân kwatnime?” 41 Sâi zen kenğât yâmbât op âragum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen diñâ lume. A zi zâk dap yatâ?”

5

Wâkenâ bâu umziñan geiwe.

(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

1 Zen wanğâyân zâim ko ba saru nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene hânân takâwe. 2 Takâm hân kârâkjan zâine ko a nâi wâkenjoot, zâk mumunâ zengât kwagân gâbâ gâip. 3 A munetâ kât mâtâpnjan zâmbanmarâwe. Oi a zo zâk zoren zânzoku op ândeï ko a ziñ gâsum tâk kâtikjandâ kin biknâ saane ko tâk tiriktâruk ba âimâip. 4 Anâ mân gâsum saabe yatâ. A zo kâwali imbanñâ mem ândeip. Nâtik sot hilâm dâp a zengât kwagân sot mirâ kamân âtânjan zânzoku op ândeip. 5 Den sâm kambân sot kât memnâ ziknâ agoyanğâmâip. 6 A zorânñâ Yesu kârebân gâi ekñâ sârârâk kârâm ga pindiñsâip. 7-8 Gâi ko Yesunâ itâ sâip, “Wâke, gâ a umjan gâbâ takâm ba âinan.” Yatâ sâi ko a wâkenjoot, zâk den itâ sâm kambânjip, “Yesu Anutu patâgât nanñâ, gâ dap otnibam gaat? Anutugât mâtejan dâgobâ. Gâ sâknam mân niban.” 9 Sâi ko Yesunâ wâke mâsikip, “Gâ kutkâ nâi?” Mâsiki sâip, “Nen kutniñ kâmut. Nen ko donbepnâ ândien.” 10 Yatâ sâm Yesugâren itâ sâip, “Mânâk moliniñgâna hân nâin âinat.”

11 Oi hân zoren bâu kâmut patâ parânan gendâk nem ândiwe. 12 Wâke zen Yesunâ sâi ayân gâbâ takâm âi bâu umziñan geibigât dukuwe. 13 Oi Yesunâ nângâziñigi ko wâke zen a umjan gâbâ takâm bâu umziñan geinetâ bâu aksik zen sârârâk kârâm âi simân geim saruyân geim mom nanğawe. Bâu bituk bunâ, 2 tausen yatâ muwe.

14 Bâu galem a, zen zo ekñâ sârârâk kârâm âimñâ mâtâbân a ambân dâzângom âiwe. Ziin kamânziñan âim den sinji zo yatik dâzângowe. A ambân ziñ sinji zo nângâmñâ iknam âim minduwe. 15 Zen Yesugâren âim igâwe. A wâkeñoot ândeipñâ Yesu kiñ topñan petñâ lapñâ nângânângânñoot op a lumbenâ op tâip. Yatâ tâi ekñâ ko a gawe, zo ziñâ kenğâtziñanğât urâwe. 16 Ka a nâmbut, a zo ek nângâwenâ ko agât den sinji sot bâu zeñgât sinji dâzângowe. 17 Den zo nângâmñâ ko Yesuñâ zen sot mân ândibapkât sâm dukuwe.

18 Yesuñâ wanğâyân zâibam oi a wâkeñoot ândeipñâ Yesu sot âibat sâm kâtigeip. 19 Sâi ko Yesuñâ kwâkânğanğâm itâ sâip, “Gâ âburem kamângan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembuñâ âlipñan kwatgigap, zorat sinji torerâpkâ dâzângoban.” 20 Sâi a zo âim Yesuñâ kubikñanğip, zorat sinji kamân bâzagât tarâwe, zoren ândim a ambân dâzângoï nângâm imbanâziñ buñ oip.

Yesuñâ ambân katep nâi mu-munjan gâbâ mângeip.

(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

21 Yesuñâ wanğâyân zâimñâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân ekñâ ga minduwe. 22 Mindunetâ mâpâmâpâse namâ galem a nâi, kutñâ Yairo, zâknâ gam Yesugât kiñ topñan geim pindiñsâm itâ sâm kâtigeip, 23 “Bâratnâ mumbam uap, gât ko âi bikñan gâsuna âlip op zaat ândibap.”

24 Yatâ sâm dukui Yesu zâk sot arip. A ambân donbep, ziñâ mem oset kwâkñanğâm âiwe. 25 Ambân nâi osetziñan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândeï kendon patâ kiin zagât yatâ âkip. 26 Oi kubikkubik a ziñ nep tuum osimñâ mân kubigâwe.

Kubikñanğânâ sâne zorâñak patâ oip. Sângannâ kwâlâzingâm gâi kât sot sikum motñâ buñ op nanğip. 27 Ambân zorâñâ Yesugât den sinji nângâm ko a ambân osetziñan gâbâ Yesu kândâtñan gam hâmbânjan weegip. Ambân zo zâk itâ nângâm ko oip. 28 Hâmbânâ weebat, zo ko âlipnâ upat sâip. 29 Weem zorâñak gilâm kârâksâi sâknâ âlip oi nângip. 30 Oi Yesu zâk imbânâ nâi gei nângip. Nângâm puriksâm mâsikâzingâm sâip, 31 “Nâinâ hâmbânan weegap?” Sâi arâpñâ zen dukuwe, 32 “Wangât sat? A ambân donbep patâ haamgoe, zo ka.” Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo ek kêruip. 33 Oi ambân zo mâsek âlip oi nângip, zorat umñâ sâtângui sânam sâmbui Yesugât kiñ topñan gei pindiñsâmñâ topñâ sâm muyageip. 34 Sâm muyagei Yesuñâ itâ sâm dukui, “Gâ nângâm pâlâtân kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umgâ diim gei ândiban.”

35 Yesuñâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutñâ mâpâmâpâse namâ galem a mirin gâbâ gam sâwe, 36 “Bâratkâ muap, zorat patâ mirâgan mân diim zâiban.” Yatâ sâne Yesu zâk den zo nângâm mâpâmâpâse namâ galem a itâ dukui, 37 “Mân kenğât ot. Gâ nâgât nângâm pâlâtân kwatnina bâratkâ âlip upap.” Yatâ sâmñâ a ambân kâmut zo mân gabigât sâm zâmbam arip. Petero sot Yakobo sot zâkkât munñâ Yohane, zeñagâk sâi ârândân âiwe. 38 Âi takâne mirin a ambân zen âigirâp patâ op tatne ziñgirip. 39 Ziñgit ko mirin zâimñâ a ambân itâ dâzângoip, “Wangât isem te? Ambân zi mân muap. Zâk yen uman zem taap.” 40 Sâi nângâm girânñanğawe. Oi sâi geim nanğâne ambân katepkât ibâ mam sot arâpñâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe.

41 Yesunâ ambân zo bikņan gâsumņâ ziiņ denân sâip, “Talita kumi (niin denân ko, Ambân dâgoga zaat).” 42 Sâi zorenâk ambân zo zaat âim gâip. Ambân katep zo kendonņâ kiin zagât yatâ. Yatâ oi ekņâ imbanâziņ buņ oi sâlâpziņan zim kirâwe. 43 Yesunâ sinġi zorat a ambân laņ mân dâzâņgobi sâm kâtigeip. Oi ambân zo nalem pindâne nimbapkât sâm dâzâņgoip.

6

Nasarete kamân gokņâ, ziņ Yesu birâņanġâwe.

(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

1 Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânņan ari arâņņâ molim âiwe. 2 Âi ândei Yuda zeņġât kendon narâkņâ oi mâpâmâpâse namin zâi sinġi âlipņâ sâm dâzâņgoi a doņbep ziņ den sinġi âlipņâ nâņġâm imbanâziņ buņ oi itâ sâwe, “Den sinġi âlipņâ zi nâiņâ kwâkâm pindap? Nâiņâ nâņġânâņġâ patâ zi pindap? Kut nâi nâi tuutuunâ, zo topņâ dap yatâ?” 3 Zâk mirâ tuutuunâ a. Zo Mariagât nanņâ. Zâkkât murâpņâ Yakobo, Yose, Yuda, sot Simon, zeņġât âtâziņâ zo. Ka garâpņâ osetniņan ândie.” Yatâ sâm zâkkât nâņġâne giginâ oip. 4 Oi Yesunâ itâ sâm dâzâņgoip, “Propete nâi zâk kutsiņġiņâ kamân dâp laņ kârâm ari kamârâp sot torerâpņâ, ziiņ ko nâņġâne yenġâ opmap.” 5 Yatâ ândiwegât Yesunâ zeņġâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a mâsekziņoot kânok kânok weeziņġi âlip urâwe. 6 A ambân doņbep patâ umziņandâ aņġân kârâwegât nâņġi yâmbât oip. Oi kamân torenņâ ġinņen, zeņġâren âi den sinġi âlipņâ dâzâņgoip.

Arâņņâ kamân dâp den sinġi âlipņâ sâbigât sâņgonzâņgoip.
(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

7 Yesunâ sâi arâpņâ gane ko zagât zagât âi den sinġi âlipņâ sâbigât sâņgonzâņgoip. Wâke moliziņġâbigât imbanâ ziņġâm itâ sâm dâzâņgoip, 8 “Zen tânzinġik mem âibi. Zen mâtâpkât nalem sot kât sot irâ mân mem âibi. 9 Ki pâke zo ko mem ândibi. Hâmbâ ko umņan sâkņan buņâ, kânogâk mem âibi.” 10 Yatâ sâmņâ dâzâņgoip, “Kamân nâi âimņâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat mâme opņâ gem kamân nâin âibi. 11 Kamân nâi takâne a ambân ziņâ mân buku otziņġâmņâ dinziņâ birâne kândâtzâņgom ko kinziņan ġwapġwap lâņ ġâbârine ġei topziņâ nâņġâbi. Zen yatâ opņâ kamân zo birâm âibi.” 12 Yatâ sâi zen âimņâ a ambân umziņ melâņbigât den sâm dâzâņgowe. 13 Wâke doņbep moliziņġâwe. A mâsekziņoot doņbep kelâk saņġonziņġâm kubikziņġâwe.

Herodeņâ sâi Yohane kuwe.

(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

14 Yesugât den sinġi laņ kârâm a kutâ Herodeġâren ari nâņġip. A nâmbutņâ ziņâ Yesugât itâ sâwe, “Yohaneņâ too saņġonziņġip, zâkņâ mumuņan ġâbâ zaat kâwaliņoot ândiap.” 15 A nâmbutņandâ Yesugât itâ sâwe, “Zâk Elia zaat ândiap.” Sâne nâmbutņandâ itâ sâwe, “Zâk Propete nâi, Propete sâņġiņâ yatâ.” 16 Herodeņâ den zo nâņġâm sâip, “Buņâ. Yohane sa ġânduņ kârâm mânâņġârâwe, zâkņâ zaat ândiap.”

17 Herode zâk mârumņan kâwali a sâņgonzâņgoi Yohane gâsum tâk namin parâwe. Mârum ombenņan Herodeņâ munņâ Pilipo zâkkât ambinnâ Herodia beķņan meip. Ambân zâkkât opņâ Yohaneņâ Herode itâ dukuip. 18 “Ġâ munganġât ambân mein, zo mân dap uap.” 19 Yatâ sâi ko Herodeġât aminņâ Herodia,

zâk Yohanegât um kâlak nângâm ândeip. Yohane kumbat sâm matâp kârum ândeip. ²⁰ Herodenâ ko Yohane a târârak sot âlipnâ sâmñâ hurat kwâkñangâm galem ândeip. Herodenâ Yohanegât den nângâm um zagât oip. Oi lanj diñâ zo nângâm âkñâleip.

²¹ Oi Herodianâ Yohane kumbap sâm matâp itâ muyageip. Herodegât âsaâsagin narâknâ mâte oi sii nalem om a sâtnâ sot kâwali a patâ sot Galilaia hânân gâbâ a zâizâinâ minduzingâm nalem zingip. ²² Mindunetâ ko Herodia bâratnâ, zâk mâteziñan zâi kep ândeip. Kep ândei Herode sot arâpnâ zinj eknâ âkñâliwe. Herodenâ ambân itâ sâm dukuip, “Gâ wan mo wangât otgigap? Sâna gibâ.” ²³ Yatâ sâm a patâ mâteziñan sâm kâtigeip, “Wan mo wangât otgigi âlip sâna gibat. Hânangât sâna âlipnâ mânangât toren gibat.”

²⁴ Ambân zo âkñan âi mamñâ mäsikâm sâip, “Nâ wan wangât sâbâ?” Sâi mamñandâ dukuip, “Yohane too sanjonzingip, zâkkât gândunâ mânangât kâukñâ niban.” ²⁵ Sâi ambân zo sârârâk kârâm âim a kutâgâren itâ sâip, “Yohane too sanjonzingip, zâkkât gândun mânangât kâukñâ hâkop patin pam ni.” ²⁶ Herodenâ den zo nângâm pârâkpam umñâ bâleip. Zâk a sâtnâ zengât mâteziñan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât sâi diñâ nângip. ²⁷⁻²⁸ Kegâk kâwali a nâi Yohanegât kâukñâ mem gâbapkât sângonguip. Kâwali a zo tâk namin âim Yohane gândun mânangât kâukñâ hâkop patin pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorâñ memñâ mamñangâren mem arip. ²⁹ Oi Yohane arâpnandâ sinji zo nângâm âi kâambarñâ mem hanguwe.

Yesu arâpnâ âburem gawe.

³⁰ Aposolo zen âburem ga Yesugâren mindum ko kut nâi nâi urâwe, zorat den sinji dukum nanğâwe. Den sinji âlipnâ sâwe, zorat dukuwe. ³¹ Narâk zoren donjep patâ târotâroyâk mindum âim gawe. Âim ganetâ zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzânğoip, “Zen ganetâ a mân ândiândiñan âi ândeindâ sâkniñ sânduksâik.” ³² Oi zen zinjik wanğâyân zâim a mân ândiândiñan ba âiwe. ³³ Ka a ambân kâmut zingitnetâ âine kamânñâ kamânñâ mindum sârârâk kârâm âim zinjon âim takâwe.

Yesunâ a 5 tausen yatâ nalem zingip.

(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

³⁴ Oi Yesunâ wanğâyân gâbâ gem gamñâ a ambân kâmut patâ zingiri râma galem a bunâ, yatâ ândiwe. Yesunâ zo yatâ zingitnâ umñâ nângip. Yatâ zingitnâ zorâñak den sinji âlipnâ donjep dâzânğoip. ³⁵⁻³⁶ Mirâsinj geibâ sâi arâpnâ zinjâ Yesugâren âim sâwe, “Zi mân ândiândiñan ândeindâ nâtiksapkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim nalem sângân mem nimbi.” ³⁷ Sânetâ itâ sâm dâzânğoip, “Wangât âibigât se? Zinjâ nalem nâi zingânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nen âim kât 2 handeret yatâ zorâñ nalem kwâlâm ga zingânatkât sat?” ³⁸ Sâne itâ sâm mäsikâzingip, “Zengâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek.” Sâi zen âi eknâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuunâ zagât.”

³⁹ Sânetâ Yesunâ sâi a zen hibuk kwâkñan kâmutnâ kâmutnâ ge tarâwe. ⁴⁰ Tengâ nâi 1 handeret, tengâ nâi 50, yatâ tarâwe. ⁴¹ Tatnetâ Yesunâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât

mem sinâ sumbemân ek sâiwap sâam sonpam zingip. Nalem zo mamuj arâp zingji zinjâ kâsâpkum a zingâwe. Saru zuunâ kâsâpkum zingji yatik urâwe. ⁴² Oi zen aksik nem âkon urâwe. ⁴³ Nalem sot zuu buputnâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip. ⁴⁴ A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

Yesunâ saru kwâknan lân lân arip.

(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)

⁴⁵ Oi Yesunâ sâi arâpnâ wanğâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe. Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip. ⁴⁶ Yesunâ kândâtziņ keliknâ ninâu sâbam bâknan zarip. ⁴⁷ Nâtiksâi wanğâ saru tânâmnjan âim tâi Yesu ziknik saru sâtņan tâip. ⁴⁸ Oi pibâ sâņgânziņan gâbâ gâi âinam osim biranğawe. Oi Yesunâ zingitnâ hanșasâgât nâtiknâ saru kwâknan lân lân zengâren âim walâzingâbam oip. ⁴⁹ Yesunâ saru kwâknan ari ek wâke gaap sâam kenğât urâwe. ⁵⁰ Zen aksik eknâ kenğât patâ urâwe. Yatâ utne den itâ sâam dâzânğoip, “Zen umziņ diim geik. Ninak gaan. Zen mân kenğât utnek.” ⁵¹ Yatâ sâam wanğâyân zari pibâ hirinșâip. Hirinșâi a zen imbanziņ buj oip. ⁵² Nalem zingip, zorat topnâ mân nânğawe. Nânğânânğâziņ mân pâronșâip, zorat.

⁵³ Saru nâmbutken âim Gene-sarete hânân takâm wanğâ saawe. ⁵⁴⁻⁵⁵ Wanğâyân gâbâ gine zorâņak a ambân ziņ Yesu eknâ kamân dâp âimnâ a mâsekziņoot helân aam minziņgâm Yesugâren gawe. ⁵⁶ Yesunâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekziņoot sombemân zâmbane âi hâmbâ muruknan gâsum âlipziņ upigât Yesu dukune nânğip. Dukune nânği hâmbânjan gâsum âlipziņ urâwe.

7

Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.

(Mt 15:1-9)

¹ Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe. ² Oi Yesu arâpnâ osetziņan gâbâ nâmbutnandâ Parisaio a zengât den mân luwe. Zen bitziņ mân sanğon nalem nine zingirâwe. ³ Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziņ sanğon nalem nemarâwe. Sâkurâpziņ zengât den lum yatâ opmarâwe. ⁴ Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sâņgonnâ nalem nemarâwe. Oi zorik buņâ.

Âmaņ sot hâkop sanğonsanğon sot kut nâi nâi nâmbutnânğât sâkurâpziņanğât den, zo lum ândiwe. ⁵ Zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Arâpkâ wangât sâkurâpniņ zengât den kom bitziņ mân sanğon nalem nime?” ⁶ Sânetâ itâ sâam dâzânğoip, “Sarâ a zen. Zengât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sâam kulemgoip,

‘A kâmut zi lâuziņandik mâpâsenime.

Umziņandâ ko birâanime.

⁷ Oi den bonņanğât hâuņâ a ziin den sâam kwâkâm anğâme. Zen lâuziņandik mâpâsenime, nâ zorat nânğa yen opmap.’

⁸ Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândime.

⁹ Zen zinjâ nânğânânğâyân gâbâ den zo mem ko Kembugât gurumin den zo birâm mâtâp nâin âime. ¹⁰ Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâam dâzânğoip, ‘Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Nâi zâk ibâ mamnâ sâam bâliņan kwatzikâbap, zo kune mumbap.’ ¹¹ Zen ko itâ sâame, ‘A nâi zâk ibâ mamnâ itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât

singi sâm paan.’¹² Yatâ dâzâkoi zen dinjâ mem kâतिकन pam mam ibân kore otzikâbâ sâi mâtâp pâke kwâkņangâme.¹³ Yatâ op Anu-tugât den komņâ sâkurâpziņangât den lum game. Oi zorik buņâ kut ñai ñai nâmbutņâ yatik upme.”

Kut ñai ñai nininandâ a um mân sumunkomap.

(Mt 15:10-20)

¹⁴ Yesuņâ yatâ sâm a ambân dum minduziņgâm itâ sâm dâzângoip, “Nâ den dâzângua zen aksik nâņgâm kwâkânek.¹⁵ Kut ñai ñai nine tep kâamboziņan geimap, zorâņ mân sumunkomap. Ka umziņan gâbâ kopgâmap, zorâņâ ko sumonkomap.¹⁶ A kindapņoot zorâņ den zi nâņgâbap.”

¹⁷ Yatâ sâmņâ birâziņgâm mirin zari arâpņâ ziņâ den sumbuņâ topņangât mâsikâwe.¹⁸ Mâsikânetâ sâip, “Zen yatik um nâņgânâņgâziņâ buņ ândime? Topņâ itâ mân nâņgâme? Kut ñai ñai tep kâamboziņan geimap, zorâņ dabân sumunkomap?¹⁹ Zorâņ umziņan mân âimap. Zo yen tep kâamboziņan giari mem kubigi mâtâpņan geimap.” Yesu zâk yatâ sâm nalemgât den sâm nâmbâsâpkoip.²⁰ Oi den ñai itâ sâip, “Umziņan gâbâ kopgâmap, zorâņâ ko sumunkomap.²¹ A umân gâbâ den itâ kopgamap. Nâņgânâņgâ bâliņâ, âkņâle nep, kâmbu.²² Kâmbam ku, ambân mem birâbirâņ, sarâ, zâizâiņâ, um kâtik, den bâliņâ sot bâliņâ top topņâ.²³ Bâliņâ sâlâpkuan, zorâņâ a umziņan gâbâ kopgâi sumunkomap.”

Grik ambân ñai Yesugâren gâip.
(Mt 15:21-28)

²⁴ Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidonj kamân zagât zo zengâren takip. Takâm mirâ ñain zâim tik tap nâņgâbat sâip. Oi dap yatâ tik tâpap?²⁵ Taki

zorenâk ambân ñai zâk singi nâņgip. Zâkkât bâratņâ wâkenjâ zâk sot ândeipkât ga Yesugât um topņan pindiņsâip.²⁶ Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika gokņâ. Zâk bâratņangât umņan wâke zo molibapkât dukui.

²⁷ Dukui Yesuņâ itâ sâip, “Katep zengât nalem wâu ziņgindâ mân dâp upap. Katep zen nalem ninetâ ko buputņâ zo mem wâu ziņgânat.”

²⁸ Sâi ambânņâ den itâ mâburem pindip, “Kembu, zo nâņgan. Ka katep ziņâ nalem nine gwapgwapņâ gei wâu zen lanđâ nime.”

²⁹ Oi Yesugoot itâ sâm dukui, “Den zo yatâ sat, zorat op ko nâņgâgigan. Âi eknan. Wâkenjâ bâratkâ birâņangap.”³⁰ Sâi ambân zo âimņâ mirâņan zâim egip. Wâkenjâ bâratņâ pam ari nâņzam tâip.

A diņ buņ kubikņangip.

³¹ Yesu zâk Tiro kamânân gâbâ puriksâm Sidonj kamân walâmņâ kamân bâzagât zengâren takâmņâ Galilaia saruyân takip.³² A nâmbutņâ, ziņâ a ñai kopa, kindap bâpsâsâņ diim gam Yesuņâ weebapkât dukuwe.³³ Dukune nâņgâm a zo diimņâ ginņan pâi zikņjik kiri Yesu zâk bikņandâ kindapņan weemņâ bikņan tâpkum nâmbâlamņan weegip.³⁴ Yatâ opņâ sumbemân egi zaari yaak memņâ ziņ denân sâip, “Epata (niij denân ko, pâroņsâ).”³⁵ Yatâ sâi a kindapņâ pâroņsâi nâmbâlam âburei den âlip sâip.³⁶ Oi Yesu zâk den singi zo mân sapsubigât dâzângoip. Yatâ sâi zen ko kâtigem sâne lanj kârâm arip.³⁷ Zen âiwap pamņâ itâ sâwe, “Kut ñai ñai tuugi âlip opmap. Kindapziņ bapâsâņ kubikziņgâmap. A dinziņ buņ den muyagem ziņgâmap.”

8

Yesuñâ a ambân 4 tausen nalem zingip.

(Mt 15:32-39)

¹ Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum nalem buñ ândine Yesuñâ arâpnâ minduzingâm dâzângoip, ² “A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimñâ tepzinañgât mue, zorat umnâ nângan. ³ Zen nalem buñâ sângonzângoindâ sâi mâtâbân âim nalemgât tâmbetagobe. Nâmbutñâ zen kamân kârebân gâbâ gawe, zorat.” ⁴ Yatâ sâi arâpnâ ziñ itâ sâm dukuwe, “A mân ândiândiñan ândiengât dap yatâ nalem muyagem zingânat?” ⁵ Sâne itâ mâsikâzingip, “Zengâren nalem dabutâ ziap?” Sâi ziñâ sâwe, “Nâmburân zagât ziap.” ⁶ Dukune sâi a ambân mindumñâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesuñâ nalem nâmburân zagât zo memñâ sâiwap sâm sonpam namuñ zingip. Arâpnâ zingip mem kâsâpkum a ambân zingâwe. ⁷ Oi Yesu arâpnâ zen saru zuuñâ mâik bitugâk zagât mo karâmbut yatâ zo Yesu pindâne mem sâiwap sâm a ambân zingâbigât arâpnâ dâzângomñâ zingip. ⁸ A ambân kâmut, zen nalem nem âkon urâwe. Yesu arâpnâ zen nalem buputñâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip. ⁹ A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesuñâ sângonzângom zâmbâri ba âiwe.

Yesuñâ Parisaio a girem dâzângoip.

(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)

¹⁰ Yesuñâ a ambân sângonzângoip âine sâp kânok zikñâ sot arâpnâ wangâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe. ¹¹ Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Ziñâ itâ dukuwe, “Sumbemân gâbâ imbanñâ nâi gei sen mârât kulem nâi kona

iknâ” Zo mâsikâm topñâ iknam sâwe. ¹² Yatâ sâne Yesuñâ yaak op mâsikâzingâm sâip, “Narâk ziren a zen wangât op top likuliku kulem âsagibapkât se? Perâkñak dâzângobâ. A zo zen kut zo mânâk tirâpzângobat.” ¹³ Yatâ sâmñâ birâzingâm arâpnâ diizingi wangâyân zâim saru nâmbutken âiwe. ¹⁴ Arâpnâ zen nalemgât nelâmzângoip âiwe. Nalem kânogâk wangâyân tâip. ¹⁵ Oi Yesuñâ arâpnâ girem den itâ dâzângoip, “Zen Parisaio sot Herode zengât sii dangâtñâ nalemziñan mân pam om nimbi.” ¹⁶ Yesuñâ yatâ sâm dâzângoip ko kwakñâ âragum sawe, “Nalemgât nelâmnângoip birâm gen, zorat sap?” ¹⁷ Den yatâ sâm tatne Yesugât kindapñan giari nângâm itâ sâm dâzângoip, “Nalemgât nelâmzângoip, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topñâ mân nânge? Umziñâ mân pâronsap? ¹⁸ Zen sinziñandâ mân ikme? Kindapziñandâ den mân nângame? Kut zo orâwan, zo mârur nelâmzângoip mân nânge? ¹⁹ Nâ nalem bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen zingâwan. Oi buputñâ zo sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâzingi sâwe, “Kiin zagât.” ²⁰ Sâne sâip, “Nalem nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen zingindâ buputñâ sândune irâ dabutâ piksâip?” Mâsikâzingi dukum sâwe, “Nâmburân zagât.” ²¹ Sâne dâzângoip, “Wangât umziñ tok mân pâronsap?”

A siñâ bâpsâsân mem kubikñangip.

²² Yesu sot arâpnâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen nâtatik nâi Yesugâren diim gam bikñandâ weebapkât dukuwe. ²³ Dukunetâ Yesuñâ a siñâ bapâsân zo bikñan gâsumñâ kamân ginñan âim siñan tâpkum bikñandâ kâukñan pam itâ dukuip, “Gâ kut nâi nâi, zo eksat mo buñâ?”

24 Yatâ mäsiki ekñâ säip, “Nâ a zingitsandâ nakkât tobat yatâ op äim gam kinze.” 25 Dum zagâtñâ Yesunâ siñan weegi a zo siñâ ânângâri kârebân sot pânkânogân, zo ek kwâtâteip. 26 Oi Yesunâ sânogongum säip, “Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan zâi.”

Peteronñâ Yesugât topñâ sâm kâkñan kwâip.

(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

27 Yesu sot arâpñâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Piliponñâ säi tuuwe, zorat kamân mâik mâik, zengâren äiwe. Mâtâbân äim Yesunâ arâpñâ mäsikâzingâm säip, “A zen nâgât ñâi sâme?” 28 Mäsikâzingi itâ sâm dukuwe, “Yohane too zanogonzingip sâme. Nâmbutñandâ ko Elia sâme. Nâmbutñâ zen Propete ñâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” 29 Sânetâ ko mäsikâzingip, “Ka ziiñâ ko nâgât ñâi sâme?” Sâi Peteronñâ itâ dukuip, “Bâliñan gâbâ mâkâningâban. Gâ Kristo.” 30 Yatâ säi ko a nâmbutñâ lañ mân dâzângogibât sâm kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât siñgi den dâzângoip.

(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

31 Narâk zoren topkwapñâ den itâ sâm muyagezingip, “A bonñâ, nâ gâtâm sâknam nângâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât gurumin den zorat galem a, ziñâ gâsânom none momñâ sirâm karâmbut tapñâ zatpat.” 32 Den zo sâm kâkñan pam dâzângoip. Dâzângoi ko Peteronñâ diim kwâkânanğâm dukuip. 33 Dukui Yesunâ puriksâm arâp zingitñâ Petero kwâkânanğâm säip, “Satanj, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den buñâ. Zo a den.”

Yesu sot ândiândinğânğât den.

34 Yesunâ säi a ambân kâmut tarâwe, zen sot arâpñâ gane itâ

sâm dâzângoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkzingânğât den birâm poru nakziñ lumñâ nâgat mâtâp, zo lânbi. 35 Zen ândiândizin anğân kârâbi, zo ko gulipzânğobap. Zen nâgât opñâ sot den siñgi âlipkât op ândiândizin birâbi, zo ko ândiândi bonñâ muyagibi. 36 Zen hângât kut kiñ kiñ mem ândiândizin buñ oi wan wan âlipñâ zemzingâbap? 37 Zen dap yatâ ândiândizin suup mei târokwap zingâbap? 38 Zengâren gâbâ ñâi zâk a ambân ândi mâmanziñ bâliñâ zi, zengât oserân ândim kwâimbânibap mo dinanğât nânği anunğoot upap, zâkkât a bonñâ, nânğâ Ibânanğât sumbem âsakñâ sot kâwali a zen sot gamñâ a zo yatik kwâimbânğânğâbat.”

9

Yesunâ holi tobat âlipñâ oip.

(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

1 Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. A kinze zi, nâmbutñâ zen mân mune Anutu um topñan ândiândinğânğât narâk oi zorânğâ imbanğânğoot âsagei ikpi.”

2 Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane diizingi bak kârebân zâiwe. Zen ziiñk zoren tatne Yesugât holi tobatñâ ñâi âsageip.

3 Yesugât hâmbânğâ zo kâu timan timan. Anğâ mân tuutuunğâ yatâ oip. 4 Oi Mose sot Elia zorenâk muyagem gam Yesu sot den den urâwet.

5 Oi Peteronñâ Yesu den itâ sâm dukuip, “Patâniñâ, mat ñâi zi ândien. Zorat silep karâmbut tuunâ. Gâgât ñâi, Mosegât ñâi, Eliagât ñâi.” 6 Yesu arâpñâ zen kenğât op sânamziñ sâmbui Peteronñâ lañ säip. 7 Yatâ utnetâ sasa ñâi gei kwâtepezânğoip. Sasa kâligen gâbâ den ñâi itâ âsageip, “Zi nannâ. Umnâ zâkkâren kinzap. Ziñâ diñâ nânğâm biranğbi.”

8 Arâpñâ zen den yatâ nânğâm

zorânjak ek kârune buŋ oi Yesu ziknjik kiri igâwe.

⁹ Bâkŋan gâbâ gem gam tatne Yesuŋ arâpŋâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Zen wan wan ikse, zo a ambân mân dâzângone a bonŋâ, nâ mumuŋan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâmbâ dâzângoi arâpŋâ zen den zo nângâm kwakŋâ itâ âraguwe, “Mumuŋan gâbâ zaatzaat sap, zorat top dap yatâ.?” Oi kut ŋâi igâwe, zorat sinŋi a ambân mân dâzângowe. ¹¹ Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen wângât itâ sâme? Eliaŋâ Kristo kândom okŋanŋâm takâbap.” ¹² Yatâ sâmbâ mâsikâne sâip, “Elia perâkŋak kândom gam kut ŋâi ŋâi ek kubikpapkât sâsâŋâ. Oi bet ko a bonŋâ nâ sâknam patâ nim kâbakŋenibi. Nâgât op Kembugât ekabân dapkât op yatâ kulemguwe?” ¹³ Eliagât itâ dâzângobâ. Elia mârûm ga ândei kut ŋâi ŋâi zo laŋ okŋanŋâwe. Anutugât ekabân den kulemguwe, zo yatik okŋanŋâwe.”

Yesu arâpŋâ, zen wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

¹⁴ Yesu sot arâpŋâ karâmbut bâkŋan gâbâ gem arâpŋâ nâmbutŋâ zengâren gam igâwe. A ambân donbep patâ haamzângom kine Kembugât gurumin a zen Yesugât arâpŋâ sot âragum tarâwe. ¹⁵ A ambân aksik, zen Yesu ekŋâ pârâkŋam zâkkâren sârârâk kârâm âim sâtâre okŋanŋâwe. ¹⁶ Yesuŋâ mâsikâziŋgip, “Zen wan den sâmbâ ârague?” ¹⁷ Sâi a zengât oserân gâbâ a ŋâiŋâ itâ dukuip, “Patâ, wâke kopanŋâ nannanŋât umŋan gei tâi gâgâren diim gaan. ¹⁸ Wâkenŋâ narâk dâp katep zo sâknam kwâkŋanŋâm mem kâbakgwâbakŋe okŋanŋi lepâuŋâ gei sâtŋâ zim kâtiŋsâi kiŋ bikŋâ kâtigem kinmap. Oi gâgât arâpkâ

ziŋâ molibigât sa ko molinâ sâmbâ kwakŋâ bire.”

¹⁹ Sâi Yesuŋâ arâp dâzângoip, “Zen nângâm pâlâtânziŋ buŋâ. Nâ narâk dabutâ zen sot tap âkom diizingâm ândimâmbat? Katep zo nâgâren diim ganek.” ²⁰ Sâi katep zâkkâren diim gane wâkenŋâ Yesu ekŋâ katep mem ŋâi ŋâi okŋanŋi hânân gei kom purik op ze lepâuŋâ gem zeip.

²¹ Yesuŋâ katepkât ibâŋâ mâsikâm sâip, “Narâk dabutin oip?” Sâi ko ibâŋandâ sâip, “Katepŋan gâbâ muyageip. ²² Wâkenŋâ katep tâmbetkubat sâmbâ kârâp sot tooyân mem kâbakŋei geimap. Gâ imbanŋâgâ zemgigap oi ko nekât umgâ bâliŋ oi betnikŋan me.” ²³ Yatâ sâmbâ mâpâsei Yesuŋâ itâ dukuip, “Imbanŋanŋât satkât sa nângâ. Nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnim ândibapŋâ kut ŋâi ŋâi sâi âlip âsagenanŋâgâbap.” ²⁴ Yesu zâk yatâ sâmbâ dukui zorânjak katepkât ibâŋandâ sâip, “Nâ nângâm pâlâtân kwatgigan. Gâ gikak nângâm pâlâtânŋâ lotŋâ, zo mem kâtikŋan pa.” ²⁵ Oi a ambân donbep mindum ga kine Yesuŋâ zingitŋâ wâke molim sâip, “Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban.” ²⁶ Yesuŋâ yatâ sâi wâkenŋâ den kâtik sâmbâ katep lâŋ kâbakŋem ari katep hânân gei mumbam op zeip. A ambân zen zo ekŋâ katep muap sâwe. ²⁷ Yatâ sânetâ Yesuŋâ katep bikŋan gâsum mem zaari kirip.

²⁸ Yesu zâk mirin zari arâpŋâ zen mâsikâm sâwe, “Nen dapkât op wâke molim osien?” ²⁹ Sâne dâzângoip, “Wâke yatâ zo ko ninâuŋâ ko âlipŋâ molimoliŋâ. Ka kut zo nâmbutŋandâ ko buŋâ.”

Yesu mumbapkât sinŋi den dâzângoip.

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

³⁰ Oi hân zo birâm ba Galilaia hân walâm âiwe. ³¹ A ambân, zinjâ nângâbegât tigâk âiwe. Âimnjâ Yesunjâ arâpnâ itâ sâm dâzângom ândeip, “A bonnâ, nâ a bitziņan zaria gâsunim none momnâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat.” ³² Yatâ sâm dâzângoip den zo nângâm topņanġât mäsikânam kwakņâ birâwe.

A sâtnâ ândiândiņanġât den.

(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

³³ Oi Kapenaum kamân takâm mirâ nâin zâim Yesunjâ arâpnâ mäsikâziņgâm sâip, “Mâtâbân gam wan den sâm ârague?” ³⁴ Mäsikâziņgi zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetniņan gâbâ nâinâ a sâtnâ upap sâm âraguwe, zorat op kwak tarâwe. ³⁵ Yesu zâk ge tapņâ arâp kiin zagât minduziņgâm itâ dâzângom sâip, “Osetziņan gâbâ a nâi a sâtnâ upat sâm zeņġât ombeziņan ândim kore otziņgâbap.” ³⁶ Yatâ sâmnâ katep mâik nâi diim osetziņan pam itâ sâm dâzângoip, ³⁷ “Nâi zâk nâgât nângâm katep mâik itâ zo galem okņanġâbap, zo ko nâgât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk buņâ, sâņgonnogip, zâk kore ârândân okņanġâbap.”

Simġât den dâzângoip.

(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)

³⁸ Yohaneņâ Yesu itâ dukuip, “Patâ, a nâi zâk gâgât kutkâ sâm wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkâņanġen.” ³⁹ Sâi Yesunjâ itâ sâm dâzângoip, “Mân kwâkâņanġâbi. Nâi zâk nâgât korân nep nâi imbânġoot tuubap, zâkņâ dap yatâ sâm bâliņan kwatnibap? ⁴⁰ Nepniņ mân kârâm kândaņbapņâ buku op betniņan mimbap. ⁴¹ Nâ perâkņak dâzângobâ. Nâi zâk zen nâgât sinġi op ândie, zorat too aam ziņgâbap, zo ko sâņġân buņ mân upap. Biken mimbap.

⁴² Nâi zâk katep mâik nâi nâ nângâm pâlâtâņ kwatnimap, zo dukui bâliņ upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtnâ mimbap. A yatâ zo zâk mârüm kât sumun patâ gânduņân saam saruyân pane giari sâi ko âlip opap. ⁴³ Bikandâ mâtâp bâliņan diigim âibâ sâi bikâ mânângât pâmban. Gâ bikâ hâlâlu ândim sim kârâbân geibatkât laņ bikâ kârâm mânângât ândim ândiândi kâtikņan âiban. ⁴⁴ Sim kârâbân nane zinjâ sunumziņ nemâmbap sot kârâp zâk mân bâpsâbap. ⁴⁵ Kiņgandâ mâtâp bâliņan diigim âibâ sâi kârâm mânângât birâban. Gâ kiņġâ hâlâlu ândim simân geibatkât laņ kiņġâ kârâm mânângât pâmban. ⁴⁶ Simân nane zinj mân mum-bap sot kârâp mân bâpsâbap. ⁴⁷ Siņgandâ mâtâp bâliņan diigim âibâ sâi sum lâmuņban. Gâ siņġâ âlip ândimnâ simân geibatkât laņ sen bap ândim Anutu um topņân bagiban. ⁴⁸ Sim kârâbân nane sot kârâp mân buņ upabot.

⁴⁹ Zen sii mem nalem kwâkņan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp sanġonziņgâbap. ⁵⁰ Sii zâk naamņâ. Ka sii naamņâ buņ oi dap utne dum naamġoot upap. Zen sii yatâ naamziņġoot ândibi. Zen um lumenġa op ândibi.”

10

Ambân mem birâbirâgât den.

(Mt 19:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodaņ too nâmbut âi takip. Takî a ambân kâmut patâņâ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den sinġi âlip sâm dâzângoip.

² Oi Parisaio a nâmbutņâ, zen Yesu denņâ saanat sâm gam mäsikâm sâwe, “Kembugât den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirân, zo âlip orot mo mân orot?” ³ Mäsikâm sâne hâuņâ itâ mâburem dâzângoip, “Mose zâk

zorat den dap dap sapsun zingip?"
⁴Yatâ sâi zinjâ sâwe, "A nâi ambân birâbâ sâi ekap kulemgum pindâm molibap. Mose zâk yatâ sâip."
⁵Sâne Yesunâ itâ sâip, "Mose zâk um kâtikzingât opnâ gurumin den zo sâi kulemguiip.
⁶Ka topkwapnâ Anutunâ a ambân muyagezikâm nâ itâ sâip,
⁷⁻⁸'Zorat ko a nâinâ ibâ mam birâzikâm ambinnoorâk ândei zet um sâk kânok op ândibot.' Den yatâ ziapkât zet zagât bunâ. Kânok op ândiabot.
⁹Zorat sa nângânek. Anutunâ mâpotzikip, zo anâ mân kâsâp zâkobi."

¹⁰Yesunâ yatâ sâi ko zâk sot arâpnâ, zen mirin zâine ko arâpnâ zen zorârâk dum mâsikâwe.
¹¹Mâsikâne itâ dâzângoip, "A nâinâ ambinnâ birâm nâi mim-bap, zâk târotâroziknâ mânângât tosâ patâ mim-bap.
¹²Ambân nâinâ apnâ birâm a nâi mim-bap, zâk yatik târotâroziknâ mânângât tosâ patâ mim-bap."

*Yesunâ katep mâsop minzingip.
 (Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)*

¹³A ambân, zen katep gakâzinâ Yesugâren minzingâm gam Yesu biknandâ kâukzingan gâsubapkât sâne Yesu arâpnâ, zinj kenngât minzingâwe.
¹⁴Yatâ utnetâ Yesunâ zingitnâ umnâ bâlij oi arâpnâ itâ sâi dâzângoip, "Zen birâne katep zen nâgâren ganek. Mâtâp mân doongunek. A ambân katep zi itâ, zo zen Anutugât um topngât sinji sâsânâ.
¹⁵Nâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutugât kinj topnân mân bagibap."
¹⁶Yatâ sâinâ minduzingji gane biknandâ kâukzingan pam Anutunâ galem otzingâbapkât sâip.

A sikumjoot nâinâ Yesu sot ândibam oknangip.

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷Yesu zâk âibam oi a nâi sârârâk kârâm âi Yesugâren takâm

um topnân gei pindijsâm sâip, "Patâ âlipnâ, nâ dap dap op ândiândi kâtiknangât sinji upat?"
¹⁸Sâi Yesunâ itâ sâi dukuiip, "Gâ wangât nâgât âlipnâ sat? Âlip marinjâ Anutu kânok.
¹⁹Gurumin den zo nângâmat. Zo itâ, 'Kâmbam mân kumban. Ap ambin mân birâyangâbabot. Gâ kâmbu mân upan. Bukugangât sârân sâsân mân sâban. Oi a ambân zengât kut nâi nâi, zorat sarâ sâi mân mimban. Ibâ mamgâ sâzik lum hurat kwatzikâban.'"
²⁰Sâi a zorânâ itâ dukuiip, "Gurumin den zo pisuk katepnân gâbâ lum gâwan. Nâi mân bira ziap."
²¹Sâi Yesunâ eknâ umnâ zâkkâren tâi itâ dukuiip, "Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ âim sikumgâ mem a zingâna kwâlâne kât zo mem a kanpitâ zingâban. Kât zo zingâm nâi birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opnâ sumbemân sikumgoot upan."
²²Yesunâ yatâ sâi dukui a zo umnâ bâlij oi nângi yâmbârei arip. Zâk sikum nâi patâ, zorat yatâ oip.

²³Ari ko Yesunâ puriksâm arâpnâ zingitnâ itâ sâi dâzângoip, "A sikumzinj patâ, zen Anutugât um topnân baginam kwakpi."
²⁴Yesunâ yatâ sâi arâpnâ zen pârâkpam imbanâzinj buj oi dum dâzângoip, "Katep gakânâ, Anutugât um topnân bagibaginj, zo yâmbâtnâ.
²⁵Bâu patâ kamelenâ kuup mâtâpnân bagibap, zo yâmbâtnâ. Ka a sikum patânâ Anutugât um topnân bagibaginj, zo yâmbâtnâ walâwalân."
²⁶Yatâ sâi ko arâp zinj imbanâzinj buj oi sâwe, "Zo yatâ zorân dap yatâ Anutugât um topnân baginat?"
²⁷Sâne Yesunâ zingitnâ sâip, Anâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutunâ mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap."

Yesugât opnâ kut nâi nâi birâm,

zorat hâuñâ minat.

²⁸ Peteronâ den zo nângâm Yesu itâ sâm dukuip, “Nângat. Nen kut ñâi ñâiniñâ kândâtkom gâ moligiwen.” ²⁹⁻³⁰ Sâi Yesunâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zengâren gâbâ ñâi zâk nâgât opñâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo hânñâ birâbap, zâk kut ñâi ñâi donbep mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun gat, mam murarâp sot hân, zo sâknam kwâkñan mimbap. Gâtâm narâk patin zâk ândiândi tâmbânâ mem ândibap.” Yesunâ zo sâmñâ mâtakâm sâip, ³¹ “Ka kândom a zengâren gâbâ donbep zinjâ bet upi. Bet a zengâren gâbâ donbepñâ kândom upi.”

Yesu, zâk mumbapkât den sinji dâzângoip.

(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

³² Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesunâ kândom ari arâpñâ imbanâziñ buñ oi âine a nâmbutñâ molizingâwenâ kenğât urâwe. Oi Yesunâ arâpñâ kiin zagât zo minduzingî tatne kut ñâi ñâi âsagibap, zorat den sâm muyagezingâm itâ sâm dâzângoip, ³³ “Nânge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi zoren a bonñâ nâ mumbatkât sâm Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi. ³⁴ A kutâ arâpziñâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat.”

A sâtñâ ândiândigât den.

(Mt 20:20-28)

³⁵ Oi Zebedaioğât nanzatñâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimñâ sâwet, “Net kut ñâi ñâigât sâitâ zo âlip nângânikâban?” ³⁶ Sâitâ mâsikâzikip, “Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?” ³⁷ Sâi zet itâ dukuwet, “Gâ nângâna imbanâganğât âsakñâ muyagei âsangâ toren toren tâtat.” ³⁸ Sâitâ Yesunâ dâzâkoip, “Zet topñanğât

kârum yatâ sabot? Nâ too kâlakñâ nimbat, zo âlip zet nimbabot? Oi too sanjonibi, zo zet yâtik sanjonzikâbi?” ³⁹ Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesunâ dâzâkoip, “Too nimbat, zo zet nimbabot. Too sanjonibi, zo yatik sanjonzikâbi. ⁴⁰ Ka âsannan tâtatñâ, zorat den sâsân, zo nâgâren mân ziap. Zorat sinji kwatzingâzingânâ, zo zen zoren tapi.”

⁴¹ Yatâ oitâ arâp nâmbutñâ zen den zo nângâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe. ⁴² Oi Yesunâ minduzingâmñâ itâ sâm dâzângoip, “Nânge, Hân a kutâ, zen zâizâiñ op kore a gâsâzângom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otzingâme. ⁴³ Zengâren ko yatâ mân âsagibap. Zengâren gâbâ a ñâi a sâtñâ upâ sâm bukurâp zengât kore a op ândibap. ⁴⁴ Oi zengâren gâbâ a ñâi a kutâ upat sâm bukurâp zengât kore mâman ândibap. ⁴⁵ Yatigâk a bonñâ, nâ zinjâ kore otnibigât mân gewan. Ninak zengât kore opñâ a donbep zengât suupziñ memñâ ândiândinâ buñ upapkât gewan.”

Yesunâ Yeriko kamânân a ñâi sinjâ bâpsâsân kubikñanğip.

(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Yesu sot arâpñâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân ginñan âine a sinj bâpsâsân ñâi mâtâp ginñan tâip, kutñâ Batimaio, Timaiogât nanñâ. A ambân, zen Yesu Nasarete gokñâ, zâk gam ariap sâwe. ⁴⁷ Sâne nângâm den sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunñâ, nâgât umgâ bâleik.” ⁴⁸ Den yatâ sâm tâi a nâmbutñandâ hirinçâm tat sâm dukuwe. Dukune dinziñâ birâm kambânâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunñâ, nâgât umgâ bâleik.” ⁴⁹ Yatâ sâi Yesunâ nângâm mâtâbân kinñâ sâip, “Sâne gâik.” Sâi a zinjâ sen ñâtâtik zo konsâm sâwe, “Umgâ bâbâlan oi zaat

ga. Patânâ goonsap.”⁵⁰ Oi sen nâtâtiknâ den zo nângâm hâmbânâ birâm pam oksâm zaatnâ ba Yesugâren arip.⁵¹ Âi taki Yesunâ itâ sâm mâsikip, “Dap otgibatkat sat?” Sâi a sen nâtâtiknâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otnigap.”⁵² Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Gâ âinan. Nângâm pâlâtân kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” Sâi zorenâk sinâ eknâ Yesu molim arip.

11

Yesu, zâk donji bâu kwâknan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Yesu sot arâpnâ, zen âimnâ Yerusalem kamân mâte opnâ Oliwa bâknan takâwe. Baknâ topnan kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren takâm Yesunâ a zagât sângonzâkom sâip,² “Kamân ândi, zoren arit. Âi takâm nâ donji sigan nâi tâgân kinzap, zo muyageit. Donji zo a kwâknan mân tâtatnâ, zo iraknâ. Zo muyagem olaḡ diim gâit.³ Olanjita a nâinâ wangât olaḡsabot sâm mâsikâziki itâ sâbabot, ‘Kembuniḡanḡâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.’”⁴ Yatâ sâm dâzâkoi a zagât zet âim mirâ nâi sângânḡan donji sigan nâi saane kiri olaḡâwet.⁵ Olanjita a nâmbutḡandâ zikit mâsikâzikâm sâwe, “Wangât olaḡsabot?”⁶ Sâne Yesunâ den sâip, zo dâzânḡoitâ nângâne âkip.⁷ Donji zo Yesugâren diim aritâ arâpnâ zinâ hâmbâzinâ donji kwâknan pane Yesunâ kwâknan zâi tap arip.⁸ A donḡbep patâ zinâ hâmbâ motzinḡ mâtabân lângat âiwe. Oi nâmbutḡandâ gâlânḡât sot lâkom ilumnâ mânânḡâtḡâ mâtabân pam âiwe.⁹ A ambân kâmut patâ, zinâ Yesu mem oset kwâknanḡawe. Zinâ itâ sâm pam diiwe, “Oe, Kembugât sâtkât gam niḡgap,

zâk sâm âlipnan kwâknanḡanâ.¹⁰ Sâkuniḡâ Dawidiḡâ kembu otziḡḡam galem otziḡḡip, zo yatâ otniḡḡâbap. Zorat sâtâre utnâ. Oe, Anutu u sumbemân.”¹¹ Yatâ op âine Yesunâ Yerusalem kamân takâm Anutugât tirik namin zarip. Zâimnâ kut nâi nâi ek nanḡi mirâsinḡ geibam oi gem arâpnâ diiziḡḡi Betania kamânân âiwe.

Wakum naknâ nâi Yesugât sâtkât hâlâlân sâip.

(Mt 21:18-19)

¹² Haḡsâi Betania kamânân gâbâ gemnâ Yesu tepnanḡat oip.¹³ Oi kârebân sinandâ egi wakum nak nâi kiri egip. Eknâ bonḡâ kinzap sâm âi kâruiḡ. Bonḡâ orot narâk bunâ, zorat ilumnḡik kirip.¹⁴ Yatâ eknâ nak zo itâ dukuip, “Gâgâren gâbâ bonḡâ niniḡâ zo a nâinâ mânâk nimbap.” Den yatâ sâi arâpnâ nângâwe.

Yesunâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹⁵ Zen Yerusalem kamânân zâiwe. Oi Yesunâ tirik namin zâim a kut nâi nâi anḡâḡwanḡâ op kine moliziḡḡip. A nâmbutḡâ, zen Roma zengât kat sot Yuda zengât kât, zo hâukwap anḡâḡwanḡâ op kirâwe. Kât pâpanḡâ zo kom giligâlak mem kembâ anḡâḡwanḡâ urâwe, zengât tâtatnâ zo kom kâbakḡei gei zeip.¹⁶ Oi tirik namin kut nâi nâi mân mem âim gabigât sâip.¹⁷ Itâ sâm dâzânḡoip, “Anutugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi a eluḡ zengât ninâu namâ upap.’”

Zinâ ko utne kâmbu a zengât kât ki yatâ uap.”

¹⁸ A ambân zen Yesugât diḡâ nângâne imbarḡâ oip, zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den sâsâ a kândâtzânḡowe. Yatâ utne a sâtnâ zinâ Yesu dap op koindâ moik sâm kimunâ miwe.¹⁹ Nâtiksaî

Yesu sot arâpnâ, zen kamân patâ zo birâm ba âiwe.

Kembu nângâm pâlâtân kwap ninâu sânat.

(Mt 21:20-22)

²⁰ Mirâ hanjsâi wakum nak kiribân âi igâwe. Nak zo mom kirip. ²¹ Peteronjâ eknjâ Yesu den sâip, zo nângâm itâ dukuip, “Patâ, eknan. Wakum nak den dukuin, zo mom kinzap.” Sâi Yesujâ itâ dâzânngoip, ²² “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen Anutu nângâm pâlâtân kwâkñanngâm ândibi. Zen um zagât mân opnjâ nângâm pâlâtânziñ bonnjâ op ândibi. Zen yatâ op ândim baknjâ ândi dukubi, ²³ ‘Baknjâ, gâ âbângum saruin gei.’ Yatâ sâne dinziñâ lubap. ²⁴ Zorat ko itâ sa nângânek. Zen wan mo wangât nângâm ninâu sâm, zo mârûm mien sâm nângâne âlip muyageziñgâbap.

²⁵ Zen ninâu sânâ sâm a zeñgât tosa mem ândie oi ko birâbi. Yatâ utne ko Ibâziñâ sumbemân ândiap, zâkñâ yatik tosaziñâ birâbap. ²⁶ Zen a zeñgât tosaziñâ mân birâne ko sumbem Ibâziñânngoot zeñgât tosâziñâ mân birbap.”

Yesu sot a sâtnjâ âragwârâgu urâwe.

(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)

²⁷ Yesu sot arâpnâ, zen dum Yerusalem kamânân gawe. Puriksâm gamnjâ Yesujâ tirik namâ umñan âim gam kiri ko a sâtnjâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñâ, zen Yesugâren gam mâsikâm itâ sâwe, ²⁸ “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat?” ²⁹ Sânetâ itâ mâburem dâzânngoip, “Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobat. ³⁰ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip. Anutugât sâtkât mo agât sâtkât? Zen sâne

nângabâ. ³¹ Mâsikâziñgi zen dap sânâ sâm kwaknjâ ziinjik itâ sâm âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât dinjâ mân luuwe?’ ³² Agât sâtkât nep tuugip, yatâ sâindâ sâi ko a ziñ nângobe.” Wangât, zen a ambân zeñgât kenngât urâwe, zorat. A ambân zen aksik Yohanegât nângâne Propete oip. ³³ Zorat ko ziñâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesujâ itâ dâzânngoip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân se, zorat nâ mân dâzângobat.”

12

Nep galem a bâliñâ.

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

¹ Yesujâ topkwapnjâ den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzânngoip, “A nâiñâ waiñ tâk nep kârâm kâmirip. Kârâm kâmit dâmân pâit tuugip. Tuumnjâ tâk keetnjâ mândâlibapkât âmañ patâ tuum galem a zeñgât mirâ tuumnjâ nep zo bitziñan pam hân nâin arip. ² Âi ândei bonnjâ orotnjâ narâk oi kore a nâi sângongoi bonnjâ nâmbutnjâ mimbapkât arip. ³ A zo âi taki galem a ziñâ gâsum kom moline bet bâsañ âburem arip. ⁴ Ari ko kâlam mariñâ zâk kore a nâi sângongoi ari galem a ziñâ kâuknjâ kunzit mem nâi nâi okñanngâwe. ⁵ Kâlam mariñâ dum kore a nâi sângongoi ari kuwe. Kunetâ mariñandâ yatigâk a donbep sângonzânngoi âinetâ galem a ziñ kâmbam mamuj zângowe. Oi nâmbutnjâ sâbâ sâbâ zângowe. Ka nâmbutnjâ ko sâsenngât zângowe. ⁶ Zângonetâ nannjâ kânok ândei, zo ziknjâ nannjâ. Umñâ zâkkâren kirip. Zâk bet itâ sâm sângongoip, ‘Galem a ziñ hurat kwâkñanngâm mân kumbi.’ ⁷ Sâm sângongoi ari galem a zen nannjâ eknjâ âragum sâwe, ‘A zirânâ gâtâm kâlam

marinjâ upap, zorat koindâ kâlam zi niinjâ upap.’⁸ Yatâ sâm gâsum kune moi kâmarânjâ kâlam âkñan pane zeip.

⁹ Oi kâlam marinjâ zâk dap upap? Zâk gamnjâ galem a zângom tâmbet otziñgâm kâlamân galem a uñakñâ zâmbanbap. ¹⁰ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun ñâi ek âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zorânjâ mem namin kwânângip. ¹¹ Kembuñâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egindâ mârâtñâ ñâi upap.’”

¹² Yesuñâ den yatâ sâm dâzângoï ko patâziñâ gâsum tâk namin pânat sâm nângâmñâ a ambân zengât kenğât urâwe. A patâ, zen itâ nângâm kwâkâwe. Den zo nengât sap sâwe. Oi gâsunam kwakñâ birâm âiwe.

A zen Yesu kâtkât mâsikâwe.
(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

¹³ Yuda a sâtñâ, zen Parisaio a sot Herode arâp nâmbutñâ Yesugât diñjâ saabigât sângonzângowe. ¹⁴ Sângonzângone Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den sarâ mân sâm bonñigâk sâmat. Gâ den ñâi mân sâna gângoñemap. Gâ a zâizâiñ gigin aksik Anutugât mâtâp âlip dâtnângom kubikmat. Den ñâi sâindâ nângâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ?

¹⁵ Kât pindâpindân mo mân pindâpindân, zorat dâtnângo.” Yatâ sâne Yesuñâ sarâziñjâgât topñâ ek nângâm dâzângoip, “Zen wangât denñâ saanige? Kât ñâi mem nine ikpâ.” ¹⁶ Sâi ko kât ñâi mem pindânetâ mâsikâziñgâm sâip, “Holi tobat zo ñâigât?” Sâi ziñâ sâwe, “A kutâ Sisagât.” ¹⁷ Sâne itâ sâm dâzângoip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât

sinji, zo Anutu pindâbi.” Yatâ sâm dâzângoï zen diñjâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatñanjât Yesu mâsikâwe.

(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ Sadukaio a nâmbutñâ Yesugâren gawe. A zo ziñjâ mom zaatzaat zo mân ziap sâmarâwe. Ziñjâ gam sâwe. ¹⁹ “Patâ, Mosenjâ itâ sâm kulemgui, “A ñâi, zâk ambân memñâ katep mân muyagem moi ko munñandâ malânjâ mem âtânjâgât sinji katep mimbap.” ²⁰ Oi zorat sâindâ nângâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñjâ kunñâ ambân memñâ murarânjâ buñ ândim moip. ²¹ Moi ko munñandâ malânjâ zo mem yatigâk murarâ buñ ândim moip. ²² Moi munñâ ñâiñjâ malâ zorigâk mem moip. Yatigâk âtâ mun zo nâmburân zagât zen ambân zorigâk mem murarâziñ buñ mom nângâwe. Oi bet malâziñjâ zo moip. ²³ Oi a nâmburân zagât zen aksik patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm narâk patin zaatnetâ ambân zâk ñâigât upap?”

²⁴ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Zen den nângâm gulipkume. Anutugât den sot Anutugât imbanjâ mân nângâme. ²⁵ Gâtâm mumuñan gâbâ zaatñâ a ambân dum mân miangâbi. Zen sumbem a yatâ op ândibi.

²⁶ Momñâ zaatzaatñanjât sâme, zorat dâzângobâ. Mosegât ekabân den sinji zi sâlâpkume mo buñjâ? Mose zâk nagân kârâp bâlam eknjâ ari Anutuñâ den itâ sâm dukuip, ‘Nâ Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ ²⁷ Zorat sa nângânek Anutu zâk a buñ urâwe, zengât Anutu buñjâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân buñ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie. Zen ko den nângâm gulipkume.”

Gurumin dengât Yesu masikâwe.
(Mt 22:34-40)

²⁸ Yesu sot Sadukaio a den âragune ko Kembangât gurumin den galem a nâinjâ Yesugât den zo nângi âlip oi itâ sâmbâsikip, “Kembangât gurumin den ikâ zorânjâ ko kâuknjâ uap?” ²⁹ Yatâ sâmbâsiki Yesunâ sâip, “Kembangât gurumin den patâ itâ ziap, ‘Isirae a ambân, zen nângânêk. Anutu Kembuninjâ kembu kânok. ³⁰ Zorat um dâpkâ sot nângânângâ sot imbanjâgâ, zo Kembu Anutu zo hâlâluyâk pindâna zimbap.’ ³¹ Den zorat torennjâ itâ ziap, ‘Gâ gikangât otgimap, yaticâ a torennjâ zengât otgibap.’ Anutugât gurumin den zagât zi patâ uabot. Gurumin den nâi mân ziap.”

³² Yatâ sâi Kembangât gurumin den galem anjâ den zorik mâburem Yesu dukuip, “Patâ, gâ den zo sâna nânga âlip uap. Anutu, zâk kembu kânok. Oi nâi mân taap. ³³ Oi zâk kânok nângânângâ sot imbanjâ hâlâlû pindânat. Oi gikangât otgimap, yaticâ a toren zengât otgibap. Den zagât zirânjâ kut zo zorânjâ Kembu pindâpindân zo wâlap.”

³⁴ A zo yatâ sâi Yesunâ nângi âlip oi itâ sâmbâsikip, “Gâ Anutugât um topnan gaat.” Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den mâsikânam nângânê yâmbârei kengât op birâwe.

Yesu ziknjak Kristogât mâsikâzingip.
(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

³⁵ Yesu zâk tirik namin zâim a den sinji âlip dâzângom itâ sâmbâsikip, “Kembangât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâmbâ, ‘Kristo, zâk Dawidigât kiunnjâ.’ ³⁶ Dapkat sâmbâ? Tirik Kaapumnjâ Dawidi nângânângâ pindi itâ sâip,

‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâmbâ dukuip, “Gâ âsannâ bon-gen ge tâtna kâsarâpkâ min-

duzinga kjangangât kombân upi.”’

³⁷ Dawidinjâ Kristogât kembunâ sâipnjâ dap op Kristo zâk Dawidigât kiunnjâ uap?” Yesu zâk den yatâ sâmbâ dâzângoi a kâmut patâ zen nângâm âknjâle urâwe.

Yesunâ Kembangât gurumin galem a zengât girem dâzângoip.

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesunâ den yatâ sâmbâ den nâi itâ târokwap dâzângom sâip, “Zen Kembangât gurumin a zengât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem ândim kamân sombemân âim a muyagezingânê sâmbâ âlip kwatzingâbigât umziñ kinmap. ³⁹ Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii nalem mindumin-duyân a sâtnjâ tâtarân tâtnat sâmbâ nângânê. ⁴⁰ A yatâ zorânjâ ambân malâ zengât mirâ kut nâi nâi lañ betziñan mime. Zen sarâ sâmbâ ninâu kârep sâmbâ tosaziñ kwâarakume. A zo zen gâtâm tosaziñangât hauñjâ yâmbâtnjâ mimbi.”

Malâ nâinjâ kâtnjâ tirik namin pâip.

(Lu 21:1-4)

⁴¹ Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a zinjâ ga Kembangât sinji kât pane giarip. Oi ko sikum a donbep zen ga kât imbanjâ pane giarip. ⁴² Oi ambân malâ kanpitâ nâinjâ gam kât kuriñjâ mâik zagât pâi giarip. ⁴³ Yesu zâk zo ekñjâ arâpnjâ minduzingâm itâ sâmbâ dâzângoip, “Nâ perâknjak dâzângobâ. Ambân malâ kanpitâ zâk kât paap, zirânjâ a torennjâ walâzingap. ⁴⁴ A nâmbutnjâ zen kât patâ tâi torennjâ pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemñangip, zo aksik paap. Yenâk ândiap.”

13

*Yesu âburem gâbapkat den sâip.
(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)*

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpnâ zengâren gâbâ a nâinâ itâ dukuip, “Patâ, eknan. Namâ tuutuunâ zo kât neulenâ âlipnâ hikpârâknootnâ tuuwe.” ² Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsazij gam kom kândaņne giligâlaksâm nanğâbap.”

³ Bet Yesu sot arâpnâ, zen Oliwa bâkņan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapnâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, zinjâ Yesu mâsikâm sâwe, ⁴ “Dâtânngo. Kut nâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”

⁵ Yesunâ itâ topkwap dâzânngoip, “Um gulip kwâtzingâbegât galem oraņgâm ândibi. ⁶ A donņep muyagem gam sâbi, ‘Nâ Kristo. A bâliņan gâbâ mâkâzingâbapkat sâsâņ, zo nâ.’ Yatâ sâm a donņep mem um gulip kwatzingâbi.

⁷ Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nânğâm umziņ mân kenğât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkat sâsâņâ. Yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap. ⁸ Hânņâ hânņâ a kâmutnâ kamutnâ, zen kâsa opnâ agom âibi. Oi hân nâin nâin wâriņ mim-bap. Oi pu patâ âsagezingâbap. Kut nâi nâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatnâ. ⁹ Ka zen ko galem oraņgâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitzingâbi. Oi zorik buņâ a patâ sot a kutâ zengâren diizingâm âine mâteziņan kinnâ nâgât topnâ sapsun zingâbi. ¹⁰ Oi narâk kândom den sinđi âlip hân dâp a zengâren âibapkat sâsâņâ. Bet ko hânğât narâkņâ âkâbap. ¹¹ Oi a kutâ zengâren diizingâm âine den

dap sânat sâm mân nanğâm kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumņâ umziņan den pâmbap, zorik sâbi. Yatâ opnâ den sânetâ zengât den mân upap. Zo Kaapumğât den upap. ¹² Oi a ziņ itâ zo upi. Âtânğâ nâinâ sâi munņâ gâsum kumbi. Ibâ nâinâ sâi nanņâ gâsum kumbi. Murarâpziņ zen ibâ mam kâsa minziņgâm sâne zânğobi. ¹³ Zen nâgât kut sinđinangât op a ambân ziņâ um kâlak nânğâzingâbi. Ka nâi zâk sinđi âlip mem kâtigem ândeį narâk âki ko sumbem kamânân bagibap.

¹⁴ Gâtâm tâmbet tâmbet kâukņâ mân kinbap sâsâņan, zoren kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nânğâbi.) Yatâ âsagei ekņâ Yudaia hânân ândibiņâ barâ kâtikņan sârârâk kârâm âibi. ¹⁵ Nâi zâk sombemân tâpapņâ sikum mimbam mirâ umņan mân zâibap. ¹⁶ Nâi zâk nebân mo hibukņan ândibapņâ hâmbâ mimbam kamânân man âibap. ¹⁷ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokņâ, narâk zoren zen dap upi? ¹⁸ Zen Kembugâren ninâu sâne nânđi âiâiziņâ zo map narâkņan mân muyagibap. ¹⁹ Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutuņâ a muyageibân gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap. ²⁰ Oi Kambu zâk narâk zo mân mânânğâri sâi a ambân aksik buņ upe. Ka Kembunâ a ambârâpnâ zengât op ko narâk mem pânkânok pâmbap.

²¹ A ziņâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân nânğâbi. ²² Narâk zoren a sarâņâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarâņâ âsagem kulem sen mârât muyagnetâ a um gulip kwatzingâbi. Anutuņâ gâsum sâlâpzânngoip, zo um gulip kwatzingânam osibi. ²³ Kut nâi nâi zo mân âsagei kânņan dâzânğuangât umziņ galem op

ândibi.

²⁴ Sâknam patâ narâknâ zo âki mirâsinj sumunkumbap. Oi kâin âsaknjâ buj upap. ²⁵ Sângelak âkâm hânân gibi. Oi Anutuñâ sumbem mângei olayangâm imbanjâ buj upap. ²⁶ Oi a bonnjâ, nâ âsaknjâ imbanjânoot unumunum kwâkñan ga nikpi. ²⁷ Oi sumbem a sângonzângua zen a ambân kâmut gakânâ hân ginjâ toren gâbâreziñgânetâ mindubi.

²⁸ Nak dâgap zorat top nângâbi. Zâk iinnâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ²⁹ Oi yatigâk zen den dâzânguan, kut nâi nâi zo muyagem nanji itâ nângâbi, 'A bonnjâ mâte otningâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.' ³⁰ Nâ perâkñak dâzângobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut nâi nâi zo âsagem kwâkâbap. ³¹ Sumbem sot hân, zet buj upabot. Nâgât den ko mân buj upap.

³² A bonnjâ nâ gâbat, zorat narâknâ zen mân nânge. Sumbem a zen yatigâk mân nânge. Ninangoot mân nânge. Ibânâ Anutu, zâk zikñik nângeap.

³³ Zen narâk mân nângegât galem orangâm ninâu sâm ândibi. ³⁴ A nâinjâ mirâ sot nepñâ birâm kamân kârebân âibam kore a gakânâ nep sâm mânângât ziñgâbap. Kut nâi nâi galem upigât dâzângobap. Kore a nâinjâ mirâ mâtâbân tapñâ mirâ mariñâ gâbapkât galem ek tâpapkât dukubap. ³⁵ Zengoot yatik galem orangâm ândibi. Mirâ mariñâ, zâk nâtikksâi mo nâtik tânâmñan mo hanjsâsâgât, mo hanjât gâbap, zo mân nânge, gât ko san, zo op ândibi. ³⁶⁻³⁷ Zen uman zine ga muyageziñgâbatkât zen sot buku toren itâ dâzânguan. Um wâgânâk ândibi."

14

Yesu kunam sâm kâtânj urâwe.

(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zengât kendon patâ Pasowa sot sii nalem om nininjâ narâknâ sirâm zagât omberjan oi tirik namâ galem a zengât patârâpziñâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtânj urâwe. ² Oi itâ sâwe, "Kendonân kâmbam laj muyagebapkât kegâk gâsunat."

Ambân nâinjâ Yesu too hitomñoot sanjorip.

(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)

³ Betania kamânân sâk bâlâ a nâi ândeip, kutñâ Simonj. Oi Yesujâ zâkkât mirin zâi tâip. Zoren nalem nem tâi ambân nâinjâ too hitomñoot âlipñâ, zo sângânjâ patâ belonoot mem zâim karâpñâ kunzit Yesu kâukñan lokei giarip. ⁴ Yatâ oi nâmbutñâ tarâwe, ziñâ itâ nângâm um kâlak nânggawe, "Wangât tâmbetkuap? ⁵ Zo sângân patâ. Too hitomñoot zorânjâ sângân mem a kanpitâ ziñgi dâp opap." Yatâ sâmjâ ambân zo den kârâpñoot okñanggawe. ⁶ Sâne Yesujâ nângâm itâ sâm dâzângoip, "Zen ambân den mân dukunek. Zen wangât sâm siñan giname? Ambân zorânjâ âlip otnigap. ⁷ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândine galem ot ziñgânâ sâm âlip otziñgâbi. Nâ ko zengâren narâk kârep mân ândibat. ⁸ Ambân zâk orotñâ dâp otnigap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ sanjonsap. ⁹ Nâ perâkñak dâzângobâ. Den siñgi âlip hânñâ hânñâ sâne laj kârâm âibap, zo yatik ambân zi sanjonigap, zorat den siñgi sâne laj kârâm âibap."

Yuda, zâk Yesu tirâpzângobapkât dâzângoip.

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

10 Yesugât arâp kiin zagât zengât oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân goknâ zâknâ tirik namâ galem a patâ zengâren âim Yesu gâsubigât sapsum zingip. 11 Yatâ sâi nângâm umziñâ âlip oi kât pindânam sâwe. Oi sâne nângâm Yesu tigâk tirâpzângobapkât ek molim ândeip.

Yesu sot arâpnâ, zen kendongât sii nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

12 Yuda zengât kendon patâ narâknâ oi râma gwamñâ kom om sii nalem om nemarâwe. Zorat narâk oi arâpnâ zinj Yesu mâsikâm sâwe, “Sii nalem zo mirâ ikâ unat?” 13 Yatâ sânetâ Yesunâ a zagât itâ sâm sângonzâkoip, “Zet kamânân âim a nâi too âmañ lum âim tâi eknâ molibabot. 14 Mirin zari zâi mirâ mariñ itâ dukuit, ‘Patâ zâk gâgât itâ sap, “Nâ sot arâpnâ mirâ umñâ ikâ zoren sii nalem ninat?”’ 15 Yatâ sâm dukuitâ mirâ um patâ nâi kian tâtatnâ kubikkubiknâ tirâpzâkoi zoren sii nalem umbabot.” 16 Oi a zagât zet den zo lum kamânân âim Yesunâ sâip dâp muyagem sii nalem uwet.

17 Nâtikisâi Yesu sot arâp kiin zagât, zen mirâ zoren zâiwe. 18 Oi nalem nem tatne Yesunâ itâ sâm dâzangoip, “Nâ perâknâk dâzângobâ. Zengâren gâbâ nâinñâ kâsa dâzângoi ga gâsunim nobi. A zo nâ sot nalem nem taap.” 19 Sâi arâp zinj umziñâ bâlinñ oi zikñik zikñik mâsikâm sâwe, “Gâ nâgât sâbat? Nâgât sâbat?” 20 Yatâ sâne dâzangoip, “A zengâren gâbâ nâinñâ nâ sot nalem ârândân niet, zâkkât san. 21 A bonñâ nâgât Anutugât ekabân den ziap, zo yatâ upâman. Nâinñâ sâi a bonñâ gâsunim nobi, Yei, a zo hâuñâ ko tosa yâmbâtñâ mimbap. A zo mam kâmbonñan gâbâ mân âsâgei sâi bâbâlan opap.”

Yesunâ nalem sot too zingip

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

22 Nalem nem tatne Yesunâ nalem nâi mem sâiwap sâm namuñ arâpnâ itâ sâm zingip, “Zi sunumnâ. Mem ninek.” 23 Yatâ sâm waiñ hâkop mem sâiwap sâm zingip aksik niwe. 24 Nine itâ sâm dâzangoip, “Gilâmnâ zi a donjep zengât opnâ hânân gibap. Zorat ko târotâroniñ op kâtigibap. 25 Nâ perâknâk dâzângobâ. Nâ waiñ too itârân nia âkap. Oi dum zagâtñan mân nemñâ Ibânangât um topñan zâim waiñ too mârâtñâ nâi nimbât.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

26 Mâpâmâpâse kepñâ nâi mem ko Oliwa bâkñan zâiwe. 27 Zâine Yesunâ itâ sâm dâzangoip, “Itârân zen aksik nângâm pâlâtânziñ lorei birânibi. Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, ‘Nâ râma galem a kua râma zen sibinñsâban op âibi.’

28 Oi sa nângânek. Nâ mumuñan gâbâ zaatñâ ko Galilaia hânân âi kândom otzingâbat.” 29 Yatâ sâi Peteronâ itâ dukui, “Zen aksik patâ nângâm pâlâtânziñ lorei birâgibi. Ka nâ ko yatâ mân otgibat.” 30 Sâi ko Yesunâ itâ sâm dukui, “Nâ perâknâk dâgobâ. Itârân nâtigân kuruk anñ sâp zagât mân diñsâi gâ sâp karâmbut kwâimbâniban.” 31 Yatâ sâi Peteronâ kâuk birânangâm sâip, “Gâ gomñâ na nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpnâ nâmbutñandâ den yatik sâwe.

32 Oi Gezemanê hânân âi takâm Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzangoip, “Zen zi tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” 33 Yatâ sâmñâ Petero, Yohane sot Yakobo diizingi âine Yesu umñâ yâmbârei ken bet kakit oip. 34 Yatâ okñangi dâzângom sâip, “Umnâ yâmbârei mumuñâ

otnigap. Zen ziren nâ sot tap um wâgân ândinek.”³⁵ Yatâ sâm torenge aim si sângânjâ hânân gei tutukum sâknam kâmut zo mân muyagibapkât ninâu sâip.³⁶ Oi itâ sâip, “O Ibânâ, gâ kut nâi nâi tuubam mân kwakmat, gât ko sâna sâknam kâmut zi buj upap. Oi nâgât den bujâ, gâgât den kâtigibap.”

³⁷ Ninâu sâm âburem âi uman zine zingit Petero itâ sâm dukuiip, “Gâ uman ziat? Gâ mâiktârâ nâi wâgân mân ândiban?”³⁸ Zen mâsimâsikâyân loribegât um wâgân tap ninâu sânek. Umjâ bâbâlan. Sâknâ ko yâmbâriap.”

³⁹ Yatâ dâzângom âi ninâu sâip. Den mârum ninâu sâip, zo yatik du ninâu sâip.⁴⁰ Ninâu sâm âburem umanâk zine ga zingirip. Umanân gâbâ sen birâbirâ op zaatjâ dap yatâ dukube.

⁴¹ Oi dum âi ninâu sâm âburei sâp kârâmbut oi dâzângoip, “Zen umanâk zem te? Mârum narâk mâte uap. A bonjâ, nâ bâlij mâme a zengât bitziñan âibâman.⁴² Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim nobi, zo mâte otningap.”

Kâsaziñâ Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴³ Yesujâ yatâ dâzângom kiri zorenâk arâp zengât kâmurân gok Yuda karioto kamânân gokjâ, zâknâ kâsa diiziñgi a kâmut patâ gawe. Tirik namâ galem a sâtjâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñ, zen a kâmut zo sângonzângone kâmbam sot sâu patâ mem gawe.⁴⁴ Yudañâ kânñan itâ sâm dâzângoip, “Lum mângansa ek ko zo gâsum diim âibi.”

⁴⁵ Yuda zâk ga takâm Yesugâren aim o patânâ sâm lum mângarip.⁴⁶⁻⁴⁷ Oi Yesu arâpñâ zengâren gâbâ nâiñâ sâunâ sâmbum a sâtñangât kore a nâi kindap kârâm kwâkip.⁴⁸ Oi Yesujâ itâ sâm mâsikâziñgip,

“Zen nâgât dap nânge? Zen nâgât nângâne kâmbam ku oi sâu kâmbamziñoot ga gâsânoge?”⁴⁹ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namin a den singi âlipjâ dâzângoman. Oi zoren mân gâsânowe. Oi lanj otnine Kembangât ekabân nâgât den kulem ziap, zo kâtigibap.”⁵⁰ Sâi arâpñâ zen aksik birâñangâm siñsururuj âiwe.

⁵¹ A sigan nâi sângum kâu lapjâ Yesu sot gâi gâsuwe.⁵² Gâsunetâ sângum kwâkâm pam sâk bârak arip.

Yesu tirik namâ galem a patâziñangât mirin diim âiwe.

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵³ A kâmut, zij Yesu gâsum diim patâziñangât mirin âiwe. Zâkkât mirin tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a zen mindum tarâwe.⁵⁴ Âine Petero zâk kândâtziñan bet moliziñgâm aim a patâziñangât poñ kâligen bageip. Bagimjâ galem a osetziñan tap kârâp nângâm tâip.

⁵⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a patâziñâ aksik mindum Yesugât den sâkñanâk sâm, kâmbamân pânâman den sâm kârum tarâwe. Oi bonjâ mân muyagiwe.⁵⁶ A donjbepñâ Yesugât den sarâ nâi nâi sâm âiwe.⁵⁷ Sânetâ a nâmbutjâ ziñâ den sarâ itâ sâwe.⁵⁸ “Itâ sâi nângâwen, ‘Na tirik namâ zi kândañâ bitnandâ mân tuubat, yen dinnandâ sa sirâm karâmbut umñan âsagibap.’”⁵⁹ Ka dinziñâ zo kânok bujâ. Den nâi nâi sâwe.⁶⁰ Yatâ utne tirik namâ galem a zengât a patânâ zaat kinjâ Yesu mâsikâm sâip, “Den se, zorat hâunâ sâban mo mân sâban? A zi ziñâ gâgât den se, zo nângâna dap uap?”⁶¹ Sâi Yesujâ lâunjan mân mem diñ buj kirip. Oi du a patânâ mâsikâm sâip, “Gâ Kristo, Anutu

sâm âlip kwâkñanğâmen, zâkkât nannâ mo nâi?”

⁶² Sâi ko Yesunâ sâip, “Sat, zo yatâ. Oi nâi sa nânğânek. Gâtâm a bonnâ, nâ imbânâ marinjâ zâkkât âsanğâ bongen tapnâ sumbengât unumunum kwâkñan ga nikpi.”

⁶³ Yatâ sâi tirik namâ galem a zengât patâzinâ, zâk diñâ nânği kâlak oi hâmbânâ mem moolon arâpnâ itâ sâm dâzânğoi, “Den dum mân sânat, ⁶⁴ Zâk Anutu hutkum sap. Zinâ dap sâbi?” Yatâ mâsikâzingi zen aksik sâwe, “Munanjâgât sinği uap.”

⁶⁵ Yatâ sâmnâ a nâmbutnâ Yesu sinğan tâpkuwe. Oi nâmbutnandâ si sângânğâ kwâtepkum bitzinandâ kom sâwe, “Nâinâ gogap? Gâ Propete ândiat, zorat ko sâm muyage.” Yatâ sânetâ galem a zen bitzinandâ si sângânğan kuwe.

Peteronâ Yesu kwâimbânğip.

(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Oi Petero zâk sombemân tâi tirik namâ galem a patâgât kore ambân nâi gâip. ⁶⁷ Gâi ko Petero kârâp nânğâm tâi ekñâ dukuip, “Gâ Nasarete gokñâ Yesu sot ândimat.” ⁶⁸ Sâi ko Peteronâ kwâimbâm sâip, “Gâ den zo dap sat? Sâna kwaksan.” Sâmnâ âkñan ari kurukñâ diñsâip. ⁶⁹ Ari kore ambân zâk dum ekñâ a kirâwe, zo itâ dâzânğoi, “A zi zâk zengât kâmurân gokñâ.” ⁷⁰ Sâi Peteronâ kwâimbâm biranjip. Mâik nâi tap ko a tarâwe, zinâ dukum sâwe, “Perâkñak gâ zengât kâmurân gokñâ. Gâ Galilaia gokñâ.”

⁷¹ Sâne Peteronâ kwâimbâm Anutu mâtenğan sâm kâtigem sâip, “A kutnâ se, zo nâ mânâk ekman.”

⁷² Sâi zorenâk kuruk diñsâi sâp zagât oip. Oi Yesunâ mârûm den itâ dukuip, “Kurukñâ sâp zagât mân diñsâi gâ kwâimbânina sâp karâmbut upap.” Peteronâ den zo nânğâm umnâ bâlei isem bâliñ oip.

15

Yesu Roma a kutâğâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28-19:16)

¹ Hanjsâi tirik namâ galem a patâ sot a patârâpzinâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot galem a nâmbutnâ, zen mindumñâ Yesugât den sâwe. Den sânetâ a nâmbutnâ zen Yesu gâsum bikñan saam diim âi Roma a kutâ Pilatogâren âi parâwe. ² Panetâ kiri Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkanğât dâtno. ³ Gâ Yuda zengât a kutâ?” Mâsiki Yesunâ sâip, “Sat, zo yatâ.” Sâi ko tirik namâ galem a patâ zinâ Yesu den donğep sâm sinğan giwe. ⁴ Yatâ utnetâ Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Nânğat? Zen gâgât den yâmbâtñâ sânetâ gâ den hâuñâ sâban mo mân sâban?” ⁵ Sâi Yesunâ den hâuñâ mân sâm den nânği kiri Pilatonâ nânğâm kwâkâm tâip.

⁶ Yuda zengât kendon patâ narâk dâp a tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok olañi arip. ⁷ A nâmbutnâ zen Roma a kutâgât âkonzingi kâmbam kom a nâmbutnâ zângone tâk namin zâambarâwe. Oi osetzinğan a nâi kutnâ Baraba. ⁸ Oi a ambân kâmut, zen a kutâğâren ga mindum kendon dâp sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe. ⁹ Dukune Pilatonâ mâsikâzingâm sâip, “Yuda zengât a kutâ olañsa ari nânğâne dâp upap?” ¹⁰ Tirik namâ galem a patâ, zen Yesugât um kâlak nânğânğâm zâkkâren parâwe, zo nânğâm mâsikâzingip. ¹¹ Sâi ko tirik namâ galem a zen a ambân kâmut zo itâ dâzânğowe, “Zen sâne Baraba olañbap.” Yatâ sâne dinzinâ luwe. ¹² Oi Pilatonâ dum mâsikâzingip, “Yatâ se, zorat ko Yuda zengât a kutâ sâme, zo dap okñanğâbatkât se?” ¹³ Mâsikâzingi aksik patâ

itâ sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.”¹⁴ Sâne Pilatonâ sâip, “Wan tosgât?” Sâi zen aksik patâ lâuziņ mâtakâm den kâtik sâwe, “Zâk poru nagân kune moik.”¹⁵ Yatâ sâne Pilatonâ umziņâ âkâbapkât Baraba olaņ ziņgip. Ka Yesu ko sâi inzutņâ lapitņâ poru nagân kune mumbapkât kâwali a bitziņan pâip.

Yesu kom mem nâi nâi okņangâwe.

(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

¹⁶ Oi kâwali a zen Yesu mirin gâbâ diim ga kâwali a zengât namâ sângânņan dâmân kâligen bagiwe. Bagim sâne kâwali a aksik mindum gawe. ¹⁷ Oi kâwali a zengât hâmbâ kuriņ nâi giņangâne giarip. Oi tâk sâtмам gonkom Yesu kâukņan pane giarip. ¹⁸ Yatâ opņâ pam diim sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” ¹⁹ Den yatâ dukum kâukņan kom zâkkâren tâpkuwe. Siminziņ liim kwap sarâ sarâ mâpâsiwe. ²⁰ Yatâ kom siņan gem kâwali hâmbâ kwâkâm zikņâ hâmbâ giņangâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

²¹ Âi mâtâbân a nâi muyagiwe, kutņâ Simon, Kirene gokņâ. Alesande sot Rupu, zekât ibâ. Zâkņâ kamân mâigân gâbâ gâi kâwali a ziņ muyagem sâne Yesugât poru nak lugi âiwe.

²² Diim âim hân nâi kutņâ Goli-gata (niņ denân ko, kâuk sinjit), zoren takâwe. ²³ Zoren takâm waiņ too kâtik sot um gulip too mâpot pindânâ sâne birip. ²⁴ Oi poru nagân kuwe. Kune kiri kâwali a zen hâmbânâ minam wenzu pane muyageip dâp mem nanğâwe.

²⁵ Mirâ haņsâi mirâsiņ dâp nâmburân kimembut oi ko kuwe. ²⁶ Kune kiri kâukņan poru nagân

den itâ kulemguwe, “Zâk Yuda zengât a kutâ.”²⁷ Oi kâmbam ku a zagât zâkom, nâi toren nâi toren zâkone kirâwet. (²⁸ Kembugât ekabân den itâ ziap, zo bonņâ oip. Den zo itâ, “Zâk bâliņ mâme a oserân pamņâ sâwe, ‘A zi zen bâliņ mâme a.’ ”)

²⁹⁻³⁰ A ambân mâtâbân âim gam mem ge kwâkwat den dukum sâwe, “Tirik namâņ kâdanâ sirâm karâmburâk tuum nanğâbat sâin, zorat poru nagân gâbâ âkâm ge.” ³¹ Tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesugât sâm, mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A ambân nâmbutņâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomâip. Zikņangât ko kwaksap. ³² Zâk Kristo, Isirae a nengât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi ekņâ diņâ nângâm, nângâm pâlâtâņ kwâkņangânat.” A zagât poru nagân zâkowe, zekoot yatik sâm bâliņ kwâkņangâwet.

³³ Mirâ bâkņan oi nâtâtik muyagem hân dâp op zeî mirâ oi âkip. ³⁴ Mirâ oi Yesuņâ den sâm kambâņ sâip, “Eloi, Eloi, lama sabatini (niņ denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birâniğat)?” ³⁵ Yatâ sâi a ambân kirâwe, nâmbutņâ ziņâ nângâm sâwe, “Zi nângânek. Elia konsap.” ³⁶ Yatâ sâm a nâi sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem sum kapiņkum ga winigâ too kâlakņoot Yesu lâuņan pamņâ bukurâp itâ sâm dâzângoip, “Nen tap iknâ. Eliaņâ perâkņak ga mâkâbap mo buņâ?” ³⁷ Oi Yesu zâk donjeb kambâņ moip.

³⁸ Moi ko tirik namin sângum patâ kinmâip, zo oloņ gei kwâkip. ³⁹ Oi kâwali a zengât galem a, zâk mâte kin egi moi sâip, “A zi zâk perâkņak Anutugât nanņâ ândeip.” ⁴⁰ Ambân nâmbutņâ kârebân kin ek nângâwe. Zengât

oserân Maria Madala kamân goknâ sot Maria Yakobo zâk sigan sot Yose, zekât mamziknâ sot ambân nâi, kutnâ Salome. Zen ârândân kirâwe. ⁴¹ Ambân zen mârum Yesu Galilaia hânân molim kore oknangâm ândiwe. Oi zenâk buñâ. Ambân nâmbut ârândân Yesu molim Yerusalem kamânân gam ândiwe. Zen aksik ek kirâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁴² Mirâsinj geibâ sâi Yuda zengât kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk oip. ⁴³ Narâk zoren Yosepe Arimataia kamânân goknâ, zâk gâip. Zâk a sâtnâ zengât kâmurân ândeiñnâ Anutugât um topnjan ândiândigât umñâ patâ kirip. Zâknâ kengât buñ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârânjgât ninan sâmbu dukuip. ⁴⁴ Dukuï ko Pilatonjâ mârum muap mo taap sâmbu kâwali a zengât galem a zo sâi gâi mâsikip, “Mârum muap mo taap?” ⁴⁵ Oi kâwali a galem zâknâ sâip, “Mârum muap.” Yatâ sâi Pilato zo nângâm Yosepenjâ mem hangubapkât sâip ⁴⁶ Sâi Yosepenjâ sângum kâu nâi kwâlâm âim Yesu kâmbârânjâ poru nagân gâbâ kwâkâm sângumñâ kâpeip. Kâpim mem âim kâmbârânjâ unaknjan pâip. Kâmbârânjâ zo a nâinâ kârâm kubigip. Pamñâ kâmbârânjâ mem kâbakñei âi kwârakuip. ⁴⁷ Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yosegât mamñâ, zet ârândânjâ egitâ hangui.

16

Yesu mumujan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

¹ Yuda zengât kendon âki ko Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yakobogât mamñâ sot Salome, zen Yesugât kâmbârânjâ sanjonam too sot kelâk wârân

âlipnâ, zo sângân miwe. ² Yuda zengât kendon âki ko mirâ hanjsâsâgât ambân karâmbut zo, zen zaatnâ Yesugât kwagân âine mirâsinj takip. ³ Oi zen itâ âraguwe, “Nâinâ kâmbârânjâ patâ zo mem pâi ko kâmbârânjâ baginat?” ⁴ Yatâ sâmbu kwagân takâm igâwe. Kâmbârânjâ patâ nâi zo kâbakñine zeip. ⁵ Kâmbârânjâ zo pâronsâm kiri ekñâ bagimñâ bongen a nâi hâmbârânjâ kâu tâi ekñâ pâràkpam imbanjâziñ buñ oip.

⁶ Oi a zorânjâ itâ sâmbu dâzângoi, “Mân kengât utnek. Zen Yesu Nasarete goknâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap. Gebâknik zi iknek. ⁷ Zen âimñâ Petero sot arâpnâ nâmbutnâ itâ sâmbu dâzângonek. ‘Zâk Galilaia hânân âi kândom otziñgâbap. Zen zoren âi ikpi.’”

⁸ Sâi ambân zen sâmbu dâzângoi sâmbu kengât opñâ kwagân gâbâ gamñâ sârârâk kârâm âiwe. Oi umziñ kengât oi sinji zo a mân dâzângowe.

Yesunâ arâpnâ zengâren âsageip.

(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

⁹ Yuda zengât kendon âki hanjsâsâgât Yesu zâk zaatnâ Maria Madala kamânân goknâ muyagenjâ. Mârumñan wâke nâmburân zagât ambân zorat umñan gei ândine Yesunâ molizijip. ¹⁰ Yesunâ âsagenjâ arâpnâ ziñ isem umbâlâ op zine ambân zo âi sinji dâzângoi. ¹¹ Arâpnâ zen Yesu zaatnâ ambân muyagenjâ, den zo nângâmñâ nângâne bon buñ oip.

¹² Oi azatnâ kamân nâin âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat nâi oi igâwet. ¹³ Muyageziki zet âburem âi arâpnâ nâmbutnâ dâzângoitâ nângâne bon buñ oip.

¹⁴ Zorânjâ bet arâpnâ kiin kânok zen mindumñâ nalemm nem tatne muyageziñgâ. Muyageziñgâ

itâ sârn dâzânḡoip, “Zaarâwan, zorat den sinḡi dâzânḡone zen wangât umziḡ kâtik oi den zo nânḡâne bon buḡ oip?”¹⁵ Yatâ sârḡâ itâ sâip, “Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen sinḡi âlipḡâ dâzânḡobi.”¹⁶ A ḡâiḡâ nânḡâm pâlâtân kwatnigi too sanḡonḡanḡâne zâk sumbemḡât sinḡi upap. Ka nânḡâm pâlâtân mân upap, zo ko sim kârâpkât sinḡi upap.¹⁷ Nânḡâm pâlâtân kwatnim ândibi, zo imbanḡâ zinḡa nânḡât kutnâ sâr nep itâ tuubi. Wâke molibi sot den ḡându unâkḡâ ḡâi sâbi.¹⁸ Zen mulum kâtik bitziḡandâ ḡâsuzinḡâne mân tâmbetzânḡobi. Oi zen too ḡâi a ku, zo nine mân tâmbetzânḡobap. Sisi mâsek zenḡât kâukziḡan bitziḡandâ ḡâsune âlip upi.”

Yesuḡâ sumbemân zarip

(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)

¹⁹ Kembu Yesu zâk den yatâ sâr dâzânḡoi ko Anutuḡâ mem sumbemân zarip. Zoren Anutuḡât âsanḡâ bongen tap ândiap.²⁰ Oi arâpḡâ zen ko âimḡâ kamân dâp sinḡi âlipḡâ sâr âiwe. A ambân zen sinḡi âlip den nânḡâne bon upapkât Kembuḡâ mam otziḡâm imbanḡâ zinḡi sen mârât top top tuunetâ mem kâtikḡan pâip.

Zo yatik.

Yesugât den sinji âlipnâ Lukanâ kulemgui.

*Lukanâ Yesugât den sinji
kulemgum Teopilo pindip.*

¹ A donbep, zen kut nâi nâi bonnâ osetniñan âsageip, zorat den sinji kulemguwe. ² Yesugât arâpnâ, zen zâk sot tapnâ kut nâi nâi zo ek nanngâmñâ dâzângone kulemguwe. ³ Oi nanngoot yatik topñan gâbik kut nâi nâi muyagem gâip, zo mulunâk sârn pitinikum nanngâm nanngâm, Teopilo a patânâ, gâgât den sinji zo kulemgubâman. ⁴ Oi zo sâlâpkum itâ nanngâm kwâtâtiban. Den sinji otgiwe, zo bonnâ.

*Anutugât sumbem a nâinâ
Sakaritagâren âsageip.*

⁵ Herodenâ Yuda hânân a kutâ ândeip, narâk zoren Anutugât tirik namâ galem a nâi ândeip, kutnâ Sakaria. Zâk Abia zâkkât kâmurân goknâ. Ambinnâ Elisabete zâk Aaronğât kiurâpnâ zengâren goknâ. ⁶ Zet Anutu mâtenjan târârak ândiwet. Anutugât gurumin den aksik lum târâraknâ ândiwet. ⁷ Elisabete zâk kâpin ândeipkât murarâ buñ ândim a ambân sombâ urâwet.

⁸⁻⁹ Oi hilâm dâp tirik namâ galem a nâi tirik namin bagimñâ nalem wârânñoot kârâbân oi sei kâbak hitom âlipnâ zâimâip. Oi Sakaria ândei ko zâkkât a kâmut zo zen tirik namâ galem upigât narâknâ mâte oi tirik namin baginam wenzu pane muyageip dâp namin zâimarâwe. ¹⁰ Sakaria zâk tirik namin zâi om tâi a ambân donbep zen âkñan tap Kembugâren ninâu sârn tarâwe. ¹¹ Kembugât sumbem a nâinâ zâkkâren âsageip. Sumbem a zo nalem kâbak uunâ

kândâtñan bongen âsagem kirip. ¹² Âsagem kiri Sakaria eknâ pârâkpan kenğât oip. ¹³ Yatâ oi ko sumbem a zorânâ itâ sârn dukuip, “Sakaria, gâ mân kenğât ot. Kembunâ ninâuğâ nanngipkât ambingâ Elisabete kâmbonâ op nangâ mimbap. Zâkkât kutnâ Yohane sâban. ¹⁴ Umgâ sâtâre upan. Âsagei a ambân donbepñâ umâlep nanngâbi. ¹⁵ Zâk Anutu mâtenjan patâ opñâ ândibap. Oi zâk mamñanğât kâmbu kâligen ze Tirik Kaapumñâ topkwap umñan piksâbap. Zâk wain sot too kâtiknâ mânâk nimbap. ¹⁶ Zâknâ den dâzângoi Isirae a donbep zen umziñ melân Kembugât a upi. ¹⁷ Zâknâ Propete Elia yatâ Kaapum sot imbanâñoot op Kembu kore okñanğâbap. A patâ zengât umziñ melânji katep zengâren âi gâsubap. Oi a um kâtik zen umziñ melânji târârak zengât holi yatâ op ândibi. Zo yatik Kembugât sinji a ambân kubikziñji ândibi.”

¹⁸ Sumbem anâ yatâ sâi Sakaria itâ mâburem dukuip, “Nâ sot ambinâ, net a ambân sombâ, zorat dap op gâgât den nannga bonnâ upap?”

¹⁹ Sâi sumben anâ itâ sârn dukuip, “Nanngâ. Nâ kutnâ Gabirie. Nâ Anutu mâtenjan kinman. Zâknâ sârğonnogi gem ga sinji den âlipnâ zi dâgogan. ²⁰ Zorat nanngâ. Dinnâ nanngâna mân bon uapkat zorat hauñâ kopa op dinğâ buñ op ândina den dâgogan, zo bonnâ muyagibap.” ²¹ Sakaria zâk tirik namin narâk kârep tâi a ambân zen âkñan mambât tapnâ nanngâm kwâkâm tarâwe. ²² Yatâ utne Sakaria zâk gemñâ den dâzângobam kwagip. Kwagi eknâ itâ nanngâwe, “Zâk tirik namin sen mârât eksap.” Yatâ nanngâne Sakarianâ bikñandip dâp otziñgip. Oi dinğâ buñ op ândeip. ²³ Yatâ op

ândim gâi nep tuutuun narâknâ âki kamânân puriksâm arip.

²⁴ Oi bet aminnâ kâmbonâ oip. Oi kâin bâtnâmbut tik ândeip. ²⁵ Oi itâ sâip, “Kembu zâk sâi narâk ziren a ambân mâteziñan anunnâ buñ upap.”

Sumbem a nâinâ Maria muyagenangip.

²⁶ Kâin bâtnâmbut âki Kembuñâ sumbem a Gabirie sângongi Galilaia hânân, Nasarete kamânân arip. ²⁷ Zoren ambân sigan nâi ândeip, kutñâ Maria. Maria zâkkât a sinji zo Dawidigât kiunñâ Yosepe. Zâkkât sinji sâne ândeip. ²⁸ Oi sumbem a zo Mariagâren muyagem itâ sâm dukuip, “Kembuñâ umâlip otgibap. Gâ zorat sâtâre ot. Kembuñâ gâ sot ândiap.”

²⁹ Sumbem anâ yatâ sâm dukui nângi kwakmak oip. Umñan itâ nângip, “Den zo topñâ dapkat sap?”

³⁰ Yatâ nângi sumbem anâ itâ sâm dukuip, “Maria, gâ mân kenğât ot. Anutuñâ gegi âlip uat. ³¹ Nângâ. Gâ kâmbogâ op nangâ mimban. Zâkkât kutñâ Yesu sâban. ³² Zâknâ patâ oi sumbem mariñangât nanñâ sâbi. Kembu Anutuñâ sâkunñâ Dawidi, zâkkât gebâkñan pâmbap. ³³ Oi Isiraegât kiurâp, zengât a kutâ op ândibap. Op ko zâk narâk buñâ ândim zâibap.”

³⁴ Sâi Marianâ itâ sâm dukuip, “Nâ a buñâ ândianân den sat, zo dap op âsagibap?”

³⁵ Yatâ sâi sumbem anâ den itâ mâburem pindip, “Tirik Kaapumñâ gâ sot gei tâpap. Oi sumbem mariñangât imbanandâ mamñâ tatgibap. Zorat nangâ zo Anutugât nanñâ sâbi.

³⁶ Oi nâi dâgoga nângâ. Bukugâ Elisabete, zâk ambân sombânâ nanñâ mimban. Elisabetenâ kâmbonâ tâi kâin nâmburân kânok

âkip. Zâk kâpin ambânñâ yatâ uap. ³⁷ Anutu zâk kut nâi nâi tuubam mân kwakmap.”

³⁸ Yatâ sâi ko Marianâ itâ sâm dukuip, “Nâ Kembugât kore ambân. Zorat ko den sat, zo âlip otnibap.” Yatâ sâi sumbem anâ birâñangâm arip.

Marianâ Elisabetegâren âi egip.

³⁹ Maria zâk mâik nâi ândim zaatñâ Yuda zengât barin kamân nâi tâip, zoren arip. ⁴⁰ Âi takâm Sakariagât mirin zâim Elisabete sâm sâtâre okñangip. ⁴¹ Yatâ mângari nângi umñan katep seronkoip. Oi Tirik Kaapumñâ Elisabete umñan piksâi den kâtikñâ sâm itâ sâip, ⁴² “Bukunâ, Anutuñâ mäsop mingibap. Ambân nâmbut zengât mäsop yatâ buñâ. Walâm mingibap. Oi kâmbogâ kâligen muyagem ziap, zâk yatik mäsop miñangâbap. ⁴³ Opon, Gâ kembunangât mamñandâ nâgâren gaat. ⁴⁴ Gâ mângannina kâmbonan katep sâtâre op âim gâi nângan. ⁴⁵ Gâ Kembugât den nângâna bon oip, zorat gâgât nânga sâtârenjoot uap.”

Marianâ mâpâmâpâse den sâip.

⁴⁶ Oi Marianâ itâ sâip, “Nâ umnandâ Kembu sâm âlip kwâkñangan. ⁴⁷ Um dâpnandâ Anutu kubikkubiknâ sâm sâtâre okñangan. ⁴⁸ Nâ zâkkât kore ambân giginâ ua ko nâ mem zâi kwatnigap. Zorat a ambân zen sâm bâbalañ kwatnibi. ⁴⁹ Kembu zâk kâwaliñootñâ nâgâren kulem mârâtñoot kuap. Kutsinjinâ hâlâluyâk ziap. ⁵⁰ Hurat kwâkñangâme, zen um lumbeñangât opñâ kisânğoit, sâkurâpniñ zengâren gâbâ on galem otziñgâm gâip. ⁵¹ Imbanâñangât opñâ a umziñangât zâizâinñâ op ândime, zo zângom kâbaknei sinjuruñ âime. ⁵² A kutâ zen

ko kâbakjeziŋgi ginetâ a giginâ minziŋgâm zâi zâmbanmap. ⁵³ A ambân kâbâ kanpitâ, zo kâbâ kwatziŋgâmap. Oi sikumziŋ patâ, a zo kâbakjeziŋgi bet bâsanj âime. ⁵⁴ Oi Isirae kore a ambân gakânjâ um lumbenjanġat op tânzânġoip. ⁵⁵ Sâkuniŋjâ Abaram sot kiurâpŋjâ ândibi, zen um lumbenjanġat den dâzânġoip. Zorat yatâ otniŋġip.” ⁵⁶ Oi Maria zâk kâin karâmbut Elisabete sot ândim kamânŋan âburem arip.

Yohane âsageip.

⁵⁷ Elisabete zâk katap mimiŋ narâk oi nanŋa meip. ⁵⁸ Katap âsagei ko kamârâpŋjâ sot torerâpŋjâ, zen Kembu umâlepŋjanġat bonŋjâ zâkkâren muyageipkât umâlîp nânġawe.

⁵⁹ Katap âsagei sirâm nâmburân zagât tapŋjâ karâmbuŋan a ambân zen mindumŋjâ katap kwabâ kwâkjanġawe. Oi ibânjâ Sakariagât kutŋjâ pindânam sâwe. ⁶⁰ Sâne mamŋandâ kwâkâziŋgâm sâip, “Buŋjâ. Kutŋjâ Yohane sânat.” ⁶¹ Sâi itâ dukuwe, “Torerâp zengâren kot yatâ zo mân ziap.” ⁶² Sâm kwâkâyanġâm Sakaria zâk nanŋanġat kutŋjâ sâbapkât betŋjâ dâp okŋanġawe. ⁶³ Okŋanġâne ekap nibigât bikŋandâ dâp tuugi pindâne zitâ kulemguip, “Kutŋjâ Yohane.” Yatâ kulemguî zen ekŋjâ pârâk parâwe. ⁶⁴ Oi zorânġak nâmbâlamŋjâ puriksâi den sâm Anutu mâpâseip. ⁶⁵ Oi ko kamân toren toren a ambân tap âiwe, zo den zo nânġâne imbanjâ oip. Oi Yuda zengât barin ândiwe, zo zen siŋgi âragum nanġawe. ⁶⁶ Oi zen den zo nânġâm itâ sâwe, “Katep zo lâmbatŋjâ dap upap?” Sâne Kembuŋjâ katap zo galem oi ândeip.

Sakarijanġa den sâm Kembu mâpâseip.

⁶⁷ Ibânjâ Sakaria zâkkât umŋan Tirik Kaapum piksâi mâpâmâpâse den itâ sâip, ⁶⁸ “Isirae a ambân nen Kembuniŋjâ Anutu mâpâsinâ. Zâkŋjâ arâpŋjâ nen niŋġitŋjâ tâbanij miap. ⁶⁹ Oi kore anjâ Dawidi, zâkkât kiurâpŋjâ nengâren gâbâ a ŋjâi bâliŋan gâbâ mâkâniŋġabapkât sâi âsagiap. A zo zaat betniŋan mimap. ⁷⁰ Mârumŋan sâi Propete gakârâp den kânŋan sâwe, zorat dâp yatâ âsagiap. ⁷¹ Zâkŋjâ kâsa otniŋġame, zengât bitziŋan gâbâ betniŋan mimap. Um kâlak otniŋġame, zengât bitziŋan gâbâ gâbâreniŋġabap. ⁷² Sâkurâpniŋjâ zen sot um lumbegât târotârô oip, zo nânġâmġik otniŋġabapkât sâip. ⁷³ Kâsarâpniŋjâ zengâren gâbâ mâkâniŋġabapkât sâkuniŋjâ Abaram sâm kâtigenanġip. ⁷⁴⁻⁷⁵ Yatâ otniŋgi sâkniŋ sânduksâi um hâlâlû, um salek ândim ninâu sâm ândim munat.

⁷⁶ Oi katap, gâ sumbem mariŋanġat Propete a op ândiban. Oi Kembu kâdom okŋanġâm mâtâp kârâm kubikpan. ⁷⁷ Oi Kembugât a ambân kâmut kubikkubik den dâzânġona nânġâm unziŋ melânne Kembu zâk tosaziŋ gulipkubap. ⁷⁸ Anutu zâk umŋjâ patâ nengâren ziapkât sâi ŋâtâtigân gâbâ haŋsâbap. ⁷⁹ Mârum ŋâtâtigân ândim munam urâwen. Irak ko âsakŋjâ niŋġabap. Âsakŋjâ âsagei lumbenjanġat mâtâp ekŋjâ lâŋnat.”

⁸⁰ Oi katap zâk um sâkŋjâ lâmbarip. Oi mirâ kamân âtânŋan ândei nep narâk mâte oi Isirae a ambân zengâren âsageip.

2

*Yesu katap âsageip.
(Mt 1:18-25)*

¹ Narâk zoren Roma zengât a kutâ Augusto zâkkât den itâ zeip, “A ambân hân dâp kutziŋ

kulemgum sâlâpkubi.” Nep zo mârûmjan mân tuuwe. ² Kwirinio zâk Siria hânân a kutâ op ândei nep zo topkwarâwe. ³ A ambân ândiwe aksik kutziñâ kulmegunam utne kamân topziñan âiwe. ⁴ Yosepe zâk Dawidigât kiun, zorat Galilaia hânân Nasarete kamân birâm Yudaia hânân Dawidigât kamân Betelem, zoren zarip. ⁵ Oi ambân sinjiñâ Maria, zâk zot kutzikjâ kulemgubâ sâi kâmbonjoot diigi âiwet. ⁶ Âi takitâ Maria katep mimiñ narâkñâ oip. ⁷ Narâk oi kândom nanñâ memñâ sângumñâ kâpimñâ bâu patâ makaugât wañgâyân pâi gei zeip. A ambân zen zâk lomba mirâ piksâwegât kianj kârûmñâ makaugât wañgâyân pâitâ gei zeip,

⁸ Oi nâtik zoren kamân nanjâmñan a nâmbutñâ râma galem tarâwe. ⁹ Galem tatenetâ Kembangât sumbem a nâiñâ zengâren âsagei Kembangât âsakñandâ âsageziñgi kenjât donjebp urâwe. ¹⁰ Oi sumbem a zorâñ itâ sâmbâ dâzângoip, “Zen mân kenjât utnek. Nâñgânek. Nâ zengât den sinji âlip mem gaan. A ambân zen zo nâñgâmñâ sâtâre upi. ¹¹ Itârâñ sirâm ziren kubikkubik marinñâ, Kambu Kristo, Dawidigât kamânân âsageziñgap. ¹² Oi sâmbâ mânâñgât ziñga nâñgânek. Zen katep mâik nâi sângumñâ kâpimñâ makau zengât nalem ninij wañgâyân ziap, zo âi ikpi.” ¹³ Den yatâ sâi zorenâk sumbem a kâmut patâ bukuziñanñâ gemñâ Anutu itâ sâmbâ mâtâsiwe, ¹⁴ “Anutu u sumbemân sâmbâ âlip kwâkñanñânâ. Zâkñâ hânân a buku otziñgap, zengâren um lumbe muyagibap.”

Râma galem a, zen Yesu âi igâwe.

¹⁵ Sumbem a, zen âburem zâine galem a zen itâ sâmbâ âraguwe, “Nen Betelem kamânân zâim Kembuñâ den sap, zorat bonjâ iknâ.” ¹⁶ Yatâ sâmbâ kek zâimñâ Maria sot Yosepe muyagezikâm katep mâik makau wañgâyân zeigâwe. ¹⁷ Oi âimñâ a ambân sumbem anjâ den sâip, zo dâzângowe. ¹⁸ Oi galem a zengât den nâñgâwe, zo nâñgâne imbânâ oip. ¹⁹ Marianñâ ko den zo nâñgâm kwâtâtem ândeip. ²⁰ Râma galem a, zen âburem âim sumbem agât den sot Yesu katep igâwe, zorat Anutugâren sâiwap sâmbâ mâtâsiwe.

Simeonj sot Hana, zekât den.

²¹ Yesu katep âsagem zeigârâm nâmburân karâmbut oi kwabâ kom kutñâ Yesu sâwe. Mârûm Maria mân kâmbonj oi ko kot zo sumbem a nâiñâ sapsum dukuip. ²² Mosegât den zeip, zo luwe. Marianñâ kendon ândimñâ Yosepe sot Yesu katep mem Yerusalem kamânân zâim mamñâ sot nanñâ, zet Mosegât den lum sâkzik salek upapkât Anutugâren lâmban uwet. ²³ Zorat Kembangât ekabân gurumin den nâi itâ ziap,

²⁴ “Kândom narâpziñâ âsagine Kembangât sinji sâbi. Sâmbâ kembâ patâ zagât mo mâik zagât, zo mem Kembangât sinji sâmbâ kom umbi.”

Oi zet Kembangât gurumin den zo wâratkum urâwet.

²⁵ Oi Yerusalem kamânân a nâi ândeip, kutñâ Simeonj. Zâk a târârak ândim Isirae a zengâren lumbenñâ muyagibapkât mambât ândeip. Oi Tirik Kaapumñâ umñan gei piksâm den itâ sâmbâ muyagem pindip, ²⁶ “Gâ mân mona Kambu Kristo muyagei ikpan.” ²⁷ Oi Tirik Kaapumñâ okñanñgi tirik namin zarip. Zari Maria sot Yosepe, zet Mosegât den lum Yesu katep mem zâiwet. ²⁸ Mem zaritâ Simeonñâ katep zo lumñâ Anutu itâ sâmbâ mâtâsiwe, ²⁹ “O

Kembu, den sâin, zorat bonnâ âsagiap. Zorat umnâ âlip oi mumbat. ³⁰ Sinnandâ kubikkubik a zi eksan. ³¹ Kubikkubik a zi hân dâp anâ ambânjâ zinjâ ikpigât muyagiat. ³² Zâknâ kwakmak a ambân kamân nâin nâin ândie, zen âsaknâ zingâbap. Isirae a nengât kutsinginiñâ lum zaatpap.” ³³ Yesu katepkât yatâ sâi ibâ mamñâ ziknâ nângitâ imbanâ oip. ³⁴ Oi Simeonâ Anutu âlip otzingâbapkât sâm Maria itâ sâm dukuiip, “Katep zirânjâ Isirae a nâmbutñâ zâmbari gine nâmbutñâ ko lum zaatzingâbap. Yatâ oi a nâmbutñandâ sâm bâliñ kwâknangâbi. ³⁵ Zo yatâ âsagei a donbep nângânângâziningât topñâ muyagibap. Oi gâ ko sâknam kâlakñâ nângâban.” Simeonâ Maria den yatâ zo sâm dukuiip.

³⁶ Oi ambân nâi ândeip, kutñâ Hana, Panuegât bâratñâ. Aseregât kiurâp zengâren gokñâ. Katepñan gâbâ a mem zâk sot ândei kendon nâmburân zagât âki moip. ³⁷ Malâ ândim zari kendonñâ 84 oi sombâ oip. Ambân zo Propete ambân. Zâk tirik namin âsâbânjâ ândimñâ nalem birâm Anutugâren ninâu nep tuum ândimâip. ³⁸ Ambân zorânjâ narâk zoren tirik namin zâim katep ekñâ Anutu sâm âlip kwâknangip. Yerusalem kamânân Kristo muyagibapkât mambât ândiwe, zen Yesu katepkât sinji dâzângoip.

³⁹ Maria sot Yosepe zet Kembugât gurumin den sâsânjâ, zo op nangâm Galilaia hânân, Nasarete kamânân puriksâm âiwet. ⁴⁰ Zoren ândeitâ Anutuñâ kâtep galem okñanngi lâmbatñâ kâtigem nângânângânjâ patâ oip.

Yesu katep kendongât Yerusalem kamânân zarip.

⁴¹ Maria sot Yosepe zet kendon patâ dâp Yerusalem kamânân

zâimarâwet. Yuda zengât kendon patâgât zâimarâwet. ⁴² Oi Yesu katep kendonñâ kiin zagât oi kendongât zâizâin narâk mâte oi diigitâ ârândânjâ zâiwe. ⁴³ Zâi ândine kendon âki Maria Yosepe, zet Yesu katep mân nângâm Yerusalem kamânân pâitâ ândei ziknâ puriksâwet. ⁴⁴ Puriksâm a oserân mârûm ariap sâm âi mâtâbân buku torerâpzik zengâren kârûm ândeitâ nâtiksaip. ⁴⁵ Zengâren mân muyagemñâ âburem Yerusalem kamânân kârûm âiwet. Kârûm ândeitâ sirâm zagât âkip. ⁴⁶ Âki ko sirâm karâmbuñan tirik namin tâi muyagiwet. Zâk zoren Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât oserân tap dinzîñâ nângâm topñangât mâsikâzingip. ⁴⁷ Oi a tarâwe, zen aksik nângânângânjâ sot dinjâgât nângâmñâ imbanâzîñ buñ oip. ⁴⁸ Zengât oserân tâi ibâ mamñâ zet ekñâ pâràk parâwet. Oi mamñandâ itâ sâm dukuiip, “Katep, gâ wangât yatâ otnikat? Oi ibâgoot, net umbâlâ op kârûgim ândiet.” ⁴⁹ Sâi Yesujâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet wangât kârûnim ândiabot? Nâ Ibânangât nebân ândibatkat sâm nigip. Zet zo dap yatâ mân nângabot?” ⁵⁰ Yatâ sâi den zo nângâm kwagâwet.

⁵¹ Oi ibâ mamñoot Nasarete kamânân âburem arip. Zoren sâtzik lum kore otzikâm ândeip. Mamñâ mârûm zâkkât dijâ nângip, zorat nângâmñik ândeip. ⁵² Yesu zâk nângânângâ sot sâknâ ârândânjâ lâmbat ândei Anutu sot a, zen ek nângâne âlip oip.

3

Yohane nep topkwâip

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Yo 1:19-28)

¹ Tiberia Sisa zâk kendonñâ kiin bâtnâmbut Roma a kutâ op ândei Yohaneñâ nepñâ topkwâip. Narâk zoren Pontio Pilatonjâ Yuda

hânân a kutâ ândeip. Herodeñâ Galilaia hânân a kutâ op ândeip. Zâkkât munñâ Pilipo, zâk Ituraia sot Trakaniti hânân a kutâ op ândeip. Lisania zâk Abilene hânân a kutâ ândeip. ² Narâk zoren Hanasi sot Kaipa, zet tirik namâ galem a zengât patâziñâ op ândiwet. A zo a kutâ sot a sâtnjâ ândiwe. Narâk zorenâk Sakariagât nanñâ Yohane mirâ kamân âtânjan ândei Anutuñâ nep diñ sâmpindip. ³ Nep diñâ sâmpindi Yodañ too nâmbut nâmbut âim gam ândim a ambân umziñ melânje too sanjonziñgi tosaziñâ buñ upapkât dâzânjom ândeip. ⁴ Propete Yesaiñâ mârûm ekabân den nñai itâ sâmkulemguiziap, zorat bonñâ muyageip. Den zo itâ, “Mirâ kamân âtânjan a nñaiñâ âsagem den patâ itâ sâmmuyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâne târârak oik. ⁵ Sin dâwe, zo kârâmkwâarakune gânduñ oik. Bak patâ sot mâik kârâmkubikne kelâlun oik. Mâtâp gânjonâ, zo târârak op nanjâbap. Bakñâ sinñâ kâpunñâ kârâmkubiknek. ⁶ Oi a ambân aksik Anutugât kubikkubikñâ, zo ikpi.’”

Yohaneñâ a den girem dâzânjoip.

⁷ Oi a ambân kâmut patâ Yohanegâren âi too sanjonziñgâbapkât sâne dâzânjom sâip, “Mulungât kiurâp zen. Bâliñâziñangât hâuñâ takâziñgâbam uap, zo nñaiñâ dâzânjoip bâliñâziñâ birâbi?” ⁸ Zen umziñ melân orot mâme âlipñâ utnek. Oi umziñan itâ mân nânjâbi, “Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpñoot mân otniñgâbap.” Nâ dâzânjua nânjânek. Anutu zâk sâbâ sâmsâi kât zirân âlip Abaramgât kiurâp upi. ⁹ Zorat sanânjânek Nak nñai bonñâ âlipñâ mân upap, zo ko mariñandâ kârâm

kârâbân umbamap. Nânja zo mârûm nak topñan pâi taap.”

¹⁰ Yatâ sâmdâzânjoip a ziñ mâsikâm sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzânjoip, ¹¹ “A nñai hâmbâ zâgât mem ândim a nñai hâmbâ buñ ândei nñai pindâbap. A nñai nalemgât yatâ upap.” ¹² Oi kât mimiñâ a, zen yatik gamñâ too sanjonziñgâbapkât mâsikâm sâwe, “Patâ, nen dap utnat?” ¹³ Sâne dâzânjoip, “A kutânjâ sâip, yatik mimbi. Walâmñâ mân mimbi.” ¹⁴ Oi kâwali a zen yatik gam sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzânjoip, “Zen a lañ mân zânjom sâkziñanâk sâmkut nñai nñaiziñâ mân mimbi. Patâziñandâ kâtziñâ ziñgâbap, zorik nânjâne âkâbap.”

Yohaneñâ Yesugât topñâ sâmmuyageip.

¹⁵ A ambân zen Yohanegât umzagât opñâ umziñan itâ sâwe, “Zâk Kristo mot nñai.” ¹⁶ Sâne Yohaneñâ itâ sâmdâzânjoip, “Nâ tooyâk sanjonziñan. Ka kândâtnan nñai gam taap. Zâk kâwali nñai zemñangap. Zâk patâ. Nâ yatâ zorân irâ sikumñâ lanjanga mân dap upap. Zâkñâ gamñâ Tirik Kaapum sot kârâp sanjonziñgâbap. ¹⁷ Zâk sombem gâbâgâbâriñoot gamñâ nalemgwapgwapñâ gâbârem mindubap. Oi nalemm bonñâ kubikñâ mirâ umñan pâi tâpap. Iisâk ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

¹⁸ Yohaneñâ girem den zo sot den nâmbutñâ dâzânjom ândeip.

¹⁹ Den yatâ dâzânjom ândimñâ a kutâ Herode kwâkânjagâm dukui. Wangât, zâk munñangât ambân Herodia beknan meip sot bâliñâ nâmbutñâ oip, zorat op ko yatâ dukui. ²⁰ Zorat kwâknan Herodeñâ bâliñâ târokwap Yohane tâk namîn pâip.

Yohanenâ Yesu too sanjorip.

(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Yohane tâk namin mân tâip, narâk zoren a donbep patâ Yohanegâren gane too sanjonziŋgi ko Yesu zâk yatigâk ari sanjonŋanŋip. Sanjori kin ninâu sâm tâi sumbem pâronŋsâi Tirik Kaapumŋâ tobatŋâ nii kembâ yatâ op zâkkâren gem gam kwâkŋan pâip. ²² Oi sumbemân gâbâ den ŋâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranŋmap. Gekŋâ umnâ âlip opmap.”

Yesugât sâkurâpŋâ.

(Mt 1:1-17)

²³ Yesu zâk kendon 30 upâ sâi nepŋâ topkwâip. Oi a ziŋâ zâkkât nanŋâne Yosepegât nanŋâ oip. ²⁴ Yesugât âsenâ Eli, zâk Matatagâren gâbâ âsageip. Matata zâk Lewigât kiun. Lewi zâk Melikigât kiun. Zâk Yanaigât kiun. Zâk Yosepegât kiun. ²⁵ Zâk Matatiagât kiun. Zâk Amongât kiun. Zâk Nahumgât kiun. Zâk Esiligât kiun. Zâk Nagaigât kiun. ²⁶ Zâk Maatagât kiun. Zâk Matatiagât kiun. Zâk Simeingât kiun. Zâk Yosegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ²⁷ Zâk Yoanangât kiun. Zâk Resagât kiun. Zâk Serubabegât kiun. Zâk Salatiegât kiun. Zâk Nericât kiun. Zâk Melikigât kiun. ²⁸ Zâk Adigât kiun. Zâk Kosamgât kiun. Zâk Elimadamgât kiun. Zâk Eregât kiun. ²⁹ Zâk Yosugât kiun. Zâk Eliesegât kiun. Zâk Yorimgât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Lewigât kiun. ³⁰ Zâk Simeongât kiun. Zâk Yudagât kiun. Zâk Yosepegât kiun. Zâk Yonamgât kiun. Zâk Eliakimgât kiun. ³¹ Zâk Meliagât kiun. Zâk Menagât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Natanŋât kiun. Zâk Dawidigât kiun. ³² Zâk Yesegât kiun. Zâk Obedegât kiun. Zâk Boasigât kiun. Zâk Salagât kiun. Zâk Nasongât

kiun. ³³ Zâk Aminadabagât kiun. Zâk Adamingât kiun. Zâk Aranigât kiun. Zâk Hezorongât kiun. Zâk Peresegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ³⁴ Zâk Yakobogât kiun. Zâk Isakagât kiun. Zâk Abaramgât kiun. Zâk Teragât kiun. Zâk Nahogât kiun. ³⁵ Zâk Serukkât kiun. Zâk Reugât kiun. Zâk Pelekkât kiun. Zâk Ebergât kiun. Zâk Selagât kiun. ³⁶ Zâk Kenangât kiun. Zâk Apaksatkât kiun. Zâk Semgât kiun. Zâk Noagât kiun. Zâk Lamekkât kiun. ³⁷ Zâk Metuselagât kiun. Zâk Henokkât kiun. Zâk Yeretkât kiun. Zâk Malaleligât kiun. Zâk Kenangât kiun. ³⁸ Zâk Enosigât kiun. Zâk Setkât kiun. Zâk Adamgât kiun. Adam, zâk Anutugâren gokŋâ.

4

Satanâ Yesu mâsikip.

(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Tirik Kaapumŋâ Yesu umŋan piksâm okŋanŋi Yodaŋ too birâm barin mirâ kamân âtânŋan âi ândeip. ² Oi zoren ŋâtik sot sirâm 40 ândei Satanŋâ mâsikâm ândeip. Oi narâk zoren nalem buŋ ândimŋâ tepŋanŋât oip. ³ Tepŋanŋât oi Satanŋâ itâ sâm dukuiŋ, “Gâ Anutugât nanŋâ ândiat oi ko kât zirâŋ sâna nalem oi ne.” ⁴ Yatâ sâi ko Yesuŋâ itâ sâm dukuiŋ, “Kembugât ekabân den ŋâi itâ ziap, ‘Anâ nalemak nem mân ândinat.’”

⁵ Sâi ko Satanŋâ bak kârep ŋâin diim zâim hân dâp a kâmut kâmutŋâ sot sikum kut ŋâi ŋâi âkŋâlênŋoot, zo tirâpkoip. ⁶ Oi itâ sâm dukuiŋ, “Imbanâ sot kutsingiziŋ patâ zemziŋgâm ariap, zo gâ gibat. Zo nâgât bitnan pâipkât ŋâi mo ŋâi pindâbâ sâm âlip pindâbat. ⁷ Zorat gâ umnâ topŋan ga pindiŋsâna gâgât op nanŋâbab.” ⁸ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuiŋ, “Den kulem ŋâi

itâ ziap, ‘Gâ Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Zâk kânok kore okņanğâban.’”

⁹ Sâi Sataņņâ Yerusalem kamânân tirik namân pum kwâkņan pâi kiri itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nanņâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. ¹⁰ Den kulem nâi itâ zo ziap, zo nanğâ, ‘Anutu zâkņâ sumbem arâp zengât bitziņan gâbanbap. ¹¹ Ziņâ bitziņandâ mingim geine kâtņâ mân gobap.’” ¹² Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Den nâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ zâizâiņ mân okņanğâban.’”

¹³ Sataņņâ den top topņâ sâm mâsikamņâ birâm narâk nâigât mambât ândeip.

Yesuņâ Nasarete kamânân den dâzânğoi.

(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Tirik Kaapumņâ Yesu mam okņanği Galilaia hânân âbureip. Âburei den sinğiņâ kamân dâp nânğâm nanğâwe. ¹⁵ Oi kamân dâp mâpâmâpâse namin zâimņâ sinği âlip dâzânğomâip. Dâzânğoi a ambân ziņâ sâm bâbâlan kwâkņanğâwe.

¹⁶ Ândim âimņâ kamânņâ Nasarete, zoren âi yatik kendon nâin mâpâmâpâse namin zarip. Zâk kendon dâp yatâ opmâip. Namâ kâligen zâim den sâlâpkum zingâbam zaarip. ¹⁷ Zaari ko Propete Yesaia, zâkkât ekap pindâwe. Pindâne mâbâlakņem den itâ zeip, zo muyageip.

¹⁸ “Kembugât Kaapumņâ nâğâren ga tap nep itâ sâm niğip, ‘A giğiņâ sinği âlip dâzânğoban. Tâk namin zâambarâwe, zo olaņziņğâban. Sinziņ bâpsâsâņ sinziņ mem kubikziņğâban. A kâbakņezziņğâwe, zo luziņğâban. ¹⁹ Kembu betniņan mimbapkât

narâkņâ mâte uap, zorat dâzânğoban.”

²⁰ Den yatâ sâlâpkumņâ Yesuņâ ekap namuņ ekap galem a pindâm ge tâip. Tâi ko a mâpâmâpâse namin tarâwe, zen aksik patâ zâkkâren sen kwap Yesu igâwe. ²¹ Oi den itâ topkwap dâzânğoi, “Kembugât den sâlâpkua nânge, zo itârân bonņâ âsagiap.” ²² Sâi zen diņâ nânğâne kelâkņoot oi imbaņâziņ buņ oip. Oi ko itâ sâwe, “A zi Yosepegât nanņâ, zo ka.”

²³ Sâne itâ sâip, “Zen nâgât den sumbuņâ kom itâ sâbi, ‘Gâ sisi mâšek kubikkubik a ândiat oi ko giğâ sâkkâ kubikpan. Kapenaum kâmânân a ambân kubikziņğâna sinğigâ nânğâwen. Zo yatik kamângan tuuna iknâ.’”

²⁴ Yatâ sâmņâ sâip, “Nâ perâkņak dâzânğobâ. Propete nâi zik kamânņan nep tuugi nânğâne yenņâ opmap. ²⁵ Oi perâkņak dâzânğobâ. Propete Elia ândei maa patâ kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok yatik kiri pu patâ âsagem hân dâp op zeip. Oi narâk zoren Isirae hânân ambân malâ doņbep ândiwe. ²⁶ Ka Anutuņâ Elia sâņgongoi Sareta kamân Sidoņ hânân ambân malâ nâi ândeip, zâkkâren arip. ²⁷ Oi Propete Elisa ândeip, narâk zoren Isirae hânân sâk bâlâ a doņbep ândiwe. Oi zengâren gâbâ nâiņâ mân âlip oi Naemaņ, Siria hânân gok, zâk kânok âlip oip.

²⁸⁻²⁹ Yatâ sâm dâzânğoi a ambân mâpâmâpâse namin tarâwe, zen kuk opņâ Yesu gâsum diim kamân kândâtņan âim bakņâ sim nâi kiribân pânam urâwe. ³⁰ Pânam utnetâ zâkņâ puriksâm osetziņan gâbâ arip.

Yesuņâ Kapenaum kamânân nep tuugip.

(Mk 1:21-28)

³¹ Galilaia hânân kamân nâi tâip, kutņâ Kapenaum. Yesu zâk

zoren âi takâm kendonân den sâmbâ dâzân goip. ³² Den dâzân goi a ambân zen dijnâ nân gâm nâ itâ nân gâwe, “Zâk sin gi âlip marinjâ yatâ den imbanjâ noot sâmbâ dâtnân guap.” Yatâ nân gâm imbanjâ zin buj oip. ³³ Oi mâpâmâpâse namin a wâke noot nâi tâip. Wâke nâ Yesu ek nâ den yu kambân sâmbâ sâip, ³⁴ “Ye, Yesu Nasarete gok nâ, wan otnin gâbam gaat? Gâ tâmbet nân gobam gaat? Nâ topkâ nân gan. Gâ Anutugât tirik a.”

³⁵ Yatâ sâi Yesu nâ den ok nân gâm sâip, “Gâ hirin sâmbâ ayân gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi wâke nâ a laj kâbak nêi a ambân mâte zin gan gei ze arip. Oi a zo mân tâmbet koip.

³⁶ Oi a zen ek nâ imbanjâ zin buj oi âragwârâgu op sâwe, “Den zi dap dap? Zâk imbanjâ patânâ wâke den dâzân goi takâm âime.” ³⁷ Oi sin ginjâ kamân dâp laj kârâm arip.

Yesu nâ Simon sibunnâ sot a nâmbut nâ kubik zin ginjip.

(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

³⁸ Yesu zâk zaat mâpâmâpâse namin gâbâ gem nâ Simon gât mirin zarip. Zoren Simon sibunnâ mâsek ok nân gi sâknâ kârâp op zeip. Oi zâkkât op nâ Yesu dukuwe. ³⁹ Oi Yesu nâ goot nân âi kin nâ mâsek den dukui birân ginjip. Oi ambân zo zorenâk zaat nalem om zin gâ zin ginjâ oip.

⁴⁰ Mirâsin giari a ambân zinâ bukurâpzin sisi mâsek, zo Yesugâren diizin gâm gane bik nâ kâukzin gan pam mâsek mem sânduk nân kwat zin ginjip. ⁴¹ Oi a ambân donj bep wâke zinjâ molizin ginjip. Wâke zen a zengâren gâbâ gam den kambânjâ sâmbâ itâ sâwe, “Gâ Anutugât nannâ.” Yatâ sânam utne mân sâbigât dâzân goip. Zen top nâ nân gâne Kristo oip. Zo sapsubegât sâip.

⁴² Mirâ hanjâi mirin gâbâ gem nâ a mân ândiandin gan, zoren

arip. Oi a ambân zen kârâm âim muyagem zen sot ândibap kât anjân kârâne itâ sâmbâ dâzân goip, ⁴³ “Kamân toren toren zie, zoren âi Anutugât um top nân ândiandin gât den sin gi âlip nâ dâzân gobat. Nâ nep zo tuubatkât sanjonnogi gewan.” ⁴⁴ Yatâ sâmbâ Yuda zengât mâpâmâpâse namâ tap arip dâp den sin gi âlip dâzân gom ândeip.

5

Yesugât sâtnâ lum sarugât zuu donj bep miwe.

(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

¹ Narâk nân Yesu Genesarete saru sâtnân âi kiri a ambân Anutugât den nân gânam ga mindunân gâwe. ² Mindunân gâne kiri wangâ zagât saru sâtnân tâitâ egip. Wangâ mâirâp, zen wangâyân gâbâ gem irâ too sanjonn kirâwe. ³ Yesu nâ wangâ zo egip. Nâi Simon gât sin gi, zorân zâim dukui wangâ zo mâik nâi aline ari zoren kin sin gi âlip sâmbâ dâzân goip. Oi a ambân zen sagân tap nâ nân gâwe.

⁴ Dâzân gom nâ Simon itâ sâmbâ dukui, “Saruyân âim nâ zuu sâmbubigât irâ pane giarik.” ⁵ Sâi Simon itâ sâmbâ dukui, “Patâ, nen nâtik nep tuum ândim zuu nâi mân mien. Laj gâgât sâtkâ lum âi irâ dum pâmbat.” ⁶ Oi irâ pane giari zuu donj bep piksâne sâmbum osine irâ ânân gâtpam oip. ⁷ Sâmbum osim nâ bukurâpzin wangâ nân tarâwe, zengât kwâbâlap tuune gam betzin gan miwe. Zo sândune wangâ zagât piksâm saruyân geibam oip. ⁸ Simon Petero, zâk zo ek nâ ken gât op Yesugât um top nân âi pindin sâmbâ sâip, “Kembu, nâ bâlin mâme a, zorat gâ birânim âi.” ⁹ Zuu imbanjâ zo ek nâ imbanjâ buj oi ko yatâ sâip. ¹⁰ Oi bukurat nâ Zebedaiogât nanzat nâ Yakobo sot Yehane sot a nâmbut nâ, zen yatik imbanjâ zin

buṅ oip. Oi Yesuṅa Simonṅ itâ sâṁ dukuip, “Gâ mân kenḡat ot. Gâ saru zuugât nep tuum ândein, yatigâk ayân nep tuum ândiban.”¹¹ Yatâ sâi zenḡat wanḡâ sagân sâmbune zari kut ṅâi ṅâi zo birâm Yesu molim âiwe.

Yesuṅa sâk bâlâ a ṅâi kubigip.
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Yesu zâk kamân ṅâin âi ândein sâk bâlâ a ṅâiṅâ ekṅâ ga kiṅ topṅan pindiṅsâm zem itâ sâṁ mâpâseip, “Kembu, gâ imbanḡâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâṁ âlip kubikniban.”¹³ Sâi Yesuṅa bikṅandâ sâkṅan weemṅâ sâip, “Nâ nânḡâgigan. Bâi, sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk sâkṅâ âlip op useṅâ soḡeip.¹⁴ Oi Yesuṅa den itâ sâṁ dukuip, “Gâ âlip uat, zorat den siṅgi a ambân mân dâzânḡom âim sâkkâ tirik namâ galem a tirâpkuna ikpap. Oi âlip uat, zorat Moseḡât den zo lum nii mo zuu ṅâi mem ko Kembangât siṅgi sâṁ tirik namâ galem a pindânan. Useḡâ soḡiap, zo a ambân ek nânḡâbigât yatâ otnan.”¹⁵ Oi a âlip oip, zorat den siṅgi kamân dâp ari a zen nânḡâm Yesuḡât diṅâ nânḡâbigât sot kubikziṅḡâbapkât zâkkâren mindum gawe.¹⁶ Ka Yesu ko barâ katikṅâ mirâ kamân âtânḡan âim ninâu sâṁ ândimâip.

Yesuṅa a kiṅ bik mumuṅâ kubigip.

(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Sirâm ṅâin Yesuṅa a den siṅgi âlip dâzânḡom tâi Galilaia hânân gâbâ, Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen ga a osetziṅan tarâwe. Tatne Kembangât imbanḡandâ Yesu mam okṅanḡi a kubikziṅḡip.¹⁸ A nâmbutṅandâ a kiṅ bik mumuṅâ helân aam pam mem gawe. Oi mirâ kâligen baginam utnetâ a dorḡbep mindum

tatne kwagâwe.¹⁹ Yatâ opṅâ mirâ kwâkṅan zâim oḡep kwâsat pane a zo helânoot pane Yesuḡât sâṅḡânḡan ḡeip.²⁰ Yatâ utnetâ Yesuṅa nânḡâm pâlatânziṅḡanḡât topṅâ ekṅâ a zo itâ sâṁ dukuip, “Arâ tosaḡâ biran.”

²¹ Sâi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen den zo nânḡâm itâ nânḡâwe, “A zi dap yatâ? Zâk Anutu hutkum sap. Tosa birâbirânḡ, zo Anutu zik kânok.”²² Yatâ nânḡâne Yesuṅa umziṅan den zo nânḡâm itâ sâṁ dâzânḡoip, “Umziṅan wangât den yatâ zo nânḡe?”²³ Zen dap nânḡe? Nep ikâ zorânḡ bâbâlânḡ? Tosa birâbirânḡ mo sâk kubikkubik?²⁴ A bonḡâ nâ hânân ândim tosa birâbatkât imbanḡâ zemniḡap, zorat topṅâ ikpigât den zo dukuan.” Yatâ sâṁṅâ a kiṅ bik mumuṅâ itâ sâṁ dukuip, “Nâ dâḡoga zaat isen koreḡḡâ mem kamânḡan âi.”²⁵ Yatâ sâi zorenâk mâteziṅan zaatṅâ isenṅâ mem âim Anutu mâpâseip.²⁶ Oi a zen zo ekṅâ nânḡâne imbanḡâ oi Anutu mâpâsem kenḡat op sâwe, “Itârânḡ sen pup muyagei iksen.”

Yesuṅa Mataio ḡâsuip.

(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Oi Yesu mirin ḡâbâ ḡemṅâ arip. Âimṅâ kât mimiṅ a ṅâi, kutṅâ Lewi, kât pâpan mirânḡan tâi ekṅâ itâ sâṁ dukuip, “Gâ nâ sot pâlatânḡ op molini.”²⁸ Sâi Lewi zâk zaatṅâ kut ṅâi ṅâiṅâ birâm Yesu molim arip.

²⁹ Lewiṅâ mirânḡan Yesuḡât sii nalem om kât mimiṅ a dorḡbep sot a nâmbutṅâ sâi ârândânḡ ga niwe.³⁰ Parisaio a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen ḡamṅâ nânḡâne mân dâp oi Yesuḡât arâpṅâ itâ sâṁ mâsikâziṅḡâwe, “Zen wangât kât mimiṅ a sot bâliṅ mâme a, zen sot nalem nie?”³¹ Sâne Yesuṅa

nângâm itâ sâmbâ dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a zen a sâk gwâlâ zengâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zengâren âimnâ nep tuume. ³² A ziiñangât sâme, ‘Nen âlipnâ.’ Nâ zengât buñâ. Bâliñ mâme a diizinga umziñâ melânbigât gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât den.

(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Yesunâ den yatâ sâi zen itâ sâmbâ dukuwe, “Yohane arâpnâ, zen nalem birâm ninâu sâmbâ ândime. Parisaio zengoot yatik upme. Ka gâgât arâpkâ, zen ko nalem too lañ nime.” ³⁴ Yatâ sânetâ itâ sâmbâ dâzângoip, “A kutânâ arâpnoot ândei zen nalem mân birâm ândibi. ³⁵ Ândimnâ a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren ko umbâlâ op nalem birâm ândibi.”

³⁶ Yatâ sâmbâ den sumbuñâ torennâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Nâinâ hâmbâ unakñan gâbâ mânângât hâmbâ sângiñan gâribap? Nâi zo yatâ op sâi hâmbâ unakñâ zo tâmbetkubap. Oi hâmbâ irakñandâ sângiñan ari tobat nâi opap. ³⁷ Oi wainj too unakñâ hâkop sângiñan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko wainj too unakñâ zorânâ hâkop sângiñâ kunziri wainj sot hâkop ârândâñ buñ upabot. ³⁸ Zorat wainj too unakñâ hâkop unakñan giari dâp upap. ³⁹ Oi nâi zâk wainj sângiñâ nemnâ umnâ oip, zâk unakñâ nem birâbap. Oi zâk itâ sâbap, ‘Sângiñâ nia naam uap.’”

6

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Kendon nâin Yesu sot arâpnâ, zen kâlamân obândiwe. Âimnâ arâp zen segoñ bonnâ kânok kânok kwâkâm niwe. ² Yatâ utne Parisaio a ziñâ zingitnâ sâwe, “Zen wangât kendonân mân orotnâ ue?” ³ Sâne Yesunâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Dawidi

sot arâpnâ nalemgât mom urâwe, zo sâlâpkume mo buñâ? ⁴ Dawidi zâk Kembugât namâ zoren zâimnâ Anutugât nalem hâlâlû sâsân, zo mem nemnâ arâp zingj niwe. Zo mân orotnâ. Nalem zo tirik namâ galem a ziiñik nimbigât sâsân. A nâmbutnâ mân nimbigât sâsân. Dawidi sot arâpnâ zen nalem zo lañ niwe.” ⁵ Yatâ sâmbâ sâip, “A bonnâ nâ kendongât mariñâ ândian.”

Yesunâ kendonân a nâi kubikñangip.

(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Oi kendon nâin Yesunâ mâpâmâpâse namin zâim den sijnj âlip dâzângoip. Oi zoren a nâi tâip, zâk bikñâ bongen humutñik. ⁷ Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen kendonân a nâi kubigi ekñâ denân pânat sâmbâ ek tarâwe. ⁸ Oi Yesunâ nângânangâziñan ek a bik humutñik itâ sâmbâ dukuip, “Zaat mâteyâk kin.” Sâi zaat kirip. ⁹ Oi Yesunâ a itâ sâmbâ dâzângoip, “Nâ mâsikâziñga sânek. Kendonân nep ikâ zorânj âlip tuutuun? A kubikziñgâziñgân mo a tâmbetzângozângoñ?” ¹⁰ Yatâ sâmbâ purikgurik op kin zingitnâ a zo itâ sâmbâ dukuip, “Bikâ târârak pa.” Sâi a zo yatâ oi bikñâ âlip oip. ¹¹ Oi zen zo ek nângâm kuk opnâ dap mo dap okñangânâ sâmbâ âraguwe.

Yesunâ a kiin zagât gâsuziñgip.

(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹² Narâk zoren Yesu ninâu sâbam bâkñan zariip. Nâtik Anutu ninâu dukum tâi hañsâip. ¹³ Hañsâi arâp minduziñgâm zengât oserân gâbâ a kiin zagât gâsum sâlâpziñgâip. Oi kutziñâ Aposolo sâip. ¹⁴ Kutziñâ itâ, Simonj, kutnâ nâi Petero pindip. Zâk sot munñâ Andrea, Yakobo, Yohane, Pilipo, Batolomaio. ¹⁵ Mataio, Toma, Yakobo Alipaiogât nanñâ sot Simonj Zelote.

16 Oi Yuda Yakobogât nannâ sot Yuda Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpzanjoi gâsuwe.

17 Yesunâ a zo diizingâm gem hân gânduņan ga kin Yesugât a ambârâpnâ donbep sot Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Tiro Sidon saru sâtņan zengâren gâbâ a ambân donbep, zen takâm diņâ nângâbigât sot mâsekziņ kubikzingâbapkât zâkkâren minduwe. 18 Oi wâkeziņoot zo kubikzingip. 19 Yesugât imbanâņandâ zengâren ari kubikzingip, zorat a ambân aksik sâkņan gâsunam urâwe.

Hâuņâ minatkât den.

(Mt 5:1-12)

20 Yesunâ arâpnâ zingit itâ sâip, “Kanpitâ ândime, zengât nânga sâtâreņoot uap. Zen Anutugât kiņ topņan ândibigât siņgi ue. 21 Narâk itârâņ tepkât op ândime, zengât nânga sâtâreņoot uap. Zo zen gâtâm nalem nem âkon upi. Narâk ziren isem wej ândime, zengât nânga sâtâreņoot uap. Zen gâtâm sâtâre op girâņ ândibi. 22 A ziņâ zen a bonņâ nâgât op um kâlak otzingâm kâbakņezingâm sâm bâliņan kwatzingâbi, zorat zengât nânga sâtâreņoot uap. 23 Yatâ otzingâne narâk zoren umâlep op sâtâreyân kep kumbi. Wangât, gâtâm sumbemân sângân patâ mimbi, zorat. A mârumņan ândiwe, zen yatik Propete sâm bâliņ kwatzingâwe.

24 Ka narâk ziren sikumziņ patâ ândime, yei, zen wanņâ mem sânduķņan kwatzingâbap? 25 Narâk itârâņ sii nalem gom sambe ândime, yei, zen gâtâm tepkât op ândibi. Narâk ziren umâlibân girâņ ândime, yei, zen gâtâm âgirâp muyagem ândibi. 26 A ambân zen aksik sâm âlipņan

kwatzingâme, yei, zen dap upi? A mârum ândiwe, zen propete sarâņâ yatik sâm âlip kwatzingâm ândiwe.”

Zen kâsarâpziņ buku otzingâbi.

(Mt 5:38-48)

27 “Dinnâ nângâm te, zen dâzângobâ. Zen kâsarâpziņ buku otzingâbi. Um kâlak otzingâme, zo ziņâ âlip otzingâbi. 28 Sâm bâliņan kwatzingâme, zo ziņâ sâm âlipņan kwatzingâbi. Bâliņ otgime, zengât op ninâu sâban. 29 A nâi pâlomgâ kunziri toren pindâban. Nâiņâ hâmbâgâ kwâkņan mei kâligen mân aņgân kârâban. 30 Oi a nâiņâ wan mo wangât sâi pindâban. Nâiņâ kut nâi zo bekan mei mâburem nibangât mân sâban. 31 A torenņâ ziņ âlip otgibigât nângâmat, yatigâk gângoot a torenņâ otzingâban.

32 Zen a toren umziņâ gâsâzângone zengoot umziņâ gâsuzingâmap. Zen yatâ upi, zo ko Anutuņâ sângânņâ mân zingâbap. Bâliņ mâme a, ziņ yatâ upme, zo ka. 33 Zen buku otzingâme, zorik otzingâbi, zo ko Anutuņâ sângânņâ mân zingâbap. Bâliņ mâme a zen yatâ upme, zo ka. 34 Kut nâi nâi a zingâm zorat hâuņâ sâne zingâbi, zorat Anutuņâ hâuņâ mân zingâbap. Bâliņ mâme a zen bukurâpziņ itâ sâm otzingâme. ‘Gâtâm gângoot hâuņâ mâburem niban.’ 35 Zen ko walâm itâ upi. Zen kâsarâpziņ umziņandâ gâsâzângom buku otzingâbi. Kut nâi nâi zingâm zorat hâuņâ mân mimbi. Yatâ utnetâ Anutuņâ sângânņâ patâ zingâbap. Zingi ko zen Kembugât nan bârat op ândibi. Kembuņâ a gulipņâ sot bâliņ mâme a, zo âlip otzingâmap. 36 Sumbem Ibâziņandâ um lâklâk ândiap, yatigâk zengoot hânân um lâklâk ândibi.

37 A torenņâ zengât top likuliku mân utne Anutugoot zengât

topziñâ mân likubap. Gâ a torenñâ mem ge kwâkwat mân otziñgâna ko Anutugoot gâ mem ge kwâkkwat mân otgibap. Zen a zengât tosa birânetâ Anutuñâ zengât tosa yatik birâbap. ³⁸ Zen a kut ñâi ñâi ziñgâne Anutuñâ yatigâk kut ñâi ñâi donbep patâ ziñgâbap. Oi zorat dâp buñâ, walâm ziñgâbap. Zen a otziñgâne Anutuñâ zo yatik zen otziñgâbap.”

Den sumbuñâ dâzânngoip.
(Mt 7:1-5)

³⁹ Den sumbuñâ ñâi itâ târokwap dâzânngoip, “A sen ñâtâtik ñâiñâ a bukuñâ sen ñâtâtik mâtâp tirâpkubap? Buñâ. Zet mâtâbân âim ârândân simân geibabot. ⁴⁰ Ekap namin katep ñâiñâ kwâkâm pindâmap, zo mân walâbap. Ka katep zâk nângâm nângâm ândim kwâkâm pindâm ândibap, zâkkât holi yatâ upap.

⁴¹ Gâ wangât bukuganğât sinjan gwapgwap zo ek gikâ sinjan nak sâmbañâ mân ek nângat? ⁴² Nak sâmbañâ sinjan zeî dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap, ‘Buku, nângâna sinjan gwapgwap ziap, zo mem pambâ.’ Gâ sarâ a. Gikâ sinjan nak sâmbañâ ziap, zo mem pam ko bukuganğât sinjan gwapgwap mem pâna dâp upap.”

Nakkât topñâ.

(Mt 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ “Nak âlipñan bonñâ bâliñâ mân muyagemap. Nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân muyagemap. ⁴⁴ Nakkât bonñandâ sapsuamap. Sângerân bolepp bonñâ âsagei minat mo? Zâlâliyân sam bonñâ muyagei mimbi mo? ⁴⁵ A âlipñandâ umñan gâbâ den âlipñâ sâmap. A bâliñandâ umñan gâbâ den bâliñâ sâmap. A umñan kut ñâi ñâi ziap, zo yatik lâunjan gâbâ koptâmap.”

Mirâ tuutuugât den.
(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “Zen wangât lâuziñandik Kembuniñâ, Kembuniñâ sâmnâ den dâzânngoman, zo mân lume? ⁴⁷ Nâgâren gam dinnâ nângâm lume, zen mirâ tuutuun a ñâi, zâkkâren dâpkwap sa nângânek. ⁴⁸ A zorân mirâ tuubam tandâ kârep esi giari kât muyagem kwânângâm sâratkui kirip. Oi mirâ tuum nanji kiri map narâk oi pibâ patâ koi mirâ zo kâtikñâ tuugipkât kom oseî kirip. ⁴⁹ Ka a dinnâ nângâm birâme, zen a ñâi mirâ lolot tuugip, zo yatâ. A zo mirâ tuubam tandâ sarâ sarâ esi giari ko mirâ tuugip. Oi map narâkñâ oi pibâ patâ gamñâ mem sânsân tuugi kom giligâlak meip.”

7

Yesuñâ kore a ñâi mâsekñoot kubigip.

(Mt 8:5-13)

¹ Yesu zâk a ambân den dâzânngomñâ Kapenaum kamânân bageip. ² Zoren kâwali a patâziñâ zâkkât kore a mâsek op mumbam op zeip. Kâwali a patâ, zâk kore a zorat elun okñanğip. ³ Zorat Yesugât den sinji nângâm Yuda a patâ ziñâ Yesu diine ga mâsek a kubikñanğâbapkât sâm dâzânngoip. ⁴ Yuda a patâ Yesugâren gamñâ itâ sâm dukuwe, “Kâwali a patâ, zâk ândiândi târârak ândimapkât diñâ nângâban. ⁵ Zâk umñâ Yuda nenğâren kinmap. Mâpâmâpâse namâniñâ muyagibapkât zâkñak kâtigem kât pâi muyageip.”

⁶ Yatâ sâne Yesuñâ zen sot arip. Âimñâ mirâ mâte upâ sâi kâwali a zo bukurâpñâ sângonzânğoi Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Kâwali anjâ itâ sap, ‘Gâ nâgâren mân gâban. Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. ⁷ Ninanğât nânğa mân dâp oi gâgâren gâbam kwaksan, gât ko gâ zorenâk tap ko denâk sâna kore anâ âlip upap. ⁸ Nâ a kutâ zengât

kore a ândim sâtziņ luman. Oi ombenan kore arâpnâ ândie. Oi zengâren gâbâ nâi âi sa âibap. Nâi ga sa gâbap. Oi kore anâ yatâ tuuban sa tuubap.’”

⁹ Yesuņâ den zo nânģi imbaņâ oi a ambân kâmut kirâwe, zengâren puriksâm itâ sâm dâzânģoip, “Nâ dâzânģua nânģânek. Isirae a zengâren nânģâm pâlâtân itâ nâi mân muyageman.” ¹⁰ Yatâ sâi ko kâwali a bukurâpnâ zen âburem âim mirin zâim igâwe. Ikneta kore a zo âlip oip.

Yesuņâ katep nâi mumuņan gâbâ mânģeip.

¹¹ Mâik nâi ândim Yesuņâ kamân nâi kutņâ Naiņ, zoren ari arâpnâ sot a ambân kâmut patâ molim âiwe. ¹² Kamânân baginam utnetâ a mumuņâ nâi lum gawe. Ambân malâ nâiģât nanņâ kânok, zâk moip. Zâk hangunam kamânân gâbâ a ambân donģep gem gawe. ¹³ Oi Kembuņâ ambân malâ zo ekņâ umņâ nânģâmņâ sâip, “Mân ise.” ¹⁴ Yatâ sâmņâ âi ombonjan ģâsui mem kine itâ sâip, “Katep, dâģoga zaat.” ¹⁵ Yatâ dukui mumuņandâ zaatņâ den den oip. Oi Yesuņâ mamņâ pindip. ¹⁶ Oi a ambân, ziņâ zo ekņâ kengât op Anutu mâpâsem itâ sâwe, “Propete patâ osetniņan âsagem ândiap.” Oi nâmbutņandâ itâ sâwe, “Anutu, zâk a ambân gakârâp galemniņ opmap.” ¹⁷ Oi zorat den sinģiņâ Yuda hânân sot kamân toren toren dâp op arip.

Yesuņâ Yohanegât den sâip.
(Mt 11:2-9)

¹⁸ Yohane zâk tâk namin tâi arâpnâ zen Yesuģât den sinģi zo âi dukuwe. ¹⁹ Den zo nânģâm azatņâ zagât Kembu itâ sâm mâsikâbabotkât sânģonzâkoip, “Mârumņan Propete a ziņâ a nâi gâbapkât sâwe, zo ģâ mo nâi gâbapkât ek ândinat?”

²⁰ Sânģonzâkoi Yesuģâren âim itâ sâwet, “Yohane too sanģonziņģip, zâk itâ sâm sânģonnâkuap, ‘A gâbapkât sâsânģâ, ģâ mo nâiģât mambât ândinat?’”

²¹ Narâk zorenâk Yesu zâk a sisi mâsekziņoot sot sinziņ bâpsâsân a donģep kubikziņģip. A wâkeziņoot zo wâke moliziņģip. ²² Oi Yohanegât azatņâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet âimņâ kut nâi nâi ek nânģabot, zorat den sinģi Yohane dukuit. Sinziņ bâpsâsân, zen ikme. Kinziņ bâliņâ, zen obândime. Um sâk bâlâ, zen âlipziņ upme. Kindapziņ bâpsâsân, zen den nânģâme. Mumuņâ, zen zaatme. A ambân kanpitâ, ziņâ den sinģi âlipņâ nânģâme. ²³ Nâi zâk nâģât nânģi mân âkon opmap, zâkkât nânģa sâtâreņoot upap.”

²⁴⁻²⁵ Oi Yohanegât azatņâ zet aritâ Yesuņâ a amban ândiwe, zo Yohanegât topņâ itâ sâm dazânģoip, “Zen barâ kâtikņâ mirâ kamân âtânjan wan iknam âiwe? Zen gerâ nâi pibânģâ kom kâbakņei iknam âiwe? Mo a nâi hâmbânģâ neuleņoot iknam âiwe? Nânģe. A hâmbâ neuleņoot mem ândime, zen a kutâ namin tâtat mâme âlip tapme. ²⁶ Mo Propete nâi iknam âiwe. Zorat nâ dâzânģua nânģânek. A igâwe, zo Propete nâmbutņâ zen yatâ buņâ. Zâk Propete a nâmbutņâ walâziņģap. ²⁷ Zâkkât den kulem nâi itâ ziap, ‘Nânģâ. Nâģât kore a nâi sânģongua kândom otģibap. Zâkņâ mâtâpkâ kârâm kubikpâp.’

²⁸ Nâ perâkņak dâzânģua nânģânek. Ambânân gâbâ âsagiwe, zengâren gâbâ a nâiņâ Yohane mân walip. Ka Anutuģât kiņ topņan a ândibi, narâk zoren a ģiģiņâ ândibi, ziņâ ko walâbi.”

²⁹ A ambân aksik sot kât mimiņ a, zen ârândânģ Yohanegât den nânģâmņâ Anutuģât den nânģâne

bon oi Yohanenâ too sanjonziŋgip. ³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ko Yohanegât too birâm Anutugât den kândâtkune zengâren bon buŋ oip.

³¹ Yesuŋâ itâ sâip, “A narâk ziren ândie, zen ikâ zo zengâren dâpkwap sâbâ? Zen dap yatâ? ³² Zen katep yatâ ek birâ, nângâm birâ upme. Kâtep zen kamân sombemân tapŋâ bukurâpziŋâ itâ sâm dâzângome, ‘Nen kep meindâ zen wangât mân kue? Nen umbâlâ kep mem iseindâ wangât mân isie?’ ³³ Yohane too sanjonziŋgip, zâk waiŋ sot nalem mân nem ândei ekŋâ sâwe, ‘Zâk wâkeŋoot ândiap.’ ³⁴ Ka a bonŋâ, nâŋâ gamŋâ nalem sot waiŋ nem ândia nekŋâ sâme, ‘Zâk kât mimiŋ a sot bâliŋ mâme a zengât buku. Nalem sot waiŋ nem mân birâmap.’ ³⁵ Ka sa nângânek. Anutugât nângânâŋgâ ko a ambârâpŋâ ziŋâ topŋâ nângâm lum zaatne bonŋâ âsagemap.”

Ambân nâiŋâ Yesu kiŋâ sanjorip.

³⁶ Parisaio a nâiŋâ Yesu diim mirâŋan zari nalem niniŋâ tâtarân tâip. ³⁷ Oi kamân zorat ambân laŋ mâman ambân nâi, zâk Yesu Parisaiogât mirin zari siŋiŋâ nângâmŋâ too hitom âlip nâi belonoot mem zarip. ³⁸ Oi Yesugât kândâtŋan kin isei siŋâ toonandâ Yesugât kiŋan giari kâuk sâmotŋandâ sanjori âron oip. Kiŋan mângganŋâ too wârânŋâ âlip, zo sanjonŋanŋip.

³⁹ Ambân zo yatâ oi Parisaio a Yesu diigip, zâkŋâ ekŋâ umŋandâ itâ sâip, “Ambân zirat orot mâme bâliŋâ. Yesu zâk Propete ândim sâi ko ambân zirat topŋâ ek nângâbap.”

⁴⁰ Yatâ nâŋgi ko Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Simon, den nâi dâgoga

nângâ.” Dukai sâip, “Patâ, sâna nângâbâ.” ⁴¹ Oi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Sikum a nâi a zagât kât tosa zikip. A nâi kât 5 handeret pindip. A nâi ko kât 50 pindip. ⁴² Oi hâuŋâ pindârat sâm kâtziŋâ buŋâ, zorat ko tosazik birip. Oi zekâren gâbâ nâiŋâ sikum patâ a zorat umŋandâ gâsum biranŋap? Gâ nâigât sat?”

⁴³ Mâsiki Simonâ itâ sâip, “Kât donbep pindip zâkkât san.” Sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Gâ âlip sat.” ⁴⁴ Yatâ sâm ambângâren puriksâm Simon itâ sâm dukuip, “Ambân zi eksat? Mirâgan kopga ki sanjon too nâi mân gum paat. Ambân zâkŋâ ko kinnâ siŋ toonandâ giari sanjonnim kâuk sâmotŋandâ sanjori âron uap. ⁴⁵ Gâ mân mângannigat. Ka ambân zâkŋâ ko kinnan narâk kêrep mângannim taap. ⁴⁶ Gâ kâuknan kelâk mân sanjonniŋat. Ka ambân zorânŋâ ko kinnan too hitom âlip sanjonsap. ⁴⁷ Zorat dâgobâ. Ambân zâk umŋâ gâsunim yatâ otnigapkât topŋâ itâ nângâ. Zâk tosaŋâ patâ ândeip, zo biran. Nâi zâk tosaŋâ mâik nâi birâbirânŋâ, zâk âkŋâlem mâik nâi tâkŋanŋâbap.” ⁴⁸ Yatâ sâmŋâ ambân itâ sâm dukuip, “Tosagâ biran.” ⁴⁹ Yatâ sâi a nalem ârândân nem tarâwe, ziŋ umziŋandâ itâ nângâwe, “Zâk a dap dap yatâ, gât ko tosa birâbirânŋanŋât sap?” ⁵⁰ Oi Yesuŋâ ambân zo itâ sâm dukuip, “Nângâm pâlâtân kwatniŋat, zorat âlip uat. Umgâ diim gei âi ândi.”

8

Ambân nâmbutŋâ Yesu moliwe.

¹ Narâk zorat kwâkŋan Yesuŋâ kamân patâ sot kamân mâik, zengâren obândim Anutu um topŋan ândiandigât den siŋgi âlipŋâ dâzângom ândeip. Arâp kiin zagât, zen molim âiwe. ² Oi ambân nâmbutŋâ mârum wâkeziŋoot

sot mâsekziŋoot zo kubikziŋgip, zen molim âiwe. Zengâren gâbâ ambân nâi kutnâ Maria, Madala kamânân gok. Zâkkât wâke nâmburân zagât moliziŋgip. ³ Oi ambân nâi kutnâ Yoana. Herodegât galem a Kusa, zâkkât ambinnâ. Zet sot nâi kutnâ Susana sot ambân nâmbutnâ donbep, zen kât sikumziŋâ zemziŋgip, zo zâk sot arâpnâ ziŋgâne nalem kwâlâm nem ândimarâwe.

Keet pâpangât den.

(Mt 13:1-23; Mk 4:1-20)

⁴ Kamân kamânjâ a ambân Yesugâren mindunetâ den sumbuŋâ nâi itâ sâmbâm dâzâŋgoip, ⁵ “A nâi keet pâmbam nebân arip. Âimjâ keet maandenj nâmbutnâ mâtâbân gei zeï a ziŋ lâŋ kunzirâwe. Oi nii ziŋ ga nem nanğawe. ⁶ Keet nâmbutnâ hân sinjtnan gei zeip. Oi hân toonjâ buŋŋgât kâmjâ takâm moip. ⁷ Keet nâmbutnâ hibuk osetŋan gei zeip. Oi kâmjâ takâm kopgâi hibunâ takâm langi moip. ⁸ Keetnâ nâmbutnâ hân kelâkŋan gei kâmjâ takâm zâim bonnâ imbanjâ âsageip. Topnâ nâigât keetnâ 1 handeret. Topnâ nâigât keetnâ 1 handeret. Bonziŋâ yatâ muyageip.” Den zo sâmbâm kwâkâm den kâtiknâ sâip, “Nâi zâk kindapŋootnâ den zi nângâbap.”

⁹ Arâpnâ den sumbuŋâ zorat topnâ den sâmbikâne itâ sâmbâm dâzâŋgoip, ¹⁰ “Anutu um topŋan bagibaginâ, zorat den sumbuŋâ zo ziŋâ nângâm kwâtâtibigât sâsâŋ. Ka a nâmbutnâ zen topnâ mân nângâbigât den sumbuŋâ dâzâŋgoman. Zorat ko, ‘Sennâ igiknâ, zo ikpi, ka mân ek kwâtâtibi. Kindapziŋandâ den nanğâm mân nângâm kwâtâtibi.’

¹¹ Den sumbuŋâ san, zo topnâ itâ. Anutgât dennâ keet yatâ uap. ¹² Keetnâ mâtâbân gei zeip,

a nâmbutnâ zo yatâ ândime. Den sinji âlip, zo nângâne Satanjâ ga nângâm pâlâtân kwâkŋanğâm sumbengât sinji upegât betziŋan memap. ¹³ Keetnâ hân sinjtnan gei zeip, a nâmbutnâ zo yatik ândime. Zen den sinji âlip nângâm âkŋâlem ândibi. Oi ko umziŋan ândânjâ mân gâsuapkât narâk pânkânok mem ândine mâsimâsikâ gâbabân birâbi. ¹⁴ Keetnâ nâmbutnâ hibukŋan gei zeip, a nâmbutnâ zo yatik ândime. Den sinji âlipnâ, zo nângâbi. Oi sâkkât kut nâi nâi zorat nângâne zâizâinâ oi kât sot sikumgât sambe muyageziŋi den sinji âlipnâ, zo bonnâ mân opmap. ¹⁵ Keetnâ nâmbutnâ hân kelâkŋan gei zeip, a nâmbutnâ zo yatik ândime. Zen den sinji âlipnâ nângâm umziŋ kubik mem ândim kâtigem bonnâ muyagime.”

Kârâp âsakŋanğât den.

(Mk 4:21-25)

¹⁶ “Zen kârâp sâumjâ âman umŋan pam kwârakume mo tâtatnâ gobetŋan pâme? Zo buŋâ. Âsakjâ zo kian tâtatnâ kwâkŋan pane mirâ umŋan âsakjâ âsagei a kopga mirâ umŋan âlip ikpi. ¹⁷ Kut nâi nâi tik ziap, zo zem mân zimbap. Zo gâtâm âsagem nanğâbap. Kut nâi nâi kwârakwârakun ziap, zo zem mân zimbap. Zo mâbâlakŋibap. Zo mâbâlakŋem kagibap.

¹⁸ A nâi, zâk den nângâm kwâtâtibap, Anutuŋâ zâk nângânângâ âlip târokwap pindâbap. Ka a nâi mân nângâm kwâtâtei beŋan mem nanğâbap. Zorat den sinji zi kindap kwap nângâm biranji.”

Yesugât mamjâ murâpnâ.

(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Narâk nâin a ambân kâmut patâ Yesu haamgum kine Yesugât mamjâ sot murâpnâ, zen gam Yesugâren âinam a

ambân zengâren kwaknâ âknan kirâwe. ²⁰ Yata utnetâ a nâinâ zingitnâ Yesu itâ sâmb dukuip, “Mamgâ murâpkâ giknam âmbi ga sombemân kinze.” ²¹ Sâi Yesunâ a ambân itâ sâmb dâzânngoip, “Mamnâ murâpnâ, zorat sa nângânek. Anutugât den nângâm lume, zen nâgât mamnâ murâpnâ.”

Yesunâ sâi pibâ sot saru hirinsâwet.

(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Hilâm nâin Yesu sot arâpnâ wanğâyân zâiwe. Yesunâ wanğâyân zâim itâ sâmb dâzânngoip, “Nen saru nâmbutken âinâ.” Sâi nângâne âiwe. ²³ Âimnâ Yesu umangât oknanji ge zeip. Uman zem tâi pibâ patâ koi saru bâlinj op toonâ wanğâ kâligen giari saruyân geinam urâwe. ²⁴ Oi Yesu mângim itâ sâmb dukuwe, “Patâ, nen saruyân geinamen.” Sânetâ zaatnâ saru sot pibâ den dâzâkoi hirinsâm ziwet. ²⁵ Oi kengât op imbanâzinj buj oi sâwe, “Oponj, pibâ sot saru sot kut nâi nâi den dâzânngoi dinâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesunâ wâke molizingi bâu umziñan geiwe.

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Galilaia hân birâm saru nâmbutken âim Gerasene a zengâren takâwe. ²⁷ Zoren âimnâ kârâknan zari a nâi zâkkâren gâip. A zorat umñan wâke donbep ândine narâk kârep sâk bârak ândeip. Oi mirin mân zemâip. A zengât kwak kât kiyân zânzeke op ândimâip. ²⁸ A zo Yesu eknâ den kâtik sâmb hânân gei Yesu kinj topñan zem den itâ sâip, “Yesu, Anutu sumbem mariñangât nanñâ, gâ wan otnibam gaat? Narâk mân mâte uapkat sâknam patâ mân niban.” ²⁹ Yesunâ wâke itâ sâmb dukuip, “Wâke, gâ ayân gâbâ takâm âi.” Zorat op ko sâip.

Wâkenâ narâk dâp a zo mem âbabibi kwâknanji a zinj gâsum tâk kâtiknâ kinj biknâ saam galem op ândiwe. Oi wâkenâ oknanji tâk tiriktâruk mem barâ kâtiknan âi ândimâip.

³⁰ Oi Yesunâ mâsikâm sâip, “Gâ kutkâ nâi?” Mâsiki sâip, “Nâgât kutnâ kâmut patâ.” Wangât, wâke donbep zen a umñan ândiwe, zorat. ³¹⁻³² Hân zoren bâu kâmut patâ zen bâknan gendâk nem ândiwe. Wâke zen molizingi simân geibegât wâke zen bâu umziñan geibigât Yesu dukuwe. Dukune nângâzinj wâke zen ayân gâbâ takâm âiwe. ³³ Wâke zen a umñan gabâ takâm bâu umziñan geine bâu kâmut patâ zo sârârâk kârâm simân geim saru denğânân gei mom nanğawe.

³⁴ Bâu galem a zen zo eknâ sârârâk kârâm kamânân sot nebân a ambân ândiwe, zorat den sinji dâzânngowe. ³⁵ Dâzânngone a ambân zen a wâkenoot ândeip, zo inknam gawe. A wâkenoot ândeiñnâ hâmbânoot sot nângânngânoot Yesu kinj topñan tâip. Oi eknâ kengât op kirâwe. ³⁶ Kinetâ a ek nângâwenâ a wâkenoot ândeiñnâ âlip oip, zorat den sinji dâzânngowe. ³⁷ Oi Gerasene hânân kamân dâp a ambân, zen kengât op Yesu zâk kamânzinjâ zo birâm âibapkat dukune wanğâyân âburem zarip. ³⁸ A wâkenoot ândeip, zâknâ Yesu sot âibapkat sâi Yesunâ itâ sâmb kwâknanji, ³⁹ “Gâ kamangan âimnâ torerâpkâ Anutunâ kubikgigap, zorat sinji dâzânngom ândiban.” Sâi a zo puriksâm Yesunâ kubiknanji, zorat sinji kamânñan a ambân dâzânngom nanğip.

Ambân katep nâi moi Yesunâ mângeip.

(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ A zen Yesugât mambât ândine gâi eknâ sâtâre urâwe. ⁴¹ Oi

mâpâmâpâse namâ galem a nîai kutnâ Yairo, zâk gamnâ Yesugât kinj topnan ge tap itâ sâmb dukui, "Gâ mirânan gâban." ⁴² Zâkkât bâratnâ kânok, kendonjâ kiin zagât, zâk mumbam op zeipkât Yesu dukui. Oi Yesunâ nângâm ari a ambân donbep mem oset kwâknanngâne âiwe. ⁴³ Osetziñan âmbân nîai ândeip. Ambân zâk gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Oi kubikkubik a zinjâ kubik osiwe. ⁴⁴ Ambân zorânâ Yesu kândâtñan âim hâmbâ murukñan weegip. Weegi zorânâk gilâmñâ kârâksâip. ⁴⁵ Oi Yesunâ mâsikâziñgâm sâip, "Nâinâ weenigap?" Sâi a ambân kwâimbâne Peteronâ itâ sâip, "Patâ, a ambân zinjâ mem oset kwatgim weegige, zo ka." ⁴⁶ Yesunâ itâ sâip, "Nâinâ weenigi imbanânâ ari nângan." ⁴⁷ Ambân zorânâ topnâ muyagiap sâmb ken bet sânsân opñâ Yesugât kinj topnan gei pindiñsâm tap mâseknanngât den sot hâmbâ murukñan gâsum âlip oip, zorat den sinji sâmb muyagei nângâwe. ⁴⁸ Sâi Yesunâ itâ sâmb dukui, "Bâratnâ, nângâm pâlâtân kwatnigat, zorat op âlip uat. Umgâ diim gei âi."

⁴⁹ Yesu yatâ sâmb kiri mâpâmâpâse namâ galem a, zâkkât mirin gâbâ a nîai ga itâ sâip, "Bâratkâ muap, gât ko sâna patânâ mân gâbap." ⁵⁰ Yesunâ den zo nângâm galem a itâ sâmb dukui, "Mân kengât ot. Nângâm pâlâtân kwâtñina bâratkâ âlip upap." ⁵¹ Yatâ sâmb mirin takâmñâ nâmbutñâ sâi kinetâ ko Petero sot Yohane sot Yakobo sot katep ibâ mamñâ, zenjak zâk sot zâiwe. ⁵² Oi a ambân âgirâp patâ donbep isem zem tatne itâ sâmb dâzânngoip, "Mân isenek. Ambân katep zâk yen uman zem taap." ⁵³ Sâi zen moip zo nângâm kâtigem girânngâwe. ⁵⁴ Oi Yesunâ ambân katep zo bikñan gâsum konsâm

sâip, "Ambân, gâ zaat." ⁵⁵ Sâi zorânâk dâpñâ puriksâi zaarip. Zaari nalem pindâne nimbapkat den dâzânngoip. ⁵⁶ Ibâ mamñâ, zikñâ ek nângâm imbanâzikñâ bun oip. Yesunâ zorat sinji a ambân mân dâzânngobigât dâzânngoip.

9

Yesunâ arâpñâ nep diñ sâmb zinjip.

(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Yesu zâk arâpñâ sâi gane wâke moliziñgâbigât sot mâsek kubikziñgâbigât imbanâ zinjip. ² Oi a ambân Anutugât um topnanngât den dâzânngom mâsekziñoot kubikziñgâbigât sângonzânngoip. ³ Den itâ sâmb sângonzânngoip, "Zen mâtâpkât tân sot irâ, nalem, kât mân mem âibi. Hâmbâ umñan sâkñan bunâ. Kânogâk mem âibi. ⁴ Kamân nâin âimñâ mirâ tapi, zorenâk tâtat mâme op gem âibi. ⁵ Kamân nâin âine zinjip mân nângâne kinziñan gwapgwap lân gâbârine gei topziñâ ek nângâbi. Zen yatâ opñâ kamân zo birâm âibi." ⁶ Yatâ sâmb dâzânngoip zen âiwe. Kamân toren toren âim a ambân den sinji âlip dâzânngom a ambân sisi mâsekziñoot kubikziñgâm ândiwe.

Herodeñâ Yesugât sinji nângip.

(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)

⁷ A kutâ Herode, zâk Yesunâ kut nîai nîai oip, zorat den sinji nângâm kwagip. Wangât, a nâmbutñandâ itâ sâwe, zorat, "Yohane, zâk mumunjan gâbâ zaatñâ ândim kut nîai nîai zo uap." ⁸ Nâmbutñandâ Elia zaat ândiap sâwe. Ka nâmbutñandâ sâwe, "Zâk Propete sângiñâ nâinâ zaatñâ ândiap." ⁹ Sânetâ Herodeñâ itâ sâip, "Nânâ sandâ Yohane gândunâ mânânngârâwe, zo ko zi nâinâ oi sinjiñâ nângâm?" Yatâ sâmb Yesu ikpatkât nângâm ândeip.

Yesunâ a 5 tausen nalem zingip.

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Yo 6:1-13)

¹⁰ Aposolo zen âburem gam nep tuuwe, zorat Yesu dukum nanğawe. Den sinji zo dukunetâ Yesunâ diizingâm Besaida zengât hânân ziinik ândibigât âiwe.

¹¹ Âine a ambân zen sinji nângâm molizingâm âiwe. Oi Yesugâren takâne buku otzingi ândiwe. Ândinetâ Anutu um topnangât den dâzângom a sisi mâsekiingoot zo kubikzingip. ¹² Yatâ op ândinetâ mirâsin geibâ sâi arâpnâ kiin zagât, zen Yesugâren âim itâ sâm dukuwe, “Ziren mân ândiandinan ândiengât a zâmbanna kamân toren toren âim mirâ sot nalem muyaginek.” ¹³ Yatâ sânetâ ko itâ sâm dâzângoip, “Wangât âibigât se? Ziinjak nalem zingânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuunâ zagât yatiktâ ziap, zorat dap utnâ. Nen kamânân âimnâ a kâmut zi zengât nalem sângân minat?” ¹⁴ A donjebep, 5 tausen yatâ ândiwegât den yatâ sâwe. Sânetâ itâ sâip, “A dâzângone tengâ nâi 50, tengâ nâi 50, yatâ ge tatnek.” ¹⁵⁻¹⁶ Sâi zen yatâ sâne tatne nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo memnâ sumbemân eknâ sâiwap sâm sonpam namunâ arâp zingi zinâ kâsâpkum a zingawe. ¹⁷ Oi zen aksik patâ nem âkon urawe. Oi buputnâ zeip, zo sândune irâ kiin zagât piksâip.

Peteronâ Yesugât topnâ sâm muyageip.

(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

¹⁸ Narâk nâin Yesu zâk ninâu nep tuum tâi arâpnâ zâkkâren âiwe. Oi Yesunâ mâsikâzingip, “A ambân zinâ nâgât nâi sâme?” ¹⁹ Mâsikâzingi itâ sâm dukuwe, “Nâmbutnâ zinâ Yohane too sanjonzingip sâme. Nâmbutnâ zinâ Elia sâme. Oi nâmbutnâ zinâ

Propete sânginâ nâi zaat ândiap sâme. Gâgât yatâ sâme.” ²⁰ Sâne mâsikâzingâm sâip, “Ka zen ko nâgât nâi sâme?” Sâi Peteronâ sâip, “Gâ Anutugâren goknâ. Bâlinan gâbâ mâkâningâban. Gâ Kristo.” ²¹ Yatâ sâi a ambân ziknâ topnâ mân dâzângobigât sâm kâtigeip.

²² Oi itâ târokwap dâzângoip, “A bonnâ, nâ sâknam patâ nângâbat. Yuda zengât a patâ sot a sâtnâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a zen kâbaknenine Roma a kutâgâren aria none momnâ sirâm karâmbut tap zaatpat.”

Yesu molim ândiandinangât den.

(Mt 16:24-28; Mk 8:34-9:1)

²³ Yesu zâk a ambân aksik itâ dâzângoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkzingangât den kândâtkum sirâmñâ sirâmñâ poru nakzinâ lum nâgât mâtâp lânbi. ²⁴ Zen ândiândizij angân kârâbi, zo ko gulipzângobap. Ka zen nâgât op ândiândizij birâbi, zo ko muyagezingâbap. ²⁵ Zen hângât kut nâi nâi aksik mem ândine ândiândizij koi moi wan wan bonnâ zemzingâbap? ²⁶ Zengâren gâbâ nâi zâk kwâimbânibap mo dinnangât nângi anunjoop upap, zo ko a bonnâ, nânâ gâtâm Ibânâ sot sumbem a zengât âsaknâ sot a bonnâ nâgât âsaknoot gamnâ a yatâ zo kwâimbâzingâbat. ²⁷ Nâ perâknak sa nângânek. A zi kinze, zengât oserân gabâ nâmbutnâ mân mune Anutu um topnan ândiandinangât narâk mâte oi ikpi.”

Yesunâ sumbemgât holi tobatnâ meip.

(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)

²⁸ Yesu den zo sâm nanji sirâm nâmburân kârâmbut âki ninâu sâbam Petero sot Yohane sot Yakobo diizingi bâknan zâiwe. ²⁹ Zâi ninâu sâm tâi holi tobatnâ

nâi âsageip. Oi hâmbânâ kâukom kwâtâteip. ³⁰ A zâgât Yesu sot muyageitâ den sâm kirâwe, kutziknâ Mose sot Elia. ³¹ Zet sumbem âsakziknoot gam Yesu Yerusalem kamânân zâim ândim sot sumbemân zâibap, zorat den sâwe. ³² Oi Petero sot bukuzatnâ zen umangât otzîngi zemnâ zaat igâwe. Yesu âsaknânoot sot a zagât zâk sot kiritâ zîngirâwe. ³³ Oi a zagât zo âiram oitâ Peteronâ Yesu itâ sâm dukui, “Patâ, mat nâi ziren ândien. Silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.” Zo mân nângâm lan yatâ sâip.

³⁴ Sâi sasa nâi ge kwâtepzânngoip. Kwâtepzânngoi arâp zen kenngât op kirâwe. ³⁵ Oi sasa kâligen gâbâ den zitâ muyageip, “Zi nannâ mem sâlâpkuwan. Zen dinâ nângâm kwâtâtibi.” ³⁶ Den zo nângâm nâ iknetâ Yesu ziknik kiri igâwe. Oi arâpnâ zen zo igâwe, narâk zoren a mân dâzânngom zîngik nângâm ândiwe.

Arapnâ zinâ wâke molim osiwe.
(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

³⁷ Hañsâi bâknan gâbâ gine a ambân kâmut patâ kândianngâwe. ³⁸ Zengâren gâbâ a nâinâ Yesu konsâm den kâtik itâ sâm dukui, “Patâ, gâ dinnâ nângâm nannâ eknan. Nâ nannâ kânok. ³⁹ Nângâ. Wâke nâinâ oknanngi den kambân sâmap. Oi diim mem nâi nâi oknanngi lepâunâ gemap. Oi wâke zorânâ mân birânngâm kom mem nâi nâi oknanngâmap. ⁴⁰ Oi arâpkâ molibigât dâzânngua zen molinâ sâm kwaknâ bire.”

⁴¹ Sâi Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, “O, a kâmut nângâm pâlâtânzi buñ, narâk dabutâ zen sot ândim âkom diizingâm ândibat?” ⁴² Sâm nâ a zo itâ sâm dukui, “Nângâ diim ga.” Sâi Yesugâren diim âim tatne wâkenâ oknanngi hânân gei um gulip op zeip. Oi

Yesunâ wâke den dukui ari katep zo âlip oi ibânâ pindip. ⁴³ Oi a ambân zen Anutugât imbanâ zo eknâ âiwap parâwe.

Mumbapkât den sapsun zîngip.
(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Oi a zinâ Yesu kut nâi oip, zorat âiwap pam zine Yesu sot arâp zîngik tap itâ sâm dâzânngoip, ⁴⁴ “Den zi dâzânngua nângânek. A bonnâ nâ a zengât bitzinan zâibat.” ⁴⁵ Yatâ sâm dâzânngoi arâp zen den zo nângâm topnâ mân nângâwe. Den zorat topnâ nângâbegât pâkekoip. Oi Yesu mäsikânâm nângâm kwaknâ birâwe.

A sâtnâ ândiandigât den.
(Mt 18:1-5; Mk 9:33-40)

⁴⁶ Yesugât arâpnâ zengât osetzinan a nâinâ a sâtnâ ândibap, zorat sâm âraguwe. ⁴⁷ Âragune Yesunâ nângânngâzinâ ek nângâm katep mâik nâi diim ga gootnan pâi tâi itâ sâm dâzânngoip, ⁴⁸ “Nâinâ katep mâik itâ zo galem oknanngâbap, zo ko nâ kore otnibap. Kore otnibap, zorânâ sângonnogip, zo yatik kore oknanngâbap. Oi zengâren gâbâ a nâi giginâ op ândibap, zo ko Anutunâ zâkkât a patâ sâbap.”

⁴⁹ Sâi Yohanenâ itâ dukui, “Patâ, nen a nâinâ gâgât kot sâm wâke molei ikxen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkânangen.” ⁵⁰ Sâi Yesunâ sâip, “Mân kwâkânangâbi. Nepzinâ mân kândanngân ko buku op betzinan mimbap.”

Samaria a zinâ Yesu mirâ angân kârânngâwe.

⁵¹ Yesu sumbemân puriksâbam narâk mâte oi Yerusalem kamân âibam kâtigem arip. ⁵² Âibam nâ arâpnâ nâmbutnâ sângonzânngoi kâdom âiwe. Kâdom âimnâ Samaria a zengât kamân nâin takâm nâ Yesugât mirâ nâin muyagibigât dâzânngowe. ⁵³ Yesu

zâk Yerusalem kamân âibap, yatâ nângâm mirâ anġân kârâwe.
⁵⁴ Mirâ anġân kârâne Yakobo sot Yohane, zet zo nângâm Yesu mâsikâm sâwet, “Kembu gâ nângâna sâitâ sumbemân gâbâ kârâp gei zinggesibap.”
⁵⁵ Yatâ sâitâ Yesuñâ puriksâm kwâkâzikip.
⁵⁶ Oi kamân zo birâm kamân nġain âiwe.

Yesu molim ândiândiġanġât den.

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Oi âine a nġainâ muyageziġġâm Yesu itâ sâm dukuip, “Gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.”
⁵⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Wâu ulin, zen denziġan ândime. Nii zuu, zen hângotziġan zime. Ka a bonġâ, nâ ko isen korem zo buġ ândiman.”
⁵⁹ Oi Yesuñâ a nġai muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ ga molini.” Sâi a zorâġ itâ sâm dukuip, “Kembu, nângâna âi ibânâ hangum gâbat.”
⁶⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Birânandâ mumuġandâ ziġġak hanagonek. Gâ ko âimġâ Anutu um topġan ândiândiġ, zorat den sâna laġ kârâbap.”

⁶¹ A nġainâ ko Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, nâ moligibatkat otnigap. Gâ nângâna puriksâm âim torerâpnâ kândâtziġ kelikġâ gâbat.”
⁶² Sâi Yesuñâ itâ dukuip, “A nġai kamân nġai âibamġâ mâtâbân âim um zagât op puriksâm kândâtġan ikpap, a yatâ zorâġ Anutu um topġan bagibagiġ, zorat dâp buġâ.”

10

Arâp donġep siġġi âlip dâzâġgobigât sângonzâġgoip.

¹ Narâk zorat kwâkġan Yesuñâ arâp 70 gâsum sâlâpzâġgom nep diġ sâm ziġġip. Oi zikġâ kamân zo âibat sâip, zoren a zagât zagât sângonzâġgoip.
² Oi itâ sâm dâzâġgoip, “Kâlamân kut nġai nġai bonġâ donġep, ka nep

tuutuunġ a bituk. Zorat zen nep mariġanġât sâne nep a muyageziġġi nepġan âibi. Nebân âim bonġâ kwâkâm mimbi.
³ Zen âim itâ nângâbi. Râma gwamġâ zen wâu ulin zenġât oserân mân sângonzâġgua âibe. Yatâ zo laġ zen sângonzâġguan.
⁴ Zen irâ kipâke sot kât mân mem âibi. Oi mâtâbân âim a muyageziġġâm zen sot kin den mân upi.
⁵ Mirâ nġain zâinam mâirâp itâ sâm dâzâġgobi, “Mirâ umġan lumbeġâ zimbap.”
⁶ Sânetâ mirâ zoren a nġai lumbeġanġât siġġi ândei lumbeġâ dinziġanġât bonġâ zâkkâren muyagem zimbap. Buġ oi ko lumbeġâ dinziġâ, zorat bonġâ ziġġan âburibap.
⁷ Mirâ zâibi, zoren tâtat mâme utne nalem ziġġâne nimbi. Nep a zen nep sângânġâ minetâ dâp upap. Mirâ laġ mân zâibi.

⁸ Kamân nġain âinetâ buku otziġġâm nalem ziġġâne nimbi.
⁹ Zoren a ambân sisi mâsekziġoot kubikziġġâm kamân mâirâp itâ sâm dâzâġgobi, ‘Anutu um topġan ândiândiġ mâte otziġġap.’
¹⁰ Ka kamân nġain takâne ziġġit mân nângânâġgâ utne kamân sombemân kin itâ sâm dâzâġgobi.
¹¹ ‘Kinniġan zenġât gwapġ-wap taap, zo lânġ gâbâreindâ zemziġġâbap. Zorat topġâ itâ nângânek. Anutu um topġan tâtatġâ mâte otziġġi bire.’
¹² Zorat sa nângânek. Gâtâm den kubikkubik narâkġan Sodom kamân mâirâp, zen hâuġâ mem gei kwap otziġġâbap. Ka kamân zorat mâirâp, zen hâuġâ mem zâi kwap otziġġâbap.

¹³ Yei, Koraziġ kamân mâirâp, zen sâknam yâmbât nângâbi. Yei, Besaida kamân mâirâp, nep patâ zenġâren muyagewan, zo yatâ Tiro Sidonġ zenġâren muyagei sâi ko mârum âigirâp patâ op umziġ melânbe.
¹⁴ Zorat ko den ku-

bikkubik narâkñan Tiro Sidon a ambân, zen hâuñâ mem gei kwap otziñgâbap. Ka Korazin sot Bessaiida kamân mâirâp, zen ko hâuñâ mem zâi kwap otziñgâbap. ¹⁵ Oi Kapenaum kamân mâirâp, zen dap upi? Zen sumbemân zâibi? Buñâ. Zen simân geibi.”

¹⁶ Yâtâ sâmñâ Yesuñâ arâpñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâi zâk zengât den nânngâbapñâ nâgât den nânngâbap. Ka nâi zâk birâziñgâbapñâ yatik birânibap. Oi nâi zâk nâ kândâtnom birânibapñâ sângonnogipñâ yatik kândâtkom birânjanngâbap.”

Arâpñâ puriksâne Yesuñâ Ibânñâ mâpâseip.

¹⁷ Yesugât arâp 70, zen âburem gam sâtâre op Yesu den sinji okñanjâwe. Itâ sâm dukuwe, “Gâgât korân sâindâ wâke sot kut nâi nâi, ziñâ dinniñâ lume.” ¹⁸ Yâtâ sânetâ itâ sâm dâzângoip, “Satañ zâk sumbemân gâbâ hânpan yatâ gei koi egâwan. ¹⁹ Nânge. Zen mulum sot yangi sot Satangât kut nâi nâi gakârâpñâ, zo lânne mân tâmbetzânngobapkât imbanñâ ziñgâwan. ²⁰ Oi wâkenñâ sâtziñ lume, zorat zen mân sâtâre upi. Ka kutziñâ sumbemân kulemgui ziap, zorat sâtâre upi.”

²¹ Narâk zoren Tirik Kaapumñâ Yesu okñangi sâtâre op den itâ sâip, “Ibânâ, sumbem sot hân mariñâ, mâpâsegigan. Gâ a nânngânngâziñangât nânngâne patâ opmap, a yatâ zo ko diñgâ mem tik kwatziñgâmat. Ka a umziñangât nânngânetâ katep opmap, zo ko diñgâ sapsun ziñgâmat. Oi nâ zorat mâpâsegigan. Gâ yatâ muyagem âibap sâm kâtigein.” ²² Yâtâ sâmñâ itâ sâm dâzângoip, “Ibânandâ kut nâi nâi zo aksik nâgât bitnan pâip. A zen nanñâ topnâ mân nânngâm kwâtâttime. Ibânâ, zâk zikñik nek

topnâ nânngâmap. Oi yatik a zen Ibânangât topñâ mân nânngâm kwâtâttime. Nanñâ ninak nânngâm kwâtâtiman. Oi nanñâ nânñâ a nâmbutñâ Ibanâ tirâpziñgua âlip nânngâbi.”

²³ Yâtâ sâmñâ Yesuñâ arâpñâ zengâren puriksâm itâ sâm dâzângoip, “Zen kut nâi nâi sen pup tuuga ikse, zorat umâlip nânngâbi. ²⁴ Nâ dâzânngua nânngânek. Propete a sângiñâ sot a kutâ donbep, zen kut nâi nâi ikse, zo ek nânngânam osiwe. Den sinji âlip zo nânngânam urâwe. Oi mân nânngâwe.”

A nâiñâ kâsanñâ buku okñangi.
(Mt 22:35-40; Mk 12:28-31)

²⁵ Kembugât gurumin den zorat galem a nâiñâ Yesu itâ mâsikip, “Patânâ, dap op ândiândi tâmbânangât sinji upat?” ²⁶ Sâi Yesuñâ den hâuñâ itâ mâsikip, “Kembugât gurumin denân dap yatâ zeî sâlâpkum nânngâmat?” ²⁷ Mâsiki sâip, “Gâ um dâpkâ sot imbanñgâ sot nânngânngâgâ, zo Kembugâ Anutu hâlâluyâk pindâna zimbap. Oi gikanngât otgimap, yaticâk a torenñâ zengât otgibap. Den yatâ zo ziap.” ²⁸ Sâi Yesuñâ dukuip, “Den âlip sat. Zorik lum ândiândi tâmbânangât sinji upan.”

²⁹ A zo a ambân mâteziñan zâizâiñ upam opñâ Yesu itâ mâsikip, “Oi nâigât yatâ buku okñangâbat?” ³⁰ Sâi Yesuñâ den sinji nâi itâ okñangi, “A nâiñâ Yerusalem kamânân gâbâ Yeriko kamânân geibam mâtâbân arip. Ari ko a kâtik, kâmbu a, zen muyagem komñâ hâmbânñâ sot kut nâi nâi gakânñâ beknan mem birânangâne mâtâbân mumbam op zeip. ³¹ Zei tirik namâ galem a nâiñâ mâtâbân âi ekñâ walâm arip. ³² Zâk ari ko tirik namâ galem zengât kore a nâi, Lewigât

kâmut zengâren goknâ, zâknâ yatik mâtabân âim ek walâm arip.

³³ Oi Samaria hânân goknâ, a nâi mâtabân âi eknâ umnâ nângip. ³⁴ Oi eknâ zâkkâren âim useñon kelâk sângon, waiñ too sanjon kâpeip. Oi donji kwâkñan pamñâ diim âi lomba namin pamñâ galem oip. ³⁵ Hañsâi âibamñâ lomba namâ galem a kât pindâm itâ sâip, ‘Gâ a zi galem okñangâban. Kât gigan, zorat nângâna mân dâp oi âburem gâbarân kât gibat.’”

³⁶ Yesunâ den sinji yatâ sâm sâip, “A karâmbut zo zengâren gâbâ nâi nângâna a kuwe, zo buku okñangip?” ³⁷ Mâsiki sâip, “Galem okñangip, a zorân.” Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Gâ âim yatâ op ândiban.”

Maria sot Mata, zekât den sinji.

³⁸ Yesu sot arâpnâ, zen âim kamân nâin takâne ambân nâi kutñâ Mata, zâknâ sâi Yesu mirin zarip. ³⁹ Oi Matagât gatñâ nâi ândeip, kutñâ Maria. Zâknâ Kembangât kinj topñan ge tâi den sinji âlip sâi nângip. ⁴⁰ Matâ zâk nalem om kinñâ itâ nângip, “Nep patâ ze gatnâ mân betnan miap.” Yatâ nângâm Yesugâren âimñâ sâip, “Kembu, gatnandâ birânigi ninak kore uan. Gâ dukuna ga betnan meik.” ⁴¹ Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Mata, Mata, gâ kut nâi nâigât nângâm kwâkâm kinzat. Nângâ. Kut nâi nâi bâbalañ upan, zorânâ dâpñan. Maria zâk den sinji âlip nângâm taap. Zâk mân sa birâbap.” ⁴² (-)

11

Ninâugât Den.

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Yesu zâk hân nâin âim ninâu sâm tâi arâpnâ zengâren gâbâ a nâinâ itâ sâip, “Kembu, Yohanenâ arâp ninâu kwâkâm zingip, zo yatik kwâkâm niñgâ.” ² Sâi Yesunâ

itâ sâm dâzângoip, “Zen ninau sânam itâ sâbi,

‘Tbâ, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap. Gâ gamñâ hân dâp um dap kembu otningâm ândimâmban. ³ Sirâm dâp nalem dâpniñan niñgâban. ⁴ Tosaniñ birâban. Neñgoot yatik a zengât tosaziñ birâmen, zorat. Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban.’”

⁵ Yatâ sâmñâ itâ târokwap dâzângom sâip, “Zengâren gâbâ nâinâ nâtik tânâmñan a bukunâ konsâm dukubap, ‘Bukunâ, gâ nalem karâmbut ni. ⁶ Bukunâ nâinâ nâgâren gâi nalem pindâbam kâruan.’ ⁷ Yatâ sâi mirâ mariñâ, zâk mirinâk tap sâbap, ‘Gâ wangât uman gwâlâ kwâtnigat? Mirâ mâtâp doongudoonguj sot katep uman zie. Zorat ko nâ mân zaat nalem gibat.’” ⁸ Yesu zâk yatâ sâmñâ sâip, “Nâ sa nângânek. Mirâ mariñâ, zâk bukunâ sâi mân nângâm uman zimbap, zo ko sâi âim âim ko zaatñâ kut nâi nâi sap, zo mem pindâbap. ⁹ Zorat nâñâ torenñâ nâi dâzângua nângânek. Zen Kembangâren ninâu sâne ma ko kut nâi nâi zingâbap. Zen kut nâi nâi kârum ma ko muyagibi. Zen mirâ hângiyân kom kine ko mariñâ mirâ mâtâp mem pâmbap. ¹⁰ Nâi zâk ninâu sâi ma ko bonñâ pindâbap. Nâi zâk kârum manâ manâ ko bonñâ muyagibap. Nâi zâk mirâ hângiyân kom kiri ko mariñâ mâtâp mem pâmbap.

¹¹ Zengâren gâbâ a nâinâ nanñâ saru zuugât sâi mulum pindâbap?

¹² Mo kuruk keetñangât sâi yanji pindâbap? Zo buñâ. Zen a ambân bâliñâziñoot yatâ zorân murarâpziñ kut nâi nâi âlipñâ zingâme. ¹³ Ibâziñâ sumbemân walâwalâñandâ zen Tirik Kaapungât sânetâ walâm zingâbap.”

A zinjâ wâke molimolinjagât Yesu mäsikâwe.

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ A nâi wâkenjâ oknjangi kopa oip. Oi Yesunjâ wâke molei a zo den âlip sâip. Yatâ oi a ambân zinj êknâ nângâne imbanjâ oip. ¹⁵ Ka a nâmbutnjâ, zen zâkkât itâ sâwe, “Wâke zengât a kutâ Bezebulu, zâknâ imbanjâ pindi wâke molizinjâmap.” ¹⁶ Sâne nâmbutnjâ zinjâ Yesu top likuliku kulem nâi tuubapkât nângâwe. ¹⁷ Oi zâknâ umzinjan êknâ dâzângoip, “Hân nâin zoren kâmbam muyagem kamân dâp kâsa utne kamân zo kwamen zimbap. Mirâ nâin a âmbân ândie, zen kâsa op kâsâpagone mirâzinj kwamen zimbap. ¹⁸ Sataj sot arâpnâ agonetâ nepzinj dap op kâtigem zimbap? Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebulunjâ mam oknjangi wâke molizinjâmap.’ Zorat san. ¹⁹ Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebulunjâ mam oknjangi wâke molizinjâmap.’ Zorat mäsikâzinjga sânek. Narâpzinjâ zen ko nâinjâ imbanjâ zinjgi wâke molizinjâme? Narâpzinjâ zen sarâzinjagât topnjâ sâm muyagime. ²⁰ Nânjâ ko Anutugât imbanjandâ wâke molizinjâman. Zorat ko Anutugât um topnjan ândiândigât narâk, zo mâte otzinjgi mân nânge.

²¹ A kâwaliņootnjâ timbâ kâmbamnjâ mem mirâ kamânjâ galem op ândei hâlâluyâk zimbap. ²² Oi a kâwaliņâ patânjâ gamnjâ zâknjak kâtigem kom sikum kut nâi nâi beknjan memnjâ kâsâpkubap.

²³ Nâi zâk nâ buku mân ot-nibapnjâ kâsa otnibap. Nâi zâk nepnâ on galem mân upapnjâ kândanjap.

²⁴ Wâkenjâ ayân gâbâ takâm hân a mân ândiândinjan âim tâtatnjâ kârubap. Kârum mân muyagemnjâ sâbap, ‘Mirânâ birâm gâwan, zorenâk âburem dum âibâ.’ ²⁵ Yatâ

sâm âburem âi ikpap. A umnjâ sanjon kubikkubiknjâ zimbap. ²⁶ Zo zeï êknâ a bukurâpnjâ nâmburân zagât, ziknjâ dâp yâtâ bujâ, bâliņ kâtiknjâ, zo diizinjgi ga a umjanâk zo tâtat mâme upi. Oi a zâk mârûm bâliņâ ândeipnjâ bet bâliņ op kwâtâtibap.”

²⁷ Den yatâ sâm kiri a os-erân gâbâ ambân nâinjâ den kâtiknjâ den sâm sâip, “Ambân nâi mingimnjâ nam gigip, zâkkât nânga sâtâreņoot uap.” ²⁸ Sâi Yesunjâ nângâm itâ sâip, “Ee. Ka nânjâ sa nângânek. A ambân Anutugât den nângâm lume, zengât nânga sâtâreņoot uap.”

Kulemgât kâuk birânanjgâne dâzângoip.

(Mt 12:38-42; Mk 8:12)

²⁹ A ambân donjap, zen zâkkâren mindunetâ topkwap den itâ sâm dâzângoip, “A ambân narâk ziren ândie, zo nângânângâzinj bâliņâ oi top lâkulâkugât kulem iknam kâuk birâme. Oi zen kulem nâi bujâ. Propete Yona, zâk Niniwe zengâren kulem oip, zo yatâ âsagei ikpi. ³⁰ Mârûmjan Yona zâk Niniwe a zen bâliņâzinj kândâtkom Anutu mâte oknjagâbigât girem den dâzângoip. A ambân narâk ziren ândie, zen yatâ upigât den dâzângoman. Nâ zengât kulem nâi op ândian. ³¹ Hân torengen mârûmjan ambân kutâ nâi ândeip. Den kubikkubik narâknjan ambân kutâ zorâņ zaatnjâ a kâmut narâk ziren ândie, zengât bâliņâzinjâ sapsugi hâuņâ mimbi. Zo yen bujâ. Ambân zo Salomogâren gâbâ nângânângâ âlipnjâ mimbat sâm hân torengen gâbâ gâip. Oi narâk ziren a nâi nâ ândian. Nâ Salomo wâlan. Zinj wangât op nâgât den birâme. ³² Niniwe kamân mâirâpnjâ, zen zo yatigâk den kubikkubik narâknjan zen zaatnjâ a kâmut zi zengât

bâliņâziņâ sapsune hâuņâ mimbî. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonagât den nâņgâm umziņ melâņawe, zorat. Oi narâk ziren a nâi nâ ândian, zirâņ Yona wâlan.

³³ Zen kârâp sâum mân tik pame. Âmaņ kâligen mân pam kwârakume. Zo buņâ. Âsakņâ zo tâtatņâ kwâkņan pane mirâ umņan âsakņâ âsagei a zen zâim ikpi. ³⁴ Siņgâ zo sâkkaņgât âsakņâ. Siņgâ âlipņâ tâi ko sâkkâ zâk âsakņan tâpap. Ka siņgâ nâtâtik kâri ko sâkkâ nâtâtik muyagibap. ³⁵ Zorat ko zen galem oraņgâm ândibi. Umziņan nâtâtik muyagebapkât yatâ op ândibi. ³⁶ Zen um sâk nâtâtik buņâ. Âsakņik op naņgâbabân hâlâluyâk âsagem naņgâbap. Kârâp âsakņandâ âsagemap yatâ.”

Siņgi âlip sâkņik mân lubi.

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)

³⁷ Den zo sâm naņgâm ândei Parisaio a nâiņâ nalem nimbapkât sâi mirin zâim nalem niniņan tâip. ³⁸ Yesu zâk bikņâ mân saņgon zâi tâipkât Parisaio a zâk nâņgi mân dâp oip. ³⁹ Oi zorat Kembuņâ itâ dukuip, “Parisaio a zen hâkop sâkņik saņgonme. Umziņan ko on kâmbu sot bâliņâ piksâm ziap. ⁴⁰ Zen a nâņgânâņgâziņ buņ. Dap nâņge? Anutu zâk kut nâi nâi zorat sâkņâ muyageipņâ umņâ mân muyageip? ⁴¹ Zorat zen a kanpitâ zeņgât umziņ patâ zei kut nâi nâi âlipņâ, zo mem ziņgâm umziņâ salekkubap.

⁴² Yei, Parisaio, zen daņgât sot kâņgan, zomap, kut nâi nâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât siņgi sâm pame. Zorat torenņâ den târârakņâ sot Anutugât umziņ patâ nâņgânâņgâ, zo birâme. Nâi lumņâ nâi lubi. Zo yatâ upi.

⁴³ Yei, Parisaio, zen mâpâmâpâse namin a sâtņâ tapmeyân mâte

tâtnat sâme. A ambân sombemân sâm âlip kwatniņgâbigât umziņ patâ kinmap.

⁴⁴ Yei, Parisaio, zen a hanzâņgowe kwak yatâ hibuk op zei a zen mân ek kwâkņan âim game. Zen zo yatâ. Umziņan bâliņâ kârokņâ ziap. Oi a ambân ziņâ sâkziņâ ikne âlip opmap.”

Propete a zâņgowe, zeņgât den.

⁴⁵ Yesu zâk den yatâ sâi Kembugât gurumin a nâiņâ sâtņan mem itâ sâip, “Patâ, gâ den yatâ sânanđâ Kembugât gurumin a neņgât den sâm bâliņ kwatniņgat uap.” ⁴⁶ Yatâ sâi. Yesuņâ hâuņâ itâ mâburem dukuip, “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a, zen kut nâi nâi yâmbâtņâ a kwâkziņan pam ziņ bet bâsaņ ândime.

⁴⁷ Yei, Sâkurâpziņ zen Propete zâņgowe, zeņgât kwagân kât kâsaget mindune kiri neule mot tuume. ⁴⁸ Yatâ op sâkurâpziņ zeņgât nâņgâne âlip oi ziņâ zâņgowe, zo zeņgât kwagân neule mot tuume.

⁴⁹ Zorat Anutugât nâņgânâņgâyân den nâi itâ muyageip, ‘Nâ zeņgâren Propete sot Aposolo sâņgonzâņgua gine nâmbutņâ zâņgom moliziņgâm a nâmbutņâ zâņgone mumbi.’ ⁵⁰ Oi zorat mârumņan a muyamuyagiņ narâkņan topkwap Propete zâņgone gilâmziņ geip, zorat tosa zo narâk zi ândie, zeņgâren mâkâbap. ⁵¹ Kâmbam zo mârumņan Abegâren gâbâ târokoi gam Sakaria, zâk tirik namin Kembugât siņgi nalem uuņâ zo naņgâmņan kuwe. Nâ perâkņak sa nâņgâne. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi zeņgâren mâkâbap.

⁵² Kembugât gurumin a zen nâņgânâņgâ âlipkât mâtâp dooņguwe. Mâtâp dooņgumņâ naņgo mem pâpan mem âiwe. Ziņak naņgoyân mân bagiwe. Oi a

ambân baginam utne mâtâp pâke kwarâwe.”

⁵³ Den yatâ sârn ari Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen topkwap ândei ândim yatâ op den sâi kâitkum mâsikâm âiwe. ⁵⁴ Oi lâunjan gâbâ den nâi nângâne bâliņâ oi denân pânatkât ek galem op ândiwe.

12

Yeusnâ Parisaio a sarâziņangât girem dâzângoip.

(Mt 10:26-27)

¹ Oi a ambân donbep patâ Yesugâren mindum pâlâtâņ kin kiyân lân lân urâwe. Yatâ op kine topkwap arâp den itâ sârn dâzângoip, “Zen Parisaio zengât arik bâliņ zengâren âsagebapkât kârum ândibi. Sarâziņangât op san. ² Kut nâi nâi tik ziap, zo mân tik zimbap. Zo nâran mâbâlakņibap. Oi kut nâi nâi tik pâpanņâ, zo nâran kagibap. ³ Nâtigân den tik sâme, zo gâtâm maayân âsagibap. Mirâ umņan halop den sâme, zo gâtâm sombem kabâņan sârn muyagibi.”

Yesunâ kengât den dâzângoip.

(Mt 10:28-31)

⁴ “Bukurâpnâ, nâ itâ dâzângobâ. A sâkziņik zângobi, zengât mân kengât upi. Zen um dâpziņ mân tâmbetkubi.

⁵ Nâigât kengât upi, zorat dâzângua nângâne. Zâk gomņâ kâbakņei simân geibangât imbanņâ zemņangap, Anutu, zâkkât kengât op ândibi.

⁶ Nii sâmbâlâle, zo sângân patâ buņâ. Kât kurinņâ mâiktârâ zagât pam bâtnâmbut mimban. Oi Anutu zâk zen pisuk patâ ziņgit naņgâmap. ⁷ Zâkņâ a zengât kâukziņ sâmotņâ aksik tenģâziņ ek nângâm naņgâmap, zorat kengât buņ ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ buņâ. Zen a. Anutu zâk umņandâ gâsuziņgâmap.

⁸ Oi nâi dâzângua nângâne. Nâi zâk a ambân mâteziņan sârn âlip kwatniņap, zo ko a bonņâ, nâ yatigâk Anutuzât sumbem arâpņâ zengât mâteziņan sârn âlip kwâkņangâbat. ⁹ Oi nâi zâk a ambân mâteziņan kwâimbânibap, zo ko a bonņâ, nângoot yatigâk sumbem a mâteziņan kwâimbânangâbat.”

Kaapumgât den.

(Mt 12:32; 10:19-20)

¹⁰ “Nâi zâk a bonņâ nâ sârn bâliņ kwatniņap, zâkkât bâliņâ zo âlip birâbirâņâ. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sârn bâliņ kwâkņangâbat, zâkkât tosa zo Anutuņâ mân birâbap.

¹¹ Gâtâm mâpâmâpâse namâziņan mo a kutâ zengâren diiziņgâm âine den toren dap sânat sârn nângâ kwâkâ mân upi. ¹² Narâk zoren den sâbi, zo Tirik Kaapumņâ sapsurn ziņgâbat.”

Kât sikumgât âkņâle mân upi.

¹³ A osetziņan gâbâ a nâiņâ Yesu itâ sârn dukuip, “Patâ, âtânâ zâk ibânangât bet boi zikņik mem ândiap, zorat gâ dukunandâ kâsâpkum torenņâ nâ niņap.”

¹⁴ Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Nâiņâ nâ a sâtnâ mo a kutâ nâbaripkât nâgâren ga sat?” ¹⁵ Yatâ sârn den itâ târokwâip, “A nâmbutņâ kut nâi nâi patâ zemziņgap, zo ko ândiândi bonņâ mân ziņgâbat. Yatâ opņâ umziņ galem op ândibi. Zen kât sikumgât âkņâle mân op ândibi.”

¹⁶ Yatâ sârnņâ den sumbuņâ nâi itâ dâzângoip, “Sikum a nâigât kâlamņan gom sambe patâ zemņangip. ¹⁷ Oi umņandâ itâ nângip, ‘Nâ dap upat? Kut nâi nâi donbep patâ zemniņap, zorat mirâņâ mân kinzap.’ ¹⁸ Yatâ nângâm sâip, ‘Itâ upat. Nâ nalem silep kândanņ ilip patâ tuumņâ zoren âi pa tâpâp. ¹⁹ Gomsambe zemniņapkât mulunâk tâi narâk

kârep om nem zâibat. Zorat sâtâre kwâkñan ândibat.’²⁰ Yata sâi Anutuñâ itâ sâm dukui, ‘O, a nângânângâgâ buñâ, ñâtik ziren ândiândigâ bekan mimbat. Kut ñâi ñâi minduin, zo ñâigât upap?’²¹ Zorat sa nângânek. Ñâi zâk yatik Anutugât mân nângânângâ op zikñâ sinji sikum kut ñâi ñâi mindui tâkñanğâbap, zo ko Anutuñâ zo yatik okñanğâbap. Anutuñâ a yatâ zo egi kanpitâ upap.”

Sâkkât kut ñâi ñâi, zorat mân nângâm kwâkâm ândibi.

(Mt 6:25-34)

²² Yesunâ arâpnâ itâ dâzângom sâip, “Zorat op dâzângobâ. Itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Mo sâkziñanğât itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan mem ândinat?’²³ Nalemñâ bon buñâ. Ândiândiñâ bonñâ. Sâk pâkeñâ bonñâ buñâ. Sâkziñandâ bonñâ.²⁴ Zen nii ziñgit nângâbi. Zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi lañ Anutuñâ nalem muyagem ziñgâmap. Zen ko nii yatâ buñâ. Zen a. Anutu, zâk umñandâ gâsuziñgâmap.²⁵ Zen ândiândiziñanğât nângâm kwâkâm ko âlip ândine âi topñan subap?²⁶ Zen kut ñâi mâik, zo âlip mân galem upme, zorânğâ wângât kut ñâi ñâi torenñanğât nângâm kwâkâ upme?

²⁷ Zen pâliñpâliñgât neuleñâ âsagemap, zo ek nângânek. Zâk hâmbâ nep mân tuumap. Oi sa nângânek. A kutâ Salomo, zâk sikum patâ sot neule âlip zemñanğip. Ka zâk hâmbâ neuleñoot zo yatâ mân mem ândeip.²⁸ Oi neule âlip, zo hibukñan itârâñ muyagei muka sâmbum pane kârâbân sim-bap. Anutuñâ sâi neule âlipñâ muyagemap. Oi zeñgât sâk pâke mot mân muyagem ziñgâbap sâme? Nângâm pâlatânziñ buñâ,

zen. Kemuñâ ko âlip galem otziñgâbap.²⁹ Oi zen itâ mân nângâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Nalemğât nângâ kwâkâ mân op ândibi.³⁰ Um kâtik a ambân hân dâp, zen um nângânângâziñ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziñandâ wan wangât kwakse, zo ek nângâmap.³¹ Anutu um topñan ândibi, zorat umziñ pane zimbap. Yatâ utneta sâkkât kut ñâi ñâi aksik ziñgâbap.

³² Râma gakanâ, zen kenğât mân op ândibi. Ibâziñâ zâk um topñanğât sinji kwaziñgip.³³ Zen kut ñâi ñâi zemziñgop, zo a ambân kanpitâ ziñgâbi. Yatâ opñâ sumbêmân sikum bonñâ, zinzinâ, zo mimbi. Zoren kâmbu a ziñ mân mimbi. Zoren wâsâsân ziñ mân tâmbetkubi.³⁴ Kut ñâi ñâiziñâ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap.”

Um wâgân ândiândigât den.

³⁵ “Zen petziñ lapñâ kârâpziñ sâune sei mambât ândibi.³⁶ Kore a zen a kutâziñandâ hân kârebân gâbâ âburem gam hângiyân koi mâtâp mem pambigât mambât ândibi. Zen yatâ op ândibi.³⁷ A kutâ, zâk âburem gâi kore arâpnâ um gwâlâ ândine muyageziñgâm zeñgât nângi sâtâreñoot upap. Nâ perâkñâk dâzângobâ. Zâk nepkât pet lapñâ nalem tap nininñan zâmbari nalem nimbigât kore otziñgâbap.³⁸ A kutâ, zâk ñâtik tânâmñan mo hañsâsâgât purikâsm gâi um wâgân ândine muyageziñgâbap, zo ko âlip upap.

³⁹ Zen itâ nângânek. Kamân ñâigât a zen kâsa ñâtik ziren takâbi, narâk zo yatâ nângâm um wâgânâk ândim kamânziñ galem upi.⁴⁰ Oi a bonñâ nâ puriksâbatkât narâkñâ mân nângâm ândie. Narâknâ mân

nângâm tâtne gâbat, zorat mambâtnim um wâgân ândibi.”

Kore a bâlijanğât den.

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Yesu zâk den yatâ sâi Peteronğâ itâ sâm mâsikip, “Kembu, gâ den alotnâ zi niinik mo ârândân ninjanğât sat?” ⁴² Mâsiki Kembunğâ den sumbunğâ nâi itâ sâip, “A kutâ nâi zâk kore a gakârâpnğâ zengât galem a nâi pam itâ dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziñgâm ândim narâkñan nalem dâpziñanâk ziñgâm ândiban.’ Oi zâk dap ândei galem a nânğânânğânoot sot sât lulunoot sâsânğâ?” ⁴³ Galem a zâk nep sâm pindâpindân, zo dâñjak galem oi patânandâ gâbap, galem a yatâ zorat nânğı âlip upap. ⁴⁴ Nâ bonnğâ sa nânğânek. A kutâ zâknğâ galem a zo patâ pam kut nâi nâi galem upapkât sâm pindâbap. ⁴⁵ Oi galem anğâ umñan itâ nânğâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimnğâ kek mân gâbap.’ Yatâ nânğâm kore a ambân zânğom mem nâi nâi otziñgâbap. Otziñgâmñğâ nalem om nem too kâtik nem um gulip op ândibap. ⁴⁶ A kutânğâ gâbapkât mân nânğâm gulipmalip ândibap oi a kutâ zo gam kom kâbakñei bâliñ mâme osetziñan âi ândibap.

⁴⁷ Kore a nâi zâk patânjanğât den nânğâm diñğâ kwâkâbap, patânğâ zâk tâknğâ lapitpap. Oi hâuñğâ mem zâi kwap pindâbap. ⁴⁸ Oi nâi zâk patânjanğât den mân nânğâm den kwâkâbap, zo zâk tâknğâ lapitpap. Zo hâuñğâ mem gei kwap pindâbap. A nâi zâk kut nâi nâi yâmbâtnğâ pindâpindân, zo bonğâ yâmbâtnjik muyagei dâp upap. Oi nâi zâk nep patâ sâm pindipnğâ nep patâ zo tuugi dâp upap.”

Yesunğâ kârâp mem geip.

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ “Nâ hânân kârâp ua sem kut nâi nâi bâliñğâ sem pitinğubapkât

gem gâwan. ⁵⁰ Too sanğon niibi, zorat nânğâm ândim umnâ yâmbâriap. ⁵¹ Zen nâğât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbeñ muyagibapkât geip,’ Yatâ bunğâ. Nâ kâmbam âbânğubapkât gewan. Nâ kâsâpzanğobatkât gem gâwan. Zen dinnanğât op kâsâpagom ândibi. ⁵² Oi itârânğ topkwap itâ muyagibap. Mirâ nâiğât a ambân bâtnâmbut, zen âbânğum toren zagât toren karâmbut upi. ⁵³ Nanğâ ibanğâ, zet kâsâpagobabot. Oi mam bârat, zet kâsâpagobabot. Iran sibun, zet kâsâpagobabot.”

Kembuğât kulem ikpi.

(Mt 5:25-26; 16:1-4)

⁵⁴ Yatâ sâmnğâ a ambân aksik itâ sâm dâzânğoi, “Mirâ sumunkoi zen itâ sâme, ‘Map gâbamap.’ Sâne map gâmap. ⁵⁵ Mirâ pitâyânğâm zeï eknğâ sâme, ‘Maa upâmap.’ Sâne yatâ opmap. ⁵⁶ Sarâ a ambân, zen sumbengât tobatnğâ eknğâ nânğâme. Ka zen nâğât topnâ mân nânğâm kwâtâtime.

⁵⁷ Zen wangât mâtâp târârak sot gânğonğâ, zo mân kâsâpkum ek nânğâme? ⁵⁸ Gâ buku nâi sot kâsâp op dinziknğâ zo kek kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ diñğâ top likuliku agâren sâi zâknğâ nânğâm kâwali arâpnğâ sâi gâsum diigim tâk namin gâbanbi. ⁵⁹ Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ yen mân gâban. Gâ zoren tap ko kâsagâ kât pindâna âkiyâk gâban.”

13

Umnin mân melânindâ Anutu kâbakñeninğâbap.

¹ Narâk zoren a nâmbutnğâ ziñğâ Yesu den sinği itâ dukuwe, “Galilaia a nâmbutnğâ, zen Anutugât sinği sâm makau kom unam utnetâ Pilatonğâ sâi kâwali arâpnğâ ziñğâ zânğom nanğâme. Zânğone a gilâm sot makau gilâm,

zo ârândâj mâpotne giarip.”
 2 Den sinji yatâ dukune itâ mâsikâziŋgip, “Zen dap nânge? Zeŋgât tosanâ Galilaia a nâmbutnâ zeŋgât tosa walip, zorat tosaŋât op tâmbetzâŋgoip? 3 Yatâ buŋâ. A nâmbutnâ zen tosaŋiŋoorâk ândie. Zen umziŋ mân melânbiyân yatigâk tâmbetagoi. 4 Yerusalem kamânân a kiin nâmburân karâmbut Siloam mirâ kârep patânâ kwâratzâŋgoip. A kiin nâmburân kârâmbut zo tosaŋiŋandâ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutnâ walâziŋgip? 5 Yatâ buŋâ. Nâmbutnâ zeŋgât tosa ziap. Dâzâŋgua nânŋânek. Zen umziŋ mân melânbiyân yatigâk tâmbetagoi kwâkâbi.”

6 Den zo sâm nanŋâm Yesuŋâ den sumbuŋâ itâ sâip, “A nâinâ nepŋan nak koset nâi kâmiri lâmbarip. Oi mariŋâ zâk bonŋanŋât âi kârûmâip. 7 Yatâ oprâ nep galem a itâ dukum sâip, ‘Nânŋâ. Nâ nak zirat bonŋâ kârûm ândia kendon patâ karâmbut âkap. Nak zo bonŋâ mân opmap, zorat ko kârâban. Wangât hânŋât kelâknâ yen mimbap?’ 8 Yatâ sâi ko galem anâ itâ dukuip, ‘Patâ, gâ birâna kendon kânok zi kirik. Oi nânâ topŋan hân kârâm pa pambâ. 9 Yatâ ua narâk nâin bonŋâ âsaŋibap mo buŋâ, zo iktat. Oi bon mân oi ek sâna kârâm pândat.’”

Yesuŋâ kendonân ambân nâi kubiŋgip.

10 Narâk nâin Yesuŋâ mâpâmâpâse namîn zâim den sinji âlip dâzâŋgoip. 11 Oi mâpâmâpâse namîn zo ambân nâi tâip. Kendon patâ kiin nâmburân karâmbut umŋan wâkenâ okŋanŋi ândeip. Wâkenâ okŋanŋi kândâtnâ pindiŋsâm ândeip. Dap op winziksâm ândibap? 12 Yesuŋâ ambân zo ekŋâ itâ dukuip, “Ambân gâ winziksânangât san.”

13 Yatâ sâmŋâ bikŋandâ kâukŋan pâi kândât winziksâi Anutu mâpâseip. 14 Yesuŋâ kendonân ambân zo kubigipkât mâpâmâpâse namâ galem anâ nânŋi bâlei kuk op sâip, “Nep mâme hilâm nâmburân kânok ziap. Zoren gane kubikziŋgâbap.” 15 Yatâ sâi Yesuŋâ itâ mâburem dukuip, “Sarâ a zen. Kendonân donŋi sot makâu gakârâpziŋ too nimbigât diiziŋgâm âime. 16 Ambân zi Abaramŋât kiun. Sataŋnâ saagi kendon kiin nâmburân karâmbut yatâ op ândeip. Oi nânâ kendonân kubiksân, zo nânŋane mân dâp uap?” 17 Yatâ sâi ko kâsa okŋanŋâwenâ anŋun urâwe. A ambân kâmut, zen ko kulem zorat umâlep patâ urâwe.

Kembugât den zo wakum keetnâ yatâ.

(Mt 13:31-33; Mk 4:30-32)

18 Yesu zâk den itâ târokwap dâzâŋgoip, “Antugât sinji âlip zorat mâtâp, zo wanân dâpkwap sâbâ? 19 Zo wakum keetnâ yatâ. A nâinâ nepŋan âi kendi kâmŋâ takâm nak oip. Oi nii ziŋâ gamŋâ bâranŋan pam tapme.” 20 Oi itâ târokwap sâip, “Sinji âlipkât mâtâp, zo wanân dâpkwapâ? 21 Zâk sii danŋât yatâ. Ambân nâinâ sii danŋât naleman pam oi sei naleman naam donŋbep op nanŋip.”

Sumbemân bagibagiŋanŋât den.
(Mt 7:13-14, 21-23)

22 Yesu zâk Yerusalem kamânân âibam âim kamân patâ sot kamân mâik mâigân sinji âlip dâzâŋgom arip. 23 Ari a nâinâ mâsikâm sâip, “Kembu, a bituktâ ziŋâ sumbemân zâibi, mo dap?” 24 Oi Yesuŋâ den nâi itâ dâzâŋgoip, “Mâtâp gâbâkŋan bagibigât kâtigibi. Nâ dâzâŋgua nânŋânek. A ambân donŋbep patâ, ziŋâ mâtâp gâbâkŋan baginam osibi. 25 Mirâ mariŋâ, nâ zaat hânŋi doonŋua hânŋiyân

kom itâ sâbi, 'Kembu, mâtâp mem pânan.' Sâne itâ dâzângobat, 'Nâ zen mân nângâziŋgan. Zen waniŋ gok?' ²⁶ Mâsikâziŋga zen hâuŋâ itâ sâm dâtnobi, 'Nen gâ sot ândim too nalem niwen. Oi kamâniŋaŋgât sombemân den siŋgi âlip sâna nângâwen.' ²⁷ Yatâ sâne itâ dâzângobat, 'Dâzânguan zo, zen waniŋ gok? Nâ mân nângâziŋgan. Bâliŋ mâme a, zen birâninek.' ²⁸ Oi Abaram, Isaka, Yakobo sot Propete nâmbuŋâ Anutuŋât um topŋan ândinetâ zingitpi. Ka zen ko âkŋan ândimŋâ umbâlâ op isem ândibi. ²⁹ Oi hân mirâsiŋ takâtakâŋan sot geigeiŋan sot hân toren toren, zobâ a ambân takâm Anutuŋât um topŋan bagimŋâ sii nalem patâ nem sâtâre op zimbi. ³⁰ Nângânek. A bet, zengâren gâbâ nâmbutuŋandâ kândom upi. A kândom, zengâren gâbâ nâmbutuŋandâ bet upi."

Herodegât den.

³¹ Narâk zoren Parisaio a nâmbutuŋâ ziŋ Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, "Herodeŋâ gobat sapkât hân zi birâm âi." ³² Sânetâ dâzângoip, "Zen âburem âim wâu ulin zo nâgât itâ sâm dukubi, 'Nângâ. Nâ irâk sot muka wâke moliziŋgâbat sot mâsek kubikziŋgâbat. Haŋsâi mâra nep tuuga âkâbap.' ³³ Itârâŋ, muka sot mâra mâtâp âibatkat sâsâŋâ. Yerusalem kamânânâk Propete zângome. Nâ zoren zaria nobi. Mân zaria sâi ko dap yatâ nobe?"

Yerusalem kamângât den girem dâzângoip.

(Mt 23:37-39)

³⁴ Yatâ sâm sâip, "O Yerusalem kamân marirâp, zen Propete zângome. Anutuŋâ kore a sângonzângoip zengâren gâne kâtnâ mem zângome. Kuruŋâ gwamârâp gâbâreziŋgâm abâtuŋandâ lâmbamzângomap, yatigâk nâŋâ a ambân kâmut kinnâ

topŋan gâbâreziŋgâbâ sa birânime. ³⁵ Nângânek. Mirâ kamânziŋâ nâŋâ birâbat. Nâ sa nângânek. Zen dum mân nek ândim itâ sâm nikpi, Kembuŋgât sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkŋaŋgânâ."

14

Kendonân Yesuŋâ mâsek a ŋâi kubikŋaŋgip.

¹ Yuda zengât kendon ŋâin Parisaio a zengât a sâtnâ ŋâiŋâ Yesu nalemgât diigi mirâŋan zariŋ. Oi a nâmbutuŋâ zen zâk sot nalem ninam diŋaŋgât dap sâbap sâm ek tarâwe. ² Oi a ŋâi kiŋ bik lâmbatlâmbat zoren zâi tâip. ³ Oi Yesuŋâ ekŋâ Kembuŋgât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a mâsikâziŋgâm sâip. "Zen sânek. Kendonân a kubikkubikŋâ, zo orotŋâ mo mân orotŋâ?" ⁴ Yatâ sâi hiriŋsâm kine Yesuŋâ a zo bikŋandâ gâsum kubikŋaŋgâm sâŋgongui arip. ⁵ Ari ko itâ dâzângoip, "Zengâren gâbâ a ŋâigât nanŋâ mo makau kendonân lamân giari birâne tâpap mo sâmbune kopgâbap?" ⁶ Yatâ dâzângoip den torenŋâ dukunam kwakŋâ birâwe.

Zen sâk mâme mân upi.

⁷ A nalem ninam diiziŋgi mirin zâiwe. Mirin zâim kian mâteyâk âi tatne Yesuŋâ zingitŋâ itâ dâzângoip, ⁸ "Gâ a ŋâiŋâ sii nalem om sâi gamŋâ kian mâteyâk mân tâpan. Gâ kian mâteyâk âi tâtnandâ a pâtâ ŋâi gâbap. ⁹ Gâi sii nalem mariŋâ itâ dâgobap. 'Zo zâkkât tâtat. Gâ âmbi âi.' Dâgogi a yenŋâ zengât kian kândâtnan âi tap aŋun upan. ¹⁰ Nâiŋâ sâi gamŋâ a giginâ zengât kianân tâpan. Tâtna sii nalem mariŋandâ gekŋâ itâ dâgobap, 'Buku, gâ zâi kian mâteyâk tâtnan.' Yatâ dâgogi a mâteziŋan umâlep patâ nângâban. ¹¹ Nâi zâk umŋâ mem ge kwap

ândibap, zâk ko mem zaatzaatjâ. Ka nâi zâk sâk mâme op ândibap, zo ko mem ge kwâkwatjâ.”

¹² Yatâ sâmnjâ a diigip, zo itâ târokwap dukuip, “Gâ si nalem umbam buku, âtâ mun, torerâpkâ, kamârâpkâ mân diizingâban. Wangât, zenoot yatik narâk nâin diigim hâuñjâ mâkâne âkâbap, zorat. ¹³ Itâ upan. Sii nalem ona sei a giginjâ sot kin bitzin bâlinj sot sen nâtâtik, a ambân yatâ zo diizingâban. ¹⁴ Yatâ otna zenoot hauñjâ mân mâkâne tosâzinjâ yen zei a târârakjâ zaatpi, narâk zoren Anutujâ hâuñjâ gibap.”

Sii nalem patâgât den sumbuñjâ.
(Mt 22:1-14)

¹⁵ Sâi nalem ârândân nem tarâwe, zenğâren gâbâ a nâinjâ itâ sâip, “Nâi zâk Anutugât um topñan nalem nimbap, zâkkât nânğa sâtâreñoot uap.” ¹⁶ Sâi Yesujâ den sinji nâi itâ dukuip, “A patâ nâi sii nalem oip. ¹⁷ Sii nalem uuñjâ narâk mâte oi kore a nâi sângongoi âi a zen zop kânñan sâsânjâ, zo itâ dâzânğoi, ‘Nalem mârum om kâtân tuugen. Ganek.’ ¹⁸ Sâm dâzânğoi zen kut nâi nâiyân tâbi sâm birâm tarâwe. Oi nâi zâk sâip, ‘Nâ hân nâi kwâlâwan, zo ikpam âibâman. Zorat gâ patâgâ dukuna nânği mân bâlinj upap.’ ¹⁹ Nâi zâk sâip, ‘Nâ makau bâzagât sângân mewan, zo âi zingitpâman. Zorat patâgâ dukuna nânği mân bâlinj upap.’ ²⁰ Nâi zâk sâip, ‘Nâ ambân mewangât mân gâbat.’

²¹ Yatâ sâne kore a âburem âi patâñjâ dukui nânğâm kuk op itâ dukum sângonguip, ‘Gâ kamânân mâtâp patin sot mâik mâigân âim a ambân zo yatâ zo diizingâna ganek.’ ²² Sâi kore a zâk yatâ opñâ patâñjâ dukum sâip, ‘Patâ, gâ den sat, zo lukan. Oi mirâ zo mân pikse.’ Dukui patâñjâ itâ dukuip, ²³ ‘Gâ dum âi kamân

âkñan mâtâbân hibukñan âi gâsum diizingâna ga mirânan piksâbi. ²⁴ Nâ itâ dâzânğua nânğânek. A kândom zop dâzânğowan, zen mânâk nimbi.’”

Yesu molimoliñğât den.
(Mt 10:37-38)

²⁵ A ambân kâmut patâ Yesu molim âine puriksâm itâ dâzânğoi, ²⁶ “Nâi zâk nâğâren ga ândibâ sâm ibâ mamñâ sot ambin murarâñjâ sot âtâ munñâ ponânjâ sot ândiândinjâ, zen mân birâzingâbam upap, zâk nâgât a mân op ândibap. ²⁷ Nâi zâk zikñâ poru nakñâ mân lum nâgât mâtâp lânğap, zâk nâgât a mân op ândibap.

²⁸ Zenğâren gâbâ a nâi mirâ tubamñâ sângânñjâ sâlâpkum kubik tuubap mo mân tuubap, zorat topñâ ek nânğâbap. ²⁹ Oi yatâ mân opñâ kegâk mirâñjâ tandâ pâi giari kâtñâ kârum birâbap. Biri ko a ambân zinjâ ekñâ girârñanğâbi. ³⁰ Zen itâ sâbi, ‘A zi âsak op mirâ patâ tuubam op tandâ kwânânğâm biri kinzap.’

³¹ A kutâ nâinjâ a kutâ nâi kumbamñâ kegâk mân âibap. Zâk itâ nânğâm kwâkâbap, ‘Nen a bituk ândienñjâ ândi a dorjbeç ândie. Zen âlip zânğonat mo buñjâ?’ ³² Zinjanğât nânği giginj oi kâsa kârebân tatne kâwali a nâmbutñjâ sângonzânğoi zen âi lumberjanğât den sâne lumberj op ândibi.

³³ Oi yatik zenğâren gâbâ nâinjâ kut nâi nâinjâ zo mân birâmñjâ dabân nâgât a op ândibap? Zâk nâgât mân upap.”

³⁴ Yatâ sâmnjâ den sumbuñjâ nâi itâ sâip, “Sii zo naamñjâ. Ka si-igât naamñjâ buñj oi ko dap oindâ naamñjâ dum upap? Zo buñjâ. ³⁵ Sii bâlinjâ zo yatâ mo yatâ orotñjâ, zo mân ziap. Zo yen lum pâindâ âibap. A nâi zâk kin-dapñootñjâ den zi nânğâbap.”

15

Râma galem agât den sinji.
(Mt 18:12-14)

¹ Kât mimiñâ a sot bâliñ mâme a, zen Yesugâren den sinji âlip nângânam mindumarâwe. ² Oi Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen zorat nângâne bâliñ oi Yesugât itâ sâwe, “A zâk bâliñ mâme a zen sot tap nalem nemap. Man orotñâ zo opmap.”

³ Yatâ sâne Yesuñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâzângoip, ⁴ “Zengâren gâbâ a ñâigât râma 1 handeret ândibi. Oi zengâren gâbâ kânoktâ âi buñ oi birâbap? Zo yatâ buñâ. Kâmut patâ 99 zo birâziñgâm buñ upap, zo kârubap. ⁵ Kârum ma muyagem umâlip op âkom âibap. ⁶ Âim bukurâp sot kamârâp dâzângom sâbap, ‘Sâtâre utnâ. Râmanâ buñ oip, zo muyagian.’ ⁷ Nâ dâzângua nângânek. Zo yatigâk a 99 zen târârakñâ ândine sumbemân sâtâre patâ muyagibap. Ka bâliñ mâme a kânokñâ umñâ melâñi zâkkât op sumbemân sâtâre patâ walâm yâmbâtñjik muyagibap.”

⁸ Yatâ sâmñâ den ñâi itâ târokwap sâip, “Dap nânge? Ambân ñâiñâ kât bâzagât mem ândibap. Mem ândei kât kânok gei buñ oi birâbap? Buñâ. Zâk kârâp sâumñâ mirâ pitâm kârum ma muyagibap. ⁹ Kârum muyagemñâ ambân bukurâpñâ, kamârâpñâ zângonsâi gane itâ dâzângobap, ‘Kâtnâ buñ oip, zo muyagian, gât ko sâtâre utnâ.’ ¹⁰ Zorat sa nângânek. Zo yatik bâliñ mâme a mo ambân kânok umñâ melâñi Anutugât sumbem arâp zen sâtâre upme.”

A katep ñâi tâmbetagogam oip.

¹¹ Yesuñâ den sinji ñâi itâ sâm dâzângoip, “A ñâi nanzatñâ zagât ândiwet. ¹² Nan kwakñandâ ibânâ

itâ dukuiip, ‘Ibâ, gâ kât sot sikum nâgât sinji sâin, zo mem ni.’ Yatâ sâi kât sot sikum kâsâpkumñâ munñâ pindâm âtânangât sinji pâi tâip. ¹³ Oi bet katep zâk sirâm bituktâ ândim sikum sot kât zo aksik mem ba hân kârebân arip. Zoren âi larj ândim bâliñ top top opñâ kât sot sikum zo zoren zingâm nanjip. ¹⁴ Kât sot sikum zo buñ oi ândim hân zoren pu patâ muyageip. Oi a zo dap upâ sâm kwageip. ¹⁵ Hân marinñâ ñâi zâkkâren ari sâi hibukñan âi bâu galem ândeip. ¹⁶ A zen nalem anğân kârânangâne yen tap tepñangât opñâ bâu zengât nalem nimbam oip.

¹⁷ Yatâ opñâ nângânangânâ pâronsâi itâ nângip, ‘Ibânangât nep a kâmut, zen nalem nem âkon op ândine nanñâ nâ zi tepekât mumbâman. ¹⁸⁻¹⁹ Zorat nâ kamânan âim ibânangâren takâm itâ sâm dukubat, Ibânâ nâ bâliñ mâme a. Tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ mân sâna ândibat. Yen sâna gâgât nep a op ândibat.’

²⁰ Yatâ sâm ibânangâren arip. Ari ibânandâ kârebân gâbâ ekñâ umñâ nângâm sârârâk kârâm âi lum mânggarip. ²¹ Mânggari itâ dukuiip, ‘Ibânâ nâ bâliñâ mia tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ dum mân sâna ândibat.’ ²² Yatâ sâi ibânandâ kore a itâ dâzângom sângonzângoip, ‘Kek âi hâmbâ âlipñâ sot donet sot kipâke mem ga pindânek. ²³ Oi makau gwamñâ patâ diim gam kom une nem sâtâre utnat. ²⁴ Nannâ zâk moibân gâbâ zaatsap. Zâk buñ oibân gâbâ muyagem gaap.’ Yatâ sâi sâtâre topkwap urâwe.

²⁵ Oi nan kunñâ zâk nebân ândiepnâ puriksâmñâ kamân nanğamñan ga kin kep kwamit nângip. ²⁶ Zâkñâ sâi kore a ñâi gâi mâsikâmñâ sâip, ‘Kep zo

top dapkat?’²⁷ Oi zâknâ sâip, ‘Mungâ gaap. Gaapkat ibâgandâ sâi makau gwam patâ kom uen.’²⁸ Yatâ dukui nan kunjâ zâk kuk opnâ kamânân man bageip. Ibâgandâ nângâm kamân ginjân geim um lumbej den dukuip.²⁹ Yatâ dukui mân nângânângâ op kin itâ dukuip, ‘Nângat. Nâ kendon patâ donbep kore otgim ândim sâtkâ luman. Yatâ ândia gâ nonij gwamjâ mân nina nâ sot bukurâpnâ nen kom om nem sâtâre urâwen.’³⁰ Ka bet katepkâ, zâk laj ambân zen sot ândim kât sikumgâ tâmbetkum gulipkum nanjip. Zâk yatâ zorân âburem gâi sânanâ makau gwam patâ kom nie.’

³¹ Sâi ibâgandâ itâ dukuip, ‘Nannâ, gâ narâk dâp nâ sot ândim gâmatjâ kut nâi nâi nâgâren ziap, zo gâgât sinji op nanjap.’³² Ka mungâ ko moipjâ zaatsap. Oi zâk buj oipjâ dum muyagiap, zorat ko sâtâre oindâ dâp upap.’”

16

Kât galem a bâlijanjât den.

¹ Yesujâ arâpnâ den sinji nâi itâ sâm dâzânjoip, “Sikum a patâ nâigât kât sikum galem a nâi ândeip. A zorat itâ sâne patânâ nângip, ‘Galem a, zâk mem gulipkuap.’² Yatâ sâne sâi gâi dukuip, ‘Nâ gâgât den sâne nângan. Gâ yatâ zorânâ dum zagâtjâ mân galem ândiban. Ekapâ mem gâna kât sikumgât topjâ ikpâ.’

³ Sâi galem a zo umjân itâ sâip, ‘Galem a nep zo betnan mei dap upat? Nâ imbanâ bujâ. Nep kârâm kâmitpatkât âkon uan. Nâ kanpitâ ândibatâkât âkon uan. (Wangât, Yuda zengâren a kanpitâ zen ândim oletzingâmarâwe, zorat op sâip.)⁴ Irabot nângan. Patânâ molinigi a patânângât sikum tosa miwe, zengâren âi buku ua sâne zengât mirin ândibat.’

⁵ Yatâ sâm patânângât tosa miwe, kânok kânok zângonsâi gawe. Oi zâknâ a nâi mâsikâm sâip, ‘Patânângât tosa gâgâren dabutâ ziap?’⁶ Mâsiki zâknâ sâip, ‘Kelâk âmarân pâpanjâ 1 handeret.’ Sâi itâ sâm dukuip, ‘Ekap zi mem 50 kulengu.’⁷ A yatâ sâmjâ a nâi mâsikip, ‘Patânângât tosa gâgâren dabutâ ziap?’ Sâi itâ sâip, ‘Sibit keetjâ 1 handeret.’ Sâi itâ dukuip, ‘Ekap zi mem 80 kulengu.’

⁸ Yatâ oi patânâ nângâmjâ galem a bâlijâ zorat nângânângâ, zo nângi imbanâ oi sâm âlip kwâknângip.” Yesujâ yatâ sâmjâ târokwap itâ sâm dâzânjoip, “Um kâtik a, zen kut nâi nâi utnam nângânângâziñ patâ zeï upme. Sumbemgât sinji a, zen yatâ zo mân zemziñgap.

⁹ Zorat dâzânjua nângânek. Zen zo yatik hângât kât sikum bâlijâ zi a zen zinjâne buku otziñgâbi. Yatâ utne gâtâm hângât sikum buj oi narâk patin, zen âlip sumbem kamânân ândibigât sâsânâ. Oi sumbem kamânân ândiândij âlip ândibi.”

Kut nâi nâi bonjâ sot yenjâ, zorat den.

¹⁰ A nâi zâk kut nâi nâi yenjâ dânbân galem upap, zâknâ kut nâi nâi bonjâ patâ zo âlip galem upap. Nâi zâk kut nâi nâi yenjâ mem gulipkubap. Zâknâ yatik bonjâ mem gulipkubap.¹¹ Zen hângât kât sikum dâj mân galem upi, zo ko dap yatâ kut nâi nâi bonjâ zingâbap?¹² A zengât kut nâi nâi giwe, zo dâj mân galem otna gikâ sinji zo dap yatâ gibap?

¹³ Kore a nâinjâ a patâ zagât zekât kore âlip mân upap. Zâk nâigât umjâ kiri nâi ekjâ âkon upap. Zen yatigâk Anutugât nep sot sikumgât nep, zo dap yatâ mâtakâzikâm mem ândibi?”

Yesuñâ Parisaio a girem dâzângoip.

¹⁴ Yesuñâ den zo sâi Parisaio a zen kât sikumgât âkñâle zeipkât diñâ kândâtkom girânâwe. ¹⁵ Utne itâ dâzângoip, “Zen a zengât mâteziñan nen a târârakñâ sâme. Ka Anutuñâ ko umziñangât topñâ ekmap. A ziñâ kut ñâi ikne âlip opmap, zo ko Anutuñâ egi bâliñ opmap.

¹⁶ Kembugât gurumin den sot Propete zengât den zem gam Yohanegâren gâip. Zorat kwâkñan Anutu um topñan ândiândiñ, zorat den sinji âlip, zo âsagem lañ kârâm ariap. A ambân den sinji zo nângâm baginam kâtigime.

¹⁷ Hân sot sumbem, zet buñ utâ sâm buñ upabot. Ka Kembugât gurumin den zo mân buñ upap.

¹⁸ A ñâi, zâk ambin birâm ñâi mimbap, zâk târotârozik mânângât tosa patâ mimbap. A ñâi, zâk ambân birâbirân zo mimbap, zâk yatigâk tosa patâ mimbap.”

A patâgât den.

¹⁹ “Sikum a patâ ñâi ândeip. Zâk hâmbânâ neule âlip sângân zâizâiñ zo mem ândeip. Oi sirâmñâ sirâmñâ sii nalem âlipñâ zo nem sâtâre op ândeip. ²⁰ Oi a kanpitâ ñâi ândeip, kutñâ Lasaro. Zâkkât sâkñâ zo useyâk. Zâkñâ patâgât mirâ mâtâp bagibagiñan zemâip. ²¹ Zâk a patâgât mirin gâbâ nalem buputñâ gâi nimbapkât nângâm ândeip. Sâknam nângâm zem tâi wâu ziñâ gam useñâ nâmbâlapkumarâwe.

²² A kanpitâ zo yatâ op ândimñâ moip. Oi Anutugât sumbem a, ziñâ ge diim zâi Abaramgât um topñan pane ândeip. Bet sikum a zo moi hanguwe. ²³ Zâk simân gei sâknam patâ nângâm ândim sinji pâi zari Lasaro zâk Abaram um topñan tâi egi. ²⁴ Ekñâ konsâm

sâip, ‘O Abaram sâkunâ, nekñâ umgâ bâliñ oi Lasaro sângonguna sâlâpñandâ tooin pam sâmbum gem nâmbâlamnan pâi sânduksâik. Na ziren kârâbân sâknam patâ nângâm ândian.’

²⁵ Sâi Abaramñâ itâ dukuip, ‘Katepnâ, nângâ. Gâ hânân âkñâle kwâkñan ândeip, zo mârûm âkip. Oi Lazaro zâk umbâlâ ândeip, zo mârûm âkip. Zâk zorat umâlebân ândiap. Ka gâ ko sâknam kwâkñan ândiat. ²⁶ Osetniñan sim patâ kinzap, gât ko zibâ zengâren dap op gibi? Oi zengâren gâbâ zi dap op kopgabi?’

²⁷ Sikum a patâ, zâk itâ sâip, ‘Ibânâ, ñâi dâgoga nângâni. ²⁸ Ândi nâgât kamânân murâpnâ bâtnâmbut ândie. Zen sâknam kamân ziren gabegât Lasaro sângonguna âim girem den dâzângobap.’

²⁹ Sâi Abaramñâ sâip, ‘Buñâ. Mose sot Propete, zengât den girem ziap, zo nângâbi.’ ³⁰ Sâi ko sâip, ‘Ibânâ Abaram, yatâ buñâ. Zengât den nângâm umziñ mân melânbi. Ka a ñâiñâ mumuñan gâbâ zaat sâi ko umziñ melânbe.’

³¹ Sâi itâ sâm dukuip, ‘Zen Mose sot Propete zengât den birâmeyân mumuñan gâbâ ñâiñâ zaat ai dâzângoip yatik birâbi.’”

17

Bâliñangât nep mân tuubi.
(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

¹ Yesuñâ arâpñâ den itâ sâm dâzângoip, “Bâliñangât nep tuu-tuun, zo muyagibap. Dap yen zimbap? Ka a ñâi zâk bâliñangât nepñâ tuubap, yei, zâk dap upap?

² Ñâi zâk a giginâ ñâi okñangi bâliñâ upap, zo ko tosa yâmbât mimbap. Mârûmñan kât sumun yâmbât patâ gânduñan saamñâ saruyâm giari sâi ko zo bâbâlan opap. Zen galem oranjâm ândibi.

³ Bukugâ nâi bâliņâ oi kubikņangâban. Otna umņâ melâņi tosanâ birâban. ⁴ Oi sirâm kânogân tosa nâmburân zagât muyagem sâp nâmburân zagât gam sapsuubap, ‘Buku yatâ otgim umnâ bâliņ uap,’ Zâk yatâ sâi tosanâ birâban.”

Nângâm pâlâtângât den.

⁵ Aposolo zen Kembu itâ sâm dukuwe, “Gâ nângâm pâlâtânņiņâ târokwap niņgâban.” ⁶ Sâne Kembuņâ itâ dâzângoip, “Nângâm pâlâtânziņ bonņâ mâiktârâ, mundo keetņâ yatâ, zemziņgi wakum nak ândi, zo sâmbuyangâm saruyân gei kinbapkât dukune sâtziņ lubap.”

Anâ Kembugât nep tuum tâpâkumen.

⁷ Yatâ sâmnâ itâ sâip, “Zengâren gâbâ a nâi, zâkkât kore anâ nep tuum ândim mo râma galem ândim nâtiksâisâi gâi itâ dukubap? ‘Gâ mirin zâi tâtna nalem om gibâ.’ ⁸ Yatâ buņâ. Itâ dukubap, ‘Gâ sângum kâu lapņâ nalemnâ om pâna nia gikâ bet om nimban.’ ⁹ Nep a zo nep sâm pindip, zo tuugi nânģi âkip. Dabân sâm âlip kwâkņangâbap? ¹⁰ Zengât topziņ yatâ ziap. Zen Anutuņâ nep sâm ziņģip, zo op naņgâm itâ sâbi. ‘Nen kore a kwakmak. Nep sâm niņģip, zorigâk tuumen.’”

Yesuņâ a kubikziņģi âi mân nângâwe.

¹¹ Yesuņâ Yerusalem kamânân âibam Galilaia sot Samaria osetzikiņan arip. ¹² Kamân nâin zari sâk bâlâ a bâzagât ziņâ ekņâ âkņanâk kin den sâm itâ sâwe, ¹³ “O patâ Yesu, nenģât umgâ bâliņ oik.” ¹⁴ Sâne ziņģitņâ itâ dâzângoip, “Zen âim sâkziņâ tirik namâ galem a tirâpzângone ikpi.” Sâi zen âim tatne useziņ soģei sâkziņ âlip oip. ¹⁵ Oi zengâren gâbâ a kânokņâ useņâ soģei ekņâ

puriksâm gâip. Puriksâm den kâtik sâm Anutu mâpâseip. ¹⁶ Zâkņâ Yesu kiņ topņan gei zem tap sâiwap sâip. A zo Samaria hânân gokņâ. ¹⁷ Yesuņâ itâ sâip, “A bâzagât kubikziņan. Nâmbutņâ a nâmburân kimembut âlip ue, zo ikâ? ¹⁸ Zengâren gâbâ a nâi âburem gam Anutugâren sâiwap mân se? Birâm âine gâ kamân nâin gokņandâ gikik gaat?” ¹⁹ Yatâ sâm Samaria a zo itâ dukui, “Gâ nângâm pâlâtângangât âlip uat, gât ko zaat âi.”

Yesu takâbapkât den.

(Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰⁻²¹ Parisaio a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Anutu um topņan tâtatņâ, narâk ikâ zoren muyag-ibap?” Sâne itâ sâm dâzângoip, “Anutugât um topņan tâtatņâ, zo sennâ mân igikņâ, gât ko itâ mân sâbi, ‘Ziren âsagiap mo ândiren âsagiap.’ Nângânek. Anutu um topņan tâtatņâ, zo osetziņan âsagem ziap.” ²² Yesuņâ arâpņâ itâ dâzângoip, “Gâtâm narâk nâin, zoren a bonņâ âsagibatkât narâkņâ iknam upi. Zo mân ikpi. ²³ Narâk zoren a nâmbutņandâ sâbi, ‘O, ziren nenģâren âsagiap. Hân ândiren zengâren âsagiap.’ Yatâ sânetâ mân âibi. Oi nângâne mân bon upap. ²⁴ Hânpân zâk hân muruk toren toren âsagem naņgâmap, zo yatik a bonņâ nâgât narâknan âsagei a aksik niķpi. ²⁵ Kândom ko a narâk ziren ândie, zen a bonņâ nâ kândâtnone sâknam patâ nângâbat.

²⁶ Noa ândeip, narâk zoren kut nâi nâi urâwe, zo yatik a bonņâ nâgât narâk zo mâte oi yatâ upi. ²⁷ Noa ândeip, narâk zoren a zen sii nalem sot too kâtik nem seroņ kwap ândiwe. Ambân aņģâgwanģâ urâwe. Yatâ op mân nângâm ândine Noa sot narâpņâ zen wanģâyân zâine too uurup takâm gwâkâziņģip. ²⁸ Loti ândeip,

narâk zoren yatik urâwe. Nalem sot too kâtik nem seronj kwap ândiwe. Kut nâi nâi anjâgwanjâ urâwe. Nep kârâm kâmit mirâ nep tuuwe. ²⁹ Yatâ op ândine Lotinjâ Sodom kamân birâm ari narâk zoren sumbemân gâbâ kârâp sot kât kârâpñâ sot sumbem tipñâ gem gâi kamân zoren a ambân buñ op nângâwe. ³⁰ A bonjñâ nâñâ âsagibat, narâk zoren a yatik upi.

³¹ Narâk zoren a nâi sombemân tâpapñâ sikum mimbapkât mirin mân zâibap. Nâi zâk nebân ândibapñâ zâk kamânân mân âburibap. ³² Zen Loti âmbinjangât den sinji nângâbi. ³³ Nâi zâk ândiândinjâ anjân kâri guli-pagobap. Nâi zâk ândiândinjâ biri muyagenjangâbap.

³⁴ Nâ dâzângua nângânek. Nâtik zoren a zagât, zet mirâ nâin uman zeitâ nâi mem, nâi birâbat. ³⁵ Ambân zagât, zet nalem sobem tâitâ nâi gâsum, nâi birâbat. ³⁶ (A zagât nebân kiritâ nâi mem, nâi birâbat.)”

³⁷ Yesu zâk den zo sâm nanji arâpñâ zinjâ mâsikâm sâwe, “Kembu, ikâ zoren âsagibap?” Sâne itâ dâzângoip, “Bâu mo zuu kârakñâ nâi zei zoren nii keñ zinjâ ninam mindume.”

18

Top likuliku agât den sinji.

¹ Yesugât a, zen umziñ mân âkon op narâk dâp ninâu sâm ândibigât Yesujâ den sinji itâ sâm dâzângoip, ² “Kamân nâin top likuliku a nâi ândeip. Zâk Anutu sot a mân hurat kwâtziñgip. ³ Oi kamân zorenâk ambân malâ nâi ândeip. Zâk narâk dâp a sâtñangâren âim itâ dukumâip, ‘Gâ betnan mem kâsanâ nekât den kubikpan.’ ⁴ A sâtñâ zâk malâ zâkkât den birâmâip. Ândimñâ umjandâ itâ sâip, ‘Nâ Anutu mo a hurat mân kwâtziñgâman.

⁵ Ka malâ zâk narâk dâp sâm gâmapkât beknjan mimbâ. Beknjan mân mia sâi ko âsâbâñ nâgâren gâi sâknâ âkon opap.’” ⁶ Kembu zâk den zo sâm nangâm sâip, “A sâtñâ bâliñandâ den sâip, zo nângâm kwâtâtibi. ⁷ Anutugât a ambân gakârâpñâ, zen nâtik sirâm dâp konsâm ninâu sâme, zo mâkâziñgâbap. ⁸ Zâk mân ândei kârep oi kegâk betziñjan mimbap. A bonjñâ nâñâ gâtâm âburem gam hânân a ambân nângâm pâlâtânziñoot muyageziñgâbat mo buñâ? Zorat umziñ galem op ândibi.”

Parisaio a sot kât mimiñâ ninâu sâwet.

⁹ A nâmbutñâ, zen ândiândizinjangât nângâne târârak oi a toren zengât nângâne mân dâp opmap. A yatâ zo, zengât den sumbuñâ nâi itâ sâip, ¹⁰ “A zagât, zet Anutu mâpâsiram tirik namîn zâiwet. Nâi zâk Parisaio, nâi ko kât mimiñ a nâi. ¹¹ Parisaio a zâk kin zikñangât nângi zari ninâu itâ sâip, ‘O Anutu, a nâmbutñâ zen kâmbam kume. Kâmbu upme. Bâliñâ top top upme. Nâ zen yatâ buñâ. Kât mimiñâ a ândiren zi itâ buñâ. Oi nâ zorat sâiwap dâgogan. ¹² Sirâm nâmburân zagât zorat umñan sirâm zagât nalem birâm zorat kendon ândiman. Oi kut nâi nâi memñâ bâzagârân gâbâ kânok zo gâgât sinji sâm pâman.’ Yatâ sâm ninâu sâip. ¹³ Kât mimiñ anjâ ko tutukuñan kin anjun op pindiñsâm kin itâ sâm ninâu sâip, ‘O Anutu, nâ bâliñ mâme a. Nâ a bâliñâ zorat gâ mân birâniban.’ Zâk yatâ sâm ninâu sâip.”

¹⁴ Yesujâ yatâ sâmñâ itâ sâip, “Nângânek. Kât mimiñ a zâk Anutuñâ tosanâ biri mirânjan arip. Ka Parisaio zâk tosanâ zemñangip. Nâi zâk zikñangât nângi zari Anutuñâ kâbakñenjangâbap. Nâi zâk

ziknjangât nângi giginj oi Anutuñâ mem zaatnjangâbap.”

Yesuñâ katep mâsop minzinzgip.
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Ambân zinj murarâpzin diizingâm Yesugâren âim biknâ gâsuzinzgâbapkât sâne arâpñandâ zinzgîtnâ kenngât minzinzgâwe. ¹⁶ Yatâ utne Yesuñâ arâpñâ zângonsâi gane itâ dâzânngoip, “Zen birâne katep mâik zen nâgâren ganek. Mân pâke kwatnek. Zi yatâ zo, zen Anutu um topñanngât singi kwatzingâzingân. ¹⁷ A ambân zinj umzin diim gei katep yatâ upi, zen Anutu um topñan ândiândigât singi upi. Ka nâi zâk katep yatâ mân upap, zâk mân bagibap.”

Sikum a nâinâ Yesugâren gâip.
(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

¹⁸ Oi sikum a nâinâ Yesu mâsikâm sâip, “Patâ âlipnâ, nâ dap op ândiândi tâmbânjangât singi upat?” ¹⁹ Sâi Yesuñâ sâip, “Nâgât âlipnâ wangât nonsat? Âlip mariñâ Anutu kânok. ²⁰ Oi gâ Kembangât gurumin den nângâmat. Zo itâ. Ap ambin, zet mân birâyangâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. Gâ bukugangât sârân sâsân mân sâban. Ibâ mamgâ hurat kwatzikâm sâtzik luban.” ²¹ Sâi sikum a zâk itâ sâip, “Zo katepnan gâbik topkwap op gâwan. Nâi mân bira ziap.” ²² Sâi Yesuñâ den zo nângâm itâ sâim dukuip, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ kut nâi nâi tatgigap, zo aksik pam kât mem a kanpitâ zingâban. Yatâ op sumbemân sikumgoot upan. Oi ga nâ sot pâlâtân op moliniban.” ²³ Yatâ dukui a zo sikum patâ zemñanggipkât umñâ bâlij oip.

²⁴ Yatâ oi Yesuñâ eknâ itâ sâip, “A kât sikum patânâ Anutu um topñan bâginam kwakpi. ²⁵ Bâu patâ kamele, zâk kuup mâtâpñan bagibap, zo yâmbâtñâ.

Ka a sikumñootñâ Anutugât um topñan bagibagin, zo yâmbâtñâ walâwalân.” ²⁶ Sâi nângâm kirâwe, zen itâ sâim mâsikâwe, “Zo yatâ zorân dap yatâ sumbemân baginat?” ²⁷ Sâne Yesuñâ itâ sâim dâzânngoip, “Anâ kut nâi nâi utnam kwakme, zo Anutuñâ mâtâpñâ âlip muyagemap.”

²⁸ Sâi Peteronâ itâ dukuip, “Nen kut nâi nâiniñâ aksik kândâtkom gâ moligiwen.” ²⁹⁻³⁰ Sâi Yesuñâ itâ dâzânngoip, “Nâ perâknak dâzânngobâ. Zengâren gâbâ nâi zâk Anutu um topñan ândiândinngât opñâ kamânñâ mo ambâ murarâpñâ mo âtâ murâpñâ, mo ibâ mamzatñâ kândâtzanngobap, zo ko narâk ziren hâunâ donbep mimbap. Oi narâk patin ândiândi tâmbânâ mimbap.”

Yesu zâk mumbapkât singi dâzânngoip.

(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Yesu zâk arâpñâ sâi gane itâ sâim dâzânngoip, “Nânge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi Propete a, zen a bonñâ nâgât den kulemguwe, zorat bonñâ âsagibap. ³² Nâ um kâtik a zengât bitzinan zaria den sâim sinnan gem sâim bâlij kwatnim sâknan tâpkubi. ³³ Oi inzutñâ lapitnim none mumbat. Mom sirâm karâmbut tapñâ mumuñan gâbâ zaatpat.” ³⁴ Yesuñâ yatâ sâim dâzânngoi zen kwagâwe. Den zo topñâ mân nângâm, nângâne kwakmak oip.

Yesuñâ Yeriko kamânân a sen nâtâtik nâi kubigip.

(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Yesu zâk âim Yeriko kamân mâte oip. Oi matâp ginñan a sen nâtâtik nâi nalemm sot kât, zorat oletzingâm tâip. ³⁶ A kâmut patâ zen mâtâp zoren âine kinzin kwamit nângâm mâsikâzingi sâwe, ³⁷ “Yesu, Nasarete gokñâ gaap.” ³⁸ Sâne nângâmñâ den kâtikñâ sâim

sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiun, nâgât umgâ bâliņ oik.”³⁹ Yatâ sâi a kâdom âiwe, ziņâ den hirinșâm tâpapkât dukuwe. Oi zâknâ den zo nângâm tâtâlim den kâtiknâ den sâip, “Gâ Dawidigât kuinjâ, nâgât umgâ bâliņ oik.”⁴⁰ Sâi Yesuņâ nângâm mâtâbân kinjâ sâip, “Zen nâgâren diim ganek.” Sâi sâne sen nâtâtiknâ zâkkâren gâi mäsikâm sâip,⁴¹ “Nâ dap otgibatkat sat?” Sâi sen nâtâtiknâ sâip, “Nâ sinnâ âlip upapkât nângan.”⁴² Sâi Yesuņâ itâ dukuip, “Siņgâ mânângârik. Nângâm pâlâtâņ kwatnigat, zorat âlipkâ uat.”⁴³ Sâi zorenâk siņâ egip. Oi Yesu molim âimņâ ekņâ Anutu mâpâseip. A ambân ziņâ zo ekņâ Anutu mâpâsiwe.

19

Sakaioġat den siņgi.

¹ Yesu zâk Yeriko kamân bagim âim tâip. ² Kamân zoren a nâi ândeip, kutņâ Sakaio. Zâk kât mimin a zengât a sâtņâ. Oi sikum mot doņbep zemņangip. ³ A zorâņ Yesu ikpamņâ okņangip. Oi zâk a pâņkânok, gât ko a ambân mindune osetziņan kin Yesu ikpam kwagip. ⁴ Yatâ op sârârâk kârâm âi a walâziņgâm Yesu ikpam wakum nak kwâkņan zâi tâip. Yesu zâk mâtâp zorik gam âibam oip. ⁵ Oi Yesu zâk nak zorat topņan âi siņâ pâi zari ekņâ itâ dukuip, “Sakaio, gâ kek gem ga. Nâ itârâņ gâgât mirin ga tâpat.” ⁶ Sâi yatigâk gem gam umâlip opņâ Yesu diim mirâņan arip. ⁷ Oi a zen zo ekņâ nângâm bâliņ kwap sâwe, “Zâk wangât bâliņ mâme a zirat mirin zâi taap? Zâk mân orotņâ uap.” ⁸ Oi Sakaioņâ kin Kambu itâ dukuip, “Kambu nângâ. Kât sikumnâ kâsâpkum torenņâ a kanpitâ ziņgâbat. Oi a nâmbutņâ kât walâm betziņan

mewan, zo yatik nâņâ hâuņâ mem zâi pam walâm ziņgâbat.”⁹ Sâi ko Yesuņâ arâpņâ itâ sâm dâzângoip, “A zi Abaramgât kiunņâ. Zâk sot ambin murarâņâ, zen itârâņ sumbemgât siņgi ue. ¹⁰ A bonņâ nâ a tâmbetagoagonan gâbâ kubikziņgâbam gem gâwan. Kubikziņga sumbemgât siņgi upi.”

A kât ziņgâziņgâņangât den sumbuņâ.

(Mt 25:14-30)

¹¹ Yesu sot arâpņâ, zen âim Yerusalem kamân goot goot utne a ambân Yesu moliwe, ziņ itâ sâwe. “Anutu um topņan ândiândigât narâknâ mâte uap.”¹² Sâne zorat Yesuņâ den sumbuņâ itâ sâm dâzângoip, “A patâ nâiņâ hân kârebân âim kot patâ mem kamânân âburibat sâm ba arip. ¹³ Âibam kore arâp bâzagât minduziņgâm kât ekap kânok kânok ziņgip. Ziņgâm itâ dâzângoip, ‘Zen kât ekap zi mem nep tuunetâ laņ kâri gâbat.’ ¹⁴ Dâzâņgom ari kamân zorat mâirâpņâ, zen zâkkât âkonziņgipkât kore a sâņongune âimņâ a kutâ patâgâren âim itâ dukuwe, ‘Mân kembu otņiņgâbapkât nângan.’ ¹⁵ A patâ zo ari ko a kutâ zâk laņ hân galem sâm pindi âbureip. Âburem gamņâ kore a kât ziņgip, zo gabi sâi mindum gawe. Ganetâ itâ mäsikâziņgip, ‘Kât ziņgâwan, zo mem nepņâ tune dabutâ âsagiap?’ ¹⁶ Sâi a nâiņâ gamņâ sâip, ‘Patâ, kât ekap kânok nigin, zorâņ târokwap bâzagât âsagiap.’ ¹⁷ Sâi patâņâ itâ dukuip, ‘Gâ âlip uat. Gâ kore a âlipņâ, gât ko kamân bâzagât zengât galem a op ândiban.’ ¹⁸ Yatâ sâi kore a nâiņâ gam sâip, ‘Patâ, kât ekap nigin, zo mem nepņâ tuuga bâtnâmbut âsagiap.’ ¹⁹ Sâi itâ dukuip, ‘Âlipņâ. Gâ kamân bâtnâmbut zengât galem a op ândiban.’ ²⁰ Sâi

kore a n̄ain̄a gam̄n̄a s̄aip. ‘K̄at ekap nigin, zo h̄amb̄an̄a k̄apim pa ziap. ²¹ N̄a ḡaḡat topk̄a it̄a n̄an̄gan. Ḡa a b̄alin̄a. Ḡa kut n̄ai n̄ai m̄an tuum a n̄ambut̄n̄a ziŋ tuune muyagei mimbatk̄at s̄amat. Ḡa gikak nep m̄an k̄ar̄am k̄amitmat. N̄ambut̄n̄and̄a tuune bon mimbatk̄at s̄amat. Zorat ḡaḡat kenḡat op k̄atk̄a d̄an̄ak̄ pa taap.’ ²² S̄ai pat̄an̄a it̄a s̄am dukuip, ‘Kore a b̄alin̄a ḡa. Gikak den sat, zo m̄aburem d̄agob̄a. Ḡa n̄aḡat it̄a n̄anḡamat. N̄a a b̄alin̄a. Ninak kut n̄ai n̄ai m̄an muyagem meman. Oi ninak nep m̄an k̄ar̄am k̄amitn̄a n̄ambut̄n̄and̄a k̄ar̄am k̄amitne bon oi nimbatk̄at s̄aman. ²³ Ḡa topn̄a yat̄a n̄anḡam k̄at giwan, zo k̄at a ziŋḡana nepn̄a tuune aburem ga t̄arokwap membam.’ ²⁴ S̄am̄n̄a a kir̄awe, zo it̄a d̄az̄an̄goip, ‘Zen k̄at ekap pind̄awan, zo bekn̄an mem b̄azaḡat mem and̄iap, z̄ak pind̄anek.’ ²⁵ Oi ziŋ̄a s̄awe, ‘Z̄ak b̄azaḡat mem and̄iap, zo ka.’ ²⁶ S̄ane s̄aip, ‘N̄a d̄az̄an̄gua n̄anḡanek. N̄ai z̄ak kut n̄ai pinda mem and̄ei t̄arokw̄akn̄an̄ḡabat. Oi n̄ai z̄ak kut n̄ai pinda m̄an mem and̄ei, zo bekn̄an mia yen and̄ibap. ²⁷ K̄a k̄asar̄apn̄a zi m̄an galemn̄an̄gobap s̄awe, zo minziŋḡam gam̄n̄a m̄atenan̄ak z̄an̄gom nan̄ḡanek.’”

Yesu z̄ak don̄gi kw̄akn̄an Yerusalem kam̄an̄an zarip.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yo 12:12-19)

²⁸ Yesu z̄ak den s̄am kw̄ak̄am Yerusalem kam̄an z̄aibam zarip. Oi k̄andom otziŋḡam zarip. ²⁹ Âim̄n̄a Oliwa b̄akn̄an âim Betepage sot Betania kam̄an m̄ate otziŋgip. Oi ar̄ap zenḡaren ḡab̄a a zaḡat s̄an̄gonz̄akom it̄a s̄aip, ³⁰ “Kam̄an n̄ambutken, zoren arit. Âim̄n̄a don̄gi sigan t̄aḡan saane kinzap, zo muyagibabot. Zo an̄a kw̄akn̄an m̄an t̄at̄atn̄a, zo un̄akn̄a. Oi zo

olan̄ diim ḡait. ³¹ Olan̄it̄a a n̄ain̄a wanḡat miabot s̄ai it̄a dukubabot, ‘Kembun̄in̄an̄garen nep muyagei zirat sap.’” ³² S̄ai azatn̄a zet s̄aip d̄ap âi muyâgiwet. ³³ Don̄gi olan̄ kirit̄a m̄air̄ap̄n̄and̄a m̄asik̄azik̄awe, “Wanḡat olan̄s̄abot?” ³⁴ S̄ane zikn̄a s̄awet, “Kembun̄a nep muyagei zirat sap.” ³⁵ Yat̄a s̄am Yesuḡaren diim arit̄a h̄amb̄aziŋ don̄gi kw̄akan pam̄n̄a Yesu aline don̄gi kw̄akn̄an z̄ai t̄aip. ³⁶ Z̄aim ari h̄amb̄aziŋ m̄at̄ab̄an l̄an̄gat âiwe. ³⁷ Oliwa b̄akn̄an ḡab̄a giari a amb̄an k̄amut gak̄an̄a, zen kulem top top tuugi iḡawe, zorat s̄at̄are op kep mem Anutu s̄am âlip kw̄akn̄an̄gawe. ³⁸ Oi it̄a s̄awe, “Oe, a kut̄aniŋ z̄ak Kembuḡat s̄atk̄at gaap. Z̄ak s̄am âlip kw̄akn̄an̄ḡam s̄an̄a. Oe, u sumbem̄an Anutu s̄am âlip kw̄akn̄an̄ḡanat. Sumbem̄an lumben̄a zimbap.” ³⁹ S̄am âine Parisaio a n̄ambut̄n̄and̄a a os-etziŋan kin it̄a dukuwe, “Pat̄a, ar̄apk̄a s̄ana bir̄anek.” ⁴⁰ S̄ane s̄aip, “N̄a d̄az̄an̄gua n̄anḡanek. Zen hir̄is̄ane s̄ai ko k̄at ziŋ den s̄am m̄ap̄asenibe.”

Yesun̄a Yerusalem kam̄anḡat iseip.

⁴¹ Yesu z̄ak âim̄n̄a Yerusalem kam̄an m̄ateȳak ek kin umb̄ala op iseip. ⁴² Isem̄n̄a Yerusalem m̄air̄ap̄ zenḡat it̄a s̄aip, “Lumben̄a and̄im s̄ai ek n̄anḡabe? Sinziŋ b̄aps̄as̄an̄, ḡat ko m̄an ek n̄ange. ⁴³ Ḡat̄am nar̄ak n̄ain̄ k̄asaziŋ gam̄n̄a kam̄anziŋ doon̄gum and̄ine kwakpi. ⁴⁴ Mir̄a kam̄anziŋ kom kind̄ink̄andan̄ tuum ziŋ̄a sot murar̄ap̄ziŋ̄a z̄an̄gom mem n̄ai n̄ai otziŋḡane mir̄a kam̄an kwamen zimbap. Wanḡat, Kembuziŋ̄a n̄a zenḡaren ga m̄an nek n̄anḡawe, zorat kut n̄ai n̄ai zo muyageziŋḡabap.”

Yesuñâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yo 2:13-22)

⁴⁵ Den zo sâm nangâm tirik namin zarip. Zari kut nâi nâi anjâgwanjâ op kine itâ sâm molizinjip, ⁴⁶ “Namâ zirat Kembugât den kulem nâi ziap, ‘Namânâ zi ninau namâ upap.’

Ka zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki yatâ uap.” ⁴⁷ Sirâmñâ sirâmñâ Yesuñâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom ândeip. Oi tirik namâ gâlem a sot pâtârâpziñâ, zen kune buj upapkât den sâm kâtâñ urâwe. ⁴⁸ Yatâ sâne a ambân yennâ, zen aksik Yesugât diñâ nângâne imbanâ opmâip, zorat patârâpziñâ zengâren kwagâwe.

20

Yesu sot a sâtnâ, zen den âraguwe.

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Narâk nâin Yesuñâ tirik namin a den sinji âlip dâzângom kiri tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin a sot galem a, zen itâ dukuwe, ² “Gâ dâtnânjo. Nâigât sâtkât kut nâi nâi zo opmat? Nâinâ yatâ upan sâm gigipkât opmat?” ³ Sâne Yesuñâ dâzângoip, “Nângoot den nâi mâsikâziñga dâtnonek. ⁴ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” ⁵ Yatâ sâi zen ziinok itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât tuugip sâindâ sâbap, ‘Zen wangât diñâ mân luwe?’ ⁶ Mo agât sâtkât tuugip sâindâ a zinjâ kâtñâ nângobi. Zen Yohanegât nângâne propete bonñâ opmâip, zorat.” ⁷ Zorat opñâ Yesu itâ dukuwe, “Nen Yohanegât topñâ mân nângen.” ⁸ Sâne itâ dâzângoip, “Zo sâne sâi ko nângoot nâigât satkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân se, zorat mân dâzângobat.”

Waiñ nep galem a bâliñâ.

(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹ Yesuñâ a ambân den sumbuñâ nâi itâ sâm dâzângoip, “A nâinâ waiñ tâk nep kârâm kâmirip. Kâmitñâ galem a zâmban hân kârebân âi ândeip. ¹⁰ Oi bonñâ mimiñ narâkñâ mâte oi kore a nâi bonñâ nâmbut mimbapkât sângongui arip. Âi taki galem a zinjâ kom molinetâ bet bâsanj gâip. ¹¹ Âburei mariñandâ dum kore a nâi sângongui arip. Sângongui ari yatigâk kom moline bet bâsanj âbureip. ¹² Oi mariñandâ dum kore a nâi sângongui arip. Ari yatigâk kom eksâne âbureip. ¹³ Yatâ utnetâ waiñ kâlam mariñandâ sâip, ‘Zi dap upat?’ Mariñanjât nanñâ nâi ândeip, zo zikñâ nanñâ kânok. Oi umñâ zâkkâren kinmâip. Mariñandâ itâ sâip, ‘Nâ itâ upat. Nâ nanñâ zi sângongua ari ek âlip hurat kwâkñanjâgâbi.’ ¹⁴ Oi galem a zen nanñâ ekñâ âragwâragu op sâwe, ‘Zâkñâ zi gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat ko koindâ kâlam zi nengât sinji upap.’ ¹⁵ Yatâ sâmñâ mem kâbakñem âi kune moip. Yatâ utne kâlam mariñâ zâk dap yatâ otziñgâbap? ¹⁶ Nânge. Zâkñâ ga galem a zângoip mune kâlamñan galem a uñakñâ zâmbanbap.” Yesuñâ yatâ sâi a ambân zen nângâm itâ sâwe, “Opon, zo nengâren zo yatâ mân âsagibap.”

¹⁷ Sâne Yesuñâ zingitñâ sâip, “Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, zo topñâ dapkât?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekñâ âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zorânâ mem namin kwânângip. ¹⁸ A nâi zâk kunkun zorân komñâ sâkñâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorân a nâi kwâkñan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’”

19 Yatâ sâi Kembangat gurumin den zorat galem a sot tirik namâ galem a patâ, zen sirâm zorenâk gâsum urâwe. Oi a ambân zengât kengât op birâwe. Zen itâ nângâwe, “Yesunâ den sumbuñâ sâip, zo nengât op sâip.”

20 A patâ, zen Yesu gâsum kumbigât a sângonzângone tik ek molim ândiwe. A zo zinjâ târârak holi yatâ ândim Yesu denñâ sâkjanâk sâm diim a kutâgâren âi pânâ urâwe. 21 Den sâm mâsikâ oknângâm sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den târârak dâtnângomat. Oi patâ walâzingâm den mân sâmat. Oi Anutugât mâtâp ziap, zo bonjanâk sâm kusikjan pâmat. 22 Zorat sâna nângânâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ?” 23 Sâne Yesunâ sarâzingât topñâ nângâm sâip, 24 “Zen kât nâi mem tirâpnone ikpâ. Zoren nâigât holi tobat ziap?” Sâi zinjâ sâwe, “Roma a kutâ Sisagât holi tobat.” 25 Yatâ sâne dâzângom sâip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Anutugât sinji, zo Anutu pindâbi.” 26 Yatâ sâi zen dijâ zo saanam a ambân mâteziñan kwagâwe. Zorat den hâuñâ mân sâm dijâ mâtâsiwe.

Mom zaatzaatjanğât Yesu mâsikâwe.

(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

27 Zen âine Sadukaio a nâmbutñâ zen Yesugâren gawe. A zo zinjâ momñâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. 28 A zo zinj gam Yesu itâ sâm mâsikâwe, “Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulemguip, ‘A nâinâ ambân memñâ katepñâ mân âsagei ândim moi munñandâ malâ zo mei âtânğât sinji katep muyagibap.’ 29 Oi zorat sâindâ nângâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñ ambân mem kiun buñ ândim moip. 30 Moi munñandâ malâ zo mem yatik

kiun buñ ândim moip. 31 Moi munñâ nâinâ yatik malâ zo meip. Yatik yatik âtâ mun nâmburân zagât, zen ambân kânok zo mem kiurâpziñ buñ mom nângâwe. 32 Munetâ bet ambân malâziñ zo moip. 33 Oi a nâmburân zagât zen ambân kânok zo miwegât mumuñan gâbâ zaatzaat narâkñan ambân zo nâigât ambân upap?”

34 Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Hanân zi a ambân miyanğame. 35 Narâk patin ko Anutuñâ nângâziñgi dâp oi ândiândi kâtikkât zaatpi, a ambân zen dum mân miyanğabi. 36 Zen mumuñan gâbâ zaatñâ dum mân mumbi. Zen Anutugât nan bârarâp op Anutugât sumbem arâp yatâ op ândibi. 37 Mumuñan gâbâ zaatpi, zo Mosenâ kârâp nak topñan âsagei egibân den zo sâm muyageip. Zâk Kembangat den itâ sâm kulemguip, ‘Zâk Abaram sot Isaka sot Yakobo zengât Anutu.’ Nâ zorat sa nângânek. 38 Anutu zâk mom buñ urâwe, zengât Anutu buñâ. Zâk wâgân ândie, zengât Anutu. Anutuñâ zengât nângi aksik patâ wâgân ândie.”

39 Yesu zâk yatâ sâm dâzângoi Kembangat gurumin den zorat galem a nâmbutñandâ sâwe, “Patâ gâ den sâna âlip uap.” 40 Yatâ sâi ko narâk zoren gâbâ zen dum mâsikânam kengât op birâwe.

Yesu zikñak Kristogât mâsikâziñgip.

(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

41 Yesunâ itâ sâm mâsikâziñgip, “Kristo, zâk Dawidigât kiun sâme, zo dapkât? 42 Dawidi zikñak Psalm ekabân den nâi itâ sâm kulemguip, ‘Kembu zâk nâgât kembu itâ sâm dukui. 43 “Nâgât âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kinğangât kombân upi.’”

44 Dawidiñâ Kristogât kembunâ sâip, zorân dap op kiunñâ uap?”

Kembugât gurumin a, zengât den girem sâip.

⁴⁵ Oi a ambân mâteziñan arâpñâ itâ sâm dâzânçoip, “Kembugât gurumin a yatâ mân ândibi. ⁴⁶ Zen hâmbâ kêrep mem ândine a ziñ sombemân muyageziñgâm sâm âlip kwatziñgâbigât umziñ kinmap. Oi mâpâmâpâse namin sot nalemin niniñ namin a sâtñâ tâtarân tâtnat sâme. ⁴⁷ A yatâ zorân ambân malâ zengât mirâ kut ñâi ñâi laj mime. Oi a ambân mâteziñan ninâu kêrep sâm tosaziñ kwâarakume. A zo zen gâtâm tosaziñgât hâuñâ yambâtñâ mimbî.”

21

Ambân malâ ñâiñâ kâtñâ tirik namin pâip.

(Mk 12:41-44)

¹ Yesuñâ siñâ pâi ari egi sikum a ziñâ Kembugât siñi kât pane giari egip. ² Oi ambân malâ kanpitâ ñâi, zorân gam kât kuriñâ zagât pai giari egip. ³ Yatâ oi Yesuñâ ekñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzânçobâ. Ambân malâ kanpitâ, zâk kât paap, zorânâ walâziñgap. ⁴ Sikum a zen mamñâ âmbi zeï ko nâmbutñik pe. Oi ambân kanpitâ, zâk kâtñâ pam nançâm yenâk ândiap.”

Wesâk muyagibap.

(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

⁵ A nâmbutñâ zen tirik namâgât den itâ sâwe, “Kât neulençoot âlipñâ tuune hikpârâkñoot kirip.” Zo ek sâm kine Yesuñâ dâzânçoip. ⁶ “Narâk ñâin kâsaziñâ gam namâ neulençoot zi kândañne giligâlâksâm buñ op nançâbap.”

⁷ Oi ziñâ sâwe, “Patâ, sat, zo narâk ikâ zoren muyagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?” ⁸ Sâne Yesuñâ itâ sâip, “Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñ kârâm ândibi. A donçbepñâ

gam itâ sâbi, ‘Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsânj, zo nâ.’ Nâmbutñâ itâ sâbi, ‘Narâkñâ mârum mâte uap.’ Yatâ sâne a yatâ zo zengât den nânçâne bonñâ buñ upap. ⁹ Oi kâmbamgât den siñgi nânçâm mân kençgât upi. Kut ñâi ñâi yatâ zo âsagibapkât sâsânj. Oi yatâ muyagem zeï narâk kek mân âkâbap.”

¹⁰ Yatâ sâm sâip, “Hânñâ hânñâ, kâmutñâ kâmutñâ, zen kâsa op zimbi. ¹¹ Wâriñ patâ mimbap. Pu sot mâsek patâ muyageziñgâbap. Oi sumbemân wesâk imbânñâ muyagibap.”

Den siñgi âlipkât kâmbam muyagibap.

¹² “Yatâ mân âsagei zen gâsuziñgâm zânçom moliziñgâbi. Oi gâsâzânçom mâpâmâpâse namin sot tâk namin zâmbânbi. Oi a kutâ sot a galem, zengâren diiziñgâm âibi. Zo nâgât kot mem ândiegât yatâ otziñgâbi. ¹³ Oi narâk zoren nâgât topnâ, zo sapsom ziñgâbi. ¹⁴ A zengât mâteziñan kin den dap sânat sâm mân nânçâm kwâkâ upi. ¹⁵ Ninak den nânçânânçâ âlipñâ ziñga kâsarâpziñâ zen dinziñâ nânçâmñâ mân kumbi.

¹⁶ Oi zorik buñâ. Ibâ mam, âtâ mun, torerâp sot bukurâpziñâ, ziñâ sâne gâsuziñgâm zânçobi. Oi zengâren gâbâ a nâmbutñâ mumbi. ¹⁷ A donçbep zen kutsiñginançgât opñâ um kâlak otziñgâbi. ¹⁸ Yatâ otziñgâm nânçâ galem otziñga kâukziñ sâmot ñâi mân buñ upap. ¹⁹ Zen kâtigem âim ândiândiziñ muyagibi.”

Yerusalemgât den.

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰ Kâsarâpziñ zen gam Yerusalem kamân haamçune sâbi, ‘Kamânñi patâ kândañne kwamen zimbapkât narâkñâ mâte uap.’ ²¹ Oi Yudaia hânân ândibiñâ zen

sârârâk kârâm ba barâ kâtikņan âibi. A ambân Yerusalem kamânân ândibiņâ yatigâk sârârâk kârâm âibi. A ambân kamân âkņan ândibiņâ Yerusalem kamânân mân zâibi. ²² Narâk zoren tosaziņâ hâuņâ mâkâbapkât narâk muyagibap. Oi Kembugât den ekabân ziap, zo bonņâ muyagibap.

²³ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gokņâ, zen dap upi? A kâmut zi zengâren tosagât hâuņâ Kembuņâ sâknam patâ ziņgâbap. ²⁴ Oi kâsa ziņâ a ambân nâmbutņâ kâmbamņâ zângom nâmbutņâ diiziņgâm hân toren toren âine zengât kore a ambân op ândibi. Oi hân nâin gâbâ um kâtik, ziņ gam Yerusalem kamân kiom patâ tuum ândine narâkziņ âkâbap.”

Narâk patâgât den.

(Mt 24:29-35; Mk 13:24-32)

²⁵ “Bet mirâsiņ sot kâin sângelak sen pupņâ muyagibap. Muyagei a ambân kâmutņâ kâmutņâ, zen kwakmak upi. Oi saru âbângum kwatmit patâ muyagei nângâne kwakmak oi keņgât upi. ²⁶ Oi Anutuņâ sumbem mâņgei olayaņgâm imbaņâ buņ upap. Oi a ambân, ziņ kut nâi nâi muyagibap, zorat nângâm kwâkâmņâ keņgât opņâ munam op kinbi. ²⁷ Oi a bonņâ nâ unumunum kwâkņan imbaņâ âsakņânoot ga nikpi. ²⁸ Kut nâi nâi zo âsagei kâkpam ekņâ itâ sâbi, ‘Gâsuniņgâbapkât narâk mâte uap.’”

²⁹ Yesuņâ yatâ sâm den sumbuņâ nâi itâ târokwap dâzângoip, ³⁰ “Zen dâgop nak ekņâ topņâ itâ sâme, ‘I lum burutuksâi maa narâk upâmap.’ ³¹ Yatik kut nâi nâi san, zo muyagei ekņâ sâbi, ‘Anutu um topņan ândiândiņ, zorat narâk mâte uap.’

³² Nâ perâkņak dâzângobâ. A kâmut zi ândie, zen mân mune kut nâi nâi san, zo muyagibap. ³³ Hân

sot sumbem buņ upapot. Nâgât den zo ko mân buņ upap.”

Um wâgân ândibi.

(Mk 13:33-37)

³⁴ “Sii nalem nem kut nâi nâi yennaņgât nângâm ândine um nângânângâziņ buņ oi narâk patâgât mân naņgâm ândine muyagei pârâkpam lâu taktak upegât gasâziņ kârâm ândibi. ³⁵ Narâk patâ zo hân dap a aksik dâpziņ oi muyagibap. ³⁶ Zorat zen um wâgân ândim ninâu sâm ândine Kembuņâ imbâņâ ziņgi kut nâi nâi âsagibapkât sâsâņâ, zo âsagei ândine a bonņâ nâ takâm ga mâtenan kâtigem kinbi.” Yatâ sâm dâzângoip.

³⁷ Yesu zâk sirâmân tirik namin den singi âlip dâzângom ândeip. Oi mirâ nâtiksâi birâziņgâm Oliwa bâkņan zâi zemâip. ³⁸ Mirâ haņsâi a ambân aksik zâkkât den nângânam tirik namin zâiwe.

22

Yudaņâ Yesu tirâpzângobapkât sâip.

(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zengât kendon patâ kutņâ Pasowa, narâkņâ mâte oip.

² Tirik nama galem a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen a ambân zengât keņgât op, dap op Yesu koindâ mumbap sâm mâtâp kâruwe.

³ Yatâ op ândine Sataņņâ Yesugât a nâi kutņâ Yuda, Karioto kamânân gokņâ, zâkkât umņan giarip. ⁴ Giari tirik namâ galem a patâ sot kâwâli a zengât galem a patâ zengâren âim tirâpzângoip. ⁵ Oi zen nângâm umziņ âlip oi sângânņâ kât pindâbigât sâwe. ⁶ Sâne dinziņâ lum sâm kâtigem Yesu tigâk tirâpzângobam ek kârum ândeip.

Yesu sot arâpnâ, zen kendon patâgât nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yo 13:21-30)

⁷ Kendonân nalem niniñâ narâk oip. Narâk zoren râma gwamñâ kom gaam omarâwe. ⁸ Oi Yesuñâ Petero sot Yohane itâ sâm sângonzâkoip, “Zet âim Pasowa kendongât nalem om kâtânj tuubabot.” ⁹ Sâi zikñâ itâ sâm mâsikâwet, “Mirâ ikâ zoren undat?” ¹⁰ Sâitâ itâ sâm dâzâkoip, “Nângit. Zet kamânân zâim a nâi egitâ too âmañoot muyagem mem mirin zari molim zâibabot. ¹¹ Zâim mirâ mariñâ itâ dukubabot, ‘Patânâ gâgât itâ sap, “Mirâ umñâ ikâ zoren nâ sot arâpnâ Pasowa nalem ninat?”’ ¹² Sâitâ zâkñâ mirâ umñâ patâ nâi kian tâtatñâ kubikkubikñâ, zo tirâpzâkoi zoren nalem om kâtânj tuubabot.” ¹³ Zet âim Yesuñâ sâip dâp muyagiwet. Oi zoren Pasowa nalem om kâtânj tuuwet.

Pasowa nalem nem waiñj too zingji niwe.

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; Yo 13:21-26; 1 Kor 11:23-26)

¹⁴ Nalem niniñâ narâkñâ oi ko Yesu sot arâpnâ zen nalem ninam zâiwe. ¹⁵ Zâine Yesuñâ itâ sâip, “Sâknam narâk mâte oi nalem zi zen sot nimbatkât otnigap. ¹⁶ Nâ sa nângânek. Pasowa nalem dum mân nem ândia Anutu um topñan zorat bonñâ, zo âsagibap.”

¹⁷ Yatâ sâmñâ waiñj hâkop mem sâiwap sâm itâ sâip, “Zi mem nem angânek. ¹⁸ Nâ dâzângobâ. Waiñj too dum mân nem ândia Anutugât um topñan ândiândiñj, zo muyagibap.” ¹⁹ Den yatâ sâmñâ nalem nâi memñâ sâiwap sâm mamuñj itâ sâm zingip, “Zi sunumnâ. Zo zengât singi san. Nâgât nângâm itâ nem ândibi.” ²⁰ Nalem nine waiñj too hâkop mem zingâm sâip, “Hâkop ziren

târotâroniñj irakñangât gilâmnâ taap. Gilâmnâ zo, zengât op hânân gibap.

²¹ Oi nângânek. A kâsarâpnâ zengât berân nâbanbap, zâkñâ nâ sot tâtarân nalem ârândânj mem nem tet. ²² A bonñâ, nâ mâtâp sâm niniñj, zorik âibat. Ka a nâi tirâpzângoi gâsunibi, yei, zâk hâuñâ yâmbâtñâ mimbap.” ²³ Yatâ sâi arâpnâ zen kâmutziñan gâbâ nâiñâ yatâ upap sâm mâsikâyangâwe.

Arâp zen den sârek âraguwe.

(Mt 20:25-28; Mk 10:42-45)

²⁴ Yesu arâpnâ, zen osetniñan gâbâ nâiñâ patâniñâ upap sâm den sârek âraguwe. ²⁵ Utne Yesuñâ itâ sâm dâzângoi, “Hân a kutâ, zen kore a gâsâzângome. A zâizâiñj, zen a yenñandâ sâm âlip kwatziñgâme. ²⁶ Ka zengâren yatâ mân âsagibap. Zengâren a patânâ mâikkât holi yatâ upap. Oi a sâtnandâ kore a yatâ op ândibap.

²⁷ Zen sânek. Ikâ zorânj zâizâiñj? Nalem yen tap niniñâ, zorânj zâizâiñj mo nalem uunñâ, zorânj zâizâiñj? Yen tap nimbap, zo zâizâiñj nângâme. Nâñâ ko zengât oserân kore a yatâ op ândian. ²⁸ Nâ hânân sâknam nângâm ândia nâ sot tap ek ândie. ²⁹ Oi Ibânandâ imbanñâ nigi a ambân zengât patâziñj op ândibat. Zen zo yatik a ambân zengât a sâtnâ op ândibigât sâm zingan. ³⁰ Zorat nâñâ sa zen nâ sot nalem nem sâtâre op a kembu tâtarân tap Isirae a kâmut kiin zâgât, zengât den sâm kwâkâbi.”

Yesuñâ Petero girem den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yo 13:36-38)

³¹ Yesuñâ itâ sâip, “Simonj, Simonj, a zen kopi mândâlem kubikñâ sâkñâ birâme, zo yatik gâ Satangât bikñan zâibangât sap. ³² Oi nâñâ ko nângâm pâlâtânjgâ

lorem buŋ opapkât ninâu san, gât ko âburemŋâ bukurâpkâ tânzângoban.”

³³ Sâi Peteronâ itâ dukuip, “Kembu gâ tâk namin mo gone mumban, zo âlip nâ yatik otnibi.”

³⁴ Oi Yesuŋâ sâip, “Petero, nâ dâgoga nâŋgâ. Kurukŋâ diŋ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.”

³⁵ Yatâ sâm sâip, “Nâŋâ sânŋonzângua kât sot irâ, ki pâke buŋ âim zorat kâruwe?” Oi ziŋâ sâwe, “Yatâ buŋâ.” ³⁶ Sâne itâ târokwap dâzângoip, “Narâk ziren ko a nâi zâk kât zemŋâŋgap oi mem âibap. Nâi zâk irâ kat zemŋâŋgap oi gorem âibap. Nâi zâk kâmbamgât sâu patâ buŋ oi hâmbânâ kwâkâm ziŋgi sâu nâi pindâne mem âibap. ³⁷ Nâ sa nâŋgânek. Propete ziŋ nâgât den kânŋan itâ kulemguwe, ‘Zâk bâliŋ mâme a zengât oserân pam itâ sâwe, ‘A zi, zen bâliŋ mâme a.’ Den zo bon upap. Oi nâgât den sâsânŋ, zo aksik patâ bon op naŋgâbapkât narâk mâte uap.” ³⁸ Sâi arâpŋâ ziŋâ dukuwe, “Kembu eknan. Kâmbamgât sâu patâ zagât mien.” Sâne sâip, “Âlipŋâ.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Yesu zâk nâtik dâp opmâip, yatâ op Oliwa bâkŋan zari arâpŋâ zen molim âiwe. ⁴⁰ Zoren takâm Yesuŋâ arâpŋâ itâ dâzângoip, “Zen mâsimâsikâyân loribegât ninâu sânek.” ⁴¹ Yatâ sâm kât lum pâindâ âimap, yatâ âim simin liim kwap itâ sâm ninâu sâip, ⁴² “Ibânâ, nâŋgânim sâknam kâmut zi betnan mena buŋ oik. Oi nâgât den buŋâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴³ Yatâ sâi sumbemân gâbâ sumbem a nâiŋâ gem gam imbanâ pindâm mem kâtikŋan kwâkŋaŋgip. ⁴⁴ Umŋan sâknam doŋbep patâ oi kâtigem ninâu sâip. Oi obakoi, obak zorân hânân gei gilâm yatâ oip.

⁴⁵ Ninâu sâmŋâ zaatŋâ arâpŋâ zengâren âim ziŋgrip. Zen umbâlânâ mem lotŋan kwatziŋgi uman ziwe. ⁴⁶ Zine Yesuŋâ ziŋgit sâip, “Zen wangât uman zie? Zen mâsimâsikâyân loribegât zaatŋâ ninâu sânek.”

Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Yatâ sâm kiri a kâmut patâ gawe. Oi arâpŋâ zengât bukuziŋâ, kutŋâ Yuda, zâkŋâ kâdom otziŋgi Yesugâren gawe. Yuda zâk lum mânganbapkât Yesugâren gâip. ⁴⁸ Gâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Yuda, Gâ wangât a bonŋâ nâ lum mânganin sâna gâsuninam ue?”

⁴⁹ Oi Yesugât a gakânâ, zen kut nâi nâi muyagibâ sâi ekŋâ sâwe, “Kembu sâna nâŋgâm nen zâŋgonâ?” ⁵⁰ Yatâ sâmŋâ zengâren gâbâ nâiŋâ tirik namâ galem a patâgât kore a nâi kindapŋâ kârâm kwâkip. ⁵¹ Oi Yesu zo ekŋâ sâip, “Zen birânek.” Yatâ sâm a zo kindapŋâ mem târokwaip.

⁵² Tirik nama galem a sot kâwâli a sot a kâukŋâ, zen gâsunam gane itâ sâm mâsikâziŋgip, “Zen nâgât dap nâŋge? Nâgât nâŋgâne kâmbam ku a oi liŋgi kâlâuziŋoot mem ga gâsânoge?” ⁵³ Nâ zorat sa nâŋgânek. Nâ sirâmŋâ sirâmŋâ tirik namin zen sot ândiman. Oi zoren mân gâsânowe. Ka zi zengât narâk uap sot nâtatik mariŋangât narâk uap.”

Peteronâ Yesu kwâimbip.

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yo 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ A ziŋ Yesu gâsum diim âim tirik namâ galem a patâgâren diim zâiwe. Oi zâkkât mirin Peteronâ bet moliziŋgâm arip. ⁵⁵ Oi kâwali a zen dâmân kâligen âim kârâp om nâŋgâm tatne Petero zâk bagim osetziŋan tâip. ⁵⁶ Tâi ko kore ambân nâiŋâ ga ekŋâ sâip, “A zi zâk sot ândimap.” ⁵⁷ Sâi Peteronâ

kwâimbâm sâip, “Ambân, nâ zâk mân ekman.”⁵⁸ Yatâ sâm mâik nâi tâi a nâinâ eknâ sâip, “Gâ zâkkât kâmurân goknâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Gâ sat, zo nâ bunjâ.”

⁵⁹ Mâik nâi tâi a nâinâ ga eknâ sâm kâtigem sâip, “Perâknak, a zi zâk sot ândimap. Zâk Galilaia goknâ.”⁶⁰ Sâi Peteronâ sâip, “A, gâ den sâna kwaksan.” Yatâ sâi narâk zorenâk kuruknâ diñ sâip. ⁶¹ Oi Kembunâ puriksâm Petero egi Petero zâk Kembunâ den mârûm sâip zo nângip, “Kuruk diñ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.”⁶² Den zo nângâm umnâ bâliñ oi âknan âi girâp patâ iseip.

Yesu a patâgât mirin kut nâi nâi oknangâwe.

(Mt 26:59-68; Mk 14:53-65; Yo 18:19-24)

⁶³ Yesu galem op kirâwe, zen Yesu den sâm sinan gem dukum kuwe. ⁶⁴ Si sângân kwâtepkum komnâ itâ sâwe, “Gâ Propete ândiat oi ko a nâinâ gogap, zo kutnâ sâna nângânâ.”⁶⁵ Oi den bâliñâ nâmbutnâ dukuwe.

⁶⁶ Yatâ op kine mirâ hanjsâi a patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen aksik mindum sâne Yesu diim zâine den itâ dukum sâwe,⁶⁷ “Dâtnânngo. Gâ Kristo ândiat oi ko sapsûm ninjâ.” Sâne itâ dâzânngoip, “Nâ topnâ sâm muyagia sâi ko mân nângâbe.”⁶⁸ Nâ mâsikâzinga sâi ko den torennâ mân dâtnobe.⁶⁹ Lan sa nângânek. Narâk zi a bonnâ nâ Anutu imbanâ marinâ, zâkkât âsan bongen tâpatkât narâk mâte uap.”⁷⁰ Sâi nângâm a aksik patâ itâ mâsikâm sâwe, “Gâ Anutugât nannâ?” Sâne zâknâ sâip, “Zo se, zo.”⁷¹ Sâi itâ sâwe, “Wangât dum den nep tuunat? Ziknâ lâunjan gâbâ gâi nângen.”

23

Yesu Pilato sot Herode, zekâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yo 18:28-38)

¹ Oi a zen aksik patâ zaat Yesu diim Pilatogâren âiwe. ² Zâkkât mâtejan kin itâ sâm sinan giwe, “A zirat topnâ itâ ziap. Zâk a donjeb um gulip kwatzingâmap. Oi Roma a kutâ Sisagât kât mân pindâbigât dâzânngoip. Oi ziknangât itâ sâmap, ‘Nâ Kristo, a kembu.’”

³ Sâne Pilatonâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkangât dâtno. Gâ Yuda zenngât a kutâ?” Sâi Yesunâ sâip, “Sat, zo.”⁴ Sâi Pilatonâ tirik namâ galem a sot a gam kirâwe, zen itâ dâzânngom sâip, “Nâ a zirat tosanâ kâruan.”⁵ Oi zen kâtigem sâwe, “Zâk perâkak a ambân den mân orotnâ dâzânngoi hânniñâ dâp op lan kârip. Zâk Galilaia hânân topkwap op gam Yudaia hânân gam ziren yatik opmap.”

⁶ Yatâ sânetâ Pilatonâ mâsikâzingâm sâip, “Zo Galilaia goknâ?”⁷ Zâk ziñ yatâ sâne Pilatonâ nângâm Yesu zâk Herodegât nebân goknâ sâm sângongui Herodegâren diim âiwe. Herode zâk Yerusalem kamânân ândeip.

⁸ Herode zâk Yesu eknâ umnâ âlip oip. Herode zâk Yesugât singi nângâm ikpam op ândeip. Oi kut nâi tuugi ikpatkât nângâm ândeip.⁹ Oi zâknâ Yesu den topnâ topnâ sâm mâsikip. Mâsiki ma hâunâ mân mâburem dukuip.¹⁰ Oi tirik namâ galem a sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen kâtigem den sâm sinan gem kirâwe.¹¹ Herode sot kâwali arâpnâ, zen Yesu sinan gem den gân oknangâwe. Oi Herodenâ sâi Yesu a kembangât hâmbâ nâi ginangâne giari âburem diim Pilatogâren âiwe.¹² Oi sirâm zoren Herode sot Pilato, zet buku

urâwet. Mârum ko kâsa kâsa op ândiwet.

¹³ Pilatonjâ tirik namâ galem a patâ sot a kâuknjâ sot a yennjâ sâi gawe. ¹⁴ Gane itâ sâm dâzângoip, “Zen itâ sâm a zi nâgâren diim ge, ‘Zâk a umziñan gemap.’ Oi nânjâ zengât mâteziñan topñangât kârua buñ uap. ¹⁵ Herode zâk yatik mâsiki buñ oi sângongoi diim ge. Nânge. Tosanjandâ mumbapkât singi mân uap. ¹⁶ Zorat sa kâwali a zinjâ tâknjâ lapitne olanbat.” ¹⁷ Pilato zâk Yuda zengât kendon dâp tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok kânok olan zinjâmâip.

¹⁸ Sâi a kâmut ziñ den kâtik sâm sâwe, “Zâk buñ oik. Baraba ko olan ningâ.” ¹⁹ Baraba zâk sot a nâmbutnjâ, zen a kutâgât âkonziñgi kamân pâtin kâmbam kom a nâmbutnjâ zângone mune tâk namin zâambarâwe. ²⁰ Oi Pilatonjâ Yesu olanbamnjâ dâzângoip. ²¹ Dâzângoip zen den yu kambân sâm sâwe, “Poru nagân moik. Poru nagân moik.” ²² Sâne Pilatonjâ kwâkâziñgi sâp karâmbut oi sâip. “Wan tosağât? Nânjâ nânnga tosanjandâ mumbapkât singi mân uapkât sandâ tâknjak lapitnjâ birâne âibap.” ²³ Sâi zen kâtigem den kâtik sâm ziwe, “Poru nagân moik.” Sâm gulipmalip utne Pilatonjâ dinziñâ lugip. ²⁴ Den sâwe, zo bon upapkât Pilatonjâ sâm kwâkip. ²⁵ Oi dinziñâ lum kâmbam ku a tâk namin tâip, a zo olan ziñgip. Ka Yesu ko mumbapkât sâm kwâkâm kâwali a zengât bitziñan pâip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Mk 15:21-41; Yo 19:17-37)

²⁶ Yesu diim mâtâbân âim a ñâi muyagiwe, kutnjâ Simon, Kirene hânân goknjâ. Zâk nebân gâbâ gâi gâsumnjâ Yesugât poru nak kwambenjan pane lum Yesugât kândâtjan arip.

²⁷ A ambân donjep patâ molim âiwe. Ambân nâmbutnjâ, zen umbâlâ op isem wenjâ molim âiwe.

²⁸ Yatâ utne Yesujâ puriksâm itâ sâm dâzângoip, “Yerusalem ambân, zen nâgât mân isenek. Ziiñjâ sot murarâpziñâ, zengât isenek.

²⁹ Nângânek. Gâtâm, narâk ñâin itâ sâbi, ‘Ambân zen kâpin ândiwe sot ambân murarâpziñ buñ sot ambân sigan, zengât nângindâ âlip upap.’ ³⁰ Narâk zoren baknjâ zengât itâ sâbi, ‘Zen âbângum ge kwâratnângonek.’ Oi baknjâ mâik zo yatik, ‘Ge kwâratnângonek.’ ³¹ Kut ñâi itâ zo nak wâgân okñange. Nak aronjâ, zo dap okñangâbi?”

³² Oi bâliñ mâme a zagât diizikâm zâk sot zâkonam âiwe. ³³ Oi âimnjâ hân ñâi kutnjâ kâuk sinjit, zoren takâm Yesu poru nagân kuwe. Kâmbam ku a zagât, zo ârândânj zâkowe. Yesu zâk tânâmñan, bâliñ mâme a zet toren toren kwânângâziñgâwe. ³⁴ Utne Yesujâ ninâu itâ sâip, “Ibânâ, a zi zinjâ kut ñâi ñâi ue, zi topnjâ mân nângegât tosañ birâ.” Sâi kâwali a zen hâmbânangât opnjâ wenzu pâne âsağeip dâp miwe. ³⁵ A donjep patâ, zen Yesu ek kirâwe. Oi patâziñjâ ko mem ge kwâkwat den dukum sinjan gem kirâwe. Itâ sâwe, “A nâmbutnjâ tâmbetagonam utne tânzângoip. Zikñangât ko kwaksap. Zâk Anutugât Kristo sot Anutujâ gâsum sâlâpkuiop oi ko gem gâik.” ³⁶ Kâwali a zen yatigâk dukuwe. Zen winiga too kâlaknjâ pindâm sâwe, ³⁷ “Gâ Yuda zengât a kuta op ândiat oi ko poru nâgân gâbâ âkâm ge.” ³⁸ Yesugât poru nagân den ñâi itâ kulemguwe, “Zi Yuda zengât a kutâ.”

³⁹ Bâliñ mâme a ñâi poru nagân kin betziñan mem Yesu dukum sâip, “Gâ yatâ zo Kristo? Gikâ sâkkâ mâkâna gei nekât sâkniknjâ

mâkâ.”⁴⁰ Yatâ sâi bâliņ mâme a nebutņandâ dukum sâip, “Net kâmbagât sinġi ârândân uenġâ Anutugât kenġât mân op sat?⁴¹ Net tosanikņanġât dâp otnike. Ka a zi ko bâliņâ mân oip.”⁴² Yatâ sâmņâ Yesu dukuip, “Yesu, gâ kembu imbanġagoot ândim, gâ nâgât nânġâban.”⁴³ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkņak sa nânġâ. Itârâņ gâ nâ sot sumbem kamân âlipņan, Paradisi, zoren ândiban.”

⁴⁴ Oi mirâ bâkņan oi mirâ sumunkom zei nâtâtik muyagem hân dâp oi mirâ oi âkip.⁴⁵ Oi tirik namin sâņgum patâ nâi kirip, zo tânâmņan oloņ gei kwâkip.

⁴⁶ Oi Yesu den kâtik den sâm sâip, “Ibânâ, bikan um dâpnâ paan.” Yatâ sâm moip.

⁴⁷ Oi kâwali a galem, zo ek nânġâm Anutu sâm âlip kwâkņanġâm sâip, “A zi perâkņak tosanġa buņâ. Hâlâlu a.”

⁴⁸ A ambân zo mindum kirâwe, zen eknâ umbâla opņâ âiwe.

⁴⁹ Yesu zikņâ a ambârâp sot Galilaia hânân gâbâ ambân molim gâwe, zen âkņan kin igâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yo 19:38-42)

⁵⁰ A nâi ândeip, kutņâ Yosepe. Kamânġâ Yudaia hânân tâip, kutņâ Arimataia. Zâk Yuda a sâtņâ zengât kâmurân gokņâ. Oi a zo a târârakņâ.⁵¹ A sâtņâ zen Yesu kunam sâne nânġi mân dâp oip. Zâkņâ Anutu um topņan ândiândiņ, zo âsagibapkât nânġâm ândeip.⁵² A zorâņ Pilatogâren âimņâ Yesugât kâmbârânġât dukuip.⁵³ Oi Pilatoņâ nânġânġi Yesugât kâmbârâņ mâkâmņâ sâņgum kâuņâ kâpimņâ kât mâtâpņan pâi zeip. Kât mâtâp zo anġa kendâm kubigâwe. Zo uņakņâ. Zoren mârum a mân zâmbârâwe.⁵⁴ Yuda zengât

kendonġât kubikkubik narâkņâ oip.

⁵⁵ Oi ambân nâmbutņâ Yesu sot Galilaia hânân gâbâ gawe, zen Yosepe molim ikne Yesu kâmbârânġâ kwagân ga pâip.⁵⁶ Oi kut nâi nâi zo ek nânġâm kamânân âburem too sot kelâk wârân âlipņâ mem kubigâwe. Oi Yuda zengât kendonân Mosegât gurumin den lum kendon tarâwe.

24

Yesu mumuņan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yo 20:1-10)

¹ Kendon âki ko mirâ haņsâbâ sâi ambân zen kelâk sot too hitom âlip, zo mem Yesugât kwagân âiwe.² Âi takâm igâwe. Kât patâ zâk kâbakņine mâtâp pâroņsâm kirip.³ Oi kâligen bagim Kembu Yesugât kâmbârâņ kârum mân muyagiwe.⁴ Kârumņâ imbanâziņ buņ oi kenġât op kin a zagât, hâmbâzikņâ âsokņâ tobat nâi yatâ, zet ambân âiwe, zengât umziņ topņan kirâwet.⁵ Oi ambân zen kenġâtziņanġât op pindiņsâm kine a zagât zorâņ itâ dâzânġowet, “Zen wangât wâgân ândiap, zâkkât mumuņâ zengâren kârue?⁶ Zâk ziren mân ziap. Zâk zaatsap. Mârum Galilaia hânân ândim den itâ dâzânġoip, zo nânġâneġ,⁷ ‘A bonņâ nâ bâliņ mâme zengât bitziņan zaria none momņâ sirâm karâmbut tap zaatpat.’”

⁸ Yatâ sâitâ ambân zen den zo nânġâwe.⁹ Zen kwâgân gâbâ âburem kamânân gam arâpņâ sot a ambân nâmbutņâ den sinġi zo dâzânġowe.¹⁰ Ambân kwagân âiwe, kutziņâ Maria, Madala kamânân gok sot Yoana sot Maria, Yakobogât mamņâ. Zen aksik Aposolo den sinġi zo dâzânġowe.¹¹ Aposolo zen den so nânġâne bon buņ oi mân nânġâm kwâtâtiwe.¹² Ka Petero zâk zaatņâ sârârâk

kârâm kwagân arip. Âimnâ pindiŋsâm egip. Egi sânġum kwamenâk zei egip. Oi kut nâi nâi âsageip, zorat nânġâ kwâkâ opnâ kamânân âbureip.

A zagât Emausi kamânân âiwet.
(Mk 16:12-13)

¹³ Sirâm zorenâk Yesugât a ambârâp zenġâren gâbâ a zagât, zet Emausi kamânân âiram âiwet. Kamân zo kârep buñâ, goot goot. ¹⁴ A zagât zet mâtâbân âim kut nâi nâi âsageip, zorat den sâm âiwet. ¹⁵ Sâm âim tâitâ Yesunâ âim muyageziki ârândân âiwe. ¹⁶ Zet sinzik mân ânânġâripkât mân ek nânġâwet.

¹⁷ Yatâ oitâ mâsikâzikâm sâip, “Zet wan den âragum gam tabot?” Sâi zet si sânġânziknâ umbâlâ tobat op kirâwet. ¹⁸ Oi zekâren gâbâ a nâi kutnâ Keleopa, zâknâ sâip, “Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik den sinġi nânġe. Gâ kânoknâ kamân nâin gok, gât ko mân nânġâm ândiat?”

¹⁹ Sâitâ mâsikâzikâm sâip, “Wan wan âsageip?” Sâi zet sâwet, “Yesu Nasarete goknâ, zâkkât sinġi. Zâk Anutu mâtenjan Propete patâ ândimnâ nep patâ tuum den imbanġâŋoot dâtnânġomâip. Yatâ op ândei a ambân, nen zâkkât nânġindâ imbanġâ oip. ²⁰ Ka tirik nama galem a patâ sot a patâ, zen mumbapkât sâm kwâkâm a kutâġâren pane sâi poruyân kuwe. ²¹ Nen ko zâkkât itâ nânġâm ândiwen. Zâknâ Isirae a bâlijan gâbâ olaŋniŋgâbap. Sâm nânġâm ândeindâ kune moi sirâm karâmbut âkap. ²² Oi itârân nenġâren gâbâ ambân nâmbutnâ den dâtnânġone um kuŋkuŋ uen. Zen hanġât kwagân âim kâambarânâ mân muyagem gam itâ se, ²³ ‘Sumbemgât kâwali a zagât, zet muyageniŋâm Yesu zaatsap sâm dâtnânġuabot.’ ²⁴ Oi den zo nânġâm nenġâren gâbâ a

nâmbutnâ, zen ambân zin se, yatik âim muyagie. Oi ziknâ ko mân ikse.”

²⁵ Yatâ sâm dukuitâ Yesunâ dâzâkoip, “Propete zen den sâm kulemguwe, zo zen wangât um kâtik ândim mân nânġâm kwâtâtiwe? ²⁶ Propete zen Kristo sâknam nânġâmñâ sumbem âsaknjan bâġibapkât sâm kulemguwe. Anutuñâ nânġip, yatik âsageip.” ²⁷ Yatâ sâmñâ Mose sot Propete, zen zâkkâren kwap kulemguwe, zorat topnâ sâm muyagem zikip.

²⁸ Oi âim Emausi kamânân takâwe. Takâne Yesu zâk âibam oip. ²⁹ A zagât zo anġân kârânġânġâwet. Oi itâ sâwet, “Mirâ mârur nâtiksap. Net sot tâpan.” Sâitâ zet sot ândibapkât nânġâziki mirin zâiwe. ³⁰ Nalem ninam ge tapnâ nalemem sâiwap sâm mamun zikip. ³¹ Yatâ oi sinziknâ ânânġâri ek nânġâwet. Ek nânġitâ zobâ buŋ op arip. ³² Oi zet itâ âragum sâwet, “Mâtâbân den dâtnâkom sinġi âlipkât topnâ dâtnâkoi umnik âbânġuap.”

³³ Yatâ sâmñâ zaat Yerusalem kamânân âburem âiwet. Âimnâ arâpnâ sot bukurâpziñâ mindum tatne muyageziŋġâwet. ³⁴ Muyageziŋġitâ itâ sâm dâzâkowe, “Kembu zâk perâknak zaatnâ Simon muyagenġânġip.” ³⁵ Oi zet yatigâk mâtâbân Kem-bunâ muyagezikâm mirin nalemem ziki igâwet, zorat den sinġi dâzânġowet.

Yesu zâk arâp muyageziŋġip.

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yo 20:19-23)

³⁶ Arâp zen zorat den sinġi sâm tatne Yesu zâk osetziŋan muyagem kinñâ itâ sâm dâzânġoip, “Umziŋ diim gei ândinek.” ³⁷ Zen ekñâ pârâkpan kenġât op sâwe, “Wâkenġâ muyagem gaap.” ³⁸ Sâne dâzânġoip, “Zen wangât kenġât

op um zagât ue? ³⁹ Kin bitnâ iknek. zi ninak kinzan. Nâ sâknâ sunumnoot. Gâsunim iknek. Wâke zen yatâ zo buñâ.” ⁴⁰ Den yatâ sâm gutñâ kiñ bikñan zo tirâpzângoip. ⁴¹ Oi sâtâre op dijâ mân nângâm pârâkpam tatne mâsikâziñgâm sâip, “Nalem ñâi zengâren taap?” ⁴² Sâi saru zuuñâ ñâi oot sisiñâ pindâwe. ⁴³ Pindâne mem mâteziñan kin neip.

⁴⁴ Oi itâ sâm dâzângoip, “Nâ zen sot ândim itâ dâzânгом ândiwan. Mosegât den sot Propete zengât ekabân sot Psalm ekabân nâgât den kulemguwe, zo bonñâ op nanğâbap.” ⁴⁵ Oi Kembugât ekabân den ziap, zo sapsun zingî nângâm umziñ pârônşâip. ⁴⁶ Oi itâ sâm dâzângoip, “Kristo nâgât itâ kulemguwe. Nâ sâknam nângâm momñâ sirâm karâmbut tap zaatpat. ⁴⁷ Zorat ko kutsiñginâ a hân dâp zengâren ari umziñ melânje Kembuñâ tosaziñ birâbap. Nep zo Yerusalem kamânân topkwap tubi. ⁴⁸ Zen kut ñâi ñâi âsageip, zorat siñgi a ambân dâzânгом ândibi.

⁴⁹ Oi nângâne. Ibânandâ kut ñâi zo zengât siñgi sâm kâtigeip, zo sângongua gibap. Zorat zen kamân zi mân birâm mambât ândine ubâ imbanñâ sângongua zengâren gibap.” (Zo Tirik Kaapum gibapkât sâip.)

Yesu zâk sumbemân zariip.

(Mt 16:19-20; Apo 1:9-12)

⁵⁰ Oi kamânân gâbâ diizingâm âi Betania kamân gootñan âim bikñâ pam mâsop minziñgip.

⁵¹ Mâsop minziñgâm zâmbam sumbemân zariip. ⁵² Oi zen sâtâre op Yerusalem kamânân âburem âiwe. ⁵³ Âburem sirâm dâp tirik namin zâim Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkñanğâwe.

Zo yatik.

Yesugât sinji âlip Yohaneņâ kulemguip.

Yesu zâk Anutugât sât.

¹ Hân mân muyageibân sât zâk ândeip. Sât zâk Anutu sorâk ândeip. Oi zâk Anutuyâk op ândeip. ² Topkwâkwatņâ zo zâk Anutu sot ândim gâip. ³ Sât zo Anutuņâ sâi kut nâi nâi aksik muyageziņgip. Kut nâi nâi, zo zâk buņâ mân muyageip. ⁴ Sât zâk ândiândigât mariņâ ândeip. Ândiândi zorâņ a zengât âsakņâ op âsageziņgip. ⁵ Njâtâtikņâ âsakņâ kwârakubam osim gâip.

⁶ Anutuņâ kore a nâi muyagei ândeip, kutņâ Yohane. ⁷ A zâkņâ âsakņangât den sâm muyagei a aksik âsakņâ mariņâ nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâbigât Anutuņâ sâņgongoip. ⁸ A zo, zâk âsakņâ mariņâ buņâ. Zâk yen âsakņâ mariņangât den sâm muyageziņgâbam âsageip. ⁹ Âsakņandâ narâk zoren muyagem ândeip. Oi zâkņâ a kamân dâp âsageziņgâmap. Zâk âsakņâ bonņâ uap.

¹⁰ Anutugât sât zâk hânân muyageip, zâkņak mârur Anutugât sâtâkât sâm hân muyageip. Oi gem gam muyagei hân a ziņâ ekņâ topņâ mân nâņgâwe. ¹¹ Zikņâ hânân gem gâi a ambân gakârâpņâ buku mân okņangâwe. ¹² Ka nâmbutņandâ buku okņangâwe, zen Anutugât nan bârarâp upigât imbanâ ziņgip. Nâmbutņâ zen zâkkât kutņâ nâņgâm, nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâme, zen zo yatâ otziņgâmap. ¹³ Anutugât nan bârarâp zo, zen a sep gilâmân gâbâ mân âsagime mo a dengât

mân âsagime. Zen Anutuņâ sâi âsagime.

¹⁴ Sât zâk a opņâ âsagem osetniņan ândeip. Âsagei nen neule âsakņâ igâwen. Âsakņâ zo egindâ Anutu Ibâgât nannâ kânok, zâkkât âsakņâ oip. Zâkņâ tânzâņgozâņgoņ sot den bonņâ, zo mem gem gâip.

¹⁵ Zâkkât topņâ Yohaneņâ sâm muyagem itâ dâzâņgoip, “Nâ zâkkât itâ dâzâņgowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândia ândim gâip, zorat zâk patâ op walânim ândiap.” ¹⁶ Zâkņâ tânnâņgom âim ândimâp. ¹⁷ Mosenâ girem den Anutugâren gâbâ mem niņgip. Yesu Kristo, zâk ko tânnâņgonâņgo sot den bonņâ mem niņgip. ¹⁸ A niņâ Anutu mânâk igâwen. Ka nannâ zâk Anutuyâk op ândeipņâ Ibâņangât âsan topņan tâpmapņâ den sinjiņâ mem ge sâm muyageniņgip.

Yohaneņâ zikņâ topņâ sâm muyageziņgip.

(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)

¹⁹ Yerusalem kamânân gâbâ Yuda a ziņâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kore a nâmbutņâ sâņgonzâņgone Yohanegâren gam, gâ wan a nâi, sâm mâsikâm sânetâ topņâ dâzâņgoip. ²⁰ Zâk topņâ mân kwâimbâm itâ sapsum dâzâņgoip, “A bâliņan gâbâ mâkâziņgâbapkât mârur sâsâņ, nâ zâk buņâ. Nâ Kristo buņâ.” ²¹ Sâi ziņâ mâsikâm sâwe, “Gâ Propete Elia?” Sânetâ sâip, “Nâ zâk buņâ.” Sâi sâwe, “Gâ Propete gâbapkât sâwe, zo?” Sâne dâzâņgoip, “Buņâ.” ²² Oi ziņâ sâwe, “Gâ wan a nâi? Sâņgonnâņgone gen, zo zengâren âi dap sâm dâzâņgonat? Gikâņgât dap sâmat?” ²³ Sâne dâzâņgom sâip, “Propete Yesaianâ mârurņan den sâm kulemgoip, zo nâgâren bonņâ uap. Den zo itâ, ‘Barâ kâtik, mirâ kamân âtâņan a nâiņâ âsagem den patâ

itâ sârn uyagem ândiap,
 “Kembugât mâtâp kârâm
 kubiknek.” ”

²⁴ Sâi Parisaio a zîj sângonzângone
 gawe, zen Yohane itâ mâsikâm
 sâwe, ²⁵ “Gâ Kristo bunâ, Elia
 bunâ, Propete zo bunâ oi wangât
 too sanjonziŋgâmat?” ²⁶ Sâne
 Yohanejâ itâ sârn dâzângoip,
 “Nâ tooyâk sanjonziŋgâman.
 Ka osetziŋan a nâi uyagem
 ândiap, zo mân ek nânge. ²⁷ Zâk
 kândâtnan gam taap. Zâk kâwali
 nâi zemjângap. Nâ yatâ zorân
 irâ sikumjâ gorem aria mân dâp
 upap.”

²⁸ Kut nâi nâi zo Betania
 kamânân Yodaŋ too nâmbutken
 muyageip. Zoren Yohanejâ too
 sanjonziŋgâm ândeip.

*Yohanejâ Yesugât topjâ sârn
 muyagem dâzângoip.*

²⁹ Haŋsâi Yesu gâi Yohanejâ
 ekjâ a itâ sârn dâzângoip, “Iknek.
 Râma gwamjâ Anutugâren gâbâ
 gok, zâk hân dâp a zengât tosaziŋ
 zâkkât kwâkjan zâibap. ³⁰ Zâkkât
 op itâ dâzângowan. Bet âsagiap,
 zâk kândom ândeip. Nâ mân
 ândiwanân zâk ândeip. ³¹ Zorat
 zâk patâ op walânim ândiap.
 Mârum nâ zâkkât topjâ mân
 nânġawan. Isirae a den sinġinjâ
 dâzângua nânġâbigât gamjâ
 too sanjonziŋgâm ândiwan.”
³² Yohane zâk yatâ sârn sâip, “Nâ
 Kaapumjâ nii kembâ yatâ opjâ
 zâkkât kwâkjan ge tâi egâwan.
³³ Nâ mârum mân ek nânġa
 sângonnogip, Anutu, zâkijâ itâ sârn
 dâtnogip, ‘Kaapumjâ a kwâkjan
 ge pâmbap, zâkijâ Tirik Kaapum
 sanjonziŋgâbap.’ ³⁴ Yatâ âsagei
 ekjâ itâ dâzânguan. Zi Anutugât
 nannâ.”

Yesujâ a nâmbutjâ gâsuziŋgip.

³⁵ Mirâ haŋsâi Yohane sot
 azatjâ, zen zorenâk âi kirâwe.
³⁶ Kinetâ Yesujâ zoren gâi

Yohanejâ ekjâ azatjâ itâ
 dâzâkom sâip, “Egit. Ândiren
 zi râma gwamjâ, Anutugâren
 gâbâ gok.” ³⁷ Sâi zet den zo
 nânġam Yesu kândâtjan molim
 âiwet. ³⁸ Aritâ Yesujâ puriksâm
 zikitjâ sâip, “Zet wan kârûm
 gabot?” Yatâ sâi zikijâ ziin denân
 sâwet, “Raboni (niin denân ko,
 Patâ), gâ mirâ ikâ zoren ândiat?”
³⁹ Sâitâ dâzâkoip, “Ga egit.” Sâi
 zet zâk sot âi ândiwet. Mirâsinġ
 geibâ sâi zet zâk sot âi ândeitâ
 nâtikisâip. ⁴⁰⁻⁴¹ A zagât gawet,
 zekâren gâbâ a nâi kutjâ Andrea,
 Simon Peterogât munjâ. Zâkijâ
 zorenâk âim âtânjâ uyagem itâ
 sârn dukuip, “Net a bâlijan gâbâ
 mâkâniŋgâbâpkât mârum sâsân,
 Kristo, zâk muyagiet.” ⁴² Yatâ
 sârnjâ Yesugâren diigi âiwet. Oi
 Yesujâ ekjâ itâ sâip, “Gâ Simon
 Yohaneġat nannâ. Kutkâ Kepa san
 (niin denân ko, kât kâtikijâ).”

*Pilipo sot Natanae Yesugât a
 urâwet.*

⁴³ Mirâ haŋsâi Yesu zâk Galilaia
 hânân âibam Pilipo muyagemjâ
 itâ sârn dukuip, “Gâ târokwatnim
 molini.” ⁴⁴ Pilipo zâk Besaida
 kamânân gok. Andrea sot Petero,
 zet zo gokjik. ⁴⁵ Piliponjâ Natanae
 muyagem itâ sârn dukuip, “A
 zirat Mosenjâ gurumin den ekabân
 kulemgoip. Mârum Propete a
 zen yatik kulemguwe. A zâk
 muyagien, zâk Yesu, Yosepegât
 nannâ, Nasarete kamânân gokijâ.”
⁴⁶ Sâi Natanaenâ itâ mâbureip,
 “Nasarete kamânân dap yatâ a
 patâ âsagibap?” Sâi Piliponjâ itâ
 sârn dukuip, “Ga eknan.” ⁴⁷ Yatâ
 sâi Natanaenâ Yesugâren ari ekjâ
 sâip, “A zi Isirae a bonjâ. Umjan
 sarâ mân ziap.” ⁴⁸ Yatâ sâi
 Natanaenâ mâsikâm sâip, “Dap
 yatâ opjâ topnâ nânġat?” Sâi
 Yesujâ sâip, “Piliponjâ mân diigigi
 wakum nak topjan kina geksan.”

49 Sâi Natanaenâ itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ perâkñak Anutugât nanñâ. Gâ Isirae neŋgât a kutâ patâ.” 50 Oi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ wakum nak topñan taat, nânâ zo dâgoga nânġâm ko nânġâm pâlâtân otnigat? Ek nânġat, zo yennâ. Kut ñâi ñâi patâ ek nânġâm zâiban.” 51 Yatâ sâmñâ sâip, “Nâ perâkñak dâgobâ. Sumbem pâronşâi Anutugât sumbem a, zen a bonñâ nâġâren zâim gine zinjiti.”

2

Yesuñâ sâi toonâ waiñ oip.

1 Sirâm zagât âki Kana kamânân, Galilaia hânân a ambân zagât mâpotzikânam sii nalem mine gâip. 2 Yesugât mamñâ Maria, zâk zoren âi taki ko Yesu sot arâpñâ, nen zop sâşânjan âiwen. 3 Zoren mindum nalem sot waiñ nem tâindâ waiñ buñ oip. Buñ oi Yesu mamñandâ dukum sâip, “Waiñziñâ buñ uap.” Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, 4 “O ambân, gâñâ nâ mân dâtnoban. Ninak nânġâbat dâp upat. Nâġât narâk, zo gâtâm mâte upap.” 5 Yatâ sâi mamñandâ kore a ambân itâ sâm dâzânġoip, “Den sâbap, zo lum kwâtâtibi.” 6 Oi mirâ zoren âmañ kârep patâ nâmburân kânok tâip. Yuda a zen âşâbâñ kin bitziñ too sanġonñâ nalem nemarâwe. Oi mirâ dâp âmañ yatâ kin ândeip. 7 Oi Yesuñâ kore a ambân itâ sâm dâzânġoip, “Too aam ga âmañân lokine giarik.” Sâi zen yatâ utne âmañ nâmburân kânok zo too piksâm nañġip. 8 Yatâ utne ko itâ sâm dâzânġoip, “Itârânñ zen torenñâ aam nalem galem agâren âinek.” 9 Yatâ sâi zen aam galem agâren âine toonâ waiñ oi nalem galem anâ nemñâ waiñ zo waniñ gâbâ mie sâm kwagip. (Kore a zen too âmañân aam lokine giarip, zenak waiñgât topñâ nânġâwe.)

Nalem galem anâ a ambân meip, zo konsâi gâip. 10 Gâi itâ sâm dukuip, “Kândom wâiñ naamñâ zingâne bet umziñ gulip upâ sâi waiñ naam buñâ, zo zingâmen. Gâ ko purikgurik opñâ waiñ naamñâ kwarakuna zei bet muyagiat. Zo âlip uat.”

11 Yesu zâk yatâ op Kana kamânân, Galilaia hânân sen mârât nep topkwapñâ tuugip. Oi imbanâñanġât topñâ, zo mem kâkñan pâip. Oi arâpñâ nen zo ekñâ nânġâm pâlâtân kwâkñanġâwen.

12 Oi Yesu zâk Kana kamânân gâbâ Kapenaum kamânân ari mam murâpñâ sot arâpñâ molim âiwen. Sirâm nâmbutñâ nen zoren ândiwen.

Yesu zâk Kembugât tirik namin zarip.

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

13 Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo mâte upâ sâi Yesuñâ Yerusalem kamânân zarip. 14 Yerusalem kamânân âi takâm tirik namin zari a donbep zen râma, makau sot kembâ anġâgwanġâ utne a nâmbutñâ zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap anġâgwanġâ op kirâwe. 15 Yatâ utnetâ Yesuñâ zinjitiñâ tâkñâ mem a sot râma makau zânġom molizingi âine kât nep tuuwe, zengât kât mem lokim tâtatñâ kom kâbakñei giarip. 16 Oi kembâ mem kirâwe, zen itâ sâm dâzânġoip, “Zen Ibânanġât namin kut ñâi lañ utne anġâgwanġâ namâ uap. Kut ñâi ñâiziñ mem âinek.” 17 Yesuñâ yatâ oi arâpñâ nen Kembugât ekabân den kulem ziap, zo nânġâwen. Den zo itâ, “Gâġât namâġât opñâ umnâ kârâp siap.”

18 Oi Yuda a ziñâ itâ sâm mâsikâm sâwe, “Gâ yatâ uatñâ top likuliku kulem ñâi tuuna iknâ.” 19 Sâne Yesuñâ itâ sâm

dâzânngoip, “Zen tirik namâ zi kândaŋne nânâ sirâm karâmbut umŋan tuum nanġâbat.”²⁰ Yatâ sâm dâzânngoi sâwe, “Patârâpninjâ, zen tirik namâ zi kendon 46 tuum ândine âkip. Oi gâŋâ sirâm karâmbut umŋan tuum nanġâbat sâm sat?”²¹ Ka Yesu zâk sâkŋanġât op namin dâpkwap sâip.²² Yesu ândim moi Anutuŋâ mânġei zari arâpnjâ nen den zo nânġâwen. Oi namâġât sâip, zo sot Kembangât ekabân zâkkât den nâmbutnjâ ziap, zorat nânġindâ bonnjâ oip.

Yesu zâk a zengât topniŋ ek nânġâmap.

²³ Yesu zâk kendonân Yerusalem kamânân top likuliku kulem nâmbutnjâ tuugi a ambân pisuk, ziŋâ eknjâ zâkkât nânġâne bonnjâ oip.²⁴ Yesu zâk a zengât topziŋ ek nânġâmap, zorat op ko a zengâren mân arip.²⁵ Zâkŋâ a nâigât topnjâ ek nânġâbam a nâigâren mân mâsikâm nânġip. Zâk zikŋak umziŋan ek nânġâm nanġip.

3

Yesu sot Nikodemo den den urâwet.

¹ Parisaio a nâi ândeip, kutnjâ Nikodemo. Zâk Yuda a zengât a patâ, zengât buku op ândeip.² A zorâŋ nâtigân Yesugâren gam itâ sâm dukuip, “Patâ, nen gâġât topkâ nânġen. Gâ a patâ, Anutuġâren gâbâ gâin. Gâ sen mârât kulem top top tuumat, zorat itâ nânġan. Anutuŋâ gâ sot mân ândei sâi ko mân tuubat.”³ Sâi Yesuŋâ mâburem dukuip, “Nâ perâkŋak dâgobâ. Nâi zâk âsaâsagiŋ uŋakŋâ mân âsagem ândibap, zo ko Anutuġât um topŋan mân bagibap.”

⁴ Sâi Nikodemonjâ pârâkpam itâ sâm mâsikip, “A nâi mârûm patâ opnjâ dap op âsaâsagiŋ uŋakŋâ âsagibap? Zâk mam kâmbonjan âburei dum zagâtŋâ mimbapkât sat?”

⁵ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkŋak dâgoba. Nâi zâk Kaapum sot too umŋan mân âsagibapnjâ Anutuġât um topŋan mân bagibap.⁶ Agât kâmboyân âsaâsagiŋ, zâk ayâk. Ka a nâi, zâk Kaapumŋâ umŋan muyamuyagiŋ, zâk Kaapumġâren gokŋâ.⁷ Zen âsaâsage uŋakŋâ âsagibigât sa nânġâna mân kwakmak upap.⁸ Pibâ zâk laŋ komap. Oi kwamitnjâ nânġâme. Ikâ gâbâ gâmap, oi ikâ âi âkâmap, zo zen mân nânġâme. Oi nâi zâk Kaapumġâren muyageip, zâkkât topnjâ yatâ.”

⁹ Sâi Nikodemonjâ mâburem itâ sâm dukuip, “Zo dap op yatâ orotnjâ?”

¹⁰ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip. “Gâ Isirae a zengât a sâtŋandâ kwaksat?¹¹ Nâ perâkŋak dâgobâ. Nen kut nâi nâi ek nânġâmen, zo dâzânġomen. Oi zen ko dinniŋâ birâme.¹² Nâ hânân Anutuŋâ nep tuumap, zorat topnjâ dâzânġua mân nânġâme. Oi sumbemân nep tuumap, zorat topnjâ dâzânġua dap dabân nânġâne âkâbap?¹³ A zengâren gâbâ nâiŋâ sumbemân mân zarip. Ka a bonnjâ nâ sumbemân gâbâ gem gâwan. Nâ kânok sumbemân gâbâ gem gâwan.¹⁴ Mârûm mirâ kamân kâtikŋan Mosenjâ mulum dâp tuum nagân mândip. Zo yatik narâk zi a bonnjâ, nâ nagân nom kwânânġânibigât sâsânġ.¹⁵ Oi a zen nânġâm pâlâtân kwatnibiŋâ ândiândi kâtik muyagibi.

¹⁶ Anutu zâk a zengât umŋâ donġep gâsui nanŋâ kânok, nâ sâŋgonnogi gâwan. Oi zen nâ nânġâm pâlâtân kwatnimŋâ mân tâmbetagobi. Zen nâ nânġâm pâlâtân kwatnim ândiândi kâtik muyagibigât sâŋgonnogi gewan.¹⁷ Nanŋâ nâ a zengât tosaziŋanġât sâm kwâkâbatkât bunjâ. A tânzânġobatkât Anutuŋâ sâŋgonnogi gem gâwan.¹⁸ Oi

ņai zâk nâņgâm pâlâtâņ kwatni-
bapņâ zâkkât tosaġât hâuņâ mân
mimbap. Ka ñai zâk nanņâ nâ
mân nâņgâm pâlâtâņ kwatnibapņâ
tosa hâuņaņġât sinġi op zimbap.
Wangât, zâk Anutu nanņâ kânok,
nâġât mân nâņgâm pâlâtâņ kwat-
nigip, zorat. ¹⁹ Hâuņaņġât topņâ
itâ ziap. Âsakņâ nâņâ hânân ga
a zinj ñâtâtikkât nâņġâne bonņâ
oi âsakņâ nâ kândâtnowe. Orot
mâmezinj bâliņâ zeip, zorat yatâ
urâwe. ²⁰ Ñai zâk bâliņâ opmapņâ
âsakņâ kândâtkomap. Bâliņandâ
âsakņan muyagei ikpegât âsakņan
mân ġamap. ²¹ Ñai zâk den bonņâ
lubapņâ âsakņâ mâte upap. Oi kut
ņai ñai opmap, zo Anutugât sâtkât
opmap, zorat topņâ muyagibap.”

*Yohanenâ Yesugât topņâ sâm
muyageip.*

²² Yesu sot arâpņâ, nen
Yerusalem kamân birâmņâ Yudaia
hân torenņan âi ândiwen. Zoren
Yesu sot arâpņâ niņâ a ambân too
saņġonziņġâm ândiwen. ²³ Yohane
ko zâk hân ñai kutņâ Aenon,
Salim kamân naņġâmņan zoren a
too saņġonziņġâm ândeip. Zoren
too doņbep zeipkât a zen zoren
mindum gane saņġonziņġip.
²⁴ Narâk zoren Yohane tâk namin
mân parâwe.

²⁵ Yuda a ñai sot Yohanegât
arâp, zen bitziņ too saņġonsaņġon
zorat topņâ sâm âraguwe. ²⁶ Oi
ziņâ Yohanegâren gam itâ sâm
dukuwe, “Patâ, ġâ Yodaņ too
nâmbutken ândina a ñai muyagei
topņâ dâtnâņġoin. Zâk narâk
ziren ga a too saņġonziņġi a
doņbepņâ zâkkâren arie.” ²⁷ Sâne
Yohanenâ itâ sâm dâzâņġoip,
“Anutuņâ a ñai kâwali mân pindi
zikņak dabân yatâ mimbap?
²⁸ Nâ itâ sâm dâzâņġowan, zo
dap op kwâimbâbi. A bâliņan
ġâbâ mâkâniņġâbapkât mârur
sâsân, nâ zâk buņâ. Nâ Kristo

buņâ. Nâ kândom okņaņġâm
gaan. ²⁹ Ambân sinġi sâm pindâwe,
zâkņâ ambân mariņâ. Oi ambân
mem âkņâle patâ oi bukuņandâ
nâņġâm beķņan mem umâlep
patâ upap. Nâ yatâ op umâlep
nâņġâbatkât narâkņâ zo mâte uap.
³⁰ Zâkkât ko zâizâiņ. Nâġât ko diim
gibap.”

³¹ Ubâ geipņâ walâniņġâmop.
Hânân gokņandâ hâņġât sinġi uen.
Nen hâņġât kut ñai ñai zorat den
sâmen. Ka zâk ko sumbemân
ġâbâ geipņâ walâniņġâm naņġap.
³² Kut ñai ñai ek nâņġip, zorat
sinġi sâmop. Oi a zen zâkkât diņâ
birâme. ³³ Ka a nâmbutņâ zinj
diņâ nâņġame, zen itâ nâņġâbi,
“Anutuņâ sâi kâtikkâtigij ândiap,
zâk diņâ zo tâņġumap.” ³⁴ Anutuņâ
a sâņġonguip, zâk Anutugât
denâk sâmop. Oi a yatâ zo
ko Anutuņâ Kaapumņâ imbaņâ
pindâmap. ³⁵ Anutu Ibâņandâ
nanņaņġât umņâ ġâsui zâkkât
bikņan kut ñai ñai zo aksik pam
naņġip. ³⁶ Ñai zâk nanņâ nâņġâm
pâlâtâņ kwâkņaņġâm ândiap, zâk
narâk ziren ândiândi kâtik mârur
muyagiap. Oi ñai zâk nanņâ
kândâtkom diņâ birâm ândibapņâ
ândiândi kâtik mân muyagibap.
Buņâ. Anutuņâ kuk okņaņġi tap
zâibap.

4

*Yesuņâ Samaria ambân ñai sot
den den oip.*

¹ Parisaio a, zen Yesugât itâ
nâņġawe, “Zâkņâ a ġâsâzâņġom
too saņġonziņġap, zo Yohanegât
kâmut walâziņġe.” ² Den zo yen
sâwe. Yesu zikņak a too mân
saņġonziņġip. Zâk yen sâi arâpņâ
niņâ too saņġonziņġâwen. ³ Oi
Kembuņâ den zo nâņġâm Yudaia
hân birâm Galilaia hânân arip.
⁴ Samaria hân mâtâp arip.

⁵ Âimņâ Samaria hânân kamân
ñai kutņâ Sika, zoren takip.

Kamân zorat nangâmñan hân ñai zeip. Mârumñan Yakobonjâ hân zo nanñâ Yosepe pindip. ⁶ Too lâm ñai zoren zeip, kutñâ Yakobogât too lâm. Oi Yesu zâk mâtâp kârep âimñâ loreip. Oi mirâ bâkñan oi zoren takâm lâm ginñan ge tap nângip. ⁷⁻⁸ Yesu arâpñâ, nen nalem sângân minam kamânân ârindâ Yesu zâk zikñik tâi Samaria ambân ñainjâ too aabam gâip. Gâi Yesujâ itâ sâm dukuip, “Too ñai aam nina nimbâ.” ⁹ Dukui ambân zorâñ sâip, “Gâ Yuda anjâ, wangât Samaria ambân nâgâren toogât sat? Zo mân orotñâ.” Zo Yuda sot Samaria a buku buku mân op ândiwegât ambân zorâñ den yatâ sâip. ¹⁰ Sâi Yesujâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugâren gâbâ kut ñai gâbap, zo sot nâgât topnâ mân nângat. Nângâm sâi ko nâgâren oletnina too takâtakâñ gibam.” ¹¹ Sâi ambân zorâñ itâ sâm dukuip, “Too lâm zi kârep. Gâ too aañ âmañ buñgât too takâtakâñ ikâ gâbâ aaban? ¹² Sâkuniñâ Yakobonjâ too lâmniñâ zi esip. Oi zâk sot narâpñâ sot râma makau gakârâpñâ, zen too zirik nem ândiwe. Gâ Yakobo walâm too takâtakâñ muyagibam sat?” ¹³ Sâi Yesujâ itâ sâm dukuip, “Too zi sâumñâ nem zagât nem ândibi. ¹⁴ Nâgât too ko nemñâ umgâ sânduksâbap. Ñai zâk too zo nimbapñâ toogât mân nângâm ândibap. Nânâ too zo a ñai pinda umñan too takâtakâñ muyagem zei a zo ândiândiñ kâtikñâ ândibap.” ¹⁵ Sâi ambânñâ diñangât topñâ mân nângâm kwâkâmñâ itâ sâip, “Patâ, gâ too zo nina nem toogât zagât mân nângâbat. Oi ziren âsâbâñ toogât gâman, zo birâbat.”

¹⁶ Yatâ sâi Yesujâ itâ sâm dukuip, “Âi apkâ sâna kândiangâm gâit.” ¹⁷ Sâi ambânñâ sâip, “Nâ apnâ buñâ.” Sâi Yesujâ itâ sâm dukuip, “Gâ apkâ buñâ, zo âlip

sat. ¹⁸ Gâ a bâtnâmbut mem birâzingin. Oi irabot miat, zo apkâ buñâ. Zorat gâ den perâkñak sat.” ¹⁹ Sâi ambânñâ itâ sâip, “Patânâ, gâ nâgât topnâ dap yatin nângat? Nâ irabot zi nângan. Gâ Propete a ñai ândiat. ²⁰ Zorat sâna nângâbâ. Sâkurâpniñâ, zen bakñâ ziren Anutu mâpâsem ândiwe. Ka Yuda a zen ko Yerusalem kamânân Anutu mâpâsem ândinat sâm sâme.”

²¹ Oi Yesujâ ambân itâ sâm dukuip, “Ambân, gâ dâgoga nângâ. Narâk ñai mâte upâmaq. Narâk zoren bakñâ ziren mo Yerusalem kamânân zorenâk buñâ. Zoren mo zoren âlipñâ. ²² Samaria a, zen topñâ mân nângâm mâpâsime. Yuda a, nen ko topñâ nângâm mâpâsimen. Oi Anutuñâ kubikkubikniñâ, zo Yuda a nengâren pâip.

²³ Narâk ñai mâte upap. Oi zi mârum mâte uap. Zoren kâmut gakârâpñâ bonñâ, zen Kaapum sot op umziñandâ Anutu mâpâsibi. Ibâ zâk a yatâ zo mâpâseñangâbigât nângâmaq. ²⁴ Anutu zâk Kaapum mân igikñâ. Zorat zâk mâpâsime, zen Kaapum sot opñâ mâpâsime. Yatâ upi, zo ko mâpâmâpâse bonñâ.” ²⁵ Sâi ambânñâ itâ sâm dukuip, “Nâ nângan. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârûm sâsâñ, zâk gâbap. A zo muyagemñâ kut ñai ñai zorat sâm muyagem niñgâbap.” ²⁶ Sâi Yesujâ itâ sâm dukuip, “A zo, nâ.”

²⁷ Yatâ sâm tâi arâpñâ nen gawen. Gam ambân sot den âraguwet, zorat nângâm im-bañâniñ buñ oip. Wangât ambân sot den uat sâm mâsikânam nângindâ yâmbârei birâwen. ²⁸ Oi ambân zâk too âmañ birâm sârârâk kârâm âim kamânân âim a ambân itâ sâm dâzângoip, ²⁹ “Zen gam a ñai zi iknek. Nâ kut ñai ñai orâwan, zo aksik sâm

muyagem nanġap. A bâliġan ġâbâ mâkâniġâbapkât mârûm sâsânġ, zo zi motġâi.”³⁰ Oi kamânân ġâbâ â ambân pisuk, zen Yesugâren ġawe.³¹ ġam tatne Yesu arâpġâ niġ itâ sâm dukuwen, “Patâ, naleme ne.”³² Sâindâ itâ sâm dâtnânġoip, “Naleme tobat nâi zemniġap, zo mân nânġe.”³³ Zo yatâ sâi arâpġâ niġ itâ âraguwen, “Naleme zo nâiġâ mem ġa pindap?”³⁴ Sâindâ Yesuġâ itâ sâm dâtnânġoip, “Sanġonogip, zâkkât den lum nepġâ tuuman, zorânġ nalemnâ uap.

³⁵ Zen itâ nânġâme, ‘Kâin kimembut âki kâlâmân naleme bonġâ muyagiġap.’ Ka nânġâ dâzânġua nânġânek. Zen zaat kâlâm zi iknek. Bon muyamuyagiġ narâk mâte uap. (A ambân kamânân ġâbâ ġam tarâwe, zenġât op sâip.)³⁶ Nâi zâk naleme bonġâ mem mindubapġâ, zorat sânġân mibap. Oi bonġâ zo ândiândi kâtikkât sinġi upap. Oi nep kârâm kâmerip sot bon mem zarip, zet ârândânġ sâtâre upabot.³⁷ Oi den nâi Kembuġât ekabân ziap, zo kâtigiġap. Den zo itâ,

‘Nâiġâ nep kârâm kâmitmap. Nâiġâ ko bonġâ mei zâibap.’

³⁸ Nânġâ zen mân kârâm kâmirâweyân bonġâ mimbiġât sâm ziġġâwan. Mârûm a nâmbutġâ nep zo tuum ândinetâ bonġâ muyagei zen yen ġalem op bonġâ mem ândie.”

³⁹ Samaria ambân zo zâk kamârâp itâ sâm dâzânġoip, “A zi kut nâi nâi orâwan, zorat topnâ pisuk sâm muyagiap.” Den zorat a ambân doġbepġâ Yesu nânġâm pâlâtânġ kwâkġanġâwe.⁴⁰ Yesuġâ arâpġâ nen den dâtnânġom tâi a ambân ziġ kamânân ġâbâ ġam Yesugâren takâm zen sot ândibapkât dukuwe. Sânetâ ko sirâm zagât zen sot ândeip.⁴¹ Yesuġâ sinġi âlip dâzânġoi doġbep patânġ nânġâmġâ, nânġâm

pâlâtânġ kwâkġanġâwe.⁴² Oi zen ambân zo itâ sâm dukuwe, “Kândom ġâġât dengât op nânġâm pâlâtânġ kwâkġanġen. Irak ko niġġak diġâ nânġâm itâ nânġâm kwâtâtien. Zâk perâkġak a hân dâp nenġât kubikkubik a op ândiap.”

Yesuġâ katep nâi mâsekġoot kubigip.

⁴³ Yesu zâk sirâm zagât ândimġâ Galilaia hânân arip.⁴⁴ Yesu zâk zikġak itâ sâip, “Propete a nâiġât kutsinġinġâ kamân toren toren laġ kârâm âimap. Kamârâpġâ ziġâ ko zâkkât nânġâne yennâ opmap.”⁴⁵ Yesuġâ Galilaia hânân taki Galilaia a ziġâ buku okġanġâwe. Zen mârûmġan Yerusalem kamânân âine kendon patin nepġâ tuugi ġâwe, zorat yatâ okġanġâwe.

⁴⁶ Kana kamânân Galilaia hânân mârûm sâi toonġâ wainġ oip, zoren dum âi takip. Kapenaum kamânân a sâtġâ nâi ândeip, zâkkât nanġâ mâsek op zeip.⁴⁷ Yesu zâk Yudaia hânân ġâbâ âburem Galilaia hânân ġaap sâne a sâtġâ zorânġ nânġâm Kana kamânân âimġâ Yesu muyagem nanġâ mumbam op zeip, zo kubikġanġâbapkât dukuip.⁴⁸ Oi Yesuġâ itâ sâm dukuip, “Nâ sen pup kulem mân tuuga dap op dinnanġât nânġâne bon upap?”⁴⁹ Oi a sâtġâ zorânġ itâ sâip, “Patâ, nannâ mombapkât kek ġâban.”⁵⁰ Sâi Yesuġâ itâ sâm dukuip, “ġâ yen âi. Nangâ ko âlip uap.” Yatâ sâi a zo Yesuġât den nânġi bon oi arip.⁵¹ Zâk mâtâbân ari kore a ziġ ġam sâwe, “Nangâ mârûm âlip op taap.”⁵² Sâne âlip oip, zorat narâkġanġât mâsikâziġi sâwe, “Muka mirâ bâkġan, zoren sâkġâ sânduksâip.”⁵³ Yatâ sâne a sâtġâ zâk topġâ itâ nânġip, “Narâk zoren Yesuġâ sânġonnom sâip, ‘Nangâ âlip uap.’” Oi zikġâ sot a ambân kâmut

gakârâpnâ, zen Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâwe. ⁵⁴ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ Galilaia hânân âburem âi sen mârât nep tuugi sâp zagât oip.

5

Yesu zâk Betesida too dengân sâtñan a nâi kubigip.

¹ Yuda zengât kendon patâ nâi mâte oi Yesu zâk Yerusalem kamânân zarip. ² Oi Yerusalem kamânân poñ kâtikñâ kirip, zoren mâtâp nâi kirip, zorat kutñâ râma zengât mâtâp. Mâtâp zorat nangâmñan too dengân nâi zeip, kutñâ Betesida. Zorat sâtñan mirâ bâtnâmbut tâip. ³⁻⁴ Mirâ zoren a mâsekziñoot sot sen nâtâtik sot kin bitziñ bâlîñâ sot sâkziñ giginâ, zen zem ândiwe. (Kembugât sumbem a nâinâ narâk nâin nâin gem ga toin geim golanjoip. Yatâ oi mâsek a nâi kândom toin giarip, zâk mâsek okñangip, zo buñ oip.) Zorat zen too kwamit oi nângânat sâmbâtmarâwe. ⁵ Oi zoren a nâi zeip. Zâk kiñ bikñâ bâlîñ oi zem tâi kendonñâ 38 âkip. ⁶ Yesu zâk a zo ekñâ narâk kêrep ziap sâmbâsikâm sâip, “Gâ sâkkâ âlip upapkât otgigap?” ⁷ Sâi ko sâip, “Patâ, nâinâ ândim too kwamitsâi toin diinim gei nâbanbap? Oi ninak geibâ sa a nâinâ walânim kek geimap.” ⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Gâ zaat isen koremgâ lum âi.” ⁹ Sâi zorenâk sâkñâ âlip oi zaatñâ isen koremnâ mem arip. Sirâm zoren Yuda a zengât kendon narâk oi Yesuñâ a zo kubigip.

¹⁰ Zorat Yuda a nâmbutñâ ziñ a âlip oip, zo itâ dukuwe, “Itârân kendonân isen koremgâ lum ariat, zo mân orotñâ. ¹¹ Sânetâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Kubiknigapñâ itâ dâtnogap, ‘Gâ isen koremgâ mem âi.’” ¹² Sâi mâsikâm sâwe, “Isen koremgâ mem âi sâmbâ dogap, zâk kutñâ nâi?” ¹³ Sâne kubikñangip,

zorat kwagip. Oi Yesu zâk a kâmut kirâwe, zengât oserân gâbâ tik arip. ¹⁴ Bet Yesuñâ a zo tirik namin muyagem girem den itâ dukui, “Gâ sâkkâ âlip uap. Oi kut nâi nâi yâmbâtñâ muyagegibapkât bâlîñâ dum zagâtñâ mân upan.” ¹⁵ Sâi a zo Yesu ek nângâm âi Yuda a sâtñâ itâ sâmbâ dâzângoip, “A kubiknigap, kutñâ Yesu.”

¹⁶ Yesu zâk kendonân nep yatâ tuugipkât Yuda a sâtñâ, ziñ kâsa miñangâwe. ¹⁷ Yatâ utne Yesuñâ itâ sâmbâ dâzângoip, “Ibânâ Anutu, zâk nep tok tuum ândim gâmap. Oi nâ yatik nep tuum taan.” ¹⁸ Yesu zâk kendonân a kubigip sot Anutugât ibânâ sâip, zorat Yuda a sâtñâ ziñ nângâne bâlîñ oi Anutu hutkum sap sâmbâ kunam sâmbâ kâtigiwe.

Yesu zâk hâñangât den sâmbâ kwâkâbapkât imbanâ zemñangap.

¹⁹ Yesu zâk itâ sâmbâ dâzângoip, “Nâ perâkñak dâzânghua nângânek. Nannâ nâ ninâ umgât nep mân tuuman. Ibânâ zâk nep tuugi ekñâ yatik tuuman. Ibânâ zâk tuumap, zo yatik nannâ nâñâ tuuman. ²⁰ Ibâ zâk nannâ nâ nek umñâ nâgâren kinmapkât nep tuumap, zo yatik tirâpnogap. Oi nep zi ikse, zorik buñâ. Nep zâizâinâ tirâpnogi zen ekñâ nângâne imbanâ upap. ²¹ Zo itâ. Ibâ zâk a mumuñâ mângizingi zaat ândime. Nannâ nanâ yatik a mumuñâ nâi mângibâ sâmbâ mângibat. ²² Ibâ zâk nannâ nâ a zengât topziñ sâmbâ kâkñan kwatziñgâbatkât nep zo sâmbâ nigip. ²³ Zen Ibâ hurat kwâkñangâme, zo yatik nannâ nâ hurat kwatnibigât yatâ oip. Nâi zâk nannâ nâ mân hurat kwatnibapñâ Ibânâ sângonnogip, zâk mân hurat kwâkñangâbap.

²⁴ Nâ perâkñak dâzânghua nângânek. Nâi zâk dinnâ nângâbapñâ sângonnogip, zâk

nângâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâbap. Oi a zo ândiândiŋ kâtikŋâ mem ândiap. Zâk mumuŋâ kândâtkum ândiândiŋ kâtikŋâ muyagiap. Zâk tosaŋaŋgât hâuŋâ mân mimbap.

²⁵ Nâ perâkŋak dâzâŋgua nâŋgâne. Narâk zi mâte uap, zoren a sâkziŋ wâgân umziŋ mumuŋ ândie, zen Anutu nanŋâ ninâ den nâŋgâm umziŋ kubikaŋgi ândiândi kâtik mâte op ândibi. Oi yatigâk narâk ŋâi mâte upabân a mumuŋâ zo, ziŋâ Anutu nanŋâ nâgât dinnâ nâŋgâm zaat ândiândi kâtik ândibi. ²⁶ Ibâ zâk ândiândi mariŋâ ândiapkât nanŋâ nâ ândiândi mariŋâ op ândibatâkât sâm nigip. ²⁷ Oi nâ a bonŋâ ândiangât a tosaŋiŋ hâuŋaŋgât den sâm kwâkâbatkât sâm nigip. ²⁸ Zen den zo nâŋgâne mân kwakmak upap. Narâk ŋâi mâte upap, narâk zoren a mumuŋâ hanzâŋgone zie, zen nanŋâ nâgât den nâŋgâmŋâ gwâlâ op zaat naŋgâbi. ²⁹ Ândiândi âlip ândiweŋâ dinnâ nâŋgâm zaatŋâ ândiândi kâtik mem ândim zâimambi. A nâmbutŋâ ândiândi bâliŋ ândiweŋâ zaatŋâ tosaŋiŋaŋgât hâuŋâ mimbap.

³⁰ Nâ ninâ umgât nep yatâ zo âlip mân tuubat. Ibânaŋgât sâtkât hâuŋaŋgât den sâm kwâkâman. Zo yatâ op hâuŋaŋgât nep tuuga dâp upap. Zo ninâ den buŋâ, sâŋgonnogip, zâkkât den.”

Anutuŋâ nanŋaŋgât topŋâ sâm muyagemap.

³¹ “Ninak topnâ sâm muyagia mân dâp upap. ³² Topnâ a ŋâiŋâ sâm muyagemap. Oi nâ nâŋgan, topnâ sâm muyagei bonŋâ uap.

³³ Zen Yohanegâren sâm mâsikâne nâgât den bonŋâ sâm muyageip. ³⁴ Oi aŋâ topnâ sâm muyagibigât mân sâman. Zen topnâ nâŋgâm ândiândigât mâtâp lâŋbigât sâman. ³⁵ Yohane zâk kârâp âsakŋâ patâ op âsageziŋgip.

Zen zâkkât âsakŋâ zo ek âkŋâlem mâik ŋâi ândiwe.

³⁶ Nâgât topnâ sâm muyagemap, zo Yohane yatâ buŋâ. Zo tobat ŋâi. Nepnâ tuuman, zorâŋ topnâ sâm muyagemap. Ibânandâ nep sâm nigip, zo tuumŋâ bonŋâ sâm muyageman. Yatâ op ândia topnâ muyagemap. ³⁷ Ibânâ sâŋgonnogip, zâk zikŋâ topnâ sâm muyageip. Zen ko den lâuŋan gâbâ gâi mân nâŋgawe. Zen holi tobatŋâ mân igawe. ³⁸ Zen nâgât den nâŋgâm mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnige, zorat topŋâ itâ. Zen sâŋgonnogip, zâkkât diŋâ umziŋan mân pane zemap. ³⁹ Zen Kembugât ekabân itâ nâŋgâm sâlâpkume, ‘Ândiândi kâtikkât mâtâp zoren ze kârum muyaginâ.’ Oi zorâŋ nâgât topnâ sâm muyagemap. ⁴⁰ Oi zen den zo sâlâpkumŋâ nâgâren gam ândiândi kâtik muyagime? Buŋâ. Nâgâren mân game.

⁴¹ Nâ aŋâ sâm âlip kwatnibigât mân sâman. ⁴² Zengât topziŋ zitâ nâŋgan. Umziŋ Anutugâren mân kinmap. ⁴³ Nâ Ibânaŋgât sâtkât zengâren gewan. Ga ko zen buku mân otniwe. Gâtâm a ŋâiŋâ zikŋâ umgât gâi zâk buku okŋaŋgâbi. ⁴⁴ Zen ziŋak sâm âlip kwarâŋgâm ândime. Kembuniŋ kânok, zâkŋâ sâm âlip kwatziŋgâbapkât mân nâŋgame. Oi dabân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibi? ⁴⁵ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk Ibâgâren nenŋât sâm bâlip kwâpap.’ Yatâ buŋâ. Zen Mosegâren pâlâtâŋ upme. Ka Moseŋâ zen sâm bâliŋ kwatziŋgâbap. ⁴⁶ Wangât, Moseŋâ den kulemguip, zo nâgât op kulemguip, zorat. Zen zâkkât den nâŋgâm sâi nâgât den nâŋgâbe. ⁴⁷ Ka zen Mosegât den birâmŋâ nâgât den dabân nâŋgâbe?”

Yesunâ a 5 tausen nalem zingip.
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

¹ Yesunâ den yatâ sâmbanngâmngâ Galilaia saru kutnjâ nâi Tiberia, zo walâm nâmbutken arip. ² Ari a ambân donjbejnâ a sisi mâsek kubikzingi igâwegât molim âiwe. ³ Yesu zâk arâpnâ nen diiningi barin zâi tarâwen. ⁴ Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ kutnjâ Pasowa, zo mâte oip. ⁵ A ambân donjbej patâ gane Yesunâ zingitnjâ Pilipo mäsikâm sâip, “Nalem ikâ gâbâ sângân mem a ambân donjbej patâ zingindâ dâpziņ upap?” ⁶ Yesu zâk zo yatâ zo upat sâmbanngi ze i yen mäsikip.

⁷ Oi Piliponjâ itâ sâmbanngi dukuip, “Kât 2 handeret yatâ zorâņ kwâlâm zingindâ mân dâpziņ upap.” ⁸ Sâi arâpnâ nenngâren gâbâ a nâi kutnjâ Andrea, Simonj Peterogât munjâ, zâknâ itâ sâip, ⁹ “Katep nâi ziren ândiap. Zâknâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât tâknangap. Oi a ambân donjbej patâ zirâņâ zingindâ dâpziņâ mân upap.” ¹⁰ Sâi Yesunâ sâip, “A ambân dâzângone mindum ge tatnek.” Oi zoren hibuk hân langaat zeip, zorat kwâknan a tenngâziņ 5 tausen yatâ zorâņ ge tarâwe.

¹¹ Yesunâ nalem zo memnjâ sâiwap sâmbanngi a tarâwe, zo kâsâpkum zingip. Oi saru zuu zo yatik kâsâpkum zingip. ¹² Nalem nem âkon opnjâ Yesunâ arâpnâ itâ sâmbanngi dâtnangoi, “Buputnjâ zen bâliņ opapkât sândunek.” ¹³ Oi nen nalem bâtnâmbut zorat buputnjâ sânduindâ irâ kiin zagât piksâip.

¹⁴ A amban zen sen mârât mân igiknjâ, zo eknjâ sâwe, “Propete patâ a nenngâren âsagibapkât sâsâņ, zo perâknak a zi.” ¹⁵ Oi zen Yesu haamgumngâ bitziņandâ gâsum a kutâ kwânâņngânam utne

zingit nâņgâm birâzingâm ziknjik barin zariņ.

Yesunâ saru kwâknan lân lân arip.

(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)

¹⁶ Mirâ nâtiksisâi arâpnâ nen saru sâtnan geiwen. ¹⁷ Geimnjâ Kapenaum kamânân âinam wangâyân zâiwen. Oi mirâ nâtiksisâi ko ârindâ Yesu zâk ziknjik zoren tâip. ¹⁸ Oi pibâ kâtiknjâ koi saru âbâņgoi âiwen. ¹⁹ Oi nen sak birâm kom aleindâ ari saru tânâmnan ârindâ Yesu zâk saru kwâknan lân lân âim wangâ gootņan gâi eknjâ pârâkpam kenngât urâwen. ²⁰ Yatâ oindâ Yesunâ nâņgonsâm sâip, “Ninak gaan. Mân kenngât utnek.” ²¹ Yesu wangâyân kopgâbapkât sâtare urâwen. Kopgâi zorenâk hân âinam sâwenân, zo âi takâwen.

A zen Yesu kulem sen mârâtkât opnjâ dukuwe.

²² A kâmut patâ, zen saru nâmbutken zine hanjsâip. Hanjsâi itâ sâwe, “Muka nâtiksisâi wangâ kânok tâi ikxen. Zoren arâpnâ Yesu pam ziņjik arie.” ²³ Zo yatâ nâņgâm tatne Tiberia hânân gâbâ wangâ nâmbutnjâ Kembunâ nalem zingip, zoren takâwe. ²⁴ Takâne a ambân zen Yesu sot arâpnâ kâruzingâm wangâyân zâim Kapenaum kamânân âi kâruzingâwe.

²⁵ Zen saru nâmbutken âim kârum muyagemnjâ itâ sâmbanngi dukuwe, “Patâ, gâ dâunjan zi gâin?” ²⁶ Mäsikâne itâ sâmbanngi dâzâņgoip, “Nâ perâknak sa nâņgânek. Nâ top liku kulem tuuga ikme, zorat bunjâ. Nalem zingga nem âkon urâwe, zorat molinige. ²⁷ Nalem memnjâ ândim mumbi, zorat umziņ mân pane zimbap. Nalem nem ândiândi kâtik ândibi, zorat umziņ pane zimbap. A bonjâ, nâ Anutu Ibânandâ nalem zo zingâbatkât gâsum sâlâpnogip. Nâ ândiândi

kâtikkât nalem, zo zingâbat.”
 28 Sâi zen itâ mâburem dukuwe,
 “Sânan. Anutunâ wan nep tuum
 ândinatkat nângâm?” 29 Sâne
 Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “A
 sângonnogip, nâ nângâm pâlatân
 kwatnibi, zo Anutugât nep.” 30 Sâi
 den itâ sâm dukuwe, “Gâ top
 likuliku kulem nâi tuuna eknâ
 nângâm pâlatân kwatginat. Wan
 nep nâi tuuban? 31 Sâkurâpnij,
 zen Mose sot mirâ kamân kâtiknjan
 ândim nalem kutnâ Mana, zo nem
 ândiwe. Oi zorat den kulem nâi itâ
 ziap,
 ‘Sumbemân gâbâ nalem zingî nem
 ândiwe.’”

*Nalem sumbemân gâbâ gem
 gâip, zorat den.*

32 Oi Yesunâ itâ sâm dâzângoip,
 “Perâknjak sa nângânek. Sumbemân
 gâbâ nalem bonnâ, zo Mosenâ
 mân muyagem zingip. Ka
 Ibânandâ sumbemân gâbâ nalem
 bonnâ zingâmap. 33 Nâ sumbemân
 gâbâ gem hân a ândiândi muyagem
 zingâman. Nâ Anutugâren gâbâ
 nalem bonnâ uan.” 34 Sâi itâ sâm
 dukuwe, “Kembu, gâ narâk dâp
 nalem zo niñgâmâmban.” 35 Sâne
 itâ sâm dâzângoip, “Ândiândigât
 nalem ko nâ. Nâi zâk nâgâren ga
 pâlatân upap, zâk nalemgât mân
 mumbap. Oi nâi zâk nâ nângâm
 pâlatân kwatnibap, zo ko toogât
 mân nângâbap.

36 Nâ itâ dâzânguan. Zen
 nâ neknâ mân nângâm pâlatân
 kwatnime. 37 Ka Ibânandâ nâgât
 singi sâip, a ambân zo zen ko
 nâgâren gam nanngâbi. Oi a
 ambân zîj nâgâren gane mân
 molizîngâbat. 38 Sumbemân gâbâ
 gewan, zo ninâ den lubatkât bujâ.
 Sângonnogip, zâkkât den lubatkât
 gewan. 39 Ibânandâ a ambân
 nâgâren zâmbanpap, a zo zen
 tâmbetagobegât galemzîj uandâ
 hângât narâk âkâbabân zoren

hâlâluyâk mângiziŋga zaatpi.
 Sângonnogip, zâkkât den zo yatâ
 ziap. 40 Nanngâ nâ neknâ nângâm
 pâlatân kwatnibi, zo ko ândiândi
 kâtik ândibi. Ibânangât den zo
 yatâ ziap. Oi nângâ narâk patin
 mângiziŋga zaatpi.”

*Yesu zâk ândiândi kâtikkât
 nalem*

41 Yesu zâk sumbemân gâbâ
 nalem bonnâ, zo nâ sâipkât
 Yuda a sâtnâ, zîjâ nângâm bâliŋ
 kwâknangâwe. 42 Oi itâ sâwe, “A zi
 zâk wangât itâ sap, ‘Nâ sumbemân
 gâbâ gewan.’ Topnâ nângâmen.
 Zâk Yesu, Yosepegât nanngâ.”
 43 Sâne Yesunâ itâ dâzângom sâip,
 “Zen mân nângâne bâliŋ oik. 44 A
 nâi zik umgât nâgâren gâgan, zo
 mân taap. Ibâ sângonnogipnâ
 sâi âlip nâgâren gâbap. Oi nâ
 a itâ zo narâk patin mumunjan
 gâbâ mângibat. 45 Propete zengât
 ekabân den itâ ziap,
 ‘Anutu ziknjak a singi âlip dâzângoi
 nângâbi.’

Nâi zâk Ibânandâ singi âlip
 dukui nângâbap, zâk nâgâren gam
 târokwatnibap.

46 A zen Ibâ mân igâwe. Anu-
 tugâren gâbâ gem gâwan, nâ
 ninak Ibâ egâwan. 47 Nâ perâknjak
 dâzângua nângânek. Nâi zâk
 nângâm pâlatân kwatnimapnâ
 ândiândi kâtik miap. 48 Ândiândi
 kâtikkât nalem nâ. 49 Sâkurâpziŋâ,
 zen mirâ kamân kâtiknjan nalem
 kutnâ Mana, zo nem ândimnâ
 mom nanngâwe. 50 Ka sumbemân
 gâbâ nalem nemnâ mân mumunâ,
 zo ko nâgâren ziap. 51 Nâ
 sumbemân gâbâ ândiândigât
 nalem mem gewan. Nalem zo nâ.
 Zorat nâi zâk nâgâren gâbâ nalem
 zo nem ândiândi kâtiknangât
 singi upi. Sâknandâ nalem uap.
 Zo a zîjâ ândiândi muyagibigât
 zîngâbat.”

52 Yuda a sâtnâ ziinjak itâ âragumnjâ sâwe, “A zirânâ dap op sunumnjâ ninji ninatkât sap?”
 53 Sâne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâknjak dâzânguan. Zen a bonnjâ nâgât sunum sot gilâm mân nimbi, zo ko umziñan ândiândi mân muyagibap. 54 Nâi zâk nâgât sunumnâ sot gilâmnâ nimbapnjâ ândiândi kâtik mimbap. Oi narâk patin mumunjan gâbâ mângia zaatpap. 55 Nâgât sunumnâ, zo nalem bonnjâ. Nâgât gilâmnâ, zo too bonnjâ. 56 Nâi zâk nâgât sunum sot gilâm nimbapnjâ, zâk nâ sot pâlâtân op ândibap. Oi nâ zâk sot pâlâtân op ândibat. 57 Ândiândi mariñâ, Anutu Ibâ, zâknâ sângonnogi gawangât Ibânangât op ândiman. Oi nâi zâk nâ ninibapnjâ nâgât op ândiândiñ muyagem ândibap. Umñandâ nâ sot pâlâtân upapnjâ sumbengât sinji upap. 58 Sumbemân gâbâ nalem, zorat topnjâ itâ ziap. Sâkurâpziñ Mana nalem niwe, zo yatâ buñâ. Zen nemnjâ ândim muwe. Kâ nâgâren gâbâ nalem zo nimbap, zâk ândim zâimâmbap.”
 59 Yesu zâk Kapenaum kamânân mâpâmâpâse namin ândim den zo dâzângoip.

Yesu zâk ândiândi kâtikkât den mem gem gâip.

60 Yesugât a ambârâpñâ, nengâren gâbâ donbepñâ den zo nângâm sâwe, “Den zi nângindâ yâmbâtñâ uap. Den zirat topnjâ dap yatâ nângânat?” 61 Oi sâm âkon utne Yesunâ umziñan ek nângâm itâ sâm dâzângoip, “Den zi nângâne bâliñ uap? 62 A bonnjâ nâ âburem ândiwanân zaria nângâne dap upap? 63 Sâkkât sunum zorân ândiândi muyagemap, zo mân ziap. Ândiândi muyagemap, zo Kaapumgât nep. Den dâzânguan, zo Kaapum sot ândiândigât den. 64 Oi zengâren gâbâ

a nâmbutñandâ mân nângâm pâlâtân kwatnime.” A Yesugât den birâbi, zo kânñan nângip. Oi a Yesu tirâpñangoi gâsum kumbi, zo yatik kânñan nângip. Zorat den yatâ dâtnângoip.

65 Oi den nâi itâ târokwap sâip, “Zorat itâ dâzânguan. Ibânandâ a nâi imbanjâ mân pindi ko dap op nâgâren gam nâ sot pâlâtân upap? Yatâ zo mân taap.”

66 Narâk zoren a ambân kâmut gakârâpñâ, nengâren gâbâ donbepñâ zâk sot ândiândiñangât âkon op birânangâm âiwe.

Peteronâ Yesugât topnjâ sâm muyageip.

67 Yatâ utne Yesunâ arâp kiin zagât itâ sâm mâsikâningip. “Zen yatik nâbam âinam se?” 68 Sâi Simon Peteronâ itâ sâm dukuip, “Kembu, nen gâ birâgim nâigâren âinat? Gâ kânokñâ ândiândi kâtikkât den mem ândiat. 69 Nen gâ nângâm pâlâtân kwatgimñâ itâ nângâmen. Gâ tirik a. Anutugâren gâbâ gâin.” 70 Yatâ sâi Yesunâ itâ sâm dâtnângoip, “Nâ a kiin zagât, zen gâsum sâlâpñangowan. Oi dap yatâ zengâren gâbâ a nâinâ Satangât a uap?” 71 Zâk Yuda, Simongât nanñâ, Karioto kamânân gok, zâkkât nângâm sâip. Yuda zâk arâp kiin zagât nengât kâmurân gokñâ. Oi zâknâ ândim Yesu tirâpñangoi kâsarâpñâ zinj gâsum kuwe.

7

Yesugât murâpñâ, zen mân nângâm pâlâtân kwâknangâwe.

1 Kwâknjan Yerusalem kamânân Yuda a sâtnâ zinjâ Yesu kunam den sâne Yesunâ zorat sinji nângâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân âim gam ândeip. 2 Yatâ oi Yuda zengât hâmbâ silep kendon mâte oip. 3 Yesu murâpñâ, zinj itâ dukuwe, “Gâ hân zi birâm Yudaia hânân âimñâ kulem top

top tuumat, zo ândi âi tuuna kâmut gakârâpkâ ziņ ikpi. ⁴ A nâi, zâk patâ upâ sâm nepņâ tik mân tuumap. A mâteziņan tuumap. Gâ nep zo yatâ tuubat sâmatkât âi a kâmurân nep tuuna ikpi.” ⁵ Murâpņâ zen mân nângâm pâlâtâr kwâkņangâm yatâ sâwe. ⁶ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzângoip, “Narâk ziren zo mo zo utnâ sâm âlip upi. Ka nâgât narâk ko gâtâm mâte upap. ⁷ A ziņâ zen um kâlak mân nângâziņgâbi. Nâ ko ândi mâmanziņ bâliņâ, zo sapsuga um kâlak nângânige. ⁸ Zen ziņik kendonân zâinek. Narâknâ mân mâte uap. Narâk ziren mân zâibat.” ⁹ Yatâ sâmņâ Galilaila hânân ândeip.

Yesu zâk kendon patâgât Yerusalem kamânân zarip.

¹⁰ Yesu murâpņâ, zen kâdom âinetâ bet zâk zikņik Galilaila hân birâm Yerusalem kamânân tigâk zarip. ¹¹ Oi kendon narâk oi Yuda a zen Yesu kârumņâ mäsikâyangâm sâwe, “Zâk ikâ taap?” ¹² A yenņandâ zâkkât den halop donbep sâwe. Oi nâmbutņandâ itâ sawe, “Zâk a âlipņâ.” Sâne nâmbutņandâ kwâkâm sâwe, “Buņâ. Zâk a um gulip kwatziņgâmap.” ¹³ Oi Yuda a sâtnâ zengât keņgât op Yesugât sinji den muyap mân sâwe.

Yesuņâ Anutugâren gâbâ den mem gâip.

¹⁴ Kendon tânâmņan Yesu zâk tirik namin zâimņâ a Kembugât den sâm dâzângoip. ¹⁵ Den yatâ sâi Yuda a zen imbaņâziņ buņ oi itâ sâwe, “Zâk ekap namin mân zaripņâ den topņâ zi ikâ gâbâ nângâm sap?” ¹⁶ Yatâ sânetâ Yesuņâ itâ dâzângom sâip, “Nâ den dâzângoman, zo ninan gâbâ buņâ. Sângonnogip, zâkkât den. ¹⁷ Den Anutugâren gâbâ mo ninan gâbâ, zo Anutu sâtnâ lubapņâ den

zirât topņâ nângâbap. ¹⁸ Nâi zâk zik umgât sâbap, zâk sâknâ mem zâizâiņ upap. Ka nâi zâk nep mariņangât sâtâre muyagibapkât nep tuubap, zâkkât itâ nângâbi, “Zâk sarâ buņâ. Den bonņâ sâmap.” Oi nâ zo yatâ sâman.

¹⁹ Moseņâ gurmin den sâm muyagem ziņgip. Oi zen gurumin den zo mân lum kwâtâtîme. Yatâ opņâ zen wangât nâgât denân kwap sâm nonam se.” ²⁰ Sâi a zen itâ sâwe, “A ikâ zorâņ gobigât se? Gâgât itâ nângen. Gâ wâkegoot ândim um gulip op sat.” ²¹ Sâne Yesuņâ dâzângom sâip. “Nâ nep kânok tuuga, zo ek pârâkpam kwakmak ue. ²² Sa nângânek. Moseņâ narâpziņ kwabâ kwatziņgâbigât sâm ziņgip. (Oi zo Moseņâ mân topkwâip. Sâkurâpniņandâ mârur nâi topkwarâwe.) Oi nep zo tuutuunâ mâte oi kendonân tuume. ²³ Mosegât gurumin den, zo birânetâ bon buņ opapkât kendonân narâpziņ kwabâ kwatziņgâme. Nâ ko kendonân a kiņ bik mumuņ sâkņâ kubiksa âlip uap, zorat wangât kuk otnige? ²⁴ Zen den sâkņik mân sânek. Nângâm sâlâpkum ko bonņâ sâbi.”

Yesugât op itâ sâwe, “Zâk Kristo mo a nâi?”

²⁵ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutņandâ itâ sâwe, “A kunam sâme, zo zirâ mo? ²⁶ Zâk a ambân mâteziņan zi den muyap sâi patârâpniņandâ mân sâm kwâkâme. Zen topņâ nângâne a bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârur sâsâņ, zo mo dap? ²⁷ Buņâ motņâi. A zirat muya-muyagiņangât topņâ nângen. Ka nâi gâbâpkât sâsâņ, zo âsagei zâkkât topņâ mân nângânat.” ²⁸ Yatâ sâne Yesuņâ tirik namin kin den patâ itâ sâm dâzângoip, “Ikâ gâbâ gâwan, zo âlip nângen

sâme. Ka nâ ninâ umgât mân gewan. Bonjâ marijâ, Anutu, zâknâ sângonnogi gem gâwan. Oi zen zâk mân ek nânggâme. ²⁹ Nâ ko zâknâ sângonnogi zik um topjon gâbâ gewan, gât ko nânâ zâkkât topjâ nângâm kwâtâtian.”

³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi tâk namin pânâ sâwe. Oi kukunjangât narâknâ, zo mân mâte oipkât yâmbârem birâwe. ³¹ Oi a yennâ zengâren gâbâ donjâ Yesu nângâm pâlâtân kwarâwe. Oi itâ sâwe, “A patâ gâbâpkât sâsân, zâk a zirân kulem tuumap, zo walâm tuubap? Bunjâ. A zi aksik tuum nangâmap.”

Kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe.

³² A zen den yatâ zo tik sâne Parisaio zen nângamjâ tirik namâ galem a sot âragumjâ kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe. ³³ Yesujâ itâ dâzângom sâip, “Nâ narâk pânkânok zen sot ândimjâ sângonnogip, zâkkâren zâibat. ³⁴ Oi zen kârunim mân muyagenibi. Âi ândibarân dap op gabi?” ³⁵ Yatâ sâi Yuda a zen itâ sâm âraguwe, “A zirân ikâ ari kârunkât sap. Yuda a bukurâpnij Grik a hân toren toren zen sot ândie, zengâren âibam sap? Mo zâk Grik a zengâren âim den dâzângobam sap? ³⁶ ‘Kârunim âim mân muyagenibi. Âibarân zen mân gabi.’ Den zo wangât sap?”

Yesu zâk Kaapum niñgâbâpkât sâip.

³⁷ Yuda zengât kendon sirâm boinjâ mindumindu patâ utne Yesujâ zaat kin den patâ dâzângom sâip, “Nâi zâk toogât nângâmjâ nâgâren ga nimbap. ³⁸ Oi nâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zâkkât umjon too sinjâ takâm zimbap. Kembangât ekabân den yatâ kulemgune

ziap.” ³⁹ Yesu nângâm pâlâtân kwâknangâwen, nen Kaapungât sinji kwatningâm yatâ sâip. Yesu zâk narâk zoren Kaapumjâ mân ningip. Wangât, zâk sumber âsakjâ umjon mân âburem zârip, zorat mân ningip.

A ambân zen Yesu topjangât sâm kâsâpagowe.

⁴⁰ A nâmbutjâ zen den zo nângâm Yesugât itâ sâwe, “Perâknak, zâk Propete gâbâpkât mârûm sâsân.” ⁴¹ Nâmbutjandâ itâ sâwe, “A bâlijan gâbâ mâkâniñgâbâpkât mârûm sâsân, Kristo, zi zâk.” Nâmbutjandâ ko kwâkâm sâwe, “A patâ zo, zâk dap op Galilaia hânân muyagibap? ⁴² Kembangât ekabân den nâi itâ ziap. Kristo zâk a kutâ Dawidigât kamân, Betelem, zoren âsagibap.” ⁴³ A zen Yesugât yatâ sâm kâsâpagowe. ⁴⁴ Oi nâmbutjandâ tâk namin pânât sâm yâmbârem birâwe.

A sâtnjâ zij Yesu mân nângâm pâlâtân kwâknangâwe.

⁴⁵ Kâwali a zen tirik namâ galem a sot Parisaio zengâren âburinetâ itâ sâwe, “Zen wangât Yesu mân gâsum diim ge?” ⁴⁶ Sâne kâwali a zinjâ sâwe, “Zâk den sâmap, zo yatâ a nâinjâ mân sâmap.” ⁴⁷ Sâne Parisaio a zij itâ sâm dâzângowe, “Zen a yennâ yatik um gulip kwatzingap? ⁴⁸ A sâtnjâ sot Parisaio a, nengâren gâbâ nâi zâk sot pâlâtân uap? ⁴⁹ Zo bunjâ. A yennâ, zen ko Kembangât gurumin den mân nângâme, zen simgât sinji.”

⁵⁰ Yatâ sânetâ bukuzinjâ nâi kutjâ Nikodemo, mârûm Yesugâren arip, zâknâ itâ sâm dâzângoip, ⁵¹ “A nâinjâ zikjâ topjâ mân sâi dap yatâ haujangât den sâm kwâkânat? Nen yatâ mân utnatkât gurumin den ekabân den nâi ziap.”

⁵² Yatâ sâi ko bukurâpṅandâ Nikodemo den kârâpṅoot itâ sâi sâi dukuwe, “Gâ a zo yatik Galilaia hânân gokṅâ? Kembangât ekabân sâlâpkum itâ nâṅgâban, ‘Galilaia hânân Propete ṅâi mân âsagibap.’” ⁵³ Oi zen kâsâpagom mirâziṅan âim naṅgâwe.

8

Laṅ mâman ambân ṅâi Yesugâren diim âiwe.

¹ Yesuṅâ Oliwa bâkṅan zâi zeip. ² Mirâ haṅsâi zobâ âburem tirik namin zari a ambân doṅbepṅâ zâkkâren minduwe. Yesuṅâ ge tapṅâ Kembangât den sâi dâzâṅgoip. ³ Oi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen mâtâp ambân ṅâi a sot ândei muyagem diim Yesugâren gam pam haamgum kin sâwe, ⁴ “Patâ, ambân zi a laṅ zen sot ândei muyagem gâsum diim gen. ⁵ Oi Mose zâk ambân itâ zo kâṅṅâ zâṅgone mumbigât sâi gurumin den ekabân kulemgum niṅgip. Oi gâṅṅâ ambân zâkkât dap nâṅgat?” ⁶ Zo yatâ mâsikâne den dap mo dap sâi nâṅgâm denân pânâs sâwe. Sâne Yesu zâk pindiṅsâm bikṅandâ hânân kulemgum tâip. ⁷ Kulemgum tâi mâsikâm zagât zagât utnetâ zaatṅâ itâ sâi dâzâṅgoip, “Zengâren gâbâ a ṅâi tosanâ buṅâ, zâkṅâ kâṅṅâ topkwap koi ko kumbi.” ⁸ Yatâ sâi du pindiṅsâm hânân kulemgum tâip.

⁹ A gawe, zen den zo nâṅgâm patâziṅâ kâdom ari kânok kânok ari ari âim naṅgâwe. Ambân zâk zikṅik Yesugât mâteṅan kiri Yesu zâk oksâm zaat mâsikâm sâip. ¹⁰ “Ambân, a zen ikâ arie? Nâiṅṅâ hâṅṅaṅgât den sâi siṅan giap?” ¹¹ Sâi ambânṅâ sâip, “Kembu, buṅâ.” Sâi itâ sâi dukuip, “Nâ yatigâk, nâ gâ mân sâi siṅan

gian. Zorat gâ âi ândim bâliṅṅâ du zagât mân upan.”

Yesu zâk a hân dâp nengât kârâp âsakṅâ op ândiap.

¹² Yesuṅâ a den dum dâzâṅgoip. Itâ sâi dâzâṅgoip, “Hân dâp a zengât kârâp âsakṅâ op ândian. Oi ṅâi zâk nâ molinibapṅâ, zâk ṅâtâtigân mân ândibap. Zâk ândiândi âsakṅâ tâkṅaṅgi ândibap.” ¹³ Sâi Parisaio a ziṅṅâ itâ sâi dukuwe, “Gâ gikak topkâ sâi muyagiat, zorat nâṅgindâ bon mân uap.” ¹⁴ Sâne Yesuṅâ sâip, “Ninak topnâ sapsuga bon buṅ mân opmap. Wangât, Nâ ikâ gâbâ gâwan sot ikâ âi ândibat, zorat topṅâ nâṅgâm den sâman. Zen ko zo mo zorat ârândân kwakme. ¹⁵ Zen sâkṅik ekṅâ umṅan bonṅâ zo mân ikme. Oi zen laṅ sâme. Nâṅṅâ ko zengât topziṅ mân sâman. ¹⁶ Oi zengât topziṅ sâbat, zo ko bonṅâ upap. Nep zo ninik mân tuubat. Ibâ sâṅgonnogip, zâkṅâ betnan mei nep zo tuubat. ¹⁷ Zengât gurumin den ekabân den ṅâi itâ ziap, ‘A zagât, zikṅâ a ṅâigât topṅâ sâitâ nâṅgâne bon upap.’

¹⁸ Nâ ninâ topnâ sâi muyagia Ibânâ sâṅgonnogip, zâkoot yatik sâi muyagemap.”

¹⁹ Yesu zâk den yatâ sâi mâsikâm sâwe, “Ibâgâ ikâ?” Sânetâ itâ sâi dâzâṅgoip, “Zen nâṅṅâ topnâ mân nâṅgâme. Zen nâṅṅâ topnâ nâṅgâm sâi ko Ibânâṅgât topṅâ yatik nâṅgâbe.”

²⁰ Yesuṅâ den zo tirik namâ umṅâ ṅâi kâṅ pâpanṅan, zoren kin den dâzâṅgoip. Oi zâk mumbapkât narâkṅâ mân mâte oipkât dabân gâsum tâk namin kek pambe?

Aṅṅâ hânân gok, Yesu zâk Sumbemân gokṅâ.

²¹ Yesu zâk den târokwapṅâ itâ sâi dâzâṅgoip, “Nâ zâmbam aria

zen kârunimnâ tosaziņoot ândim mumbi. Nâ âibat, zoren zen dap op gabi?" ²² Zo yatâ sâi ko Yuda a ziņâ sâwe, "Nâ âi ândia zen mân gabi, den zo wangât sap? Zâk zikņâ agoyanġâm mumbapkât sap?" ²³ Sânetâ Yesuņâ itâ sâm dâzânġoip, "Zen âmbiren gokņâ. Nâ ko uren gokņâ. Zen hân ziren gokņâ. Nâ ko hân zi gokņâ buņâ. ²⁴ Nâ zorat opņâ dâzânġuan, Zen tosaziņoot ândim mumbi. Nâ ândim ġawanņâ ândim zâibat. Zen zo mân nânġâm simbitkubi, zo ko tosaziņ zemziņgi mumbi."

²⁵ Sâi ziņâ mäsikâm sâwe, "Bâi, ġâ wan a nâi?" Sâne Yesuņâ dâzânġom sâip. "Topnâ dâzânġom ġawan, zo bonņâ. ²⁶ Nâ zengât tosa sot hâuņanġât den doņbep mem ândian. Sânġonnogipņâ den bonņâ sâmap. Oi nâ den zâkkâren nânġâwan, zorigâk a ambân dâzânġoman."

²⁷ Den zo Ibânanġât op sâm dâzânġoi zen mân nânġâm kwâtâtiwe. ²⁸ Sâmnâ Yesuņâ târokwap itâ dâzânġom sâip. "Zen a bonņâ nâ nagân mândânibi, narâk zoren topnâ nânġâm biranġbi. Oi ninâ umġât kut nâi nâi mân opman. Ibânandâ den sâm dâtnogip, zorik sâman, zo nânġâm kwâtâtibi. ²⁹ Oi sânġonnogip, zâk nâ sot ândiap. Nâ kut nâi nâi opman, zo eġi âlip opmap, zo ko zâk mân birânimap." ³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi a doņbepņâ nânġâmņâ, nânġâm pâlâtân kwâkņanġâwe.

Yesuġât den mem ândim dumun buņ utnat.

³¹ Yesuņâ Yuda a nânġâm pâlâtân kwâkņanġâwe, zen itâ sâm dâzânġoip, "Zen nâġât den lum ândim arâpnâ bonņâ upi. ³² Opņâ nâġât den bonņâ, zo nânġâne mäkâziņgi dumunziņ buņâ, hâlâluyâk ândibi." ³³ Yesuņâ yatâ sâi zen itâ mâburem dukuwe,

"Nen Abaramġât kiurâp. Nen a zengât kore mân op ândiwen, zorat wangât sat? 'Dumun buņ ândibi.'"

³⁴ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzânġoip, "Nâ perâkņak dâzânġuan. Nâi zâk bâliņ opmap, zâk bâliņanġât kore a upap. ³⁵ Kore a, ziņâ patâziņanġât mirin tâtat mâme mân upi. Narâpnâ ko Ibâġât mirinâk ândim zâimambi. ³⁶ Zorat nâ nanņandâ olanziņġa, zen perâkņak dumum buņ ândibi.

³⁷ Zen Abaramġât kiurâp, zo nânġan. Oi zen nâġât denņâ umziņan mân ġiari nonam se. ³⁸ Nâ Ibânanġâren kut nâi nâi ek ândiwan, zorat sâman. Zen ko ibâziņanġâren kut nâi nâi nânġâwe, zo upme." ³⁹ Sâi itâ sâm dukuwe, "Nen sâkuniņ Abaram." Sâne Yesuņâ dâzânġoip, "Zen Abaramġât kiun ândim sâi zâkkât orot mâme yatâ upe. ⁴⁰ Anutugâren ġâbâ den bonņâ nânġâwan, zo dâzânġoman. Oi ziņâ nonam se. Kut zo yatâ zo Abaramņâ mân oip. Zen Abaramġât narâpnâ buņâ. Ibâziņâ, zâk nâi. ⁴¹ Zen ibâziņanġât orot mâme upme." Yatâ sâi ziņâ sâwe, "Nen a laņân ġâbâ mân âsaġiwen. Ibâniņ Anutu kânok." ⁴² Sâne Yesuņâ sâip, "Ibâziņ Anutu sâi ko nâ buku otnibe. Nâ Anutugâren ġâbâ ġewan. Ninâ umġât mân ġewan. Zâkņâ sânġonnogi ġewan.

⁴³ Zen dap op ândine dinnandâ umziņan mân ġeimap? Nâ den sa zen kindapziņ anġân kârâme, zorat ko yatâ upme. ⁴⁴ Zen ibâziņ Satan. Zâkkât den lubiġât umziņ kinmap. Zâk mârum nâi a tâmbetagoaġ nep tuum ândim gaap. Zâk den bonņâ kândâtkoipkât umņan den bonņâ nâi mân ziap. Zâk sarâ a sot sarâ mariņâ. Zorat zâkkât orot mâmeņâ zo sarâ opmap. Zen zo yatik umziņan den bonņâ mân

gei ziap. ⁴⁵ Zorat nâ den bonnâ dâzângua dinnâ birâme.

⁴⁶ Zengâren gâbâ a nâi nâgât tosa âlip sâbap? Bunâ. Nâ den bonnâ sâman. Zen wangât nâgât dinnâ birâme? ⁴⁷ Nâi zâk Anutugât singi upapnâ dinâ nângâbap. Zen Anutugât singi mân ândimenjâ dinâ birâme.”

Yesugât den mem ândim mân munat.

⁴⁸ Sâi Yuda a sâtnâ, ziņ kuk op itâ sâm bâliņ kwâkņangâwe, “Nen gâgât dap sânat? Gâ nenġât kâmurân gok buņa. Gâ Samaria a. Wâkeņâ umgan giari ândiat. ⁴⁹ Gâgât topkâ yatâ sâindâ dâp upap.” Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ wâkeņâ mân ot-nimap. Nâ Ibânâ sâm bâbâlaņ kwâkņangâman. Zen ko nâ mem ge kwatnige. ⁵⁰ Nâ kutsinginaņġât opnâ mân dâzângowan. Kutsinginaņġât den dâzângobap, zo nâi ândiap. Zâkņâ nâgât kutsingi, zo mem zâi pâmbap.

⁵¹ Nâ perâkņak dâzângua nângânek. Nâi zâk nâgât den mem ândiap, zo mân mumbap.” ⁵² Yatâ sâi Yuda a ziņâ itâ sâwe, “Wâkeņâ otgimap, zo perâkņak. Abaram moip. Oi Propete zen yatigâk muwe. Oi gâ itâ sat, ‘Nâi zâk nâgât den mem ândibapnâ mân mumbap.’ ⁵³ Sâkunijâ Abaram, zâk patâ moip. Oi gâ zâk walâbam sat? Oi Propete a, zen yatâ muwe. Gâ wangât sâkkâ mem zâi paat?” ⁵⁴ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzângoip, “Ninak sâknâ mem zâi pa sâi ko bon buņ opap. Ibânâ ândiap, zâkkât Anutuniņ sâme, zâkņâ kutsingina mem zâi pâmap. ⁵⁵ Zen zâkkât topnâ mân nâņge. Nâņâ ko zâkkât topnâ nângâm kwâtâtian. Nâ mân ek nâņgan sa sâi ko a sarâ zen yatâ opap. Nâ zâk nângânâņgan. Oi zâkkât dinâ mem ândiman.

⁵⁶ Sâkunziņâ Abaram, zâk nâgât narâk mâte oi ikpapkât sâtâre op ândeip. Zorâņâ ândim muyagia sâtâre patâ oip.” ⁵⁷ Yatâ sâi Yuda a ziņ sâwe, “Gâ kendongâ 50 mân ândeinņâ Abaram egâwan sat?” ⁵⁸ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâkņak dâzângobâ. Nâ Abaram mân âsagei ândiwannâ ândim gaan.” ⁵⁹ Yatâ sâi Anutu hutkum sap sâm kâtnâ mem kunâ sâne Yesuņâ tikpam tirik namin gâbâ geip.

9

A sen nâtâtik, zâkkât den singi.

¹ Yesu zâk mâtâbân âim sen nâtâtik a nâi muyageip. A zo mam kâmbonjan gâbâ âsagem sen nâtâtik op ândim gâip. ² Yesuņâ a zo muyagei arâpņâ niņ Yesu mâsikâm sâwen, “Patâ, nâigât tosgât yatâ muyageip? Zikņâ mo ibâ mam zekât?”

³ Sâindâ Yesuņâ itâ sâm dâtnângoip, “Yatâ buņâ. Zikņâ mo ibâ mam zekât tosgât buņâ. Anutu imbanâņġġât topnâ zâkkâren muyagibapkât yatâ âsageip. ⁴ Sirâmân nep tuumen. Kâ nâtiksâi ko nep mân tuumen. Narâk zi sirâm yatâ oi sâņgonnogip, zâkkât nep âlip tuum ândinat. Kwâkņan nâtâtik muyagei nep zo dap dap yatâ tuubi? ⁵ Nâ hânân ândibat dâp hân a zengât âsakņâ op ândibat.”

⁶ Yesu zâk yatâ sâmņâ hânân tâpkum hân bajet mem golanġkum sen nâtâtik zo sinjan sanġorip. ⁷ Itâ sâm sanġorip, “Gâ Siloam too denġânân âi too sanġonnan.” (Siloam zo Yuda denân. Niņ denân ko sâņgongoip sâmen.)

⁸ Yatâ opnâ kamârâpņâ ziņâ a zo ekņâ mâsikâyangâm sâwe, “Nalemgât oletniņġâmap, zi zâk mo nâi?” ⁹ Sâne nâmbutņândâ sâwe, “Zi zâk.” Oi nâmbutņândâ sâwe, “Zâk buņâ. Zâkkât tobat

yatâ a nîai.” Yatâ sâne zikņak sâip, “Nâ ko zi.”¹⁰ Sâi mäsikâm sâwe, “Dap op sinğâ âlip uap?”¹¹ Sâne itâ sâm dâzânğoip, “A nîai kutņâ Yesu, zâkņâ hânân tâpkum hân banjet mem golanğkum sinnan sanğonņâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ Siloam dengânân âi too sâņgon.’ Oi nâ âi too sanğonsa sinnâ âlip oi eksan.”¹² Yatâ sâi mäsikâm sâwe, “A zo ikâ ândiap?” Sâne zâkņâ sâip, “Nâ mân ek nânğan.”

A sinğâ âlip oip, zorat Parisaio ziņ den sâwe.

¹³ A sen nâtâtik op ândimņâ âlip oip, zo diim Parisaio a zengâren âiwe.¹⁴ Oi Yesuņâ banjet golanğkum sinğâ sanğorip, zo Yuda zengât kendonân oip.¹⁵ Zorat Parisaio a, ziņâ a zo mäsikâm sâwe, “Gâ dap op sinğâ âlip uap?” Sâne itâ sâm dâzânğoip, “Zâk banjet mem sinnan sanğori nâ âi too sanğonsa sinnâ âlip uap.”¹⁶ Parisaio zengâren gâbâ nâmbutņandâ itâ sâwe, “A zo Anutugâren gokņâ buņâ. Zâk Kembugât gurumin den kom mâtâp wâlap. Zâk kendonân nep tuugap.” Sâne nâmbutņandâ sâwe, “Zâk bâliņ mâme a ândim sâi nep itâ zo mân tuubap.” Parisaio a, ziņ yatâ sâm âragum kâsâpagowe.

¹⁷ Oi a sinğ bâpsâsâņ kubigip, zo mäsikâm sâwe, “Sinğâ kubiksap, zorat gâ dap nânğat?” Sâne zâkņâ sâip, “Zâk Propete.”¹⁸ Sâi Yuda a zen a zo sen nâtâtik ândimņâ âlip oip, zorat nânğâne bonņâ mân oi sâne ibâ mamņâ, zet gawet.¹⁹ Gâitâ mäsikâzikâm sâwe, “Nanzikņâ sen nâtâtik muyageip, zi mo? Zâk dap op sinğâ âlip uap?”

²⁰ Sâne ibâ mamņâ, zik itâ sâwet, “Zâk nannikņâ, zo nânget. Sen nâtâtik âsageip, zo nânget.²¹ Ka dap opņâ sinğâ âlip uap, zo mân nânget. Nâiņâ kubiksap, zo mân nânget. Zâk kat

ep buņâ. Mârum lâmbarip, zorat ziņak mäsikâne topņâ dâzânğoik.”

²² Ibâ mamņâ, zet Yuda a sâtnâ zengât kengât opņâ yatâ sâwet. Yuda a zengât a sâtnâ, ziņ den itâ sâm ândiwe, “Nîai zâk Yesugât itâ sâbap, ‘A bâliņan gâbâ mäkâniņgâbapkât mârum sâsâņ, zâk zo. Zâk Kristo.’ A yatâ zo mâpâmâpâse namin mân zâibapkât pâke pânat. A yatâ zo kâbakņeņangindâ nengât kâmurân mân tâpap.”²³ Zorat opņâ ibâ mamņâ zet kengât op itâ sâwet, “Zâk kat

ep buņâ. Zâk mârum lâmbarip, zorat ziņâ mäsikâne topņâ sâik.”²⁴ A sen nâtâtik op ândeipņâ âlip oip, zo dum diim gamņâ itâ dukuwe, “Anutu mâteņan kin sarâ mân sâban. Nen a zorat topņâ nânğan. Zâk bâliņ mâme a.”²⁵ Yatâ sânetâ ko a zorâņ itâ sâm dâzânğoip, “A zo bâliņâ mo âlipņâ, zo mân nânğan. Sen nâtâtik ândiwannâ sinnâ âlip uap, zo nânğan.”²⁶ Sâi dum mäsikâwe, “Dap otgigap? Dap op sinğâ mânânğâtsap?”

²⁷ Sâne a zorâņâ itâ sâm dâzânğoip, “Nâ mârum dâzânğuan. Zen wangât kisaņâ dâzânğobatkât se? Zen zâkkât a utnam se?”

²⁸ Yatâ sâi ziņâ sinğan gem dukuwe, “Gâ zâkkât a. Nen ko Mosegât arâpņâ.²⁹ Mose zâk Anutuņâ den dukuip, zo nânğan. Ka a zi ikâ mo ikâ gâbâ âsagem gâip, zo mân nânğan.”³⁰ Sâne a zorâņ den itâ mâburem dâzânğoip, “A zi sinnâ mânânğâtsap, zâkkât topņâ kârune nânğa imbanğâ uap.³¹ Nen itâ nânğâmen, ‘Anutuņâ bâliņ mâme a mân betziņan memap. Nîai zâk hurat kwâkņangâm diņâ lugi beķņan mimbap.’³² Mârum hân âsageibân gâbâ a nîai zâk mam kâmbonğan gâbâ sen nâtâtikņâ âsagem kubikkubikņâ mân âsagei nânğâwen.³³ Oi a zo Anutugâren

gâbâ mân gâip sâi nep itâ zo dap yatâ tuubap?”³⁴ Sâi den kârâpnoot itâ sâi dukuwe, “Gâ bâliņ mâme sot laņ mâman a zenġâren gâbâ âsageinnâ dap yatâ nen den topnâ dâtnâņguat?” Yatâ sâm kom kâbakņine ârip.

Yesu kândâtkom um nâtâtik ândiândiņ.

³⁵ A zo kâbakņine ari Yesuņâ nâņġip. Oi a zo muyageņġâm itâ sâm mâsikip, “Gâ a bonņâ nâņġâm pâlâtâr kwâkņanġat mo?”³⁶ Sâi a zorâņâ sâip, “Patâ, sat, zo a nâi? Zo tirâpnona eknâ nâņġâm pâlâtâr kwâkņanġâbat.”³⁷ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ eksat. Den dâgogan, zo nâ.”³⁸ Sâi a zorâņâ sâip, “Kembu, nâ nâņġâm pâlâtâr kwatgigan.” Yatâ sâmņâ um topņan pindiņsâm mâpâseip.

³⁹ Oi Yesuņâ sâip, “Nâ topziņ sâm muyagibatkat hânân gewan. Zorat a ziiņanġât nâņġâne ġiġiņâ oi sinniņ nâtâtik sâme, zen sinziņ ânânġât âsakņan bâġim ândibigât gem gâwan. Oi a ziiņanġât nâņġâne zâizâiņ oi sinniņ âlipņik sâme, zen nâtâtigân bagim ândibigât gem gâwan.”⁴⁰ Yatâ sâi Parisaio a ârândâņ kirâwe, zen nâņġâmņâ sâwe, “Nen sen nâtâtik nâņġonsat?”⁴¹ Sâne Yesuņâ sâip, “Zen sen nâtâtik ândim sâi tosaziņ buņ ândibe. Ka ziiņak sâme, ‘Nen sinniņ âlipņâ.’ Zorat tosaziņ zemziņġap.”

10

Râma zen mariziņanġât den nâņġâme.

¹ Yesuņâ den sumbuņâ nâi itâ sâip, “Nâ perâkņak dâzâņġua nâņġânek. Nâi zâk râma zenġât poņ durubit zo birâm nâin gâbâ loņiņ bagibap, zâk kâmbu a op kut nâi nâi laņ memap.”² Nâi zâk poņ durubirân gâbik bagibap, zâk ko râma zenġât galem a.³ Zâk

gâi mâtâp galem a eknâ mâtâp mem pâmbap. Oi râma ziņâ diņâ tobat nâņġâbi. Oi râma galem a zo râma kutziņan zâņġonsâm poņan gâbâ diiziņġâm âibap.⁴ Râma gakârâpņâ diiziņġâm gei kândom ari molim âibi. Diņ tobatņâ nâņġâmegât molim âibi.⁵ Ka a nâi gâi diņ tobatņâ mân nâņġâmņâ mân molibi. Buņâ. Zen keņġât op birâm âibi.”⁶ Yesuņâ den sumbuņâ yatâ sâi Yuda a ziņ den zorat topņâ mân nâņġâwe.

Yesu zâk galem a âlipņâ.

⁷ Yatâ utne Yesuņâ dum dâzâņġom sâip, “Perâkņak dâzâņġua nâņġânek. Râma zenġât zâizâiņanġât mâtâp, zo nâ.”⁸ Nâ mân âsagia âsagiwe, zo kâmbu a. Zen kut nâi nâi laņ mime. Zen ganetâ râma zen zenġât den mân nâņġâwe.⁹ Mâtâp nâ. Nâi zâk nâġâren gam bagibap, zâk mân tâmbetagoabap. Zâk bagimġagim nalem muyagem nem ândibap.

¹⁰ Kâmbu a zen ga râma kâmbu mem zâņġom tâmbetzâņġobigât game. Nâ ko râma ziņ ândim ândiândi âlip muyagem ândim kwâtâtibigât gâwan.¹¹ Nâ râma galem a âlipņâ. Galem a zâk galem otziņġâm ândim râma gakâņâ tâmbetagoabegât ândiândiņâ birâbap.¹² Râma galem a bâliņâ, mariņâ buņâ, kât nep tuutuunġânġât aņâ dâņ galemziņ mân opmapņâ wâu kâtikņâ gâi zâmbam âibap. Oi wâu kâtikņâ gamņâ râma ziņġâm molziņġi siņsururuņ upi.¹³ A zo râma galem a bâliņâ. Zâk râma zenġât ġirem mân upap. A zo kât mimbapkât nep tuumap.¹⁴ Nâ ko râma galem a âlipņâ ândiman. Ibâ sot nâ âņak nâņġâm ândimet.¹⁵ Zorat dâp op nâ kâmurâpņâ zen sot âņak ândimen. Zorat na râma zenġât opņâ ândiândinâ birâbat.¹⁶ Oi râma kâmut nâin

nâin ândie. Zen poŋ zi gokŋâ buŋâ. Oi ninak ârândâŋ diizingâm ga dinnâ nâŋgâbi. Oi râma zen kâmut kânok sot galem a kânok yatâ muyagibap. ¹⁷ Râma zengât op ândiândinâ birâbat, zorat Ibânandâ umŋandâ gâsunimap. Nâ ândiândinâ birâmŋâ dum mimbat. ¹⁸ Ândiândinâ zo a ziŋ nonam dinnâ sâne mân birâbat. Buŋâ. Ninak nâŋgâm birâbat. Ninak birâbat sot mimbatkât imbanâ zemnigap. Yatâ upatkât op Ibânandâ sâm nigip.”

¹⁹ Yesu zâk yatâ sâip, zorat Yuda a zen nâŋgâm den sâm kâsâpagowe. ²⁰ Oi a donbepŋâ itâ sâwe, “Wâkeŋâ okŋaŋgi um gulip uap. Den sâi wangât nâŋge?” ²¹ Nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A wâkeŋootŋâ ândim sâi den itâ mân sâbap. Mo wâke nâiŋâ a sen ŋâtâtik zen âlip kubikziŋgâbap?”

Yuda a sâtŋâ, ziŋ Yesu kâsa okŋaŋgâwe.

²² Yuda a ziŋ tirik namâŋ mârûm mâsop miwe, zorat kendon narâkŋâ mâte oip. ²³ Map pateŋ narâkŋan mâte oip. Oi Yesu zâk tirik namin âim mindumindugât um patâ ŋâi kutŋâ Salomo, zoren âim gam kirip. ²⁴ Oi Yuda a ziŋ ekŋâ mindum haamgum kin itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât topkâ kwâimbâna um zagât upmen? A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârûm sâsâŋ, gâ a zo ândiat oi ko sâm muyagem dâtnâŋgo.”

²⁵ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ mârûm sâm dâzâŋgua mân nâŋgâwe. Ibânangât sâtâkât nep tuuman, zorâŋ topnâ sâm muyagemap. ²⁶ Ka zen nâgât râma mân op ândiegât dinnâ mân nâŋgâme. ²⁷ Râma gakânâ ândie, zen ziŋgit holiziŋ nâŋgâman. Oi ziŋâ dinnâ nâŋgâme. Dinnâ holiŋâ nâŋgâm mâtâbân molinime.

²⁸ Oi ândiândi kâtik muyagem ziŋga mân tâmbetagam ândim zâibi. Oi nâgât bitnan gâbâ a nâiŋâ mâkâmâkân, zo mân taap. ²⁹ Ibânandâ nâgâren zâmbarip, zâk a sot kut ŋâi ŋâi aksik walâziŋgâm ândiap. Oi nâiŋâ Ibânangât bikŋan gâbâ mân mâkâbap. ³⁰ Nâ sot Ibâ, net orot mâmenikŋâ kânogâk ziap.”

³¹ Yatâ sâi Yuda a ziŋ kât dum mem kunam urâwe. ³² Yatâ utnetâ Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nep âlipŋâ top topŋâ Ibânâ mam otnigi tuuga igâwe. Oi ikâ zorat op kâtŋâ nonam se?” ³³ Sâi Yuda a, ziŋâ sâtŋan mem itâ dukuwe, “Nep âlip tuumat, zorat buŋâ. Gâ ayâk ândiatŋâ Anutu hutkum gikangât nâ Anutu sat. Zorat op gonam sen.” ³⁴ Yatâ sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Kembugât gurumin den ekabân Kembugât den ŋâi itâ ziap. Zo sâlâpkum nâŋgâme mo buŋâ? Den zo itâ,

‘Nâŋâ sâwan, Zen Anutu yatâ.’

³⁵ (Oi Kembugât den kulem gulipkum ŋâi sâsâŋ, zo mân taap.) Anutugâren gâbâ den zengâren gâip. Zengât op zen Anutu yatâ sâip. ³⁶ Zorat zen wangât itâ se, ‘Gâ Anutu hutkum sat.’ Anutuŋâ gâsum sâlâpnom sâŋgonnogi gewan. Zorat op nâ Anutugât nannâ sa wangât zen den se?

³⁷ Nep tuuman, zo iknetâ Ibânangât dâp mân opmap oi ko birânim nâgât den zorat nâŋgâne bon buŋ oik. ³⁸ Mo iknetâ Ibânangât dâp uap, zo ko dinnangât buŋâ, nepnangât opŋâ itâ nâŋgâbi. Ibânandâ nâ sot tâpmap. Oi nâ zâkkâren gâbâ gewan, zorat topŋâ nâŋgâbi.”

³⁹ Yesuŋâ den yatâ sâi ko tâk namin pânâam dum sâne birâziŋgâm arip. ⁴⁰ Birâziŋgâmŋâ Yodaŋ too nâmbutken Yohaneŋâ mârûmŋan too sanjonziŋgâm

ândeip, zoren âi ândeip. ⁴¹ Zoren âi ândeip a donɓep patâ ziŋ Yesugâren ga mindum itâ sâwe, “Yohane zâk sen mârât top top, zo mân tuugip. Ka gâgât den sâip, zo bon op nanɓap.” Oi zoren a ambân donɓepnâ Yesu nâŋgâm pâlâtân kwâkɓanɓawê. ⁴² (-)

11

Lasaro moip.

¹ Betania kamânân a nâi ândeip, kutnâ Lasaro. Zâk sot ponâzatnâ Maria sot Mata, zen kamân zo goknâ. ² Marianâ mârûm Kembu too wârânñâ âlipnâ zorân sanɓon ko kâuk sâmotnandâ kinâ sâŋgori âronnâ oip. Zâkkât munñâ Lasaro, zâk mâsek op zeip. ³ Mâsek op zeip ponâzatnâ zet Yesugâren den itâ sâmpâtâ arip, “Kembu, gâ nâŋgâ. Umgandâ gâsumap, a zo mâsek op ziap.” ⁴ Den zo pâtâ ari Yesuñâ nâŋgâmñâ itâ sâip, “Mâsek zorat bonñâ mumbapkât bunâ. Anutu sâmpâtâ kwâkɓanɓawê bigât âsagiap. Anutu nanñâ nâgât imbanâ âsagei ekñâ hurat kwatnibi.”

⁵ Mata sot gatnâ sot Lasaro, zenɓât Yesuñâ umñâ tâip. ⁶ Oi mâsekât sinɓi nâŋgâmñâ sirâm zagât kamân zoren ândeip. ⁷ Sirâm zagât ândimñâ arâpnâ itâ sâmpâtâ dâtnâŋgoip, “Gane Yudaia hânân âburem âinâ.”

⁸ Sâi arâpnandâ itâ sâwen, “Patâ, mârûm Yuda a ziŋ kâtnâ gonam urâwe. Wangât dum zoren âinatkat sat?” ⁹ Sâindâ Yesuñâ dâtnâŋgom sâip, “Mirâ haŋsâm zeikê mân nâŋgâm sâbap. Nepnâ hânân tuum kwâkâbatkât narâknâ mân mâte uap. Nâi zâk sirâmân mâtâbân ari kut nâi nâi zimɓap, zorân mân kom subap. Zâk âsaknân kut nâi nâi ek nâŋgâm âibap. ¹⁰ Nâi zâk nâŋgâm mâtâbân âim âsaknâ kârûm âi kom subap.”

¹¹ Yatâ sâmpâtâ den itâ târokwap dâtnâŋgoip, “Bukuniŋ Lasaro, zâk

uman ziap. Nâ âi mângibat.”

¹² Yatâ sâi ko arâpnâ niŋ itâ sâwen, “Uman zemñâ âlip upap.”

¹³ Yesu zâk mumuɓanɓât den sumɓunñâ sâi nen umangât nâŋgâwen. ¹⁴ Zorat Yesuñâ sâmpâtâ kusiknân kwap dâtnâŋgoip,

“Lasaro muap. ¹⁵ Nâ zoren mân âi ândia muap, zorat zenɓât umnâ âlip uap. Zen nâŋgâm pâlâtân kwatnim kwâtâtibigât yatâ âsagiap. Bâi, zi zâkkâren âinâ.”

¹⁶ Sâi ko Yesugât arâpnâ nengâren gâbâ a nâi Toma, zâk booboo a konsâmarâwen, zâknâ bukurâpnâ itâ sâmpâtâ dâtnâŋgoip, “Nen zâk sot ârândân arindâ a sâtnâ ziŋ nâŋgonetâ munat.”

Yesu zâk zaatzaat sot ândiândi mariñâ.

¹⁷ Lasaro moi kât mâtâpnân pane sirâm kimembut zeikê Yesu âi takip. ¹⁸ Betania kamân zo Yerusalem kamân nanɓamɓan tâip. ¹⁹ Zobâ Yuda a donɓep Mata Maria munziknâ moip, zorat sâŋgân ninam Betania kamânân âi tarâwe. ²⁰ Oi Yesu gaap sâne Mata zâk nâŋgâm ari Maria ko mân nâŋgâm mirin tâi Matanâ mâtâbân âi Yesu muyageip.

²¹ Muyagemñâ itâ sâmpâtâ dâtnâŋgoip, “Kembu, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap. ²² Oi irabot zi gâgât nâŋgan. Gâ wan mo wangât Anutugâren ninâu sâna nâŋgâgibap.” ²³ Sâi Yesuñâ itâ sâmpâtâ dâtnâŋgoip, “Mungâ mumuɓan gâbâ zaatpap.” ²⁴ Sâi Matanâ itâ dukum sâip, “Narâk patâ, zaatzaat narak, zoren zaatpap, zo ko nâŋgan.”

²⁵ Sâi Yesuñâ dâtnâŋgoip, “Zaatzaat sot ândiândi mariñâ, nâ. Zorat nâiñâ nâŋgâm pâlâtân kwatnibap, zâk momñâ zaat ândiândi kâtik ândim zâibap. ²⁶ Oi nâi zâk wâgân ândim nâŋgâm pâlâtân kwatnibap, zâk mumu kâtik mân mom ândiândi kâtik ândim zâibap. Gâ den zo nâŋgâna bon uap?”

27 Sâi Matanjâ sâip, “Zo nângan. Oi gâgât itâ nângan. A bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârûm sâsân, zo gâ. Anutugât nanjâ hânân gibapkât sâsânjâ, zo gâ. Zorat umnandâ nângâm pâlatân kwatgigan.”

Yesu umjâ bâlei iseip.

28 Den Yatâ sâm birâm âi gatjâ Maria muyagem den halobân itâ sâm dukuip, “Patânikjâ gaap. Oi gâgât sap.” 29 Sâi Marianjâ nângâmjâ kârâpjoorâk zaat Yesugâren arip. 30 Yesu zâk kamânân mân takâm Mata muyageip, zoren kirip. 31 Marianjâ kek zaatjâ ari Yuda a ambân zâk sot tap um diim gigi den dukum tarâwe, zen kwagân âibam ariap sâm molim âiwe.

32 Maria zâk âim Yesu ekjâ kij topnan ge pindijsâm itâ sâm dukuip, “Kembunâ, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap.” 33 Yatâ sâm isei Yuda a ambân molim âiwe, zen beknjan mem isewe. Isene Yesujâ zinjgitjâ umjâ bâlijan oip.

34 Yesu zâk mâsikâzingâm sâip, “Ikâ zoren hanguwe?” Sâi zinjâ sâwe, “Kembu, gâ zi ga eknan.” 35 Sâne Yesu zâk iseip. 36 Oi Yuda a zinjâ ekjâ sâwe, “Iknek, zâknjâ umjandâ gâsum birañmap.” 37 Nâmbutjandâ itâ sâwe, “A sen njâtâtik sinjâ mânângâripjâ a zi âlip kubigi mân mombap?”

Lasaro zaarip.

38 Yesujâ umjâ bâlijan oi kwagân âi takip. A zo kât mâtâpnan pane zei kât patâ mem mâtâpnan pam doonjuwe. 39 Zorat Yesujâ itâ sâip, “Kât mem kâbakjinek.” Sâi a mumujâ zorat ponânjâ, Matanjâ itâ sâm dukuip, “Kembu, sirâm kimembut ziap, zorat mârûm kârok uap.” 40 Sâi Yesujâ itâ dukuip, “Den dâgogan, zo mân

nângat? Gâ nângâm pâlatân kwatninandâ Anutu imbanjângât topnjâ muyagei ipkan.”

41 Yatâ sâi ko kât mem kâbakjine ari Yesujâ sinjâ sumbemân ekjâ itâ sâip, “Ibânâ, gâ ninâunâ nângat, zorat sâiwap san. 42 Gâ narâk dâp ninâunâ nângâmat, zo nângan. Nâ a zi kinze, zen topnâ nângâbigât itâ san. Gânjâ sângonnona gewangât umziñandâ nângâm pâlatân kwatnibigât den yatâ dâgogan.”

43 Yatâ sâmjâ den kâtik sâm konsâip, “Lasaro, gâ gem ga.”

44 Sâi mumujandâ zaat gâip. Oi mârûm kij bikjâ sângum kâpiwe. Si sângânjâ kâpiwe, zorat Yesujâ dâzângoip, “Sângum olañ birânek.”

Yesu mumbapkât sâm kâtân urâwe.

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

45 Yuda a ambân Maria sot gawe, zengâren gâbâ donjbejnâ Yesu kut nâi nâi oip, zo ekjâ nângâm pâlatân kwarâwe. 46 Nâmbutjandâ ko Parisaio zengâren âim Yesujâ kut nâi nâi oip, zorat den sinji sâm dâzângowe.

47 Oi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio, zen den so nângâm sâne a sâtnjâ mindune itâ dâzângom sâwe, “A zi kulem top top tuugapkât dap utnat? 48 Nen ek mân nângânângâ utnat, zo ko a pisuk patâ zinj zâkkâren âimjâ neñgât a kutâ sâne Roma a zinj kuk opjâ gam nângone mom nanjindâ tirik namâ zi kândanbe.”

49 Yatâ sâne zengât buku nâi kutjâ Kaipa, narâk zoren tirik namâ galem a patâ ândeip, zâknjâ itâ sâip, “Zen um nângânângâziñ buñ ândie. 50 Zen itâ mân nânge. A kâmut nen mom nanjâbembgât neñgât hâuniñâ a kânokjâ moi âlip upap.”

51 Den zo zik umgât mân sâip. Kendon patâ zorat umjan zâk

tirik namâ galem a patâ zengât patâziñâ ândeipkât Anutuñâ sâi kânñan den zo sâip. (Yesu zâk perâkñak Yuda a kâmut, zengât op mumbapkât sâm pindâpindân.)⁵² Oi Yuda a zengârâk bunâ, Anu-tugât nan bârarâp hân dâp ândie, zen aksik minduziñgi kâmut kânok ândibigât sâm pindâpindân.)

⁵³ A patânâ Yesugât op yatâ sâipkât narâk zoren gâbâ a sâtnâ zen Yesu kunam den sâm mâtâp kârum ândim gawe. ⁵⁴ Zorat Yesu zâk mulukñem tik ândeip. Zâk mirâ kamân kâtik nanğâmñan kamân nâi tâip, kutñâ Êpraim, zoren arâpñâ diiniñgi âi ândiwen.

⁵⁵ Oi Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo mâte oi kamân mâik mâigân gâbâ a doñbep patâ, zen Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Pasowa kendongât um sâkziñ kubiknam zâiwe. ⁵⁶⁻⁵⁷ Mârum tirik namâ galem a sot Parisaio a, ziñ den itâ sâm dâzângowe, “Nâinâ Yesugât tâtat mâmeñâ ek nânğâmñâ ga dâtnânğoi. Dâtnânğoi gâsum tâk namin pânat.” Yatâ sâwegât kendon patâ mâte oi Yesu kârumñâ tirik namin zâi kin itâ mâsikâyangâm sâwe, “Zen dap nânge? Yesu zâk kendonân gâbap mo bunâ?”

12

Marianâ Yesu too wârân âlip sanğorip.

(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Pasowa kendon ombenjan sirâm namburân kânok zeï Yesuñâ Betania kamânân arip. Kamân zoren mârum Lasaro mumuñan gâbâ mângei zaarip. ² Oi zoren Yesu sii nalem om pindâne Matanâ tokim pâi Lasaro ârândân tap niwe. ³ Tatnetâ Marianâ kwâip belo nâi too wârânñâ âlipñâ, sângân zâizâin, zo mem Yesu kiñan sanğonñâ kâuk sâmotñandâ âron meip. Oi mirâ zo itom âlipñâ gam

zeip. ⁴ Oi arâpñâ nengât buku nâi Yuda, Karioto kamânân gok (Zâk narâk nâin Yesu tirâpziñgoi gâsum kuwe.), zâkñâ itâ sâip, ⁵ “Too wârân âlip, zorânâ sângân kât 3 handeret yatâ mem a kanpitâ ziñgi dâp opap.” ⁶ Zâk a kanpitâ zengât mân nânğâm sâip. Zâkñâ mindum kât pâpanñangât irâ, zo zâkñâ galem op ândeip. Kât panetâ tik kâmbu memâip, zorat op sâip.

⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dâtnânğoi, “Birânek. Ambân zo den mân dukunek. Too hitom âlip, zo sâknâ sanğori mua hanobi, zorat opñâ kânñan sanğonnigap. Zâk âlip uap. ⁸ A kanpitâ, zen âsâbân zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk karep mân ândibat.”

A sâtnâ ziñ Lasaro kumbigât sâm kâtân urâwe.

⁹ Yesu zâk Betania kamânân ândei Yuda a doñbep zâkkât siñgi nânğâm zoren âiwe. Zen Yesuyâk iknam mân âiwe. Lasaro mumuñan gâbâ mângeip, zâk ârândân iknam âiwe. ¹⁰⁻¹¹ Yuda a doñbepñâ Lasarogât den siñgi nânğâmñâ Yesu nânğâm pâlâtân kwâkñangâwe. Yatâ urâwegât tirik namâ galem a patâ, ziñ Lasaro Yesu sot ârândân zâkonam den nep tuuwe.

Yesu Yerusalem kamânân zari sâtâre op diiwe.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

¹² Mirâ hanjâi a doñbepñâ kendongât Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Yesu gam taap sâne siñgi nânğâwe. ¹³ Den yatâ nânğâm sâtâre op gâmalem sot gâlângât iinnâ namuñ mem mâtâbân muyaginam âiwe. Âi muyagem pam diim itâ sâwe, “Oe, Kembangât sâtkât gam niñgat. Nen sâm âlip kwatgigen. Gâ Isirae nengât a kutâ.”

¹⁴ Yesu zâk doñgi sigan muyagem kwâkñan zâi tâi arip.

Zorat Kembangat ekaban den nâi itâ ziap, zorat dâp oip. Den zo itâ,

¹⁵ “Yerusalem kamân, Sion mâirâp, zen mân kengât utnek. Iknek. A kutâ patâziņ gaap. Zâk donġi sigan zorat kwâkņan gaap.”

¹⁶ Narâk zoren arâpņâ nen den zorat topņâ mân nângâwen. Yesu momņâ zaat sumbemân zarip, zoren itâ nângâwen, “Zo zâkkât op kulemguwe. Oi zâkņâ zo yatik oip.”

¹⁷ Mârum Yesu zâk Lasaro konsâi kwagân gâbâ gâi igâwe, zen den sinġi zo a nâmbutņâ dâzângowe. ¹⁸ Oi sen mârât zorat sinġi nângâwenġâ a donġbepņâ gâmalem sot gâlângât iinġâ namuņ mâtâbân âi muyagiwe. ¹⁹ Oi Parisaio a, ziņâ ziņgitņâ bukurâpziņ mindum târâwe itâ sâm dâzângowe, “Nângânek. Zen den nep tuune a donġbep patâ zâkkârâk op nanġe. Oi zâkņak walâniņġi kwaksen.”

Grik a nâmbutņâ, ziņ Yesu iknam gawe.

²⁰ A kendongât Yerusalem kamânân gawe, zengât oserân Grik a nâmbutņâ ârândâņ ândim Anutu mâte okņangâwe. ²¹ Zen Pilipo, Besaida kamân Galilaia hânân gokņâ, zâkkâren âi itâ sâm dukuwe, “Patâniņâ, Nen Yesu iknatkât otniņġap.” ²² Sâne Pilipoņâ nângâm Andrea dukui ârândâņ Yesugâren âi den zo sâm dukuwet. ²³ Dukoitâ Yesuņâ itâ sâip, “A bonņâ, nâ sumbem âsakņânâ muyagibatkat narâk mâte uap. ²⁴ Perâkņak dâzângua nângânek. Segonġ keetņâ, zâk hânân gei yen mân zimbap. Hânân gei momņâ bonņâ donġbep muyagibap. Ka keetņâ hânân mân giari sâi bon buņ opap. Hânân giari bonņâ donġbep muyagibap. ²⁵ Nâi zâk hânân ândiândiņâ buku okņanġi gulip okņangâbap. Nâi zâk hânân

ândiândiņâ kâsa okņangâbap, zâk ândiândi kâtik muyagibap. ²⁶ Nâi zâk nâgât kore ândibâ sâm nâņâ mâtâp ândiwan, zorat dâp ândim molinibap. Yatâ op ândibapņâ nâgâren gam nâ sot ândibap. Nâi zâk kore otnibap, zâk Ibânandâ sâi a patâ op ândibap.”

Yesu zâk mumbapkât den sâm muyageziņġip.

²⁷ “Itârâņ umnâ yâmbâriap. Oi dap sâbat? Itâ sâbat? Ibâ narâk ziren sâknam âsagenibap, zo sâna mân âsagibap. Yatâ mân sâbat. Wangât, narâk ziren sâknam itâ zo âsagenibapkât gewan, zorat. ²⁸ Zorat Ibânâ gâ sâna kutsiņġigangât kutkâ neule âsakņoot âsagibap.” Yesuņâ yatâ sâi ko sumbemân gâbâ den nâi itâ geip, ²⁹ “Neule âsakņâ sa muyageip, zo dum sa muyagibap.” Oi a kâmut patâ kirâwe, ziņâ itâ sâwe, “Zi sumbem kârâp.” Oi nâmbutņanda itâ sâwe, “Sumbem a nâiņâ den dukuap.”

³⁰ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzângoip, “Den zo ninangât buņâ. Zengât op muyagiap. ³¹ Narâk ziren hângât a kutâ Sataņ kâbakņiņiņ. Oi a ambân tosaziņangât hâuņâ mimbigât sâm kwâkâkwâkân.

³² Nâ nagân nom mem zaat kwânângânine ko hân dâp a di-izinga nâgâren gabi.” ³³ Zo mu- muņangât dap yatâ mumbap, zorat den sumbuņâ zo sâip.

³⁴ Sâi a kâmut kirâwe, zen itâ dukuwe, “Nen gurumin den sâlâpkum itâ nângâmen. A bâlijan gâbâ mâkâniņġâbapkât sâsâņ, zâk âsagemņâ mân mom ândim zâimâmbap. Oi gâņâ itâ sat, ‘A bonņâ nagân nom mem kwânângânibi.’ A bonņâ, zâk dap yatâ?”

³⁵ Sâne Yesuņâ itâ mâburem dâzângoip, “Kârâp âsakņandâ

narâk pânkânok osetziñan âsageziñgâm ândibap. Oi zen nêtâtiknâ kâpizângobapkât kârâp âsaknâ zemziñgi zâk mâte oknângâm ândibi. A nêi nêtâtigân âibap, zâk dap op mâtâpnâ ikpap? ³⁶ Zorat âsaknâ zemziñgi nângâm pâlâtân kwâknângâne kâmut gakârâpnâ upi.” Yesu zâk den yatâ sâmnâ tik âi ândeip.

Yuda a donbep, zen um kâtik op Yesu kândâtkuwe.

³⁷ Yesu zâk a ambân mâteziñan sen mârât kulem top top tuugi eknâ mân nângâm pâlâtân kwâknângâwe. ³⁸ Zo Propete Yesaiagât den kâtigibapkât yatâ urâwe. Zâk mârurnan den itâ sâm kulemgoip,

“Kembugât den sinji sâindâ mân nângâme. Zorat Kembugât imbanâ, zo dap op zengâren muyagibap?”

³⁹ Oi Yesugât den mân nângâwe, zorat Propete Yesaianâ Kembugât den nêi itâ sâm kulemguip,

⁴⁰ “Zâk otziñgi sinziñ nêtâtiksâi umziñ kâtigeip. Zo zen sinziñandâ ek nângâbegât. Oi umziñandâ nângâm kwâtâtibegât. Oi umziñ melânne kubikziñgâbamgât.”

⁴¹ Yesaianâ Yesugât sumbem âsaknâ, zo eknâ zâkkât yatâ sâip.

⁴² A sâtnâ zengâren gâbâ donbepnâ Yesugâren nângâm pâlâtân kwâknângâwe. Oi zo sapsune Parisaio ziñ nângâbegât kwâimbâwe. Mâpâmâpâse namîn zâine kâbakneziñgâbegât yatâ urâwe. ⁴³ Zen a ziñâ sâm âlip kwatziñgâbigât yatâ urâwe. Anutuñâ sâm âlip kwatziñgâbap, zorat nângâne yennâ oip.

Yesugât den zo topniñ sâm muyagibap.

⁴⁴ Yesuñâ den kâtiknâ sâm itâ sâip, “Nêi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zo nâyâk

buñâ. Sângonnogip, zâk ârândân nângâm pâlâtân kwâknângâbap. ⁴⁵ Oi nêi zâk nâ nikpap, zo yatik sângonnogip, zo ikpap. ⁴⁶ Nâ kârâp âsaknandâ hânân gewan, zorat nêi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibapnâ nêtâtigân mân ândim zobâ gâbap. ⁴⁷ Nêi zâk dinnâ biri nâñâ hâuñangât mân sâbat. Nâ a zengât tosgât hâuñâ ziñgâbatkât buñâ. Nâ kubikziñgâm tânzângobatkât gewan. ⁴⁸ Nêi zâk kândâtnom dinnâ biri nêiñâ tosanangât den sâm kwâkâbap. Den sâman zo, zâknâ narâk patin tosanangât topnâ sapsubap. ⁴⁹ Nâ den zo ninâ umgât mân sâman. Ibâ sângonnogip, zâknâ sapsumnigi sâman. ⁵⁰ Oi nâ nângan. Ibânangât diñâ lum ândiândi kâtiknâ muyagibi. Den sâman, zo Ibânandâ sâip dâp sâman.”

13

Yesuñâ arâpnâ kinziñ sanjorip.

¹ Paşowa kendon narâk mâte oi Yesuñâ ziknangât itâ nângip, “Hân birâm Ibânangâren zâibatkat narâk mate uap.” Yatâ nângâm hânân arâpnâ umñandâ gâsuniñgâm ândeipnâ yatâ otningâm ari ma ko narâknâ âkip.

² Oi nêtiksâisâi nalem ninam minuindâ Sataññâ mârurn Yuda, Simonngât nanñâ, Karioto kâmânân goknâ, zâkkât umñan den itâ pâip, “Yesu a sâtnâ tirâpzângona eknâ gâsubi.” ³ Yesu zâk itâ nângip, “Ibânâ, zâk kâwali âksik patâ nigip. Oi nâ Anutugâren gâbâ gewan. Oi nâ âburem Anutugâren zâibat.” ⁴ Yatâ nângâm nalem nem tarâwenân gâbâ zaat hâmbâ kwâkâm pam sângum mem lâip. ⁵ Oi too aam âmañân lokei giari topkwap kore a yatâ op arâp kinnori sanjorip. Oi sângumñâ sanjori âronñâ oip. ⁶ Yatâ otningâm Simon Peterogâren ari

itâ sârn dukui, “Kembunâ, gâ gikak kinnâ sanjonbam uat?”

⁷ Sâi Yesunâ itâ sârn dukui, “Nâ uan zi topnâ mân nângat. Gâtâm ko nângâban.” ⁸ Sâi Peteronâ itâ sârn dukui, “Kinnâ mânâk sanjonban.” Sâi Yesunâ itâ sârn dukui, “Nâ mân sanjongiga gâ dabân nâgât sinji a upan?” Yesunâ um sanjonsanjon, zorat op den zo sâip. ⁹ Peteronâ den zorat topnâ mân nângâm itâ sârn dukui, “Kin-nigâk mân sanjonban. Sâknâ aksik sanjonban.”

¹⁰ Sâi Yesunâ itâ sârn dukui, “Nâi zâk too sanjonnâ mâtâbân obândim ko kinik sanjori salekkubap. Oi zen yatik salek ue. Ka osetziñan goknâ nâi, zâk zengât dâp mân ândiap.” ¹¹ A sâtnâ zengâren âi tirâpzânjoi gâsubi, zorat op nângâm itâ sâip, “Osetziñan goknâ nâi zâk zengât dâp mân ândiap.”

Kinziñ sanjorip, zorat topnâ sârn muyageziñgip.

¹² Kinninâ too sanjonnâ hâmbâ mem gwagori giari ge tap itâ sârn dâtnânjoi, “Nâ kinziñ sanjonsan, zorat topnâ sa nângânek. ¹³ Zen nâgât Patâ sot Kembu sâme. Zo âlip sâme. Nâ yatâ ândian. ¹⁴ Nâ Kembuziñ op ândim kinziñ sanjonsan. Ziinjak yatik kinziñ sanjonsanjon op kore oranjâm ândine âlipnâ upap. ¹⁵ Tirâpzânjua, zo yatik op ândibi. ¹⁶ Nâ perâknjak dâzânjua nângânek. Kore anâ patânâ walâm ândiândiñ, zo mân taap. Yatigâk nâgât kore anâ, zâk nâ mân walânibap. ¹⁷ Zen den zi nângâm yatingen ândine zengât nânja sâtâreñoot upap. ¹⁸ Nâ zengât pisuk patâ mân san. A nâgât ligaap zorarâk san. Nâ ikâ zo gâsum sâlâpzânjowan, zo nânjan. Kembugât ekabân den nâi ziap, zo bon upap. Den zi itâ,

‘Nâi zâk nâ sot nâlem nimbap, zâknâ tikootñandâ nobap.’

¹⁹ Zo mân muyagei kânñan dâzânjua. Oi bet muyagei Kembunâ kândom dâtnânjoi sârn nâgât topnâ nângâm kwâtâtibi. ²⁰ Nâ perâknjak dâzânjua nângânek. Nâ a nep sârn pinda tuum ândei nâinâ a zo dâñ galem op ândibapnâ zâk yatik kore otnibap. Kore otnibapnâ sâñjonnogip, Anutu, zâk yatik kore okñanjâbap.”

Yesunâ Yuda sârn muyageip.

(Mt 26:21-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

²¹ Yesunâ den yatâ sârnñâ um bâliñ oi itâ sârn muyageip, “Nâ perâknjak sa nângânek. Zengâren gâbâ a nâinâ sâi gâsânobi.” ²² Yesunâ den yatâ sâi arâpnâ niñ nâigât sap sârn niñâ senân senân âñagâwen. ²³⁻²⁴ Oi nânâ Yesugât um topñan târâwan. Nâ Yesunâ umñâ gâsunimâip, nâgâren Simon Peteronâ bikñandâ dâp op sâip, “Mâsikâna dâgogik. Nâigât sap?” ²⁵ Peteronâ yatâ oi nânâ Yesu gootñan âimñâ sâwan, “Kembu, gâ nâigât sat?” ²⁶ Sa Yesunâ sâip, “Nâlem mem sirogân pam pinda nimbap, a zorat san.” Yatâ sârnñâ nâlem memñâ sirogân pam Yuda, Simon nanñâ, Karioto kamânân gok, zo pindi neip. ²⁷ Nei ko Satanñâ umñan giarip.

Oi Yesunâ Yuda itâ sârn dukui, “Kut nâi upam nângat, zo kek upan.” ²⁸ Den yatâ dukui arâp nâmbutñâ, nen den zorat topnâ mân nângindâ âkip. ²⁹ Oi itâ nângâwen, “Zâk kât mindumin-duñ galem ândiapkât yatâ sap. Zâk kendongât nâlem kwâlâbapkât sap mo a kanpitâ kât ziñgâbapkât sap.” ³⁰ Oi Yudanâ nâlem zo nemñâ zaat âkñan nâtâtigânak arip.

Yesunâ neule âsaknâ âsagibapkât sâip.

³¹ Yudañâ ari Yesunâ arâpnâ nâmbutnâ nen itâ sâm dâtnânngoip, “A bonñâ nâgât neule âsaknâ âsagiap. Oi nâgât opñâ Anutugât neule âsaknâ ârândân âsagiap. ³² A bonñâ, nâ Anutugât neule âsaknâ muyangiat Anutu zâk zikñak a bonñâ nâgât neule âsaknâ muyagibap. Narâk mân kêrep oi kek muyagibap. ³³ Katep gakârâpnâ, nâ narâk pânkânok zen sot ândibat. Oi bet kêrunibi. Oi Yuda a dâzângowan, yatik zen dâzângobâ. Nâ âibat, zoren âlip mân gabi. ³⁴ Oi zi gurumin den unakñâ dâzângobâ. Ziñak buku orangâm ândibi. Nânâ buku otziñgâm gâwan, zo yatik orangâm ândibi. ³⁵ Zen yatâ op ândine a ziñâ ziñgitnâ itâ nângâbi, ‘Zen buku orangâm ândiegât topziñâ itâ nângen. Zen Yesugât kâmut gakârâpnâ.’”

Yesunâ Petero um den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

³⁶ Yesu zâk den yatâ sâi ko Peteronâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ikâ âiban?” Sâi Yesunâ sâip, “Nâ âibarân, zo narâk ziren mân gâban. Gâtâm ko gâban.” ³⁷ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Nâ wangât itârân mân gâbat? Nâ gâgât op ândiândinâ bira buñ upap.” Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip. Gâ nâgât opñâ ândiândigâ birâna buñ upapkât sat, zorat nâ perâkñak dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk anâ diñsâbap.” ³⁸ (-)

14

Yesunâ sumbemân mirâ kianñij kubik ândiap.

¹ Oi Yesunâ itâ sâm dâtnânngoip, “Zen nângâm kwâkâ sot umbâlâ mân upi. Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm, nâ yatik nângâm

pâlâtân kwatnibi. ² Ibânangât kamânân mirâ donjep taap. Yatâ zo mân zei sâi ko dâzângobam. ³ Nâ âim mirâ kianñij kubikñâ âburem ga diizinga nâ sot âi ândibi. ⁴ Âibatkat mâtâp, zo nânge.”

⁵ Sâi Tomanâ itâ sâm dukuip, “Gâ ikâ zoren âiban? Zo nen mân nângen. Zorat dap op mâtâp zo ek nângânat?” ⁶ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Ibâgâren âiâin mâtâp, zo nâ. Nâ walânim Ibâgâren âiâin, zo mân taap. Den bonñâ sot ândiândi mariñâ, nâ. ⁷ Zen nâ nikpi, zo ko Ibânâ ikpi. Narâk ziren ko Ibânâ ekñâ topñâ nânge.”

⁸ Yatâ sâi arâpnâ nengâren gokñâ, a nâi kutñâ Pilipo, zâkñâ itâ sâm dukuip, “Kembu, Ibâgâ tirâpnângona ekñâ nângindâ âkâbap.” ⁹ Yatâ sâi ko Yesunâ itâ sâm dukuip, “Pilipo, nâ narâk kêrep zen sot ândiman, zoren nâ mân nekmât? Nâi zâk nekmâpnâ Ibâ ekmap. ¹⁰ Zorat wangât itâ sat?, ‘Gâ Ibâgâ tirâpnângona iknâ.’ Ibâ sot net pâlâtân op kânok uet, zo nângat? Den dâzângoman, zo ninâ umgât mân dâzângoman. Ibânandâ nâgât umnan ândim diñâ sâmap sot nepñâ tuumap. ¹¹ Ibâ sot net pâlâtân op kânok. Den zo nângâne bon upap. Den zo lâunandâ sa nângâne mân dap uap oi ko nep tuuman, zo iknetâ bon oi nâ nângâm pâlâtân kwatnibi.”

Tirik Kaapum gibapkât den sâip.

¹² “Nâ perâkñak sa nângânek. Nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnibapñâ nâ nep tuuman, zo yatik tuubap. Oi zorik buñâ, walâm tuubap. Wangât, nâ Ibânangâren zâim zo Kaapumnâ sângongua zengâren gem ga lâmbamzângobap, zorat. ¹³ Zen nâgât korân sâm ninâu sâm ândine nângâziñgâbat. Zo yatâ ua ko nanñâ nâgât opñâ Ibâ sâm âlip

kwâkɲaŋgâbi. ¹⁴ Zen nâgât korân sâw wan mo wangât ninâu sâne zingâbat.

¹⁵ Umziŋandâ nâ gâsunimap oi ko sâtnâ lum ândibi. ¹⁶ Oi nâŋâ Ibâgâren ninâu sa nâi sâŋgongoi gem mam otziŋgâbat. Zâk narâk dâp zen sot tâtat mâme opmâmbap. Zo Kaapungât op san. ¹⁷ Kaapum, zâk den bonŋaŋgât mariŋâ. Den sinji âlipŋâ birâme, zo ko zen Kaapum sot mân upi. Zen mân ikme sot topŋâ mân nâŋgâme. Zen ko âlip ikme. Zâk zen sot ândiap. Oi umziŋan ândimâmbap.

¹⁸ Nâ zâmbam âi ândia mandu yatâ mân ândibi. Nâ zengâren âburem gâbat. ¹⁹ Narâk pânkânok ziap. Zo âki a sinji âlipŋâ birâme, zen mân nikpi. Zen ko nikpi. Nâ ândiândi kâtik ândian. Zen nâgât op yatik ândiândi kâtik ândibi. ²⁰ Narâk zoren nâ sot Ibânâ pâlâtâŋ uet, zo nâŋgâbi. Oi nâ zen sot pâlâtâŋ uen. Nâgât yatâ nâŋgâbi. ²¹ Nâi zâk umŋandâ gâsunibap, zâk dinnâ lum ândibap. Oi umŋandâ gâsunibap, zo ko Ibânandâ buku okŋaŋgâbat.”

²² Yesu zâk yatâ sâi Yuda, Kar-ioto kamânân gok buŋâ, Yuda nâiŋâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ wangât op topkâ nengâren sapsu-um um kâtik a zengâren mân sapsu-um sat?” ²³ Sâi Yesuŋâ den itâ mâburem dukuip, “A nâiŋâ umŋandâ gâsânobapŋâ dinnâ lum ândibap oi ko Ibânandâ umŋandâ gâsubap. Oi Ibâ net zâkkâren gam tâtat mâme utat. ²⁴ Nâi zâk dinnâ mân lubap, zâk umŋandâ mân gâsunibap. Oi den sâman, zo ninan gâbâ buŋâ. Zo Ibâ sâŋgonnogip, zâkkât den.”

²⁵ Yesu zâk yatâ sâmŋâ itâ sâip, “Nâ zen sot ândim den zo dâzâŋgoman. ²⁶ Gâtâm Tirik Kaapum gamŋâ mam otziŋgâm kut nâi nâi zorat topŋâ sapsu-umziŋgâm

ândibap. Oi den nâŋâ dâzâŋgowan, zo dum dâzâŋgobap. Ibânâ nâgât sâtkât op Tirik Kaapum sâŋgongoi gem mam otziŋgâm ândibap.

²⁷ Nâgât bet sâwât, zo um lumbenâ zingan. Um kâtik a zengât lumbenâ, zo buŋâ. Ninâ zo zingan. Zorat nâŋgâ kwâkâ sot kengât, zo mân upi. ²⁸ Nâ itâ dâzâŋgua nâŋgâwe. Nâ âimŋâ du zengâren âburem gâbat. Zen umziŋ nâgâren sâŋgongune sâi ko nâ Ibâgâren zâibat, zo nâŋgâm umâlep upe. Ibâ zâk nâgât patâ ândiapkât yatâ upe. Nâgât imbanâandâ Ibâgât imbanâ ombenân, zorat. ²⁹ Oi zo mân âsagei kânŋan dâzâŋguan, zorat kut nâi nâi zo âsagei ko nâŋgâm pâlâtâŋziŋ kâtigibap.

³⁰ Nâ zi den kêrep mân târokwap dâzâŋgobat. Hângât a kutâ Satan, zâk tâmbetnobam gâbapkat narâk mâte uap. Ka zâk tâmbetnobapkat imbanâ mân tâkŋaŋgap. ³¹ Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zorat op ko Ibânandâ nep diŋ sâw nigip, zo wâratkum ândiândinâ birâbat. Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zo a ziŋâ nâŋgâm simbitkubigât yatâ upat. Bâi, zen zaatne âinâ.”

15

Yesu zâk waiŋ nak, nen bâranŋâ.

¹ Nâ waiŋ nak topŋâ âlipŋâ. Ibânandâ ko waiŋ nep mariŋâ.

² Nâgâren gâbâ bâranŋâ nâi mân bon oi mânângât pâmbap. Bâranŋâ nâi bon oi kubikŋaŋgâm bonŋâ patâ upapkat galem upap.

³ Zen sinji âlipŋâ dâzâŋgowan, zorâŋ kubikziŋgi salek op ândie.

⁴ Zen nâ sot pâlâtâŋ utne nâ zen sot pâlâtâŋ op ândibat. Waiŋ bâranŋandâ topŋoot mân târoyagom zikŋigâk bonŋâ mân upap. Zen yatik nâ sot mân pâlâtâŋ opŋâ bonziŋ mân upi.

⁵ Waiŋ nak topŋâ nâ. Zen ko bâranŋâ. Nâi zâk nâ sot

pâlâtâŋ oi nâ zâk sot pâlâtâŋ ua bonŋâ donbep patâ upap. Ka zen birânim kut ñâi utnam kwakpi. ⁶ A zen nâ sot pâlâtâŋ op mân ândine birâziŋgâbat. Oi waiŋ bâranŋâ mânâŋgât pane moi mindumŋâ kârâbân une semap, zo yatâ otziŋgâbi.

⁷ Zen ko nâ sot pâlâtâŋ op dinnâ mem ândimŋâ wan mo wangât sâne muyagem ziŋgâbat. ⁸ Zen bonziŋâ patâ op nâgât arâp bonŋâ op ândine a ziŋ ziŋgitne âlip oi Ibânâ sâm âlip kwâkŋaŋgâbi. ⁹ Ibânandâ umŋandâ gâsânomap, zo yatik umnandâ zen gâsuziŋgap. Zen nâgât den, zo nâŋgâm ândine umnandâ gâsuziŋgi ândibi. ¹⁰ Nâ Ibânâŋgât den luga umŋandâ gâsânogi ândiman. Zen yatigâk nâgât den lune umnandâ gâsuziŋgi ândibi. ¹¹ Nâgât sâtâre, zorâŋ zengâren donbep âsagem zimbapkât den zi dâzâŋguan. Zen sâtâre kwâkŋan ândibigât san.

¹² Nâgât den kâtik itâ dâzâŋgoman. Nânâ umnandâ gâsâzâŋgomap, yatik ziŋŋak umziŋandâ gâsâyagom ândibi. ¹³ Ñâi zâk bukurâpŋâ tâmbetagobegât ândiândiŋ biri buŋ upap, a zo bukurâpŋâ umŋandâ gâsâzâŋgom biranŋap. A nenŋât orot mâme, zorâŋ zâkkât buku orot âlip zo mân walâbap. ¹⁴ Nep diŋ sâm ziŋgan, zo tuune ziŋgitsa buku bonŋâ upi. ¹⁵ Nâ narâk ziren topkwapŋâ kore a mân sâm zâŋgonsâbat. Zen nâgât bukurâpnâ ue. Kore aŋâ patâŋaŋgât umŋan den zemap, zo mân nâŋgâmap. Nânâ kut ñâi ñâi Ibânâŋgâren nâŋgâwan, zo pisuk patâ sapsun ziŋgâwangât zengât nâŋga bukurâpnâ ue.

¹⁶ Ziŋâ nâ mân gâsum sâlâpnowe. Nânâ zen gâsum sâlâpzâŋgowan. Oi âi nâgât orot mâmenâ, zo mem ândim ziren sot sumbemân bonŋâ muyagibigât sâm ziŋgâwan. Oi

ziŋâ bonziŋâ muyagine narâk dâp zemâmbap. Yatâ op nâgât kot sâm Ibâgâren wan mo wangât op ninâu sâne ziŋgâbat. ¹⁷ Nâgât den kâtik zi dum dâzâŋgobâ. Umziŋandâ gâsâyagom ândibi.”

Yesu birânâŋgâwe, yatik arâpŋâ birâniŋgâbi.

¹⁸ Yesu zâk itâ dâtnâŋgom sâip, “Um kâtik a ziŋ kâsa otziŋgânetâ ko itâ nâŋgâbi, ‘Kembu yatik kâsa okŋaŋgâwe.’ ¹⁹ Zen hâŋgât siŋgi ândine sâi buku otziŋgâbe. Nâ zengât oserân gâbâ gâsum sâlâpzâŋgua kândâtzâŋgowegât kâsa otziŋgâme. ²⁰ Nâ den itâ dâzâŋgowan, zo nâŋgâbi, ‘Kore aŋâ patâŋâ walâm ândiândiŋ, zo mân taap.’ A ziŋ kâsa otniwe, zo yatik zen kâsa otziŋgâbi. Zen nâgât den nâŋgâwe sâi yatik zengât den nâŋgâbe. ²¹ Sâŋgonnogip, Anutu, zâk mân ek nâŋgâmegât nâgât op yatâ otziŋgâbi.

²² Nâ um kâtik zengâren mân gemŋâ den dâzâŋgowan sâi ko tosaziŋ buŋ ândibe. Ka nâ gem ga dâzâŋgua tosaziŋâ zo dap yatâ sâm kwârakubi? ²³ Ñâi zâk kâsa otnibapŋâ Ibânâ yatik kâsa okŋaŋgâbap. ²⁴ Nâ osetziŋan nep patâ tuuwan, a ziŋ mân tuume yatâ. Zo mân tuuga sâi tosaziŋ buŋ ândibe. Kâ nâ gem ga ko nekŋâ nâ sot Ibânâ laŋ kâsa otnikâme. ²⁵ Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den ziap, zo nâgâren bon uap. Den zo itâ.

‘Nâ bâliŋâ mân ua ko laŋ kâsa otnige.’

²⁶ Nâ Ibâgâren âburem âimŋâ, mam otziŋgâbap, Kaapum, den bonŋâ mariŋâ, zâk sâŋgongua gem gam topnâ sâm muyageziŋgâbap. ²⁷ Zen nâ nep topkwarâwanân gâbâ nâ sot ândim gawe, zorat zo yatik topnâ sap sum ândibi.”

16

¹ “Zen nebân kin loribegât yatâ sâm dâzânguan. ² Zen mâpâmâpâse namin anġân kârâziġġâbi. Perâkġak, narâk ŋâi mâte upap, zoren a ziġ nen Anutugât nep tuunâ sâm zâŋgone mumbi. ³ Zen Ibânâ sot nâ, nekât topnik mân nâŋgegât yatâ upi. ⁴ Nâ den kânġan dâzânguan, zorat bonġâ muyagei itâ sâbi, ‘Kembuġâ mârûm dâtnâŋgoip, zo muyagiap.’ Nâ mârûm zen sot tâpat sâm mân dâzângowan. Nârâk zi ko dâzânguan. ⁵ Itârân sâŋgonnogip, Anutu, zâkkâren âibâ sa zengâren gâbâ a ŋâiġâ mân mâsikânigap, ‘Gâ ikâ âiban?’ ⁶ Âibam ua narâkġâ dâzânguan, zorat umziġ bâliġ uap.”

Kaapumġâ a topziġ sapsuġap.

⁷ “Nâ perâkġak sa nâŋgânek. Âburem zâibat, zo zengâren bonġâ muyagibapkât zâibat. Nâ mân zaria sâi Tirik Kaapum mân gem ga mam otziġġâbap. Ka nâ zâim sâŋgongua gem gâbap. ⁸ Zâk gem ga a zengât bâliġâziġâ sot târârak ândiândiġ sot hâuġâ mimbî, zorat sapsuġ ziġġâbap. ⁹ Tosaziġġâŋgât topġâ itâ nâŋgâbi. Zen nâ mân nâŋgâm pâlatân kwatnime. ¹⁰ Târârak orotġâŋgât itâ nâŋgâbi. Nâ Ibâgâren âburem zaria mân nikpi. ¹¹ Hâuġâŋgât den sâsâŋ, zorat itâ nâŋgâbi. Hân zirat a kutâ Sataġ, zâk tosaġġâŋgât hâuġâ mimbapkât mârûm sâm kwâkâm pindap.”

Kaapum zâk diiniġġâmap.

¹² Yesu zâk yatâ sâmġâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Den donġbep ziap. Narâk ziren zo dâzângua dap op nâŋgâm naŋgâbi? ¹³ Kaapum, den bonġâ mariġâ, zâk gem gam den bonġâ dâzângobap. Zik umġât den zo mân sâbap. Den nâgâren gâbâ nâŋgâbap, zo yatik sapsuġ ziġġâbap. Oi kut ŋâi ŋâi ġâtâm

âsagibap, zo sapsuġ ziġġâbap. ¹⁴ Den zo ninan ġâbâ mem sâm muyagem ziġġi kusiġġinâ lum za-atpi. ¹⁵ Ibâgâren den bonġâ ziap, zorat mariġâ nâ. Zorat op itâ san, Nâgâren ġâbâ den mem muyagem ziġġâbap.”

Yesu zâk âburem ġâbap.

¹⁶ “Nârâk pânġkânok ziap, zo âki aria kârûnibi. Oi zorat kwâkġan narâk pânġkânok ziap. Zo âki ga nikpi.” ¹⁷ Yesu zâk yatâ sâi arâpġâ nâbutġâ nen kwakmak op itâ âraguwen, “Den itâ sâp, ‘Nârâk pânġkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkġan narâk pânġkânok ziap, zo âki ga nikpi.’ Oi den ŋâi itâ sap, ‘Ibâgâren zâibat.’” ¹⁸ Yatâ sâmġâ sâwen, “Nârâk pânġkânok zo, zo wangât sap? Nen kwaksen.”

¹⁹ Mâsikânam oindâ Yesuġâ niġġit umniġan ek nâŋgâm itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ itâ dâzânguan. Narâk pânġkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkġan narâk pânġkânok ziap, zo âki ga nikpi. Zen den zorat âragum te? ²⁰ Nâ perâkġak dâzângobâ. Um kâtik, ziġ none mua ko arâpġâ âġirâp isem umbâlâ utne a um kâtik, ziġ sâtâre upi. Zen ko umbâlâ op ândibi. Ka umbâlâ upi, zorat hâuġâ sâtâre upi. ²¹ Ambân ŋâi zâk katep mimbam sâknam patâ nâŋgâbap, zorân katep âsagei sâknam buġ oi sâknamġât nelâmkoï katepkât sâtâre upap. ²² Zen yatigâk narâk ziren umbâlâ op ândibi. Ândine mumuġan ġâbâ zaat ziġġitsa ko umâlep upi. A zen umâlep zo mân kune buġ upap.

²³ Nâ perâkġak dâzângobâ. Nâ mumuġan ġâbâ zaatsa zen kut ŋâi ŋâiġât mân kwakġâ mâsikânibi. Wangât, zen wan mo wangât Ibâgâren sâne kut-naŋgât op muyagem ziġġâbap, zorat. ²⁴ Ândim gawe, zoren

kut n̄ai n̄aigât n̄agât korân mân ninâu s̄awe. Narâk zi ko s̄at̄are kwâk̄n̄an ândibigât wan mo wangât ninâu s̄ane Ibânâ zâk muyagem zingâbap.”

Yesugât kot mem ândim ninâu s̄anat.

²⁵ “Den s̄am ḡawan, zo sum-bun̄jik d̄az̄angowan. Narâk n̄ai mâte upabân den sum-bun̄jâ mân d̄az̄angobat. Ibâgât top̄n̄â, zo muyabâk d̄az̄angobat.

²⁶ Narâk zoren ziiñak kutnâ mem ândim ninâu s̄ane Ibâ zâk âlip n̄anḡazingâbap. Nâ wangât kut n̄ai zingâbapkat dukubat. Ibâ zâk ninâuziñâ w̄aratkum âlip zingâbap.

²⁷ Nâ Ibâgâren gâbâ gewan, zo n̄anḡam umziñâ ḡas̄anomapkât Ibâ zâk yatik um̄nandâ ḡas̄az̄angomap.

²⁸ Nâ Ibâgâren gâbâ hânân gewan. Oi hân zi birâm Ibâgâren âburem z̄aibâman.”

²⁹ Yesu zâk yatâ s̄ai arâp̄nandâ itâ s̄am dukuwen, “Zi den sumbuñâ mân s̄am, muyap d̄atn̄anguat.”

³⁰ Zorat itâ n̄angen. A ziñâ mân m̄asikâgine gâ gikak kut n̄ai n̄ai zo n̄anḡam nan̄gâmat. Gâ Anutugâren gâbâ ḡain, zo n̄aḡam kwâtâtien.”

³¹ S̄aindâ Yesuñâ itâ s̄am d̄atn̄angoip, “Zen irabot zi n̄anḡam kwâtâtie?”

³² Narâk n̄ai ziap, zo mâte oi nâ birânim siñsururuñ op mir̄aziñan âibi. Oi n̄abane ninik mân ândibat. Ibâ, zâk nâ sot ândimap.

³³ N̄agât um lumbe zengâren zimbapkat yatâ d̄az̄anguan. Zen hânân s̄aknam kwâk̄n̄an ândibi. Ka n̄an̄â tâmbetz̄angobegât imban̄jâ zo kuan. Zorat umâlep op ândinek.”

17

Yesuñâ zik̄n̄angât ninâu s̄aip.

¹ Yesu zâk den zo s̄amñâ siñâ sumbemân ek̄n̄â itâ s̄aip, “Ibâ, âburibatkat narâkñâ mâte uap. Gâ nangâ, n̄agât neule âsaknâ

s̄ana âsagibap. N̄angoot yatik ḡagât neule âsaknâ sa âsagibap.

² Gâ nangâ nâ hân d̄ap a zengât mariziñ n̄abarin. A n̄agâren z̄ambarin, ândiândi k̄atik muyagem zingâbatkât s̄am nigin.

³ Oi ândiândi k̄atik zorat top̄n̄â itâ ziap. Gâ Anutu bon̄jâ k̄anok sot s̄angonnogin, Yesu Kristo, net a ziñâ nikit net sot p̄alât̄an utne ândiândi k̄atik muyagem zingârat.

⁴ Nâ hânân ândim nep s̄am nigin, zo tuum kwâkandâ neule âsakkâ muyagiap.

⁵ O Ibâna, hân mân muyageinân gâ sot sumbemân neule âsakn̄anoot ândiwan, zo yatik narâk ziren m̄aburem nina mem ândibat.”

Yesuñâ arâp̄n̄â zengât ninâu s̄aip.

⁶ “Hânân a don̄bep zengâren gâbâ n̄agât siñgi s̄am ḡasum s̄alâp̄z̄angoin, zo siñgi dengâ sapsum zingâwan. Zo ḡagât siñgi ândinetâ n̄agât siñgi s̄ain. Oi zen ḡagât den n̄anḡam mem ândie.

⁷ Kut n̄ai n̄ai zemnigip, zo ḡagâren gok̄jik. Zo zen n̄ange.

⁸ Den nigin, zo ziñga n̄anḡam umziñan gei ziap. Oi nâ ḡagâren gâbâ gewan, zo n̄anḡam kwâtâtie. Gikak nep diñ s̄am nigin, zo n̄ange.

⁹ Nâ zengât op ḡagâren ninâu san. A um k̄atik zengât op mân san. A nigin zo, zengât op ninâu san. Zen ḡagât siñgi ue.

¹⁰ A ambân n̄agât siñgin̄â ḡagât siñgi. Ḡagât siñgi zorân n̄agât siñgi. Oi umziñan n̄agât âsaknâ muyagem ziap.

¹¹ Nâ hânân ândiândinâ ândia âkap. Zen ko hânân zi târokwap ândinetâ nâ ḡagâren gâbâman.

Ibâ hâlâlu, kutkâ nigin, zorat kutsingigangât imban̄jandâ p̄ait saazingâna hâlâlu ândibi. Oi zen um k̄anok op ândibi. Net um k̄anok ândimet yatik zen um k̄anok ândibi.

¹² A nigin, zen sot ândim kutsingigangât imban̄jandâ

lâmbamzângua ândiwe. Nep diŋ zo sâm nigip. Oi dâŋ galem otziŋga mân tâmbetagowe. Gâgât den kulem bon upapkât simgât siŋgi, zâk kânok tâmbetagoip. ¹³ Zi gâgâren gâbam hânân den yatâ dâgoga nâgât sâtâre, zo zengâren ari sâtâre kwâkŋan ândibi.

¹⁴ Gâgât den zo ziŋga mem ândine hângât siŋgi a, ziŋâ kâsa otziŋgâwe. Nâ hângât siŋgi mân ândiman. Arâpnâ zen yatâ hângât siŋgi mân ândimegât yatâ otziŋgâwe. ¹⁵ Arâpnâ hânân gâbâ diiziŋgâm zâibangât mân san. Bâliŋâ mariŋandâ tâmbetzângobapkât san. Gâŋâ galemziŋ upangât san. ¹⁶ Nâ hângât siŋgi buŋâ. Zen yatigâk hângât siŋgi buŋâ. ¹⁷ Gâgât den bonŋâ umziŋan pâna âsagei târarak op ândibi. Gâgât denŋâ, den bonŋâ. ¹⁸ Gâŋâ sâŋgonnona hânân gem nep tuuwan, zo yatik sâŋgonzângua zen um kâtik zengâren nep tuubi. ¹⁹ Zen umziŋâ gâgâren pambigât zo yatik nâŋâ umnâ gâgâren paan.”

Yesuŋâ kâmut gakârâpŋâ nenŋât ninâu sâip.

²⁰ “A zi kinze, zengârâk mân ninâu san. Den siŋgi âlip sâne nâŋgâm pâlatâŋ kwatnibi, zengât sot ârândâŋ ninâu sân. ²¹ Zen um kânok op ândibigât dâgogan. Ibâ, gâ nâgât umgâ kinmap. Nâŋâ umnâ gâgâren kinmap. Zo yatik ziŋâ nekâren umziŋâ kinbap. Oi umziŋandâ gâsâyagom ândibi. Yatâ utnetâ ko um kâtik a zen gâ sâŋgonnona gewan, zo nâŋgâm kwâtâtibi. ²² Net um kânok ândimet, zo yatik um kânok op ândibi. Zo yatâ ândibigât neule âsakŋâgâ nigin, zo ziŋgâwan. ²³ Nâ umnandâ gâsâzângua gâ yatik umgândâ gâsânona umziŋ kânok op kwâkâbap. Zen yatâ ândine um kâtik zen gâŋâ sâŋgonnona

gewan, zo nâŋgâm biranŋbi. Oi umgândâ nâ kâpinom yatik zen kâpizângomat, zo nâŋgâm biranŋbi.

²⁴ Ibâ, A nigin, zo biken nâ sot ândibigât dâgogan. Oi zen biken nâ sot ândim neule âsakŋânâ ikpigât dâgogan. Neule âsaknâ zo umâlepkanŋât op hân mân muyageinân nigin.

²⁵ O Ibâ, târarak mariŋâ, um kâtik a zen topkâ mân nâŋgâwe. Nâ ko topkâ nâŋgâman. Oi kâmut gakârâpnâ, zen gâŋâ sâŋgonnona gewan, zo nâŋgâme. ²⁶ Nâ gâgât den siŋgi sâm muyagem ziŋgâwan. Oi sâm muyagem ziŋgâm zâibat. Oi umgâ gâsânomap, zo yatik umgândâ zen gâsâzângoi nâ yatik umnandâ gâsuziŋgi ândibat.”

18

Yesuŋâ Gezemane kâlamân ari gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

¹ Yesu zâk den zo sâm nâŋgâm arâpŋâ diiniŋgi Yerusalem kamânân gâbâ gemŋâ Kidoroŋ too nirem hân ŋâi nak kâlam ŋâi zeip, zoren zâiwen. ² Yesu sot arâpŋâ, nen zoren âsâbân mindumarâwengât Yuda zâk kâlam zo eknâip. ³ Zoren ândeindâ Yudaŋâ tirik namâ kâwali a sot a sâtŋâ nâmbutŋâ diiziŋgi gawe. Kembangât namâ galem a pâtâ sot Parisaio a, ziŋ sâŋgonzângone gawe.

⁴ Oi Yesu zâk kut ŋâi ŋâi okŋanŋâbi, zo nâŋgâm arâpŋâ nâmbamŋâ âi mâsikâziŋgip, “Zen ŋâi kârum ge?” ⁵ Sâi ziŋâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân gokŋâ.” Sâne itâ sâm dâzânŋoip, “Nâ zi.” Oi Yuda zâk kâwali a zen sot kirip. ⁶ Yesuŋâ sâip, “Nâ zi.” Sâm dâzânŋoi kândât kândât âim ge kom ziwe.

⁷ Yatâ utne du zagâtŋâ mâsikâziŋgip, “Zen ŋâi kârum ge?”

Sâi ziñâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân gokñâ.” ⁸ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ mârûm dâzânquan. Nâ ko zi. Nâ kârûnim ge oi ko arâpnâ zi birâzingâne âibi.” ⁹ Yatâ oi mârûm den itâ sâip, zo bon oip, “A nigin, zen galem otzinga mân tâmbetagowe.”

¹⁰ Oi Simon Peteronâ sâu mem ândeip, zo inzurân gâbâ sâmbum tirik namâ galem a, zâkkât kore a kindap bongen kârâm kwâkip. Kore a zorat kutnjâ Maiko. ¹¹ Yatâ oi Yesuñâ Petero itâ sâm dukuip, “Sâugâ inzurân pâna giarik. Dapkât uat? Dap nânġat? Sâknam Ibânandâ nâgât sinġi sâip, zo birâbat?” ¹² Oi kâwali a sâtnjâ sot Yuda zenġât a sâtnjâ, zen Yesu gâsum biknjâ saawe. ¹³ Saamnjâ Hanasigât mirin diim zâiwe.

Narâk zoren a nâi kutnjâ Kaipa, zâk Kembugât tirik namâ galem a zenġât patâziñâ op ândeip. Kaipa zâk Hanasigât bâratnjâ meip. ¹⁴ Kâipa zâk mârûm Yuda a sâtnjâ itâ sâm dâzângoip, “A kâmut nen tâmbetagobemġât a kânokñâ nenġât hâunijnâ moi âlip upap.”

Petero zâk Yesu kwâimbânġip.

(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

¹⁵ Yesu diim âine Simon Petero sot bukuñâ nâi, zet bet molizingâm âiwet. Oi bukuñâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nânġâmâip. Zorat Yesu molim âim ârândânġ dâmân kâligen bagiwe. ¹⁶ Petero zâk ko pâit âkñan mâtâbân kirip. Oi Bukuñâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nânġi ândeipkât mâtâp galem ambân dukoi mâtâp mem pâi Peteronâ pâit umñan bageip. ¹⁷ Mâtâp galem ambân, zorânġ Petero ekñâ itâ sâm dukuip, “A ândiren zirat arâpnâ zenġât kâmurân gokñâ, ġâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Nâ buñâ.” ¹⁸ Sâi kore a sot kâwali a, zen patenġ op kârâp om

nânġâm kinetâ Petero zâk yatik osetziñan kârâp nânġâm kirip.

Tirik namâ galem a patâ zâk Yesu sâm mâsikâ okñanġip.

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

¹⁹ Tirik namâ galem a patânġâ Yesu dinġâ sâip sot arâpnâ ġâsuzinġip, zorat sâm mâsikip. ²⁰ Mâsiki Yesuñâ den itâ melânġ dukuip, “Nâ den muyap sâman. Tirik namin sot mâpâmâpâse namin Yuda a ziñ mindune dâzânġoman. Nâ tik mân sâman. ²¹ Zorat ġâ wangât nâ mâsikânġat? Den dâzânġua nânġâme, zo mâsikâziñġâna dinnâ zo dâgone nânġâ.”

²² Yatâ sâi kâwali a kirâwe, zenġâren gâbâ a nâi Yesuġât pâlomñan komñâ itâ sâip, “ġâ tirik namâ galem a patâ wangât den yatâ zo dukuat?” ²³ Sâi Yesuñâ itâ sâip, “Den ġânġonġâ san oi ko zorat topñâ sâna nânġâbâ. Nâ den târârak sa wangât nogat?” ²⁴ Yesuġât biknjâ saane kiri Hanasijnâ sâi tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe.

Peteronâ Yesu kwâimbi sâp karâmbut oip.

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

²⁵ Oi Simon Petero, zâk kârâp nânġâm kiri mâsikâm sâwe, “Arâpnâ zenġâren gokñâ nâi, ġâ?” Sâne kwâimbâm sâip, “Nâ buñâ.” ²⁶ Sâi tirik namâ galem a patâġât kore a nâi Peteronâ kindapñâ kârâm kwâkip, zâkkât torenñandâ itâ sâip, “ġâ kâlamân zâk sot ândina geksan.” ²⁷ Yatâ sâi Peteronâ dum kwâimbi zorenâk kurukñâ dinġsâip.

Yesu Roma a kutâġâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

²⁸ Yuda zenġât hânân a kutâ nâi ândeip, kutnjâ Pilato. Zâk

Roma zengât kâmurân goknâ. Hangât nâtiknâ Yesu zâk Kaipagât mirin gâbâ diim gem a kutâgâren âiwe. Pasowa kendongât sâkziņ kubikkubik narâk oip, zorat itâ nângâwe, “Hân nâin goknâ, zorat ko zâkkât namin zâinat, zo ko Anutuņâ ningiri mân dâp upap.” Yatâ sâmņâ a kutâgât namin mân zâiwe. ²⁹ Sombemân kine a kutâ Pilatoņâ mirâ gwenduin âi kin mâsikâziņgip, “A zi wan tosoğât diim ge?” ³⁰ Sâi ziņâ sâwe, “A zi bâliņ mâme mân ândei sâi gâgâren mân diim gabem”

³¹ Sâne Pilatoņâ itâ sâm dâzângoip, “Wangât nâgâren diim ge? Ziņâ gurumin den ziap. Zo wâratkum ziņak sâm kwâkânek.” Sâi Yuda a sâtnâ, ziņ itâ sâwe, “Nen mumuņan zâmbanzâmbanņagât mâtâp dooņguwe. ³² Sâna poru nagân kumbigât nângen.” (A poru nagân zanğonzângoņ, zo Roma a zo ziņâ opmarâwe.) Yatâ sânetâ Yesu zikņak poru nagân kune mumbapkât den mârurum sâip, zo kâtigeip.

³³ Pilatoņâ namâ kâligen âim konsâi Yesu ari sâm mâsikip, “Gâ perâkņak Yuda a zengât a kutâ?” ³⁴ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, Den zo gikâ umgât sat mo a nâmbutņandâ dâgone sat?” ³⁵ Sâi Pilatoņâ itâ sâm dukuip, “Nâgât dap dap nângat? Nâ Yuda a? Gikâ kâmut sot patârâpkâ, zen nâgâren gâbanse. Gâ wan tosa oin?”

³⁶ Yatâ sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Nâ a kutâ ândiândi, zo ândian. Oi ko holinâ nâi yatâ ândian. Nâ hân a kutâ zen yatâ ândia sâi arâpnâ ziņ kâmbam mem galem otnine Yuda a ziņ mân gâsunim gabe. Nâ a kutâ holinâ nâi yatâ ândian.” ³⁷ Sâi Pilatoņâ sâm mâsikip, “Gâ gikaņgât nâ a kutâ ândian sat?” Sâi Yesuņâ sâip, “Sat, zo. Nâ a kutâ op hânân

ge den bonņâ sâm muyagibatkât âsagiwan. Nâi zâk dinnâ nângâm lubap, zo ko den bonņagât buku upap.” ³⁸ Sâi Pilatoņâ sâip, “Den bonņâ, zo dap dap?”

Pilato zâk Yesu mumbapkât sâm kwâkip.

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

Yatâ sâmņâ gwenduyân âi kin Yuda a itâ sâm dâzângoip, “Nâ a zirât tosaņâ kâruan. ³⁹ Zengât orot mâme mâtâpnâ nâi ziap. Zen Pasowa kendonân sânetâ a tâk namin ândine zengâren gâbâ nâi olaņ ziņgâman. Oi zi nângâne dâp oi Yuda a kutâziņâ olaņ ziņga ândibap.” ⁴⁰ Yatâ sâi Yuda a zen zâk den sâm kambâņâ sâwe, “Zâk buņâ. Baraba olaņ niņgâban.” Baraba zâk kâmbu kambâm a tâk namin pane ândeip.

19

¹ Pilatoņâ Yesu diim namin zâimņâ sâi kâwali a ziņâ Yesu inzut kuupņootņâ lapirâwe. ² Zen lapitņâ itâ sâwe. “Gâ nâ a kutâ sâmat, zorat a kutâgât pindok sot hâmbâ zi hutgonamen.” Yatâ sâmņâ tâk sâtmam goņkom kâukņan pane giarip. Oi hâmbâ kuriņâ, a kutâgât hâmbâ giņangâne giarip. ³ Yatâ opņâ um topņan âi kin siņan gem sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” Yatâ sâm bitziņandâ si sângânņan kuwe.

⁴ Oi Pilatoņâ Yuda a zengâren dum âi itâ sâm dâzângoip, “Zen iknek. Nâ zengâren diim gandâ ziņak topņâ nângâne. Nâ tosaņâ kâruan.” ⁵ Oi Yesu zâk kâukņâ kâpiwe sot hâmbâ kuriņâ, zo sot gem ga kiri Pilatoņâ tirâpzângom sâip, “A zi iknek.” ⁶ Sâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen ekņâ den kambâņ sâm sawe, “Zâk poru nagân kunek.” Sâne Pilatoņâ sâip, “Nâ tosaņâ kâruangât ziņak mem poru nagân kunek.” ⁷ Sâi

Yuda a zinj itâ sâwe, “Ziknjangât nâ Anutugât nannâ sâmâp. Zâk Anutu hutkum sâmâp. A yatâ zo mumbigât gurumîn dinninjan zipkât mumbap.”

⁸ Yuda a sâtnâ, zinjâ Yesu zâk ziknjangât nâ Anutugât nannâ sâmâp sânetâ Pilatonâ zo nângâm kenngâtngât oip. ⁹ Oi Yesu diim mirâ kâligen âim mäsikâm sâip, “Gâ ikâ gâbâ âsagein?” Sâi Yesunâ den hâunâ mân sâip. ¹⁰ Yatâ oi Pilatonâ itâ sâm dukuip, “Gâ den mân dâtnobam uat? Nânâ sa ândiban. Nânâ sa poru nagân mumban. Zorat imbanâ niwe, zo nângat?”

¹¹ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Gâ yen sâi nâgât den mân sâbat. Nâgât den sâbangât Anutunâ ubâ imbanâ gigipkât sat. Oi zorat nâbanse, a zorat tosazinj gâgât zo walâwalâr.” ¹² Sâi Pilatonâ den zo nângâm Yesu olanbat sâm mâtâp kâruip. Kârui Yuda a zinj den sâm kambân sâwe, “Gâ a zo olanâ a kutâ patâninâ Româ kamânân ândiap, kutnâ Sisa, zâkkât buku mân op ândiban. Wangât, a zi zâk ziknjangât nâ a kutâ sâmâp. Zâk Sisa kâsa oknjangâmap, zorat.”

¹³ Yatâ sâne Pilatonâ den zo nângâm sâi Yesu diim gine den sâm kwâkâkwâkânj tâtatnjan tâip. Oi tâtatnâ zorat Yuda a zinjâ ziiñ denân Gabata sâmarâwe. (Niin denân ko a patâ zengât kian kâtnâ tuutuun.) ¹⁴ Oi Yuda zengât kendon patâ kutnâ Pasowa, zo mâte oi kut nâi nâi kubikkubik narâk oi mirâ bâknjan oi Pilatonâ tapnâ Yuda a itâ sâm dâzângoip, “Iknek. Zi a kutâzinâ, zo ka.”

¹⁵ Sâi zen den sâm hojsâwe, “Zâk buñ oik. Zâk buñ oik. Poru nagân kunek.” Sâne Pilatonâ mäsikâm sâip, “A kutâzinâ sa poru nagân kumbigât se?” Sâi Tirik namâ galem a patâ zinjâ den itâ dukuwe, “Nenngât a kutâ nâi

buñâ, Sisa kânok.” ¹⁶ Sâne Pilatonâ nângâzingâm Yesu poru nagân kumbigât zinjip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

¹⁷ Kâwali a, zen Yesu gâsum poru nak pindâne lugi hân nâi kutnâ kâuk sinjt (Yuda zengât denân Gologata), zoren âiwe. ¹⁸ Zoren diim âim poru nagân kuwe. Oi bâliñ mâme a zâgât, nâi toren, nâi toren poru nagân zâkom kwânângâzikâm Yesu osetziknjan kwânângâwe.

¹⁹ Pilatonâ sâi Yesugât kâuk kwâknjan nagân den itâ kulemguwe, “Yesu Nasarete kamânân goknâ, Yuda zengât a kutâ.” ²⁰ Den zo Yuda denân, Roma denân sot Grik denân kulemguwe. Yesu kuwe, hân zo kamân gootnjan zeipkât a ambân donbepnâ âim gam den zo sâlâpkuwe. ²¹ Yuda zengât tirik namâ galem a patâ, zinj Pilato itâ sâm dukuwe, “Yuda zengât a kutâ mân kulemgu. Itâ kulemgu. Ziknâk itâ sâip, ‘Nâ Yuda zengât a kutâ.’” ²² Yatâ sâne Pilatonâ sâip, “Sâ kulemgue, zo yatik zeik.”

²³ Kâwali a kimembut, zinj Yesu poru nagân komnâ sâk pâke umnjangât sâknjanngât, zo mem kâsâpkum anngâwe. ²⁴ Hâmbâ umnjan zorat itâ sawe, “Zo mânângârindâ bâliñ opap.” Yatâ sâm wenzu pam ikne muyageip dâp miwe. Yatâ utnetâ Kembangât ekabân den kulemguwe, zo bon oip. Den zo itâ,

“Hâmbânâ kwâknjan kâsâpkum miwe. Hâmbâ umnjan ko zorat wenzu pam ikne muyagei miwe.”

Kâwali a zen yatâ urâwe.

²⁵ Yesugât poru topnjan ambân kirâwe, zo kutzinâ itâ. Mamnâ sot mamnjangât gatnâ. Maria, Kelopagât ambinjâ sot Maria,

Madala kamânân goknâ. ²⁶ Yesu mamnâ sot anâ nâ umñandâ gâsunimap, net nikiri kiritâ mamnâ itâ sâmp dukuip, “Nangâ zi eknan.” ²⁷ Yatâ sâmpnâ nâ itâ dâtnogip, “Mamgâ zi eknan.” Yatâ sâipkât narâk zorenâk Yesu mamnâ diiga nâgât mirin top-kwap tâtat mâme oip. Oi yatâ ândim gâip.

Yesu moip.

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

²⁸ Yesunâ nepnâ âkap nângâm Kembangât ekabân den ziap, zo bon upapkât den itâ sâip, “Toogât otnigap.” ²⁹ Oi hâkop nâi umñan winiga too kâlâknâ zeip. Zoren âi saru kâmon zoren pam sâmbum kikerân sum kapiñkum lâunñan pane neip. ³⁰ Yesu zâk too zo nemnâ itâ sâip. “Mârum âkap.” Yatâ sâmpnâ kâuk pindiñsâi kaapumñâ taki moip.

³¹ Yuda zengât kendon patâgât kubikkubik narâk oi itâ nângâwe, “A zen kendonân poru nagân kinetâ mân dâp upap.” (Kendon zo Yuda zengât kendon patâ.) Yatâ nângâm Pilatogâren âi dukuwe, Kâwali a zen a poru nagân kirâwe, zengât soozijñ sinjit kom namuñne mumbigât sot kâambarânziñâ mâkâm hanzângobigât Yuda a nângâziñgip. ³² Oi kâwali a zen bâlijñ mâme a zagât zo soozik sinjit kom namuñâwe. ³³ Yatâ opñâ Yesugâren ga igâwe. Zâk mârum moip. Yatâ ekñâ soonâ sinjit mân kom namuñâwe. ³⁴ Kâwali a nâiñâ Yesu parâmpñan kâlâunñâ sum kwâpârângi gilâm sot too gem gâip. ³⁵ Nâ zo egâwangât perâknâk san. Nâ nângan, den zo bonñâ. Zorat zen nângâne bon upap.

³⁶ Kembangât ekabân mârum itâ kulemguwe, zo bon upapkât urâwe. Den zo itâ, “Zen sinjitñâ mân kom namuñbi.”

³⁷ Oi Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Zen sum pâronñ parâwe, zâkkâren sen kwap ikpi.”

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

³⁸ Kwâknñan Yosepe, Arimataia kamânân goknâ, zâknâ Pilatogâren âimñâ Yesugât kâambarânñ mâkâbapkât sâip. Sâi Pilatonñ nângânñangi âi kâambarânñ mem ârip. (Mârum Yosepe zâk Yesugât a ândeip. Ka zâk Yuda a sâtnâ zengât kenngât op zo muyap mân sâmp ândeip.) ³⁹ Oi a nâi mârum nâtigân Yesugâren gâip, kutñâ Nikodemo, zâk kelâk hitom âlip top nâi zagât mâporâwe, irâ patâ kât mimijñ yâmbâtñâ, zo yatâ zo mem âim Yosepe bekñan meip. ⁴⁰ Bekñan mei Yesugât kâambarânñ sanjonñâ sângum kâu sot kelâk hitom âlipñâ, zorân kâpiwet. Yuda a zijñ yatâ opmarâwe. ⁴¹ Oi Yesu kuwe, hân zorat ginñan nak kâlam nâi zeip. Zoren kât mâtâp kwâpârângâne zeip. Zoren a nâi mârum mân zâmpârâwe. Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ mâte oipkât Yesugât kâambarânñ zo pânkânogân zo parâwet. ⁴² (-)

20

Yesu mumuñan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

¹ Yuda zengât kendon âki hangât nâtikñâ Maria, Madala kamânân goknâ, zâk Yesugât kwagân arip. Âi takâm egi kât patâ mâtâp mârum doonjuwet, zo kâbakñine zeip. ² Yatâ ekñâ sârârâk kârâm âim Simonñ Petero sot Yohane, nâ Yesunâ umñandâ gâsunimap, net muyagenikâm dâtnâkom sâip, “Kembangât kâambarânñ, zo kwagân gâbâ mem arie. Oi ikâ âi pe, zo nen mân nângen.”

³ Yatâ sâi Petero sot bukuñâ nâ, net mirin gâbâ gemñâ kwagân âiwet. ⁴ Mâtâbân sârârák kârâm âim nâñâ Petero walâm kek âim kândon takâwan. ⁵ Âi takâm kât mâtâpñan mân bagim yen pindiñsâm eksa sângumák ze egâwan. ⁶ Simon Petero, zâk bet gamñâ kât mâtâpñan bagim sângumák ze egip. ⁷ Sângum ñâi Yesugât kâukñâ kâpiwet, zo ze egip. Sângum zo sângum nâmbut zen sot mân zeip. Zikñik kâpiyagom zeip. ⁸ Yatâ ze kândom kwagân âi takâwan, nâñâ bagimñâ yatik ek, zaatsap zo bonñâ sâm zo nângâwan.

⁹ Ombenjan ândiwenân Yesu mumuñan gâbâ zaatpapkât Kembugât ekaban den ziap, zo mân nângâm kwâtâtiwen. ¹⁰ Yatâ eknâ a zagât net kamânân âburem âiwet.

Yesu zâk Maria Madala kamânân gok, zâkkâren muyageip.
(Mk 16:9-11)

¹¹ Maria zâk kwak sâtñan kin iseip. Isem tap ko pindiñsâmñâ kwagân egip. ¹² Egi sumbem a zagât hâmbâzik kâukâu Yesu mârum zeibân zo tâitâ zikirip. Ñâi zâk kâukñâ zeibân, ñâi kinâ zeibân tarâwet. ¹³ Oi zikñâ sâwet, “Ambân, gâ wangât isem taat?” Sâitâ zâkñâ sâip, “Kembunanğât kâambarân mem ñâin âine kâruan.” ¹⁴ Yatâ sâm puriksâm Yesu zikñâ egip. Egip, zo Yesu holiñâ mân ek nângip.

¹⁵ Oi Yesuñâ mâsikâm sâip, “Ambân, gâ wangât isiat? Ñâi kârum taat?” Oi Marianâ a zo kâlam mariñandâ kinzap nângâm itâ sâm dukuip, “Patânâ, gâ kâambarân mem ñâin âi paat oi ko sâna nângâm âi mimbat,” ¹⁶ Sâi Yesuñâ sâip, “Maria.” Sâi puriksâm Yuda denân Raboni sâip (niin denân ko, Patânâ).

¹⁷ Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Irabot Ibâgâren zâibâman. Ibâgâren mân zariangât gâ mân gâsum anğân kârâniban. Gâ âi bukurâpnâ itâ sâm dâzânngo, ‘Nâgât Ibâ, zengât Ibâ, nâgât Anutu, zengât Anutu, zâkkâren zâibâman.’” ¹⁸ Maria, Madala kamânân gokñâ, zâk âburem kamânân âimñâ arâpñâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nâ Kembu eksan.” Yatâ sâmñâ Yesuñâ den sâip, zo arâpñâ dâtnânngoip.

Arâpñâ zen mirâ kâligen mindune zengâren muyageip.

(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

¹⁹ Sirâm zoren ñâtiksâi arâpñâ nen Yuda a sâtñâ zengât kenğât op mirin mindum mân gabigât mirâ mâtâp doonğumñâ tarâwen. Tâindâ Yesu zâk osetniñan âsagem kin itâ sâm dâtnânngoip, “Um lumbe zengâren zimbap.” ²⁰ Yatâ sâmñâ bikñâ toren toren sot parâmñâ, zo tirâpnânngoip. Oi arâpñâ nen Kembu eknâ umniñ âlip oip. ²¹ Yesuñâ dum zagâtñâ dâtnânngoip, “Um lumbe zengâren zimbap. Ibânandâ sângonnogip, yatik nângoot zen sângonzânguan.” ²² Yatâ sâmñâ waatningâm sâip, “Tirik Kaapum minek. ²³ Zen a zengât tosaziñ birânetâ buñ upap. Ka tosaziñ zimbapkât sâne zemziñğâbap.”

Tomagât den sinji.

²⁴ Yesu arâp kiin zagât, nenğâren gokñâ ñâi kutñâ Toma (Zâk booboo a konsâwen.) zâk ñâin âi ândei Yesugât arâpñâ, nen minduindâ muyageningip. ²⁵ Oi bet a bukurâpñâ nen sinji zo Toma itâ sâm dukuwen, “Nen Kembu iksen.” Yatâ sâindâ Tomanâ itâ sâm dâtnânngoip, “Ninak sinnandâ eknâ bikñan gutñâ sâlâpnandâ pamñâ parâmñan gâsum dinziñâ nânga bon upap.”

²⁶ Yatâ sâi ko bet ândim nângâ kânok zoren Yesu arâpñâ,

nen Toma sot ârândân min-
dum mirâ mâtâp doongumjâ
tarâwen. Tâindâ Yesujâ osetnijan
muyagem kin itâ sâm dâtnânjoip,
“Um lumbe zengâren zimbap.”
27 Yatâ dâtnânjgomjâ Toma itâ
dukuip, “Toma, sâlâpkâ ziren
pânan. Bitnâ gâsum ek. Bikâ pam
parâmnan weenan. Oi gâ um zagât
mân op nângâm pâlâtân kwatni.”
28 Sâi Tomanjâ sâip, “Gâ Kembunâ
sot Anutunâ.” 29 Sâi Yesujâ
dukuip, “Gâ neksatkât nângâm
pâlâtân kwatnigat? A zen mân
neknâ nângâm pâlâtân kwatnime,
zengât nânga sâtârenjoot uap.

Ekap zirat topjâ.

30 Yesujâ arâpnjâ nen sot tap
kulem top top tuugip, torenjâ
zo ekap ziren mân kulemguwan.
31 Den kulemguwan, zo itâgât
kulemguwan. Zen sâlâpkum
nângâm Yesu zâk a bâlijan
gâbâ mâkâningâbâpkât mârûm
sâsân, Anutugât nannjâ. Den
zo nângâne bon upap. Oi zikjâ
nângâm pâlâtân kwâknângâm
kutsingijânjât opjâ ândiândi
kâtik mimbi.

21

Arâpnjâ saruyân ândine zengâren âsageip.

1 Ândim Yesujâ arâp nenjâren
dum muyageninjip. Tiberia
saruyân itâ muyageninjip.
2 Simonj Petero, Toma (booboo
a), Natanae, Kana kamân Galilaia
hânân gokjâ, Zebedaiogât nan-
zatjâ Yakobo sot munjâ nâ sot
arâpnjâ nâmbutjâ zengâren gâbâ a
zagât. A yatâ zo mindum ândiwen.
3 Ândeindâ Simonj Peterojâ itâ
sâm dâtnânjoip, “Nâ saru zuu
mimbam âibâman.” Sâi niñâ
sâwen. “Nen ârândân.” Sâmjâ âi
wanjâyân zâim njâtik zoren zuugât
nep tuum ândim mân muyagiwen.

4 Sâruyân ândeindâ mirâ
hanjâbam oi Yesujâ sagân ga
kirip. Kiri Yesu tobatjâ mân
ek nângâwen. 5 Oi Yesujâ
mâsikâningâm sâip, “Katep,
zen zuu njâi mie?” Sâi niñâ
sâwen, “Bunâ.” 6 Sâindâ itâ sâm
dâtnânjoip, “Irâ zo bongen pane
giari saru zuu donjâp sândubi.”
Sâi irâ pâindâ giari saru zuu
donjâp patâ gam geine sâmbum
osiwen.

7 Yesu umjandâ gâsunimap,
nânjâ Petero itâ dukuwan, “Zo
Kembu.” Sa Petero zâk Kembu
kutjâ nângâm nepkât sângumâk
lap ândeipkât hâmbânjâ mem
hurâgum saruyân pâtan arip.
8 Nen kârebân mân ândiwen.
Sak gootjan ândiwen. Arâpnjâ
nâmbutjâ, nen wanjâyâk sâtnan
âinam zuu sot irâ, zo diigindâ tâi
âiwen.

9 Sagân zâimjâ kut njâi njâi
itâ muyagiwen. Kârâp sisijan
saru zuu sot nalem sem zeip.
10 Âi takindâ Yesujâ itâ sâm
dâtnânjoip, “Zuu mie, zo torenjâ
mem ganek.” 11 Sâi Simonj Petero,
zâk wanjâyân zâim zuu irâ zo
sâmbui sagân gâip. Oi irin zo zuu
patâ patâ donjâp 153 yatâ, zo
ziwe. Oi irâ zo mân âmbârânjip,
zorat nângindâ metjâ oip.

12 Yesujâ itâ sâip, “Zen ga nalem
ninek.” Sâi arâpnjâ nen dap
yatâ mâsikâbem, “Gâ njâi.” Nen
Kembu zo nângâwen. 13 Oi Yesujâ
nenjâren gamjâ nalem sot zuu
kâsâpkum ninjip.

14 Zo Yesu mumunjan gâbâ za-
atjâ muyageninji sâp karâmbut
oip.

Yesujâ Petero sâp kârâmbut den sâm mâsikip.

15 Hangât nalem neindâ
ko Yesujâ Simonj Petero
itâ sâm mâsikip, “Simonj,
Yohanegât nannjâ, Bukurâpkâ
zi, zen umziñandâ gâsânome.

Gâñâ walâzingâm umgandâ gâsânomat?" Sâi Peteron sâip, "Kembu, Nâ gâgât otnimap, zo nângat." Sâi Yesunâ dukuip, "Gâ râma gwamñâ gakârâpnâ galem otzingâban."

¹⁶ Yatâ sâm dum mâsikip, "Simon, Yohanegât nannâ, gâ perâkñak umgandâ gâsânomat?" Sâi Peteronâ sâip, "Kembu, nâ gâgât otnimap, zo nângat." Sâi Yesunâ dukuip, "Râma gakârâpnâ zenğat galem otzingâm ândiban."

¹⁷ Yatâ sâm dum mâsikip, "Simon, Yohanegât nannâ, gâ perâkñak nâgât otgimap?" Yesunâ sâp karâmbut den yatâ sâi ko Petero umñâ bâlei sâip, "Kembu, gâ kut ñâi ñâi zo nângâm nângâmat. Oi nâ gâgât otnimap, zo nângat." Sâi Yesunâ sâip, "Gâ râma gakârâpnâ galem otzingâm ândiban. ¹⁸ Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ sigan ândim zoren mo zoren âibam otgigi âimâin. Oi bet ko gâ sombâ opñâ bikâ pâna kâsarâpkâ zinj saagim gobi." ¹⁹ (Yesunâ zo yatâ sâm Petero mumbapkât den dukuip. Mumbap, zoren a zinjâ ekñâ Anutu sâm âlip kwâkñangâbigât nângâm sâip.) Den yatâ sâm dukuip, "Gâ molini."

²⁰ Oi Petero zâk puriksâm a Yesu umñandâ gâsunimap, nâ kândâtñan ga negip. Mârum Yesu mân mom arâpnâ nen sot nalem neip, narâk zoren nâ Yesu gootñan âi itâ mâsikâwan, "Kembu, ñâinâ sâi gâsâgobi?" ²¹ Oi nâ bet ga Peteronâ neknâ Yesu nâgât mâsikâm sâip, "Kembu, a zirâñ dap upap?" ²² Mâsiki Yesunâ itâ sâm dukuip, "Zâk ândei nâ puriksâbat mo zâk ândim mumbap, zorat gâ zâkkât wangât sat? Gâ yen ga molini." ²³ Yatâ sâi ko arâpnâ sot bukurâpziñ Yohane nâgât itâ sâm gulipkuwe, "A zo mân mumbap." Ka Yesu zâk nâgât yatâ mân sâip. Zâkñâ itâ sâip, "Zâkñâ

ândei âburibat mo ândim mumbap, zorat gâ wangât zâkkât sat?"

Yohanegât bukurâpnâ den murukñâ kulemguwe.

²⁴ A zorâñ kut ñâi ñâi zo ek nângâm sâm muyagem ekap zi kulemgop. Zâk kwembiñ den kulemgop. Oi nen zâkkât itâ nângâmen, "Dinjâ zo bonñâ."

²⁵ Yesunâ kut ñâi ñâi donbep oip, zo ekabân mân kulemguwen. Zo ekabân kulemgum nanğindâ sâi hân zi piksâi a zinj mân sâlâpkum nângâbe.

Zo yatik.

Aposolo zengât den singi Lukañâ kulemgoip.

*Yesuñâ Tirik Kaapum zingâbat
sâm sumbemân zariip.*

(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

¹ O Teopilo, nâ mârûm den kulemgu giwan, zo Yesu nep tuugip sot singi âlip sâip, zorat den singi otgiwan. ² Zâknâ nepñâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâknâ mâte oi Tirik Kaapumñâ okñanji Aposolo mârûm gâsum sâlâpzânngoipñâ nep diñ sâm zingip. Den zo dâzângom nanji Anutuñâ diim sumbemân zariip. Zorat den singi mârûm kulemguwan. ³ Zâk sâknâm nângâm mom zem zaatñâ arâpñâ zen sot sirâm 40, zorat umñan âsageziñgâm ândeip. Zen nângâm pâlâtân kwâknanñgâbigât âsageziñgâm ândeip. Anutu um topñan ândiândiñanñgât den dâzângom ândeip. ⁴ Oi zen sot tapñâ den itâ sâm dâzânngoip, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibânandâ kut ñâi zingâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâm dâzângowan. ⁵ Yohane zâk too sanjonziñgip. Ka narâk mân kêrep oi nânâ Tirik Kaapum sanjonziñgâbat.”

⁶ Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâm mâsikâwe, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpniñâ moliziñgâna Isirae niinjak dum a kutâ op ândinat?” ⁷ Sâne itâ sâm dâzânngoip, “Ibâ, zâk ziñâ narâknâ nângâbigât mân sâip. Ibâ, zâk kâwali imbanñanñgât opñâ narâk zo pâip. Ziñâ zo mân nângâbi. ⁸ Zâknâ Tirik Kaapum sânngongi zengâren gem gam imbanñâ zingip zen nâgât den singi sâsânj a upi. Yatâ opñâ Yerusalem kamânân sot

Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kârebân aksik, nâgât den singi zengâren sâne lanj kârâm âibap.”

⁹ Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zariip. Zari unumunumñâ ga doongoi mem zari mân igâwe. ¹⁰ Oi sumbemân zari arâpñâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zengâren âsagem kirâwet. ¹¹ Oi itâ sâm dâzânngowet, “Galilaia gokñâ, zen wangât sumbemân ek kinze? Anutuñâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

¹² Aposolo zen Oliwa bâknan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Bakñâ zo Yerusalem kamân gootñan taap. ¹³ Kamânân âimñâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutz- inñâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Alipaiogât nanñâ, Simon Zelote sot Yuda Jakobogât nanñâ. ¹⁴ A zo aksik um kânok op ninâu sâm ândiwe. Yatâ utne Yesu mamñâ Maria sot ambân nâmbutñâ sot Yesu murâpñâ, zen aksik betziñan mem ândiwe.

Yudagât gebâknan a ñâi muyagiwe.

¹⁵ Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpñâ ândiwe, 120 yatâ, zorânj mindum tarâwe. Oi Peteronñâ zaat den itâ sâm dâzânngoip, ¹⁶ “Bukurâp, Yudanñâ kâsa diizingi Yesu gâsuwe. Zorat mârûmñan Tirik Kaapumñâ Dawidigât umñan den pâi den zo sâm Kembugât ekabân kulemgoip. Zo dap op yen zembap? ¹⁷ Yuda zâk niinjan gokñâ. Nen sot nep ârândânj meip. ¹⁸ Oi a zorânj kâmbangât sânngânñâ mem hân ñâi kwâlip. Zoren âi hânân gei kom kâmbonj kunziri zem tip gem nanji. ¹⁹ Den singi zo Yerusalem

a ambân zîj aksik nângâm hân zorat kutjâ Akedama sâwe (niin denân ko kâmbam hân). ²⁰ Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap, ‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zim-bap. Zoren a nâi mân ândibap.’

Oi den nâi itâ ziap, ‘Zo a nâinjâ gebâknan kinbap.’

²¹ Oi a nâmbutjâ nen sot ândimjâ Kembu Yesujâ nep tuugip, zo ek nanjâwe. ²² Oi Yohanenjâ too sanjonnanji nepjâ topkwâip, narâk zoren zâkkâren târokwap ândeindâ ândim sumbemân zariip. Oi a zo zengâren gâbâ a nâi, zâk betnijan mei Yesu mom zaarip, zorat den sinji sâindâ laj kârâbap.”

²³ Peteronjâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Nâi kutjâ Yosepe Basaba sâmarâwe, kutjâ nâi Yusito. Oi a nâi ko kutjâ Matia. ²⁴ Muyagezikâm itâ sâm ninâu sâwe, “O Kembu, a zengât umziinjâ ek nângâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ nâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnângona iknâ. ²⁵ Yudanjâ Aposolo nepjâ kwâkâm mâtâp bâlijan arip, zorat nâinjâ zâkkât gebâknan ândibap.” ²⁶ Ninâu yatâ sâmjâ wenzu pane Matigât âsagei Aposolo kiin kânok târokwatziingip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

¹ Yuda zengât kendon nâi kutjâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpnjâ zen mirâ kânogân mindum tarâwe. ² Tatne sumbemân gâbâ kwamit nâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom geip. Gemjâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip. ³ Zen tap iknetâ kârâp bâlam yatâ âsagem âbângum kâukziinan ge tap arip. ⁴ Oi Tirik Kaapumjâ umziinan gei piksâm imbanjâ zinjâ den gându nâi nâi sâm âiwe.

⁵ Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu mâpâsemarâwe. ⁶ Oi a donjeb patâ zen kwamit zo nângâm mindune Aposolo zen dinziinjâ dâp sâne nângâm kwakmak op kirâwe. ⁷ Oi imbanjâziin buj oi itâ sâwe, “A den se, zen aksik Galilaia a. ⁸ Dap op den yatâ sâne nângindâ dinniinjâ yatâ uap? ⁹ Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân gok, Kapadosia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok. ¹⁰ Pirigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân Kirene zengât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutjâ nen Roma kamânân gok. ¹¹ Oi nen Isirae sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsimen. Nâmbutjâ nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorâj ândimjâ dinniinjâ dâp Anutu kut nâi nâi âlipnjâ oip, zorat sinji sâne nângen.” ¹² A zen yatâ sâm imbanjâziin buj oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi topjâ dap yatâ?” ¹³ Oi a nâmbutjandâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik nem um gulip op se.”

Peteronjâ zorat topjâ dâzângoip.

¹⁴ Petero zâk bukurâpnjâ kiin kânok, zen sot kin den kâtikjâ itâ sâm dâzângoip, “Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutjâ, zen aksik nâ den sa kindap kwap nângânek. ¹⁵ A zi kinze, zengât itâ se, “Too kâtik nemjâ um gulip ue.’ Yatâ bujâ. Mirâ mân kâtiwei nen dap op too kâtik nimbem. ¹⁶ Zorat Propete Yoelenjâ den nâi itâ sâm kulemgop. Den zo bonjâ muyagiap,

¹⁷ ‘Anutunjâ itâ sap, “Gâtâm hângât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân aksik zingâbat. Zinga ko nan bârarâpziinjâ zen Propete zinjâ den sâme, zo yatâ sâbi. A sigan, zinjâ kut

nâi nâi sen mârât ikpi. A ambân sombâ, zinjâ uman bonjâ nângâbi. ¹⁸ Narâk zoren kore a ambân gakânâ Kaapum zingâ Propete a yatâ op den sâbi. ¹⁹ Oi nâ sa sumbemân sen pup kulem muyagibap. Ombenjan hânân top lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm sot kârâp sot kâbak, zorâj hân kwârakubap. ²⁰ Mirâsiņ sumunkumbap. Kâin siņâ kuriņkom gilâm yatâ upap. Oi Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipņâ âsakņoot muyagibap. ²¹ Oi narâk zoren nâi zâk Kemu konsâbap, zâk bâliņan gâbâ mâkâbap.” ’”

Peteroņâ Yesugât topoņâ sâm kâkņan kwâip.

²² Yatâ sâmņâ Peteroņâ itâ sâip, “Isirae a, nâ dâzângua nângânek. Anutuņâ Yesu Nasarete kamânân gokņâ mam okņanņi osetniņan ândim nep patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anutugâren gâbâ gâip. Nep tuugip, zorâjâ topoņâ sâm muyagei igâwe. ²³ Mârum Anutuņâ zâkkât nâņgi zeipkât mâtâp zo sâm pindip, zo yatik zen kut nâi nâi okņanņam Kembugât gurumin den kukuņ a zingâne âi poru nagân kune moip. ²⁴ Ka Anutuņâ mumuņanņât tâk olaņ diim sumbemân zarip. Mumuņandâ dap yatâ anġân kârâbap? ²⁵ Zorat Dawidiņâ zâkkât den kânņan sâm itâ kulemguip, ‘Nâ Kemu mâteyâk ek ândiwan. Zâkņâ âsâbâņ bitnâ bongen tâi mân loribat. ²⁶ Zorat ko umnâ âlip oi nâmbâlamnandâ sâm sâtâre okņanņâman. Sâknandâ mom zaatpapkât mambât ândibat. ²⁷ Anutuņâ, Gâ mân birâniiban, zorat ko mumuņâ zeņġâren mân

âi ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniiban, zorat ko momņâ mân alâgibat. ²⁸ Gâ ândiândiņ mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre kwâkņan ândibat.’ ”

²⁹ Peteroņâ yatâ sâmņâ itâ sâip, “O bukurâpnâ, nâ sâkuniņâ Dawidi, zâkkât den sapsun zingâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakņâ ek nângâm ândime. ³⁰ Zâk Propete a ândim itâ nâņġip, ‘Anutu zâk kiurâpnâ zeņġâren gâbâ nâi gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpapkât sâm kâtigeip.’ ³¹ Zo nângâm Kristo zaatzaatņanġât itâ sâip, ‘Zâk mumuņâ zeņġâren ândibapkât Anutuņâ mân birâbap. Momņâ sâkņâ mân alâgibap.’ ³² Oi Anutuņâ Yesu mânġei zaari sinniņandâ igâwen. ³³ Oi Anutuņâ Yesu âsanņâ bongen a kutâ kwânâņgi tâi Tirik Kaapum siņġi kwatniņġip. Yesuņâ zo mem niņġi kwamit nângâm ikse. ³⁴ Dawidiņâ sumbemân mân zarip op ko laņ den itâ sâip, ‘Kembuņâ nâgât kemu itâ sâm dukuip, “Nâgât âsannan tâtnan. ³⁵ Tâtna kâsarâpkâ minduziņġa kiņġanġât kombâņ upi.” ’

³⁶ Isirae a aksik patâ itâ nângâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutuņâ Kemu sot a bâliņan gâbâ mâkâniņġâbapkât mârum sâsâņ, Kristo, kwânâņġi ândiâp.”

A doņbep umziņ melâņne too sanġonziņġâwe.

³⁷ Peteroņâ den yatâ sâm dâzâņgoi nângâm umziņ bâliņ oi Petero sot bukurâpnâ itâ sâm mâsikâziņġâwe, “Bukurâpniņ, nen dap oindâ dâp upap?”

³⁸ Sâne Peteroņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Umziņ melâņne Yesu Kristogât korân too sanġonziņġindâ tosaziņ buņ upap.

Yatâ utne Anutuñâ Tirik Kaapum zingâbap. ³⁹ Ziinâ sot kiurâpziñâ sot kêrebân ândie, Kembu Anutuñâ diizingâbap dâp, Tirik Kaapum zengât sinji sâsân, zo zingâbap.”

⁴⁰ Petero zâk den yatâ sâm den târokwap den girem itâ sâm dâzângoip, “Zen bâliñ mâme a osetziñan gâbâ gane Anutuñâ gâsuzingâbap.” ⁴¹ Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, ziñâ Peterogât den nângâm umziñâ gâsui too sanjonzingâne Yesugât kâmut, zengâren târokwarâwe.

Ninûgât âsâbân mindumarâwe.

⁴² Oi Aposolo, zen sinji âlip dâzângone nângâm ândiwe. Oi umziñâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbân mindumarâwe. ⁴³ Oi Aposolo ziñ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik kengât op nanngâwe. ⁴⁴ Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâwe, zen kut ñâi ñâiziñâ kânogâk zeip. ⁴⁵ Oi hân sot sikumziñ pane sângân mem a giginâ kâsâpkum zingâmarâwe. ⁴⁶ Zen sirâmñâ sirâmñâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziñan nalem ârândân namarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân namarâwe. ⁴⁷ Oi Anutu sâm âlip kwâkñangâwe. Yatâ utne a ambân, zen zingit umâlep urâwe. Oi Kembu zâk sirâmñâ sirâmñâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâmâip.

3

Peteroñâ a ñâi kubigip.

¹ Sirâm ñâin mirâ oi, ninâu sâsân narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet. ² Oi a ñâi mam kâamboj kâligen gâbâ kiñ bâliñâ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpñâ sirâmñâ sirâmñâ lum tirik namâ mâtâp âlipñâ,

hikpârâkñoot, zoren pane kât sikumgât oletziñgâmâip.

³ Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitñâ oletzikip. ⁴ Oletziki zet ek kin Peteroñâ itâ sâm dukuip, “Gâ net nikit.” ⁵ Peteroñâ sâi kât niram sabot sâm sen kwap zikirip. ⁶ Yatâ oi Peteroñâ itâ sâm dukuip, “Kât sikum mân zemnigap. Kut zi kânok zemnigap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokñâ, zâkkât sâtkât dâgoga zaat âim ga.” ⁷ Yatâ sâm bikñâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâñak kiñ bâliñ zo winziksâi zaat kirip. ⁸ Zaat âim gam kin ko zet sot ârândân tirik namin zâiwe.

A kiñ bâliñ zo pâtan âim gam Anutu sâm âlip kwâkñangip ⁹ Anutu sâm âlip kwâkñangi a aksik zen ek nângâwe, zen itâ sâwe. ¹⁰ “A zo tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâkñoot, zoren tap oletziñgâmap.” Oi a zo kubikñangip, zorat ekñâ imbanâziñ buñ oip. ¹¹ Oi Petero, Yohane zekâren târokwatziki a aksik patâ tirik namâ umñâ ñâi kutñâ Salomo, zoren zekâren mindumñâ sâlâpziñan zim kirâwe.

Peteroñâ a sinji âlip dâzângoip.

¹² Zen mindum kine Peteroñâ zingitñâ den itâ sâm dâzângoip, “Isirae a, zen wangât a zirat opñâ nikit kinze? Zi niikñâ imbanan mân kubikset. Zen dap nânge? Târâraknikñangât Anutuñâ kubiksap? ¹³ Yatâ buñâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpniñ, zengât Anutu, zâkñâ kore aña Yesu sumbemân a kutâ kwânângi ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtñâ zingâne Pilatogâren diim âine olanbat sâip. ¹⁴ Olanbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam a ñâi olanbapkat sâwe. ¹⁵ Ândiandij marinjâ kuwe. Kune moi Anutuñâ mângei zaari igâwen. ¹⁶ Oi kiñ

bâliŋ a ikme zi Yesu kutŋâ konsâitâ a zi kubikŋaŋgi sâkŋâ âlip oi ikse. Yesugâren nâŋgâm pâlâtâŋ oitâ âlip op zaatsap.

¹⁷ Bukurâpnâ, nâ nâŋgan. Zen sot patârâpziŋâ, zen Yesu topŋâ mân nâŋgâm kuwe. ¹⁸ Yatâ utnetâ Kristo sâknam nâŋgâm moip, zorat Anutuŋâ mârûmŋan Propete a zengât lâuyân den pâi sâm kulemguwe. Anutuŋâ sâi den kulemguwe, zorat bonŋâ âsageip. ¹⁹ Oi zen umziŋâ melâŋ ândiândi sâŋgiŋâ kândât-kune tosaziŋ birâbap. Oi Kembuŋâ umziŋ mem sândukŋan kwatziŋgâbap.

²⁰ Kembu Yesu Kristo ziŋgâbap. Zâk zengât siŋgi sâm gâsum sâlâpkoip. ²¹ Zâkŋâ sumbemân ândei kut ŋâi ŋâi âsagem nanŋgâbap-kât narâk mâte upap. Zorat Anutuŋâ mârûmŋan den Propete gakârâpŋâ lâuziŋan pâi sâwe. ²² Mose zâk den itâ sâip, 'Kembu Anutuŋâ bukurâpziŋ zengâren gâbâ Propete ŋâi, nâ yatâ, muyagem den dâzâŋgoi nâŋgâbi. ²³ Oi ŋâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutuŋâ kom nanŋgâbap. A zo Anutu a gakârâp zengât oserân mân ândibap.'

²⁴ Oi Samue sot Propete a nâmbutŋâ ândim gawe, zen kut ŋâi aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâm kulemguwe. ²⁵ Zen ko Propete a ândiwe, zengât kiurâp. Sâkurâpziŋ zen sot Anutuŋâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umŋan ândie. Anutuŋâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip, 'Nâ kiurâpkâ mâsop minziŋgâbat. Mâsop zorâŋ hânŋâ hânŋâ a dâpziŋ upap.'

²⁶ Anutuŋâ kore anŋâ Yesu sâŋgongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâliŋâziŋâ birâbigât gem gâip. Zâkŋâ diiziŋgi bâliŋâziŋâ birânetâ mâsop minziŋgâbap."

4

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

¹ Petero sot Yohane, zet a den dâzâŋgom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtŋâ sot Sadukaio a, zen ârândâŋ zekâren gawe. ² Zet a siŋgi âlip dâzâŋgowet. Yesu zâk mumuŋan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtŋâ zen nâŋgâne bâliŋ oip. ³ A sâtŋâ zen gâsuzikâm mirâ mârûm ŋâtiksâipkât tâk namin zâpane zeitâ hanŋâip. ⁴ Oi Peteroŋâ siŋgi âlip sâi nâŋgâwe, zengâren gâbâ dorŋbep ziŋâ zo nâŋgâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik tenŋâziŋâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteroŋâ Yesugât kutŋâ sâm muyageip.

⁵ Hanŋâi a sâtŋâ sot a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe. ⁶ Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziŋâ zen sot minduwe. ⁷ Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziŋan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mâsikâzikâwe, "Nâiŋâ imbanŋâ ziki kulem zi tuugabot? Nâigât sât-kât uabot?"

⁸ Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumŋâ umŋan piksâi itâ sâm dâzâŋgoip, "Galem a sot a ambân zengât patârâpziŋâ, nâ sa nâŋgânek. ⁹ Net kiŋ bâliŋ a bekŋan miet, zorat mâsikânike? A zi dap op âlip uap sâm, zorat op mâsikânike? ¹⁰ Mâsikânike, gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nâŋgânek. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân gokŋâ poru nagân kune moi Anutuŋâ mumuŋan gâbâ mângei zaat ândiap. Zâkkât imbanŋaŋgât opŋâ a zi âlip op mâteziŋan kinzap. ¹¹ Yesu zâk mirâ kunkun ŋâi yatâ

uap. Zorat Kembangat ekaban den nâi itâ ziap,

‘Mirâ tuutuun a zen kunkun nâi eknâ âkon op birâwe. Kembangat kunkun zorânâ mem namin kwânângi kunkun patâ kâtiknâ op kinzap.’

¹² Kubikkubik zo zâk zikjik kubikningâbap. A nâigât korân sâm orotnâ, zo hânân mân ziap.”

Kembangat den lubi.

¹³ Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziyan kin mân kengât op den sâm kiritâ a ziņ zekât itâ nângâwe, “Zet ekap namin mân zâiwet.” Zo nângâm imbanâziņ buņ oip. Oi zet mârum Yesu sot ândiwet, zo zikit nângâwe. ¹⁴ Oi kin bâliņ kubigâwet, zorân zet sot kiri eknâ zorat den sâm mâburinam kwagâwe.

¹⁵ Den kârum sâne âkņan gei kir-itâ ziiņak den itâ sâm âraguwe, ¹⁶ “Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem nâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen singizik nâņge. Zo mân sâm kwârakunat. ¹⁷ Oi den zo kamân dâp laņ kâri nângâbegât sâm kengât otzikindâ a ambân den mân dâzângobabot.” ¹⁸ Yatâ sâm sâne zaritâ itâ sâm dâzâkowe, “Zet Yesugât kot sâm a ambân mân dâzângobabot.”

¹⁹ Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melân dâzângowet, “Ziiņak nângâm iknek. Zengât den lum Anutugât den birânat, zorat Anutuņâ nâņgi dap upap? ²⁰ Kut nâi nâi ek nângâwen, den zo mân tik pânat.”

²¹ Yatâ sâitâ sâm kengât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nângâm Anutu sâm âlip kwâkņangâwegât a sâtnâ ziņ zengâren kwakņâ Petero sot Yohane kut zo laņ mân otzikâwe. ²² A kubigâwet, zo kendonņâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

²³ Petero sot Yohane mindu-minduyân gâbâ gem bukurâpzik zengâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zengât a patâ, ziņâ den dâzâkowe, zo aksik dâzângom nanngâwet. ²⁴ Yatâ sâitâ a ambân den zo nângâm umziņ mindum Anutugâren den itâ sâwe, “Kembu, gâ hân sumbem mar- inĵâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâiziņoot muyageziņgin. ²⁵ Sâna Tirik Kaapumgâ zâkņâ sâkuniņ kore agâ Dawidi, zâkkât umņan den pâi itâ sâip,

‘Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitage? A zen wangât den bon buņ se? ²⁶ Hânĵâ hânĵâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliņan gâbâ mâkâziņgâbâpkât sâsân, Kristo, kâsa otzikânâ ga kinze.’”

²⁷ Yatâ sâmĵâ itâ sâwe, “Perâkņak kamân ziren tirik kore agâ kwânângin. Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtnâ, zen zâk kâsa okņangânam minduwe. ²⁸ Mârum gikak nângâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe. ²⁹ Oi Kembu, zi ko sâm kengât dinziņâ ek nângâm kore arâpkâ imbanâ niņgâna kengât buņ gâgât den sâm ândinat. ³⁰ Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziņgâm sâna kulem top top muyagibap.”

³¹ Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapumĵâ umziņan piksâi kengât buņ, lâu bâbâlanĵâ a ambân Anutugât den dâzângowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

³² Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut nâi nâi zemziņgin, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemziņgin. ³³ Oi Aposolo

zen Kembu Yesu mumujan gâbâ zaarip, zorat den sinji imbanjâjoot dâzângom ândiwe. Anutunâ imbanjâ zinjâm tânzângoip. ³⁴ Zengât oserân gâbâ nâi sii nalemgât kârûkârû mân urâwe. A hânziñoot sot mirâziñoot, zen zo pam kât memnâ Aposolo zengâren parâwe. ³⁵ Oi Aposolo zinjâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo zinjâm ândiwe.

³⁶ Oi a nâi ândeip, kutnâ Yosepe. Aposolo zinjâ kutnâ nâi Banaba sâwe (niin denân ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân goknâ. ³⁷ A zorânâ hânâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zengâren pâip.

5

Anania sot Sapira, zekât sinji.

¹ A nâi ândeip, kutnâ Anania. Zâkkât ambinnâ Sapira, zâk sot sâm nângâm hânziknâ pâitâ mem sângân zikâwe. ² Ananianâ sângân mem torennâ tik pam torennjigâk Aposolo zengâren pam, zi aksik sâip. ³ Pâi Peteronâ itâ sâm dukui, “Anania, gâ wangât Satañjâ umgan giari Tirik Kaapum kâitkum hângât sângânñâ torennâ tik paat? ⁴ Hângât sângân mân mena zemgibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâm âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat.” ⁵ Yatâ sâi Anania zâk den nângâm kin zorâñak hânân gei zem moip. Oi zâkkât sinji nângâwe, zen kenjât urâwe. ⁶ A sigân, zen kâambarânâ mem kâpim lum âi hanguwe.

⁷ Narâk mân kêrep oi ambinnâ zâk sinji mân nângâm gâip. ⁸ Gâi Peteronâ itâ sâm mâsikip, “Hângât sângânñâ kât itik miwet?” Sâi zâknâ sâip, “Zo yatik miwet.” ⁹ Sâi Peteronâ itâ sâm dukui, “Zet wangât den saamñâ Kembugât Kaapum kâitkuabot? Nângâ.

Apkâ hangue, zen mâtâbân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi.” ¹⁰ Yatâ sâi zorenâk kinj topñan gei zem moip. A sigan zinjâ mirin gam muyagem lum âi apnâ nanjâmñan hanguwe. ¹¹ Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutnâ zen sinji zo nângâm kenjât donjêp urâwe.

Aposolo zinj kulem top top tuuwe.

¹² Aposolo zen a zengâren sen mârât kulem top topñâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umñâ nâi kutnâ Salomo, zoren um kânok opnâ mindumarâwe. ¹³ Mindunetâ a nâmbutnâ hurat kwatziñgâm târokwatziñgânem kenjât op birâwe. ¹⁴ Ka a ambân kâmut kâmutnâ, zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm Yesugât kâmut zengâren târokwatziñgâwe.

¹⁵ A ambân zen bukurâpziñâ sisi mâsekziñoot helânân pam luziñgâm âi mâtâbân itâ sâm zâambarâwe, “Peteronâ mâtâbân âim gâi sândokñandâ zengâren ari âlip upi.” ¹⁶ Oi Yerusalem kamân nanjâm nanjâm a ambân ândiwe, zen gam minuwe. A ambân mâsekziñoot sot wâkeziñoot di-izingâm gane âlip op nanjâwe.

Anutugât sumbam anâ Aposolo tâk namin gâbâ diizingip.

¹⁷ Oi kut nâi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ sot Sadukaio a, zen um kâlak nângâm Aposolo gâsuziñgâwe. ¹⁸ Gâsuziñgâm tâk namâ patin zâambarâwe. ¹⁹ Zâmbane zinetâ nâtiñgân Kembugât sumbem a nâinâ ga hânji mem pam di-izingâm gem itâ sâm dâzângoip,

²⁰ “Zen tirik namin zâim a ambân ândiândi unjakñangât den dâzângom kinbi.” ²¹ Yatâ sâm dâzângoip nângâm hanjât tirik namin zâim a ambân sinji âlip dâzângowe. ²² Oi tirik

namâ galem a patâ sot arâpnâ, zen Isirae a sâtnâ aksik minduzingâne gawe. Oi a nâmbutnâ sângonzângom tâk namin âi Aposolo diizingâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruzingâm nâ mân muyagezingâm âburem gam sâwe, ²³ “Nen âimnâ namâ hângi kâtiknâ kiri iksen. Oi galem a zen hângiyân kinze. Oi hângi mem pam bagim a kâruzingindâ buj ue.”

²⁴ Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen den zo nângâne kwakmak oip. ²⁵ Utnetâ a nâinâ ga sâip, “Nângânek. A tâk namin zâmbanse, zen tirik namin a den dâzângom kinze.” ²⁶ Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot arâpnâ zen Aposolo gâsuzingânâ aiwe. A zinâ kuk op kâtnâ zângobegât kenâgât op mulunâk diizingâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân kenâgât buj den sâwe.

²⁷ Minduminduyân diizingâm zâmbane kinetâ tirik namâ galem a patânâ itâ sâm dâzângoip, ²⁸ “Mârum den kâtiknâ dâzângowen. A zorat korân a ambân den mân dâzângobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem kamânân laj kârip. A kuwe, zorat tosa neņgâren pânâ sâme.”

²⁹ Sâi Petero sot Aposolo nâmbutnâ, zen den itâ mâburem dukuwe, “A den lum Anutugât den birânat, zo ko mân dâp upap. ³⁰ Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpniņ zengât Anutu, zâknâ mângei zaarip. ³¹ Zaari Anutuņâ âsan topņan bongen pam a sâtnâ patâ sot kubikkubikniņâ kwânâņgip. Oi Isirae a ambân, zen umziņ melâņne toszin gulipkubapkât sâmap. ³² Kut nâi nâi zo igâwen. Oi zorat sinġi den nen sot Tirik Kaapum, niņâ sâmen. Tirik Kaapum Anutuņâ sât lulu gakârâp zingâmap.” ³³ Den yatâ

sâm dâzângoip kuk opnâ Aposolo zângonam urâwe.

Parisaio a nâinâ bukurâp girem den sâm dâzângoip.

³⁴ Oi minduminduyân Parisaio a nâi tâip, kutnâ Gamalie. Zâk gurumin dengât kubikkubik a oi a ambân zin hurat kwâkņangâwe. Zâknâ oksâm kin Aposolo sâi diizingâm geiwe. ³⁵ Oi bukurâpnâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a, zen a zi kut nâi nângâmņik otzingâbi. ³⁶ Mârum a nâi kutnâ Teuda, zâknâ nâ a kutâzinâ sâi a 4 handeret yatâ zâkkât a urâwe. Oi ziknâ kâmbam zigi arâp zinâ sinsururuņ urâwe. ³⁷ Oi bet a sâlâpzângozângoņ narâkņan Galilaia goknâ, a nâi kutnâ Yuda, zâknâ a kutâ kunat sâi a nâmbutnâ arâpnâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpnâ zen sinșururuņ urâwe. ³⁸ Zorat den dâzângua nângânek. Zen a zi birâzingâne ândinek. Zen den sot nep zo ziiņ umziņangât upme oi ko bon buj upap. ³⁹ Ka Anutugâren gâbâ oi ko mân buj upap. Oi zen Anutu kâsa miņangâbegât.”

Aposolo lapitzingâwe.

⁴⁰ Zo yatâ sâm dâzângoip nângâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâknâ lapitzingâwe. Zângomņâ Yesugât kot mân dâzângobigât sâm sângonzângowe. ⁴¹ Sângonzângone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitzingâwe, zorat minduminduyân gâbâ gem sâtâre op âiwe. ⁴² Oi sirâmņâ sirâmņâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât sinġi âlip mân birâm dâzângom ândiwe.

6

Sâkkât nep, zorat a gâsum sâlâpzângowe.

¹ Narâk zoren Yesugât kâmut doņbep muyagem târokwatzingâwe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut

Grik den sâmarâwe, zengât oserân ambân malâ nâmbutnâ zen nalem mân niŋgâwe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nângâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâm âraguwe. ² Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpnâ kâmut minduziŋgâm itâ sâm dâzângowe, “Nen Anutugât den sâsân nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap. ³ Zorat a bukurâpniŋ osetziŋan gâbâ zen a nâmburân zagât, a nângânângâziŋoot sot Kaapumnâ umziŋan piksâsân zo ziŋgitne âlip oi gâsum sâlâpziŋgonat. Nep zi ziŋgindâ tuum ândibi. ⁴ Nen ko ninâu sot den siŋgi sâsân, zorat nebâk tuum ândinat.” ⁵ Zen den yatâ sâne zen aksik nângâne dâp oi a itâ gâsum sâlâpziŋgowe. Setepano, zâk nângâm pâlâtâŋoot sot umŋan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena sot Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân nân gokŋandâ Yuda zengâren târokwâip. ⁶ A zo diiziŋgâne Aposolo zengâren âi kine bitziŋâ kâukziŋan pam ninâu sâwe. ⁷ Oi Anutugât denŋa laŋ kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zengâren gâbâ donbeŋnâ den siŋgi âlip nângâm luwe.

Setepano den sâkŋanâk sâwe.

⁸ Anutuŋâ Setepano tângum imbanâ pindi a zengâren sen mârât kulem top top tuum arip. ⁹ Oi a nâmbutnâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ nâi kutnâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorân Setepano sot den âraguwe. ¹⁰ Tirik Kaapumnâ Setepano den nângânângâ âlip pindi den âlipnâ sâi den

hâuŋâ mâburinam kwagâwe. ¹¹ Kwaknâ a nâmbutnâ tigâk itâ sâm dâzângowe, “Setepanogât itâ sâbi. ‘A zâk Moŋe sot Anutu sâm bâliŋ kwatziki nângâwen’” ¹² Sâne yatâ utnetâ a yenŋâ sot a sâtŋâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen den zo nângâmŋâ kuk opnâ Setepano kom gâsum a sâtŋâ mindumindu patin diim âiwe. ¹³ Oi Setepanogât den sarâ sâbigât a muyageziŋgâne Setepanogât den sarâ sâm itâ sâwe, “A zi zâk tirik namâ sot Kembugât gurumin den sâm bâliŋ kwâpmap. ¹⁴ Zâk itâ sâi nângâwen, ‘Yesu, Nasarete kamân goknâ, zâknâ tirik namâ zi kom kâdanâ gurumin den Mosenâ sâip, zo kâdanbap.’” Yatâ sâwe. ¹⁵ Oi minduminduyân târâwe zo, zen Setepano iknetâ si sângânŋâ sumpen a yatâ oip.

7

Setepanonâ sâkurâpziŋ zengât siŋgi sâm dâzângoip.

¹ Tirik namâ galem a patâ, zâknâ Setepano mâsikâm sâip, “Den se, zo bonnâ?” ² Sâi Setepanonâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa nângânek. Sâkuniŋâ Abaram, zâk Haran kamânân mân âim Mesopotamia hânân ândei âsaknâ mariŋâ, Anutuŋâ zâkkâren âsagem itâ sâm dukuip, ³ ‘Gâ hân topkâ sot torerâpkâ birâziŋgâm nânâ hân nâi tirâpgobat, zoren âi ândiban.’” ⁴ Abaram zâk den zo nângâm Kaidai hânŋâ birâm Haran kamânân âi ândeip. Zoren ândei ibânâ moi Anutuŋâ diim gâi Yuda hânân zi ga ândeip. ⁵ Anutuŋâ diim ga hân nâi mân pindi galem oip. Buŋâ hân muruknâ nâi mân pindip. Ka hân zo zâk sot kiurâp zengât siŋgiyâk sâm pâip. Zâk kiun buŋ ândeip, zo ko Anutuŋâ laŋ yatâ sâip.

⁶ Oi Anutuŋâ den itâ sâip, ‘Kiurâpziŋ zen hân nân kendon

4 handeret umñan kore a op ândibi. Zoren hân mâirâpnâ zen sâknam zingâne ândibi. 7 Kiurâpziñâ zen kore op ândine nâ hân mâirâp hâuñâ zinga kiurâpziñ zen zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim ândibi.’ 8 Oi Anutuñâ Abaram târotâro pindi kwabâ kwarangip. Oi nanñâ Isaka âsagem sirâm nâmburân zagât tapñâ karâmbuñan kwabâ kwâkñangip. Isakanâ Yakabo yatik kwabâ kwâkñangip. Yakobo zâk narâpnâ kiin zagât yatik otzingip.

9 Oi sâkurâpniñâ zen munziñâ Yosepe, zâkkât um kâlak nângâm kât minam Aigitâ a zingâwe. Aigitâ a zen Aigita hânân diim âine Anutuñâ zâk sot ândeip. 10 Anutuñâ Yosepe sâknam kâbâ yâmbât kwâkñan gâbâ mâkâm Aigita a kutâ Parao, zâkkât mâtenñan nângânângâ âlipñâ pindâm tângoi Paroñâ a ambân gakârâpnâ aksik galem otzingâbapkat gâsum sâlâpkoip. 11 Gâsum sâlâpkoi ândei pu patâ muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan hânân dâp op zeip. Oi sâkurâpniñ nalemgât kârûkâru op ândiwe. 12 Oi a nâmbutñandâ Aigitâ hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nângâm narâp sângonzângoi âiwe. 13 Oi du zagâtñan âine Yosepe zâk topñâ âtârâpnâ sapsun zingip. Oi a kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat sinji nângip.

14 Oi Yosepenâ sâi ibânâ Yakobo sot torerâpnâ aksik, a ambân tenjâziñ 75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe. 15 Yakobo zâk Aigitâ hânân âi ândim moip. Oi narâpnâ zen zoren mom nângâwe. 16 Munetâ kâmbârñziñâ Sikem hânân minzingâm âi hanzângowe. Hân zo Abaramñâ mârurnñan Sikem kamânñan Hemo kiurâp, zengâren kwâlîp. Zoren hanzângowe.”

Mosegât sinji dâzângoip.

17 “Oi Anutuñâ Abaram kânñan den sinji dukuip, zo âsagibapkat narâknâ mâte oi Aigita hânân Isirae a ambân donbep âsagem lañ kârâm ândiwe. 18 Yatâ op ândine Aigita a kutâ nâi âsageip. Zâk Yosepegât sinji mân nângip. 19 Oi a kutâ zorânâ sâkurâpniñ kâitzângom sâknam kwatzingip. Oi katep mâik gakârâpziñâ, zen mumbigât sâi âkñan zâmbane zem muwe. 20 Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuñâ egi holi tobat âlipñâ oip. Ibâ mam zet mirin tik mem ândine kâin karâmbut âkip. 21 Oi âkñan pane ândei Parao bâratñandâ muyagemñâ mem nannâ sâm galem oi lâmbarip. 22 Parao arâp zen Aigitâ zengât nângânângâ kwâkâm pindâne nângâm kâtigem kut nâi nâi zorat topñâ sâi nângâne imbanâ oip. Oi nep top topñâ tuubam mân kwagip.

23 Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp zingitpam arip. 24 Âi egi Aigita a nâiñâ Isirae a nâi kom tâi ekñâ bukuñâ bekñan mem Aigita a zo koi moip. 25 Oi itâ nângip, ‘Bukurâpnâ nâgât itâ nângâbi. Nâ bukurâpnâ Paraogât bikñan gâbâ mâkâzingâbatkât Anutuñâ sâm nigip.’ Ka bukurâpnâ zen mân nângâwe.

26 Sirâm nâin Mosenâ âi egi Isirae a zagât agom tâitâ muyagezikâm kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, ‘A zagât, zet buku bukuñâ. Wangât kâsa uabot?’ 27 Sâi a kâmbam topkwap bukuñâ koip, zorânâ Mose mem kâbakñem itâ sâm dukuip, ‘Nâiñâ gâ nengât a sâtnâ mo den kubikkubik a gâbarip?’ 28 Muka Aigita a nâi koin, zo yatik nâ nobam sat?’ 29 Oi Mose zâk den zo nângâm kenjât opñâ sârârâk kârâm âi Midian hânân âi hân mâirâp zen sot ândei. Zoren ambân mem nanzatñâ minzikip.

³⁰ Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtânâ, a mân ândiândiñan, bakñâ Sinai zorat topñan ândei sumbem a nâiñâ nak topñan kârâp bâlamân âsageñangip. ³¹ Moseñâ zo ekñâ wanñâ yatâ uap sâm ikpam ari Kembugât diñâ itâ âsageip. ³² 'Nâ sâkurâpkâ zengât Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.' Sâi Mose zâk sâñâm sâmbui pindiñsâm kirip. Zo ikpam kenğâtñangât donbep oip. ³³ Yatâ op kiri Anutuñâ itâ sâm dukuip, 'Hân lânsat, zo tirik hân. Zorat opñâ ko kipâkegâ kwâkâm pânan. ³⁴ Arâpnâ Aigitâ hânân sâknam patâ kwatziñgâne isem umbâlâ utne nângâm betziñan mimbam gian, gât ko gâ sângongoga Aigita hânân âiban.'

³⁵ Sumbem añâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârûm Mose birâñangâm itâ dukuwe, 'Nâiñâ gâ a sâtnâ mo den kubikkubik a gâbarip?' Ka Anutuñâ a zo a kutâ sot betziñan mimiñ a upapkât sâm sângongoip. Sumbem a nâiñâ kârâbân muyagem nep zo sâm pindiñ. ³⁶ Oi sângongoi âi Aigitâ hânân gâbâ diiziñgâm gâip. Zâk Aigitâ hânân sot saru kuriñan sot mirâ kamân kâtikñan sen mârât kulem top top tuum ândei kendon 40 âkip. ³⁷ Oi Moseñâ Isirae a itâ sâm dâzangoi, 'Anutu zâk bukurâpziñâ zengât oserân gâbâ Propete ñai, nâ yatâ, muyagem ziñgâbap.' ³⁸ Yatâ sâip. Oi zâkñagâk mirâ kamân kâtikñan sâkurâpniñ zen sot ândei Sinai bâkñan sumbem a nâiñâ den zinzin kâtikñâ Anutugât lâuñan gâbâ mem pindiñ. Mose sot sâkurâpniñ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nângâmñâ den zo mem niñgâwe.

³⁹ Oi sâkurâpniñ zen Mosegât diñâ kâbakñem birâm Âigita hânân âburinam umziñ patâ kirip. ⁴⁰ Zen Aaroñ itâ sâm dukuwe, 'Gâ lopi

sobim niñgâna, zorâñ kâdom ot-ningâne âinat. Mose zâk Aigitâ hânân gâbâ diiziñgâm gâip, zâk âi bunj oip mo dap?' ⁴¹ Yatâ sâm makau dâpñâ lopio sobim zâkkât siñgi sâm nalem om sâm âlip kwâkñangâwe. Bitziñandâ tuuwe, zorat sâtâre opñâ zâkkât siñgi sâm sii nalem uwe. ⁴² Yatâ utne Anutuñâ birâziñgi umziñ gulip oi kâin sângelak mâpâseziñgâwe. Oi zorat Propete zengât ekabân den itâ ziap,

'O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtânâ, hân mân ândiândiñan ândim nâgât siñgi zuu mo nalem kom om nemarâwe? Bunâ. ⁴³ Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repangât sângelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâpâsinam sobiwe, gât ko Babiloñ kamân kândâtñan zâmbanbat.'

Anutugât hâmbâ silep.

⁴⁴ Setepanoñâ Propetegât den sâmnâ itâ sâip, "Mirâ kamân âtânâ, hân mân ândiândiñan sâkurâpniñâ zengâren Anutugât hâmbâ silep tatziñgip. Silep zo Anutuñâ Mose dâpñâ tirâpkoi yatik tuugip. ⁴⁵ Sâkurâpniñ zen silep zo mem gane Yosuanâ diiziñgi hân ziren ga takâwe. Anutuñâ hân mâirâpñâ zo moliziñgi âine sâkurâpniñ zen hân zi mem hâmbâ silep ziren kwânângâne kiri ândine Dawidi âsageip. ⁴⁶ Anutuñâ Dawidigât nâggi âlip oi Dawidiñâ Isiraegât Anutu, zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip. ⁴⁷ Oi zikñak bunâ. Salomonâ Anutugât namâ tuugip. ⁴⁸ Ka u sumbemân patâ, zâk a betñâ tuutuñan, zoren tâtat mâme mân opmap. Zorat Propete ñai zâk den itâ sâm kulemguip,

⁴⁹ Anutuñâ itâ sâip, 'Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zengât kembu op

galem otziŋgâman. Hân ko kinnâ lân tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat? ⁵⁰ Nâ bitnandâ hân sot kut nâi nâi, zo muyagewan.’ ”

Setepanoŋâ den kâtik sâm dâzânŋoi kuwe.

⁵¹ Sâmŋâ Setepanoŋâ a kâmut zo itâ sâm dâzânŋoip, “Zen ko umziŋ kâtik. Um nânŋânŋgâziŋ mân pâroŋsap. Sâkurâpziŋ opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaapungât diŋâ kwâkâme. ⁵² Sâkurâpziŋâ zen Propete aksik sâknam kwatziŋgâwe. Perâkŋak, Propete zen târârak mariŋâ muyagibapkât den kânŋan sâwe, zo aksik zânŋowe. Oi târârak mariŋâ zâk âsagem ândim gâi zen ekŋâ nenŋât a kutâ buŋâ sâmŋâ kuwe. ⁵³ Mârum sumbemgât anâ gurumin den Anutugâren gâbâ mem ziŋŋip, ka zen den zo birâm, mân luwe.”

⁵⁴ Setepanoŋâ yatâ sâm dâzânŋoi nânŋâm kuk op kunam urâwe. ⁵⁵ Tirik Kaapumŋâ Setepano umŋan piksâi sumbemân egi Anutugât âsakŋâ sot Yesu Anutugât âsanŋâ bongen kiri ekŋâ itâ sâip, ⁵⁶ “Sumbem pâroŋsâi a bonŋâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan.”

⁵⁷⁻⁵⁸ Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmŋâ kindapziŋ dooŋgum zâkkâren mindum âim mem kâbakŋem geim kamân âkŋan geim kâtŋâ kuwe. Oi a mâtenâ, zen hâmbâziŋ kwâkâm a sigan nâi kutŋâ Saulo, zâkkât kin topŋan parâwe. ⁵⁹ Oi Setepano kâtŋâ kune Kembu itâ konsâm sâip, “O Kembu Yesu, gâ um dâpnâ me.” ⁶⁰ Yatâ sâm siminŋâ liim kwap sâip, “Kembu, gâ a noge zi, zengât tosâ birâ.” Yatâ sâm moip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziŋgâwe.

Narâk zoren Yuda a ziŋ Yerusalem kamânân Yesugât kâmut kâsa otziŋgâwe. Otziŋgânetâ siŋsururuŋ op Yudaia sot Samaria hânân âim nanŋgâwe. Aposolo ziiŋik Yerusalem kamânân ândiwe. ² Oi a târârak nâmbutŋâ zen Setepano hangum âgirâp urâwe. ³ Sauloŋâ ko Yesugât kâmut kâsa otziŋgâm mirânŋâ mirânŋâ zâim a sot ambân gâsum diiziŋgâm tâk namin zâmbarip.

Pilipoŋâ Samaria hânân nep tuugip.

⁴ Yesugât kâmut siŋsururuŋ op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den siŋgi âlip dâzânŋom ândiwe. ⁵ Oi Pilipo zâkŋâ Samaria zengât kamân nâi gamŋâ Kristogât siŋgi âlip sâm dâzânŋoip. ⁶ A doŋbep zen mindum diŋâ nânŋâm âkŋâliwe. Oi sen mârât kulem top top tuugi igâwe. ⁷ Zâkŋâ wâke doŋbep moliziŋŋip. Wâke zen a umŋan gâbâ den kâtik sâm gem âiwe. Oi kin bitziŋ mumuŋâ zo doŋbep kubikziŋŋip. ⁸ Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.

⁹ Kamân zoren a nâi ândeip, kutŋâ Simoŋ. Zâkŋâ zikŋangât nânŋi zâizâiŋ oi kware suŋa tuugi Samaria a zen ekŋâ imbanâziŋ buŋ oip. ¹⁰ Oi a zâizâiŋ, gigiŋ zen zâkkât nânŋâne zâizâiŋ oi itâ sâwe, “A zi Anutugât kâwali murukŋâ nâi zâkkâren ziap.” ¹¹ Oi kwarenandâ um gulip kwatziŋŋipkât narâk kârep zâkkâren mindum ândiwe. ¹² Ândinetâ Pilipoŋâ ga Anutugât um topŋan ândiândiŋâ sot Yesu Kristogât den siŋgi âlip sâm dâzânŋoi a ambân zen zorat nânŋâne bon oi Pilipoŋâ too sanŋonziŋŋip. ¹³ Yatâ utne Simoŋ yatik siŋgi âlip nânŋi bon oi too sanŋone Pilipogât um topŋan

8

¹ Kune Sauloŋâ nânŋi âlip oip.

ândeip. Oi Piliponâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbanâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

¹⁴ Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nângâm mem umziñan gine, zorat singi Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nângâwe. Nângâm Petero sot Yohane sângonzâkone zengâren âiwet. ¹⁵ Âi takâm a ambân zen Tirik Kaapum mimbigât ninâu sâwet. ¹⁶ Ombenjan Tirik Kaapumjâ zengâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk sâm yen too sanjorâwe. ¹⁷ Petero sot Yohane zet bitzikjâ kâukziñan pâitâ zen Tirik Kaapum sot urâwe.

Simonj Tirik Kaapum sângân mimbam sâip.

¹⁸ Aposolo zagât zet bitzikjâ a ambân kâukziñan pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simonjâ ekjâ kât mem itâ sâm dâzâkoip, ¹⁹ “Zet imbanâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukziñan pa Tirik Kaapum mimbj.”

²⁰ Sâi Peteronjâ itâ sâm dukuip, “Ga Anutonjâ imbânâ yen ziñgâziñgân zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârândân sim kârâbân gei tâmbetagobabot. ²¹ Anutonjâ um sarâgâ eksapkât zirânâ gâgât singi mân uap. ²² Gâ nângânângâgâ bâliñjâ zo birâm umgâ melânj ninâu sâban. Kembujâ tosagâ birâbapkât ninâu sâban. ²³ Gâ bâliñjângât kâlâkñâ umgan piksâm ziap. Bâliñjandâ saagigap.”

²⁴ Sâi Simonjâ itâ sâip, “Zikñak nâgât opñâ Kembugâren ninâu sâitâ den sat, zo bonñâ mân muyagenibap.” ²⁵ Petero sot Yohane zet Kembugât den dâzângom nanğâm Yerusalem kamânân âirâm âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânñâ kamânñâ den singi âlip dâzângom âiwet.

Piliponâ Aperika a nâi singi âlip sâm dukuip.

²⁶ Kembugât sumbem a nâinâ Pilipogâren muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi.” (Mâtâp zo hân a mân ândiândiñan ziap.)

²⁷⁻²⁸ Yatâ sâm dukui Piliponjâ zaatñâ arip. Mâtâbân âi a nâi egip. Aitiopai hânân ambân kufâ nâi ândeip, kutñâ Kandake, zâkkât a sâtnjâ nâi. Zâk kât sikum galem a. Zâkñâ Anutu mâpâsibam Yerusalem kamânân âimñâ puriksâm gâip. Zâk a lalanjâ kwâkñan tap ari egip. Egi âim tap Propete Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip.

²⁹ Yatâ oi Kaapumñâ Pilipo itâ sâm dukuip “Gâ zâkkâren âinan.”

³⁰ Sâi Piliponjâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtnjâ zâk Propete Yesaiagât den sâlâpkoi nângâm itâ sâm mâsikip, “Den sâlâpkuat, zorat topñâ nângat?”

³¹ Sâi zâkñâ sâip, “Nâi mân dâtnone ninak dap yatâ nângâbat?” Yatâ sâmñâ sâi Piliponjâ zâi zâk sot tâip. ³² Den sâlâpkoi, zo itâ,

“Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Anjâ râma gwamñâ gâsum sâmot mânângâri diñ buñ tâpmap, zo yatâ diñ buñ oip. ³³ Zâkkât nângâne gigiñâ oi den nebân pamñâ den sâkñanâk sâwe. Hânân ândiândiñâ buñ oip. Oi kiurâpñâ dap yatâ sâlâpzângom nanğâbe.”

³⁴ Oi a sâtnjâ zâk Pilipo itâ sâm mâsikip, “Gâ sâna nângâbâ. Propete zâk nâigât yatâ sap? Zikñangât sap mo a nâigât sap?”

³⁵ Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ topkwapñâ Yesugât den singi âlip sâm dukuip. ³⁶ Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtnjandâ

itâ sâip, “Too ziap. Zi âlip sa sanjoniban?”

³⁷ Sâi Piliponjâ sâip, “Gâ den san, zo nângâna bon oi âlip sanjongibat.” Sâi den itâ mâburem dukuip, “Itâ nângan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nanjâ. Zâk nângâm pâlâtân kwâkjanjan.”

³⁸ Yatâ sâmjâ kore a dukui biosi saagi a sâtnjâ sot Pilipo ârândân toin geiwet. Geim Piliponjâ sanjonjanjip. ³⁹ Oi toin gâbâ kopgâitâ Kembangât Kaapumjâ Pilipo mem ari a sâtnjâ zâk dum mân eknjâ sâtâre op mâtâbân arip. ⁴⁰ Pilipo, zâknjâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânjâ kamânjâ den sinji âlip dâzângom Kaisarea kamânân arip.

9

Kembunâ Saulo muyagenjanjip.
(Apo 22:4-16; 26:9-18)

¹ Saulo zâk Kembangât a ambârâpnjâ kâsa otzingâm zângobatkât umjâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip. ² Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zengât mâpâmâpâse namâ galem a, zengât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuzingâm saazingâmjâ diizingâm Yerusalem kamânân gâbam arip. ³ Zâk âimjâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsakjandâ gem gâm zâkkâren âsagem nanjip. ⁴ Âsagei hânân gei kom den nâi itâ nângip, “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?” ⁵ Sâi Saulonjâ mäsikâm sâip, “Kembu, gâ nâi?” Sâi zâknjâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu. ⁶ Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a nâinjâ dinjâ dâgobap.”

⁷ Oi a zâk sot âiwe, zen dinziñ buñ oi kirâwe. Zen den zo ko nângâwe. Ka a ko mân igâwe. ⁸ Oi Saulo zâk zaatnjâ sinjâ ikpâ sâmjâ egi

nâtâtik oip. Yatâ oi bukurâpnjâ zen bikjan gâsum Damasiko kamânân zâiwe. ⁹ Oi sirâm karâmbut umjan sinjâ nâtâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananianjâ Saulo too sanjonjanjip.

¹⁰ Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a nâi ândeip, kutnjâ Anania. Oi Kembunâ umanân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananianjâ sâip, “Kembu, nâ zi.” ¹¹ Sâi Kembunâ itâ sâmjâ dukuip, “Gâ kamân mâtâp kutnjâ târârak, zoren âim a nâi kutnjâ Yuda, zâkkât mirânan zâim zoren a nâi kutnjâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâmjâ ziap. ¹² Oi uman nâi itâ eksap. A nâi kutnjâ Anania, zâknjâ zâkkâren gamjâ sinjâ ânângâtpapkât biknjâ kâukjan paap.”

¹³ Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a donjebnjâ sâne nângâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân donjeb tâmbetzângoip. ¹⁴ Oi ziren yatigâk kutkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaningâbapkât tirik namâ galem a patânjâ ekap kulemgum pindâwe.”

¹⁵ Sâi Kembunâ itâ sâmjâ dukuip, “Gâ lañ âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâknjâ a kâmut nâin nâin sot a kutâzinjâ sot Isirae a zengâren nâgât den sinji dâzângom ândibap. ¹⁶ Yatâ oi kutsinginanjâ opnjâ sâknam nângâbap, zorat tirâpkubat.”

¹⁷ Oi Anania zâk âim mirin zâim biknjâ Saulo kâukjan pamjâ sâip, “Saulo bukunâ, Kembu Yesunâ mâtâbân muyagegigip, zâknjâ sângonnogi gaan. Gâ sinjâ ânângâri Tirik Kaapumjâ umgan piksâbapkât sap.” ¹⁸ Yatâ sâi zorenâk sinjan gâbâ sâknjâ senânjâ yatâ gem gei sinjâ âlip egip. Yatâ okjanji zaari aritâ too

sanjonngangip. ¹⁹ Yatâ oi Saulonâ nalem nemnâ kâtigeip.

Saulo zâk singi âlip nep topkwâi kâsa okngangâwe.

²⁰ Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik nâi ândeip. ²¹ Oi narâk zoren Yuda zengât mâpâmâpâse namin zâim Yesugât singi sâmuuyagem itâ sâmu dâzângoip, “Yesu, zâk Anutugât nanjâ.” Yatâ sâmu dâzângoi nângâwe, zen aksik imbanâziņ buņ oi itâ sâwe, “Yerusalem kamânân Yesugât kutjâ zo konsâne laņ kâri a zo tâmbetzângom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diizingâm tirik namâ galem a patâ zengâren âibapkât gâip. Zorâņ dap op purikgurik uap?”

²² Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâliņan gâbâ makâzingâbapkât mârûm sâsâņ, Kristo.” Yatâ sâmu zorat den topjâ sâmuuyagem dâzângoip. Oi Damasiko kâmuânân Yuda a ândiwe, zen diņâ zo nângâm kwakmak urâwe.

²³ Yatâ oi ândimjâ Yuda a zen Saulo kunam sâmu kâtâņ urâwe. ²⁴ Diņâ sâne Saulonâ den zo nângâm ândei Yuda a zen hilâm nâtik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe. ²⁵ Yatâ utne Yesugât kâmut ziņâ nâtigân Saulo mem âim kamângât paņ kâtikjâ saasaanjâ, zoren irin gem mem pane âkņan gem arip.

²⁶ Âimjâ Yerusalem kamânân takâmjâ Yesugât arâp zengâren târokwâpatkât sâi zen zâkkât kenjât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nângâne bon mân oip. ²⁷ Oi Banabanâ Paulo buku okngangâm Aposolo zengâren diim arip. Zengâren âimjâ Kembujâ Saulo mâtâbân muuyagenngâm den dukuip sot Damasiko kamânân Saulonâ Yesugât den singi sâmuuyageip, zorat den singi sâmu

dâzângoip. ²⁸ Zorat kwâkņan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip. ²⁹ Oi Saulo zâk Kembangât korân lâņ kâtigem a zen sot Yesugât topjâ sâmu âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek âraguwe. Oi a zo ziņâ kâsa okngangâm kunam urâwe. ³⁰ Oi Saulogât bukurâpņâ zen den zo nângâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbenân ândiwe.

³¹ Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaila hânân sot Samaria hânân ândiwe, zengâren lumbenâ zeip. Lumbenâ ândim, kâtigem ândim zâimjâ Kembu hurât kwâkngangâm uruņsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumjâ mam otziņgi kâmut donjeb urâwe.

Peteronâ a nâi kubigip.

³² Petero zâk kamânjâ kamânjâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zengâren takip. ³³ Zoren a nâi egip, kutjâ Ainea. A zo kiņ bik mumujâ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip. ³⁴ Peteronâ itâ sâmu dukuip, “Ainea, Yesu Kristonâ kubikgigap. Zaatjâ isengâ gikak kubik.” ³⁵ Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saron kamân mâirâp zo igâwe, zen umziņ melâņ Kembangât a urâwe.

Peteronâ Tabita mânggeip.

³⁶ Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân nâi ândeip, kutjâ Tabita. Grik denân ko kutjâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betziņan mem kut nâi nâi âlipjâ op ândeip. ³⁷ Narâk zoren ambân zo mâsek opjâ moip. Moi ko kâambarâņâ too sanjon mem mirâ umjâ nâin zâi pane zeip. ³⁸ Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa

kamânân ândiwe, zen den sinji nângâm a zagât sângonzâkone Peterogâren âi itâ sâm dukuwet, “Gâ diigigitâ nenjât kamânân kek âinâ.”

³⁹Sâitâ Peteronjâ zen sot ârândân âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâambarân zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haamgum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot gârim ziŋgip, zo Petero tirâpkuwe. ⁴⁰Peteronjâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu sâm nanġâm kâambarân mâte okŋanġâm itâ sâip. “Tabita, gâ zaat.” Sâi siŋ kârum Petero ekŋâ zaat tâip. ⁴¹Peteronjâ bikŋan gâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteronjâ sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe. ⁴²Oi zorat sinji Yope kamânân laŋ kârâm ari donjbeŋjâ Kembugât a ambân urâwe. ⁴³Oi Petero zâk a nġai kutŋâ Simonj, zâk bâu sâkziŋ lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

10

Sumbem a nġainjâ Konelio muyaŋanġip.

¹Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zengât kutziŋjâ Italia sâmarâwe. A nġai kutŋâ Konelio, zâkŋâ kâwali a kâmut zo zengât a sâtŋâ ândeip. ²Zâk sot a ambârâpŋâ, zen Anutu hurât kwâkŋanġâm mâpâseŋanġâm ândiwe. Zâkŋâ a ambân kanpitâ kât nalem ziŋġâmâip sot Anutugâren ninâu sâm ândeip.

³Konelio zâk yatâ opŋâ sirâm nġain mirâ oi uman nġai itâ egip. Anutugât sumbem a nġainjâ zâkkâren gam itâ sâm dukuip, “Konelio.” ⁴Konsâi tâpâk ekŋâ kenġâtŋanġât op sâip, “Kembu, dapkât sat?” Sâi ko sâip, “Ninâugâ sot erot mâmegâ Anutuŋâ eġi âlip oip. ⁵Zorat Yope kamânân kore

a sângonzânġona âi a nġai kutŋâ Simonj, kutŋâ nġai Petero, zâk diim gabi. ⁶Zâk sot tâip zo bâu sâkziŋ lâkum tuumap, kutŋâ Simonj. Zâkkât mirâ saru sâtŋan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap.”

⁷Sumbem anjâ den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a nġai sângonzânġoip. Kâwali a zo Anutu mâpâsemâip. ⁸Den sinji zo dâzânġomŋâ Yope kamânân sângonzânġoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

⁹A zen âim mâtâbân ziwe. Haŋsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bâkŋan oi Peteronjâ ninâu sâbam mirin zariŋ. ¹⁰Zâi ninâu sâmŋâ tepŋanġât oi nalem une sei zâk uman zem, uman nġai itâ egip. ¹¹Sumbem mâtâp pâronsâi sumbemân gâbâ isen patâ nġai muruk toren toren kimembut zoren saam pane geip. ¹²Umŋan zuu, mulum mot, nii top top sot kut nġai nġai ziwe. ¹³Oi den nġai itâ Peterogâren geip, “Petero, gâ kom gaam ne.” ¹⁴Yatâ sâi Peteronjâ sâip, “Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâliŋjâ mo mân nininġâ, zo mân neman.” ¹⁵Sâi ko den dum âsageip, “Anutuŋâ kut nġai nġai âlipŋâ sâm paap, zo bâliŋjâ mân sâban.” ¹⁶Kut nġai zo sâp karâmbut muyagei dum buranġoot sâmbune sumbemân zariŋ.

¹⁷Oi Petero uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Kone-lio arâp zen gamŋâ Simonġât mirânjâ kârum âim muyagem mirâ sombemân kirâwe. ¹⁸Kinŋâ mâsikâm sâwe, “Simonj, kutŋâ nġai Petero, zâk mirâ ziren tap?” ¹⁹Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Kaapumŋâ itâ sâm dukuip, “A karâmbut gamŋâ gâ kârugige, gât ko gâ geimŋâ zen sot âibam kenġât mân upan. ²⁰A zo nânjâ sângonzânġua ge.”

²¹Oi Peteronjâ den zo nângâmŋâ zengâren geimŋâ sâip, “Wangât

nâgâren ge?" ²² Sâi a zinjâ dukuwe, "Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap târârak ândimap. Yuda a zen zâkkât nângâne a âlipnâ opmap. Sumbem kore a nâinjâ zâkkâren âsagem gâ mirânjan diigim arindâ diŋgâ nângâbapkât sâip," ²³ Yatâ sâne Peteronâ nângâm sâi mirin zâine nalem zingip. Haŋsâi zâk sot Yope kamânân goknâ a nâmbutnâ zen sot âiwe.

Peteronâ Koneliogât mirin zâim den sâim dâzângoip.

²⁴ Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a ambârâpnâ sot bukurâpnâ minduzingip mambâtzingâm tatne gawe. ²⁵ Gamnâ Petero zâkkât mirin zari Konelio zâk kiŋ topnjan gei zem mâpâseip. ²⁶ Zei Peteronâ mem zaatnâ itâ sâim dukuip, "Zaat. Nâ a, gâ yatâ." ²⁷ Yatâ sâim mirâ umnjan âim a ambân kâmut patâ muyagezingâm itâ sâim dâzângoip, ²⁸ "Zen Yuda a nengât topniŋâ nângâme. Nen a kamân nâin goknâ zen sot buku opnâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den nâinjâ mâtâp zo doonjoi ziap. Nâ ko Anutonâ zingiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutonâ umanân nîi zuu bâliŋâ sot mân nininjâ buranjoosot saam pâi gei tirâpnogip. ²⁹ Zorat a zinjâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nângânâ."

³⁰ Yatâ sâi Konelionâ itâ sâim dukuip, "Sirâm kimembut ombenjan mirâ oi nâ mirin tap ninâu sâim ta a nâi hâmbânâ âsaknâjoot nâgâren muyagem itâ sâim dâtnogip, ³¹ "Konelio, Anutonâ ninâuŋâ sot orot mâmegâ nângi âlip uap. ³² Zorat gâ Yope kamânân a sângonzângona âi Simon, kutnâ nâi Petero, zâk diim gabi. A nâi bâu sâkziŋ lâkum tuumap, kutnâ Simon, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirânâ saru sâtnjan taap."

³³ Oi nâ zorat a sângonzângua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutonâ den dâgogip, zo sâna nângânatkât Anutugât mâtenjan mindum ten."

Peteronâ Konelio sot arâpnâ singi âlip sâim dâzângoip.

³⁴ Petero zâk topkwapnâ itâ sâim dâzângoip, "Itârân nâ itâ ek nângan. Anutu zâk a kâmut nâi buku otzingâm a kâmut nâin kândâtzingom mân opmap. ³⁵ A kâmutnâ kâmutnâ zengâren gâbâ nâmbutnandâ hurâtkwapnâ târârak ândine, zengât nângi âlip opmap.

³⁶ Anutu zâk Isirae a den ningip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a nengât Kembu. Anutonâ zâk sângongoi gem lumbenagât den dâtnângoip, zo nânge. ³⁷ Yohane zâk too sanjonzingâbapkât den dâzângoip, narâk zoren Yesugât den singi âlip zo Galilaia hânân topkwâi Yudaia hânân arip. ³⁸ Oi Yesu, Nasarete kamânân goknâ zo ko Anutonâ imbanâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatzingip. Oi a ambân Satanjâ saazingip, zo aksik olanzingip. Anutonâ tângoi nep zo tuugip. ³⁹ Oi Yuda a nengât hânân sot Yerusalem kamânân kut nâi nâi tuum arip, zo ek nângâwen. Oi a sâtnâ zinj gâsum poru nagân kune moip. ⁴⁰⁻⁴¹ Mom ze sirâm karâmbut oi Anutonâ kwagân gâbâ mânggeip. Mânggei nengâren âsageningip. Zorat mârurnjan Anutu zâk singi kwatningip. A nâmbutnâ zengâren mân âsagei igâwe. Zâk mumunjan gâbâ âsagei nalem sot too ârândân niwen.

⁴² Oi Anutonâ Yesu a mumunâ sot gwâlâ nengât den sâim kwâkâkwâkân a kwânângip. Oi nen den zo a ambân dâzângonatkât nep diŋ sâim ningip.

43 Oi a zinj nângâm pâlâtâj kwâkñangâbi zo, zengât tosa gulipkubap. Den zo Propete zinj sapsun nanjâwe.”

Tirik Kaapumjâ a hân nâin gokjâ zengâren geip.

44 Petero zâk den yatâ sâam kiri nângâm tarâwe aksik zengâren Tirik Kaapum gem gâip. 45 Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuñâ a hân nâin gokjâ Tirik Kaapum zingip, zo ekjâ imbanjâziñ bunj oip. 46 A hân nâin gokjâ, zen den gându uñakjâ sâam Anutu sâam âlip kwâkñangâwe. 47 Oi Peteronjâ itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik Kaapum âsagezingap. Zorat too sanjonsanjon zo a zinj anjân kârâne mân dâp upap.” 48 Yatâ sâi zinjâ Yesu Kristogât korân sâam too sanjonzingâwe. Too sanjonzingâne Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

11

Yesusalem kamânân Peteronjâ den sinji sâam dâzângoi.

1 Aposolo nâmbutjâ sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân nâin gokjandâ Anutugât den nângâm luwe, zorat sinji nângâwe. 2 Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutjâ Mosegât gurumin den zorik zimbapkât kâtigiwe, a zo zinjâ Petero oip, zorat nângâne mân dâp oip. 3 Oi Petero itâ sâam dukuwe, “Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwâranjâwe, zen sot den op nalem nein?”

4 Oi Peteronjâ kut nâi nâi âsageip, zorat topñan gâbâ itâ sâam dâzângom nanjip, 5 “Nâ Yope kamânân ninâu sâam ândim uman itâ egâwan. Isen patâ nâi muruk toren toren kimembut saam sumbêmân gâbâ pane gem umnâ

topñan zeip. 6 Gem gâi umñan itâ egâwan. Zuu top top, kamângât sot ulin, mulum mot sot nii umñan ziwe. 7 Oi nâgâren den nâi itâ gâip, ‘Petero, gâ zaat kom gaam ne.’ 8 Oi nânjâ sâawan, ‘Kembu, yatâ bunjâ. Zuu bâliñâ mo mân nininâ mân nemân.’ 9 Yatâ sa sumbêmân gâbâ den zagâtñâ itâ muyageip, ‘Anutuñâ kut nâi nâi zo âlipñâ sap, zo gâñâ ekñâ bâliñâ mân sâban.’ 10 Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenñoot sumbêmân zari. 11 Kut nâi nâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâziñâ zâk sângonzângoi gawe. 12 Gane Kaapumjâ itâ sâam dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam kenjât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Ai takâm kâwali a sâtnâ, zâkkât mirin zâiwen. 13 Zarindâ den sinji itâ sâam dâtnângoi, ‘Nâgât mirin sumbem a nâinâ muyagem kin itâ sâam dâtnogip, “Gâ Yope kamânân kore a sângonzângona âi Simon, kutñâ nâi Petero diim gabi. 14 Zâknâ gamñâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembugât sinji upigât den dâzângobap.” ’ 15 Oi nâ sinji âlipñâ dâzângua mârum Tirik Kaapum nenjâren geip, zo yatik zengâren geip. 16 Oi nâ zo ekñâ Yesunâ den dâtnângoi, zo nângâwan. Den zo itâ, ‘Yohanenâ too sanjonzingip. Nânjâ ko Tirik Kaapum sanjonzingâbat.’ 17 Oi nen Kembuniñâ Yesu Kristo nângâm pâlâtâj kwâindâ Kaapumjâ ningip, zo yatik zen utne zingip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâkñangâbam?”

18 Yatâ sâam dâzângoi nângâmñâ umziñ diim gei Anutu sâam âlip kwâkñangâm itâ sâwe, “Opon, Anutuñâ a kamân nâin gok umziñ melânji ândiandij kâtikkât sinji upigât kwatziñgip.”

Den sinji âlip Antiokia kamânân arip.

¹⁹ Setepano komnâ Yesugât kâmut zângonetâ sijsururu op kamân toren toren âiwe. Nâmbutnandâ Poinike, Kipiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zorik sinji âlip dâzângom ândiwe. ²⁰ Oi Kipiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimnâ hân nâin gok Kembu Yesugât den sinji dâzângowe. ²¹ Oi Kembunâ imbanâ zinjgi a ambân donbep patâ zen den sinji âlipnâ nângâm umziñ melân Kembu nângâm pâlâtân kwâknangâwe.

²² Zorat den sinji Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sângongune Antiokia kamânân arip. ²³ Âi takâmñâ Kembunâ kubikziñgip, zo ekñâ umñâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtân op kâtigem kinbigât den dâzângoip. ²⁴ Banaba zâk a âlipnâ sot nângâm pâlâtânoot. Tirik Kaapumñâ umñan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân donbep zen Kembugât a urâwe.

²⁵ Oi Banaba zâk Saulo muyag-ibam Taso kamânân arip. ²⁶ Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon patâ nâigât umñan zoren Yesugât kâmut zengât minduminduyân a donbep Yesugât den sinji dâzângom ândiwet. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo zengât kutziñâ Kristo a sâm muyagiwe.

Kât pane arip.

²⁷ Narâk zoren Propete nâmbutnâ zen Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân âiwe. ²⁸ Oi zengâren gâbâ a nâi kutnâ Agabo. Zâk Kaapumñâ oknangi hân dâp pu patâ muyag-ibap, zorat den kânñan sâip. (Roma zengât a kutâ Klaudio ândeï pu zo âsageip.) ²⁹ Oi Yesugât kâmut zen den so nângâm

kât zemziñgip dâp mindumñâ Yudaia hânân bukurâpziñ ândiwe, zengâren pane âibapkât sâwe. ³⁰ Oi kât muyagiwe, zo Banaba sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi Yesugât kâmut, zengât galem a ziñgâwet.

12

Herodenâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.

¹ Narâk zoren a kutâ Herodenâ Yesugât kâmut a nâmbut zângom tâk namin zâambarip. ² Oi zâknâ sâi arâpnâ Yohanegât âtânâ Yakobo gâsum sâunâ kârâne moip. ³⁻⁴ Yatâ oi Yuda a zen ekñâ umziñ âlip oi Herodenâ zo ekñâ sâi arâpnâ zen Petero gâsune Yuda zengât kendon nâi kutnâ Pasowa mâte oi tâk namin pane kâwali a kiin nâmburân kânok, zen galem upigât sâm ziñgip. Herodenâ itâ nângip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga a mâteziñan sa kumbi.” ⁵ Oi Petero zâk tâk namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbân zâkkât op Anutugâren ninâu sâmarâwe.

Sumbem a nâinñâ Petero muyagenangip.

⁶ Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpzângom kumbatkât sâip, nâtik zoren kâwali a zagât ziknâ Petero tâk kâtiknâ zagât saam galem op mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutnâ, zen namâ mâtâbân galem kirâwe. ⁷ Oi Kembugât sumbem a nâi namâ kâligen muyagem kiri âsaknandâ namâ umñan âsagei sumbem anâ Petero gângemunñan gâsum mângimñâ sâip, “Kek zaat.” Sâi tâk kâtik Petero bikñan tâip, zo siksâm geip. ⁸ Oi sumbem anâ itâ sâm dukui, “Inzatkâ lapnâ kipâkegâ mem pâna giarik.” Yatâ oi sumbem anâ du zagâtnâ sâm dukui, “Hâmbâgâ pâna giari molini.” ⁹ Sâi Peteronâ molim âimñâ itâ nângip, “Zi uman eksan.”

Sumbem anâ oip, zo nânġi yennâ oip. ¹⁰ Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp patin takitâ hânġi zo ziknâk mem pam kirip. Oi geim mâtâbân mâik nâi âimnâ sumbem a zorân pamnâ buŋ op arip.

¹¹ Oi Petero zâk nânġânânġânâ pâronġsâi itâ sâip, “Zi nânġan. Kembu zâk sumbem a sânġongoi Herode sot Yuda a, zengât bitziŋan ġâbâ mâkânigap.” ¹² Yatâ nânġâm âim Yohane Mareko, zâkkât mamnâ Maria, zâkkât mirin takip. Zoren a ambân donbepnâ mindum ninâu sâm tarâwe. ¹³ Oi Peteronâ mirâ hânġiyân âi kom kiri kom ambân nâi kutnâ Rode, zâk nânġânâ kwap sâmnâ ġâip. ¹⁴ Gamnâ Peterogât diŋ tobat nânġâm sâtâre op hânġi mân mem pam âburem mirâ kâligen âimnâ Petero ga kinzap sâm dâzânġoip. ¹⁵ Yatâ sâm dâzânġoi nânġâm sâwe, “Ġâ umġâ gulip uap.” Zâknâ ko kâtigem sâip, “Zâk perâknâk ga kinzap.” Sâi zen sâwe, “Zo zâkkât sumbem anandâ ga kinzap.”

¹⁶ Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam ziknâ eknâ imbanâziŋ buŋ oip. ¹⁷ Oi zen den birâbigât biknandâ dâp oi den birâne Kembunâ tâk namin ġâbâ olaŋ diim ġâip, zorat den sinġi dâzânġoip. Dâzânġomnâ sâip, “Yakobo sot buku nâmbut nâġât den sinġi dâzânġonek.” Ya sâm dâzânġomnâ zâmbam muluknem nân tik arip.

Anutuŋâ Herode hâuŋâ pindip.

¹⁸ Haŋsâi kâwali a zen Petero kârumnâ dap op buŋ uap sâmnâ kwagâwe. ¹⁹ Oi Herodenâ kârum muyagibigât sâi kârumnâ mân muyagine kâwali a zen Petero galem urâwe, zo zânġone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm Kaisarea kamânân âi ândeip.

²⁰ Herode zâk narâk zoren Tiro Sidon kamân zagât zengât

kâsa otziŋġip. Oi kamân zorat mâirâpnâ zen mindum den sâm kubiknam Herodeġât a sâtnâ nâi kutnâ Bilasto den dukune buku otziŋġip. Zen Herodeġât hânân nalem memarâwe, zo buŋ opapkât lumbenâ den dukuwe.

²¹ Oi Herode zâk den mâburem dâzânġobapkât narâk mâte oi Herode zâk hâmbâ neule âlipnâ pam a kutâġât tâtatnjan tap a ambân den dâzânġoip. ²² Den dâzânġoi a aksik den kwamit patâ sâm itâ sâwe, “Den zo a den buŋâ. A zo Kembu patâ.” ²³ Herode zâk den zo nânġâm mân kwâkâziŋġipkât Kembuġât sumbem a nânġânâ zorenâk koip. Oi nane ziŋâ umnjan bagim zine moip.

²⁴ Anutuġât denġâ ko lâmbatnâ laŋ kârâm sambâlem zeip.

²⁵ Oi Banaba sot Saulo zet Yesuġât kâmut Antiokia kamânân ândiwe, ziŋâ nep diŋ sâm zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum nanġâm Antiokia kamânân âburiram Yohane Mareko diiġitâ ârândânġ âiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet sinġi âlip nebân âiwet.

¹ Antiokia kamânân Yesuġât kâmut, zengâren Propete nâmbutnâ ândiwe. Kutziŋâ itâ Banaba sot Simon (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene kamânân goknâ sot a nâi kutnâ Manaen. Zâk a kutâ Herode tâlanâ. Zet ârândânġ ândim lâmbarâwet. Oi nâi Saulo. ² Oi sirâm nân zen mindum Anutu mâtâsinam nalem birâm mâtâsem ândine Tirik Kaapumnâ den itâ sâm dâzânġoip, “Zen Banaba sot Saulo nep diŋ sâm zikâwan, zo tuubotkât sânġonzâkonek.” ³ Sâi nalem birâm ninâu sâmnâ bitziŋâ

kâukziknjan pam sângonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den sinji.

⁴ Tirik Kaapumnâ yatâ opnâ sângonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru sâtñan âi takâwet. Zo takâm wangâyân zâim âi Kapiro hân saru tânâmñan âi takâwet. ⁵ Oi zoren kamân patâ kutnâ Salami, zoren âi takâm Yuda a zengât mápâmâpâse namin zâi Anutugât den sinji âlip sâi dâzângowet. Yohane Mareko zâk zet sot âim betziknjan mem ândeip.

⁶ Oi hân torengen gâbâ gamnâ Papo kamânân takâwe. Zo gam Yuda a nâi, kware a sot propete sarânâ ândeip, kutnâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe. ⁷ A zâk galem a nâi kutnâ Seregio Paulo zâk sot pâlâtân op ândeip. Oi Seregio Paulo zâk a nângânângânoot. Zâk Anutugât den nângâbapkât Paulo sot Banaba diiziki mirânjan zâiwet. ⁸ Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâknâ Saulo sot Banaba kâsa otzikip. Galem a zâk sinji âlipnâ mân nângâbapkât sâip.

⁹ Yatâ oi Saulo, kutnâ nâi Paulo sâmarâwe, zâkkât umñan Tirik Kaapum piksâi Elima itâ sâi dukui, ¹⁰ “Satangât nannâ, gâ. Gâ kut nâi nâi târârak, zorat kâsanâ. Umgan sarâ sot bâlinâ piksâm ziap. Gâ Anutugât mâtâp târârak zo doongumat. Zo narâk ikâ zoren birâban? ¹¹ Zorat Kembu imbanânangât kulem ikpan. Gâ sinjâ nâtâtik kâri narâk ziren âsaknâ mân ek ândiban.” Yatâ sâi zorenâk sinjâ nâtâtik kâri gâsum birâbirâ op a nâi bikñan gâsum diibapkât sâip. ¹² Âsagei galem a zo eknâ Kembangât sinji âlip, zorat nângi imbanâ oi nângâm pâlâtân kwâip.

Paulonâ Antiokia kamân nâin, zoren âim sinji âlip sâi dâzângoip.

¹³ Paulo sot arâpnâ zen Papo kamân birâm wangâyân zâimnâ âim Pampilia hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem kamânân âbureip. ¹⁴ Oi zen ko Perege kamânân gâbâ âimnâ Pisia hânân Antiokia kamân nâin, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zengât kendon oi mápâmâpâse namin zâi tarâwe. ¹⁵ Oi mápâmâpâse namâ galem a zen gurumin den sot Propete a zengât ekabân den sâlâpkumnâ itâ dâzângowe, “A bukuzatniñâ zekâren den nâi ziap oi ko sâitâ nângânâ.”

¹⁶ Sâne Paulo zâk zaatnâ hiriñsâbigât bikñandâ dâp opnâ itâ sâi dâzângoip, “Isirae a sot a nâmbutnâ Anutu mápâsime, zen aksik den dâzângua nângânek. ¹⁷ Isirae nenngât Anutu, zâk sâkurâpninâ gâsum sâlâpzângone Aigitâ hânân âi ândim kâmut patâ urâwe. Anutugât imbanânandâ zobâ diizingâm gâip. ¹⁸ Oi zen hân a mân ândiândinjan diizingâm ândei kendon patâ 40 âkip. Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâzingâmâip. ¹⁹ Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zângomnâ hân zo sâkurâpniñ zinggi zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe. ²⁰ Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den kubikkubik a muyagezingi ândine Propete Samue âsageip.

²¹ Narâk zoren a kutâgât sâne Anutunâ Benyamin kiurâp zengâren gâbâ Kisi nannâ Saulu zingip. Zâknâ a kutâ op galem zângoi kendon patâ 40 yatâ ândiwe. ²² Oi Anutunâ zâk kâbakñei zâkkât gebâknjan Dawidi a kutâ kwânângip. Oi zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât nannâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipnâ uap. Nep diñ sâi pindâbat, zo tuum nanngâbap.’

²³ Oi Dawidigât kiurâpnâ zengâren gâbâ Isirae a nenngât kubikkubik a muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât Anutuñâ sâi Yesu âsageip.

²⁴ Yesuñâ nep topkwap mân tuugi Yohaneñâ Isirae a ambân umziñ melânne too sângonzingâbapkât dâzângom ândeip. Zo yatâ a ambân kubikziñgip. ²⁵ Oi Yohane zâk nep zo tuum nangâm itâ sâip, 'Nâgât itâ sâme. A gâbapkât sâme, zo nâ. Nâ a zo bunâ. Zikñâ bet gam taap. Zâk patâ oi nânâ zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân dâp upap.'

²⁶ A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutñâ Anutu mâpâsime, nânâ den sa nângânek. Kubikubik den zi nenngât op geip, ziap. ²⁷ Yerusalem mâirâp sot a sâtnâ ziñâ Yesu ekñâ topñâ mân nângâm mumbapkât sâwe. Zen yatâ utnetâ Propete a zengât den kânñan sâsân kendon dâp sâlâpkume, den zo kâtigeip. ²⁸ Zen Yesu tosanngât kârum mân muyagem lañ sâne Pilatonâ koi moip. ²⁹ Oi Kembedgât ekabân den zeip, zo op nangâm poru nagân gâbâ mâkâm kât mâtâpñan âi parâwe. ³⁰ Ka Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaarip. ³¹ Oi zâk sot Galilaia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârândân âiwe, zengâren sirâm nâmbutñan muyageziñgâm ândeip. Muyagei igâwe, zen ko zâkkât sinji sâsân a opñâ a ambân dâzângom ândie.

³² Nen umâlep den dâzângonam gen. Anutuñâ sâkurâpniñâ kut nâi nâi sinji dâzângoip, zorat bonñâ âsagiap. ³³ Anutuñâ Yesu mângei nenngâren bonñâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzângonam gen. Psalm danñon zagât, zoren den itâ kulemguwe, 'Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpogon.'

³⁴ Yesu mumuñan gâbâ mângei zaarip. Oi Yesu zâk mân mom

alâgibap, zorat Anutuñâ den itâ sâip,

'Nâ Dawidigât sinji sâwan, zorat bonñâ zinziñ kâtik, zo zingâbat.'

³⁵ Oi Psalm ekabân den nâi itâ ziap, 'Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.'

³⁶ Dawidigât nângâme. Zâk Anutuñâ nep diñ sâm pindip, zo arâp zengâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zengât kwagân hângune alâgeip. ³⁷ Ka Dawidigât kiunñâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaarip."

³⁸ Yatâ sâmñâ Paulonâ itâ sâm dâzângoip, "A bukurâpnâ, dâzângua nângânek. Bâliñâ guligulipkuñ, zo a zorân muyageipkât zorat den mâte otziñgop. ³⁹ Mosegât gurumin den, zo bâliñâziñ gulipkubam oseip. Yesugâren nângâm pâlatân kwatne bâliñâziñâ zo gulipkubap. ⁴⁰ Propete zengâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzânguan,

⁴¹ 'A zen den nângâm kwâkâkwâkñâ zengâren nep top nâi tuubat. Ziñâ zorat nângâne bon buñ upap. Zen kut nâi zo ekñâ kwakñâ mumbi.'

⁴² Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon nâin yatik dâzângobobotkât sâwe. ⁴³ Oi minduminduyân gâbâ gem Yuda a donjep sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo sot Banaba zet zen Anutugât lumbeñan ândibigât dâzângowet.

⁴⁴ Bet kendon nâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topñâ topñâ zen aksik minduyangâm Anutugât den nângânam gawe. ⁴⁵ Mindum gane Yuda a ziñâ zingitñâ nângâm bâliñ kwatziñgâm Paulogât den mem gei kwarâwe. Oi sâm bâliñ kwâkñangâwe.

Paulonjâ Yuda a kândâtzângom hân nâin goknjâ sinji âlip dâzângoip.

⁴⁶ Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den kengât buñâ itâ sâmbâm dâzângowet, “Yuda a zen Anutugât den kândom dâzângonatkat sâsân. Ka Yuda a zen kândâtkomnjâ ândiândigât sinji mân utnatkât se, gât ko zâmbamnjâ hân nâin gok zen sinji âlip dâzângonat.” ⁴⁷ Kembu zâk zorat itâ sâmbâm dâtnângoip, “Zen hân toren toren a zengât âsaknjâ zâmbarâwan. Oi a zen Anutugât mâtâp eknjâ zoren âi ândibi.” ⁴⁸ Yatâ sâitâ hân nâin goknjâ zen den zo nângâm umziñ âlip oi Kembugât den sâmbâm bâbalañ kwârâwe. Oi ândiândi kâtikkât sinji urâwe, zen den zo nângâne bon oip. ⁴⁹ Oi hân zoren Kembugât den lañ kârâm arip.

⁵⁰ Yuda a zinjâ kamân zorat a sâtñâ sot ambân sikumziñoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzângone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa otzikâm molizikâne âiwet. ⁵¹ Âiram kinzikñan gwapgwap tuugitâ gei kândâtzângom Ikonioñ kamânân âiwet. ⁵² Aritâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziñan Tirik Kaapum piksâm zeî sâtâre kwâkñan ândiwe.

14

Ikonioñ kamânân den sinji âlip sâwet.

¹ Oi Ikonioñ kamânân takâm yatigâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâimnjâ sinji âlipnjâ imbanjâñoot sâmbâm dâzângowet. Dâzângoitâ Yuda a sot hân nâin gok donjbeñjâ Yesugât kâmut urâwe.

² Yuda a nâmbutnjâ zen ko sinji âlip zo kândâtkom a hân nâin goknjâ den dâzângonetâ Kristogât kâmut kâsa otzîngâwe. ³ Zet zoren narâk kêrep ândim

Kembugâren nângâm pâlâtân kwap sinji âlip kengât buñ sâmbâm ândiwet. Kembuñâ imbanjâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet. ⁴ Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutnjâ zen Yuda zengât a utne nâmbutnjâ zen Aposolo zekât a urâwe. ⁵ Oi Yuda a sot hân nâin goknjâ zen Aposolo kâtñâ zâkonat sâmbâm mindum gawe. ⁶⁻⁷ Gâne nângâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den sinji âlip dâzângom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.

⁸ Listera kamânân a nâi tâip. Zâk kin toren toren mom zeip. Zâk mam kâmbonjan gâbâ zo yatâ muyagem mân lân âim gâmâip. ⁹ Zâk zo zem tâi Paulonjâ den sinji âlip sâi ek tâi Paulonjâ eknjâ itâ nângip, “A zo sâkñâ âlip upapkât nângâm pâlâtân âlip zemjângap.” ¹⁰ Yatâ nângâm den kâtik itâ sâmbâm dukui, “Gâ kinjandâ lân zaat kin.” Sâi a zo pirindiñ zaat âim gâip.

¹¹ Oi a kâmut patâ zen Paulonjâ sen mârât kulem tuugip, zo eknjâ Likaonia denân itâ sâwe, “Bem zagât zet a osetniñan ga ândiabot.”

¹² Oi Banaba zâk bem nâi kutñâ Dia, zâkkât kutñâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsân a oipkât bem nâigât kutñâ Hemesi pindâwe.

¹³ Kamân zoren Diagât namâ nâi kirip. Namâ zorat galem anjâ, zâkñâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a zinjâ aksik a zagât, zekât sinji makau kom unam urâwe.

¹⁴ Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nângâm pârâkpam hâmbâzik mem ginbololoñ mem a osetziñan âim den kwamit patâ itâ sâwet, ¹⁵ “O a ambân, zen dap ue? Net a yennâ, zen yatâ. Net den sinji âlipnjâ dâzângoram get. Zen Bem lopio sot kut nâi nâi bon buñ

zo kândâtzângom Anutu, ândiândi marijâ, zâkkât den nângâbigât sâmet. Zâknâ hân sot sumbem sot saru sot kut nâi nâi top topnâ muyageziŋip.

16-17 Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nângâziŋgi umziŋaŋgât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziŋgit mân kubikziŋip. Topnâ nângâbigât buku otziŋgâm sâi map sot maanâ sambe muyageziŋgi nem seronjkwap ândiwe.”

18 A zagât zo den zo yatâ sâmŋâ kwâkâziŋgâm den imbanâ sâitâ zekât siŋgi nalem unat sâm urâwe, zo birâwe.

Paulo kâtnâ kuwe.

19 Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonioŋ kamânân gâbâ Yuda a nâmbutnâ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sâm saam Paulo kâtnâ kuwe. Kune mom zei muap sâm diim kamân ginjan gei parâwe. 20 Oi zoren zei Yesugât kâmut zen gam haamgum kine Paulonâ zaat kamânân arip.

Haŋsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwe. 21 Oi kamân zoren den siŋgi âlip sâitâ a ambân donbep patâ zen nângâm Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwe, zorik puriksâm Listera, Ikonioŋ sot Antiokia kamânân âburem gawet. 22 Antiokia kamânân gamnâ Yesugât kâmut nângâm kâtigibigât den dâzângomnâ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkjan ândim Anutu um topnan ândiândiŋ, zoren takânat.” 23 Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpzângom nalem birâmŋâ zengât opnâ Kembugâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkjanŋâwe. Oi Aposolo zet Kembu zâkkâren zâambarâwet.

24 Oi Pisidia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet. 25 Zoren takâm Perege kamânân den siŋgi âlip dâzângomnâ Atalia kamânân

geiwe. 26 Zoren gei wanŋâyân zâim âim Antiokia kamânân âiwe. Kamân zoren mârûmŋan Yesugât kâmut zen Anutugât um lumbenjan zâpan nep diŋ sâm zikâne nep topkwap tuum âiwe. 27 Zoren takâmŋâ a ambân minduziŋgâm Anutuŋâ galem otzikâm hân nâin goknâ mâtâp mem ziŋgi nângâm pâlâtânziŋoot urâwe, zorat den ziŋgi sâm dâzângowet. 28 Narâk kârep zo Yesugât kâmut zen sot ândiwe.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwe.

1 Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutnâ Antiokia kamânân gam Yesugât kâmut itâ sâm dâzângom ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den mân lum kwabâ mân kwaranŋâbi zo ko Kembugât siŋgi mân upi.” 2 Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyanŋâwe. Yatâ op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutnâ ziŋâ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât galem a Yerusalem kamânân ândiwe, zengâren den zo mem âibi.”

3 Yatâ sânetâ Yesugât kâmut ziŋâ Paulo sot Banaba sot a nâmbut sâŋgonzângone âiwe. Âimnâ Poinike sot Samaria hânân kamânŋâ kamânŋâ a hân nâin goknâ ziŋ Anutugât a urâwe, zorat den siŋgi dâzângom âiwe. Dâzângone Yesugât kâmut zen nângâm umâlep patâ urâwe.

4 Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesugât kâmut sot zengât galem a, zen sâm sâtâre otziŋgâwe. Anutuŋâ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat den siŋgi dâzângowe. 5 Den siŋgi zo dâzângone Yesugât kâmurân a nâmbutnâ Parisaio zengât kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân nâin goknâ zen kwabâ

kwarangâbi. Oi zen Mosegât gurumin den lubigât sâmbâ dzângobi. Zen zo yatâ mân utne Yesugât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteronjâ den sâmbâ dzângoip.

⁶ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât a sâtnjâ, zen den zo sâmbâ minduwe. ⁷ Mindumnjâ den âragune ko Peteronjâ zatnjâ itâ sâmbâ dzângoip, “A bukurâpnâ, a hân njâin gok sinji âlip dzângowan, zo Anutuñjâ mâruman nâ gâsum sâlâpnoji dzângua nângâm Yesugât kâmut urâwe, zo nânge. ⁸ Oi Anutu zâk a umziñ ekmap, zâknjâ Yuda nen Tirik Kaapum niñgip, yatigâk a hân njâin goknjâ zinjî igâwen. ⁹ Zen zâk nângâm pâlâtâñ kwatne umziñ sanjon kubik, nen otniñgip, zo yatik otziñgip. ¹⁰ Zen wangât Anutu walânam ue? Kut njâi njâi yâmbâtnjâ zo nen sot sâkurâpniñjâ lum osiwen. Zo yatigâk hân njâin gok Yesugât kâmut zengât kwâkziñan pânat sâmbâ se? ¹¹ Yatâ buñjâ. Nen itâ nângen. Yuda a sot hân njâin goknjâ Kembu Yesu um lâklâknjâgât op zâkkât sinji uen.”

¹² Yatâ sâi a kâmut mindum tarâwe, zen aksik den zo nângâm den buñ tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo zet Anutuñjâ nepziknjâ galem op hân njâin zengâren kulem top top tuugip, zorat den sinji otziñgâwet.

Yakobonjâ den sâmbâ dzângoip.

¹³ Zet dzângom nanjîtâ Yakobonjâ den itâ sâmbâ dzângoip, “A bukurâp, den sa nângânek. ¹⁴ Mâruman Anutuñjâ hân njâin gok zengâren gâbâ kâmut njâi zâkkât sinji upigât diiziñgip. Zorat sinji Simonjâ sâi nângen. ¹⁵ Zorat Propete zengât ekabân Kembangât den njâi itâ ziap,

¹⁶ ‘Nânjâ gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap, zo kubikpat.

¹⁷ Sinjtnjâ sândum kubik tuubat. Oi a ambân zen Kembu noonsâm kârunim mâte ot-nibi. Hân njâin goknjâ zen nâgât sinji sâwan, zen yatik upi. ¹⁸ Kembu zâk den yatik sâip. Zo mâruman sâmbâ muyageip.’

¹⁹ Oi zorat nânjâ itâ san. Niñjâ hân njâin goknjâ zen Anutuñjâ a upi, zen kut njâi njâi yâmbâtnjâ mân zingânat. ²⁰ Ka zen nalem bem mo lopiogât sinji kwatne zo mân nimbi. Ap ambin zet mân birayangâbabot. Zuu bâu gilâm sot sunum gilâmñoot zo mân nimbi. Kut njâi njâi zo birâbigât ekap kulemgum zingânat. ²¹ Mosegât gurumin den zo mâruman gâbâ sâkurâpniñandâ topkwap kamân dâp mâpâmâpâse namin sâlâpkum nângâm ândimen sot zâkkât den zo kamân dâpniñ sâmbâ gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

²² Oi Aposolo sot a sâtnjâ sot Yesugât a kâmut, zen zorat nângâne dâp oi zengâren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Njâi kutnjâ Yuda, kutnjâ njâi Basaba sot a njâi kutnjâ Sila. Zet Yesugât kâmurân a sâtnjâ urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot ârândâñ Antiokia kamânân âibigât sângonzâkowe. ²³ Oi ekap njâi itâ kulemgum zikâne mem âiwet.

“O bukurâpniñjâ, bukurâpziñjâ Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum pen. Oi hân njâin gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân ândie, zengât sâtâre opnjâ ekap zi pen. ²⁴ Nen mân nângindâ ziren gabâ a nâmbutnjâ zengâren gam den njâi dzângone kwakmak urâwe. ²⁵ Yatâ utnetâ nen nângâm umniñ kânok oi a zagât mem

sâlâpzâkoindâ bukuzatniñâ Paulo sot Banaba zet sot zengâren ge. ²⁶ Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât opñâ ândiândizikñâ buñ upapkât mân kengât op nebân âiwet. ²⁷ Oi zagât Yuda sot Sila sângonzâkoindâ ekabân den ziap, zo lâuzikñan gâbâ nângâbi. ²⁸ Tirik Kaapum sot nen nângâm kut ñâi ñâi yâmbâtñan mân târokwâtnat. Zo yatâ zo ko zingânam sen, zo itâ. ²⁹ Zen nalem bem lopigât sinji sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu gilâmziñoot mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbabot. Zen den zo lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

³⁰ Oi a ambân kâmut, zen a zo sângonzângone Âiwe. Âim Antiokia kamânân takâm Yesugât kâmut minduzingâm ekap zo zingâwe. ³¹ Zingâne mem sâlâpkum nângâm umziñ âlip oip. ³² Oi Yuda sot Sila zet Propete ândiwetñâ den donbep sâm dâzângoitâ a ambân umziñ âlip oi Kembugât den luyân kâtigiwe. ³³ Oi narâk ñâi zet zen sot ândimñâ âiram oitâ bukurâpzik zen um lumbe den dâzâkom sângonzâkone âburiwet. ³⁴ Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Pauloñâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

³⁵ Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a donbep zen Kembugât den a ambân dâzângom ândiwe. ³⁶ Ândim Pauloñâ Banaba itâ sâm dukuip, “Net kamânñâ kamânñâ âim Kembugât den dâzângowet, zoren âim bukurâpniñâ dap yatâ ândie, zo âi zingit nângârat.” ³⁷ Yatâ sâi Banaba zâk Yohane

Mareko diinjantâ ârândâñ âibigât sâip. ³⁸ Mareko zâk mârûm zet sot âim Pampilia hânân zâpamñâ âbureipkât Pauloñâ zâk sot âibam nângi mân dâp oip. ³⁹ Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpagom Banaba zâk Mareko diim wangâyân zâim Kipiro hânân âiwet. ⁴⁰ Pauloñâ ko Sila gâsui Yesugât a kâmut zingâ Kembuñâ galemzik upap sâm zâpane âiwet. ⁴¹ Âimñâ Siria sot Kilikia hânân kamânñâ kamânñâ Yesugât kâmut sâm kâtikñan kwatziñgâwet.

16

Paulo Listera kamânân âi Timoteo diigi âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet âimñâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a ñâi ândeip, kutñâ Timoteo. Mamñâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibânâ Grik a. ² Yesugât kâmut Listera sot Ikonioñ kamânân ândiwe, zen Timoteogât nângâne âlipñâ oi Paulo dukuwe. ³ Dukunetâ Pauloñâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katêp zorat ibânâ Grik a zo nângâwe. Pauloñâ zengât opñâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkñangip. ⁴ Oi Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ ândiwe, zen den Aposolo zing sâm ekabân kulemguwe, zo lubigât dâzângom âiwe. ⁵ Yatâ op tuunetâ Yesugât kâmut kamânñâ kamânñâ, zengâren nep tuum âine nângâm pâlâtânziñ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâm âiwe.

Pauloñâ Makedonia a ñâi egip.

⁶ Oi Asia hânân sinji âlip sâm âinâ sânetâ Tirik Kaapumñâ pâkeko Pirigia sot Galatia hân walâm âiwe. ⁷ Âimñâ Misia hân ginñan takâm Bitinia hânân âinâ

sâne Yesugât Kaapumjâ mân âibigât sâip. ⁸ Oi Misia hân murukjan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru sâtjan tâip. ⁹ Zoren takâm nâtigân Paulonjâ uman nâi itâ egip. Mâkedonia a nâi muyagem itâ sâi dukui, “Zen Makedonia hânân gam tânnângobi.” ¹⁰ Paulonjâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân âi den sinji âlip dâzângonatkât sap.” Yatâ sâi âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nânâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziŋgâwan.)

Lidia Kembugât ambân oip.

¹¹ Oi waŋgâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmjan takâwen. ¹² Haŋsâi waŋgâyân âimnâ Neopoli kamânân takâm waŋgâyân gâbâ gem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo Makedonia hân zoren kamân patâ nâi. Roma a zinjâ kamân marijâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutjâ ândiwen. ¹³ Ândeindâ Yuda a zengât kendon oi kamân âkjan too nâi zeip. Zoren itâ sâi geiwen, “Ziren Yuda a zinjâ ninâu sâme, zorat kabâ nâi ziap mo bunjâ? Gei iknâ.” Yatâ sâi geimjâ ambân mindum tatne muyageziŋgâm ge tapjâ den sinji âlip dâzângowen.

¹⁴ Zengât osetziŋjan ambân nâinjâ Anutu mâpâsem ândeip, kutjâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân gokjâ. Zâknâ sângum neulenoot pâi kwâlâmarâwe. Ambân zo Kembunâ okjanji umjâ pâronjsâi Paulogât den nângâm kwâtâteip. ¹⁵ Oi zikjâ sot a ambârâpnâ too sanjonziŋgindâ itâ sâi dâtnângoip, “Zen nikne nângâm pâlâtâhnoot uangât nâgât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâi kâtigem diiningi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

¹⁶ Narâk zoren ninâu sânan giarindâ kore ambân nâi muyageniŋgip. Ambân zo wâkenjoot ândimjâ a kwâkjan ândim zâibi, zorat topjâ nângâm dâzângoi mâirâpnâ kât sikum ziŋgamarâwe. ¹⁷ Ambân zorânâ muyageniŋgâm nen sot Paulo moliniŋgâm den itâ sâi, “A zi zinjâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembugât mâtâp, zorat dâzângom ândie.” ¹⁸ Den zoric sirâmjâ sirâmjâ sâi zari Paulo den zo nângâm âkonzigi âburem wâke itâ sâi dukui, “Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umjan gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi takâm arip.

¹⁹ Oi ambân zo patârâpnâ zen kât sikum memarâwe, zorat mâtâp dooŋgoip, zo nângâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtjâ mâteziŋjan zâparâwe. ²⁰ Zâpanjâ Roma a sâtjâ itâ sâi dâzângowe, “Zet Yuda anâ nenjât kamânân gam den sâitâ bâliŋjâ uap. ²¹ Zet mân orotjâ upi sâi ândiabot. Roma a nenjâren yatâ zo mân upmen, zo uabot.” ²² Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nângâzikâne a sâtjâ zinjâ sâne kâwali a zinjâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe. ²³ Doŋbep lapitzikâm tâk namin zâpamjâ galem a zâk hângi dooŋgum dâŋ galem otzikâbapkat dukuwe. ²⁴ Dukune tâk namâ tânâmjan umjâ nâin, zoren zâpam kinzikjâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem anâ Kembugât a oip.

²⁵ Nâtik tânâmjan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nângâm tarâwe. ²⁶ Oi wâriŋ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâronjsâip. Oi tâk namin tarâwe, zengât bitziŋjan tâk olaiyanjip. ²⁷ Oi tâk namâ

galem a, zâk umanân gâbâ nânghâm zaat egi mâtâp pâronjsâm kiri tâk namâ a âim nanje sâm petjan zemba sâmbum sâknâ tâmbetkubam oip. ²⁸ Yatâ upâ sâi Paulonâ den kambân sâm sâip, “Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten.” ²⁹ Sâi galem a zâknâ âsaknângât sâi pindâne namâ kâligen zâim sânmâm sâmbui Saulo sot Sila kinzik topjan ge zeip. ³⁰ Zemnâ namâ umjan gâbâ diizikâm nâ mäsikâzikâm sâip, “Patâzatnâ, Nâ dap op Kembugât a upat?”

³¹ Oi zet itâ sâm dukuwet, “Gâ Kembu Yesu Kristo nânghâm pâlâtân kwap Kembugât sinji upan. A ambârâpkâ zen yâtik.” ³² Yatâ sâm zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzânngoip. ³³ Nâtik zorenâk galem anâ diizikâm mârûm kâmbam nâ zâkone use oip, zo sanjonzikâwe. Oi ziknâ sot a ambârâpnâ too sanjonzi ngâwet. ³⁴ Oi zet mirânjan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp Anutugâren nânghâm pâlâtân kwarâwe, zorat umziñ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin gâbâ gem gawet.

³⁵ Hañsâi a sâtnâ zen kâwali a sanjonzân goi âim tâk namâ galem a itâ dukuwe, “A zagât zo olanzikâna arit.” ³⁶ Oi galem a zorân nânghâm Paulo itâ sâm dukuip, “Nâ olanzika âibabotkât a sâtnâ den pane gaap. Zorat zet gemnâ âim um lumbenjan ândibabot.”

³⁷ Sâi Paulonâ kâwali a itâ sâm dâzânngoip, “Net Roma a bonnâ op ândiet. Den nebân mân nâpannâ laj a mâteziñan kâmbam nâ lapitnikâm tâk namin nâparâwe. Oi net tik âirat kât se? Zo yatâ buñâ. Ziñnâ a ambân mâteziñan diinikâm âi nâpane âirat.”

³⁸ Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a ziñnâ âburem âi a sâtnâ dâzân gone

zen a zagât zo Roma a bonnâ op ândiwet, zo nânghâm pârakparâwe. ³⁹ Pârâk pam zekâren gamnâ um lumbe den dâzâkom tâk namin gâbâ diizikâm gei kamânziñ birâm âibabotkât dâzâkowe. ⁴⁰ Oi zet tâk namin gâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut ziñgit Kembugâren kâtigem ândibigât dâzân gom nâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike kamânân takâwet. Zoren Yuda zengât mâpâmâpâse namâ nâi tâip. ² Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zengât kendonân mâpâmâpâse namin zâim nâ zen sot den sinji âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op ândeip. Zâk Kembugât den ekabân den topnâ dâzân gom itâ sâip. ³ “Kristo zâk sâknam nânghâm mom zaatpakât den Kembugât ekabân ziap. Oi Yesu kutnâ dâzân gom an, zâk a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbap kât mârûm sâsâñ. Zâk Kristo.” ⁴ Yatâ sâm dâzân goi zengâren gâbâ nâmbutnâ zen den zo nânghâne bon oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziñan Grik a donjep ziñnâ Kembugât den sinji mârûmjan nânghâm Anutu mâpâsem ândiwe sot ambân zâizâin nâmbutnâ zen târokwatzi ngâwe.

⁵ A ambân donjep nâ utnetâ Yuda a zen nânghâm um kâlak nânghâzi ngâm zen den kwamit patâ sâm Yasongât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi minduwe. Mindum nâ a zagât gâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe. ⁶ Paulo sot Sila mân muyagezikâm nâ Yason sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutnâ gâsuzi ngâm a sâtnâ zengâren diizi ngâm âiwe. Âim nâ itâ sâwe,

“A zen hânñâ hânñâ ândim den bâliñ dâzângom a um gulip kwatziñgâme, a zorânñ neñgâren ge. ⁷ Gane Yasonñ sâi mirânñan tâtat mâme urâwe. Zen Roma a kutâgât den kom a kutâ uñakñâ muyagiap, kutñâ Yesu sâme.”
⁸ Yuda a ziñâ den yatâ sâne kamân a sot a sâtñâ zen Yasonñ sot bukurâpnâ kâsa otziñgâm den kwamit patâ sâwe. ⁹ A sâtñâ zen Yasonñ sot bukurâpnâ tâk namin mân zâibigât sâm sângân mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân sinji âlip sâm dâzângoip.

¹⁰ Nâtiksâi Yesugât kâmut zen keñgât op Paulo sot Sila sângonzâkone Berea kamânân âiwet. Zoren takâm Yuda zengât mâtâmâpâse namin zâi den sinji âlip dâzângowet. ¹¹ Kamân zoren Yuda a zen a âlipñâ. Zen Tesalonike a yatâ buñâ, gât ko den sinji âlipñâ nângâm âkñâliwe. Dinziññâ zo bonñâ mo sarâ sâm sirâm dâp Kembugât den ekabân sâlâpkum nângâwe. ¹² Oi zengâren gâbâ donbepñâ Yesugât kâmut urâwe. Oi Grik a ambân patâ nâmbutñâ, ziñâ zengâren târokwârâwe.

¹³ Paulonñ Berea kamânân Anutugât den sâi sinji Tesalonike kamânân ari Yuda a ziñ nângâwe. Nângâm Berea kamânân âim kâsa otzikâbigât a ambân dâzângowe. ¹⁴ Yatâ utne Yesugât kâmut zen zo nângâm zorenâk Paulo sot a nâmbutñâ sângonzângone saru sâtñan geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet kamân zoren ândiwet. ¹⁵ Oi a zen Paulo diim âi Ateñ kamânân pane itâ sâm dâzângoip, “Zen âi sâne Sila sot Timoteo zet kek gâbabot.” Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

¹⁶ Paulo zâk Ateñ kamânân Sila sot Timoteo, zekât mambât ândim eñ lopio donbep tatne ziñgit umñâ

kârâp oip. ¹⁷ Oi Yuda a zengât mâtâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a nâmbutñâ zen Anutu mâtâsemarâwe, zen sot âraguwe. Oi sirâmñâ sirâmñâ kamân sombemân a muyageziñgâm sinji âlip dâzângoip.

¹⁸ Kamân zoren a nângânângâziñ patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a kâmut, zengâren gâbâ a nâmbutñâ zen Paulo sot den âraguwe. Oi nâmbutñandâ Paulogât itâ sâwe, “A zi nângânângânñâ buñ den lañ sap. Zâk wan wan den sâm taap?” Nâmbutñandâ itâ sâwe, “Zâk lopio uñakñangât den sap.” Paulo zâk Yesugât den sot mom zaatzaatñangât den sâi zen yatâ sâwe. ¹⁹⁻²⁰ Yatâ sâm mindumindu sombemân diim zâimñâ sâwe, “Den uñakñâ sat, zo nângânatkât sen. Den mârâtñâ, zorat topñâ sapsuna nângânâ.” ²¹ Ateñ kamân mâirâp sot kamân nâin gokñâ zen sot ândiwe, zen den uñakñâ nângânâ den âragum ândiwe.

Paulonñ Kembugât topñâ dâzângoip.

²² Paulo zâk Areo den sâsâñ sombemân kin a itâ sâm dâzângoip, “Ateñ mâirâp, nâ topziñ ek nângan. Zen lopio donbep sobim bimbi kwatziñgâme. ²³ Nâ kamânziñan âim gam lopioziñâ ekñâ lopiogât nalem pâpanñan den itâ ze sâlâpkuwan, ‘Nalem pâpanñâ zi bem lopio nâigât sinji, kutñâ mân nângen.’ Mân nângâm mâtâsime, zorat topñâ dâzângobâ.

²⁴ Anutu zâk hân muyagem kwâkñan kut nâi nâi pâip. Zâk hân sot sumbem zorat mariñâ. Zo namâ a betñâ tuutuun, zoren tâtat mâme mân opmap. ²⁵ A zengât kut nâi nâi tuume, kut zo mân kârumpap. Zâkñak a ândiândiniñâ sot Kaapum sot kut nâi nâi zo niñgâmap. ²⁶ A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ

muyagem laŋ kârâm hânân a kâmutŋâ kâmutŋâ muyagem laŋ kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot danjon zo zâkŋak sâm niŋgip. ²⁷ Nen umniŋandâ Anutu kârûm âim muyaginatkat yatâ oip. Zâk kârebân buŋâ, gootniŋan a hutnângon ândiap. Den nâi itâ ziap,

²⁸ ‘Nen zâkkât ândiândiŋ umŋan ândim kut nâi nâi upmen.’

Zenġâren gâbâ a nâmbutŋandâ zitâ sâwe,
‘Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.’

²⁹ Anutugât nângindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kât âlipŋâ a bitziŋandâ sobime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagiwenŋâ nângindâ Anutu zâk lopio yatâ mân upap. ³⁰ Mârumŋan kwakmak ândiwen. Anutuŋâ niŋgitŋâ birâm ândeip, zorat narâk âkip. Irak ko a aksik umniŋ melâŋnatkat sap. ³¹ Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânŋâ hânŋâ topniŋâ sâm muyagemŋâ hâuŋâ niŋgâbap. Oi a nâi, zâk nep zo tuubapkat gâsum kwânângip. Oi hân a aksik zâkkât nângindâ bon upapkat mumuŋan gâbâ mângei zaat ândiap.”

³² Paulo zâk mumuŋan gâbâ zaatzaat, zorat den sai nâmbutŋâ ziŋ mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutŋâ ziŋâ sâwe, “Den zo narâk nâin ko sâna nângânat.” ³³ Yatâ utnetâ Paulonâ zâmbam arip. ³⁴ A nâmbutŋandâ Paulogâren pâlatâŋ op Yesugât sinġi urâwe. Oi zenġât osetziŋan kamân zorat a sâtŋâ zenġât kâmurân gok kutŋâ Dionisio. Oi ambân nâi kutŋâ Damari sot nâmbutŋâ ândiwe.

18

Paulonâ Korinti kamânân sinġi âlip nep tuugip.

¹ Paulonâ Ateŋ kamân birâm Korinti kamânân arip. ² Zoren Yuda a nâi muyageip, kutŋâ

Akwila. Zâk Ponto hânân gokŋâ. Oi ambinŋâ Pirisila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalau-diô, zâkŋâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo moliziŋip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet. ³ Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârândâŋ tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zenġât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe. ⁴ Yuda zenġât kendon dâp Paulo zâk mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a sinġi âlip dâzâŋgoi nâmbutŋâ zen Yesugât kâmut urâwe.

⁵ Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâitâ Paulo sinġi âlip nep zorarâk nângâm ândeip. Zâkŋâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzâŋgoip, “A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkat mârum sâsâŋ, Kristo, zâk Yesu.”

⁶ Yatâ sâi Yuda a zen diŋâ birâm kâsa okŋaŋgâne zâkŋâ hâmbâŋan gwapgwap koi gei itâ sâm dâzâŋgoip, “Tâmbetagobi, tosa zo nâgât buŋâ. Ziŋâ upap. Zorat nâ kândâtzâŋgom hân nâin gok zenġâren âibat.” ⁷ Yatâ sâm a nâi kutŋâ Titeo Yusito, zâk Grik aŋâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâkŋaŋgâm ândeip, zâkkât mirâ zo Yuda zenġât mâpâmâpâse namâ ginŋan kirip. Paulonâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip. ⁸ Mâpâmâpâse galem a kutŋâ Kirispo, zâk sot a ambârâpŋâ zen aksik sinġi âlip nângâm Kembugâren nângâm pâlatâŋ kwâkŋaŋgâwe. Oi Korinti a zenġâren gâbâ donġepŋâ sinġi âlip nângâm Yesugât kâmut utne too sanġonziŋgâwe.

⁹ Paulonâ nâtik nâin uman egi Kembuŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ mân kenġât otnan. Sinġi âlip sâm mân birâban. Sâmŋik ândiban. ¹⁰ Nâ galem otgiga aŋâ mân gobi. Kamân ziren nâgât sinġi a donġep ândie.” ¹¹ Yatâ sâm dukui

Paulonâ kamân zorat a Anutugât den dâzângom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâknanâk sâne a sâtjandâ dinziņ birip.

¹² Oi Galioņ zâk Grik hânân a sâtjâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opjâ Paulo kâsa okņangâm gâsum diim a sâtņangâren âiwe. ¹³ Diim âim Paulogât itâ sâm dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komņâ mâtâp unakņan âim Anutu mâtâsibigât sâmap.”

¹⁴ Yatâ sâne Paulonâ den hâuņâ sâbam oi Galioņâ Yuda a itâ sâm dâzângoip, “O Yuda a, a zi bâliņ op tosa patâ muyagei sâi dinziņâ nângâbam. ¹⁵ Zen sâkurâpziņâ zengât den kâtik sot den nâmbutņâ âragum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziņak kubikpi. Zo nâgât nep bujâ.” ¹⁶ Yatâ sâm moliziņgi gem âiwe. ¹⁷ Oi a zen aksik patâ mâtâpâpâse galem a kutņâ Sostene gâsum lumņâ a sâtņangât mâteņan kom mem nâi nâi utne ziņgitņâ mân nângânngâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

¹⁸ Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziņ kelik Siria hânân âibam arip. Pisisila sot Akwila zet zâk sot ârândâņ âiwe. Kenkereai kamânân takâm kâukņâ mânângârip. Zorat mârumņan Anutu mâteņan den sâm kâtigem kâukņâ mân mânâgât ândeip. ¹⁹ Zobâ waņgâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.

Oi Paulonâ mâtâpâpâse namin zâim Yuda a zen sot den sinji âlip âraguwe. ²⁰ Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzângoip, ²¹ “Anutuņâ sâi nâ du zengâren âburem gâbat.” Yatâ sâm kelik-melik otziņgâm waņgâyân zâim Epeso kamân birâm arip. ²² Âimņâ

Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziņ kelik den dâzângom Antiokia kamânân âburem arip. ²³ Paulo zâk Antiokia kamânân mâik nâi ândim zâmbamņâ sinji âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânņâ kamânņâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâm kâtikņan kwatziņgâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

²⁴ Oi Epeso kamânân Yuda a nâi gâip, kutņâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nângânngâņâ patâ. Zâk Kembugât den ekabân sâlâpkum nângâm naņgip. ²⁵ A zo Kembugât topņâ zo dukune nângâm naņgip. Too saņgon nep ko Yohanegârâk nângipņâ Yesugât sinji imbaņâņoot dâzângom ândeip. ²⁶ Zâk Yuda a zengât mâtâpâpâse namin zâim sinji den keņgât buņ, lâu bâbâlaņ sâm dâzângoip. Zoren sinji âlip sâi Pisisila sot Akwila zet nângâm buku okņangâm diim âi Anutugât den nâmbutņâ dukum naņgâwet.

²⁷ Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap nâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zengât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, “Zen a zi buku okņangâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimņâ Korinti kamânân takâm Anutuņâ tângoip Yesugât kâmut itâ betziņan meip. ²⁸ Kembugât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzângom sâip, “A bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârum sâsâņ, Kristo, zâk Yesu.” Zâkņâ minduminduyân den yatâ sâm Yuda zengât den zo mem ge kwatziņgip.

19

Paulonâ Epeso kamânân Yohane arâp muyageziņgip.

1 Apolo zâk Korinti kamânân ândei Paulonâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbutuyageziŋgip. 2 Oi mâsikâziŋgâm sâip, “Zen Kembugât den siŋgi âlip nângâm, nângâm pâlâtân kwapnâ Tirik Kaapum sot urâwe mo bujâ?” Sâi ziŋâ sâwe, “Bujâ. Tirik Kaapum ândiap, zorat siŋgi mân nângâwen.” 3 Sâne itâ sâm mâsikâziŋgip, “Zen nâigât korân too saŋgonziŋgâwe?” Sâi itâ sâm dukuwe, “Nen Yohanegât too saŋgonniŋgâwe.”

4 Sâne Paulonâ itâ sâm dâzângoip, “Yohane zâk a umziŋ melânbigât too saŋgonziŋgâm itâ sâm dâzângoip, ‘A nâi bet gâbap, zen zâk nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.” 5 A zen den so nângâne Kambu Yesugât korân too saŋgonziŋgâwe. 6 Too saŋgonziŋgâne Paulonâ biknâ kâukziŋan pâi Tirik Kaapum zengâren gei Kembugât den gându uŋakŋan sâwe. 7 A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatânâ urâwe.

Paulonâ siŋgi âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

8 Paulo zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin âsâbân zâimnâ kengât buŋ siŋgi âlip dâzân gom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topŋan ândiândiŋgât den sâm bâbâlan kwap dâzân goip. 9 Oi a nâmbutnâ zen um kâtik opnâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziŋan den bâliŋâ sânetâ Paulonâ birâziŋgip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diiziŋgâm sirâmŋâ sirâmŋâ a nâi kutnâ Tirano, zâkkât mirin minduziŋgâm zen sot âraguwe. 10 Kendon patâ zagât umŋan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembugât topnâ nângâwe.

11 Oi Anutunâ Paulo mam okŋaŋgi sen mârât kulem nâi nâi tuugip. 12 Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândei, zo mem mâsekziŋgoot zengâren mem âine gâsune sâkziŋ âlip urâwe. Yatâ utne wâkenâ a umziŋan gâbâ takâm âiwe.

Kware suna a ândiwe.

13 Oi Yuda a nâmbutnâ sâgân sâmbu opnâ hânŋâ hânŋâ âim gam ândim zâizâiŋ op Kambu Yesugât kot zo sâm wâke moliziŋgânat sâm wâkeziŋgoot itâ sâm dâzân goiwe, “Yesu kutsiŋgînâ Paulonâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.” 14 Yuda zengât tirik namâ galem a patâ nâi kutnâ Sikewa, zâkkât narâpnâ nâmburân zagât, zen Paulo eknâ yatâ urâwe. 15 Yatâ op sâne wâkenâ den itâ sâm dâzân goip, “Yesu sot Paulo zo nângâzikan. Zen ko waniŋ goknâ?” 16 Wâkenâ yatâ sâi a wâkeŋoot zo kâwali imbanâ mem zân gom mem kâbakgwâbakŋe otziŋgâm hâmbâziŋ mem giŋbololoŋ mei sâk bârak sot gilâmziŋgoot mirin gâbâ pâtan âiwe. 17 Zorat den siŋgi Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nângâm kenŋât urâwe. Oi Kambu Yesugât kutnâ sâm âlip kwâkŋaŋgâwe.

18 Oi Yesugât kâmut, zengâren gâbâ donbep patânâ gam mârumŋan gâbâ kware suna op gâwe, zorat den siŋgi sâm kâkŋan parâwe. 19 Kware sunagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziŋan kârâp une seip. Oi ekap zorat sângânŋâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip. 20 A ziŋâ yatâ utnetâ Kembugât dennâ imbanâ mem kâtigemŋâ lan kârâm arip.

Paulonâ Yerusalem kamânân âibam oip.

21 Paulo zâk nep zo tuum nanji Kaapumñâ okñanji Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibatkat sâip. Oi itâ sâip, “Nâ Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat.” 22 Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sângonzâkoi Makedonia hânân kâdom op âiwet. Zâk ziknjik zoren mâik nâi ândeip.

Atemis bem lopio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

23 Narâk zoren Epeso kamânân um kâtik a zen sinji âlîpkât den kwamit patâ urâwe. 24 Zoren kâtñâ lopio tuutuunâ a nâi ândeip, kutñâ Demeterio. A zorânâ Atemis lopio namâ dâpñâ mâik mâik kâtñâ tuugi a zinâ sângân mine zâk sot nep arâpñâ kât donbep muyagiwe. 25 Oi Demeterionâ nep a gakârâpñâ minduzingâm itâ sâm dâzângoip, “A, zen nânge. Nepniñâ zorânâ kât sikum muyageningâmap. 26 Oi a nâi ga ândiap, kutñâ Paulo. Zen zâkkât topñâ nânge. Zâkñâ Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a donbep um gulip kwatzingâm itâ sâm dâzângomap, ‘A betñâ lopio tuutuunâ, zo bon buñâ.’ 27 Zâk yatâ oi a ambân zen nepniñangât nângâne giginâ upap. Bemniñâ Atemis zâkkât kutñâ giginâ oi namânâ zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutñâ a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buñ upap?”

28 Demeterionâ den yatâ sâm dâzângoi nângâm umziñan kuk op den yu kambân sâm itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutñâ patâ.” 29 Yatâ sâm den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ opñâ mindumindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât Paulo sot âiwet, kutzikñâ Gaijo sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe.

30 Oi Paulonâ sinji nângâm zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut zinâ anğân kârânangâwe. 31 Oi kamân zorat a sâtñâ nâmbutñâ Paulo buku okñangâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibapkat den pane arip.

32 Mindumindu kabânjan a ambân nâmbutñandâ den nâi sâne nâmbutñangoot nâi sâne den gulip oi donbep zinâ den topñâ mân nângâwe. 33 A zen yatâ op kine Yuda a zen, zengât bukuzinâ kutñâ Alesande mem aline a osetziñan kin den dâzângobam op den mân sâbigât bikñandâ dâp tuugip. 34 Yatâ oi a zen a ândopñâ, Yuda gokñâ ek nângâmñâ zen aksik patâ den yu kambânâ itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutñâ patâ.” Zen narâk kârep den zo sâm kirâwe.

35 Yatâ utne den galem a gamñâ sâi hirinsâne itâ sâm dâzângoip, “Epeso mâirâpñâ, kamân zirat Atemis patâniñangât namâ sot lopio sumbemân gâbâ gem geip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik nânge. 36 Gât ko zen umziñ diim gei kut nâi lañ mân upi. 37 A sâkziñanâk se, zen lopioniñangât namîn âim kut nâi nâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâm bâliñ kwâkñange. 38 Oi Demeterio sot nep a gakânâ, zen a nâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusun narâkñan a sâtñâ zengâren sâne kubikpi. 39 Zengâren den nâi ziap, oi ko a sâtñâ zengât minduminduyân mem âibi. 40 Zen itârân den lañ sânetâ kâmbam muyagibam uap. Zorat a kutânâ nengât nânji mân dâp oi kubikniñgâbap.” 41 Den galem a zorânâ den yatâ sâm dâzângoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

1 Den kwamit patâ buņ oi Paulonâ Yesugât kâmut diizingâm den dâzângomņâ kândâtziņ kelikņâ Makedonia hânân arip. 2 Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den doņbep dâzângomņâ walâzingâm Grik hânân arip. 3 Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim waņgâyân zâim Siria hânân âibâ sâi Yuda a ziņâ kunam sipkune waņgâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.

4 Oi a itâ zorâņ zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nanņâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo. 5 A yatâ zorâņ kândom âi Taroa kamânân mambâtningâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândiangâm betniņan sâne âiwen.) 6 Oi Yuda zeņgât nalem nininangât kendon patâ kutņâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ waņgâyân zâim âim tâindâ sirâm bânâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

*Paulonâ Taroa kamânân katep
ņâi mumuņan gâbâ mângeip.*

7 Sirâm nâmburân kânokgât kendonân nen nalem ninam minduwen. Paulo zâk haņsâi âibat sâm den dâzângom kiri ma ñatik tânâmņâ oip. 8 Mirâ umņâ tarâwen, zoren kârâp âsakņâ doņbep seip. 9 Oi katep ñâi kutņâ Eutiko, zâk Paulonâ den sâi ñangâm tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoi zem hânân gei koi zei mem zaatne moip. Oi mirâ zo kârep patâ. Um karâmbut kwâkņan topņan. Zoren kwâkņan gâbâ gei koip. 10 Paulonâ geimņâ katep zo kwârakum lumņâ itâ sâm dâzângoip, “Âigirâp mân utnek. Zâk umņâ mângim ziap. Mân muap.” 11 Yatâ sâmņâ mirâ umņan zâim nalem kâsâpkum nemņâ zen

sot âragum tatne haņsâip. Haņsâi zâmbam arip. 12 A zen katep zo diim mirâziņan zâim umziņ âlip oip.

Paulonâ Milete kamânân arip.

13 Nâmbutņâ nen Paulonâ sâi waņgâyân zâim Aso kamânân kândom âiwen. Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân waņgâyân zâibam oip. 14 Oi ko Aso kamânân âim muyageningâm waņgâyân zâi niņgiri ârândâņ âiwen. Âimņâ Mitilene kamânân takâwen. 15 Zobâ sirâm ñâin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm ñâin Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm ñâin Milete kamânân âi takâwen. 16 Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sâm Epeso kamânân mân âim Milete kamânân arip. Asia hânân ândei Yuda zeņgât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatkat sâip.

*Epeso kamânân gâbâ Yesugât
kâmut galem a gâne den dâzângoip.*

17 Milete kamânân gamņâ Paulonâ a sâņgonzâņgoi Epeso kamânân âim Yesugât kâmut zeņgât galem a diizingâne gawe. 18 Gane Paulonâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ Asia hânân gam zeņgâren nep tuum gâwan. Zo topņan gâbâ ñangâm naņge. 19 Nâ a ginņandâ Kembugât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâša otninetâ sâknam kwâkņan ândim isem ândiwan. 20 Oi den dâzângobatkât ñâi mân ziap. Zen âlip upigât den singi âlipņâ sombemân sot mirin aksik dâzângowan. 21 Oi Yuda a sot Grik a, zen umziņ melâņâ Anutu mâtenņan Kembuniņâ Yesu Kristo ñangâm pâlâtâņ kwâkņanğâbigât dâzângowan.

22 Irak ko Kaapumņâ umnan saam diinigi Yerusalem kamânân âibâman. Zoren aria kut ñâi ñâi otnibi, zo mân ñangân. 23 Ka Tirik Kaapumņâ itâ tirâpnogap. Zoren

aria tâk namin nâbane tap sâknam nângâbat. ²⁴ Nâ ândiândinangât nângâm kenngât mân uan. Nâ ândiândinâ mân anngân kârâbat. Kembu Yesuñâ nep diñ sâm nigip, zorik tuum âibatkat nângan. Anutu um lumbeñangât den sinji sa lañ kârâbapkat nep diñ sâm nigip.

²⁵ Oi ñâi sa nângâne. Nâ Anutu um topñan ândiândigât den sinji dâzângom osetziñan ândia nikme, zo dum zagâtñâ sângânâ mân nikpi. ²⁶ Itârân dâzângua nângâne. Zengâren gâbâ ñâi tâmbetagobap, zorat tosa nâgâren mân zimbap. ²⁷ Wangât, nâ Anutugât den sinji âlip zo aksik dâzângowan. Ñâi mân birâwan, zorat tosa nâgâren mân ziap. ²⁸ Zen ziinjak galem orañgâm kâmut gakâziñâ galemziñ upi. Tirik Kaapumñâ zo zengât galem a sâm zâambarip. Kembangât kâmut zo Yesu zâkñâ gilâmñandâ kwâlâziñgip, zen galem otziñgâm ândibi.

²⁹ Nâ itâ nângan. Nâ birâziñgâm aria a nâmbutñâ zen wâu ulin yatâ tâmbetzângonam gabi. ³⁰ Oi osetziñan gâbâ a nâmbutñâ muyagemñâ zen a nâmbutñâ zengât a upigât den bâliñ sâm um gulip kwatziñgâbi. ³¹ Zorat zen galem orañgâm ândibi. Zorat patâ karâmbut zorat umñan sirâm ñâtik zo girem den dâzângom isem gâwan. Zen zorat nângâm ândibi. ³² Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbeñâ den zo nângâm ândibi. Yatâ utne Anutuñâ tânzângoi bonñâ muyagibi. Yatâ opñâ a ambân mem kubikziñgip, zen sot opñâ bonñâ muyagibi.

³³ Nâ a ñâigâren kât sikum mot mân mimbatkât sâwan. ³⁴ Ninâ sot arâpnâ nenngât bitnandâ tu-uga muyagei mem nem ândiwen, zo âlip nâñge. ³⁵ Nâ mâtâpñâ dâzângom nañgâwan. Zen nep

kâtigem tuune kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo zingâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpzângowan. Oi yatik opñâ zen Kembu Yesu den itâ sâip, zo nângâm ândibi. Den zo itâ,

‘Kut ñâi ñâi mimiñ, zo âlipñâ. Ka kut ñâi ñâi zingâziñgâñ, zorân umâlep zâizâiñ.’”

³⁶ Paulo zâk den yatâ sâm dâzângom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemñâ lum kândât kelikñâ pane arip. ³⁷⁻³⁸ Oi itâ sâm dâzângoip, “Zen dum zagâtñâ sângânâ mân nikpi.” Yatâ sâi umziñ bâliñ oi zo yatâ lum kândâtñâ kelikñâ diim wañgâyân âi parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam wañgâyân zarip.

¹ Oi nen zâmbamñâ tântân âimñâ hân ñâi kutñâ Koo, zoren takâwen. Mirâ hañsâi Rodo hânân âim zobâ Patara kamânân âi takâwen. ² Kamân zoren wañgâ ñâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen. ³ Zobâ âimñâ Kipro hân egindâ yanngân tai ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren wañgâñâ sikum pam tâip. ⁴ Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyageziñgâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumñâ otziñgi Paulonâ Yerusalem kamânân mân âibapkat sâwe. ⁵ Zoren ândeindâ wañgâ âiâiñ narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiniñgâm kamân âkñan sagân geiwen. Geimñâ simin liim ninâu sâwen. ⁶ Ninâu sâmñâ âbânangâm zen kamânân zâine nen wañgâyân zâiwen.

Propete Agabonâ Paulogât den sâip.

⁷ Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ wañgâyân âiâiñâ zo âkip. Yesugât kâmut ñâtik kânok zen sot ziwen.

⁸ Haṅsâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârûm a nâmburân zagât nalem kâsâpkum zinjâmarâwe, zengât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen. ⁹ Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembangât den sâmarâwe.

¹⁰ Oi sirâm nâmbutnâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete nâi kutnâ Agabo, zâk nengâren gâip. ¹¹ Gamnâ Paulogât inzutnâ memnâ ziknâ kin bik saamnâ itâ sâip, “Tirik Kaapumnâ itâ sap, ‘Inzut zi marinâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a zinjâ itâ okṅangâm kamân nâin gok zengât bitziṅan pambi.’ ”

¹² Den yatâ sâi nen sot kamân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen. ¹³ Dukuindâ itâ sâip, “Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kembu Yesugât op mumbatkât mân kenġât uan.” ¹⁴ Den dukuindâ mân nângâm kâtigei birâm itâ sâwen, “Kembangât den kâtigibap.”

Paulo zâk Yerusalem kamânân zari.

¹⁵ Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkat kubikanġâwen. ¹⁶ Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zengâren a nâmbutnâ zinjâ diiniġâm Ṇason zâkkât mirin nâmbârâwe. Ṇason zâk mârûmṅan Kembangât a oip. Zâk Kipro goknâ. ¹⁷ Oi zobâ âi Yerusalem kamânân takindâ Yesugât kâmut nâmbutnâ zinjâ sâtâre op buku otniġâwe.

¹⁸ Haṅsâi Paulo sot nen ârândâṅ Yakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe. ¹⁹ Gane Paulonâ bitziṅ kom Anutunâ mam okṅangi kamân nâin gok zengâren nep tuugip, zorat den sinġi dâzângom nanġip.

Paulo zâk zengât den nângip.

²⁰ Paulonâ den sinġi dâzângom nanġi nângâm Anutu sâm âlip kwâkṅangâmṅâ itâ sâm dukuwe, “Bukuniṅâ Paulo, nângat. Yuda a donḅep patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie. ²¹ Gâgât den itâ gâi nângâme, ‘Yuda a hân nâin âi ândie, zen Mosegât den birâbigât dâzângomap. Zen murarâpziṅâ mân kwabâ kwatziṅgâbigât dâzângomap. Sâkurâpniṅangât gurumin den, zo mân lubigât sâmap.’ ²² Kamân ziren Yuda anâ gâgât yatâ nângâme, gât ko dap utnat?”

Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat sinġi nângâm nanġâbi. Nângâmṅâ mindubi. ²³ Gât ko nen den nâi dâgogindâ zo upan. Nengâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâtenan den sâm kâtigem kâukziṅ mân mânângât ândime. ²⁴ Oi gâ zengâren târokwatgigindâ sii nalem kwâlâna om kâukziṅ mânângâtpi. Gâ yatâ otna a ambân zen gek itâ nângâbi, ‘Zâkkât den nângâwen, zo bon buṅâ. Zâk gurumin den lum ândimap.’ ²⁵ Hân nâin goknâ zinjâ Yesugât kâmut urâwe, zengât den itâ sâwen, ‘Zen nalem bem lopiogât sinġi sâne mân nimbi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziṅoot mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyanġâbabot.’ Zo yatâ sâm kâtigiwen.”

²⁶ Yatâ sâne Paulo zâk dinziṅ nângâm a kimembut zengâren târokwâip. Haṅsâi too sanġonṅâ tirik namin zâiwe. Sâkziṅ kubikanġâm Anutugât sinġi nalem pânâmat unetâ Paulonâ tirik namâ galem a zorat dukuip.

Paulonâ tirik namin zari gâsuwe.

²⁷ Nep mâme nâi âkââkânan Paulonâ tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutnâ zinjâ zâk ekṅâ a aksik kâsa okṅangânat sâm gâsuwe. ²⁸ Gâsumṅâ den

kâtiknâ sârn sâwe, “O Isirae a, ga betniñan minek. A zirân hânñâ hânñâ ândim Yuda a kâsa ot-niñgâmñâ Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sârn dâzânjomap. Oi tirik namânñan Grik a diizingi zâine mân dâp uap.”²⁹ Paulo zâk Epeso kamânân goknâ Toropimo, Yuda a buñ, zâk sot kamânân âim gâitâ ekñâ zorat sarâ itâ sâwe, “Paulonñâ tirik namin diim zâim geip.”

³⁰⁻³¹ Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp zinj aksik umzinj bâliñ oi zaatñâ mindum gawe. Oi a nâmbutñandâ Paulo gâsum diimñâ tirik namin gâbâ âkñan giwe. Diim gine mâtâp doonjuwe. Paulo gâsumñâ kune mumbapkât utne sinqi zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nânqip, “Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyague.”³² Den yatâ nânqâmñâ zorânjak kâwali a galem patânñâ arâpñâ sâtñâ sot yen gâsuziñgi sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane zingit birâwe.³³ Oi kâwali a galem patânñâ ga Paulo bitziñan gâbâ betziñan mem sâi tâk kâtikñandâ saawe. Oi Paulogât topñâ sot kut nâi nâi oip, zorat mâsikâziñqip.³⁴ Mâsikâziñgi a ambân zen den nâi sâne nâmbutñandâ den lañ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân nânqâm sâi kâwali a zinj gâsu diim namâziñan âiwe.³⁵ Oi Paulo tiregân gâi a donjep patâ zinjâ mindum mâtâp doonjuwe. Doonjune kâwali a zinjâ Paulo gâsum bitziñâ kwâkñanâk mem namin zâiwe.³⁶ A aksik patâ moliziñgâm gam den yu kambân sârn itâ sâwe, “A zo kune buñ oik.”

³⁷ Paulo diim namin baginâ sâne Paulonñâ kâwali a galem dukum sâip, “Nânqânina den nâi dâgobâ.” Sâi kâwali a galemñâ sâip, “Gâ dap

op Grik denân sat?³⁸ Mârumâk Aigita a nânñâ a kutâ kunat sârnñâ a 4 tausen diizingi hân a mân ândiândiñan âiwe. Gâ a zo mo nâi?”³⁹ Yatâ sârn mâsiki Paulonñâ itâ sâip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo goknâ. Gâ nânqânina den nâi dâzânqobâ.”⁴⁰ Oi nânqânñangi Paulo zâk tiregân kin a den hiriñsâbigât bikñandâ dâp oi zen hiriñsâne Yuda zinj denân itâ sârn dâzânqoip.

22

Paulonñâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzânqoip.

(Apo 9:3-19; 26:12-18)

¹ “Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nânqânnek.”² Paulo zâk yatâ sârn Yuda a zinjâ denân dâzânqoi hiriñsâm den mân sârn tarâwe.³ Oi târokwap dâzânqoip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbârâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topñan ândia sâkurâpninñangât gurumin den zo kwâkâm nigî nânqâwan. Oi zen itârân ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan.⁴ Oi Yesugât kâmut zi buñ upi sârn nâ kâsa otziñgâm a sot ambân aksik saaziñgâm tâk namin zâmbam ândiwan.⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen nânqât topnâ âlip nânge. Zen bukurâpniñ Damasiko kamânân ândime, zengât ekap kulemgum nine itâ sârn âiwan, ‘Ândi a ambân Yesu nânqâm pâlatân kwapme, zen gâsuziñgâm diizingâm Yerusalem kamânân ga hâuñâ sâknam zinjâbi.’

⁶ Yatâ sârn mâtâbân âim mirâ bâkñan oi Damasiko mâte ua sumbemân gâbâ kârâp âsakñâ patâ nânqâren âsageip.⁷ Âsagei hânân gei zemñâ den itâ muyagei nânqâwan, ‘Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?’⁸ Oi nânqâ

sâwan, ‘Kembu, gâ nâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Gâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete goknâ.’⁹ A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsaknjik igâwe. Den ko mân nângâm kwâtâtiwe.¹⁰ Oi nânâ sâwan, ‘Kembu, Nâ dap upatkât sat?’ Sa Kembu nâ itâ sârn dâtnogip, ‘Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a nâinâ nep tuubangât dâgobap.’¹¹ Oi kârâp âsaknâ patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ nââtâiksâi bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.

¹² Kamân zoren a nâi ândeip, kutnâ Anania. Zâknâ gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nângâne a âlipnâ oip.¹³ A zorân nâgâren ga itâ sârn dâtnogip. ‘Bukunâ Saulo, gâ singâ ânângârik.’ Sâi zorenâk sinnâ ânângâri egâwan.¹⁴ Oi den itâ sârn dâtnogip, ‘Sâkurâpnianjngât Anutu, zâk mârûm zâkkât nepnâ tuubangât gâsum sâlâppogip. Gâ Anutugât kore mâman a târârak Yesu ikpangât sot dinâ nângâbangât sâip.¹⁵ Gâ kut nâi egin sot zâkkât singi den, zo a ambân aksik dâzângoban.¹⁶ Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâknjngâna too sângongiga Yesunâ tosagâ gulip-kubap.’¹⁷ Yatâ opnâ mâik nâi tap nângâm ko Yerusalem kamânân âburem gam tirik namîn zâim ninâu sârn umanân Yesu egâwan.¹⁸ Eksa itâ dâtnogip, ‘Kamân zirat a, zen gâgât lâuyân gâbâ nâgât den singi nângâm birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kâmân birâm âi.’¹⁹ Sâi nâ den hâunâ itâ dukuwan, ‘Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namîn muyagezingâm gâsuzingâm zângom tâk namîn zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirat marinâ âlip nânge.’²⁰ Oi gâgât den sâsân a Setepano kunam hâmbâziñ kwâkâm kinnâ topnan pamnâ kune nânga âlip oip. Oi nâ zengât hâmbâ galem orâwan.

Oi zo kamân zirat a ambân nângâm nanjegât gâgât singi âlip dâzângobat.’²¹ Yatâ sa Kembu nâ itâ dâtnogip, ‘Gâ zaat kubikanjngâna hân nâin gok zengâren sângongoga âiban.’”

Paulo tâknâ lapitnâ sârn birâwe.

²² A zen kindap kwap Paulonâ hân nâin goknâ zinâ Anutugât singi upigât sâi nângâne mân dâp oi den yu kambân sârn itâ sâwe, “A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.”²³ A zinâ zo yatâ sârn yu kambân hâmbâziñ kwâkâm suundum sot mâpot pane zâim geip.²⁴ Kâwali a galem patânâ sâi arâpnâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den donbep se sârnâ zorat topnâ sârn muyagei nângânât sârn tâknâ lapitpigât sârn zingip.²⁵ Oi zen tâknâ lapitnamnâ inzutnâ saane ko Paulonâ a sâtnâzinâ itâ sârn mâsikip, “Zen dâp yatâ Roma a dinâ mân nângâm nâ tâknâ lapitne dâp upap?”

²⁶ Yatâ sâi a sâtnâziñandâ patâgâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma a bonnâ.”²⁷ Sâi kâwali a zengât galem a patâ, zâknâ Paulogâren âi mâsikâm sâip, “Gâ sâ. Gâ perâknak Roma a?” Sâi Paulonâ sâip, “Zo perâknak.”²⁸ Sâi Galem a patânâ itâ sâip, “Nâ a yennandâ kât donbep pamnâ Roma a orâwan.” Sâi ko Paulonâ sâip, “Nâ âsaâsaginâ Roma a.”²⁹ Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zengât galem a patâ, zâk den zo nângâm wangât yatâ uan sârn pârâkpam kengât oip.

³⁰ Hânsâi kâwali a zengât galem a patâ, zâknâ Yuda a wangât sârn Paulo nângâm bâlin kwâknjngâ sârn zorat topnâ nângâbat sârn tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâknâ olan diim gâi minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtñâ zengât mindu-minduyân den sâip.

¹ Paulo zâk a sâtñâ sen tâpâk zingit itâ sâmb dâzângoip, “A bukurâpnâ, Anutugât mâtenjan târârak ândim gâwan. Anunnañgât mân opman.” ² Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâknâ a zinjâ lâujan kumbigât sâip. ³ Sâi Paulonâ itâ sâmb dukuip, “Sâkkâ ko tobat âlipnâ. Umgâ ko bâlinâ. Gâ Anutunâ gobap. Gâ Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzânkuat.” ⁴ Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâmb dukuwe, “Gâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâmb bâlin kwâknângat?” ⁵ Sâne Paulonâ itâ dâzângoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nângâm den zo san. Kembangât ekabân den nâi itâ kulenguwe, ‘Gâ a ambân zengât galem a mân sâmb bâlin kwâknângâban.’ Nâ den zo nângâman.”

⁶ Oi a sâtñâ kâmut tarâwe, zen nâmbutñâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutñâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nângâm den mem zâi pam itâ sâmb dâzângoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe. Parisaio a nen momñâ zaatnat sâmen. Momñâ zaatnatñâ, den zo luman, gât ko denân nâbanse.”

⁷ Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâmb kwâkâyanngâne kâsâp muyageip. ⁸ Sadukaio a zen mumujan gâbâ zaatnat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut nâi nâi zorat nângâne bon opmap. ⁹ Oi zorat minduminduzinjan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opñâ Parisaio a zengât kâmurân gâbâ Kembangât gurumin den galem a nâmbutñâ

zen zaatñâ den kârâpñoot itâ sâwe, “Nen a zi egindâ tosanâ buj uap. Sumbem a mo a tabânâ zinjâ den dukuwe oi ko dap sânat?”

¹⁰ Oi den kârâpñoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât kengât op sâi arâpnâ kâmut zinjâ geim Paulo osetzinjan gâbâ gâsum diim namâzinjan zâiwe.

¹¹ Nâtik zoren Kembunâ muyagem Paulo gootñan kin itâ sâip, “Gâ mân kengât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den sinji sâmb muyagiat, zo yatik Roma kamânân sâmb muyagiban.”

Yuda a nâmbutñâ Paulo kunam sâwe.

¹² Hanjsâi Yuda a nâmbutñandâ den itâ sâmb saawe, “Nen nalem birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâmb Anutu mâtenjan den zo sâmb kâtigiwe. ¹³ A tenngâziñ 40 yatâ zorân den zo sâwe. ¹⁴ A zo zengâren gâbâ nâmbutñandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, “Nen nalem birâm ândimñâ Paulo kom nalem ninatkât sâmb kâtigien. ¹⁵ Zorat gâ sot a sâtñâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ Paulo sângonguna gâi zâkkât dinâ sâmb kubiknat.’ Oi dinzinâ nângâm Paulo sângongoi mâtâbân gâi kunat.”

Paulo biitñandâ kâmbangât den sâmb muyageip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi Paulogât biitñandâ kâmbangât den zo nângip. Nângâmñâ kâwali a zengât namin bagim aninâ dukuip. Dukui ko Paulonâ kâwali a zengât a sâtñâ nâi konsâm itâ dukuip, “Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren diim âina den nâi dukubap.” ¹⁸ Sâi a zorân kâtep zo diim patânangâren âim itâ dukuip, “A tâk namin taap, kutñâ Paulo, zâknâ noonsâm dâtnogi kâtep zi diim gaan. Kâtep zirân den nâi dâgobap.” ¹⁹ Yatâ

sâm dukui kâwali a galem patâñâ katep bikñan gâsum diim ginñan âim mâsikâm sâip, “Den dap dâtnoban?”²⁰ Mâsiki katepñâ itâ sâmb dukui, “Yuda a zen gâgâren den pane gâbapkat den saage. Mukan Paulo minduminduziñan diim âine topñâ sâmb muyag-ibapkat dâgobi.”²¹ Dâgone dinziñâ mân nângâban. A 40 yatâ zorâñ Paulo kunam se. Zen nalemb birâm ândim Paulo kom nalemb ninatkât se. Oi zen Paulo kunam mâtabân mambât te.”²² Katep zorâñ den yatâ sâmb kâwali a galemñâ den itâ sâmb sângongoip, “Gâ den dâtnogat, zo a ñâi mânâk dâzângoban.”

Kâwali a ziñâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

²³ Oi kâwali a galem a patâñâ kâwali a sâtnâ zagât diizikâm itâ sâmb dâzâkoip, “Zet sâitâ kâwali a ki mâtab âiainâ 2 handeret sot kâwali a bâu biosi kwâkñan âiainâ 70 sot liñgip kâlâu a 2 handeret zorâñâ kubikangâm ñâtikkât narâk nâmburân kimembut, narâk zoren Kaisarea kamânân âibi.”²⁴ Oi Paulogât bâu biosi ñâi kwâkñan tâpapkât kubikpi. Oi mulunâk galem okñangâm Roma a kutâ Pelikigâren diim âibi.”

²⁵ Oi Kâwali a galem a patâñâ Pelikigât ekap ñâi itâ kulemgoip,

²⁶ “Klaudio Lisia, nâñâ a kutâ âlipñânâ Peliki, gâgât ekap zi kulemguan.”²⁷ Kâwali a ziñ a ñâi diim ge. Zo Yuda a ziñ kune mumbam oi a zo Roma a nângâmñâ sa kâwali anâ sot âimñâ bitziñan gâbâ mâkâwen.²⁸ Oi denân parâwe, zorat topñâ nângâbat sâmb a sâtnâ minduminduyân diim âiwan.²⁹ Diim âim ziñangât gurumin den sâne itâ nângâwan. Kut ñâi ñâi oip, zorâñ kâmbam mo tâk namin tâtat, zorat dâp mân uap.³⁰ Oi a nâmbutñâ ziñâ

Paulo sipkum kunam utne gâgâren sângogua gaap. Oi den sâkñanâk sâme, zen sângonzâñgua gâgâren gam dinñâ dâgobi.”

Ekap yatâ zo kulemgum kâwali arâpñâ ziñgâm mem âibigât sâip.

³¹ Oi Kâwali a zen patâgât den lumñâ ñâtigân Paulo diim âim Antipatri kamânân takâwe.³² Hâñsâi kâwali a nâmbutñâ kamânziñan puriksâne kâwali a biosi kwâkñan tâtat ziñjik diim âim Kaisarea kamânân takâwe.³³ Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik bikñan parâwe.³⁴ A kutâñâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topñangât mâsikip. Zâk Kilikia hânân gokñâ nângâm itâ sâip,³⁵ “A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubiknat.” Yatâ sâmb kâwali a zenñgât bitziñan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam galem urâwe.

24

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

¹ Sirâm bâtnâmbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a nâmbutñâ sot a ñâi kutñâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât den sânam Roma a kutâgâren âiwe.² Âine a kutâñâ sâmb Paulo diim gane Teatuloñâ Paulo tosanñangât den itâ sâmb muyageip, “A kutâ âlipñâ Peliki, gâ âlip galem otniñgâna lumbeñ ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi betniñan mena ândiândi âlip ândien.”³ Gâ kâmbân dâp âlip galem otniñgâmat, zorat nângindâ âlip opmâp.

⁴ Oi den sa kârep opapkât nângânina den pânkânok dâgobâ.⁵ A zirat nângindâ bâliñ opmâp. Yuda a hânñâ hânñâ den dâzângom um gulip kwatziñgâmp. A zo Nasarete gokñâ sarâ agât arâpñâ, zenñgât

a sâtnâ ândiap. ⁶ Zâknâ tirik namin âim mem bâlin kwapâ sâi gâsuwen. ⁷ Niiñâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kawali a galemñâ Lisia, zâk sot arâpnâ ga diim âiwe. ⁸ Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat gikak mäsikâm topñâ nânğâban.”

⁹ Den yatâ sâi Yuda a ziñâ bekñan mem zorik sâwe.

Pauloñâ Peliki mâteñan den torenñâ sâip.

¹⁰ Oi Pelikiñâ bikñâ dâp oi Paulonâ itâ sâip. “Gâ Yuda nenğât hân ziren a kutâ op narâk kêrep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat. ¹¹ Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin zagât uap. Den zorat um zagât op a zi mäsikâziñğâna dâgonek. ¹² Nâ tirik namin mo mâpâmâpâse namin mo sombêmân a ambân zen sot sârek den mân âragoindâ niñgirâwe. ¹³ Oi a zirânâ den se, zorat bonñâ mân tirâpgobi.

¹⁴ Oi nâi dâgoga nânğâ. Mâtâp uñakñâ birâme, zorik ândim sâkurâpnâ zeñğât Anutu mâpâseman. Ka Mosegât gurumin den sot Propete zeñğât den kulemguwe, zorat nânğâ bonñâ opmap. ¹⁵ Oi gâtâm Anutuñâ a orot mâmeziniñ bâlinâ sot âlipñâ, nen mumunñan gâbâ mânginiñgi zaatnat, zo nânğâm ândime. Zo yatik nâ nânğâm ândiman. ¹⁶ Yatâ opñâ galem oranğâm ândim Anutu sot a zeñğât mâteziñan anun mân op ândiman.

¹⁷ Yatâ op hân kêrebân ândim bukurâpnangât kât mem Yerusalem kamânân gâwan. ¹⁸ Kât zo mem gam tirik namin zâim kubikanğâm ta muyageniwe. Zoren a kâmurân mo kwamit patâ, zoren mân tarâwan. ¹⁹ Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutñâ zen tarâwe. Oi a zo ziñâ nânğât tosa

nânğe oi ko gâgât mâtegan ga sâm muyaginek. ²⁰ Mo a sâtnâ mindumundyân nânğâ den sa tosa nâi muyagiwe oi ko a zi ziñâ gâgât mâtegan sapsunek. ²¹ Nâ a mindumundyân den kânok sâwan. Zo nânğâne mân dâp oip. Zo ko den kâtik sâm itâ sâwan. Mom zaatzaatñâ den zo sâman, zorat nâmbutñandâ denân nâbanetâ kinzan.”

²² Pauloñâ den yatâ sâi ko Roma a kutâ Peliki, zâk Paulogât den zo mân sâm kwâkâm biri zeip. Wangât, zâk mâtâp uñakñâ zorat den siñgi nânğip, zorat itâ dâzânğoi, “Kâwali a galem a Lisianâ Yerusalem kamânân gâbâ gâi ko zeñğât den sâm kwâkâbat.” ²³ Yatâ sâmñâ kâwali a sâtnâ itâ sâm dukuip, “Gâ sâne arâpkâ zen Paulo galem op kâsa mân okñanğâbi. Bukurâpnâ, zen kut nâi nâi mem ga pindânam utne mâtâp mân doonğubi.”

Paulo zâk kendon patâ zâgât tâk namin tâip.

²⁴ Sirâm nâmbutñâ zo tapñâ Peliki zâk ambinnâ, Yuda gokñâ, kutñâ Durusila, zâk sot tapñâ Paulo sâi gâm Kristo Yesu nânğâm pâlâtân kwâkwatñangât dâzâkoip. ²⁵ Oi Pauloñâ târârak ândiandinñ sot âknâlegât kendon ândiandinñ sot hâuñâ mimiñangât narâknâ, zorat den sâi Pelikiñâ kenğât opñâ Paulo itâ sâm dukuip, “Âlip âi ândina nenğât kabâ nâi muyagei ko sa gâban.” ²⁶ A kutâ zo Paulo kât nibap sâm narâk dâp sâi gâi zâk sot den den op ândeip. ²⁷ Oi kendon zagât âki a kutâ nâi kutñâ Porikio Pesto, zâk Peliki hâukwâip. Oi Peliki zâk Yuda a ambân umziñ âlip upapkât Paulo tâk naminâk birânangâm arip.

25

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

¹ Pestonjâ nep zo mem sirâm karâmbut tap Kaisarea kamânân gâbâ Yerusalem kamânân zarip. ² Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda a zâizâinj, zen zâkkâren gamnjâ Paulogât den dukuwe. ³ Zâk nângâzingâm sâi Paulo Yerusalem zâibapkât sâwe. (Oi zen ziiŋak mâtâbân Paulo tik tap kunat sâm, sâm kâtâŋ urâwe.) ⁴ Sânetâ Pestonjâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Paulo zâk Kaisarea kamânân tâk namin taap. Oi zoren âburem geibâman. ⁵ Paulogât tosa sânam zenjâren gâbâ a sâtŋâ, ziŋâ nâ sot ârândân geimŋâ sâbi.”

⁶ Yatâ sâmnâ sirâm nâmburân karâmbut mo bâzagât yatâ zo Yerusalem kamânân tap ko Kaisarea kamânân giarip. Zoren taki mirâ haŋsâi den sâsâŋ namin zâimnjâ sâi Paulo diim zâiwe. ⁷ Paulonjâ zari Yuda a Yerusalem kamânân gâbâ gawe, zen haamgumnjâ tosaŋŋgât opŋâ den donjâ sâmnâ kirâwe. Den sâwe, zorat bonjâ nâi mân muyageip. ⁸ Sâne Paulonjâ dinziŋâ mem gem itâ sâip, “Yuda a zenjâ gurumin den sot tirik namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâm bâliŋ kwatziŋgâman.”

⁹ Sâi Pestonjâ Yuda a umziŋ âlip upapkât Paulo mâsikâm sâip, “Gâ dap nângat? Gâ diigim Yerusalem kamânân zâim zoren diŋgâ sâm kwâkâbâ?”

¹⁰ Sâi Paulonjâ itâ sâm dukuip, “Buŋâ. Nâgât den ziren sâm kwâkâban. Roma a kutâ patâ Sis-agât namâ zi. Gâ gikâk nâgât topnâ nângat. Nâ Yuda a mân bâliŋ otziŋgâwan. ¹¹ Nâ tosa patâ muyagem sâi ko nobâ sâna sâknâ mân anjân kârâbam. Zen nâgât sâknâk se, gât ko zenjâ bitziŋan mân nâbanban. Zorat

Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâm kwâkâbapkât san.” ¹² Yatâ sâi Pesto sot arâpŋâ zen mindum den âragumjâ Pestonjâ Paulo itâ sâm dukuip,

“A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripanjâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

¹³⁻¹⁴ Sirâm nâmbutŋâ âki a kutâ Agripa sot ponâŋâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku okŋŋgâm sirâm nâmbutŋâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestonjâ Paulogât den singi a kutâ itâ sâm dukuip, “Pelikinjâ tâk namâŋan a nâi pam ari zi taap. ¹⁵ Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zenjâ tirik namâ galem a sot a zâizâinj zen nâgâren mindumnjâ a zo kua mumbapkât sâwe. ¹⁶ Oi nâ den torenjâ itâ sâm dâzâŋgowan, ‘Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduziŋgindâ torenngoot sâi torenngoot sâi yatâ sâme.’

¹⁷ Yatâ dâzâŋgua zen gane haŋsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduziŋgâwan. ¹⁸⁻¹⁹ Oi Yuda a ziŋâ zâkkât bâliŋ nâi sâbi sa ko zen Yuda a ziiŋŋgât gurumin den, zorat âragwârâgu urâwe. Oi a mumuŋ nâi Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Paulonjâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’ ²⁰ Nâ den zorat kwakŋâ Paulo Yerusalem kamânân zari diŋâ sâm kwâkâbatkât dukuwan. ²¹ Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patâŋâ diŋâ kwâkâbapkât sâip. Oi Roma a kutâgâren âibapkât tâk namin mambât ândiap.” ²² Pestonjâ yatâ sâm dukui Agripanjâ sâip, “Nâ a zorat diŋâ nanjâbatkât otnigap.” Sâi Pestonjâ itâ sâip, “Âlip. Mukan diŋâ nângâban.”

Paulonjâ a kutâ Agripagât mâtejan kirip.

²³ Mirâ hanjsâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neuleziknjoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâinj, zen molizikâne ârândânj zâiwe. Zâinetâ Pestonjâ sâi Paulo diim zâiwe. ²⁴ Diim zâine Pestonjâ den itâ sâip, “A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen dâzângua nângânek. A kinzap, zirat opnjâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tosgât den sâm den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâknjâ ândei mân dâp upap.’ ²⁵ Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosanjâ kârua kâmbamgât sinji mân uap. Oi Roma a kutâ patâgât sâipkât zâkkâren sângongua âibap. ²⁶ Oi zâkkât tosa mân muyagemnjâ a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sâm kwaksan. Zorat a zi, zengâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâtegan ga kinzap. Oi zâkkât topnjâ sâi nângindâ diinj ekabân kulemguaandâ âibap.

²⁷ Nâ tâk namâ a nâi tosanjângât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân sângongua ari mân dâp upap.”

26

Paulonjâ Agripa sot Pesto, zekât mâteziknan den sâip.

(Apo 9:3-19; 22:6-16)

¹ Agripanjâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gikak topkâ sâna nângânâ.” Sâi Paulonjâ biknjâ pamnjâ den itâ sâm dâzângoip, ² “Yuda a zinjâ denân nâbanse, zorat torennjâ a kutâ Agripa mâtegan sâbatkât umnâ âlip uap. ³ Gânjâ Yuda a nengât orot mâmeninjâ sot kut nâi nâi upmen, zo topnjâ nângâm nanjat. Nângânina den sinji kêrep patâ sa mân âkon upan.

⁴ Nâ katepnan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetzinan ândia orot mâmenâ zo ek nângâwe. ⁵ Zen nâgât topnâ ek

nanjâwenjâ mân se. Nâ Parisaio a zengât oserân ândim lâmbarâwan. Sâkurâpninj zengât gurumin den zo lum ândim kâtigewan. ⁶ Nâ tâk namin zeman, zo nâigât bujâ. Anutuñjâ âse sâkurâpninjâ zengât den nâi sâm kâtigeip. Den zo itâ. Nen ândim momnjâ zaatnat. ⁷ Den zo bonnjâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen nâtik sirâm sâm ândime. Nâ den zorat op nângâm ândia Yuda a zinjâ denân nâbarâwe. ⁸ Anutuñjâ a mumujâ mângzizingâmap. Zen wangât zo nângâne mân orotnjâ yatâ uap?

⁹ Nâ mârumpnan itâ nângâm ândiwan. Yesu, Nasarete goknjâ sot arâpnjâ kâsa otzingâm sa buj upigât nepnâ tuum ândiwan. ¹⁰ Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a donjep tâk namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, zinjâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep diinj sâm nine ândiwan. A zângonatkât den sâne den zo tângum sâmarâwan. ¹¹ Yuda a zengât mâpâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutnjâ sâm bâlijan kwapigât zângom sâknam zingâm gâwan. Oi nâ um kâlak otzingâm hân nâin nâin âi zângom sâknam zingâm gâwan.

¹² Yatâ ua tirik namâ galem a patâ zinjâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan. ¹³ Mâtâbân aria mirâ bâknan oi sumbemân gâbâ kârâp âsaknjâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsageningip. O a kutânâ, mirâsinj zerâmap, zo tobat nâi. Zi âsaknjâ patâ, mirâsinj zo walip. ¹⁴ Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den nâi itâ nângâwan, ‘O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A nâinjâ wâujâ dumunân pam diim âibam oi hârânsâm tâpap zo ko sâknam nângâbap. Zo yatâ sâknam nângâm ândiat.’ ¹⁵ Oi nânjâ itâ sâwan, ‘Kembu, gâ nâi?’

Sa itâ dâtnogip, ‘Nom ândimat. Nâ Yesu.¹⁶ Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâp gobam muyagegigan. Kut nâi nâi eksat sot kut nâi nâi gâtâm tirâp gobat, zorat sinji a ambân dâzângom ândiban.¹⁷ Nâ Yuda a zengât bitziñan sot hân nâi a zengât bitziñan gâbâ mâkâgim ândibat.¹⁸ Nâ sângongoga zengâren âi sinji âlipñangât nep tuuna umziñ âburibap. Zen nâtâtik ek birâm âsakñan bagibi. Satanñâ zaaziñgi ândie, zo birâñangâm Anutugât a upi. Oi tozaziñ gulipkoi nângâm pâlâtâñ kwatniwe, zengât kâmurân bagim sumbemgât sinji upi.’ Zâk yatâ sâm dâtnogip.

¹⁹ A kutânâ Agripa, nâ sumbemân gâbâ den nângâwan, zo lum ândiwan.²⁰ Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzângowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzângowan. Zobâ Yudaia kamânñâ kamânñâ âi dâzângowan. Oi hân nâin gokñâ, zengâren âi nep tuuga umziñ melânâ Anutu sot pâlâtâñ op târârak ândibigât dâzângowan.²¹ Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a ziñâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe.²² Oi Anutu zâk betnan mei sinji âlip sâwanñâ sâm ândiman. Oi a zâizâiñâ sot giginjâ zo dâp kânok dâzângom ândiman. Mârumñan Mose sot Propete ziñâ bet a nâi muyagibatkât kânñan sâwe, zorik sâm ândian.²³ Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nângâm mumbatkât sâsâñâ. Oi mumuñâ zengâren gâbâ kândom op zaatñâ zâkkât den zo Yuda sot hân nâin gok, zengât âsakñâ upap. Oi nâ den zo sâman.”

²⁴ Pauloñâ yatâ dâzângom tâi Pestonâ den kambânñâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den lañ sat? Ekap donbep sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.”²⁵ Sâi Pauloñâ itâ sâm dukuiip, “A kutâ âlipñânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo

bonñâ sot târârakñâ.²⁶ Den san, zorat topñâ a kutânâ âlip nângap. Oi zâkkâren aksik dukum nângan. Kut nâi nâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap.²⁷ A kutâ Agripâ, gâ Propete zengât den nângâna bon uap? Gâ nângâm kwâtâtiat. Zo nângan.”

²⁸ Yatâ sâi Agripañâ Paulo itâ sâm dukuiip, “Gâ sâna mân kârep oi Kristo a opam.”

²⁹ Sâi Pauloñâ itâ sâip, “Gâ sot a nâmbutñâ zi tap den zi sa nânge, zen Kembuñâ betziñan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den sinji âlipkât op san.”

³⁰ Yatâ sâi a kutânâ Agripa sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutñâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe.³¹ Âi kinñâ âragum sâwe, “A zi kâmbam mo tâk namâgât sinji mân oip.”

³² Sâne Agripañâ Pesto itâ dukuiip, “A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisanâ diñâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olañna âi yen ândibap.”

27

Paulo diim Roma kamânân âinam wangâyân zâiwe.

¹ Italia hânân âinatkât sâne Roma kâwali a sâtñâ kutñâ Yulio, zâkñâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutñâ diiziñgi wangâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.)

² Wangâ zo Adramitenjai kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân murukñan kamân tap arip, zoren âibapkât sâsâñ. Wangâ zoren zâim Makedonia a nâi kutñâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen.³ Mirâ hañsâi Sidon kamânân takâm Yulionâ Paulo buku okñangâm nângâñangji kamânân âimñâ bukurâpñoot nalem niwen.

⁴ Oi zobâ arindâ pibânñâ gam mem kâbakñei Kipiro hânân âim hân kândâtñan âiwen.⁵ Oi Kilikia sot Pampilia zengât

saru mâtâp âimnâ Mila kamânân, Likia hânân takâwen.

⁶ Zoren wanğâ nâi tâip. Zo Alesandiria kamânân gâbâ gâip. Zorânâ Italia hânân âibam oi Kâwali anâ sâi zoren zâiwen. ⁷ Zâimnâ mulun âim Kirido kamân gootņan takâwen. Oi Pibânâ mem kâbakņeniņgi kamân zo birâm Keret hânângen âiwen. ⁸ Salimone kamân goot goot âim nep patâ tuum âimnâ Lasea kamân gootņan saru bikņâ nâi tâip, zoren takâwen. Kutņâ wanğâ tâtat âlip.

Paulogât den nângâm tâtâlim âiwe.

⁹ Saruyân narâk kârep arindâ Yuda zengât kendon narâknâ âki pibâ narâknâ mâte oip. Zorat Paulonâ girem den dâzângom sâip. ¹⁰ “Bukurâp, zi dum âinatkat nânga âlip âinatkat dâp mân uap. Nen âinarân irâ sikumâk buņâ, nen ârândân wanğâ bâliņ oi sâruyân tâmbetagogemgât umnâ gwârâ uap.” ¹¹ Yatâ sâi kâwali a sâtņâ Yulionâ Paulogât den birâm wanğâ marinâ sot galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru bikņâ zoren map pibâ gâi wanğânâ tâpapkât dâp mân oip. ¹² A donjbeņâ zorat Keret hânân saru bikņâ nâi kutņâ Poinike, zoren âi tâindâ pibâ narâk âki âinatkat sâwe. Saru bikņâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

¹³ Oi pibâ bâbâlan mirâ toren gâbâ gâi umziņ âlip oi kela sâmbune kopgâi Keret hân nângâm âiwen. ¹⁴⁻¹⁵ Âim tâindâ pibâ patâ yuaranâ ga mem kâbakņei hân zo birâm mâtâp tâpkoi osim birâwen. ¹⁶ Yatâ opņâ hân nâi kutņâ Kaunda, zorat nângâmņan ârindâ bamin zo saruyân geibam oip. ¹⁷ Oi nep patâ tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi wanğâ âbângubapkât tâk donjbeņ kâpim saawen. Oi saruyân kât nâi kirip, kutņâ

Sirita, zoren âibemgât pibâgât isen diigindâ gei pibânâ kom kâbakņei mâtâp gulip âiwen. ¹⁸ Pibâ imbanâ kom zeipkât haņsâi sikum mem pane saruyân giarip. ¹⁹ Sirâm karâmbuņan wanğâgât kut nâi nâi mem pane saruyân giarip. ²⁰ Sirâm nâmbutņan pibâ donjbeņâ koi mirâsiņ sot sângelak mân muyagei ekņâ umniņ keņgât oi tâmbetagonamen sâm nângâwen.

Paulonâ um âlip kwatziņgip.

²¹ Oi a zen nalem birâm narâk kârep yen ândine Paulonâ os-etziņan kin itâ sâm dâzângoip, “Bukurâp, zen nâgât den nângâwe sâi ko Keret hânân ândibem. Oi sikum kut nâi nâi tâmbetkuwen, zo mân muyagebap. ²² Zen mân keņgât utnek. Anâ mân buņ utnat. Wanğâ ko tâmbetagogap. ²³ Nâtigân Marinâ kutņâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâknâ sumbem kore anâ sângongui gem ga nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogap, ²⁴ ‘Paulo, gâ keņgât mân ot. Gâ Roma a kutâ patâgât mâteņan takâ kinban. Oi itâ nângâ. Anutuņâ gâ galem otgigi gâ sot a wanğâyân te, zo mân tâmbetagogi.’ ²⁵ Zorat bukurâp, zen umziņ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman. Nâ itâ nângan, ‘Den dâtnogap, zo bon upap.’ ²⁶ Wanğânâ hân nâin âi komņâ âbângubap.” ²⁷ Adria saruyân laņ gulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi nâtik tânâmņan wanğâ galem a ziņâ hân gootņan gen sâm nângâwe. ²⁸ Yatâ nângâmņâ tâk dâp pane saruyân giari kârepņâ a kânok yatâ oip. Oi mâik nâi âim du pane giari kârepņâ kiin bâtnâmbut yatâ oip. ²⁹ Oi kât kwâkņan zâibap sâm keņgât op wanğâ tipņan kela patâ kimembut saam pane giari mirâ haņsâbapkât mambât tarâwe. ³⁰ Tapņâ wanğâ galem

a zen kenġat op waŋġa birâm âinam bamin mem pane saruyân giari den sarâ itâ sâwe, “Nen waŋġa sâŋġânġan kela yâmbât saanamem.”³¹ Yatâ utnam utne Paulonġa kâwali a sâtġnâ sot arâpġnâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Waŋġa galem a zen âine nen saruyân geim naŋġânâ.”³² Dâzâŋgoi kâwali a zen bamingât tâkġnâ mânâŋġâtne saruyân giari birâwe.

³³ Mirâ haŋsâbapkât mambât tapġnâ Paulonġa a aksik nalem ninatkât itâ sâm dâtnâŋgoip, “Zen umziŋ kenġat oi nalem mân nem ândine sirâm kiin kimembut âkap.”³⁴ Gât ko nalem nimbîgât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâkġan zâi ândibi. Sâkziŋ mân tâmbetagoi. Zen hâlâuyâk op ândibi.”³⁵ Yatâ sâi egindâ nalem nâi memġnâ Anutugâren sâiwap sâm namuŋ neip.³⁶ Nei ekġnâ umniŋ bâbâlaŋ oi nen aksik nalem niwen.³⁷ A waŋġâyân tarâwen ko tenġâniŋ 276 yatâ zorâŋ tarâwen.³⁸ Nen nalem nem âkon opġnâ waŋġa kâligen ġâbâ nalem mem pâindâ saruyân giari waŋġa bâbâlaŋ op kopġâip

Waŋġânâ saru sâtġnan âbâŋgoip.

³⁹ Mirâ haŋsâi hân nâi ekġnâ kwagâwen. Waniŋ gien sâwen. Oi saru bikġnâ nâi kâġnâ buŋ ekġnâ zorat sâtġnan zâinat sâm urâwen.⁴⁰ Galem a ziŋâ kelagât tâkġnâ mânâŋġâtne saruyân giari tâk olaŋâ pibâġât isen nâi saane zarip.⁴¹ Waŋġa âimġnâ hân murukġan zâim waŋġâġât sâŋġânġandâ hânân sum kâtigei saruġnâ waŋġa tipġan kom namuŋip.⁴² Waŋġa âbâŋgoi kâwali a ziŋâ tâk nâma a zen âibegât zâŋgonam sâwe.⁴³ Patâziŋandâ Paulogât op kwâkâziŋgip. Oi sâi nâmbutġandâ saru lâbâŋġum âiwe.⁴⁴ Ka nâmbutġnâ ombonj sot nak sâmbaŋâ kwâkġan âiwe. Zo yatâ

opġnâ nen aksik saru sâtġnan takâm zâiwen.

28

A aksik Melite hânân zâiwe.

¹ Nen hâlâuyâk sagân zâimġnâ tâunan zo kutġnâ Melite sâne nâŋġâwen.² Hân mâirâp ziŋâ buku otningâm map paten op zeï kârâp sândum une sei nâŋġâwen.³ Paulonġa kârâp tâmbânġoot zo mem pâi sei kârâp zorat umġan ġâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpġan zim kâtigem kirip.⁴ Oi kamân mâirâp zen zo ekġnâ âragum sâwe, “A zi kâmbam a. Saruyân mân buŋ op kopġan, zorat hâuġnâ muyaġenâŋġap.”⁵ Paulonġa ko mulum zo kwititapkoï kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip.⁶ Yatâ oi hân mâirâp zen bikġnâ lâmbatpap mo kek mumbap sâm mambât ek tarâwe. Narâk kârep ek tatne buŋ oi itâ nâŋġâwe, “A zi ko bem lopio.”

Paulonġa a sisi mâsekziŋoot kubikziŋgip.

⁷ Kamân ândiwen, zorat naŋġâmġan a kutâziŋ tâip, kutġnâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorâŋ on galem otningi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen.⁸ Zoren ândeindâ Popilio ibânâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Paulonġa nâŋġâm mirin zâim bikġnâ kâukġan pam ninâu sâm kubikġanġip.⁹ Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziŋoot zen siŋġi nâŋġâm ganetâ kubikziŋġâmâip.¹⁰ Oi zorat hâuġnâ a zen umâlîp op galem otningâne âinam oindâ mâtâpkât kut nâi nâi betniŋan miwe.

Paulonġa waŋġa nâin zâim Roma kamânân arip.

¹¹ Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki waŋġa nâin zâiwen. Waŋġa zo Alesandria kamânân gok. Sâŋġânġan lopio booboo

zagât sobine kirâwet. Nen ândiwen, zoren wanğâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen. ¹² Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen. ¹³ Zo birâm haamgum Region kamânân takâwen. Sirâm nâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakneninji nâtik sirâm zagât âimnâ Puteoli kamânân takâwen. ¹⁴ Zoren takâm wanğâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziğâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen. ¹⁵ Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen nenğât sinji nângâm Apio kamânân âine kândianğâwen. Oi nâmbutnâ mirâ karâmbut, zoren kândianğâwen. Oi Paulonâ zingitnâ umâlep nângip.

Paulonâ Yuda a den dâzânğoi.

¹⁶ Roma kamânân takâm a sâtnandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a nâinâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutnâ ko tâk namin zâmbarâwe.

¹⁷ Zoren ândei sirâm karâmbut âki Paulonâ sâi Yuda a sâtnâ zen gane itâ sâm dâzânğoi, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda a bukurâpniñâ kwerâziñ mân sâwan. Sâkurâpniñ zengât den mân kowan. Oi zen lan Roma a zengât bitziñan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe. ¹⁸ Roma a zinjâ topnâ sâmnâ nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe. ¹⁹ Ka Yuda a zen mân birâninbigât kâtigine Roma a kutâ patânâ dinnâ sâm kwâkâbapkât sâwan. Nâ Yuda a bukurâpnâ zengât um kâlak mân nângâwan. ²⁰ Oi nâ zorat zingitnâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momnâ zaatzaat den zo nângâm ândimen. Den zorat tâknâ saanine ga ândian.”

²¹ Yatâ sâm dâzânğoi sâwe, “Ândiren Yuda hân topniñan ândie,

zen gâgât den nâi mân kulemgum ninje. Zoren gâbâ a nâi mân gam sâm bâliñ kwatgigi nângâwen. ²² Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nângânatkât sen. Oi mâtâp unaknâ zorat itâ nângâmen. Hân dâp a ambân, zinjâ sâm bâliñ kwâtziñgâwe.”

²³ Yatâ sâm narâk nâi parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topñan ândiândinangât den hanğât topkwap dâzânğom tâi nâtiksaip. Oi Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zo Yesugâren bonnâ âsageip. Zorat den dâzânğoi. ²⁴ Oi a nâmbutnâ zen dinjâ nângâwe. Oi nâmbutnandâ dinjâ birâwe.

²⁵ Oi den sâm kâsâpagone Paulonâ itâ sâm dâzânğoi. “Tirik Kaapumnâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpniñ den itâ sâm dâzânğoi,

²⁶ ‘Gâ âi a kâmut zi itâ dâzânğonan, “Kindapziñandâ den nângânângân, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângam kwâtâtibi. Sinziñandâ igiknâ, zo ikpi. Ka zorat topnâ zo mân ek kwâtâtibi. ²⁷ A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kindapziñ bâpsâsânâ. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nângâm kwâtâtibi. Oi umziñ mân melânje ko nâ dap yatâ kubikziñgâbat.” ’

²⁸ Zorat nâ dâzânğua nângâne. Anutunâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân nâin gok zengât sinji uap. Zen nângâm âknâlibi.”

²⁹ Yatâ sâm dâzânğoi Yuda zen ziñak den sâm mâsikâyanğâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândei.

³⁰ Oi Paulonâ Roma kamânân mirâ nâi kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a ziņâ zâkkâren âim ândiwe. ³¹ Âinetâ Anutugât um topņan ândiândigât den dâzângom Kembu Yesu Kristo, zâkkât topņâ kenġât buņ dâzângom ândeip.
Zo yatik.

Roma zengât ekap Paulonâ kulemguip.

Paulo nepnanğat topnâ.

¹ Paulo nâ, Yesu Kristonâ kore a gâsunim Aposolo sâam nim Anutugât sinği âlip den sa laŋ kârâbapkat gâsum sâlâpnogip.

² Den sinği zo muyag-ibapkat Anutuñâ sâam kâtigemñâ mâruman Propete a sâam muyagemziŋgi Kembugât ekabân kulemguwe. ³ Kulemgune nanğâ Yesugâren âi sugip. Nanğâ Yesu, zâk a kutâ Dawidigât kiurâp zengâren gâbâ muyageip. ⁴ Yesu zâk Anutugât nanğâ op um salek sot hâlâlu oi Anutuñâ nanğanğat topnâ imbananğoot itâ muyageip. Mumunan gâbâ mângei zaarip. Mângei zaatnâ kembu patâniñâ ândiap. ⁵ Yesu Kristo, zâk kembuniñandâ tânnomñâ aposolo nep sâam nigip. Oi hân dâp a sinği âlip dâzângua nânğâm lum Kembu Yesugât kâmut upigât nânğâm sâip. ⁶ Oi a nâmbutnâ zen ziiñik buñâ. Zen sot ârândân Roma a ziŋ Yesu Kristogât arâp upigât diiziŋgip. Zorat nep zo zengâren yatâ tuubatkât sâam nigip. Roma kamânân ândie, zen Anutugât sinği op ândibigât sot um târarak ândibigât gâsuziŋgip. ⁷ Anutu umñandâ gâsuziŋgi ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Ibâniŋ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângoziŋgoŋ sot um lumbe, zo zengâren zimbap.

Paulonâ Roma kamânân âi Kembugât sinği a ziŋgitpatkât sâip.

⁸ Roma a zen Kembugâren nânğâm pâlâtân kwâknanğâm ândime, zorat sinği hân dâp ari nânğâne âlip opmapkat zengât

op sâiwap sâaman. Yesu Kristonâ tânzânğoiptkât sâiwap sa Anutugâren zâimap. ⁹ Nanğanğat sinği âlip sâam umnandâ Anutu kore oknanğa topnâ nânğâmap, zâkkât mâtejan den zi sa nânğânek. Nâ ninâu sâaman dâp zengât op sâaman. ¹⁰⁻¹¹ Nâ zen ziŋgitpatkât otnimap. Zo yatâ zeî ândim gâwan. Narâk zi ko kut nâi nâiñâ saanigi tâpman. Anutuñâ nânği dâp oi mâtâp muyagem nigî zengâren gâbatkât dukuman. Nâ gamñâ tânzângua Kaapumñâ imbanâ nâi ziŋgi kâtigem ândibigât sâaman. ¹² Nâ itâ sâbâ. Zengâren ga nânğâm pâlâtânğat bonğâ tirâpagom tânagonat.

¹³ Oi bukurâpnâ, topnâ kârubegât itâ dâzânğobâ. Nâ a kâmut nâmbutnâ zengâren opman, zo yatik Roma zengâren gamñâ nep tuum bonğâ muyagibatkat sâaman. Oi gabâ sandâ kut nâi nâi nâmbutñandâ saanigi tâpman. ¹⁴ Nânğâ saru a sot barâ a, a nânğânânğâziŋgoot sot kwakmak ârândân sinği âlip dâzânğobatkât sâam nigip. ¹⁵ Zorat Roma kamânân a zen sinği âlip dâzânğobatkât umnandâ bâbâlanğ opmap.

Nânğâm pâlâtânğat op ândiândi mimbi.

¹⁶ Nâ sinği âlipkat nânğa anunğoot mân opmap. Wangât, zo Anutugât imbananğoot, zorat. Sinği âlip zo nânğâm Kembugâren nânğâm pâlâtân kwapi dâp tânzânğom bâlijan gâbâ mâkâziŋgâbap. Yuda a sot hân nâin gok zen ârândân. ¹⁷ Sinği âlibân Anutugât mâtejan târaraknâ utnatkât mâtâp ziap. Zâknâ nânğâm pâlâtânziŋgoot zo mâtâp zoren diiziŋgâbap. Oi zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Nângâm pâlâtân kwâkņangâm toszin buņ urâwe zo, zinjâ ândiândi mimbi.”

A zinjâ Anutu birâm nâtâtigân bagiwe.

¹⁸ A Kembu kândâtkom bâlin upme, zen bâlin utne zorânâ den bonņangât mâtâp zo dooņgumap. Bâlin mâme a zinjâ yatâ upmegât Anutu kukņangât bonņâ sumbemân gâbâ zengâren muyagem zemap. ¹⁹ Anutuņâ hâuņâ zingâmmap, zorat topņâ itâ. Anutugât topņâ zo muyap ze nâņgâme. Anutu zikņak topņâ muyagem zingâmmap. Hân muyageibân gâbâ a zinjâ Anutugât topņâ itâ ek nâņgâm gawe. Anutu zâk aņâ mân igikņâ. ²⁰ Oi zâk imbaņâņoot kembu patâ op ândiap. Hân muyagem kut nâi nâi top top muyagem pâip, zorân topņâ muyagei âlip ek nâņgâme. Zorat a zen Anutu kândâtkomņâ bâlin utne hâuņâ zinjâ ko dap op den hâuņâ sâbi?

²¹ A zen Anutu ândiap nâņgâm, mân ândiap tobat oi hurat mân kwâkņangâwe. Oi mân sâm âlip kwâkņangâwe. Oi zen nâņgânâņgâziņan bâlinâ top top muyagem um kâtik utne nâtâtikņâ kâpizâņgoip. ²² Oi a zinjâ nen nâņgânâņgâniņoot ândien sâweņâ kwakmak op ândiwe. ²³ Yatâ otziņgi zen Anutu ândiândiņ kâtik, âsakņâ mariņâ, zâk mân hurat kwâkņangâm a sot nii, zuu, mulum, kut nâi nâi buņ orotņâ zorat lopio sobem hurat kwatziņgâwe. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren zo yatik op ândie.

²⁴ A zen yatâ utne Anutuņâ zingit birâziņgi umņâ sâkkât âkņâle top top nâņgâm bâlinâ op um sâkziņ mem bâlin kwap pi-uriyâunzabân bagiwe. ²⁵ Zen Anutugât topņâ nâņgâm kândâtkom

sarâ mâte okņangâwe. Oi mariz- inâ birâm kut nâi nâi muyageip, zo hurat kwâkņangâm kore okņangâwe. Nen ko itâ nâņgen. Kut nâi nâi muyageziņgi zorat Anutu, zâk sâm âlip kwâkņangâm ândeindâ dâp upap. Perâkņak.

²⁶ A zen Anutu kândâtkuwegât birâziņgi âkņâle bâlinâ muyageziņgi. Oi ambân zen Anutuņâ ap ambin ândiândi mâtâp sâip zo birâm ambân torenņâ ândiândi bâlinan bagiwe. ²⁷ Oi a zen yatigâk ap ambin ândiândiņ birâmņâ umziņan âkņâle bâlinangât kârâpņâ sei a torenņâ sot bâlin top top muyagiwe. Oi bâlinâziņangât hâuņâ um sâkziņ tâmbetagowe.

²⁸ Zen Anutugât topņâ nâņgâm mân hurat kwâkņangânam utne zâkņâ birâziņgi umziņ gulip oip. ²⁹⁻³⁰ Oi kut nâi nâi bâlinâ top topņâ doņbep urâwe. Bâlinâ sot laņ orotņâ, ziiņâ umziņan siksâuk oi sikumgât âkņâle, kâmbam, kâsa, sarâ, um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan, sarân sâsâ, Anutu kâsa okņangâme, zâizâin, sâk mâme, bâlinangât mâtâp muyagime. Ibâ mam zengât den kwâkâme. ³¹ Um nâņgânâņgâziņ buņ ândime. Um lâklâk buņ ândime. A lumbenâ buņâ, buku orot buņâ ândime. ³² Kut nâi nâi yatâ opņâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nâņgâm tâtâlim laņ upme. Oi zorik buņâ. A nâmbutņâ utnetâ tânzâņgome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândie.

2

Gâtâm âlipņâ sot bâlinâ zorat sâņgân minat.

¹ Zorat a, gâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutņandâ tosa muyagine hâuņangât den sâm gikâ sâm muyagemat. A nâņgâm bâlin kwatziņgâmat, zo yatigâk

gâ opmat. ² Oi Anutuñâ a yatâ upme, zen hâuñâ zingî dâp uap. Zo yatâ nângâmen. ³ A, gâ nâmbutñâ zengât tosa sâmbuyagem yatik opmat. Gâ dap nângat? Nâ Anutuñâ hâuñâ mân nibap, yatâ sâmbuyagem opmat? ⁴ Kembuñâ lumbenâ patâ otgimñâ hâuñangât den kek mân sâmbuyagem wangât zorat nângâna yenñâ opmap. Gâ umgâ melâñbangât Anutuñâ lumbenâ otgimap, zo âkon opmat? ⁵ Gâ umgâ kâtikñâ. Umgâ mân melâñna tosagâ kârâp yatâ kwâkñan kwâkñan pam zari kârâp simbap narâkñan, narâk patin, Anutuñâ sâmbuyagem. Narâk zoren Anutu kukñangât bonñâ âsagegibap. ⁶ Anutuñâ a orot mâmeriñangât dâp hâuñâ niñgâbap. ⁷ A nâmbutñâ kut ñâi ñâi âlipñâ tuume, zen sumbemân neule âsakñâ sot ândiândi kâtik muyaginam kâtigime. Zen hurat kwatziñgâm ândiândi kâtik ziñgâbap. ⁸ A nâmbutñâ zinnâ op, zâizâiñ opñâ den bonñâ kwâkâm kut ñâi bâliñâ mem ândime, zengâren Anutu kukñangât bonñâ muyageziñgâbap. ⁹ Bâliñ mâme a Yuda a sot hân ñâin gok, zen aksik sâknam yâmbât muyageziñgâbap. Yuda a kândom muyageziñgâbap. Bet ko hân ñâin gokñâ muyageziñgâbap. Wangât, Yuda zen Kembugât den kândom nângâwe, zorat. Hân ñâin gok zen bet nângâwe. ¹⁰ Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân ñâin gok zen neule âsakñâ sot lumbenâ muyageziñgâbap. Yuda a zen kândom. Hân ñâin gok zen bet. Yuda a sot hân ñâin gok zen âlipñâ sot bâliñâ utne hâuñâ dâbâk otziñgâbap. ¹¹ Kembuñâ hâtubâtu mân otniñgâbap.

Anutuñâ a hân ñâin gokñâ zengât umziñan gurumin den pâip.

¹² A Mosegât gurumin den mân nângâm bâliñ upme, zen aksik gurumin den mân nângâm tâmbetagobi. A gurumin den nângâm ândim bâliñ upme, zen aksik Anutuñâ gurumin dengât dâp hâuñangât den sâmbuyagem. ¹³ A gurumin den kindapñâ yen nângâme, zen Anutuñâ zingiri târârak mân upme. Ka a nângâmñâ lum kwâtâttime, zengât târârakñâ sâmbuyagem. ¹⁴ Hân ñâin gokñâ Mosegât gurumin den mân nângâwe, zen umziñangât gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nângâweñâ gurumin denziñoot upme. ¹⁵ Yatâ utnetâ gurumin den umziñan pâip, zorat top muyagemap. Gurumin den umziñan pâip, zorâñâ um nângânângâziñâ purikgurik op tosaziñangât den sâmbuyagem kwâkâziñgâmap mo lumbenâ den âlip sâmbuyagem. ¹⁶ Zo narâk patâgât singi yatâ opmap. Narâk zoren Anutuñâ sâmbuyagem Yesu Kristoñâ umniñan kut ñâi ñâi ziap, zorat topñâ sâmbuyagem. Nâ singi âlipkât den sâmbuyagem yatik sâmbuyagem. Oi Yesu Kristo, zâk sâmbuyagem dâp yâtik topziñ sâmbuyagemap.

Yuda a nâmbutñâ, ziñ Kembugât den zo sâkñak mem ândiwe.

¹⁷ Gâ gikangât nâ Yuda a sâmbuyagem Mosegât a op ândina gurumin denñâ koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâmbuyagem mâme opmat, “Nâ Anutugât târotâroyân ândian. Oi Anutugât den nângâman. ¹⁸ Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nângâm kwâtâttime.” Gikangât yatâ nângâm zâizâiñ opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nângâm sâlâpkumat. ¹⁹ Oi gikangât itâ sâmbuyagem, “Nâ sen bap âlipñangât mâtâbân diiziñgâbat. Oi ñâtâtigân ândie, zen âlip âsakñâ ziñgâbat. ²⁰ Oi kwakmak a zo âlip kubikziñgâbat. Oi katem

umâlep den sâm kwâkâm zinjâbat. Wangât, nâ den kâtik sot den bonjâ zorat topjâ nângâman, zorat.”²¹ Gâ gikanjât yatâ nângâm ândimatkat den nâi mâsikâgibâ. Gâ a nâmbutjâ kwâkâm zinjâmatjâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ opmat? Gâ a nâmbutjâ kâmbu mân upi sâm dâzângomjâ gikâ kâmbu opmat. Kâmbu zo wangât opmat?²² Ap ambin mân birâyângâbabot dâzângom gikâ ambingâ yatik birâmat, zo ka. Gâ Yuda a opjâ itâ nângâmat, “Nen lopio gootjân arindâ Anutuñâ niñgiri mân dâp upap.” Yatâ nângâm a nâmbut zen lopio mân hurat kwapigât sâm dâzângom gikâ lopio namîn gâbâ kut nâi nâi kâmbu mema, zo ka.²³ Gâ Anutugât gurumin den nângâm zâizâinj opmatjâ den kâtik kona a nâmbutjâ zinjâ gekjâ Anutu sâm bâlij kwapme, zo ka.²⁴ Zorat ko Kembugât ekabân zengât den nâi itâ kulemuwe. “Zen bâlij utne hân nâin gokjâ zen zinjgitjâ yatik Anutu sâm bâlij kwâkñangâme.”

Kaapungât tobatjâ umân zeï bonjâ sâsân.

²⁵ Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo luna bon upap. Den kâtik zo kona kwabâ kwatgiwe, zo yennâ uap.²⁶ Oi zorat torenjâ ziap. A hân nâin gok nâi kwabâ mân kwâkñangâwe, zâk den kâtikjâ lugi kwabâ kwâkñangâwe, zo yatâ âlip upap.²⁷ Oi kwabâ mân kwâkñangâne ândimjâ den kâtikat nep tuubapjâ nepjâ zâkkât topjâ sapsupap. Oi Yuda a den kâtikjâ nângâmjâ mân lume, zengât topzinj yatik sapsupap.²⁸ Nâi zâk kwabâ kwâkñangâne gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap sânat? Zâk Yuda a bonjâ? Buñâ.²⁹ Sâgân den

kâtikat tobat mem ândiândinj, zo bonjâ buñâ. A nâi umjândâ bâlijâ birâm Kembugât sinji ândimap, zâkkât Yuda a bonjâ sânat. Umân Kaapumjâ nep tuomap, zo bonjâ. A yatâ zorat a zinjâ buñâ, Anutuñâ nângi âlip oi sâm âlip kwâkñangâbat.

3

Bâlijâniñandâ Anutugât den mân mem gei kwâpap.

¹ Yuda a nen hân nâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwatningâwe, zo yennâ?² Yatâ buñâ. Yuda a, nen Anutuñâ diñâ niñgip. Nen Anutuñâ sinji den top top dâtnângoi zorat mariñ urâwen.³ Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutjâ zen Anutugât den nângâm kândâtkume, zorat itâ sânat? “Lolotzjandâ Anutuñâ sâi kâtigemap, zo koi gibap?”⁴ Buñ kâtikjâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinnijâ sarâ sot bon buñ sâmen. Nengât yatâ sâsân. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Kembu, gâ sâm kubikna a zinj nângâne âlip upap. Gâ sâm kwâkâna a zen diñgâ mân kwâkâbi.”

⁵ Bâlij oindâ Anutuñâ târârakñangât topjâ sâm muyagemapkat dap sânat? Itâ sânat? “Top yatâ ziapkat Anutuñâ zobâ hâuñâ niñgi mân dâp upap.” Yatâ buñâ.⁶ Zo agât den. Anutuñâ târârak mariñâ ândiap, zorat Anutuñâ a bâlijâniñangât hâuñâ niñgi dâp upap.⁷ Oi den toren ko den sarânandâ Anutugât den bonjâ tângoi kutsinjingângât wangât nâ bâlij mâme a sâm hâuñâ nibap?”⁸ Oi wangât itâ mân sâmen? “Nen bâlij oindâ Anutuñâ bonjâ muyagibap.” A nâmbutjâ zinj nengât yatâ sâme. Sâm sâtniñan sâme. Den bâlijâ

yatâ zo sârn mâtâp zo lânme zo, zen ko hâuñâ zingî dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

⁹ Yuda a nen a nâmbutñâ walâzingâm tobat ñâi ândien mo? Yatâ buñâ. Yuda a sot hân ñâin gok nen aksik bâliñangât kore upmen. ¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap,

“A zengâren gâbâ ñâi târârakñâ mân ândiap. ¹¹ Nâinâ itâ mân sâmap, ‘Nâ Anutugât topñâ nângâbâ.’

¹² A zen pisuk Kembugât mâtâp birâm bâliñan âiwe. Zengâren gâbâ ñâinâ âlip mân opmap. ¹³ Gânduñan gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamzîñâ puriksâi sarâ den kôpgâmap. Lâuziñâ mulum kâtikñâ yatâ.

¹⁴ Lâuziñan den bâliñâ sot um kâlak den piksâm ziap. ¹⁵ Kâmbangât bâbâlan op âime. ¹⁶ A tâmbetzângom âim tâmbetâgome. ¹⁷ Lumbenangât mâtâp zorat kwakme.

¹⁸ Zen Anutugât kenjât mân op ândime.”

¹⁹⁻²⁰ Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nângâmen. Gurumin den zo a ambân aksik nengât op sâi umñan ândien. Nen dap op gurumin den lum ândim Anutu mâtenan târârak utnat? Gurumin den, zorâñ tosanin sârn muyagemap. Zo a aksik nengât topniñ sârn muyagei dap op hâuñâ sânat? A aksik nengât tosanin Anutugâren ziap.

Yesuñâ suupniñ meip, zorat nângâm pâlâtân kwâkñangâm tosaninâ buñâ upap.

²¹ Mosegât gurumin dennâ mân tânnângomâp. Ka narâk ziren gurumin den yen ze Anutugât mâtenan tosa buñ utnatkât Anutunâ mâtâp muyageip. Mâtâp

zo gurumin den sot Propete zengât ekabân singinâ kânñan sârn kulemguwe. ²² Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangindâ tosanin buñ oi ândiandinâ mâtâp zo nengât singi uap. Zo a topñâ topñâ nengât matâp kânok. Mâtâp ñâi mân ziap. ²³ Nen aksik patâ bâliñ urâwengât Anutunâ ningiri mân dâp oip. Anutugât âsakñâ neulenñan takânatkât mân uen.

²⁴ Ka Yesu Kristo zâk sângânnin mem suupniñ meipkât Anutunâ sângân buñ tânnângom hâlâlu minningip. ²⁵ Zâkñâ nanñâ sângongoi gem gâi a ambân mâteziñan kune moi gilâmñandâ bâliñanin sanjorip. Oi zen zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândibinâ tosazin buñ ândibi. Bâliñâ op gawe, zorat tosazin Anutunâ umâlipñangât pâi zeipkât Yesu mumunñan bagei Anutugât mâtenan tosanin buñ orotñangât mâtâp muyageip. ²⁶ Yesu nângâm pâlâtân kwâkñangâm, zen tosazin buñ upme. Zorat

utnatkât narâk ziren muyagibapkât Anutunâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu marinâ ândiap. Oi zorat topñâ zo muyap pâi ziap.

Nângâm pâlâtân kwâkñangâmengât op tosanin buñ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâin utnat? Buñâ. Zâizâinâ zo kândañip. Wangât kândañip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buñ uen? Buñ kâtikñâ. Nen yen nângâm pâlâtân kwâkñangindâ tosanin buñ kwatningip, zorat. ²⁸ Nen itâ nângen. A nen gurumin den luluniñangât buñâ. Nângâm pâlâtânngât op tosanin buñ upmen.

²⁹ Zen dap nânge? Anutu zâk Yuda a nengât Anutuyâk? Buñâ, Zâk hânñâ hânñâ nengât Anutu. ³⁰ Zâk Anutunin kânok ândiapkât Yuda a sot hân ñâin gokñâ ârândân nângâm pâlâtânngât op tosanin buñ

utnatkât narâk ziren muyagibapkât Anutunâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu marinâ ândiap. Oi zorat topñâ zo muyap pâi ziap.

Nângâm pâlâtân kwâkñangâmengât op tosanin buñ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâin utnat? Buñâ. Zâizâinâ zo kândañip. Wangât kândañip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buñ uen? Buñ kâtikñâ. Nen yen nângâm pâlâtân kwâkñangindâ tosanin buñ kwatningip, zorat. ²⁸ Nen itâ nângen. A nen gurumin den luluniñangât buñâ. Nângâm pâlâtânngât op tosanin buñ upmen.

²⁹ Zen dap nânge? Anutu zâk Yuda a nengât Anutuyâk? Buñâ, Zâk hânñâ hânñâ nengât Anutu. ³⁰ Zâk Anutunin kânok ândiapkât Yuda a sot hân ñâin gokñâ ârândân nângâm pâlâtânngât op tosanin buñ

utnatkât narâk ziren muyagibapkât Anutunâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu marinâ ândiap. Oi zorat topñâ zo muyap pâi ziap.

Nângâm pâlâtân kwâkñangâmengât op tosanin buñ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâin utnat? Buñâ. Zâizâinâ zo kândañip. Wangât kândañip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buñ uen? Buñ kâtikñâ. Nen yen nângâm pâlâtân kwâkñangindâ tosanin buñ kwatningip, zorat. ²⁸ Nen itâ nângen. A nen gurumin den luluniñangât buñâ. Nângâm pâlâtânngât op tosanin buñ upmen.

²⁹ Zen dap nânge? Anutu zâk Yuda a nengât Anutuyâk? Buñâ, Zâk hânñâ hânñâ nengât Anutu. ³⁰ Zâk Anutunin kânok ândiapkât Yuda a sot hân ñâin gokñâ ârândân nângâm pâlâtânngât op tosanin buñ

utnatkât narâk ziren muyagibapkât Anutunâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu marinâ ândiap. Oi zorat topñâ zo muyap pâi ziap.

Nângâm pâlâtân kwâkñangâmengât op tosanin buñ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâin utnat? Buñâ. Zâizâinâ zo kândañip. Wangât kândañip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buñ uen? Buñ kâtikñâ. Nen yen nângâm pâlâtân kwâkñangindâ tosanin buñ kwatningip, zorat. ²⁸ Nen itâ nângen. A nen gurumin den luluniñangât buñâ. Nângâm pâlâtânngât op tosanin buñ upmen.

²⁹ Zen dap nânge? Anutu zâk Yuda a nengât Anutuyâk? Buñâ, Zâk hânñâ hânñâ nengât Anutu. ³⁰ Zâk Anutunin kânok ândiapkât Yuda a sot hân ñâin gokñâ ârândân nângâm pâlâtânngât op tosanin buñ

utnatkât narâk ziren muyagibapkât Anutunâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu marinâ ândiap. Oi zorat topñâ zo muyap pâi ziap.

minningâmap. ³¹ Oi yatâ sâm nângâm pâlâtângât op gurumin den kândanmen? Buñâ. Gurumin den zo tângumen.

4

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangitâ tosazik birip.

¹ Gurumin den zorat nângâm sâkunniñ Abaram, zâkkât dap sânat? ² Zikñâ orot mâmeñangât op tosanâ buñ oip? Zo yatâ oip sâi Anutugât mâtenjan sâkñâ mem zâi pâmbap. ³ Ka Kembangât den ñâi itâ ziap,

“Abaramñâ Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangip, zorat opñâ Anutuñâ zâkkât nângi tosanâ buñ oip.”

⁴ Zorat itâ sa nângânek. Ñâi zâk nep tuum sângân mei, zorân yen pindâpindân zo yatâ buñâ. Nepkât sângân uap. ⁵ Oi ñâi ko ândiândi târârakñangât nep mân tuumñâ bâliñ mâme zengât tosa birâmap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâpâp zo ko Anutuñâ nângâm pâlâtânangât op nângi tosanâ buñ upap. ⁶ Marumñan a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutuñâ a ñâi orot mâme âlip nep mân tuugi tosanâ birâbap, zâk sâm âlip kwâkñangâm itâ kulengoip,

⁷ “Kembuñâ tosaziñ birip sot bâliñaziñ gulipkoip, zen sâtâre upi. ⁸ A ñâi zâk Kembuñâ zâkkât nângi tosanâ buñ opmap, zâk sâtârenoot upap.”

Abaramñâ nângâm pâlâtânangât opñâ hân anâ anâ kândom otningip.

⁹ Sâtâre den zi kwabâ kwatningâwe, Yuda a neñgârâk? Mo a hân ñâin ñâin gokñâ zengât sot ârândân uap? Kembangât ekabân Abaramgât den ñâi ziap. Zo sâlâpkum nângâmen. Zâk Anutuñâ nângâm pâlâtânangât

op tosanâ birip. ¹⁰ Narâk ikâ zoren tosanâ buñ miñangip? Kwabâ kwatne ândeibân mo yen ândeibân tosanâ buñ miñangip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosanâ buñ miñangip. ¹¹ Zâk kwabâ mân kwâkñangâne ândim Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangi tosanâ birip. Nângâm pâlâtângât undip zo bet sâkñan pindip. Abaram zâk yatâ opñâ kwabâ mân kwâtzingâne ândim Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâne tosaziñ buñ oip, zengât kâukñaziñ op ândeip. ¹² Oi kwabâ kwâtningâne ândim nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwen, nengât kâukñâ oip. Zâk nângâm pâlâtângât mâtâp lânjip. Mâtâp zorik kiunñâ kiunñâ Abaram zâk kâukniñâ sâindâ dap upap.

¹³ Anutuñâ Abaram sot kiurâpñâ hân patâ singi kwâtzingip, zo gurumin den lulunangât buñâ. Nângâm pâlâtânangât op tosanâ birâm yatik oip. ¹⁴ Oi singi kwatzingip, zo gurumin den lume, zengât oi sâi nângâm pâlâtângât mâtâp sot Anutuñâ Abaram den dukui, zo bon buñ opap. ¹⁵ Gurumin den buñâ oi sâi ko tosgât hâuñangât den mân muyagebap. Gurumin denñâ tosgât hâuñangât den muyagemap. Zorat a gurumin den lulunangât mâtâbân lân ândimñâ tosaziñ buñ mân upi. Buñâ. Kembu kukñangât bonñâ zengâren muyagibap.

¹⁶ Anutuñâ sâm kâtigem kut ñâi ñâi singi kwatningip, zo nângâm pâlâtânningât op muyagibap. Zo bon buñ mân upap. Zinziñ kâtik zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipñangât op tânzângozângon, zo pindi Abaramgât kiurâp neñgâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk buñâ. Abaramñâ nângâm pâlâtângât mâtâp lânmen, nen aksik Abaramñâ Anu-

tugât mâtenjan sâkunniâ uap.
 17 Anutuñâ Abaram den nâi dukumñâ sâam kâtigeip. Den zo Kembugât ekabân kulemguwe. Zo itâ ziap,

“Nâñâ gâ a kâmutñâ kâmutñâ zengât ibâziñ upangât sâam giwan.”

Abaram zâk den zo nângâm Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm itâ nângip, “Anutu zâk mumujan gâbâ mânginingâbâ sâam mânginingâbap. Oi kut nâi nâi mân ziap, zo sâi muyagibap.” Abaram zâk yatâ nângip.

Abaram nângâm pâlâtânâ zâizâiñ zemñangip.

18 Abaram zâk a kâmut donjep zengât ibâ upap. Den zo nângâm itâ mân sâip, “Nâ sombâ op kiunnâ buñ ândiangât dap yatâ kiurâpnâ âsagibi?” Buñâ. Yatâ mân sâip. Kembugât den zorat bonñâ âsagibapkât mambât ândeip. Den itâ sâam dukuipkât, “Kiurâpkâ donjep patâ yatâ muyagibi.”
 19 Oi zâk kendonñâ 1 handeret oip. Sâknâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim sâknâ âron oip, zo ekñâ nângâm pâlâtânñangât um zagât mân oip. 20 Anutuñâ sinji den dukuip, zo nângi mân bon buñ oip. Nângâm pâlâtânñangât kâtigem Anutugât nângi zari sâtâre okñangip. Zâk itâ nângâm ândeip. 21 “Anutuñâ kut nâi muyagibapkât sâip, zorat bonñâ âlip muyagibap.” 22 Abaram zâk nângâm pâlâtân zemñangipkât Anutuñâ nângi tosanñâ buñ oip.

23 Anutuñâ nângi tosanñâ buñ oip, den zo Abaram zikñangârâk mân kulengoip. Nengât ârândân kulengoip. 24 Kembuniñâ

Yesu mumujan gâbâ mângieip, Anutu, zâk nângâm pâlâtân kwâkñangindâ nengât yatik nângi tosanñâ buñ utnat. 25 Anutuñâ sâi Yesu kune tosanñangât op moip.

Oi tosanñâ buñ upapkât mumujan gâbâ zaarip.

5

Yesuñâ lumbeñâ muyageipkât sâtâre utnat.

1 Yesu Kristonñâ suupniñ mem moipkât nen nângâm pâlâtânñangât op tosanñâ buñ urâwengât Yesu Kristogâren pâlâtân op Anutu sot lumbeñ op ândimen. 2 Yesuñâk mâtâp mem ningipkât Anutuñâ tânnânñangoi ândien. Oi gâtâm zâk sot ândeindâ Anutugât imbanñangât âsakñâ âsagei mem ândinat, zorat nângâm ândim sâtâre upmen. 3 Oi zorik buñâ. Sâknam ândiândiniñangât sâtâre upmen. Oi itâ nângâmen. Sâknamân ândimñâ umniñ mân loribap. 4 Oi yatâ ândeindâ Anutuñâ ningiri âlip upap. Nen nângâm pâlâtân sot ândim Anutuñâ kut nâi nâi nengât sinji sâip, zorat nângâm um bâbâlan op mambât ândinat. 5 Nen zo yatâ ândimñâ bonñâ minat. Anutuñâ Tirik Kaapumñâ umniñan pâip. Kaapum zâk den itâ sâam muyageniñgâmap, “Anutugât umñandâ donjep gâsuniñgâm tânnânñangomap.”

6 Mârum nen imbanñâ buñ ândiwengât târârak mân ândiwen. Oi narâknâ mâte oi Kristo zâk bâliñ mâme a nengât op moip. 7 Nen itâ nângâmen. A târârak nâigât hâuñâ op mumujâ, zo a nengâren mân taap. A âlipñâ nâigât op mumujâ, zo ko muyagibap mo dap? 8 Nen bâliñ op ândeindâ Anutu nen umñandâ donjep gâsuniñgip. Anutuñâ umâlipñangât opñâ Kristo sângongoi gem hâuñiñâ moip. 9 Zâk nengât op moipkât itâ nângâm kwâtâtimen, “Tosanñâ buñ urâwen. Anutu kukñangât bonñâ muyamuyagiñ narâkñan Anutuñâ tosanñangât hâuñâ mân ningâbap.”

10 A nen mârûm Anutu kâsa oknangâm ândiwen. Oi nârâk zoren nanngandâ nenngât op moip. Oi zorik buñâ. Nenngât op moipkât diiningi nen Anutu sot buku urâwen. Oi zorik buñâ. Zâknâ walâm otningâbap. Zâk sot buku op ândeindâ nanngandâ ândim bâliñan bagibemngât tânnangobap. 11 Oi zorik buñâ. Kembuniñâ Yesu Kristo, zâknâ lumbenâ muyagem Anutu sot târokwatningi buku buku ândien. Zorat nen Anutu sâm âlip kwâknangâmen.

Adamñâ mumuñ muyageip. Yesuñâ ândiândi muyageip.

12 Zorat itâ nângânâ. A kânok Adam, zâkkât opñâ bâliñâ hânân muyageip. Oi bâliñangât op mumuñâ muyageip. Oi a aksik zenngâren zarip. Wangât, a aksik zen bâliñ urâwe, zorat zenngâren arip. 13 Mârûm Mosegât gurumin den mân muyagei bâliñandâ kândom muyagem zeip. Oi narâk zoren Mosegât gurumin den mân muyageipkât bâliñâ yen zem gâip. Anutuñâ tosaziñ mân sâlâpkoip. 14 Ka bet gurumin denñâ muyagei a ziñ tosaziñ ek nângâwe. Adam zâk bâliñ oi mumuñandâ topkwap a ândim gawe, zen a kutâ otziñgâm ândim gâi Mose muyageip. Adamgât tobat mân urâwe, zenngâren lañ ârip. Adam zâk mumuñangât kâukñâ oipñâ bet nâi ândiândigât kâukñâ muyagibapkât sâsân, Yesu, zâkkât dâp oip. Ka topzik nâi nâi.

15 Anutu umâlipnangât tânzângoziñgân, zorân den ku zorat dâp buñâ. Zorân wâlap. A aksik patânâ Adamgât den kuñangât opñâ mom nanngâwe. Oi Anutugât tânzângoziñgân, zo a kânok Yesu Kristogât tânzângoziñgân op Adamgât den ku walâmñâ a donjebp tânnangoip. 16 Kembugâren

gâbâ tânzângoziñgân sot toren Adam den kuñangât bonñâ, zet topzik nâi nâi. A kânokkât tosanâ simgât sâm kwâkâkwâknâ muyageip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângoziñgân tosa donjebp birâm tosanin buñ muyageip. 17 A kânok Adam den kuñangât op mumuñâ muyagemñâ imbanâ mem a kutâ otziñgip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângoziñgân walâm tâtalek oi a donjebp nen tosanin buñ orot, zo mem umniñan mem gimennâ a kânok Yesu Kristo, zâkkât opñâ ândiândiyân a kutâ op ândinat.

18 Zorat itâ. Mârûm a kânok Adam, zâknâ bâliñ oi a aksik simgât sinji urâwen. Oi bet zo yatik a kânokñâ târârak ândei Yesugât sinji a nen donjebp tosanin buñ oi ândiândi muyagiwen. 19 Akânok Adam, zâknâ bâliñ oi a donjebp niñâ bâliñ mâme a ambân urâwen. Zo yatik a kânok Kristo, zâk sât lulu ândeipkât a donjebp nen Anutugât mâtenan târârak op kinat. 20 Adamñâ bâliñ oi bâliñâ hânân muyageip. Bâliñâ gwâlântensâbapkât sot bâliñangât topñâ muyagibapkât Mosegât gurumin den muyageip. Oi bâliñâ muyagem zari Anutugât sinji tânzângoziñgân walâm zarip. 21 Den san, zo itâ. Bâliñandâ mumuñâ muyageip. Muyagemñâ a ambân a kutâ otziñgâm ândim gâip, zo yatik tânzângoziñgân a kutâ op tosa buñ minningâm ândiândi kâtigân nâmbanbap. Kembuniñâ Yesu Kristo nenngât op moipkât yatâ muyagibap.

6

Yesugât mumuñan târokwatningip.

1 Bâliñâ hânân muyagei Kembugâren gâbâ tânzângoziñgân walâm tâtalek oip, zorat dap sânat? “Anutugât tânzângoziñgân lañ kârâbapkât bâliñ donjebp op

ândinat.” ² Yatâ sânat? Kutsingîñâ lañ kârâbapkât yatâ utnat? ³ Yatâ buñâ. Kristo sot muwen. Too sanjonningâwe, narâk zoren Yesu Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumuñan târokwarâwen. Zo nângâme mo? Zo yatâ oi dap op bâliñan târokwap ândinat? ⁴ Zo yatâ nen too sanjonningâne Kristo sot ârândân mom hanagowen yatâ uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbanjandâ Kristo mumuñan gâbâ mângei zaarip, ândiap. Nen yatik wâgân op ândiândi unakñâ ñâi muyageningî ândinat.

⁵ Nen mumuñangât tobat op târokwarâwengât zaatza-atñangât, zo yatik op târokwâtnat. ⁶ Niiñangât itâ nângâmen. Um sânjîñâ Yesu sot ârândân poru nagân kuwe. Zo um sâkniñan bâliñangât imbanjâ koi gibapkât sot bâliñangât kore mân op ândinatkat. ⁷ Ñâi zâk moi bâliñangât tâkñâ olanbap. Oi nen yatik Kristogât mumuñan târokwarâwengât bâliñangât tâkñâ mân saaniñgi ândinat.

⁸ Itâ nângâmen. Kristo sot muwennâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat. ⁹ Kristogât itâ nângâmen. Anutuñâ zâk mumuñan gâbâ mem zaaripkât dum zagâtñâ mân mumbap. Mumuñandâ Kristogât a kutâ dum zagâtñâ mân upap. ¹⁰ Yesu moi, zâk bâliñaniñangât op sâp kânok moi âkip. Oi Anutuñâ Yesu mumuñan gâbâ mângei zaatñâ Anutugât kutsingî lañ kârâbapkât nep tuum ândiap. ¹¹ Oi zengât yatik. Ziiñangât nângânetâ bâliñazîñangât zâk sot muwe yatâ uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlâtân op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ nângâbi.

Bâliñangât kore mân utnat.

¹² Bâliñandâ sâkziñan a kutâ upâ sâi mân nângâbi. Oi sâkziñandâ

âkñâle bâliñangât alezingî zo yatik mân nângâbi. ¹³ Oi um sâkziñâ zo bâliñangât kore opapkât um sâkkât kendon ândibi. Zen mumuñan gâbâ mângiziñgîpkât um sâkziñâ Anutugâren pane zimbap. Târârak ândibigât yatâ upi. ¹⁴ Zen Mosegât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Buñâ. Gurumin denñâ mân tânzângomop. Yesu Kristogât op Anutugât tânzângozânjon mâtâbân ândime. Zorat op ko bâliñandâ a kutâ mân otziñgâbap.

Singî âlipkât nep a op ândinat.

¹⁵ Oi zi dap orot? Anutugât tânzângozânjonan bageindâ gurumin dengât pâkenâ siriksâipkât bâliñ utnat? Yatâ buñâ. ¹⁶ Zen itâ nânge mo? A kutâ um sâkziñâ zâkkâren pam kore okñangâbiñâ, zâkkât kore a op nepñâ tuubi. Bâliñandâ a kutâziñ oi zâkkât kore a op ândim mom tâmbetagobi. Mo Kembu zâk a kutâziñ oi sât luluñ op, zâkkât kore a op ândim âlip upi. ¹⁷ Zen bâliñangât kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi singî âlip kwâkâm ziñgâwe dâp umziñ nângâmñâ lume, zorat Anutu sâp âlip kwapi. ¹⁸ Zen bâliñan gâbâ mâkâziñgâm olanziñgi târârak ândiândiñangât kore a op ândie. ¹⁹ Um nângânângâziñ lotñangât ayân kut ñâi ziap, zoren dâpkwap den zi dâzânguan. Zen mârumñan um sâkziñâ pane âkñâle bâliñâ sot bâliñâ zorat kore oi lañ ândiwe. Oi narâk ziren um sâkziñ Kembangâren pane ândiândi târârakât kore oi um hâlâlu op ândibi.

²⁰ Zen bâliñangât kore op ândiwe, narâk zoren târârakât kore mân ândiwe. ²¹ Oi narâk zoren wan bonñâ muyagiwe? Kut ñâi ñâi urâwe, zorat narâk ziren nângâne anunñoot opmap. Oi itâ nângâmen. A kut ñâi ñâi yatâ zo upme, zen zorat sânjân mem mom tâmbetagobi. ²² Zen ko Kembuñâ

bâliņangât dumun olaņi Anutugât kore a op ândie. Oi bonjâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiândi kâtik muyagibi. ²³ Bâliņangât kore upme, zen bâliņangât hâuņâ tâmbetagoagon zo mimbi. Ka Anutu um âlipņangât zingâzingân zo ândiândi kâtik. Oi nen Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiândi kâtik zo miwen.

7

Kaapumgât mâtâp unakņan ândinat.

¹ Bukurâpnâ, Mosegât gurumin den nângâme, zengât op san. Zen itâ nângâme? “Gurumin den luluņâ zo mumuņan âkâmap.” ² Zorat ambân nâi apņâ wâgân ândei birâbirân, zo mân taap. Gurumin denân den nâi yatâ ziap. Apņâ moi ko ap ambin zekât sâm zikâzikân, zo âkâbap. ³ Ambân nâi, zâk apņâ wâgân ândei birâm nâi sot ândei laņ mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândeitâ apņâ moi ko gurumin denņâ saazikip, zo ânângâtpap. Oi ambân zo a nâi mimbap, zo ko laņ mâman yatâ mân upap.

⁴ Bukurâp, zengât topziņâ yatigâk ziap. Kristo zâk moip. Oi zen mumuņan târokwap mune gurumin dengât tâkņâ ânângârip. Oi mumuņan gâbâ kândom zaarip, zâkkât sinji urâwe. Nen Anutu kore okņangâm ândim kwâtâtinatkât yatâ muyageip. ⁵ Ândiândi sângjiņâ ândiwen, narâk zoren gurumin denņâ bâliņangât âkņâlegât kârâp waari sâkņiņan nep tuugip. Yatâ otniņi tâmbetagoagonangât mâtâbân ândiwen. ⁶ Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sângjiņangât tâkņâ zo ânângârip. Oi gurumin dengât mâtâp sângjiņâ mân lâņ, Kaapumgât mâtâp unakņâ lâņ Anutu kore okņangâmen.

Bâliņandâ kâitnângomap.

⁷ Oi zi dap sânat? Mosegât gurumin den zo bâliņâ? Zo buņâ. Gurumin den buņâ sai ko nâ bâliņangât topņâ mân nângâbam. Gurumin denân den nâi itâ sapsun niņgâmap, “A nâigât kut nâi nâi laņ mimbat sâm mân ek âkņâliban.” ⁸ Bâliņandâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutņâ zengât kut nâi nâi laņ mimbat sâm ek âkņâlem ândiwan. Den kâtik zo mân zeï sai bâliņâ yen zembap. ⁹ Nâ mârurņan gurumin den mân nângâwan, narâk zoren tosanangât topņâ mân nângâm laņ ândia bâliņandâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyagenigi bâliņandâ umnan laņ kâri topņâ itâ nângâwan, “Um mumuņ yatâ op ândian.” ¹⁰ Gurumin denņâ otnigi ândim zâibatkat sâsâņ, zorâņak mâburei kâmbamnâ oip. ¹¹ Bâliņandâ gurumin denân mâtâp muyagemņâ kâitnogi gurumin denņâ nogi mowan. ¹² Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipņâ sot tosanâ buņâ. Mâbâņgum nâi nâi sâwe, zo tosa buņ sot târârak âlipņâ.

¹³ Gurumin den âlipņandâ nogi mowan? Yatâ buņâ. Bâliņandâ nogip. Bâliņandâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâliņangât topņâ muyag-ibapkât bâliņandâ nogi mowan. Bâliņangât nângindâ sumunņâ uap. Nen bâliņangât topņâ yatâ nângânatkât gurumin denņâ sai mowan.

Um sâkņiņan bâliņandâ nep tu-umap.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Gurumin den zo Anutugâren gokņâ. Nâ ko hânân gokņâ. Bâliņandâ sângânnâ mei zâkkât kore op ândian. ¹⁵ Orot mâmenangât nânga kwakmak opmap. Nâ kut nâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut nâi âkon

opman, zo opman. ¹⁶ Gurumin denân pake den ziap, zorat nânga âlip opmap. Kut nâi âkon opman, zo opnâ gurumin den âlipnâ zorat topnâ muyageman. ¹⁷ Yatâ opman, zo ninâ umgât buñâ. Bâliñandâ um sâknan zem kâitnogi opman. ¹⁸ Nâ topnâ itâ nângan. Sâk sunumnanğât umñan âlipñandâ mirâ kamân mân meip. Kut nâi âlipñanğât zo sâman. Ka bonñâ mân muyageman. ¹⁹ Kut nâi âlipnâ upat sâmñâ mân opman. Nâ kut nâi bâliñâ zo mân upat sâm zorâñak opman. ²⁰ Nâ bâliñâ mân upat sâm zorâñak opman. Zo itâgât. Zo ninak buñâ. Bâliñandâ um sâknan mirâ kamân meipkât yatâ opman.

²¹ Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut nâi âlip upâ sa bâliñandâ mâte otnimap. ²² Nâ umnandâ Anutugât den nângâm âkñâleman. ²³ Oi sâknan ko bâliñandâ ziap, zo um nângânângânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâliñandâ um sâknan ziap, zorânâ kâtigem saanigi zâkkât tâk namâñanğât a opman. Bâliñandâ tâmbetnobam sâknanâk ândimap.

²⁴ Yei, a umbumamburuk. Nâiñâ tânnângom um sâknan bâliñanğât imbanñâ koi gibap? ²⁵ Anutugât sâtkât Yesu Kristonâ tânnobap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkñanğâbat.

8

Kaapumğât den lum mâtâp unjak lânjat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nângânângânandâ Anutugât gurumin den zo kore okñanğâman. Sâknandâ ko bâliñanğât kore okñanğâman.

¹ Ka Yesu Kristo sot pâlâtân op ândimen, nengâren bâliñanğât hâuñâ sâm kwâkâkwâkân mân muyagibap. ² Nen Yesu Kristo sot

pâlâtân oindâ Kaapumñâ ândiândi muyagem ningâmap. Kaapum zâknâ bâliñan sot mumujan gâbâ mâkâniñgip. ³ Mâr um sângiñniñandâ gurumin den zorat imbanñâ mem gei nengâren kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutuñâ itâ op um sângiñniñanğât imbanñâ koi geip. Nannâ sângongoi bâliñ mâme nengât sâk yatâ opnâ nengât bâliñanğât suup meip. ⁴ Gurumin den lum târârak ândiândiñ, zorat Kembuñâ nângi âlip opmap. Oi um sângiñanğât mâtâp buñ, Tirik Kaapumğât mâtâp lânmen, nen Kaapumğât imbanñan den sinji âlip zo lum ândinatkat Kristonâ um sângiñanğât imbanñâ koi geip.

⁵ A ândiândi sângiñanğât mâtâp lânme, zen um nângânângâziñ hânğât kut nâi nâi zoren pane zemap. Kaapumğât mâtâp lânme, zen ko um nângânângâziñ Kaapumğâren pane zemap. ⁶ Um sângiñanğât nângâm ândime, zen tâmbetagogi. Ka Kaapumğât nângâm ândimen, nen ândiândi sot lumberñâ muyaginat. ⁷ Um sângiñâ nângânângân, zorân Anutu kâsa okñanğâmap. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap? ⁸ Oi um sângiñ ândime, Kembuñâ zengât orot mâmeziñâ zorat nângi mân dâp opmap.

⁹ Zen ko Anutugât Kaapumñâ umziñan ziap, zo ko mâtâp sângiñan buñâ, Kaapum sot ândim mâtâp unjakñan urunçâm ândime. Zen Kaapumğât mâtâbân ândime. Oi zen Kaapumğât a ambân sâsân. Nâi zâk Kristogât Kaapumñâ zâkkât umñan mân zimbap oi ko Kristogât sinji mân upap. ¹⁰ Zen ko mâr umziñandâ bâliñanğât mumuñ yatâ op ândiwe. Ka Kristo sot pâlâtân utne um dâpziñâ tosa buñ minziñgipkât ândiândi kâtik muyagem ândie. Kristogât

Kaapum umziñan ândiap. ¹¹ Zen dap nânge? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtat mâme opmap mo buñâ? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtat mâme opmap oi ko Anutuñâ Yesu mumuñan gâbâ mângeip, zo yatik Kaapumñâ um dâpziñ mumuñan gâbâ mângezিংgâm ândiândi ziñgâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp utnat.

¹² Bukurâpnâ, Nen um sângeingât kore a mân utnat. Um sângeingândâ wan niñgâmapkât hâuñâ mâkâm zâkkât mâtâbân âinat? ¹³ Zen um sângeingât mâtâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumgât imbanâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.

¹⁴ Anutugât Kaapumñâ âkom di- iningî ândimen, nen Anutugât nan bârarâp ândien. ¹⁵ Anutuñâ Kaapum niñgip, zo kore arâp op keñgât utnatkât buñâ. Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatkat niñgip. Kaapumñâ um bâbâlan kwatningî Anutu itâ sâm konsâm mâpâsimen, “Aboñ.” (Yuda denan Abba sâme. Niiñ denân ko Aboñ sâmen.) Nen umniñandâ itâ nânngâm kwâtâtimen, “Nen Anutugât nan bârarâp op ândien.” ¹⁶ Yatâ nânngindâ Kaapumñâ umniñan tâtat mâme op den zo yatik sâm muyageningâmap. ¹⁷ Oi itâ nânngâmen, “Zâkkât nan bârarâp ândienñâ Anutugât kut ñâi ñâi galem utnat. Nen Kristo sot ârândân galem utnat. Hânân ziren zâkñâ sâknam nânngip, zo yatik sâknam kwâkñan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipñan bagim ândinat.”

A umniñ âlip oi kut ñâi ñâi yennâ zo yatik âlip upap.

¹⁸ Sumbemân Anutugâren gâbâ kut ñâi ñâi âsakñâ neulenoot walâwalâñ muyageningâbap. Oi narâk ziren sâknam sot umbâlâ

ândien, zo dâpkua mân dâp upap. Sâknam zirat nânge yennâ yatâ uap. Wangât, sumbemân kut ñâi âsakñâ neulenoot doñbep muyagin- nat, zorat. ¹⁹ Anutuñâ gâsuningâm nan bârarâp sâm âsakñâ neulenin muyagibapkât a sot kut ñâi ñâi Anutuñâ muyageningip, nen zorat mambât ândien. ²⁰ Kut ñâi ñâi yennâ hânân ziap, zo gukupitñâ yen zimbapkât sâm ziñgip. Ziiñâ umgât buñâ. Anutuñâ yatâ sâi muyageip. Ka zo zinzin kâtik zimbigât mân sâm ziñgip. ²¹ Zorat kut ñâi ñâi yennâ hânân zen mumuñangât dumun zo olañ Anutugât nan bârarâp nen sot târokwap neule âsakñâ mimbi.

²² Nen nânngâmen. Kut ñâi ñâi zo zen mârumñan gâbâ narâk zo mâte upapkât mambât ândim sâknam nânngâm ândim gawe. ²³ Oi zenâk buñâ, nen ârândân yatik mambât ândim sâknam nânngâm ândimen. Anutugât nan bârarâp nen um sâkniñ kubikñâ minningâbapkât mambât ândimen. Nen sumbemân gâbâ Kaapumñâ niñgip. Kândom Kaapumñâ niñgip. Bet ko kut ñâi ñâi niñgâbap. ²⁴ Nen Anutuñâ um sâkniñ kubikñâ minningâbapkât um bâbâlan op mambât ândinatkat diiningip. Bonñâ muyagei sâi zorat mân mambâtpem. ²⁵ Bonñâ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonñâ mân muyagei ikmengât umñâ nânngâm mambât ândimen. ²⁶ Kaapum zâk lolot- niñangât op betniñan memap. Nen yatâ mo yatâgât ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nânngâmengât Kaapumñâ betniñan mem, yaak mem, anâ mân sâsânâ, den zo yatâ nenngât op Anutugâren sapsupap. ²⁷ Anutugât Kaapumñâ nenngâren nep zo yatâ tuubapkât op sâm pindip. Oi Kaapumñâ Anutugât umñan den ziap, zo nânngâm Anutuñâ tânnânngobapkât den

dukumap. Oi Anutu zâk um igiknâ Kaapungât umñan den ziap, zo nângâmabap.

Anutu zâk nenğâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum nanğâbap.

²⁸ Nen itâ nângâmen. Wan mo wannâ muyageningâmabap, zo Anutuñâ kubigi tânnângomabap. A umniñandâ Anutu gâsum ândimen, nenğâren yatâ otningâmabap. Nen zâknâ diiningâbam nângi zeipkât diiningip, nenğâren yatâ otningâmabap. ²⁹ A mârûm diiningâbam nângip, nen nanñanğât tobat utnatkât sâip. Oi a donğbepñâ nanñanğât murâp op ândeindâ Yesuñâ âtâniñ upap. Oi nen zâkkât tobat op ândinatkat sâip. ³⁰ Anutuñâ a kânñan nângâniñgip dâp, nen diiningâm tosanin buñ minningip. Tosanin buñ minningip dâp, nen âsakñâ neule zo nen niñgip.

Kut nâi nâiñâ Anutugât bikñan gâbâ mân mâkâniñgâbap.

³¹ Den zorat topñâ dap dap ziap? Anutuñâ buku otningâm galem otningâm ândei kâsaninğandâ dap op tâmbetnângobap? ³² Anutuñâ nanñâ mân anğân kârip. Nenğât op sângngoi gem moip. Zorat dap nanje? Yatâ oipñâ kut nâi nâi torenñâ niñgâbap mo mân niñgâbap? Niñgâbap.

³³ Anutuñâ buku otningâm tânnângoi, zorat a ikâ zorân Anutugât a ambân gâkârâpñâ denân nâmbanbap? Anutu zikñak tosanin buñ minningip, zorat a ikâ zorân nen tosaninğânğât hâuñâ minatkat sâbap. ³⁴ Yesu Kristonñâ nenğât op moip. Oi moibâk buñâ. Zâk mumuñan gâbâ zaat Anutu âsan bongen zâi tap nenğât op Anutu den dukumap.

³⁵ Kut nâi ikâ zorân Kristogât bikñan gâbâ mâkâniñgâbap? Sâknam mo umbâlâ, kâmbam mo

pu mo kanpitâ? Kut nâi yatâ zo dap op Kristogât bikñan gâbâ mâkâniñgâbap. ³⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, zorat dâp otningâme. Den zo itâ,

“Kembu, gâgât op sirâmñâ sirâmñâ nângome. Râma kom gaame, zengât tobat yatâ otningâme.”

³⁷ Oi kut nâi yatâ zorân mân mem lot kwatningâbap. Buñâ. Yesuñâ umñandâ gâsânângomapkât imbanñâ niñgi zâkkâren kâtigem ândim walâmen. ³⁸ Zorat nâ itâ nângan. Mumuñâ mo ândiâniñâ, sumbem a mo bâliñanğât a kâukñâ, narâk ziren ziap mo bet muyagibap, zorân mo kut nâi nâi imbanpoot, zorân Yesu Kristo zâkkât bikñan gâbâ mânâk mâkâniñgâbap. ³⁹ Anutu umñandâ gâsuningapkat kut nâi ubâ gâip mo âmbibâ kopgâipñâ, kut nâi zorân mo zorân Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât bikñan gâbâ mân mâkâniñgâbap.

9

Paulo zâk Yuda a bukurâpñâ, zengât op sâknam nângip.

¹ Nâ Kristogât a op sarâ mân sâm den bonñâ sa nângânek. Kaapumñâ umnan den ziap, zorat nângi bon uap. ² Yuda a torerâpnâ zengât op umbâlâ op sâknam nângâm ândiman. ³ Yuda a bukurâpnâ, sâk torerâpnâ, zen Kembugât siñgi upigât opñâ ninak Kristogât dâmân kâligen gâbâ giginanğât nânga âlip bâbâlan opap. ⁴ Zen itâ sâme, “Nen Isirae. Anutuñâ narâpñâ gâsuningip. Oi imbanñâ âsakñâ tirâpnângoi. Anutuñâ nen sot târotâro op gurumin den sapsun niñgip. Oi mâte okñanğânatkât mâtâp tirâpnângoi. Oi kut nâi niñgâbap, zorat siñgi den kânñan kesap pâron den dâtnângoi. ⁵ Nen Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât

kiurâpziñâ.” Yuda a bukurâpnâ zen ziiñangât yatâ nângâm sâme. Oi nen nângen. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârur sâsân, Kristo, zâk a sâk mem muyageip. Zo Yuda a zengât kâmurân muyageip. Zorat a sot kut ñâi ñâi neñgât Kembu, Anutu, zâk sâm âlip kwâkñangindâ ândim zâimâmbap. Zo perâkñak.

Sinji âlip mem ândie, zen Anutugât arâp bonñâ.

⁶ Isirae a nâmbutñâ Kembugât mâtâp walâm um kâtik ândinetâ zingit nâñgi Anutugât den zo loreip mân sânat. Isir-aegâren gâbâ muyagiwe, zengâren gâbâ nâmbutñâ zengât Isirae a bonñâ mân sâsân. ⁷ Oi yatigâk Abaramgât kiurâp torenñâ zen kiurâp bonñâ mân urâwe. Oi zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Isakagât kiurâp zengât Abaramgât sinji upi.”

⁸ Den zorat topñâ itâ ziap. Sâkñâ Abaramgâren gâbâ muyagiwe, zen aksik patânñâ Anutugât nan bârarâp urâwe? Buñâ. Sinji den umñan muyagiwe, zengât Abaramgât kiurâp bonñâ sâsân. ⁹ Kembuñâ sinji den Abaram itâ sâm dukuip,

“Kendon ñâi âki âburem ga ambingâ Sera zâkñâ nanñâ mimbap.”

¹⁰ Oi zorik buñâ, Rebekagâren yatik muyageip. Rebekañâ sâkunñâ Isaka, zâk sot ândim katep zagât kâmbokoip. ¹¹⁻¹² Oi katep zagât mân muyagem âlip mo bâliñâ zo mân oitâ Anutuñâ zekât op mamzikñâ itâ sâm dukuip, “Âtânandâ munñangât kore a op ândibap.”

Zo ko Anutugât den kâtigibapkât nângâm zikñak mem kâsâpzakom den zo sâip. ¹³ Katep zagât zet orot mâmezikñâ ekñâ mân sâip.

Kânñan nângâzikâm yatâ sâip. Zorat den ñâi Kembugât ekabân itâ ziap, “Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko âkonnigap.”

Anutu zâk ândiândiniñangât buñâ, um lâklâkñangât op galem otniñgâmap.

¹⁴ Anutuñâ ñâi kâsa okñangâm ñâi buku okñangip, zorat dap sânat? ¹⁵ “Zo bâliñâ.” Yatâ sânat? Buñ kâtikñâ. Zâkñâ den ñâi Mose itâ sâm dukuip,

“A ñâi birâñangâbâ sâm âlip birâñangâbat. Ka a ñâi tângubâ sâm âlip tângubat. Lumbe okñangâbâ sâm âlip okñangâbat.”

¹⁶ Zorat a umgât mo a orot mâmegât mân sâsân. Anutu um lâklâkñangât tânzângozângon sânat. ¹⁷ Anutuñâ a kutâ Parao den dukuip, zo Kembugât ekabân itâ kulemguwe,

“Nâ gâgâren imbanânâ sâm muyagia kutsinjinâ hân dâp âibapkât sâm kwânânngâgiwan.”

¹⁸ Oi zorat Anutugât itâ nângânat, “Zâk a ñâi tângubâ sâm tângubap. A ñâi um kâtik oik sâi kâtigibap.”

¹⁹ Nâ yatâ sa itâ sâm mâsikâniban? “Yatâ op ko Anutu zâk wangât a neñgât nâñgi bâliñ uap. Anutuñâ den ñâi sâi anñâ kwâkâbapkât dâp buñâ.” ²⁰ Den yatâ zo sânanandâ itâ mâsikâgibat, “Gâ wangandâ Anutu den dukuban. Âmañâ dap op âmañ tuutuun a itâ dukubap, ‘Gâ wangât yatâ zo muyagenigin.’” ²¹ Âmañ tuutuun a, zâk dengop mem toren a zengât âmañ tuubap. Oi torenñâ mem wâu, bâu zengât tuugi nângindâ bâliñ upap?

²² Oi Anutu zâk âmañ kukñangât bonñâ zorat sinji, zo bet kunzit birâbapkât nâñgi ziap. Âmañ

zo zengâren kâmbam muyagem kukņangât bonņâ sot imbanņâ muyagei a ambân ikpigât tuubap. Nen zorat dap sânat? ²³ Oi âmaņ nâmbutņâ tânzângobapkât sinġi, zen kubikziņġâm sumbemân âsak neuleņan tenġâ kwatziņġâbapkât kânņan nânġi ziap. Âmaņ zo zengâren neule âlipņâ gom sâmbe ziņġâbapkât diiziņġâm ândiap. ²⁴ Yuda ayâk buņâ. Hân nâin gokņâ ârândâņ âmaņ um lâklâkņangât op zâkkât sinġi utnatkât diiniņġâmap. ²⁵ Zorat Propete Hoseagât ekabân diņâ itâ ziap,

“Kembuņâ itâ sap, ‘A kâmut mariziņ mân orâwan, zen nâgât sinġi sâbat. Oi umnandâ mân gâsâzâņgowan, zo umnandâ gâsâzâņgopat. ²⁶ Oi a zengât nâgât arâpnâ buņâ dâzâņgowan, zengât itâ sâbi, ‘Zen Anutu ândiândiņangât nan bârarâp op ândie.’”

²⁷ Oi Propete Yesaianâ den kâtik sâm Isirae a zengât itâ sâip, “Isirægât kiurâp zen saruyân sak ziap, zo yatâ doņbep muyagibi. Ka zengâren gâbâ bituktâņâ Kembugât sinġi upi.”

²⁸ Kembugât itâ nânġâmen. Kembu zâk a zengât sâm kwâkâmņâ kegâk hâuņâ ziņġâm naņġâbap. ²⁹ Zorat Propete Yesaianâ den nâi itâ sâip, “Sumbem kâwali a zengât Kembu, zâk mân nânġâniņġi sâi ko kiurâpniņ buņ upe. Mirâ kamânziņ zo Sodom sot Gomora zengât tobat yatâ upe.”

(Anutuņâ kamân zagât zo zikiri bâliņ oitâ sâi kârâpņâ zikesem naņġip.)

Yuda a ziņ târârak utnâ sâm osiwe.

³⁰ Oi zi dap sânat? Zitâ sânat. Hân nâin gokņâ, ziņ târârak mân ândimņâ tosanij buņ utnâ sâm tosaziņ buņ urâwe. Kembugâren nânġâm pâlâtâņ kwâkņangâm tosaziņ buņ urâwe. ³¹ Yuda a zen ko Mosegât gurumin den lum târârak utnat sâweņâ gurumin den zo lum osiwe. ³² Zen târârak mân urâwe, zo itâgât. Zen nânġâm pâlâtâņziņ buņâ. Zen yen ândim mâmanziņangât târârak utnatkât sâwe. Oi mâtâbân kât zeip, zoren kinziņ luakņime. ³³ Kembugât ekabân diņâ zitâ kulemgune ziap, “Nânġâ. Nâ Sioņ bâkņan, Yerusalem kamânân zengâren kât nâi paan. Zoren kinziņ luakņibi. Oi kât kâtik nâi paan. Zoren a doņbep patâņâ zâņgobap. Ka nâi zâk nânġâm pâlâtâņ kwatnibapņâ mân kwakpap.”

10

Anutuņâ Yuda a tosaziņ buņ upigât mâtâp muyagei Yuda a doņbep ziņ kândâtkuwe.

¹ Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ âlip upigât umnandâ otnigi zengât op Anutuġâren ninâu sâmân. ² Zen Anutu kore okņangânam um bâbâlanâ ândime. Zo ziņġitmanņâ san. Ka zen mâtâp mân ek nânġâm upme. ³ Zen Anutuġâren gâbâ târârak orotņâ mâtâp ziap, zo kwakmegât ziņġak târârak utnatkât nepņâ tuume. Anutuġât mâtenan tosa buņ orotņangât mâtâp, zo mân ek nânġâm Kristo kândâtkuwe. ⁴ Nen ko itâ nânġen. Anâ nânġâm pâlâtâņgât opņâ tosanij buņ muyaginatkât Kristoņâ gurumin dengât mâtâp dooņgoip.

⁵ Moseņâ gurumin denân den nâi itâ kulemgop,

“A zen gurumin den lum nangâm târarak op ândiândi muyagibi.”

⁶ Nangâm pâlâtângât tosa buj orotngangât den ko itâ ziap,

“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Nâinjâ sumbemân zâimnjâ Kristo diim gibap? ⁷ Mo njâinjâ âmbi geimnjâ Kristo mumunjâ zengâren gâbâ diim kopgâbap.’ ⁸ Yatâ bujâ.”

Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Den zo kârebân mân ziap. Lâugan sot nangânanggagan ziap.”

(Zo nangâm pâlâtângât den kwâkâm zingâmen, zorat sâsân.)

⁹ Yesu, zâk Kembuñâ. Den zo lâugan zimbap oi Anutuñâ Yesu mumunjan gâbâ mângaip, zorat umgandâ nanggi bon opmap oi ko âlip op sumbemgât sinji upan. ¹⁰ Nen itâ nangâmen, “Umñâ Yesu nangâm pâlâtân kwap tosaninj buj utnat. Oi lâuninjandâ Yesu Kembuninjâ sâmrñâ sumbemgât sinji utnat.”

¹¹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulemguwe,

“Nâi zâk Kembu nangâm pâlâtân kwâkngangâbapñâ kwakmak mân upap.”

¹² Âlip nângen. Yuda a sot hân njâin gok nen kânok uen. Kembu, zâk kânok kembu otningâm ândimap. Kembu zâk hâtubâtu mân otningâmap. Oi zâk konsâmen dâp, nen umgât gom sambe zo ningâmap. ¹³ Zorat Kembugât ekabân itâ sâsân,

“Kembu konsâm ândibi, zen Kembuñâ bâlijan gâbâ mâkâzingâbap.”

¹⁴ Ka a zen ko zâk mân nangâm pâlâtân kwâkngangâmñâ dap yatâ konsâm ândibi? Oi a zen topñâ mân nangâmñâ dap op nangâm pâlâtân kwâkngangâbi? A njâinjâ Anutugât sinji den mân dâzangoi

ko dap topñâ nangâbi? ¹⁵ Oi Anutuñâ a mân sângonzangoi dap op âi sinji dâzangobi. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Sinji âlip sâsân a, zengât kinzinj kwamitñâ nangâm ko nangâne âlip upap.”

Anutuñâ Yuda a sâm osizingip.

¹⁶ Sinji âlip zo Yuda a nâmbutnjandâ nangâm mân luwe. Zorat Propete Yesaianjâ itâ sâip, “Kembu, sinji den sâindâ mân nangame.”

¹⁷ Zorat op itâ nangâbi. Nangâm pâlâtân, zo den sinji sâsângangât bonñâ. Oi den sinji âragumen, zo Kristogât sinji âlip den.

¹⁸ Itâ sâm mâsikâzingan. Zen sinji âlip den zo nangâwe mo buñâ? Zen nangâwe. Den nâi itâ ziap,

“Kembugât dennâ hân dâp âim nangip. Oi diñandâ hân muruk toren toren âim nangip.”

¹⁹ Dum mâsikâzingâm san. Isirae a zen dânj nangâm kwâtâtiwe mo buñâ? Kândom Mosenjâ den nâi itâ kulemgoi nangâwe,

“Kembuñâ itâ sap, ‘A yennâ, hân njâin gokñâ kâmut nâi diizinga Isirae zen nangâne bâlijan oi um kâlak otzingâbi. A kwakmak kâmut zo diizinga zen ek kuk upi.’”

²⁰ Bet Propete Yesaianjâ kengât buj den yâmbât itâ sâip,

“Kembuñâ itâ sap, ‘Mân kârunim ândiwenjâ muyaginiwe. Topnâ mân sâm kârum ândiwe, zen mâte otzingâwan.’”

²¹ Ka Isirae a zengât Kembuñâ den nâi itâ sâi kulemguwe,

“Nâ a kâmut zâizâinj sot den kukunji, zen hârânsâm narâk kârep ândinetâ nâgâren gabigât kwâbâlap tuum ândiwan.”

11

Isirae a nâmbutjandâ um kâtik utnetâ Anutuñâ nâmbutjik gâsuziñgip.

¹ Oi zi den ñai mâsikâziñgan. Anutuñâ Isirae arâpñâ birâziñgip? Buñâ. Yatâ mân oip. Nâ Isirae a, Abaramgât kiun, Benyamingât kâmurân gokñâ. ²⁻³ Anutuñâ kânñan nângâningip, nen mân birâningip. Zen Propete Eliagât den sinji ñai Kembugât ekabân ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Propete Elia, zâk Isirae a zengât tosaziñgât den sâm Anutu itâ sâm dukuip, “Kembu, zen Propete arâpkâ zângom nanje. Gâgât sinji sâm nalem pâpanñâ zo kom kândañawe. Oi zi nâ ninik ândia nonam se.” ⁴ Propete Elianâ yatâ sâi Anutuñâ den dap mâburem pindip? Zo itâ, “Nâ a 7 tausen yatâ aŋgân kârâziñga lopio kutñâ Baali, zâkkâren mân âi pindiñsâwe.”

⁵ Oi narâk zi yatigâk Anutuñâ um lâklâkñangât opñâ Isirae zengâren gâbâ a bituktâ mem sâlâpziñgoi arâpñâ op ândie. ⁶ Zen orot mâmeziñgât buñâ. Zikñâ um lâklâkñangât op gâsuziñgâm tânzângoip. Yatâ mân oi sâi tânzângoziñgânñangât bonñâ mân âsagebap.

⁷ Oi dap dap? Isirae a kut ñai zo muyaginat sâwe, zo mân muyagiwe. Anutu zikñak nângâm gâsum sâlâpziñgoip, zengak kut zo muyagiwe. A nâmbutñâ umziñ kâtigeip. ⁸ Zorat op Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap,

“Anutu zâk umziñ mem gulipkoip. Sinziñ kwâtepkui. Kin-dapziñ mem dooñgoip. Yatâ otziñgi ândiweñak ândim ge.”

⁹ A kutâ Dawidiñâ itâ sâm kulemgoip,
“Zen Kembugât den sâtñak lum sii nalem nime, ka umziñandâ

Kembu kândâtkume. Zorat op ko zen sii nalem ninetâ kâsaziñ ganetâ parâtâk pambi. Hânân gei zângoï hâuñâ takâziñgâbap. ¹⁰ Gâ sinziñâ kwâtepkuna kwakpi. Oi kândâtziñ mem namuñna kâriñgoñ ândibi.”

Oliwa nagân bâranñâ ñai mem ga târokwaip.

¹¹ Oi den ñai mâsikâziñgan. Isirae a zen kârân kinziñ luakñem hânân gei tâmbetagowe? Yatâ buñâ. Zen kubikkubik kândâtkune a hân ñain gokñâ zengât sinji oip. Oi hân ñain gokñâ zen nângâne Isirae a ziñâ ziñgit umbâlâ upi. ¹² Isirae a zen Kembugât den kândâtkune a hân ñain gokñâ zen nângâm lum âlip urâwe. Yatâ utne Isirae a kâmut zen bet umziñ melâñ Kembu sot pâlatân utne bonñâ dorjbep walâwalân muyageziñgâbap.

¹³ Hân ñai gokñâ zen den zi dâzângua nângânek. Nâ hân ñain gokñâ zengât Aposolo ândimanñâ nepnâ tuum kwâtâteman. ¹⁴ Oi nâ yatâ op ândim Isirae a torerâpnâ aleziñga nâmbutjandâ umziñ melâñ âlip upi. Hân ñain gok zen sinji âlipkât bonñâ muyagine Isirae a nâmbutñâ ziñ ek nângâm zo yatik minâ sâm umziñ melâñbi. ¹⁵ Anutuñâ Isirae a birâziñgi hân ñain gokñâ zen Anutu sot buku ue. Oi bet Anutuñâ Isirae a dum gâsuziñgi ko mumuñan gâbâ zaatzaatñâ yatâ upi. ¹⁶ Kâdom Kembugât sinji pâpanñâ oi ko du ombenjan âsagine zo yatik zâkkât sinjiyak pâpanñâ. Oi nak topñandâ hâlâlû zeï nak bâranñâ sot bonñâ zet yatik hâlâlû zimbabot.

¹⁷ Oi Anutuñâ kamân Oliwa nagân bâranñâ nâmbutñâ mânângât birâm zorat gebâgân ulinñâ barin gâbâ gâ târokwatgigip. Oi Oliwa ândânâ kelâk toonjandâ

tângogip. ¹⁸ Gâ bâranjâ sânginjâ zengât nângâna gigin oi sâkkâ mân mem zâiban. Yatâ opapkât itâ nângâ. Gâjâ ândânâ mân tângum nalem pindâmat. Zâknâ tângom nalem gimap.

¹⁹ Nâ yatâ dâgoga zorat toren itâ sâban? “Anutuñâ nâ târokwatnibapkât bâran sânginjâ mânângâtzingâm birâzingip.”

²⁰ Den zo bonjâ. Zo singi âlip birâm ândiwegât mânângât birâzingip. Gâ ko nângâm pâlâtângangât op zâk zengât kinkin gebâgân kinzat. Zorat gâ sâkkâ mân mem zâim diim gem ândiban. ²¹ Anutuñâ Oliwa bâranjâ sânginjâ zâizâinjâ, zo mânângât birip. Oi zo yatik gâ zâizâinj op ândina mânângât birâgibap. ²² Zorat gâ Anutu um lâklâkñangât op tângogip sot um kâtik urâwe, zen hâunjâ zingip. Zorat mân nelâmgobap. Um kârâpñangât bonjâ, zo singi âlip kândâtkuwe, zengâren muyagemap. Oi um lâklâkñangât bonjâ gâgâren muyagiap. Oi gâ zâk sot pâlâtâj op ândina bonjâ âlip zengibap. Yatâ mân upan zo ko mânângâtñâ birâgibap. ²³ Oi bâranjâ sânginjâ zen um kâtikzinjâ birâne Anutuñâ dum zagâtñâ târokwatzingâbâ sâm âlip upap. ²⁴ Oi barin gâbâ Oliwa nak bâranjâ kamângât Oliwa nagân târokwâkwatñâ, zo mân orotñâ. Ka Kembunâ barin gâbâ Oliwa bâranjâ mingimñâ kamângât Oliwa nagân târokwatgigip. Kamân Oliwa zikñâ bâranjâ mânângârip, zo târokwatzingâbâ sâm mân kwakpap. Zo kegâk târokwatzingâbap.

Anutuñâ a topñâ topñâ tânzângobapkât nângâmap.

²⁵ Bukurâpnâ, zen kwakñâ zinjâ nângânângâyân singi âlibân bagim nângâm gulipkubegât den

tikñâ zi sapsum zingâbâ. Isirae a nâmbutñâ zen um kâtik op ândine hân nâin gokñâ zen singi âlipkât bagine tengâziñ mârumanjân sâip, zo dâpñan op nanjâbap. ²⁶ Bagine Isirae a kâmut bagim âlip op nanjâbi. Kembugât ekabân dinjâ itâ kulemgune ziap.

“Sionjâ bâkñan, Yerusalem kamânân gâbâ kubikkubikniñâ muyagem Isiraegât kiurâp zengâren bâlijñâ ziap, zo gâbarei âibap. ²⁷ Yatâ oi nâ bâlijñâziñ sanjonjâ zen sot târotâro upat.”

²⁸ Hân nâin gokñâ, zen singi âlibân bâgibigât Yuda a zinj narâk ziren Anutugât kâsa yatâ op ândie. Ka Anutuñâ Yuda a sâkurâpziñ mem sâlâpziñgoipkât Anutugât umjandâ zengâren patâ oi ândie. ²⁹ Anutu zâk buku orotñangât den sot diizingâziñgânangât sâi den zo mân loribap.

³⁰ Hân nâin gok, zen mârumanjân um kâtik op ândiwe. Bet, narâk zi Isirae a zen um kâtik utne ko hân nâin gokñâ zen Anutuñâ tânzânguap. ³¹ Zo yatik Yuda a zen um kâtik op ândimñâ birânetâ ko Anutuñâ tânzângobap. ³² Anutu zâk a aksik patâ bet tânzângobapkât op nângâmñâ nângâziñgi bâlijandâ saaziñgi den ku a op ândie.

Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkñangânat.

³³ Oponj, Anutu zâk singi âlipkât gom sambe tâtalek zemjângap. Zâkkât nângânângânj, zo dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Zâknâ walâningâm nângap. Den sâm kwâkâmap, zorat dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Nep tuutuunangât mâtâp, zo dap yatâ nângâm nanjânat? ³⁴ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembugât umñan den ziap, zo a nenjâren gâbâ nâinjâ

mân nângâm kwâtâtimap. Zâknâ den nâi sâi ko dap op beknjan mem sânat? ³⁵ Nâinâ Kembuñâ kut nâi pindip, zorat tosanâ zeï ma ko mâkâbap?”

³⁶ Zâknâ a sot kut nâi nâi aksik patâ muygeningip. Zâknâ imbanâ ningi ândimen. Oi zâkkât singi op ândimen. Zâk mariniñâ sot kembu patâniñâ ândiap. Zorat Anutu sâm âlip kwâknjanjindâ târokwaï zem zâimâmbap. Zo perâknjak.

12

Um sâkninâ Anutugâren pâindâ zimbap.

¹ Bukurâpnâ, Anutuñâ umâlipnangât op tânnânngoipkât kindap pâron den dâzângua nângânek. Mârumjan sii nalem mo zuu bâu Kembugât singi sâm om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziñ Anutugâren panetâ zeï egi âlip nâi upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonñâ oknangâm ândibi. ² Oi ândi mâmanziñandâ um kâtik zengât tobat yatâ mân upap. Zen um nângânanggâziñ Anutugâren pane zeï kubikziñgi tobat nâi upi. Zen yatâ utne Anutu diñangât dâp mâtâp âlipnâ sot târârakñâ zo ek nângâbi.

Nep sâm ningip, zo yatik tuum ândinat.

³ Kembuñâ tânnogipkât nâ den sa zen aksik nângânek. Gâ Kembugât singi ândiat. Ka gâ gikanğât nângâna zâizâiñ mân upap. Anutuñâ nepkât imbanâ gigip, zorarâk nângâm tuum ândiban. ⁴ Itâ nângâmen. Sâk bonniñâ kânok. Ka kore orotñâ donbepñâ nep top topñâ tuume. ⁵ Oi torenñâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwaïndâ bonniñâ kânok uap. Kristo zâk kâukniñâ uap. Oi nen kiñ bik op ândim tânagonen.

⁶ Singi âlipkât imbanâ top topñâ ningip, zo tânnânğom ningip dâp zem ariap. Oi zo wâratkum nepñâ tuunat. Zorat a nâi, zâk Kembugât den sâm muyagibapkât imbanâ zemñangap oi ko nângâm pâlâtânâ tâknjanğap dâp Kembugât den sâbap. ⁷ Nâi zâk kore orotnangât nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko nep zo tuum ândibap. Oi nâi zâk den kwâkâm zingâ nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko zo yatik tuubap. ⁸ Um bâbâlan kwatziñgâziñgân den sâmap, zâk zorat imbanâ zemñangâbabân sâbap. Nâi zâk kât sikum zingâziñgânğât imbanâ zemñangap, zâk umñâ diim gem umâlip op tuubap. Nâi zâk a sâtñâ ândibapkât sâm pindâpindân, zâk zo kâtigem tuum ândibap. Nâi zâk tânzânğobapkât imbanâ zemñangap, zâk umbâbâlanğak upap.

Lumbenğât den.

⁹ Buku orot zo sâknandik mân upi. Umñâ gâsâyagom upi. Orot mâme bâliñâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipnâ, zoric upi. ¹⁰ Zen buku bonñâ op ândibi. Oi tânagonam walâgilâ op kâtigibi. Bukurâpğangât nângâna mân gigiñ upap. ¹¹ Zo um bâbâ lolot buñâ. Kâtigem ândibi. Kaapungât op umziñâ zaatpap. Yatâ op um bâbâlanğ op Kembu kore oknangâbi.

¹² Kembuñâ sumbengât singi kwatziñgip, zorat sâtâre op ândibi. Sâknam muyageziñgi zorat sâm âkon mân upi. Um bâbâlanğ op âsâbân ninâu sâm ândibi.

¹³ Kembugât kâmurân gokñâ nâmbutñâ zen kut nâi nâi kârum ândine betziñan mimbi. A lombanâ zengâren gane kianğ kubik zâmbanbi.

¹⁴ Kâsaziñ sâm bâliñ kwatziñgâne zengoot mâsop den sâm

dâzângobi. Lâuziņan gâbâ sâit den buņâ, mäsop denâk gibap.

¹⁵ A nâmbutņandâ sâtäre utne zen yatik târokwatziņgâm upi. Umbâlâ op isene zen yatik târokwatziņgâm iseibi.

¹⁶ Umziņ mâpotne kânogâk zei ândibi. Ziņangât nângane zâizâiņ mân upap. Nângânângâziņangât nângâne zâizâiņ mân upap. Oi zen a gigiņâ buku otziņgâbi.

¹⁷ Nâi zâk kut bâliņ otgigi hâuņâ mân okņangâban. A ziņ mân orotņâ otziņgâne buku otziņgâbi. Zen yatâ op ândim a ziņ zengât nângâne âlip nâi upapkât nângâmņik upi, ¹⁸ Zen a pisuk patâ zen sot lumbenâ op ândibigât kâtigibi. A ziņ kâsa otziņgâne lumbenâ den sâm dâzângobi. ¹⁹ Bukurâpnâ, a ziņ kut nâi mân orotņâ otziņgâne hâuņâ mân otziņgâbi. Hâukâu mân upi. Tosa zo Kembugât kukņangât siņgi pane zimbap. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembuņâ itâ sap, “Tosa mâkâmâkâņ, zo nâgât nep. Hâuņâ ziņgâziņgân, zo ninak ziņgâbat.” Kembu zâk yatâ sap.”

²⁰ Zen ko itâ upi. Kâsagâ nalemgât moi nalem pindâban. Toogât nâņgi too pindâban. Gâ yatâ otnandâ kârâp kâukņâ kwâkņan pâna simbap yatâ upap. ²¹ Bâliņandâ mân mem gei kwatgibap. Buņâ. Gâ âlip op bâliņâ mem gei kwâpan.

13

Hân a kutâ, zengât den.

¹ A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a sâtnâ zengât den lum ândibi. A kutâ nep, zo Anutugâren gokņâ. Hân a kuta sot a sâtnâ zen Anutugât sâtkât ândie. ² Zorat nâi zâk a kutâ zengât den birâm Anutugât den yatik birâban. Oi den birâbi,

zen yatik hâuņâ mimbi. ³ Orot mâmeziņ âlipņâ zen a kutâ zengât kenġât mân upme. Bâliņâ upme, zen ko a kutâ zengât kenġât upme. Zorat gâ kenġât buņ ândibâ sâm ândi mâmangâ kubikņâ âlipņâ op ândiban. Gâ yatâ otna a kutâņâ gâgât nângâgigi âlip upap. ⁴ Hân a kutâ, zen Anutugât kore a. Ziņâ gâlem otginetâ âlip ândibangât sâm ziņgip. Zen kâmbam hâuņâ laņ mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât kore a. Bâliņ mâme zengâren nep tuum hâuņâ ziņgâbi. Zorat gâ bâliņ upan zo ko kenġât upan. ⁵ A kutâ zengât dinziņâ lum kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât kenġârâk buņâ. A kutâ dinziņ luluņangât nângindâ mâtâp âlip nâi opmap. Zorat op ko mâtâp zo laņ ândinat. ⁶ Anutuņâ galem a sot a kutâ nep sâm ziņgip, zen nep zo tumegât op kât zengâren pame. ⁷ Zen kut nâi nâi sâsâņ dâp otziņgâbi. Kât sikumgât sâsâņ, zo kât ziņgâbi. Kore otziņgâbigât sâsâņ, zen kore otziņgâbi. Hurat kwatziņgâbigât sâsâņ, zen hurat kwatziņgâbi. Dinziņ lubigât sâsâņ, zen dinziņâ lubi.

Kembugât den lum buku op tânagonat.

⁸ Kut nâi yenņangât tosa mâkâne âkâbap. Buku orangâm ândibigât sâm ziņgip, zorat buku orot zo mân birâne geibap. Nâi zâk a toren buku otziņgâm ândimap, zâk gurumin den lum ândimap sâsâņ. ⁹ Gurumin denân den itâ ziap, “Ap ambin zet mân birâyanġâm âbânanġâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A nâigât kut nâi laņ mân mimban.” Zo sot den kâtik nâmbutņâ mâpotņâ kâukņâ itâ sâsâņ, “Gikangât otgimap, zo yatik a torenġâ zengât otgibap.” ¹⁰ Buku op ândibapņâ a nâi bâliņâ mân oņangâbap. Zorat nâi zâk buku

otzingâm ândibapnâ gurumin den lum nangâbap sâsân.

Nen târârâgâk ândinat.

¹¹ Zen narâk zirat topnâ nangâm ândie. Umanân gâbâ zaatpigât narâk mâte uap. Mârum sinji âlip topkwap nangâwen, narâk zoren sumbemân zâinatkat narâk kârep zeip. Zi ko narâk pânkânok uap. ¹² Mârum hanjâbâmap, zorat nâtâtikkât orot mâme bâliñâ zo birâm âsaknangât hâmbâ âmbum kâsanin Satân, zâkkât kâmut zen sot agom kinat. ¹³ Sirâmgât sinji op nâtâtikkât orot mâme bâliñâ zo birâm târârâk ândinat. Too kâtik nem umgulip orot sot lan ândiândin sot um kâlak sot kuk sârek zo mân upi. ¹⁴ Kembu Yesu Kristo, zâk sot pâlâtân op ândibi. Oi um sâkziñan âknâle bâliñâ muyagem bâliñan diizingâbâ sâi mân nangâm kândâtukubi.

14

Sinji âlip donbep mo bituk zeminngap, nen ârândân Kembugât sinji ândinat.

¹ Sinji âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otzingâbi. Den topnangât sânetâ zen sot den sârek mân âragum um kânok ândibi. ² A nâmbutnâ zinâ nangâ kwâkâ bunâ nalem top top nime. Oi a nâmbutnandâ nalem nâmbutnâ mân nime. Zen zuu bâu sunum mân nime. ³ Nâi zâk nalem top top nemapnâ bukunâ nalem toren mân nemap, zâkkât nangi giginâ mân upap. Oi nâi zâk nalem nâmbutnâ mân nemapnâ bukunâ nalem top top nemap, zâkkât nangi mân bâliñ upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat. ⁴ Zorat itâ sa nangânek. Gâ wangandâ a nâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patânangât mâtenan upap. Oi zâk mân loribap. Patânâ Anutu, zâknâ tângoi kâtigem kinbap.

⁵ Oi sirâmgât zo yatik a nâmbutnandâ itâ nangâme, “Sirâm kânok, zo Kembugât sinji.” Yatâ nangâm kendon tapme. A nâmbutnâ, zin ko sirâmgât itâ sâme, “Sirâm zo tirik bunâ. Sirâm aksik zen dâbâk.” Zorat nâ itâ sa nangânek. Sirâm nâinâ mo nâinâ, yatâ mo yatâ upâ sâm, nangâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubabot. ⁶ Nâi zâk sirâm kânokkât nangi zâizâin oi kendon tâpmap, zo Kembugât op opmap. Oi a nâi zâk nalem top top nemap, zo Kembugât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâmnâ nemap. Oi a nâi zâk nalem toren mân nemap, zâk Kembugât op opmap. Zâk Kembugâren sâiwap sâm dukumap.

⁷ Âlip nângen. Nengâren gâbâ nâinâ dap yatâ Kembu sot bukurâp, zengât mân nangânangâ op ziknangârâk nangâm ândibap? Oi dap op ziknangârâk nangâm mumbap? Nen Anutugât sinji op ândimen sot mumen. ⁸ Ândiândi, zo Kembugât op ândimen. Mumu, zo Kembugât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembugât sinji op utnat. ⁹ Zorat op Kristonâ mumunâ sot gwâlâ ârândân kembu otningâbapkat momnâ mumunan gâbâ zaarip.

¹⁰ Kristo zâk Kembu patâniñ ândiap. Zorat den nâi mâsikâzinga dâtnonek, “Gâ wangandâ bukugangât den sâm kwâkâban? Mo gâ wangandâ bukugangât nangâna gigin upap?” Nen aksik patâ Kembugât mâtenan kirindâ nengât den sâm kwâkâbap. ¹¹ Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap,

“Kembunâ itâ sap, ‘Nâ ândim kwâtâtemangât a aksik patâ kinnâ topnan gam siminizin lim kwap pindinsâni. Oi aksik patâ zen lâuzinandâ sâm âlip kwatnibi.’”

12 Zorat nen nângen. Nâran nen aksik patânâ Anutugâren pindijsâm topniņ sânatkât sâm niņgip. 13 Zorat op ko nen buku zengât den hâuņâ mân sâm kwâkânat. Buņâ. Nen itâ utnat. Nen buku nâmbutņâ umgulip kwatziņgindâ Kembangât mâtâp walâbegât op nângâmņik ândinat. 14 Nâ Kambu Yesu sot pâlâtân op ândimanņâ itâ nângâm kwâtâtian. Nalem nâi mo nâi neindâ sumun upap, zo mân ziap. Ka nâi zâk nalem laņ nem sumunkubat sâm laņ nimbap, zâk perâkņak um sumun upap. 15 Oi itâ nângan. Gâ nalem nâi nena bukugandâ gekņâ nâņgi mân dâp upap zo ko bukugoot buku mân op ândiban. Buņâ. Gâ yatâ op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap. Bukugâ âlip upapkât Kristonâ zâkkât op moip. Gâ zorat nângâm bukugâ nalemgât op mân tâmbetkuban. 16 Zen kut nâi orotņangât nângâne âlip oi zo op ândibi. Ka a nâmbutņandâ sâm bâliņ kwatziņgâbegât galem oraņgâm ândibi.

17 Anutugât um topņan ândiândiņ, zo dap yatâ? Zo sii nalem nemņik ândiândiņ? Buņâ. Um hâlâlu sot um lumbenâ sot Tirik Kaapumgâren gâbâ gâi sâtâre op ândiândiņ, zorâņâ bonņâ. 18 A zen yatâ zo ândim Kristo kore okņangânetâ Anutuņâ ziņgiri âlip upap. Oi a ziņâ zengât nângâne dâp upap. 19 Oi zorat nen um kânok op tânagom ândinatkât kâtiginat. 20 Gâ nalemgât opņâ Anutugât nep mân tâmbetkuban. Sii nalem aksik zo âlipņik. Ka nâi zâk nemņâ nâmbut tâmbetzâņgobapkât nep tuubap, yatâ nângâm nei bâliņ upap. 21 Gâ bukugâ kâsa okņangâbatkât zâkkât op nalem, waiņ too mo wan wan zo birâna dâp upap. 22 Gâ kut yatâ zo orotņangât um salek

ziap, zo Anutu mâtenan mem ândina gikanâk zimbap. Zorat nâi zâk nalem nemap mo kut nâi nâi opmap, zorat um zâgât mân upap. Sâtârenjoot upap. 23 Nâi zâk um zâgât op nalem nei bâliņ upap. Zâk nângâ kwâkâ op laņ nei bâliņ upap. Wangât, zâk nângâm pâlâtân kwâkņan mân uap, zorat. Kut nâi zo mo zo nângâm pâlâtân kwâkņan mân oindâ tosanjoot upap.

15

Yesugât tobat op niņ nângânângâyân mân ândinat.

1 Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom diizingânat. Oi nen niņangârâk nângânângâyân mân ândinat. 2 Nen bukurâpniņ zengât nângâm ândim âlip upi sot siņgi âlibân kâtigibigât betziņan minat. 3 Kristo zâk yatik zikņangât nângânângâ mân ândeip. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Kambu, gâ sâm bâliņ kwatgiwe. Zengât sâm bâliņâ zo nâgâren zariap.”

4 Mârumņan den sâm Kembangât ekabân kulemguwe, zo nen siņgi âlip top nângânatkât urâwe. Den zorâņ mem kâtikņan kwatniņgi kut nâi siņgi kwatniņgip, zorat um bâbâlaņ op nângânângâ ândinatkât kulemguwe.

5 Zengât op Kembangâren itâ sâm ninâu sâman, “Mem kâtikņan kwatniņgâmap, um bâbâlaņ orotņangât mariņâ, zâkņâ diizingi Yesu Kristogât op um kânok op ândibi. 6 Oi umziņ sot lâuziņ mindui Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâņâ Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkņangâbi.” Zen yatâ upigât Kembangâren ninâu sâman.

Umņâ gâsâyagom ândibi.

7 Zorat op Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât Kristonâ

umjandâ gâsuzingip. Oi zen yatigâk umjâ gâsâyagom ândibi.⁸ Nâ itâgât dâzânguan. Anutunâ sâkurâpniñâ kut nâi nâi zingâbapkât sinji den dâzângoip, zo bon upapkât Kristo zâk Yuda a nenjât kore a op ândeip.⁹ Oi Anutunâ hân nâin gok zen tânzângoi sâm âlip kwâkñangâbigât yatâ oip. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“O Kembu, nâ hân nâin gok zengâren sâm âlip kwatgim kep mimbat.”

¹⁰ Oi den nâi itâ ziap, “Hân nâin gokñâ, zen Anutugât kâmut zen sot sâtâre upi.”

¹¹ Oi den nâi itâ ziap, “Hân nâin gok, zen aksik Kembu sâm âlip kwâkñangâbi. A hânñâ hânñâ, zen zâk sâm âlip kwâkñangâbi.”

¹² Oi Propete Yesaianâ den nâi itâ kulemgoip,

“Nak tâtopñan kâmñâ, Yesegât kiun, zo takâm, zâk a hânñâ hânñâ zengât kembu patâ op kembu otzingâbap. Oi hân nâin gokñâ zen zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkñangâbi.”

¹³ Nâ zengât op ninau sâm itâ sâman. “Nângâm pâlâtânngât marinjâ, Anutu, zâkñâ diizingi nângâm pâlâtân kwâkñangâm lummbenâ op sâtâre kwâkñan ândibi. Yatâ op ândine Tirik Kaapumjâ imbanâ zingî bet muyagibap, zorat nângâm um bâbâlaj op ândibi.” Zengât nângâm yatâ ninâu sâman.

Paulo nepñangât den.

¹⁴ Bukurâpnâ, zengât nânga âlip uap. Zen âlip ândim sinji âlipkât topñâ nângâme. Oi sinji âlip ziinjâk âragunâ sâm mân kwakpi.¹⁵ Oi nâ Anutunâ nep sâm nigipkât den nâmbutñâ kenjât buñ dâzângom kulemgum zingjan. Zen sinji âlip nelâmzângobapkât kulemgum

zingjan.¹⁶ Yesu Kristo, zâkñâ nâ um kâtik sinji âlip dâzângobatkât kore a nâbarip. Kembugât tirik namâ gâlem a zinj Kembu kore okñangâme. Oi nâ zo yatik Kembu kore okñangâm sinji âlip a um kâtik dâzângoman. Nâ Anutugât sinji âlip nep tuuga Tirik Kaapumjâ um hâlâlu kwatzingi Kembugât sinji op ândibi.¹⁷ Nâ Yesu Kristo sot pâlâtân op Anutu kore okñangâm nep zo tuuman, zorat nângâm sâtâre opman.¹⁸ Nep zo ninak mân tuubam yatâ. Yesu Kristonâ mam otnigi a hân nâin gokñâ zen sinji âlip nângâm lubigât lâunandâ sot bitnandâ nep tuuwan. Yesu Kristonâ mân mam otnigi nep tuuwan sâi ko dap yatâ sâm sâtâre sâbam?¹⁹ Nâ Tirik Kaapumgâren gâbâ imbanâ mem Yerusalem kamânân gâbâ topkwap kulem sot sen mârât tuum âim Kristogât sinji âlip pisuk, zo a hân dâp dâzângom aria Ilurikoñ hânân âi âkip.²⁰ Oi a nâmbut zinj tuuwayân tuubamgât Kristogât kut sinji mân arip, zoren unakñan âibatkat otnigip.²¹ Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, zorat dâp opman, “Kembugât den sinjinâ mân dâzângowe, zen zo nângâbi. Oi sinjinâ mân nângâwe, zen topñâ nângâbi.”

Paulo zâk Roma kamân walâm Sipen hânân âibam sâip.

²² Nâ yatâgât Roma kamânân gokñâ zengâren gâbam narâk dâp kwakman.²³ Ândim gâwan, zo zengâren gâbat sâm umnandâ nângâm ândiwan. Zi ko hân torengen zi nep tuuman, zo âkap.²⁴ Zorat Sipen hânân âibam zengâren gâbatkât nângan. Ga zen sot tâtat mâme op ko umâlip op a nâmbutñandâ zengâren gâbâ betnan sâne Sipen hânân âinat.

²⁵ Kâdom narâk ziren ko Anutugât sinji a kât betzian

mimbam Yerusalem kamânân âibâman.²⁶ Makedonia sot Grik hânân Kembugât kâmut ziŋ Yerusalem kamânân Kembugât sinji a nâmbutnjâ kanpitâ ândie, zen kât betziŋan minam sâm kâtigiwe.²⁷ Zen um bâlâlan op kât mindunetâ dâp oip. Wangât, hân nâin goknjâ zen Yuda a zengâren gâbâ sinji âlip miwe, zorat tosa zengâren ziap. Oi tosa zo mâkâbigât sâkkât kut nâi nâi ziŋgâne dâp upap.²⁸ Den zo bon oi ninak mem âim Yerusalem kamânân ziŋgâmŋâ âburem Roma kamân mâirâp zengâren gâbat. Zengâren ga tapnjâ Sipen hânân âibat.²⁹ Nâ it nâŋgan. Nâ zengâren gâbam bet bâsarj mân gâbat. Kristogâren gâbâ mâsop den yâmbâtŋâ mem ga ziŋgâbat.

Paulo zâkkât op ninâu sâbigât kulemgum ziŋgip.

³⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât op sot Kaa-pumŋâ buku orotŋangât den umniŋan pâmapkât kindap pâron den dâzâŋgobâ. Zen nâgât op Anutugâren doŋbep ninâu sâbi.³¹ Betnan mine Yudaja hânân Yuda a hitziŋan gâbâ mâkânibap. Oi Yerusalem kamânân Kembugât sinji a kut zo ziŋga umâlep upi.³² Zorâŋâ bet Anutuŋâ nâŋgi umâlibân zengâren gam zen sot tap umnâ sânduksâbap.³³ Um lumbe mariŋâ, Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâkŋak.

16

Paulo zâk Roma kamânân buku zengât nâŋgâm ândeip.

¹ Ambân bukuniŋâ Poibe, zen zâkkât topnjâ mân nâŋge, zorat nâ zâkkât itâ sa nâŋgânek. Zâk Keŋkereai kamânân kâmut betziŋan mem ândimap. Zorat zâk zengâren gâi buku okŋangâbi.² Zen Kembugât sinji ândienjâ Kembugât op buku op beŋŋan

mimbi. Zen yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okŋangji nâŋgâŋangâbi. Ambân zâk nâ sot nâmbutnjâ doŋbep kore otŋiŋâm ândeip.

³ Oi Pirisila sot Akwila, Yesu Kristo nepŋangât berân mâme a ambân, zet betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nâŋgânâŋgânâ zekâren ziap.⁴ Zet nâgât op sâkzikŋangât keŋgât mân urâwet. Zorat nâyâk bunjâ, kamân dâp Kembugât sinji a zen sot zekât op umâlip nâŋgâm ândien.⁵ Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâm sâtâre otziŋgan.

Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân murukŋan kâdom op Kristogât a oip. Zâk dukunek. Nâ zâkkât op nâŋgâmŋik ândian.

⁶ Maria zâk yatik sâtâre okŋangjan. Zâk zengâren nep doŋbep patâ tuugip.

⁷ Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândâŋ nâambarâwe, zekât nâŋgâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zengât kâmurân ândiwet. Nâ mârum Kristo bunj ândiwanân zet Kristogât a urâwet.

⁸ Bukunâ Ampiliato, zâkkât nâŋga âlip opmap. Kembugât op zâkkât nâŋgâman.

⁹ Urbano, Kristogât nebân berân miangâwet sot bukunâ Sitaki, zet sâm âlip kwatzikan. Zo dâzâkonek,

¹⁰ Apele, Kristogât a bonŋâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zengât sâm âlip kwatziŋgan.

¹¹ Yuda a bukunâ Herodion sot Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutnjâ Kristogât sinji ândie, zengâren umnâ kinzap.

¹² Ambân zagât Tiripaina sot Tiriposa Kembugât op nep patâ tuuwet sot Peasi zâk Kembugât op nep yatik tuugip. Zen sâm âlip kwatziŋgan.

¹³ Kembangât a âlipnâ Rupu sot mamnâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu mamnâ zâkna mam otnigip.

¹⁴ Asin̄kiritō, Philegoŋ, Hemesi, Patroba, Herema sot bukurâpziŋ sâmbâ âlip kwatziŋgan.

¹⁵ Pilogo sot ambân Yulia, Nereo sot ponânâ Olimpa sot Kembangât siŋgi a ambân zen sot ândime, zengât âksik nânnga âlip uap.

¹⁶ Kembangât op ziiŋnâ mindumjâ luyangâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zengât op nânngâm ândime.

Kembangât den sâsân a sarâ, zengât girem sâip.

¹⁷ Bukurâp, zengâren kâsâp ziap, zorân siŋgi âlip kwâkâm ziŋgâwe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zengât galem orangâm ândibi. ¹⁸ A yatâ zo, zen sot pâlatân mân upi. A yatâ zo, zen Kembu Kristogât kore a bujâ. Zen tep kâmbosiŋgât kore op ândime. Oi den kelâk sâmbâ a ambân nânngânânngâziŋ gigiŋnâ nâmbutnâ kâitziŋgom um gulip kwatziŋgâme. ¹⁹ Zen ko Kembangât sât lume, zorat siŋgi sâne kamân dâp âim nan̄gip. Oi nâ zorat umâlip opnâ itâ upigât dâzânngobâ. Kut nâi nâi âlipnâ, zo ko nânngâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut nâi nâi bâliŋnâ, zo kândâtkom birâbigât otnigap.

²⁰ Narâk mân kârep oi lumben marinâ, Anutu, zâknâ sâi Sataŋ mem ge kinziŋandâ lân kwândâlîbi.

Kembu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzânngozânngonandâ zengâren zimbap.

Buku den sot mâsop den.

²¹ Berân mâmenâ Timoteo sot Yuda bukurâpnâ Lukio sot Yasoŋ sot Sosipate, zen zengât nânngânânngâ ândime.

²² Teatio, nânâ den zi Paulogât lâunjan gâbâ mem ekap ziren

kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembangât mâtenjan zengât nânngâman.

²³ Gaio zâknâ nâ sot Kembangât kâmut zî galem otniŋgâmapnâ zo yatik zengât nânngap. Erasto, kamân zirât kât galem a sot bukuniŋnâ nâi Kwato, zet yatik zengât nânngabot.

²⁴ (Kembuniŋnâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzânngozânngonandâ zengâren zimbap.)

²⁵⁻²⁶ Anutu zâkkât siŋgi âlip sâman sot Yesu Kristogât den sâmbâ muyageman, zorat dâp nânngâm pâlatânziŋ tânzânngobapkât imbanâ zemeŋnangap, Anutu, zâk sâmbâ sâtâre okŋanjanat. Anutu zâk ândeipŋak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât diŋnâ tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtkât yatâ sâmbâ muyagime. Zo a hân dâp ziŋnâ nânngâm lubigât kânjan Kembangât ekabân sâmbâ muyagem parâwe.

²⁷ Oi Anutu kânok zâk nânngânânngânâ patâ ândimap, zâk sâmbâ âlip kwâkŋanngâm ândinat. Yesu Kristogât opnâ nen sâtâre okŋanjinâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâkŋak.

Zo yatik.

Korinti a zengât ekap kânok Pauloñâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

1-2 Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo a Paulo, nâ sot bukuniñâ Sostene, net Korinti kamânân Anutugât kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum pet. Yesu Kristoñâ gâsuzingâm zâkkât singi hâlâlu ândibigât sâip. Yatâ otzîngi kamân dâp Yesugât kâmut, zen Kembu Yesugât kutñâ konsâm mâpâsem ândime, zen sot kânok urâwe. ³ Ibâniñâ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe sot tânzângozângon zengâren zimzap.

Korinti zengâren den singi âlipñâ muyagem zeip.

⁴ Zen Yesu Kristo sot pâlâtân utne Anutu zâk tânzângoip. Zorat op ko narâk dâp nâ zengât op Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁵ Zen Kristo sot pâlâtân utne singi âlip sâsâñâ sot nângânângâ topñâ topñâ zingâm nanjip. ⁶ Zingâmñâ Kristogât sâm âsak dennâ umziñan ândâñâ gâsui. ⁷ Oi Kaapumñâ imbanñâ zingî nep top top tuume. Zen Kembuniñ Yesu Kristo âburem gâbapkât um bâbâlan op mambât ândime. ⁸ Zâkñâ Kembuniñâ Yesu Kristo gâbabân mâteñan tosazîñ bunj hâlâlu kinbigât mem kâtikñan kwatziñgi ândinetâ narâkziñ âkâbap. ⁹ Anutu zâk nanñâ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwapigât diizingipñâ dumñâ den nâi mân sâbap.

Korinti a, ziñâ kâsâpagowe.

¹⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniñâ Yesu Kristo kutñangât op girem den sa nângânek. Zen den

top top sâmñâ mân kâsâpagobi. Kâsâpagom kâmut zagât upi, zo bunjâ. Um nângânângâziñ mâpotne kânok oi ândibi. ¹¹ Bukurâpnâ, osetziñan den kâsâp muyagem ziap. Koi zâkkât arâpñâ, zengâren gâbâ nâmbutñâ ziñ yatâ sâne nângâwan. ¹² Den itâgât san. Zengâren gâbâ nâiñâ itâ sâmap, “Nâ Paulogât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Nâ Apologât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Na Peterogât a.” Oi nâiñâ sâmap, “Nâ Kristogât a.” ¹³ Bâi, dap dap? Kristo pâuksâip mo dap? Paulo nânâ zengât op poru nagân muwan? Mo Paulo nâgât korân too sanjonziñgâwe? ¹⁴ Kabik ninak too mân sanjonziñgâwan. Krispo sot Gaio zerâk too sanjonzikâwan. ¹⁵ Zen itâ sâbegât, “Zâkkât kutñandâ lonjiñningi too sanjonniñgâwe.” Yatâ bunjâ. Yatâ mân nângâbi. ¹⁶ Zi nâi nânga. Setepano arâpñâ too sanjonziñgâwan. Nâmbutñâ ko mân nângan. ¹⁷ Kristoñâ a too sanjonziñgâbatkât mân sâm nigip. Den singi âlipñâ dâzângom ândibatkât sâm nigip. Oi Yesu poru nagân moip, zorat den imbanñâ bunj opapkât a nâmbutñâ den kelâkñoorâk sâme yatâ sâm kubikñâ mân sâman. Nâ singi âlip den zo bonjik sâman.

A um kâtik ziñ Yesugât den singi nângâne yen opmap.

¹⁸ A tâmbetagoagonangât mâtâbân ândie, zen Yesu poru nagân moip, zorat nângâne yen opmap. Oi nen kubikkubik mâtâp ândimennâ ko nângindâ Anutugâren gâbâ imbanñajootñâ opmap. Singi âlip, zo sâm kubik mân sâman. ¹⁹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembunñâ itâ sap, ‘Nânâ sa a nângânângâziñoot zen kwakpi. Nângânângâziñoot,

eknâ nângâne bon upapkât yatâ orâwan. Zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâknanngâbigât yatâ orâwen.

Anutuñâ nângânângâ bonñâ ningâmap.

⁶ A Anutuñâ kubikzingi nângânângâziñoot ândime, zen Kembugât nângânângâ den bonñâ dâzângomen. Ka den dâzângomen, zo um kâtik a zengât mo hân a kutâ zengât nângânângâ yennâ buñâ. Hângât a kutâ nângânângâziñangât bonñâ mân muyagem mârûm buñ utname. ⁷ Nen ko den Anutugât nângânângâyân tik zem gâip, zo sâm muyagimen. Den zo nângâmñâ sumbemgât sinji neule âsakñâ minatkat Anutuñâ mârûmñan, hân mân muyageibân den zo sâm kâtân oip. ⁸ Hân a kutâ, zen aksik den zo mân nângâwe. Zen den zo nângâm sâi ko Kambu, âsakñâ mariñâ poruyân mân kumbe. ⁹ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap, “Anutu umziñandâ gâsume, zengât sinji Anutuñâ kut nâi nâi kubigip. Kut nâi nâi zo a sennâ mân igikñâ sot kindapñâ mân nângânângân sot a umziñan zo mân nângâwe.”

A Kaapum sot ândim sinji âlip nângâne bon upap.

¹⁰ Nen ko Anutuñâ sâi Kaapumñâ den Anutugât umñan ziap, zo sapsûm ningip. Kaapum zâk den Anutugât umñan tik zemap, zo aksik nângâmap. ¹¹ A nâiñâ bukunangât nângânângâ zo dap yatin nângâbap? Um mariñandik zo nângâbap. Zo yatik a nâiñâ Anutugât nângânângâ zo mân nângâmap. Anutugât Kaapumñâ zikjik zo nângâmap. ¹² Oi Kaapum miwen, zo hânân gâbâ buñâ. Anutu, zikñan gâbâ Kaapum zo

miwen. Anutuñâ kut nâi nâi nengât sinji sâip, zo nângânatkât Kaapumñâ ningip. ¹³ Anutuñâ Kaapumñâ ningip. Zorat den Anutugât umñan ziap, zo sâmen. Zo a zengât nângânângâyân mân sâmen. Buñâ. Kaapumñâ den umñan pâi sâmen. Kaapumñâ den umñan pâi sâindâ Kaapum sot ândime, zen dinninâ zo nângâme.

¹⁴ Ka a um kâtik ândime, Kaapumziñ buñ ândime, zen Kaapumgât den sot imbarñâ, zo umziñan mân mem ândie. A yatâ zo, ziñ den zorat nângâne yen opmap. Zen dap yatâ nângâbe? Den zo Kaapumziñoot ziñjik nângâme. ¹⁵ A Kaapum sot ândime, zen kut nâi nâi zorat topñâ nângâm sâlâpkume. Oi a Kaapumziñâ buñ ândime, zen kut nâi nâi zorat topñâ sot a Kaapum sot ândimen, nengât topñâ mân nângâme. ¹⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembugât umñan den ziap, zo nâiñâ nângipñâ âlip den nâi dukubap? Yatâ Buñâ.”

Nen ko Kaapumñâ Kristogât nângânângâ den zo ningi mem ândimen. Mem ândimñâ kut nâi nâi zorat topñâ nângâm kubikmen.

3

Korinti a ziñ sinji âlibân katep zengât holi yatâ op ândiwe.

¹ Bukurâpnâ, nâ zengâren gam a kaapumziñoot, zo dabângen dâzângobam? A kaapumziñ buñ, zo dâzângobam. Zen sinji âlibân katep mâik yatâ ândie ² Katep mâik zen nalem kâtik mân nem namâk nime. Zen nalem kâtik dap op nimbe? Oi narâk ziren Korinti a zen katep mâik yatâ sinji âlipkât nalem kâtik nimbîgât dâp mân ue. ³ Zen um kâtik. A kaapumziñ buñâ yatâ op ândie. Zengâren den sârek sot kâsâp sot um kâlak muyagei a kaapumziñ buñâ yatâ

op ândie. ⁴ Zen itâ sâme, “Nâ Paulogât a.” Nâmbutnâ ziŋ sâme, “Nâ Apologât a.” A yatâ sâme, zen um sânŋiŋaŋgât mâtâbân ândime.

⁵ Apolo, zâk nâi? Paulo, nâ nâi? Net kore anâ Kembangât den dâzânŋoitâ nânŋâm pâlâtân kwâkŋaŋgâwe. Kembangâ nep diŋ sâm nikip yatigâk tuuwet. ⁶ Den sumbuŋâ nâi sa nânŋânek. Nâ nep kârâm kâmirâwan. Apolo zâk nep galem op hibuk pitip. Kembangâ ko mâsop mei bonnâ muyageip. ⁷ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitip, nekât bonnâ mân sâbi. Mâsop mei bonnâ muyagemap, Anutu, zâkkârâk sâbi. ⁸ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitâmap, nepnik kânok. Oi zorat sânŋânŋâ mia zâk yatik mimbap. ⁹ Net Anutugât berân mâme a. Zen ko Anutugât sin kâlam yatâ. Zen Anutugât namâ.

Kârâpnâ nepkât topnâ sâm muyagibap.

¹⁰ Zen Anutugât namâ yatâ oi Anutuŋâ nep sâm nigip dâp nâ mirâ tuutuun a op kunkun kâtik pa giarip. Oi a nâmbutnâ ziŋ kunkun kwâkŋan târokwap tuume. A yatâ zorân nânŋâmŋik tuubi. ¹¹ Kunkun giarip, kinzap, zorat kutnâ Yesu Kristo. Zo sâmbum pam nâi pâi geibap, zorat dâp mân taap. ¹² Oi kunkun zorat kwâkŋan a nâiŋâ goide kât mo siliwa mo kât nâi âlipnâ, sânŋân patâ mo nak, ogep mo um târokwap tuubap zo ko mirâ tuutuunâ zorat topnâ muyagibap. ¹³ Narâk patin zorat topnâ muyagibap. Narâk zoren kârâp patâ âbânŋum simbap. Oi kârâp zorân sem nep zikŋik zikŋik tuuwe, zorat top sâm muyagibap. ¹⁴ Kârâpnâ a nâigât nep tuutuun zo mân sei sânŋân mimbap. ¹⁵ Ka a nâigât nep tuutuun, zo kârâpnâ sei sânŋân buŋ upap. Oi zikŋâ ko mân tâmbetkubap. Kârâbân gâbâ mâkâm gâbap yatâ upap.

A mân sâm âlip kwatziŋgâbi.

¹⁶ Nen Anutugât tirik namâ. Anutugât Kaapumŋâ umniŋan tâtat mâme opmap. Zo nânŋe mo buŋâ? ¹⁷ A nâi, zâk Anutugât namâ kiom tuubap zo ko Anutuŋâ a zo yatik kiom miŋanŋâbap. Anutugât tirik namâ, zo hâlâlu sâsân. Oi namâ zo, zen.

¹⁸ Zen umziŋ mân kâitkubi. Zengâren gâbâ nâi zâk hân a zengât nânŋânŋgâ zorat nânŋi zâibapkât op girem uan. A zo yatâ, zorân nânŋânŋgâ zo birâm hân a mâteziŋan kwakmak yatâ oi âlip upap. Zâk nânŋânŋgâ yenŋâ zo biri Anutuŋâ zâkkât nânŋi nânŋânŋgâ bonŋoot upap. ¹⁹ Hân a zengât nânŋânŋgâ zorat Anutuŋâ nânŋi bon buŋ opmap. Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A nânŋânŋgâziŋaŋgât nânŋâne zâizâiŋ opmap, zen Anutugât arâpnâ kâitziŋanoram orot mâme upme. Ka Anutuŋâ topziŋ nânŋi bâliŋ oi kâbakŋeziŋgâmap.”

²⁰ Oi den nâi itâ ziap; “Kembu zâk a nânŋânŋgâziŋ patâ zengât den nânŋi yen, bon buŋ opmap.”

²¹ Zorat zen hân a nengât nânŋânŋgâ mo imbanâ zorat nânŋâm um zâizâiŋ mân upi. Nâ Paulogât a mo nâ Peterogât a sâme, zen ziŋaŋgât nânŋâne zâizâiŋ oi yatâ mân upi. Zi den zorat torenŋâ sa nânŋânek. Kut nâi nâi aksik zo zengât ŋiŋi.

²² Paulo sot Apolo, Petero, nen zengât ŋiŋi. Oi hânân kut nâi nâi mumunâ sot ândiândiŋâ, zo zengât ŋiŋi. Itârân ziap sot gâtâm muyagibap aksik, zo zengât ŋiŋi. ²³ Zen ko Kristogât ŋiŋi ândie. Oi Kristo zâk Anutugât ŋiŋi. Zorat zen Kristo sot Kembangât ŋiŋi ândie, zorarâk sâtâre upi. A zengât nânŋâne zâizâiŋ mân upap.

4

Kembunâ nep a zengât topziņ sâ m uyagibap.

¹ Zen nenġât itâ nânġâbi. Kristogât nep a sot Anutugât den tik zem gâip, zorat galem a. ² Oi galem a nen dâņ galem op ândinatġât sâsâņ. Zorat op ko yatâ op ândeindâ dâp upap. ³ Oi zi ninanġât sâbâ. A minduminduyân nâinâ nâġât den sâme oi ko zorat nânġa yenġa opmap. Oi ninak topnâ âlip mân sâman. ⁴ Nâ ninanġât nânġâm tosanâ mân nânġan, zorat nâ tosanâ buņ ândian mân sâbat. Topnâ sâbap, zo Kembu kânoknâ ândiap. Zâknâ tosa ek nânġâmap. ⁵ Zen ko ayâk, zorat topnâ muyagibigât kek mân sâbi. Kembu zikņak gamġâ kut nâi nâi tik ziap, zo mem kâknan pâmbap. Oi umniņan kut nâi nâi tik ziap, zo aksik âsagem nanġâbap. Oi Anutuņâ a aksik holiziņ ekmap, zâknâ a ziņiri holiziņ âlip oi ko sâ m âlip kwatziņġâbap.

Korinti a zen zâizâiņ urâwe.

⁶ Bukurâpnâ, zen Kembugât den mân walâbi. Ziņâ hân a nen mem zâi kwap, mem gei kwap mân ot- niņgabi. Zâizâiņ man upi. Nâ den san, zo Apolo sot nâ, niikņan kwap san. Zen nekât topnik ek nânġâm kwâkâbigât san. Net Anutugât berân mâme ayâk. ⁷ Zâizâiņ upme, zengât sâbâ. Gâ a nâiņâ a patâ upan sâ m, sâ m gigip? Nânġânânġâ den zemgigap, zo gikak muyagein mo nâiņâ mem gigip? ⁸ Nâiņâ gigip oi ko wangât gikâ sâkkâ mem zâi pâmat? Zen zâizâiņ op ziinġânġât itâ nânġâme? “Umgât gom sambe nenġâren piksâm ziap. Nen mâr um sikumniņoot urâwen.” Oi zen itâ sâme, “Nen Paulo buņâ a kutâ op ândien.” Zen topz- iņâ yatâ nânġâme? Perâknak, zen a kutâ op sâi ko diiniņġâne

zenġâren târokwap a kutâ upem. Zo yatâ âsagei sâi ko umâlep opam. Zen ziinġânġât nânġâne zâizâiņ opmap. Ka nâ ko zâizâiņ mân opman. ⁹ Aposolo nenġât itâ nânġan. Aposolo a nen giginâ ândien. Anutuņâ sâi Aposolo a nen kâmbamġât siņgi yatâ op ândien. A aksik patâ, sumbem a sot hân a zengât mâteziņan a ziņ nânġom kut nâi nâi otniņġâne niņgitme. ¹⁰ Nen Kristogât oprġâ a kwakmak yatâ urâwen. Zen ko Kristogâren târokwap nânġânânġâziņ patâ yatâ urâwe? Nen lolotġâ. Zen ko kâtikġâ? Um kâtik a ziņ zen sâ m âlip kwatziņġâme? Nen ko sâ m bâliņ kwatniņġâme.

¹¹ Nen too nalemgât mom ândiwennâ ândim gen. Hâmbâ alâknâ mem ândimen. A ziņ nânġom moliniņġâme. Mirâ buņ ândiwennâ ândim gen. ¹² Betġâ sâknam nep tuumen. A zen sâ m bâliņ kwatniņġâne nen den âlipġâ dâzânġomen. Laņ otniņġânetâ nen hâuņâ mân otziņġâmen. ¹³ Sâ m bâliņ kwatniņġânetâ nen buku orotġânġât den dâzânġomen. Nen a doņbep zenġâren gâbâ iisak alâ gwapgwap yatâ otniņġâne ândiwennâ ândim gen.

Paulo zâk siņgi âlibân Korinti a zengât ibâziņ oip.

¹⁴ Zen anġan upigât den zi mân kulemgum ziņġan. Nan bârarâpnâ girem den dâzânġobam ekap zi kulemgum ziņġan. ¹⁵ Kristogât berân mâme a kâmut zenġâren ândie. Ka siņgi âlibân ibâ doņbep buņâ. Nâ kândom Yesu Kristogât den siņgi âlip dâzânġom nâ kânok ibâziņ orâwan. ¹⁶ Zorat nâġât mâtâp zo lân ândibigât kindap pâroņ den dâzânġua nânġânek. ¹⁷ Zen nâġât mâtâp lân ândibigât Timoteo sânġongua zenġâren gaap. Timoteo zâk Kembu sot pâlâtâņ oprġâ ninâ nannâ âlip

yatâ op ândei umnâ zâkkâren kinmap. Zâk sângungua zengâren gam nâ Kristo sot pâlâtân op orot mâmenangât sinji den, zorat sapsum zinjî nângâbi. Yesugât kâmut kamân dâp ândie, zen nâgât mâtâp zo yatik lân ândibigât dâzângoman.

¹⁸ Korinti zengâren a nâmbutnjandâ zâizâinj op nâgât itâ sâme, “Paulo zâk mân gâbap.” ¹⁹ Nâ ko Kembunâ nângânigi narâk mân kârep oi kek gâbat. Zengâren gamnâ a zâizâinj op den sâme, zengât topzinj ikpat. Dinzinâ zorat mân sâmbanâzinzangât topnâ ikpat. ²⁰ Anutugât um topnan ândiândinj, zo denân mo denâk bunâ. Zo Kembugât imbanânjan kâtigem ândiândinj. ²¹ Oi mâsikâzinja zen sânek. Nâ kâmbam mem gâbatkât se? Mo buku opnâ lumbenâ op gâbatkât se?

5

Korinti zengâren bâlinâ muyagem zeip.

¹ Zengât sinji den itâ sâme nângâman. Zengâren laj mâman nâi ândiap. Oi laj mâman bâlinâ zo a um kâtik zengâren mân muyagemap. A nâinjâ ibânangât ambinjoot ândimap, zorat san. ² Zo yatâ muyagem zeï zen dap op zorat mân nângânângâ op tok zâizâinj op ândie? Zo mân orotnâ. Zen zorat umbâlâ opnâ anâ bâlinâ oip, zo osetzijan mân tâpapkât molinetâ ari dâp upap.

³ Nâ sâknâ ko kârebân ândian. Umnâ ko zen sot tapnâ yatâ, a bâlinâ oip zo, zâkkât den itâ sâmb kwâkâwan. ⁴ Zen Kembu Yesugât korân mindunetâ umnâ zen sot tâi Kembu Yesugât imbanânjan kâtiginat. ⁵ A zo um dâpnâ kubikkubik opnâ Kembu gâbâbân âlip upapkât Satangât biknan pâindâ um sâknangât âknjâle bâlinâ zorân tâmbetkubap.

Kut nâi nâi kâlaknâ zo birâm samnâ mem ândibi.

⁶ Bâlinâ yatâ zo osetzijan zeï mân nângânângâ op zâizâinj utne nânga mân dâp uap. Zuu usinandâ naleman giari une kâlak op nangâmap. ⁷ Zorat kâlak zo birâm kubik pam om nimbi. Kristo zâk zengât kâlakzinâ betzijan meip, zorat kâlak buj ândibi. Mârum Yuda a zinj Pasowa kendon tâtnam râma nâi kuwe. Oi zo yatik nengât Pasowa râma kuwe, zo Kristo. ⁸ Nen kâlak birâm tâtnatkât moip. Zorat um kâlak sot bâlinâ zorat kâlaknâ birâm kut nâi nâi salek sot târâkrâkâ zo mem ândinat.

⁹ Nâ mârum ekap nâi itâ kulemgum zingâwan. Zen laj mâman a ambân zen sot nalemb kânok nininj sot tâtat mâme mân upi. ¹⁰ Den parâwan, zo um kâtik zengât mân sâwan. Um kâtik a zen laj ândime. A zengât kut nâi nâi âknjâle op kâmbu upme. A lopio hurat kwap ândime. A um kâtik yatâ zo birâzingâbigât mân sâwan. Zen a yatâ zo dap yatâ zâmbam nangâbi. Zen hân birâm sumbeman zâim zâmbanbi, zorik. ¹¹ Nâ itâ zorat kulemgum zingâwan. Nâinjâ Yesugât kâmurân ândim bâlinj mem ândiap, mo a nâigât kut nâi nâi âknjâle op laj memap mo den bâlinj sâmb ândimap, mo lopio hurat kwâpmap, mo too kâtik nem um gulip opmap, mo kâmbu opmap. Kembugât kâmurân a bâlinâ zo yatâ mem ândie, zen zot tâtat mâme mân upi. Oi nalemb ârândân mân nimbi. ¹² Yesugât kâmut âknjan ândie, zengât den mân sâmb kubikzingâbat. A Yesugât kâmurân ândie, zengât tosgât den sâmb kubikzingânetâ dâp upap. ¹³ A âknjan ândie, zengât tosgât den hâunâ zo Anutunâ sâbap. Zen ko bâlinj mâme a zo zengât osetzijan

gâbâ diim âi âkņan pambi. Zâk osetziņan mân ândibap.

6

Den muyagei ziņak mân sâm kwâkâwe.

¹ Zengâren gokņandâ nâiņâ bukunaņgât kuk den mem ândibap, oi den zo Yesugât kâmut a sâtņâ zengâren mân sâm um kâtik a patâ zâkkâren sâbap? Zen zorat dap nâņge? Zo âlipņâ orotņâ? ² Yesugât kâmut a nen nâran a um kâtik zengât den sâm kwâkânat. Zo nâņge? Oi zi Yesugât kâmurân gok zengâren den mâik nâi muyagei ziņak mindumindu op sâm mân kwâkâbi mo? ³ Nâran nen sumbem a zengât den sâm kwâkânam mân kwaknat. Zo nâņge? ⁴ Hânân narâk ziren den muyagei âlip sâm kwâkânat. Zorat wangât kut nâi yenniņgât den muyagei a um kâtikziņ zengâren mem âinetâ sâm kwâkâme. ⁵ Zen den zo nâņgâm aņun upigât dâzâņguan. Zen dap nâņge? Zengâren a nâņgânâņgânoot nâi mân ândiap? Zengâren den nâi muyagei zâkkâren mem âine sâm kubikpap. ⁶ Nâņgânâņgânâ zo yatâ ziap. Zen ko yatâ mân upme. Buņâ. Yesugât kâmurân gokņâ nâiņâ buku nâi sot den muyagei a um kâtik zengâren mem âine sâm kwâkâme.

⁷ Zengâren den âsagemap, zorâņ sinġi âlipkât kâwali koi gemap. Mâtâp nâi, zorat sa nâņgânek. A nâiņâ kulem bâliņâ otgigi denân mân pam tosanâ birâņaņgâna yen zimbap. Tosa muyagei um kâtik a zengâren mân pâmban. Nâ zorat nâņga mâtâp âlip nâi uap. Zen wangât yatâ mân upme. ⁸ Zen ziņak bâliņâ op bukurâpziņaņgât kut nâi nâi betziņan mime. Zo nâin gokņâ buņâ, Yesugât kâmurân gok. Bukurâpziņ zen sot ârândâņ upme.

⁹⁻¹⁰ Den zi nâņgâm biranġbi. Bâliņ mâme a ambân zen Anutugât um topņan mân ândibi. Zen umziņ mân kâitkunek. Laņ mâman a sot kware suņa mem ândiândiņ. Ambân mem birâ sot bâliņ upme, Kâmbu orot sot sikumgât âkņâlime, Too kâtik nem um gulip upme, A den bâliņ sâme sot kâmbam ku. A yatâ zorâņ Anutugât um topņan mân bagibi. ¹¹ Oi zengâren gâbâ a nâmbutņâ ziņ yatâ op ândiwe. Ka zen Kembuņâ umziņ saņgorip. Kembuņâ um hâlâlu minziņgip sot tosa buņ minziņgip. Zo Kembu Yesu Kristogât kot mem ândie sot Anutuniņaņgât Kaapum sot ândie, zorat yatâ otziņgip.

Bâliņaņgât girem den.

¹² A nâmbutņâ ziņ itâ sâme, “Kut nâi nâi, zo orotņik ziap.” Ka nâņâ sa nâņgânek. Kut nâi nâi nâmbut orotņâ zorâņâ mân betniņan memap. Kut nâi nâi, zo orotņik ziap, Ka zobâ nâiņâ kembu otņibâ sâi zâkkât kore mân upat. ¹³ Nalem, zo tep kâmbogât sinġi. Oi tep kâmbu, zo nalemgât sinġi. Bet Anutuņâ sâi nalem sot tep kâmbu zo ârândâņ buņ upabot. Sâkniņ zo mâtâp ambân zen sot ândiândiņ mo ambân nâmbutņâ zen sot laņ ândiândiņaņgât sinġi buņâ. Zo Kembugât sinġi. Kembu zâk sâkkât mariņâ op ândiap. ¹⁴ Anutuņâ Kembu Yesu mumuņan gâbâ mâņgei zaarip. Zo yatik imbaņâņandâ mâņginiņgâbap.

¹⁵ Nâņgâm biranġbi. Kembugât kâmut nen Kristogât sâk bonġâ op ândien. Kristo zâk kâukniņ ândiap. Oi nen kiņ bikņâ yatâ op ândien. Oi zen dap nâņge? Kristo sot pâlâtâņ op ândien, nenġâren gâbâ nâiņâ âi mâtâp ambân sot pâlâtâņ op ândei dâp upap? Buņ kâtikņâ. ¹⁶ Zen itâ nâņgâm biranġbi. “A nâiņâ ambân laņ mâman nâi sot pâlâtâņ oitâ zet sâk kânok upabot.”

Zorat Kembangat ekaban den nâi ita ziap,

“Zet zagatnâ kanok op andibabot.”

¹⁷ Nen alip nangen. Nâi zâk Kambu sot palâtân oi um dâpziqnâ kanok upabot. ¹⁸ Zen laj mâman ambân zo kândâtzângobi. A nâinâ bâlinâ nâmbutnâ upap, zorân sâknâ mân tâmbetkubap. Ka nâi zâk zik ambin birâm nâi sot andibap, zâk ziqnâ sâknâ tâmbetagobap. ¹⁹ Zen zitâ nângâmê? Tirik Kaapumnâ umziñan tâtat mâme opmap. Zorat sâkziñ zo Tirik Kaapungât namâ. Zâk zengât um sâkziñan andibapkât Anutunâ sângongoi geip. Zen sâkziñangât mariñâ bunâ. ²⁰ Kembunâ mârûm sângânziñ mei zâkkât siñgi urâwe, andie. Zorat zen sâkziñâ târarak galem op andine a nâmbutnâ ziñâ ziñgitnâ Anutu sâm alip kwâkñangâbi.

7

Ap ambin zengât den.

¹ Zen ekap kulemgum nim mâsikâniwe, zorat hâunâ sa nângânek. Nâ ita nângan. A nâinâ ambân mân mem yen andei sâi ko alip opap. ² Ka bâlinangât mâsimâsikâ gâi bâlin upegât anj ambân mem zâk sot palâtân op andibap. ³ Oi agât sâknâ ambin mân angân kârâñangâbap. Oi ambân zâk yatik sâknâ apñâ mân angân kârâñangâbap. ⁴ Ambân zâk sâknangât mariñâ zikñik mân andiap. Zo apñangât siñgi. Oi apñâ zo yatik sâknangât mariñâ zikñik mân andiap. Zo ambinñangât siñgi. ⁵ Zorat ap ambin zen sâkziñ mân angân kârâñangâbi. Yen ninâu sâm andim den saam yatâ utne dâp upap. Satangât mâsimâsikâyân loribegât narâk pânkânogâk yatâ andibi. ⁶ A ambân miangâbigât op san, zo sâm

kâtigemñâ mân san. ⁷ Anutunâ imbanâ nigi ambân mân mem yen andian. Nâ andian, yatik andibigât otnigap. Ka Anutunâ imbanâ nâi zikñik zikñik ningâmap. Nen dâbâk bunâ, nâi ita, nâi yatâ. Zorat a ambân alip miangâbigât san.

⁸ A ambân sigan sot malâ, zengât ita san. Zen nâ yatâ op yen andine alip upap. ⁹ Ka zen umziñan âkñâlezinândâ diiziñgi bâlinan bagim tâmbetagobegât op miangâm andibi.

¹⁰ Ap ambin zengât den sa nângânek. Den zi nâgât bunâ. Kembangât den. Zengâren gâbâ ambân nâinâ apñâ mân birâbap. ¹¹ Oi ambinñandâ apñâ mârûm birip oi ko a bunâ, yen andibap mo dum apñoot miangâm andibabot. Oi yatik a nâinâ ambinñâ mân birâbap.

¹² Nâmbutnâ zengât den zi sa nângânek. Kembangât den bunâ. Zi ninâ den uap. Kembangât kâmurân a nâi âmbinnâ um kâtik andibap, oi ambân zorân zâk sot andibat sâi mân birâbap. ¹³ Mo Yesugât kâmurân gokñâ ambân nâi zâkkât apñâ um kâtik andibap, oi a zorân zâk sot andibat sâi mân birâbap. ¹⁴ A um kâtik zo ambinñâ Kembangât siñgi, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi um kâtik ambân zo apñâ Kembangât siñgi, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi yatigâk murârâpziñ Kembangât siñgi op andibi. Zo buñ sâi um kâtik andibe. ¹⁵ Um kâtik a mo ambân nâinâ birâbam sâi mân angân kârâñangâbi. Zorat pake mân ziap. Anutunâ lumbeñan andibigât diiziñgip.

¹⁶ Ambân, gâ apkâ Kembangât mâtâbân diina gâbap mo bunâ? Zo nângat?

A, gâ ambingâ Kembangât mâtâbân diina gâbap mo bunâ? Zo nângat?

17 Zen zikņik zikņik kinkin zoren mo zoren kine Kembuņā āndiāndi muyageziņģip sot nep sām ziņģip, zo yatik siņģi ālibān āndibi. Nā den zo Yesugāt kāmūt kamān dāp dāzāngoman. 18 Zengāren ņāi zāk kwabā kwākņangāne āndei Kembuņā diiņangģip, zāk mān birābap. Oi a ņāi zāk kwabā mān kwākņangāne āndei Kembuņā diiņangģip, zāk kwabā kwākņangābigāt mān sābap. 19 Kwabā kwatziņģāwe mo kwabā mān kwatziņģāwe, zorat nāngāne bon mān upap. Anutugāt den lulū, zorāņ bonņā uap. 20 ņāi zāk kinkinņā zoren mo zoren kiri Kembuņā diigģip, kinkinņanāk zo kinbap. 21 Gā kore māmān a āndina Kembuņā diigģipkāt nāngām kwākā mān upan. Olanģinā sāne mān kwākāban. 22 ņāi zāk kore a op āndei Kembuņā bāliņangāt tāgān gābā olanņangģi Kεmbugāt a bonņā op āndibap. ņāi zāk a bonņā āndei Kembuņā gāsui Kristogāt kore a op āndibap. 23 Kεmbu zāk sāngāziņģ meipkāt zākkāt kore a op āndie. Zorat a ņāiņā kεmbu otziņģābā sāi mān nāngābi. 24 Bukurāpnā, ņāi zāk kinņā siņģi ālip nāngģip, teņģā zorenāk narāk ziren kinņā Anutu sot pālātāņ upap.

A ambān sigan, zengāt den.

25 A ambān sigan, zengāt den sa nāngānek. Zi Kεmbugāt den buļ. Kembuņā tānnogi siņģi ālip mem āndimāņņā ninā nāngānāngāyān den zi dāzāngua nāngānek. 26 Narāk zi māte uap, zoren sāknam patā muyagibapkāt a ņāi zāk ambān buņ āndibat sām ālip upap. 27 Ka ambān mein oi kō māņ birāban. Ambān mān sām giwe oi ko ambāngāt mān sāban. 28 Gā ambān mimbā sām mena mān bāliņ upap. Oi ambān sigan ņāiņā a ņāi mei mān bāliņ upap. Ka miangābi, zen sākkāt nep tuum

sāknam nāngābi. Nā zorat nāngām itā san. Zen yen sigan āndine ālip upap.

29 Bukurāpnā den zi sa nāngānek. Yesu takābapkāt narāk pāņkānok uap. Zorat a ambirāpziņoot āndimeņā āndinetā ambirāpziņ buņ yatā upap. 30 Oi umbālā op isem āndimeņā āndine umbālā buņā yatā upap. Oi sātāre op āndimeņā āndine sātāre buņ yatā upap. Oi kut ņāi ņāi kwālāmeņā āndine sikum buņ yatā upap. 31 Oi kut ņāi ņāi aņģāgwanģā upmeņā āndinetā yen āndime yatā upap. Hāngāt kulem zi ek nāngāme, zo buņ upap. Yesu takābapkāt narāk pāņkānok uap, zorat den zo san.

32 Zen hānān āndim kut ņāi yenņangāt mān nāngām kwākām āndibigāt san. A, ambān buņandā Kεmbugāt denāk nāngām āndimāp. Kembuņā zākkāt nāngģi ālip upapkāt nāngāmāp. 33 Ka a ambinņootņā ko sākkāt kut ņāi ņāi zorat nāngāmāp. Oi ambinņandā zākkāt nāngģi ālip upapkāt nāngāmāp. 34 A yatā zo sākkāt kut ņāi ņāi sot Kεmbugāt nepkāt nāngām um zagāt opmāp. Ambān sigān zen Kεmbugāt nepkārāk nāngāme. Oi um sākziņā Kεmbugāt siņģi upapkāt nāngāme. Oi ambān a sotņā sākkāt kut ņāi ņāi zorat nāngām āndibap. Apņandā zākkāt nāngģi ālip upapkāt nāngābap. Ambān zo yatā zorāņ sākkāt kut ņāi ņāi sot Kεmbugāt nepkāt nāngām um zagāt opmāp. 35 Zen ālipņā āndim kwātātibigāt den zi dāzānguan. Mātāp pāke kwatziņģām mān san. Um nāngānāngāziņģ zo Kεmbugāren pane zei āndibigāt otnigi yatā san.

36 Oi a ņāi zāk bāratņā a mimināngāt dāp oi aņģān kārābā sām upap. Oi bet nāngģi mān dāp oi ayān pāmbā sām pāi mān bāliņ

upap. ³⁷ Nâi zâk umñandâ itâ nângâbap, “Bâratnâ yen ândibap.” Yatâ sâam um zagât mân upap. Yatâ sâam kâtigei dâp upap. ³⁸ Zorat itâ sa nângânek. Nâi zâk bâratnâ ayân pâi âlip upap. Ka a nâi zâk sâi bâratnâ yen ândei âlip nâi upap.

Malâ zengât den.

³⁹ Ambân nâi zâk apnâ ândei mân birâm ândibap. Apnâ moi ko a nâi mimbâ sâam âlip mimbap. A zo Kembangât a ândiap oi ko âlip mianğâbabot. ⁴⁰ Ka ambân zorân apnâ buñ yen ândibat sâam yen ândibap. Zorat nânğa âlip upap. Zo yatâ nânğan. Oi den zo ninâ umğârâk buñâ. Anutugât Kaapumñâ nânğanânğânâ zo nigî san.

8

Lopioğât sinği nalem, zorat den.

¹ Lopioğât sinği sii nalem, zorat sâbâ. Korinti a zen itâ nângâme, “Nen aksik top nânğanânğâniniğoot ândien.” Ka nâ itâ sa nângânek. Top nânğanânğâ zorân zâizâinği muyagemap. Oi zen mân zâizâinği upigât otnigap. Buku op ândiândinği zo ko berân mianğâm âlip ândibi. ² Nâi zâk buku orot mân op ândimñâ Anutugât topñâ nânğâm kwâtâtian sâmap, zâkkât itâ sânat, “Zâk mân nânğâm kwâtâtiap. Nânğanânğâ bonñâ mân zemñânğap. ³ Nâi zâk umñandâ Anutu gâsubap, zâk Anutuñâ buku okñanğâbap.”

⁴ Lopioğât sinği sii nalem, zorat itâ nânğâmen, “Lopio zâk bonñâ buñâ. Zâk wâgân mân ândiap. ⁵ Anutu zâk kânokñâ bonñâ ândiap.” Nen yatâ nânğâmen. Ka a um kâtik zen itâ sâme, “Hânân sot sumbemân lopio sot kembu donğep ziap.” ⁶ Nen ko itâ nânğan, “Anutu Ibâniñ, zâk kânok ândiap. Zâkkâren gâbâ kut nâi nâi muyagem nanğip. Oi nen zâkkât sinği ândien. Oi Kembu

kânok, Yesu Kristo. Anutuñâ sâi Yesu Kristo, zâk nen sot kut nâi nâi aksik muyageninğip. Oi zâkñâ galem otninği ândien.”

⁷ Kembangât kâmurân a nâmbutñâ zen topñâ yatâ zo mân nânğâm ândie. Zen mârumñan gâbâ lopio hurat kwap ândim gawe. Zen sinği âlibân bâbâ lolot ândime. Zen lopio zorat nânğâne bon oi um kâtik, zinğ nalem lopioğât sinği sâne zo nemñâ umzinğ sumunkomap. ⁸ Nâ den sa nânğânek. Anutu zâk nalemgât opñâ nânği mân zâizâinği uap. Nen sii nalem birindâ nenğât mân nânği geibap. Mo nalem neindâ mân nânğaninği zâibap. Buñâ. Nalem, zo yennâ. ⁹ Zengâren gâbâ nâmbutñâ zinğâ nalemgât topñâ nânğâm nalem nem tatne bukurâpzinğ sinği âlip bituktâ zemzinğap, zen zinğitñâ bâlinğ upegât galem oranğâm ândibi. A lolot yatâ zo lopioğât sinği nalem nemñâ umzinğ sumunkomap. ¹⁰ Gâ lopio zâk bon buñ sâam lopio namîn zâim nalem nem tâtna bukugâ nâi lotñâ, um oset a ga gekñâ niapkât nimbâ sâam zo yatik nemñâ umñâ sumunkumbap. ¹¹ Bukugâ sinği âlip bituktâ zemñânğap, zâk Kristo gilâmñandâ sângân meip. Zâk gâgât kâtikkangât lorebapkât girem uan. ¹² Zen lopioğât sinği nalem nemñâ bukurâpzinğ um oset ândime, zen umzinğ mem tâmbetkune um gulip upi, zo ko yatik Kristo tâmbetkubi yatâ upap. ¹³ Zorat nâ sii nalem nimbam bukunâ lolot zo tâmbetkubatkât nânğâm kwâkâ op sii nalem birâm yen ândibat. Zo yatik op ândimâmbat.

9

Paulo zâk nepñanğât den sâip.

¹ Korinti a zen nâgât dap nânge? Nâ Aposolo buñâ? Nâ yatâ mo yatâ upatkât otnigi saanine

dumunân ândian? Nâ Kembuniñâ Yesu Kristo mân egâwan? Korinti a zen ziinjâk topnâ nângâm biranji. Nepnangât bonñâ Kembugât mâsobân muyageip, zorat ko zen sinji nângâ a ambân urâwe, zo. ² Kamân nâin gok nâmbutñâ zen nâgât Aposolo mân sâme motñâi. Zen ko topnâ âlip nânge. Nâ perâknjak zengât Aposolo op ândiman. Nâ Aposolo nepnângât bonñâ Kembugât mâsobân zen Kembugât a ambân urâwe.

³ A ninâ topnangât sâme, zen den itâ mâburem zingân. ⁴ Zengâren gâbâ nâmbutñâ zen nen nepniñangât sângân zengâren gâbâ too nalem mân minatkat sâme. Zen wangât yatâ sâme? Aposolo nâmbutñâ zen mâtâbân âim gane too nalem zingâme. ⁵ Aposolo nâmbutñâ sot Petero sot Kembugât murâpnâ, zen ambirâpziñoot kamân toren toren âim gane nalem mot zingâne aposolo nep tuume. Oi nâmbutñâ nen yatâ mân utnatkat sâwe. ⁶ Nâ sot Banaba, net betñâ nep tuum ândim kat muyagem sâkkât kut nâi nâi sângân mem ândiratkât se. Net yatik op ândim mân birâratkat se. ⁷ Den nâi mâsikâziñga sânek. Kâwali a nâinâ zikñâ nalem sot kut nâi nâi muyagemap? A nâinâ nep kârâm kâmiri bonñâ muyagei mân mem nimbat? Mo nâinâ noniñ makau nepñâ tuumñâ zengât nam mân mâsan nimbat?

⁸ Den zi a den san? Buñâ. Kembugât gurumin den ekabân den yatik ziap. ⁹ Moseñâ Kembugâren gâbâ den mem itâ kulemgoi ziap, “Wâugâ zuu zigi mem ko goka mân pindâna mân dâp upap.”

¹⁰ Oi dap nânge? Den zo Anutunñâ wâu zengârâk nângâm sâip? Mo nenñât nângâm sâip? Den zo a nenñât op sâip. Nâi zâk nepñâ kârâm kâmitmap, zâk bonñâ

oi nimbatkat nângâm nep zo tuumap. Oi yatigâk nâi zâk nebân hibuk pitâbap, zâk bonñâ muyagei nimbatkat nângâm tuubap. Anutu zâk yatâ nângi ziap.

¹¹ Nen zengâren umgât nep tuumñâ zengâren gâbâ sâkkât kut nâi nâi minatkat nângâne yâmbâremap? ¹² A nâmbutñâ ziñ zengâren gâbâ nalem sikum minetâ nen zengâren nep topkwap tuuwennâ mân minatkat se?

Nâ itâ sa nângânek. Nen Kristogât sinji âlip lañ kâri pâke pambemgât zengâren gâbâ nalem sikum mimiñâ sâsân, zo birâm betñâ sâknam nep tuum nalem mot muyagem nem ândiwen.

Paulo zâk nep tuum Korinti zengâren gâbâ sângânñâ mân meip, zorat sâtâre oip.

¹³ Kembugât sinji nalem uunñâ a tirik namin nep tuum ândime, zen namin nalem mem nime. Oi Anutugât sinji nalem kut nâi nâi pâpanñâ, zoren tuume, zen zoren gâbâ nalem nâmbutñâ mem nem ândime. ¹⁴ Kembu zâk sinji âlip sâsân a, nen yatik sinji âlip sâindâ betniñan mimbigât sâip.

¹⁵ Nâ ko mâtâp zo mân lâñman. Kat sikum mân meman. Oi zen yatik otnibigât ekap zi mân kulemgum zingân. Nâ zengâren gâbâ kat mot mân meman, zorat sâtâre opman. Oi nâ itâ nângâm kâtigian. Nâ yatik op ândim ma ko mumbat. A nâinâ kat nigî ko nâ dap yatâ zâizâin op sâtâre den dum sâbat? Zorat kat mot zengâren mân mimbap. ¹⁶ Nâ sinji âlip den dâzângom ândiwan, zorat dap yatâ zâizâin den sâbat? Nep zo Anutunñâ kwâknan pâip. Den sinji âlip zo mân dâzângobat oi ko, yei, Kembunñâ dap otnibap? ¹⁷ Nep zo ninâ umgât tuuwan sâi ko sângân memam. Ninâ umgât mân tuumangât zâizâin mân upat. ¹⁸ Zâizâin opman, zorat topñâ itâ.

Nâ sinji âlip mem ândiman, zo a dâzângom ândim zengâren gâbâ sângân mân meman. Nâ zorat sâtâre opman. Oi sinji âlip sâman, zo sângânâ sâkkât kut nâi nâi mimban sânetâ birâman.

Paulo zâk a top top zengât kore a oip.

¹⁹ Nâ a aksik zengât dumunân mân ândiwan. Kore mâman mân ândiwanâ laj kore otzingâm ândian. A donbep ziŋ sinji âlip nângâm Kembugât sinji upigât yatâ op ândian. ²⁰ Yuda a zen sot ândim Yuda zengât orot mâmegât tengâyân ândiwan. Zo Yuda a ziŋ Kembugât sinji upigât yatâ orâwan. Mosegât gurumin den zo lum kore upme, zen sot ândimnâ gurumin dengât kore a yatâ orâwan. Ninâ gurumin dengât kore a bujandâ a kore upme, zen Kembugât sinji upigât orâwan. ²¹ Um kâtik a, Kembugât den mân nângâme, zen sot ândim ziŋ ândime, zo yatâ orâwan. Um kâtik a, zen Kembugât sinji upigât yatâ orâwan. Nâ Anutugât mâtenjan gurumin den mân nângâm ândim buŋ. Nâ Yesu Kristogât den kâtik, zo mem ândiman. ²² A sinji âlip bituktâ zemzingap, zen sot ândim orot mâmezij yatâ op ândiwan. Zen Anutugât sinji âlip nângâm Kembugât sinji upigât yatâ orâwan. A top topnâ zengâren ândim zengât holiyâk mem ândiman. Zo nâmbutnâ ziŋ Anutugât sinji upigât yatâ op ândiwan. ²³ Zo yen buŋâ. Sinji âlip laj kârâm âibapkât yatâ opman. Oi sinji âlip bonnâ zo nâgâren sot zengâren âsagibapkât yatâ op ândiman.

Sârârâk kârâm kâtigem âi kikerân takâm neule muyaginat.

²⁴ Zen itâ nângâme mo? Dâp orotnangât sombemân a katep zen aksik sârârâk kârâbi. Ka neule mimin, zo ko a kânokjak

kâtigem âi mimbap. Oi zen yatik sumbemân neule mimbigât kâtigibi. ²⁵ Katep zen imbanâziŋangât dâp op kendon ândime. Zen neule yennâ, zinziŋ kâtik buŋ, zorat yatâ upme. Nen ko sumbemân neule zinziŋ kâtik, zorat yatâ utnat. ²⁶ Nâ ninak sârârâk kârâman, zo kiket zo ekjâ târâragâk âiman. Nâ kâlâunâ yennan mân lum pâman. ²⁷ A sinji âlipnâ dâzângom ândia Anutunâ nâgât nângi mân dâp oi kâbaknenigi ginŋâ opamgât sâknangât âknâle zo mem gei kwap kubiknâ sâknangât a kutâ op ândiman.

10

Isirae a zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâŋ giremniŋ uap.

¹ Bukurâpnâ, nâ Isirae a sâkurâpninâ kut nâi nâi urâwe, zorat sa nângânek. Zen aksik Mose sot unumunum ombenan âim saru nirem nâmbut âiwe. ² Zen aksik Mosegât kâmut upigât unumunum ombenan âim saru nirewe. Too zorâŋ too sanjonziŋgip yatâ oip. ³ Oi Anutunâ nalemu muyagem ziŋgi zen aksik niwe. ⁴ Oi too Anutunâ muyagem ziŋgip, zo zen aksik niwe. Too zo Anutugât kârân gâbâ gei niwe. Oi kât zorat kutnâ Kristo. Kristo zâk hân kabânan too ziŋgi, zorat dâp galem otzingâm ândeip. ⁵ Ka zengâren gâbâ donbep patâ Anutunâ ziŋgiri mân dâp oi mirâ kamân kâtiknan kâbakneziŋgi mom nanngâwe. ⁶ Zengâren kut nâi nâi muyageip, zorâŋ giremniŋ uap. Zen bâliŋ urâwe, zo nen yatik upemgât. ⁷ Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutnâ zen lopiogât kore mâman urâwe. Korinti a zen ko yatâ mân upi. Mosegât a gakârâpnâ, zen Kembugât nelâmzângoï lopio sobim sâtâre

urâwe. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,
 “A zen ge tap sii nalem nemnâ zaat
 kep kom kirâwe.”

⁸ Oi Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutnâ zen laj op ândiwe. Nen a ambân laj ândiandij zo yatâ mân utnat. Zen bâlij urâwegât sirâm kânogân ²³ tausen yatâ zo zij muwe. ⁹ Nen ko Kembugât mâtenjan bâlijâ mân utnat. Zâizâij mân utnat. Zengâren gâbâ nâmbutnandâ zâizâij utne Anutuñâ sâi mulunñâ zijgi muwe. ¹⁰ Oi nen Kembugâren âkon den mân sânat. Zo zengâren gâbâ nâmbutnandâ âkon den sâm Kembu sâm bâlij kwâkñangâne tâmbet tâmbet mariñandâ tâmbetzângoip.

¹¹ Zengâren kut nâi nâi âsageip, zorâj giremniñâ uap. Hângât narâknâ âkâbâ sâi narâk patâ mâte oi ândien, nençât den zi sâm giremniñ kulemguwe. ¹² Zorat Korinti a zengât girem den nâi dâzângua nângânek. Nâi zâk zikñangât nângi zâizâij op itâ sâmâp, “Nâ a kâtikñâ.” Yatâ sâbap zo ko lorebapkât galem oranjâm ândibap. ¹³ Zengâren mâsimâsikâ âsagem gâip, zo a donjhezijangât dâp muyagemap. Oi Anutuñâ sâi kâtigemap, zâk mâsimâsikâyân mem bâbâlân koi imbanâzijangât dâp mân walâbap. Oi mâsimâsikâ gâbap dâp mâtâp nâi tirâpžânçoi âlip kâtigem kinbi.

Kembugât nalem nem Satangât nalem ninij, zo mân taap.

¹⁴ Zorat opñâ bukurâpnâ, zen lopiio sot lopiogât sijgi sii nalem, zo kândâtkom ândibi. ¹⁵ Zen nângânângâziñoot ândime, zorat den zi sa ziñak nângâm iknek. ¹⁶ Waiñ hâkobân zeip, zorat sâiwap sâmñâ nemñâ Kristo gilâmñangât op târotâro upmen. Nalem namuñ nemñâ Kristogât sunum sot

târotâro upmen. Zo nângâm birañbi. ¹⁷ Nalem kânok zo nemñâ a donjhez nen kâmut kânok upmen. Kristo sot pâlatân op kâmut kânok upmen.

¹⁸ Zen Isirae a zij upme, zo nângânek. Kembugât tirik namin Kembugât sijgi nalem uunâ a ândime, zen nep zo tuum ândim Kembu sot târotâro upme. Oi zen kâmut kânok op Anutugât sijgi nalem pâpanñan nep tuum zobâ nalem nâmbutnâ mem nem ândime. ¹⁹ Den san, zorat topñâ dap yatâ? Lopiogât sii nalem niniñâ, zorat nângâne bon upapkât san mo? Mo lopiio zikñangât nângâne bon upapkât san? ²⁰ Yatâ buñâ. Den san, zorat topñâ itâ. Um kâtik a, zen ko lopiogât sii nalem ume, zo Anutugât sijgi buñâ. Zo Satañ sot wâke, zengât sijgi uap. Oi nâ Korinti a zengât itâ san. Zen Satañ sot wâke zen sot târotâro mân upi. ²¹ Kembugât hâkobân gâbâ too nem wâke zengât hâkobân gâbâ too niniñâ, zo mân taap. Oi Kembugât nalem nemñâ wâke zengât nalem niniñâ, zo mân taap. ²² Kembu zâk kuk otiniñgâbapkât yatâ utnat? Mo dap nânge? Nençât imbanandâ zâk wâlâp? Yatâ buñâ.

Nâi zâk zikñangât nângi zari ândei mân dâp upap.

²³ A zij itâ sâme, “Kut nâi nâi, zo orotñik ziap.” Ka nâ itâ sa nângânek. Kut nâi nâi nâmbutnâ oindâ zorânâ mân betniñan mimbap. ²⁴ Nâi zâk zikñangât mân nângâm bukuñangât nângâbap zo ko âlip upap.

²⁵ Angâgwangâ minduminduyân zuu bâu sângân minâ sâm âlip mimbî. Um oset mân upi. Zi lopiogât sijgi sâm mân mâsikâziñgâbi. ²⁶ Wangât, Kembuniñâ zâk hân sot

kut n̄ai n̄ai piksâm ziap, zorat mar-
injâ ândiap, zorat.

²⁷ A um kâtik n̄ainjâ buku
otziŋgâm mirânan zâinâ sâi zâibi.
Oi sii nalem zinjgi zorat topn̄â
mân mâsikâm nimbi. ²⁸ Ka
nem tatnetâ bukuzinjâ n̄ainjâ ga
dâzângobap, “Bâu zi lopiogât sinji
sâsânjan gokn̄â.” Yatâ sâbap oi
ko mân nimbi. Zo sâmbuyagem
ziŋgâbap, a zâkkât op nângâm
birâbi. ²⁹ Zo nine umziŋ sumun
opapkât buŋâ. Nalem zo ninetâ
sâi ko bukuzinjâ niegât nimbâ sâmbuyagem
nem um sumun opapkât. Nâ yatâ
sa zengâren gâbâ n̄ainjâ itâ sâbap?
“Ninâ umnâ nângâm kwâka mân
zei upâ sa bukunâ n̄ainjâ pâke
pâmbap? ³⁰ Nâ Anutugâren sâiwap
sâmbuyagem nia wangât bukunâ n̄ainjâ
nângâm bâliŋ kwatnibap?”

³¹ Nâ zorat itâ sa nângânek. Zen
sii nalem ninam mo kut zo mo zo
utnam a ziŋ ziŋgitiŋâ Anutu sâmbuyagem
âlip kwâkŋangâbigât nângâmjik
upi. ³² Zen Yuda a sot Grik a sot
Anutugât kâmut zengât mâteziŋjan
tosaziŋ buŋ ândine âlip upap. ³³ Nâ
yatigâk a top topn̄â zen niknetâ
dâp upapkât nângâm ândiman. Nâ
ninanjgât nângâm buŋâ. A donjbeŋ,
zengât nângâm opman. Zen Kem-
bugât sinji âlip nângâm âlip upigât
nep tuuman.

11

¹ Nâ Kristogât mâtâp lânman.
Zen zo yatik orot mâmenâ ek
nângâm wâratkum ândibi.

A ambân topniŋâ.

² Zen kut n̄ai n̄ai orâwan sot den
dâzângowan, zorat nângâm lum
upme. Zorat nânga âlip opmap.
³ Oi zi den n̄ai sa nângânek. Kristo
zâk agât kâukn̄â. Anjâ ambângât
kâukn̄â. Oi Anutu zâk Kristogât
kâukn̄â. ⁴ Minduminduyân a n̄ai
zâk kâuk pâkenjâ tâi ninâu sâbap
mo Anutugât den sâmbuyagem
ibap. Yatâ oi kembu patânjâ

anjun upap. ⁵ Minduminduyân
ambân n̄ai zâk kâuk pâke buŋ
ândim ninâu sâbap mo Anutugât
den sâmbuyagem. Zâk yatik oi
apn̄â anjun upap. Ambân yatâ zo,
zâk ambân laŋ ândiandiŋ kâukziŋ
sâmot mimiŋâ, zen yatâ anjun
upap. ⁶ Ambân n̄ai kâuk pâke
mân pam ândei kâukn̄â mânângât
nanjgâne anjun oi dâp upap. Ka
ambân zo yatâ okŋangâbigât anjun
opn̄â kâuk pâke pam ândibap.
⁷ Minduminduyân a zâk kâuk pâke
mân pam ândibap. A, zâk neule
âsakn̄â marinjâ, Anutu, zâkkât holi
tobat sot wikin yatâ. Ambân ko,
zâk agât wikin.

⁸ A, zâk ambângâren gâbâ mân
muyageip. Ambânjâ agâren gâbâ
muyageip. ⁹ A, zâk ambângât opn̄â
mân muyageip. Buŋâ. Ambân, zâk
agât opn̄â muyageip. ¹⁰ Ambân,
zâk agât ombenjan ândiapkât kâuk
kâpim ândibap. Yen ândei sumbem
a ziŋ iknetâ bâliŋ opapkât sâsânj.

*A sot ambân, nen ârândâŋ Kem-
bugât mâteŋjan kinat.*

¹¹ A, zâk zikŋik Kembugât
mâteŋjan mân kinbap. Ambân,
zâk zikŋik Kembugât mâteŋjan
mân kinbap. ¹² A ambân ârândâŋ
kinbabot. Ambân, zâk agâren gâbâ
muyageip. Zo yatik a nen ambân
zengâren gâbâ âsagimen. Nen sot
kut n̄ai n̄ai zo Anutugâren gâbik
gawen.

¹³ Zen ziŋŋak nângâm iknek.
Minduminduyân ambân n̄ai kâuk
pâke buŋ ândim Anutugâren ninâu
sâi dâp upap mo buŋâ? ¹⁴ Oi
a n̄ai zâk kâuk sâmotn̄â kârep
mem ândei ikne dâp upap mo
buŋâ? Zorat topn̄â mârumbuyagem
sinji âlip mân mem ândiwe, zen zoren
nângâm ândiwe. ¹⁵ Oi ambân n̄ai
kâuk sâmot ilimbam tâi ikne âlip
opmap. Anutunjâ kâuk sâmot ilim-
bam ziŋgâmap, zo kâuk pâkeziŋ.
Kâuk sâmot ilimbamjâ zo zâkkât

neulenjâ. ¹⁶ Njâi zâk den zi birâbâ sâam itâ nânġâbap. Zo birâbirânġ, zo nen sot Anutugât kâmut nâmbutņâ nen mân upmen.

Korinti a zen nalem nem gulipmalip urâwe.

¹⁷ Zen mindumņâ kut nġai ziņ upme, zorat nânġa mân dâp oi ġirem dâzânġuan. Zen âlip mân opņâ bâliņ op ândime. ¹⁸ Yesugât kâmut zen mindunetâ kâsâp muyagemap. Zen ziiņak kâmutņâ kâmutņâ sâam kâsâpagome. Yatâ sâam dâtnone nânġa perâkņak yatâ uap. ¹⁹ Oi kâsâp zo yen buņâ. Zenġâren ġâbâ nâmbutņandâ den sinġi âlip mem kâtigie, zenġât topziņ muyagibapkât âsagiap. ²⁰ Ka zen nalem ninam mindumņâ Kembangât nalem kâtik nem gulipmalip upme. ²¹ Nalem mem gamņâ ziiņâ kâsâpkum zikņik zikņik nime. Nġai zâk tepņanġât opmap. Nġai zâk âkon buņ nemap. Nġai zâk too waiņ donġbep nemņâ um gulip opmap. ²² Wangât yatâ upme? Ziiņ mirâ kârum ko yatâ upme? Zen nalem too ninâ sâam mirâziņan nimbe. Zen wangât Anutugât kâmut zenġât nânġâne ġigij oi a kanpitâ sot nalem buņ ândime, zen aņun kwatziņġâme? Zorat wan den dâzânġobâ? Nâ sâam âlip kwatziņġâbat? Buņâ. Nâ zirat mân sâam âlip kwatziņġâbat.

Kembangât nalem ninij, zorat den.

²³ Nâ Kembangâren ġâbâ den mewan, zo ziņġâwan. Zo itâ. Kambu Yesu zâk Yudaņâ tirâpziņġoi ġâsuwe, zo mân âsageip, narâk zoren Yesu zâk arâpņâ sot tap nalem meip. ²⁴ Nalem nġai memņâ sâiwap sâam namuņ itâ sâip, “Zi sunumnâ. Zi zenġât sinġi san. Nâġât nânġâm nalem zi itâ nem ândibi.” ²⁵ Nalem ninetâ Yesuņâ waiņ too hâkop memņâ itâ sâip, “Hâkop ziren

târotâro irakņanġât ġilâmnâ taap. ġilâmnandâ narâk ziren târotâro irakņâ âsageziņġâbap. Nimbi dâp nâġât nânġâm yatik nem ândibi.” ²⁶ Zen nalem sot too zo nimbi dâp Kambu moip, zorat sinġi sâam muyagem ândine âburibap.

²⁷ Zorat nġai zâk mân orotņâ opņâ Kembangât nalem sot too, zo nimbap, zo nem gulipkum tosa mimbap. ²⁸ Zorat nalem sot too zo ninâ sâam umziņanġât topņâ ek nânġâmņâ Anutugâren sâam muyagemņâ nimbi. ²⁹ Nġai zâk Kembangât sunum egi yenņâ oi nimbap, zâk hâuņâ mimbap. ³⁰ Zen zo yatâ gulip upmegât nâmbutņâ lolot sot nâmbutņâ sisi mâsek sot nâmbutņâ mârum muwe. ³¹ Niņak um topniņ ek nânġâm kubigindâ sâi ko Kambu buņâ hâuņâ mân niņġâbap. ³² Ka gulip okņanġindâ Kambu buņâ hâuņâ niņġâm kubikniņġâmap. Um kâtik, zen sot tâmbetagobemġât op zo yatâ kubikniņġâmap.

³³ Bukurâpnâ, zen nalem ninam mindum tatnetâ aksik gam nanġânetâ ko topwkap nimbi. ³⁴ Nġai zâk tepņanġât okņanġi zikņâ mirin nalem nimbap. Zen mindum Kembangât nalem kâtik nem gulipkune hâuņâ muyageziņġâbapkât yatâ upi.

Den nâmbutņâ zo ninak gam dâzânġobat.

12

Kaapumņâ nenġâren nep tuumap.

¹ Bukurâpnâ, Nen nep top top tuunat, zorat Kaapumņâ imbaņâ niņġâmap. Zorat kwakpegât dâzânġua nânġânek. ² Zen mârumņan um kâtik ândine a ziņ diiziņġâne lopio diņ buņ, zâkkâren pâlâtânġ op ândiwe. Zen lopioġât kembuniņâ sâam kiņ topņan ândim gulipmalip op ândiwe. ³ Zorat torenņâ nġai itâ sâam dâzânġua

nângânek. Nâi zâk Anutugât Kaapumjâ mam okņangî dap op itâ sâbap? “Yesu, gâ sâm bâliņ kwatgigan.” Oi nâi zâk Tirik Kaapumjâ mam mân okņangî dap op itâ sâbap? “Yesu, zâk Kembu patâ.”

⁴ Anutugât umâlepņangât op sâi Kaapumjâ imbanjâ niņgi nep top top tuumen. Kaapum, zâk kânok. ⁵ Kore orotņâ top top ziap, zo doņbep. Nep mariņâ, zo Kembu kânok. ⁶ Singi âlipkât mâtâp topņâ topņâ ziap. Imbanjâ mariņâ Anutu kânok. Zâk imbanjâ muyagem niņgâmap. ⁷ Kembugât kâmurân nen ârândân âlip ândinatkât Kaapum zâk a kânok kânok imbanjâ muyagem niņgâmap. Nâi zâk Kaapumjâ mam okņangî kut nâi nâi âsagemap, zorat topņangât den nâņgâm sâmap. ⁸ Nâi zâk Kaapumjâ mam okņangî den nâņgânangâ zo sâmap. Nep zagât, zo mariņâ Kaapum kânok. ⁹ Nâi zâk Kaapumjâk mam okņangî nâņgâm pâlâtâņ patâ op ândimâp. Nâi zâk Kaapumjâk mam okņangî a sisi mâsek kubikziņgâmap. ¹⁰ Oi nâi zâk sen mârât kulem tuubapkât imbanjâ pindâmap. Nâi zâk Anutugâren gâbâ den mem sapsubapkât imbanjâ pindâmap. Nâi zâk Kaapumjâ imbanjâ pindi den sot kut nâi nâi zorat topņâ nâņgâm kubik sapsuamap. Zâk itâ sâmap, “Zo Kembugât Kaapumân gok.” Mo itâ sâmap, “Zo wâke sot Sataņ, zeņgâren gok. Zo bâliņâ.” Nâi zâk singi âlip den gându uņakņan sâbapkât imbanjâ pindâmap. A nâi den gându uņak zo nâņgâm a dinniņan melâņbapkât imbanjâ pindâmap. ¹¹ Nep top top zo Kaapumjâk tuumap. Kaapum zâk zikņak nâņgâm nep zo mo zo a mariņ dâp kâsâpkum niņgâmap.

Sâkniņ ko kânok, kore mâman

doņbep.

¹² A nen sâkniņandâ kânok, ka sâkkât kore mâman, zo doņbep. Oi zen doņbepņâ mâpotnetâ sâk kânok uap. Oi Kristogât kâmut nen zo yatik. ¹³ Kaapum kânokņak tooyân mâpotniņgi kâmut kânogâk urâwen. Yuda a sot hân nâi gok, Kore a sot a kutâ, nen ak-sik Kaapum kânok zorigâk miwen. Kaapumjâ umniņan piksâm zimbapkât miwen.

¹⁴ Oi sâkkât kore, zo kânok buņâ. Zo doņbep. ¹⁵ Oi ki zâk dap op itâ sâbap? “Nâ bet buņâ. Nâ sâkkât torenņâ mân uan.” Den yatâ sâmņâ dap op sâk birâm zikņik ândibap. ¹⁶ Mo kindap zâk dap op itâ sâbap? “Nâ sen buņâ. Nâ sâkkât torenņâ mân uan.” Yatâ sâmņâ dap op sâk birâm zikņik ândibap. ¹⁷ Sâgân sinniņâ zei sâi ko sâkņâ kindap kârubap. Mo sâgân kindabâk zine sâi sâņgân kârubap. ¹⁸ Anutu zâkņâ yatâ nâņgi zeipkât sâkkât kore nep top top sâm ziņgip. ¹⁹ Sâkkât kore mâman zen nepziņ kânok oi sâi sâk zâk bâliņ opņâ buņ opap. ²⁰ Zi ko kore mâman doņbep, ka sâk ko kânok.

²¹ Sennâ dap op bet itâ dukubap? “Nâ gâ buņik âlip ândibat.” Mo kâukņâ dap op ki itâ dâzâkobap? “Nâ zet buņâ âlip ândibat.” ²² Yatâ mân ziap. Sâkniņangât torerâpņâ lolotņâ zen buņ utne sâi âlip mân ândibem. ²³ Oi sâkniņangât torerâpņâ giginâ ziņâ galem otziņgâmen. Oi sâkniņangât torerâpņâ mân igikņâ zo ekap zâņgoindâ âlipņâ yatâ ândime. ²⁴ Sâkniņ torerâpņâ muyap zime, zo yatâ neule mân pam ândimen. Oi Anutuņâ sâk muyagem torerâp nâmbutņâ giginâ zen nep patâ sâm ziņgip. ²⁵ Zo sâkniņangât torerâp kâsa mân op kore orangâm ândibigât yatâ oip. ²⁶ Zorat torenņâ nâiņâ sâknam nâņgi nâmbutņâ, zen ârândân nâņgâbi.

Mo nâinjâ sâtâre oi nâmbutjâ zen yatik sâtâre op nanğâbi.

Nep a topjâ topjâ ândie.

²⁷ Zen aksik patâ mâpotne Kristogât kâmut ue. Nep top top tuume, zo ko zen kâmut kânok ue. Zen Kristogât sâk bonjâ yatâ ue. Kristo zâk kâukziņ ândiap. Oi zikņik zikņik sâkņanğât kore mâman ue. ²⁸ Oi Anutu zâk kâmut gakârâpnâ, neņğâren a itâ nâambarip. Aposolo gâsum sâlâpnânğoi. Ombeņan Anutugâren gâbâ den mem sâsâņ a. Ombeņan den sinji âlip kwâkâm ziņgâziņgâņ a. A sisi mâsek kubikziņgâziņgâņ, berân mâme a sot a sâtjâ, oi a den gându mârâtņan sâsâņ. Zo yatâ nâambarip. ²⁹ Nen Aposoloyâk nâambarip? Mo nen aksik Propete a mo kwâkâm ziņgâziņgâņ a nâambarip? Nen aksik sen mârât tuutuunğânğât imbanjâ niņgip? Zo yatâ bujâ. ³⁰ Nen aksik patâ sisi mâsek kubikkubikņanğât imbanjâ niņgip? Mo den gându unakņan sânatkât imbanjâ niņgip sot den zo nâņgâm melâņnatkât imbanjâ niņgip? Yatâ bujâ. ³¹ Zorat itâ sa nâņgâne. Zen Kaapumgât imbanjan Yesugât kâmut mem kâtikņan kwatziņgânam op nep tuubi. Nep top top zorat san. Zi ko nep zo tuubigât nâņâ mâtâp âlipjâ nâi, zorat dâzâņgua nâņgâne.

13

Umniņandâ mân gâsâyagom nep âlip tuugindâ mân dâp upap.

¹ Nâ Kaapum imbanjan a gânduyân mo sumbem a zengât gânduyân Kembugât den sâbam ua umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzâņgobap zo ko sa lâmun kâmam yatâ den kwamitņik opap. ² Nâ Propete op ândim kut nâi nâi âsagemap, zorat topjâ nâņgâbam sot sinji âlipkât

topjâ nâņgâm kwâtâtebam oi bakjâ sa âbâņgubapkât zorat nâņgâm pâlâtâņ imbanjâ zemniņi sâi ko umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzâņgobap, zo ko nâ a yennâ opam. ³ Oi kut nâi nâi zemniņap, zo a kanpitâ ziņgâm nanğâm sâknâ bira kârâpkât sinji opap, oi umnandâ bukurâpnâ mân gâsuziņgâbap zo ko nâ a yennâ op nanğâbat. Kut nâi nâi zo ua sâi zorâņâ âlipņan mân kwatnibap.

Buku opjâ mâtâp âlipjâ lâņnat.

⁴ Nâi zâk umņandâ bukurâpnâ gâsuziņgâmapjâ lumbenâ ândibap. Bukurâpnâ, zen kuk mân otziņgâbap. Zâk sâk mâme mo zâizâiņ mân upap. ⁵ Kut nâi mân orotjâ zo mân upap. A zo zikjâ kutjâ mân mem zaatpap. Um kâlak bujâ. A zengât tosa mân mem ândibap. ⁶ Bâliņandâ laņ kâri umbâlâ upap. Oi den bonņandâ laņ kâri zorat umâlep upap. ⁷ A umņandâ bukurâpnâ gâsâzâņgomap, zâknâ bukurâp zengât nâņi zâizâiņ opmap. Oi bukurâpnâ ziņ kulem bâliņâ okņanğâne mân lorebap. Oi sâknam sot kut nâi nâi bâliņâ zo zâkkâren muyagei mân lorem kâtigem kinbap. Anutuņâ gâtâm tânnâņgobap, zorat umâlip op mambât ândibap.

Buku orotjâ, zorâņ mân buņ upap.

⁸ Umņâ buku orotjâ, zo mân buņ upap. Ka Kembugât den sâsâņ, zo buņ upap. Oi den gându nâin nâin sâsâņ, zo buņ upap. Den topjâ nâņgânğânğân, zo buņ upap. ⁹ Zo itâgât. Hânân zi ândien, zorat op ko torenņik nâņgâmen. Zorat op ko den sâmen, zo torenņik opmap. ¹⁰ Gâtâm hângât narâknâ âkâbabân bonjâ muyagei orot mâmeniņ kwakjâ, zo buņ op nanğâbap. ¹¹ Nâ katep ândiwanân katep den sâwan. Oi katep um yatâ

nângâm ândiwan. Bet ko lâmbatnâ a opnâ katep nângânângân, zo birâwan. ¹² Narâk ziren kut nâi nâi ikmen, zo tooyân egindâ gâutgâut opmap, zo yatâ. Gâtâm ko bonnâ ek nângânat. Narâk ziren torenjik nângan. Gâtâm bonnâ ek nângâbat. Anutuñâ nek nângâmap, zo yatâ ek nângâbat.

¹³ Zinziñ kâtik zimbi, zo nângâm pâlâtân, um bâbâlan op mambât ândiândiñ sot umñâ gâsâyagom buku orotnâ, zen karâmbut. Buku orotnâ, zo patâziñâ uap.

14

Anutugât den sâm muya-muyagin, zorânâ nep patâ.

¹ Zen umziñandâ gâsâyagom ândibigât kâtigibi. Kaapumñâ nep top top ningâmap, zo tuunam kâtigibi. Anutugât den sâsân nep, zorat nângâne zâizâiñ upap.

² Nâi zâk den gându unakñan sâmmap, zo a mân dâzângom Anutu dukumap. Zâk Kaapumñâ mam okñanji den gându unakñan sâi a zen kwakme. ³ Ka nâiñâ a denân Kembugât den sâm muyagemapñâ a kâtigibigât betziñan mimbap. Zen um bâbâlan upigât dâzângomap. ⁴ Nâi zâk den gându unakñan sâmmapñâ zik umñâ Kembu sot pâlâtân op kâtigibapkât sâmmap. Ka nâi zâk a kâmut zengât mâteziñan Kembugât den muyap sâm muyagemapñâ kâmut ziñ siñgi âlibân kâtigibigât sâmmap. ⁵ Zen aksik patâ den gându unakñan sâne nânga âlip upap. Ka Anutugât den a denân muyap sâm muyagine nânga âlip nâi upap. A nâi zâk Kembugât den muyabâk sâm muyagemap, zâk den gându unakñan sâmmap, zo walâbap. A nâi minduminduyân den gându unakñan sâmñâ melân a denân dâzângoi âlip upap. Zâk yatâ opnâ Kembugât den muyap dâzângomap, zo yatâ upap.

Yesugât kâmut zen Kembugât den nângâm âlip upigât otnigi yatâ san. ⁶ Bukurâp, nâ zengâren gam den gându unakñan den sâm dâzângom dap op betziñan mimbat. Nâ Anutugâren gâbâ den nâi mân mem ga muyap dâzângobat, zo dap op betziñan mimbap? Nâ nângânângâ den mo sâm kwâkâziñgâziñgân den mo Kembugât den nâi mân mem ga dâzângobat, zo dap op betziñan mimbap?

Kembugât den ekapñoot mân sâbi.

⁷ Kut nâi yennâ kâmam sot uluwet zo kune diñâ muyap mân sâi dap op nângâbi. ⁸ Mo lâmun waatne kwamitnâ muyap mân sâi dap opnâ kâmbamgât kut nâi kubikñâ âi pâiziñgâbi? ⁹ Oi zen yatik gându unakñan den ekap-kum sâne a nâmbutnâ dap op nângâbi? Dinziñâ zo yennan âibap. ¹⁰ Hân dâp a den gându top top zem ariap. Mâirâp ziñak dinziñâ zo nângâme. ¹¹ A nâiñâ den gându nâi sâi nânga kwakmak upap. Den zorat mariñandâ nâgât nângi kamân nâi gok upap. Oi nâ yatik zâkkât nânga zâk kamân nâin gokñâ upap. ¹² Oi zengâren topñâ yatik ziap. Kaapumgât imbanâ zengâren muyagibapkât nângâm sâme. Zo âlipnâ. Ka nâ itâ sa nângânek. Zen Kaapumgâren gâbâ imbanâ mem Yesugât kâmut mem kâtikñan kwatziñgâbigât otziñgi ândibi.

¹³ Zorat den gându unakñan den sâbapkât imbanâ zemñângap, zâk den zorat topñâ nângâm mâburibapkât imbanâ zorat Kembugâren ninâu sâi bekñan mimbap. ¹⁴ Nâ den gându unakñan ninâu sâbat, zo ko um dâpnandâ upap. Oi nângânângânâ zo mân nângâm kubiksa yen zimbar. ¹⁵ Zorat nâ dap upat? Itâ upat. Nâ um dâpnandâ ninâu sâbat

sot nângânângânandâ nângâm lâunandâ ninâu sâm sapsuga âlip upap. Um dâpnandâ kep mîmbat sot nângânângânandâ nângâm simbitkum kep mîmbat. ¹⁶ Gâ um dâpkandâ den gându uñakñanâk Kembangâren sâiwap sâna a kândâtñan gokñâ diñgâ mân nângâmñâ dap op perâkñak sâbap? ¹⁷ Gâ sâtâre den bonñâ zo sâban. Oi a zorân kwagi dap dap yatâ oi zorânñâ tângubap? ¹⁸ Zen den gându uñakñan sâne nâ walâziñgâm sâman. Zorat Anutu sâiwap sâm dukuman. ¹⁹ Ka nâ itâ sa nângânek. Den gându uñakñan sâsânangât nânga bon oi sâi minduminduyân den gându uñakñan den kêrep patâ sâbâ sâm sâbam. Nâ zorat nânga giap. Ka Kembangâren den memñâ minduminduyân muyap sâm muyagijñ, zorat nânga zariap.

Kembangât den âragunam katep tobat mân upi.

²⁰ Bukurâpnâ, den nângâm kubikkubikñangât nângânângâziñandâ katep yatâ mân upi. Nângânângâziñandâ lâmbatlâmbatñâ zengât dâp upap. Bâliñâ nângâbi, zo ko umziñandâ katep mâik yatâ upap. ²¹ Mârumñan Yuda a ziñ um kâtik ândine Kembuñâ den nâi itâ sâip. Zen zo Kembangât gurumin den ekabân kulemgune ziap, “Kembu zâk itâ sap, ‘Nâ hân nâin gokñâ sângonzângua kâmut zi zengâren gam den gându nâin nâin nâgât den dâzângone lañ mân nângâbi.’”

²² Oi zorat torenñâ sâbâ. Gându uñakñan den sâsân, zo top lâkulâku nâi uap. Oi zo Yesugât kâmut zengât siñgi mân uap. Zo um kâtik zengât siñgi. Oi Anutugâren gâbâ den mem muyapñâ sâm muyamuyagijñ, zo top lâkulâku nâi uap. Zo a um kâtik

zengât siñgi buñâ. Zo Yesugât kâmut zengât siñgi.

²³ Yesugât kâmut zen aksik mindum aksik gându uñakñan den sâne sâi a yenñâ, a um kâtik zâk ziñgitñâ sâbe, “Um gulip otziñgap.” ²⁴⁻²⁵ Um kâtik ziñ ziñgitñâ sâi zorat nângâne Kembangât top lâkulâku nâi mân opap. Yesugât kâmut mindumñâ Anutugât den muyap sâm muyagem tatne a yenñâ, um kâtik nâi zengâren gam den sâbi, zo nângâbap zo ko aksik umñangât topñâ sâm muyagine den zo umñan giari umñâ melânbap. Oi umñan kut nâi nâi tik zemap, zo muyagei umñâ melâni hânân gei pindiñsâm zem Anutu mâpâsem itâ sâbap, “Anutu zâk perâkñak zen sot ândiap.”

Bet bâsañ mân mindubi.

²⁶ Bukurâp, zorat dap dap? Zen mindunâ sâm um bet bâsañ mân gabi. Nâi zâk sâtâre kep nâi mem gâbap. Nâi zâk kwâkâm ziñgâziñgân den mem gâbap. Nâi Anutugât den uñakñâ. Nâi zâk den gându uñakñan sâbâ sâm sâbap. Nâi zâk den gându uñakñâ zorat top sâsân sâbâ sâm sâbap. Zo Kembangât den lañ kârâbapkat upi. ²⁷ Den gându uñakñan den sâna sâm doñbepñâ buñâ, zagât mo karâmbutñâ sâbi. Doñbepñâ mân walâm sâbi. Oi zikñik zikñik sâne a kânokñâ mâburem topñâ sâbap. ²⁸ Ka mâbumâbure a nâi mân tâi ko minduminduyân den gându uñakñan mân sâbi. Nâi zâk sâbâ sâm zâk zikñik Anutugâren sâbap. ²⁹ Anutugât den muyap sâsân, zo a zagâtñâ mo karâmbutñâ sâbi. Oi nâmbutñâ zen den zo nângâm sâlâpkum sâbi. ³⁰ Nâi zâk tâi Kaapumñâ umñan den pâi sâbam oi a den kândom sâbap, zo birâbap. ³¹ Anutugât den sâm muyamuyagijñ zo utnâ sâm

upi. A nâinon sâm nangâm ge tâi a nâigoot sâm dâzângobap. Sâm mânângât dâzângobi, zorân âlip upap. Oi sâne a nâmbutnâ zinj nângâm umziņ bâbâlan upap. ³² Anutugât den sâsân a zen Kaapumgât den sânam otziņgi sâbi. Mân sânam otziņgi birâbi. ³³ Anutu zâk gulipmalipkât Anutuņâ buņâ. Zâk lumbenjan orotņanġât Anutu. Anutu kânok, diņâ kânok. A kânokņak pâtârânġâk sâbap. Ambân zen minduminduyân den hiriņsâm tapi.

³⁴ Yesugât kâmut kamân dâp zen mindum ambân zen hiriņsâm tapme. Korinti zen zo yatik utne dâp upap. Ambân zen yatâ opnâ giginâ ândibigât nengât orotnâ yatâ ziap. Oi zo yatik Kembangât gurumin denân ziap. ³⁵ Ambân zen den nâi mäsikâm nângânâ mirâziņan âi arâpziņ mäsikâziņgâbi. Ambân nâiņâ minduminduyân den sâi anunņoot upap. ³⁶ Korinti a zen zâizâiņ upme, zengât sa nângâneġ. Zen dap nâņge? Anutugât dennâ zengâren topkwap muyageip, mo zen ziinġik nângâwe?

³⁷ Zengâren gâbâ nâiņâ zikņanġât nâņgi Propete mo a Kaapumņoot upap zo ko den kulemgum ziņan, zo Kembangât sâtkât kulemguan, yatâ nângâbap. ³⁸ Nâi zâk den zi nâņgi bon mân upap, zo zâkkât nângindâ Anutugât den sâsân a mân upap. ³⁹ Zorat bukurâpnâ itâ sa nângâneġ. Zen Anutugât den muyap sapsusuņ, zorat kâtigibi. Den gându unakņan sâsân, zorat pâke mân kwapi. ⁴⁰ Minduminduziņan gulipmalip mân op, orotņigâk utnetâ a nâmbutnâ zinj zingitnetâ dâp upap.

15

Yesu zâk mumuņan gâbâ zaatnâ arâpņâ zengâren muyageziņgip.

¹⁻² Bukurâpnâ, siņgi âlip den dâzângua nângâwe. Oi zo mem ândime. Siņgi âlip kwâkâm ziņgâwan, zo yatik mem ândie oi ko âlip kubikziņgâbap. Mo dap nâņge? Siņgi âlip dâņ mân mem ândinetâ umziņan bonņâ mân âsageziņgâbap?

³ Zen siņgi âlip nângâm ândibigât dâzângua nângâneġ. Siņgi âlip nângâwan, zo dâzângowan. Zorat kâuknâ itâ sâm dâzângowan. Kembu Yesu, zâk den siņgi Kembangât ekabân ziap, zorat dâp opnâ bâliņanġât suup mem moip. ⁴ Oi Kembangât ekabân den ziap, zorat dâp Yesu hangoitâ zei sirâm karâmbuņan Anutuņâ mânġei zaarip. ⁵ Zaatnâ Peterogâren muyageip. Zobâ arâpņâ nâmbutnâ zengâren muyageip. ⁶ Oi Yesugât kâmut tenġânâ 5 tausen walip, zo mindum tatne muyagei igâwe. Zengâren gâbâ donġbepņâ tok gwâlâ ândie. Oi nâmbutnâ muwe. ⁷ Oi Jakobogâren muyageip. Oi Aposolo aksik zengâren muyageziņgi igâwe.

⁸ Paulo nâ zengât tenġâyân mân ândiwan. Iraborâk gâsum sâlâpnogi nep a orâwan. Nâ bet, katep mân kubikanġâm âsageip yatâ nâ laņ nâgâren muyagei egâwan. Aposolo ziņâ kot ninetâ mân dâp uap. ⁹ Nâ Aposolo nâmbutnâ zengât ombeziņan. Nâ Anutugât a ambân kâmut zângom gâwan, zorat Aposolo kot ninetâ mân dâp uap. ¹⁰ Nâ Aposolo orâwan, zo Anutuņâ um lâklâk otnim tânnogi Aposolo op ândian. Oi zâkņak tânnogi zorânâ nâgâren bon buņ mân oip. Buņâ. Aposolo nâmbutnâ zen nep tuune walâziņgâm sâknâm nep tuum kâtigewan. Oi zo Anutuņâ tânnogip, zorânâ mem kâtikņan kwatniġi siņgi âlipkât nep tuum kâtigeman. ¹¹ Nâ orâwan sot zinj urâwe, zorat mân sâbat. Yesu

moip sot zaarip, zorat sinji sâm den sinji âlip sâm muyagimen. Oi Korinti a zen yatik mem ândie.

Yesu zâk mumuñan gâbâ zaaripkât zaatnat.

¹² Yesu mumuñan gâbâ zaarip. Den yatâ sâm dâzânjoindâ wangât zengâren gâbâ nâmbutjandâ mumuñan gâbâ zaatzaat, zo mân ziap sâme? ¹³ Mumuñan gâbâ zaatzaat, zo kwâimbâmñâ Yesu mumuñan gâbâ zaarip, zo kwâimbâbi. ¹⁴ Oi Kristo mumuñan gâbâ mân zaarip sâi ko den sâmen, zo bon buñ opap. Oi nângâm pâlâtânzin zo yatik bon buñ opap. ¹⁵ Oi zorik buñâ. Nen Anutugât itâ sâwen, “Zâkñâ Kristo mumuñan gâbâ mângei zaarip.” Oi mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko Anutuñâ Kristo mân mângei zaarip opap. Zorat den sâwen, zo Anutugât den târârak mân sâm sarâ sâbem. ¹⁶ A mumuñan gâbâ zaatzaatñâ mân zeî sâi ko Kristo mumuñan gâbâ mân zaarip opap. ¹⁷ Kristo mân zaari sâi nângâm pâlâtânzin yennâ opap. Oi tosazin tok zemzingâbap. ¹⁸ Oi Kristo nângâm pâlâtân kwap muwe, zen tâmbetagowe yatâ opap. ¹⁹ Nen hânân narâk ziren Kristo nângâm pâlâtân kwâkjanngâmen, zorat bonñâ mârûm miwen sot sumbemân mân mimbem sâi ko umbâlâ patâ muyagebap.

Mumuñan gâbâ zaatzaat, zo tenngâyâk zaatnat.

²⁰ Kristo, zâk perâkñak mumuñan gâbâ zaarip. Zâk a mumuñâ kândom otzingâm zaat ândiap. ²¹ Zo itâgât. A nâinñâ mumuñâ topkwapningip. Zo yatik a nâinñâ mumuñan gâbâ zaatzaat, zo topkwapningip. ²² Nen aksik Adamgât kiurâp opñâ munat. Zo yatik Kristo sot târotâronin ziapkât zaat nanngânat. ²³ Oi tenngânâ sâi ziap, zo yatik zaatnat.

Kândom Kristo mumuñan gâbâ zaarip. Oi Kristo âburem takâbap, narâk zoren zâkkât sinji a nen zaatnat.

²⁴ Âkââkân narâkñan Kristo zâk a kutâ sot zâizâin sot imbanjâziñoot aksik mem gei kwatzingâm kembu nepñâ zo Anutugât bikñan pâi narâkñâ âkâbap. ²⁵ Kembu Yesu, zâk kembu nep tuum kâsarâpñâ kin gobetñan kâbakjezingâm nanngâm nepñâ tuum nanngâbap. ²⁶ Kâsanâ boinñâ tâmbetkubap, zo mumuñâ. Mumuñâ zo buñ upap. ²⁷ Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik Kristogât giginñâ zâambarip. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik mem ge kinanngât gobetñan kwatzingi mân walâbe yatâ.”

Den zo nângindâ Anutuñâ nângi Kristogât ombenñan giginñâ upapkât mân sâip. ²⁸ Nanñâ zâk a sot kut nâi nâi nen mem gei kwatningâmñâ Anutu Ibânngât ombenñan op ândibap. Yatâ oi ko Anutu zikñak a sot kut nâi nâi nenngât kembu patâninj op ândibap.

Mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko bâlinj upem.

²⁹ Korinti a zengâren a nâmbutjandâ a mumuñâ zengât op too sanjonme. Zo mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi dap dabân yatâ upe? ³⁰ Oi nen ko wangât sâknam kwâkñan ândiwennâ ândim gen? ³¹ Bukurâpnâ, Zen Kembuniñâ Yesu Kristo sot pâlâtân op ândie, zorat sâtâre op itâ san. Nâ sirâm dâp mumuñandâ mâte otnigi ândian. ³² Den sumbuñâ sa nângânek. Nâ Epeso kamânân zi bâu ulin zen sot agowan. Ka mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko wan bonñâ membam? Den zo sumbuñâ san. Mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko itâ sa dâp opap, “Mukan munat. Zorat mân

nângânângâ op itârân sii nalem om nem sâtâre utnâ.” Nâ sa nângânek. Zen yatâ mân nângâbi.

³³ Zen umziņ mân kâitkubi. Zengâren gâbâ a nâi a laņ ândiândiņ zengâren pâlatâņ upap zo ko orot mâme âlipņâ zo gulipkubap. ³⁴ Zen umziņ kubikņâ ândiândi bâliņâ birâbi. Zengâren gâbâ a nâmbutņandâ Anutu kândâtkume. Zo nângâm aņun upigât dâzâņguan.

Zaatzaat top top zaatnat.

³⁵ Nâmbutņandâ itâ sâbi? “A mu-muņâ zen dap op zaatpi? Sâkziņ tobat dap op muyagibi?” ³⁶ Korinti a zen kwakmak a. Zen nebân kut nâi kendâme, zo yen mân za-atmap. Keetņâ zo pane kâmnâ âlip taki keetņâ zo alâgem buņ opmap. ³⁷ Zen keetņâ kendâme, zo nâi. Bonņâ ko nâi. Keetņik kendâme. Segon mo kut nâi kendâne kâmnâ sot bonņâ bet takâmap. ³⁸ Oi Anutu zâk nângâm kwâtâtemņâ sâm pindip, bonņâ yatik takâmap. Keet dâpiņan bonņâ tobat nâi nâi âsagemap. ³⁹ Zo yatik sâkkât topņâ kânok mân ziap. A nenġât sunum, zo nâi. Bâu zuu zengât sunum, zo nâi. Saru zuu zengât sunum, zo nâi. ⁴⁰ Oi sumbem a, zen sâkziņ tobat nâi. Hân a, nen sâkniņ tobat nâi. Sumbem a zengât neule, zo nâi. A nenġât neule, zo nâi. ⁴¹ Mirâsiņ, zâk âsakņâ tobatņâ nâi. Kâin, zâk âsakņâ tobatņâ nâi. Sâņgelak, zen âsakziņ tobatņâ nâi. Oi sâņgelak âsakziņ tobatņâ kânok buņâ. Tobatziņ nâi nâi zem ariap.

⁴² Mumuņan gâbâ zaatzaat, zorat topņâ yatâ. Hân sâk, zo hangubi, zâk buņ upapkât siņgi. Zaatpap, zorâņ mân buņ upap. ⁴³ Hân sâk hangume, zo bon buņâ. Zo yenņâ. Zaatpap, zo bonņâ sot âsakņâ neulenġoot. Hân sâk hangume, zo lolotņâ. Zaatpap,

zo imbanâņoot. ⁴⁴ Hangugunandâ hân sâk sot. Zaatzaatņandâ sumbem sâk sot. Hân sâk ziap, yatik sumbem sâk ziap.

A saņġiņâ Adam sot a uņakņâ Kristo.

⁴⁵ Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap, “A kâdom muyageip, Adam, zâk um dâpņoot op zaat ândeip. A bet muyageip, zâk ko Kaa-pum sot ândiândi mariņâ op ândiap.”

⁴⁶ Sumbemân gâbâ gok, zâk kâdom hânân ge mân ândiap. Hânân gokņâ zorâņâ kâdom hânân ândeip. Sumbemân gok, zâk bet ge ândeip. ⁴⁷ A kâdom muyageip, zâk Anutuņâ hânņâ tuugip, zorat hân a oip. A bet muyageip, zâk sumbemân gokņâ. ⁴⁸ Anutuņâ hân memņâ Adam tuugip. Zâkkât kiurâpņâ nen yatik hânân gokņâ muyageniņġâningâņ. Sumbemân gokņâ a ândiap, yatik sumbemġât siņgi op ândinat. ⁴⁹ Nen hânân gokņâ tobat urâwen, zo yatik sumbemân gokņâ, zâkkât tobat minat.

Yesuņâ taki sumbem sâk minat.

⁵⁰ Bukurâpnâ, den nâi zitâ sa nângânek. Hân sâk zirâņâ Anutu um topņan, sumbemân mân zâi ândibap. Alâlâġiņ zo ziņziņ kâtikņâ mân zimbap.

⁵¹ Nângânek. Den nâi tik zeip, zo sapsun ziņġâbâ. Nen mân mom nanġindâ Kembu Yesuņâ taki tobatniņ nâi op hâukwâtnat. ⁵² Lâmun diņ sâi kegâk, sinniņâ kwilitikpamen yatâ, tobat nâi utnat. Lâmun diņ sâi mumuņandâ zaatņâ ândiândi kâtik ândibigât sâkziņ hâukwapi. Oi gwâlâ ândinatņâ hâukwap tobat nâi utnat. ⁵³ Sâkņâ lolot, ziņziņ kâtik buņ, zi ândiândi kâtik hâmbâ yatâ gwagori geibap. Mumuņanġât siņġiņâ ândiândi kâtik gwagori

geibap. ⁵⁴ Yatâ âsagei ko den itâ kulemgune ziap, zo kâtigibap, “Kembunâ mumunangât imbanâ koi geip. ⁵⁵ ‘O mumu, gâ imbanâgâ ikâ? Mumu, gâ nângobangât imbanâgâ ikâ taap?’”

⁵⁶ Mumunandâ nângobapkât bâliḡandâ imbanâ pindâmap. Oi Kembangât gurumin dennâ bâliḡandâ imbanâ pindi gwâlanteḡsâmap. ⁵⁷ Ka mumunandâ mân kembu otniḡgâm ândibapkât Anutu sâtâre okḡangânat. Anutuḡâ Yesu Kristo sâḡgongoi gem tânnâḡgoi ândiândi kâtik muyagien. Zorat sâm âlip kwâkḡangânat.

⁵⁸ Zorat op ko bukurâp, zen kâtigem kinbi. Âsâbâḡ Kembangât nep tuum kâtigibi. Itâ nâḡgâm tuubi, “Kembangât opḡâ nep tuugindâ bon buḡ mân upap.”

16

Yerusalem zengât siḡi kât min-dubigât sâip.

¹ Kembangât siḡi a zengât kât mindunam Galata hânân a kâmutḡâ kâmutḡâ dâzâḡgowan. Zo yatik upi. ² Kendon dâp kât tatziḡgap dâp mirin panetâ tâpap. Yatâ op ândine nâ zengâren ga kâtkât diḡâ mân sâm kârubi. ³ Nâ zengâren ga a nâḡgâziḡgâne âlip oi zo ekap ziḡgâm sâḡgonzâḡgua kât zo mem Yerusalem kamânân âibi. ⁴ Mo nâḡga âlip oi ninoot ârândân âinat.

Paulo zâk Korinti zengâren âibam narâkḡâ ziḡgip.

⁵ Nâ Makedonia hânân âi walâm zengâren gâbat. Makedonia hânân narâk kârep mân ândibat. Yen walâbat. ⁶ Korinti zengâren gam tâtat mâme upat motḡâi. Zen sot ândia map narâkḡâ âkâbap. Oi ziḡâ mâtâpkât betnan mine zoren mo zoren âibat. ⁷ Nâ narâk ziren yen ga ziḡgit zâmban âibat kât mân otniḡgap. Zorat Kembunâ nâḡgi âlip

oi zengâren gam mâik ḡâi tâpatkât san. ⁸ Nâ narâk ziren Epeso kamânân ândia Pentekos kendon âkâbap. ⁹ Ziren Kembunâ mâtâp patâ mem pâi nep patâ muyagei ziap. Oi siḡi âlipkât a kâsa donḡep ândie.

¹⁰⁻¹¹ Timoteo zâk zengâren gâi buku okḡangâne keḡgât mân op ândibap. Nâ Kembangât nep tuuman, yatik tuumap. Zorat zâkkât nâḡgâne mân gibap. Mulun galemḡum sâḡgongune um lumbe op nâḡgâren gâbap. Nâ zâk sot buku nâmbutḡâ zen ârândânḡ gâbigât mambât ândian.

¹² Bukuniḡâ Apolo, zâk bukurâp nâmbutḡâ, zen sot zengâren gâbâpkât dukum sâḡgongua mân bâbâlaḡ oip. Narâk ziren buḡâ, narâk ḡâin mâtâp muyagemḡâ zengâren gâbap.

Kembangât den sâsânḡ a hurat kwatziḡgâbi.

¹³ Zen galem oraḡgâm siḡi âlip mem kâtigibi. Keḡgâtziḡ buḡâ kâtigem ândibi. ¹⁴ Kut ḡâi ḡâi upme, zo umziḡandâ gâsâyagom upi.

¹⁵ Oi bukurâpnâ, den ḡâi sa nâḡgâne. Zen Setepano sot kâmut gakârâpḡâ, zengât nâḡgâme. Zen Griḡ hânân kândom Kembangât siḡi urâwe. Oi zen Kembangât siḡi a kore otziḡgâm ândime. ¹⁶ A zo sot a nâmbutḡâ ziḡ yatik nep tuume, zen ziḡgit hurat kwatziḡgâbi.

¹⁷ Setepano, Potunato sot Akaiko, zen nâḡgâren gane umnâ âlip oip. Korinti zen kârebân ândine zen gebâkziḡan nâḡgâren gam umâlep kwatniwe. ¹⁸ Nâ sot Korinti a zen ârândânḡ umâlep kwatniḡgâwe. Zorat zen a yatâ zo zengât nâḡgâne âlip upap.

¹⁹ Asia hânân Yesugât kâmutḡâ kâmutḡâ zen Korinti a zengât nâḡgâm ândie. Akwila sot ambinnâ Pirisila sot zekât

mirin mindume, zen Kembugât
opnâ sâmb sâtâre otzîngâme.

²⁰ Bukurâpnâ nâmbutnâ, zen yatik
sâtâre otzîngâme. Zen buku
muyageyangâm luyangâm upi

²¹ Paulo, nâ den zi sa bukunâ
nâinâ lâunan gâbâ mem ekabân
kulemgum ândim gâi zi nâ ninak
bitnandâ simbup mem den mu-
rukñâ zi kulemguan.

²² Nâi zâk Kembugât âkonzigi
simgât sinji upap.

Kembuniñâ Yesu gâ gâban.

²³ Kembu Yesugâren gâbâ
tânzângezângeñ zorân zengâren
zimbap. ²⁴ Nâ Yesu Kristogât op
umnandâ gâsâzângeñomap.

Zo yatik.

Korinti a zengât ekap zagâtñâ Pauloñâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop sot sâtâre den.

¹ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan, nâ Paulo sot bukuziŋ Timoteo, net Korinti kamânân Anutugât kâmut sot Grik hânân Kembangât siŋgi a ândie, zengât ekap zi kulemgum ziŋget.

² Anutu Ibâniñâ sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ sot um lumbe zengâren zimban.

³ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibânâ Anutu sâmbâlip kwâkŋaŋgânat. Zâk tânzâŋgozâŋgoŋ sot um diim gigiñâ mariñâ ândiap. Sâknam umbâlâ upmen dâp mem sândukŋan kwatningâmap.

⁴ Anutuñâ sândukŋan kwatningâmap, zo yatik bukurâpniñâ sâknam ândine sândukŋan kwatziŋgânatkât opmap. ⁵ Kristo sot pâlâtâŋ oindâ Kristo sâknam nâŋgip, zo yatik sâknam kwâkŋan ândimen. Oi nen zâk sot pâlâtâŋ oindâ Anutuñâ mem sândukŋan kwatningâmap. ⁶ Neŋgâren sâknam muyagemap, zo zengâren um sânduk sot kubikkubik muyag-ibapkât neŋgâren muyagiap. Um sândukñâ zo tânzâŋgoi sâknam neŋgâren muyagemap, zo yatik zengâren muyagei kâtigem ândine umniñ sânduksâbap. ⁷ Nen zengât nâŋgâm itâ sâmen, “Zen nen sot sâknam ândime, zo yatik nen sot um sânduk nâŋgâbi.”

Kembuñâ Paulo sot bukurâpñâ mumuŋan gâbâ mâkâziŋgip.

⁸ Bukurâpnâ, nen Asia hânân sâknam nâŋgâm ândim gawen. Zen

zorot kwakpegât sa nâŋgânek. Zoren kut ñâi ñâi yâmbâtñâ kwâkŋan zari ândiândiniñâ buŋ upap nâŋgâwen. ⁹ Nen mumuŋaŋgât siŋgi uen sâmbâlip nâŋgâwen. Oi yen mân muyageip. Niŋ imbanâniŋaŋgât nâŋgindâ yen oi Anutuñâ a mumuŋan gâbâ mângiziŋgâmap, zâk kânok nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgânatkât zo yatâ muyageniŋgip. ¹⁰ Oi zâk mumuŋan gâbâ mâkâniŋgipñâ yatik mâkâniŋgâbap. Zâkkât itâ nâŋgâmen, “Sâknam muyageniŋgi mâkâniŋgâbap.” ¹¹ Korinti a zen ko ninâuñâ betniŋan minetâ Anutuñâ mâkâniŋgi zen sot a nâmbutñâ aksik patâ zorot zâkkâren sâiwap sâne âlip upap.

Paulo zâk um târârak ândeip.

¹² Nen niŋaŋgât nâŋgindâ âlip opmap, zo itâgât. Nen mân kâitziŋgomen. Nen um salek ândeindâ umniŋandâ hân a yenñâ, zengât nâŋgânâŋgâ mâtâp, zo mân nâŋgâm ândiwen. Buñâ. Anutuñâ tânnâŋgoi âlipñâ ândiwen. Zo a torenñâ zengât mâteziŋanâk buñâ, Korinti a zengâren yatik ândimñâ kâtigiwen.

¹³⁻¹⁴ Yesu gâbap, narâk zoren zen neŋgât op sâtâre upigât sot neŋgoot yatik zengât op sâtâre utnatkât den zi kulemgum ziŋgen. Oi den kulemguen, zorâŋ yâmbâtñâ buñâ. Aksik sâlâpkum nâŋgâbi. Nâ nâŋgan. Zen den zo aksik nâŋgâbi. Zo den muyap. Mârum torenñâ âlip nâŋgâwe.

Pauloñâ sarâ mân sâmbâlip.

¹⁵ Kâdom nen buku op ândinat sâmbâlip nâŋgâm nâ zengâren gam umâlep kwatziŋgâbatkât sâwan. ¹⁶ Oi ga ziŋgitñâ Makedonia hânân âibatkat sâwan. Oi zoren ândim puriksâm Korinti a zengâren dum gam umâlep kwatziŋga ziŋâ sâŋgonnone Yudaia hânân âibatkat nâŋgâwan.

17 Korinti a zengâren gâbat sâmnâ mân gâwan. Zorat nâgât dap nânge? Nâ um zagât op den yatâ sâwan? Nâ um kâtik a yatâ op um zagât opnâ zengâren gâbat sâmnâ birâm mân gâwan? Nâ yatâ bunâ. Nâ mem birâbirâ mân opman. 18 Ibâniņ Anutu, zâknâ sâi kâtikkâtigiņ ândiapkât den sâindâ dap op bon buņ upap? 19 Anutugât nanņâ Yesu Kristo, zâkkât den singi nâ sot Siliwano sot Timoteo, niņâ dâzângowen. Zo bonņâ sot nâmbutņâ yenņâ mân oip. Bunâ. Yesugât den bonņigâk. Yesuņâ den sâi kâtigemap. 20 Anutuņâ den sâm kâtigeip, zorat bonņâ Yesugâren ziap. Zorat op Yesugât perâkņak sâm Anutu sâm âlip kwâkņangâmen. 21 Anutuņâ sâi nen sot zen ârândâņ Yesu sot pâlâtâņ op kâtigimen. Anutu zâk zikņak gâsum sâlâpnânngoip. 22 Oi zâkņak târotâronangât undip Kaapumņâ umniņan pâip. Oi Kaapumņâ umniņan ândim Kembuņâ tânnângobapkât den umniņan sâm muyagemap.

23 Zengâren gâbat sâmnâ mân gâwan, zorat sa nângânek. Nâ Korinti kamânân ga den nep zingâm umbâlâ kwatzingâbatkât mân gâwan. Den zo Anutuņâ nânģi perâkņak san. 24 Niņâ zengât a kutâ utnatkât mân sâmen. Zengâren umâlep muyagibapkât berân miangâm nep tuumen. Zen nângâm pâlâtânân kâtigem kinze, zo nângan.

2

Pauloņâ Korinti kamânân mân âbureip, zorat den.

1 Umnandâ itâ nângâwan, “Zen umbâlâ upegât zengâren dum zagâtņâ mân gâbat.” 2 Nâ itâ nângâwan, “Nânâ den sa umbâlâ utne waniņ zij umâlep kwatnibi?” 3 Nâ zengâren ga umâlep kwatnibigât otnigip. Ka zengâren ga

umbâlâ kwatnibegât um girem den kulemgum kwatzingâwan. Umnandâ itâ nângâwan, “Umnân sâtâre muyagei zengâren zo yatik sâtâre muyagibap.” 4 Ka umnâ bâliņ oi isemņâ ekap zo kulemgum zingâwan. Sâknâm sot umbâlâ kwatzingâbatkât bunâ. Umnâ zengâren kinmap, zorat topņâ tirâpzângobatkât orâwan.

A nâiņâ bâliņ oip, zorat den.

5 A nâi bâliņ op umbâlâ muyageip, zorat niņâ umbâlâ orâwangât mân san. Korinti a nâmbutņâ zen umbâlâ muyagiwe. Oi umbâlâ zo pisuk kwâkziņan zarip. 6 A donjbeņņâ a zo kubikņangâwe, zorat nânga âkap. 7 A zo umbâlâ ândim tâmbetagoapkât tosaņâ birâm um diim gibapkât den dukubi. 8 Buku okņangâbigât san. 9 Nâ mâsikâm topziņ ikpatkât ekap kulemgum zingâwan. Zen diņnâ lubi mo mân lubi sâm kulemgum zingâwan. 10 Itâ sa nângânek. A nâi zâk nâgâren bâliņ mân oip. Nâ dap dabân yatâ tosaņâ birâbat? Zâk tosaņâ bunâ. Ka zen a nâigât tosa birâne nângoot yatigâk birâbat. Zen âlip upigât nâ Yesugât nep a op Kristogât mâtenjan tosa zo biran. 11 Sataņņâ kâitnângom tâmbetnângobapkât yatâ upmen. Zâkkât orot mâmenâ, zorat mân kwakmen. Âlip nânģen.

Singi âlip, zo wârân âlipņâ yatâ.

12 Nâ Taroa kamânân gam Kristogât singi âlip sâbatkât umnâ bâbâlanj oip. Kembuņâ nep zo muyagem nigi, zo tubat sâm kubikangâwan. 13 Ka bukunâ Tito zâk Korinti a zengâren gâbâ mân kek âbureipkât umnâ âbamgwâbam oi unģeunģe orâwan. Yatâ op a zâbamņâ Makedonia hânân âiwan.

14 Opoņ, Kristo sot pâlâtâņ op kâtigem ândim Yesugât singi

âlip, zo a dâzângom nanġindâ a doņbep nângâne zâkkât itomņandâ a hânġâ hânġâ zengâren laņ kârâm âimap. Zorat sâtâre patâ Kembangâren okņanġanat. ¹⁵ Nen Kristogât itomņâ âlip yatâ upmen. Anutuņâ zo nângâmap. Oi a Kembangât sinġi ândie sot a simġât sinġi ândie, zen ârândân nângâbi. ¹⁶ Simġât sinġi, zen sinġi âlip zo kândâtkom itom zo nângâne mumuņanġât kârokņâ yatâ oi birâme. Oi a ândiandinġanġât sinġi, zen itomņâ âlipņâ zo nângâne ândiandigât wârân yatâ oi ândime. Yesugât sinġi sâsârâ, zo nep zâizâiņ sot nep yâmbâtņâ. Nen niņ imbanġan nep zo tuuginġâ yâmbâtņâ upap. Ka Kembangât Kaapumņâ betniņan mei nep zo tuuginġâ bâbâlaņ upap. ¹⁷ Nen a nâmbutņâ ziņâ upme, yatâ mân upmen. A doņbepņâ zen aņġâgwanġâ a yatâ op kât minam Anutuġât den sâme. Nen ko um târârak ândim Anutuġât sâtkât Anutu mâteņan Kristogât den sinġi târârak sâmen.

3

Korinti a zen ekap Paulonġâ kulengoip, zo yatâ.

¹ Zen neņġât dap nânġe. Zen neņġât dum zagâtņâ itâ se? “Zâizâiņ op den se.” A nâmbutņâ upme, zo yatâ op zengâren gam topniņanġât ekap tirâpzanġonatkât se? Mo zen topniņanġât ekap kulemgune ŋâi pindânatkât se? ² Yatâ mân utnat. Topniņanġât ekap, zo zen. Niņâ Korinti zengâren nep tuuginġâ bonņâ âsagei a zen ek nângâme. Nep zorat bonņâ topniņ muagemap. Den Korinti a zengât umziņan kulemguwen, zo a aksik ziņ ek sâlâpkum nângâme. ³ Nen umniņandâ saziņġâm zengâren nep tuuginġâ Kristogât ekap yatâ urâwe. Topņâ muyap ziap. Ekap

zo simbupņâ mân kulemguwen. Zo Anutu ândiândi mariņâ, zâkkât Kaapumņâ kulengoip. Kârân mân kulengoip. A umņan kulengoip.

⁴ Kristogât op Anutu nângâm pâlâtân kwâkņanġâm zengât yatâ nângâmen. ⁵ Sinġi âlip nep, zo zâizâiņ. Niņak nep itâ zo mân tuubem yatâ. Zorat niņak itâ mân sânat, “Niņ imbanâyân tuugen.” Buņâ. Anutuņâ tânnânġoi tuumen. ⁶ Kembangât nep a ândimen, zo itâġât. Anutuņâ târotâro uņakņanġât nep a mem kubikniņġip. Târotâro uņakņâ, zo sâņġiņâ simbupņâ kulengoip, zo yatâ buņâ, Kaapumġât nep. Gurumin den Mosenâ mârurman kulengoip, zorâņ nâņgomap. Ka Kaapumņâ ândiândi muyagem niņġâmap.

⁷ Târotâro sâņġiņâ, zo kârân kulengoip. Zo âsakņoot muyagei Mosenâ meip. Zorat Mose si sâņġânġâ âsakņoot oi Isirae a, ziņâ dap op ek nanġâbe? Oi âsakņâ zo zinziņ kâtik buņâ. ⁸ Târotâro uņakņanġât âsakņâ zorâņ sâņġiņâ wâlâp. Târotâro uņakņâ zorat mariņâ Tirik Kaapum. ⁹ Târotâro sâņġiņandâ tosanġiņ sapsuņap, zo âsakņâ giginġâ. Ka târotâro uņakņâ, zorâņâ târârakņâ muyageniņġâmap. Oi zorat âsakņandâ walâm ba zariap. ¹⁰ Târotâro sâņġiņanġât âsakņâ zo âsagei uņakņanġât âsakņandâ âsagem kwâtepkoi buņ uap. ¹¹ Zinziņ kâtik buņ, zo mârur âsakņoot âsageip. Oi zinziņ kâtikņâ, zorat âsakņandâ walâmņâ patâ uap.

Um ekapniņ zo Kembuņâ olaņmap.

¹² Târotâro uņakņanġât âsakņâ zo zinziņ kâtik zem zâimâmbap sâm um bâbâlaņ op sinġi âlip keņġât buņ sâmen. ¹³ Mose yatâ mân upmen. Mosenâ târotâro sâņġiņanġât den zo Kembangâren

gâbâ memñâ Sinai bâkñan gâbâ gem a ziñâ âsakñâ zinziñ kâtik buñâ, zo mân ikpigât si sânghân kwâtepkoi. ¹⁴ Isirae a zen um kâtik urâwegât târotâro sânghinâ ekapñoot sâlâpkum topñâ mân nângâm ândim gawe. Oi ekap zo um kâtik zengât umziñan tok ziap. Kristo kânokñâ ekap zo olanbap. Kristonñâ ekap zo olanj nângânângâziñ pâronsâi Kembangât den zorat topñâ âlip nângâbi. ¹⁵ Perâkñak, Isirae a zen um kâtik op mârumñan gâbâ Mosegât den sâlâpkum gawe. Oi umziñan ekapñoot ziap. ¹⁶ Kembangât ekabân Mosenñâ oip, zorat den nñai itâ ziap, “Kembu mâte okñangâbâ sâm si sânghânñâ kwâtepkoi, zo mem pam Kembu mâte okñangâmâip.”

Zorat itâ nângâmen. A nñai Kembangâren mâte oi Kembuñâ a zorat um nângânângânñâ mâtâp mimbap. ¹⁷ Kembu san, zo Kaapungât op san. Oi Kembangât Kaapum a nñaiğâren tâi dumun buñ ândibap. ¹⁸ Oi Kembangât sinji a, nen aksik si sânghânñi ekap buñ ziapkât Kembangât âsakñâ ek nângâmen. Kembangât holi tobat yatâ utnatkât kubikniñgâm ândiap. Kubikniñgâm âsakñâ ka âsakñâ niñgâm zâibap. Kembuñâ nep zo neñgâren tuumap. Oi Kembu san, zo Kaapungât op san.

4

Sinji âlip zo ekapñâ buñ.

¹ Kembu zâk tânnângom Kristo âsakñangât den sinji âlip zo sânatkât sâm niñgip. Nep yatâ zo sâm niñgipkât umniñandâ mân lorimen. ² Kut nñai nñai añunñoot, mân orotñâ, zo kândâtkumen. Den sarâ mân sâmen. Anutugât den mân gulipkumen. Buñâ. Nen Anutugât mâteñan den bonñâ sâmen. Nen yatâ oindâ a nâmbutñâ ziñâ

topniñâ ek nângâme. ³ Den sinji sâmen, zo ekapñoot uap oi ko tâmbetagoagonangât sinji zengât umziñan ekapñoot opmap. ⁴ A nângâm pâlâtânziñ buñâ zen hân zirat a kutâ, Satanñâ umziñ doonçoi dap yatâ Kristo âsakñangât den sinji âlip zo nângâbe. Nen itâ nângâmen. Kristo zâk Anutugât holi tobat yatâ ândiap. ⁵ Den dâzângomen, zo niñj sinji buñâ. Yesu Kristo zâk Kembuniñâ ândiap sâmen. Oi nen Yesugât opñâ zengât kore mâman a op ândien. Nen zo yatâ dâzângomen. ⁶ Mârumñan hân nñatâtik ze Anutunñâ sâi âsakñandâ âsageip. Oi yatigâk umniñan âsakñâ pâip. Oi Kristogât si sânghânñan Anutugât âsakñâ ze ikmen.

Paulo zâk mâsimâsikâyân mân loreip.

⁷ Imbanñâ zi niñjan buñ, Anutugâren ziap. Zorat topñâ âsagibapkât umgât gom sambe âsakñañoot zo âmanñ hânñâ tuutuun neñgâren pâip. ⁸ Oi nen sâknam top top kwâkñan ândim mân lorimen. Gin mandu yatâ ândim mân nângâm kwâkâ upmen. ⁹ Nen itâ nângâmen, “A zen nângom sâknam niñgâne Anutunñâ mân birâniñgap. A ziñ nângom mem nñai nñai otniñgâne mân mumen.” ¹⁰ Yatâ opñâ sâkniñan Yesugât mumunñâ, zo yatâ muyagei ândimen. Oi Yesugât ândiândiñ, zo yatik sâkniñan muyagibapkât zo yatâ âsagiap. ¹¹ Nen gwâlâ ândeindâ Yesugât opñâ a ziñ gwâlâ nângom hannângonam sâme. Yesu ândiândiñangât imbanñâ zo sâkniñan muyagibapkât yatâ otniñgâme. ¹² Oi itâ ziap. Korinti a zengâren Yesu ândiândiñangât imbanñandâ nep tuugi bonñâ âsagibapkât nen mumunñangât

singi yatâ op ândim nep tuum ândimen.

Paulo zâk Kembu sot pâlâtân op nepkât âkon mân oip.

¹³ Nen singi âlipkât nep tuum sâknam nângâm sândândeŋ kârâm tuum ândimen. Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Nâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm den sâman.”

Oi nen den kulem zorat dâp Kaa-pumŋâ aleniŋgi Kembu nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm den sâmen.

¹⁴ Nen itâ nângâm kwâtâtimen. Kembuŋâ Yesu mânggeip, zâk zo yatik Yesu sot mânginiŋgâm Korinti a zen sot ârândân zikŋâ kiŋ topŋan nâmbari ândinat.

¹⁵ Nen zo zeŋgât sâm nep yatâ upmen. Kembugât den laŋ kârâm ari a doŋbepŋâ nângâm Anutu sâtâre okŋaŋgâne zorânâ târokwâi târokwâi zem zâibap. Yatâ utne Anutugât kutsiŋiŋandâ patâ op sambâlem laŋ kârâbap.

Hânân sâknam, zorânŋ gigiŋâ.

¹⁶ Hânân sâknam kwâkŋan ândim umniŋ mân lorimen. Buŋâ. Nen itâ nângâmen. Nen hânân zi ândim imbaŋâniŋ diim gei sâkniŋ loremap. Umniŋ ko Kembuŋâ sirâmŋâ sirâmŋâ tângui kâwaliŋoot kinmap. Kubigi uŋakŋâ opmap.

¹⁷ Hânân sâknamiŋâ zo narâk kârep buŋâ. Sâknam zo kubikniŋgi bet hâuŋâ âlipŋâ, yâmbâtŋâ sot zinzinŋ kâtikŋâ, âsakŋoot, zo zem-ningâbap. ¹⁸ Kut nâi nâi muyap, zoren umniŋâ mân pâmen. Kut nâi nâi tik ziap, zoren umniŋâ pâindâ muyageniŋgâbap. Kut nâi nâi ikmen, zen zinzinŋ kâtik buŋâ. Kut nâi nâi mân igikŋâ, zorânŋ zinzinŋ kâtikŋâ uap.

5

Silepniŋ kândaŋâ Kembuŋâ mirâ kâtikŋâ muyagem niŋgâbap.

¹ Nen itâ nângâmen. Nen hân sâkniŋ mem ândimen, zi silep yatâ dâŋduŋsâi birânat. Oi Anutuŋâ mirâ kâtikŋâ sumbemân muyagem niŋgâbap. Mirâ zo betŋâ mân tuutuŋâ. Zinzinŋ kâtik nâi zo muyagem kinzap.

² Oi nen sumbemân mirâ zo minatkât âkŋâle opŋâ zorat nângânângâyâk ândien.

³ Um dâpniŋaŋgât sâk pâkeŋâ buŋ opapkât nângâmen. Sumbemân sâk uŋakŋâ minatkât nângâm ândimen. ⁴ Hân sâkniŋoot ândim nângâm kwâkâ upmen. Hân sâkniŋ zi buŋ upapkât mân otningâmap. Buŋâ. Sâk uŋakŋâ hâukwatnatkât otningâmap. Sâkniŋ mumuŋâ zi tâi ândiândigât sâk uŋak hâukwât nat sâmen.

⁵ Nen yatâ utnatkât Anutuŋâ kubikniŋgap. Zâk târotârogât undip Kaapumŋâ niŋgip.

Nen hânân kwande yatâ ândimen.

⁶ Nen zorat op nângâm ândimen. Oi itâ nângâmen. Nen hân sâkniŋan zi ândim Kembu sot mân ândimen. ⁷ Narâk ziren umŋâ nângâm pâlâtân kwap ândimen.

Bonŋâ mân ek nângâmen. ⁸ Oi laŋ nângâm bâbâlaŋ kwap ândimen.

Hân sâkŋâ hân kwande ândiândinŋ, zo birâm Kembu sot ândiândinŋ, zorat âkŋâlimen. ⁹ Hân kwande ândiândinŋ mo zâk sot ândinat zo ko itâ nângâm ândimen.

Kembuŋâ niŋgiri âlip upapkât târarak ândinat. ¹⁰ Itâ nângâmen, “Kembu

Kristo zâk den sâm kwâkâkwâkŋ târarân tâi nen pisuk patâ mâteŋan kirindâ hâuŋaŋgât den sâm mâkâniŋgâbap.

Âlipŋâ mo bâliŋâ zorat hâuŋâ zikŋik zikŋik niŋgâbap. Hân sâgân ândim kut nâi nâi upmen, zorat dâp hâuŋâ niŋgâbap.”

Zo yatâ nângâm orot mâmeniŋ kubikŋâ târarak ândinat. ¹¹ Oi Kembugât keŋgât op ândeindâ a orot mâmeziŋ

kubik Kambu sot buku upigât dâzângomen.

Anutuñâ umniñâ ek topniñ nângâmap. Oi Korinti a zen yatik umziñandâ topniñ nângâbigât otningap. ¹² Nen itâ mân nângâmen. Nen niñ kutniñâ mem zaatnat. Oi ziñâ nângâniñgâne a âlip upap. Yatâ buñâ. A dinnâ mân lum zâizâiñ upme, zengât mâteziñan Korinti a, zen neñgât siñgi sâm añun mân upigât den zi sâm kulemgum ziñgen. Zâizâiñ a yatâ zorâñ a topziñ mân nângâm sâñjak sâme. Zen neñgât dum zagâtñâ itâ se? “Sâk mâpâmâpâse den sâme.” Zen ko topniñ âlip nânge. ¹³ A ziñ topniñ mân nângâm niñgiri um gulip op ândimen yatâ oi ko Anutu nepñangât op um gulip upmen. Mo a ziñ neñgât nângâne umniñ târârak ziap yatâ oi zengât op upmen.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Kânokñâ aksik neñgât hâuniñâ moip. Zo nângâmñâ itâ nângâm kwâtâtimen. Kristo umñandâ donbep gâsânângom ândeipñak ândiap. Oi zo yatâ nângâmñâ dabân yatâ kwâimbânangâm kândâtkunat? Zo yatâ utnatkât dâp buñâ. Kristo, zâk neñgât hâuniñ moipkât nen aksik muwen yatâ uap. ¹⁵ Aksik neñgât hâuniñ moip, zorat topñâ itâ. Ândiândi ândinat, zo niñangât opñâ buñâ. Hâuniñâ momñâ zaarip, zâkkât op ândinat.

¹⁶ Zorat narâk ziren a lañ mân ziñgitñâ umñâ birâziñgâziñgân, zo mân utnat. Mârum Kristo zâkkât sâk tobat ekñâ topñâ mân nângâm sâñjak sâwen. Narâk ziren ko yatâ mân utnat. A nâigât topñâ mân nângâmñâ sâñjak mân sânat. ¹⁷ Nen itâ nânge. A nâi Kristo sot pâlâtân opmap, zâk a uñakñâ opmap. Kut nâi nâi sâñgñâ zo buñ oi Anutuñâ uñakñâ muyageip. ¹⁸ Kut nâi zo

Anutuñâ sâi muyageip. Zâkñâ sâi Kristonâ diiniñgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi nen nep tuugindâ a nâmbutñâ zen Anutu sot buku upigât nep zo sâm niñgip. ¹⁹ Nep zorat diñâ dâzângomen, zo itâ. Anutuñâ Kristo sot ândimñâ a zâk sot buku utnatkât mâtâp muyageip. Oi tosanñ birip. A zen Anutu sot buku upigât dâzângom ândinatkât nep diñ zo sâm niñgip. ²⁰ Zorat nen Kristogât den sâsân a op Anutugâren gâbâ den mem a itâ dâzângomen, “Zen Kristogât opñâ Anutu sot buku upi.” ²¹ Neñgât opñâ Anutuñâ sâi Kristonâ bâliñâniñ mem tosanoot oip. Itârâñ nen zâk sot pâlâtân opñâ Anutu târârak ândimap, zo yatâ utnatkât yatâ oip.

6

Paulo zâk Anutugât a ândim nepñâ tuugi bon âsageip.

¹ Nen Anutugât berân mâme a ândimñâ itâ dâzângomen. Anutugâren gâbâ tânzângozângon zo zengâren bon buñ opapkât umziñ galem orangâm ândibi. ² Anutuñâ itâ sâi Kembugât ekabân kulemguwe,

“Narâk parâwan, zoren nângâgiwan. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâziñgân narâkñan bekan mewan.”

Nângânek. Narâk pâip zo zi sot bâliñan gâbâ mâkâziñgâziñgân narâkñâ zi.

³ A ziñ nen sot nepniñ sâm bâliñ kwatniñgâbegât Kembugât mâtâbân bagibegât pâke mân pamen. A pisuk ziñâ Kembugât siñgi upigât otningâmap. ⁴ Nen Anutugât kore a ândimen. Zorat topñâ muyagibapkât itâ upmen. Sâknam kwâkñan ândim mân lorimen. Kiom minniñgâne sâsâlim ândimen. ⁵ Kâmbamñâ nângone sâsâlim ândimen. Tâk namin nâmbane tapmen. Kâsa osetziñan ândimen. Nepkât sâknam zo

nângâm sâtkum ândimen. Um wâgân ândimen. Nalem buŋ ândimen. ⁶ Tosa buŋ ândimen. Nângânângâniŋoot ândimen. Um sânduk ândimen. A buku otziŋgâmen. Tirik Kaapum sot ândimen. A buku otziŋgâziŋgâŋ bonŋâ ândimen. ⁷ Den bonŋâ sâmen. Anutugât imbaŋan ândimen. Târarak ândiândiŋgât kâlâu bongen mem yanggâgen sâiwa mem kinmen. ⁸ Sâm âlip sot aŋun oserân ândimen. A nâmbutŋandâ neŋgât nângâne sarâ opmap. Ka nen sarâ a buŋâ. A bonŋâ. ⁹ A ziŋ neŋgât nângâne gei kutsiŋginiŋoot ândimen. Zen neŋgât mumuŋgât sinŋi ândie sâne nen gwâlâ ândimen. Ziŋ nângone mân mumen. ¹⁰ Zen neŋgât nângâne umbâlâ a opmap. Ka nen sâtâre a ândimen. Zen neŋgât nângâne a kanpitâ opmap. Ka nen a nâmbutŋâ kut ŋâi ŋâi betziŋan mimen. Zen neŋgât nângâne yennâ opmap. Ka umgât gom sambe patâ zemniŋgap.

Paulo zâk Korinti a zengât umŋâ kirip.

¹¹ O Korinti a, umniŋâ zengârâk kiri lâuniŋ bâbâlâŋ uap. ¹² Umninŋandâ sipapzângowen. Zen ko umziŋ dooŋgune zengâren buku orotŋâ zo bituktâ ziap. ¹³ Oi nâ nan bârarâpnâ itâ dâzângobâ. Zen umziŋgât mâtâp mem pane patâ op zimbap.

Bâliŋâ sot âlipŋâ, zet buku buku mân upabot.

¹⁴ A um kâtik zen nakziŋ lune mân betziŋan mimbi. Târarak sot gâŋgoŋâ, zet dap op buku buku upabot? Mo âsakŋâ sot ŋâtâtik, zet dap op târotâro upabot? ¹⁵ Kristo sot Satan, zet dap op um kânok upabot? Yesugât kâmut sot um kâtik a, zen dap op um kânok upi? ¹⁶ Mo Anutugât namâ sot lopioŋgât namâ, zet dap op târoyagobabot?

Nânge. Anutugât ândiândiŋgât namâ, zo nen. Kembangât sinŋi a nen lopio mâpâsime, zengâren mân târokwatziŋgânat. Zorat Anutunâ itâ sâi Kembangât ekabân kulemguwe,

“ ‘Nâ osetziŋan sot umziŋan tâtat mâme upat. Oi nâ Anutuziŋâ op ândia zen arâpnâ op ândibi. ¹⁷ Zorat um kâtik zen sot pâlâtâr mân ândibi. Zen umziŋ sumun opapkât galem orangâm upi. Yatâ utne nâ gâsuziŋgâm galem otziŋgâbat. ¹⁸ Oi nâ zengât ibâ ua zen nan bârarâpnâ op ândibi.’ Kambu, imbaŋâ mariŋandâ den yatâ sap.”

7

Paulo zâk Korinti a umziŋ mân aŋgân kârâbigât dâzângoip.

¹ Bukurâpnâ, Anutunâ yatâ sâm, sâm kâtigeipkât kut ŋâi ŋâiŋâ umniŋ sumunkomap, zo saŋgon kubikŋâ târârakât mâtâbân ândinat. Oi Anutu hurat kwâkŋangâm um salek ândinat. ² Korinti a, zen umziŋandâ mân aŋgân kârâniŋgâbi. Nen zengâren kut ŋâi ŋâi bâliŋ, zo mân urâwen. Oi kut ŋâi ŋâiziŋâ mân tâmbetkuwen. Oi kut ŋâi ŋâiziŋâ mân kâmbu miwen. ³ Nâ den sâm bâliŋ kwatziŋgâm mân san. Nâ mârur itâ sâm dâzângowan. Umninŋandâ kâpizângomen. Zen sot munat mo ândinatkat nângâmen. ⁴ Umnandâ itâ nângan. Zen âlipŋâ upi. Nâ zengât op sâtâre den sâman. Nâ yatâ nângâm umnâ diim giap. Sâknam kwâkŋan ândim sâtâre muyageman.

Paulo zâk Korinti zengât sinŋi nângâm umŋâ âlip oip.

⁵ Makedonia hânân gamŋâ Korinti a zengât umniŋ giremâk oi nângâm kwâkâm ândiwen. Oi dabân sâk sânduk ândibem? Zoren sâkniŋgât sinŋi kâmbam sot

sâknam. Umniñangât kenngât. Kut ñai yatâ zo muyageningâwe. ⁶ Ka mandu betziñan memap, Anutu, zâknâ Tito sângongi Korinti a zengâren gâbâ âburem gâi umniñ diim geip. ⁷ Oi âbureip, zorarâk buñâ. Ziñâ umâlip den dukuwe, zo mem gâi nângâm zâk sot umniñâ âlip oip. Zen nâgât den nângâm a bâliñâ oip, zorat umbâlâ op ândiwe sot nâgât opñâ nepziñ tângune zaatmap. Zorat singi dâtnogi nângâm umâlep patâ orâwan.

Korinti a ziñ umbâlâ mâik ñai nângâmñâ âlip urâwe.

⁸ Nâ mârüm ekap kulemgum zingâm umbâlâ muyagezingâwan, zorat umnâ mân bâliap. (Ekap kulemgum, zorat perâknjak umbâlâ nângâwan.) Zi ko nângan. Narâk pânkânok umbâlâ muyagezingâwan. ⁹ Umâlip nângan, zo umbâlâ urâwe, zorat buñâ. Zen umbâlâ op umziñ melânâwe, zorat umnâ âlip uap. Zen umbâlâ bâbâlan nângâmñâ umziñ kubikanji âlip upigât Anutuñâ nângâziñgi âlip oip. Dinniñandâ zengâren âi mân bâliñ oip. ¹⁰ Wangât, umbâlâ bâbâlan zorân agât umziñ melâni anâ âlip upme, zorat. Umbâlâ yatâ zo muyagibapñâ bet nângi mân bâliñ upap. Umbâlâ bâliñâ ko zorânâ um kâtik a muyageziñgi tâmbetagogi.

¹¹ Nângânek. Umbâlâ nângâwe, zorân zengâren bonñâ muyageip. Umziñ bâliñ oi um kârâp muyagiwe. Zorat topñâ itâ. Top lâku sot tosa hâunangât kenngât opñâ kubikanjâwe. Nen zengât nângindâ âlip upapkât a zo kubikanjâwe. Kut ñai zo yatâ muyageip, zo bâliñâ kwâimbâkwâimbân zo zengâren mân ziap, zorat topñâ muyageip.

¹² Mârüm ekap kulemgum zingâwan, zo a bâliñâ oip, zâkkât

buñâ. Mo bâliñâ okñangâwe, zâkkât op buñâ. Den dâzânngindâ Anutu mâtenan sât luluziñangât topñâ muyagibapkât ekap zo kulemgum zingâwan. ¹³ Oi zen yatâ op umniñ diim giwe.

Korinti a ambân ziñ Tito umâlep kwâknangâwe.

Oi umniñ sânduksâip, zorik buñâ. Zen Tito umâlep kwâknangâne âburei nen donbepñâ nângâm sâtâre urâwen. Zen yatâ opñâ Tito umñâ sâim giwe. ¹⁴ Nâ mârümñan sâm bâbâlan kwatziñgâm Tito itâ sâm dukuwan. Oi den zo bon buñ mân oip. Zengât op den sâwen, zo bonñâ op nângip. Zo yatik Tito zengât sâm âlip den dukuwan, zo bonñâ oip. ¹⁵ Tito zâk zengâren gâi sâk kâik urâwe. Yatâ opñâ hurat kwâknangâm sâtnâ lum buku okñangâwe. Zâk zorat nângâm umñandâ zengârenâk kinmap. ¹⁶ Nâ ko zengât opñâ um girem mân op ândibat, zorat umnâ âlip uap.

8

Makedonia hânân Yesugât kâmut ziñ kât minduwe.

¹ Bukurâpnâ, Makedonia hânân kâmutñâ kâmutñâ Anutuñâ tânzânngoi bukuziñ betziñan miwe, zorat singi dâzânngonâ. ² Zen sâknam sot mâsimâsikâyân ândim sâtâre op ândiwe. Kut ñai ñai donbep mân ândim kanpitâ ândimñâ lan bukurâpziñ betziñan minam kât donbep minduwe. ³ Nâ zengât nângan. Zen tâtziñgip dâp parâwe. Zen ziinjik um bâbâlanjâk urâwe. ⁴ Niñâ mân sâindâ ziinjak Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziñan mimbigât sâm kâtigem dâtnowe. ⁵ Oi kut ñai ñai bâbâlan upi sâindâ zen walâm unânâk itâ urâwe. Kâdom umziñâ Kembugâren pane kiri nen aksik

Anutugât opnâ umziñâ nenğâren pane kirip.

Yerusalem kamânân umâlep muyageziñgâwe.

⁶ Yatâ utnetâ Titonâ Korinti a zengâren ga kât mindumindu nep tuum toren birip, zo tuum nanğâbapkât sâm pindien. ⁷ Oi nângâm pâlâtân sot siñgi âlip den sâsân sot den top nângânângân sot nepkât kâtigime sot buku otningâme. Kut nâi nâi zorat bonnâ muyagiwegât yatik bukurâpziñ kamân nâin ândie, zengât siñgi kât mindunam um bâbâlan op tuubi.

⁸ Den mâtâpñâ mân ziñgan. Yesugât kâmut nâmbutñâ zen um bâbâlan op kât minduwe. Korinti a zengâren buku orotñâ zo dap dap ziap, zorat topñâ âsagibapkât san. ⁹ Zen ko Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât topñâ nângâme. Zâk gom sambe mariñâ ândim nenğât op zo birâm kanpitâ oip. Kanpitâ oip, zo nen gom sambe patâ utnatkât yatâ oip.

¹⁰ Oi zi ninâ den dâzângobâ. Zo lune âlip upap. Zen kendon ombenjan kât mindunam bâbâlan op topkwarâwe. ¹¹ Oi zi târokwap op nanğâne bâbâlan urâwe, zorat bonnâ muyagibap. Kut nâi nâi zomziñgap, zorat dâp pane muyagibap. ¹² Um bâbâlan op panetâ Anutuñâ zengât nângi âlip upap. Pambi zo itâ. Nâi zâk patâ tâknanğâbap, zâk zo yatik pâmbap. Mâik nâi tâknanğâbap, zâk zo yatik pâmbap. Zen yatâ upi zo ko Kembunâ nângi âlip upap.

¹³ Zen kâtziñ aksik pam nanğâbigât mân san. Zâk zenâk tânzângobigât mân san. Zâk zen mo ziññâ ârândânak gom sambe muyagibigât san. ¹⁴ Korinti zengât sikumñâ narâk ziren Yudaia zengât pu molei kut nâi nâi ârândânâk zimbapkât san. Oi narâk nâin Yudaia zengât gom

sambenâ Korinti a betziñan mei yatigâk ârândânâk dâp kânok upi. ¹⁵ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Donbep patâ sânduwe, zorânâ sambe mân muyagiwe. Bituk sânduwe, zorân pu mân urâwe.”

Tito sot bukuzatñâ buku otziñgâbigât den.

¹⁶ Umnandâ Korinti a zengât gâsâzângomap, zo yatik Titonâ umñandâ gâsâzângomap. Anutuñâ sâi yatâ âsagiap. Zo yatâ Tito zâkkâren muyagiapkât sâtâre utnat. ¹⁷ Nen sâindâ nângip, zorik bunâ. Zikñak umñandâ bâbâlan oi zengâren gâbam sap. ¹⁸ Yesugât kâmurân gokñâ bukuniñâ nâi, zâk ârândân sângonzâkoindâ gabot. A zo Yesugât kâmutñâ kâmutñâ, zengâren siñgi âlip nep tuumap. Zorat zâkkât nângâne âlip opmap. Zâk sot Tito ârândân sângonzâkoindâ gabot. ¹⁹ Yesugât a kâmutñâ kâmutñâ, ziñâ a zo betniñan mimbapkât gâsum sâlâpkuwe. A ziñ Anutu sâm âlip kwâknanğâbigât Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziñan minam kât mindumindu nep zi tuum ândien. Umniñ zengâren kinzap, zorat nep zi tuumen.

²⁰ Sâm gulip muyagebapkât kât patâ zo a mâteziñan dâñ galem upmen. ²¹ Nen yatâ oindâ Kembunâk niñgiri âlip upapkât bunâ. A ziñ ârândân nenğât nângâne âlip upapkât sâmen.

²² Nen a zagât zet sot bukuniñâ nâi sângonzânğoindâ ge. A zo narâk nâmbutñan mâsikâm egindâ kâtigeip. Narâk ziren zengât op nepñâ tuugi âlip op walâm kâtigiap.

²³ Zen Titogât topñâ nânge. Zâk betnan mei ârândân nep tuum kore otziñgâmet. Bukuzatniñâ zekât nângâme. Zet kâmut ziñâ

sânjongzâkowe. Zet nep tuugitâ Anutu sâam âlip kwâkñangâme.

²⁴ Nen Korinti a zen sâam bâbâlan kwatziñgâmen. Den zo bonñoot upapkât a zo ganetâ buku otziñgâne Yesugât kâmut kamân toren toren ândie, ziñ zo ek nângâbi.

9

Kât kânñan pam bet kubikpigât dâzânngoip.

¹ Kembugât sinji a Yudaia hânân ândie, zen buku otziñgâm kât ziñgâbi, zorat âlip nânge. Zorat wangât op donbep kulemgum ziñgâbat? ² Korinti kamânân gok sot Grik hânân gok Yesugât kâmut ândie, zen kendon ombenjan bâbâlan op kât mindunam urâwe. Zorat sinji Makedonia a dâzânngua donbepñâ zengât sinji nângâm umziñ bâbâlan oip. ³ Nâ Korinti a zen sâam bâbâlan kwatziñgâwan, zo yen opapkât bukurâpnâ sânjongzânngua Korinti a zengâren gane kât zo mindune âkâbap. ⁴ Ninak bet Makedonia a nâmbutñâ zen sot ga kât pâpanñangât kwakne dinnâ giginâ oi nâ sot Korinti a ambân zen ârândân anjun upem. ⁵ Zorat a sânjongzânngua kâdom op ge. Ga takâne umâlepkât kât pambigât dâtnowe, zo pane tâpap. Kât pâpan, zo a sâtñangât buñâ. Kât zo umâlepkât Kembugât sinji sâam pambi.

Umâlebân kut ñâi pâpan, zo Anutuñâ nânji âlip opmap.

⁶ Den sumbuñâ ñâi sa nângânek. Ñâi zâk nebân kut ñâi ariknâ bituk pâmbap, zâk zo yatik bâbâlanâk mem nimbap. Oi ñâi zâk nepñan kut ñâi yâmbât kârâm kâmitpap, zâk zo yatik yâmbâtñik mem nimbap. ⁷ Zorat itâ upi. Ñâi zâk nângâbap dâp yatik kât pâmbap. A sâtkât mân pâmbap.

Kât zo zikñâ um bâbâlanñangât op pâmbap. A yatâ zo zengât Anutuñâ nângâziñ âlip upap. ⁸ Anutu zâk imbanñâ mariñândâ imbanñangât mäsop minziñgi gom sambe muyageziñgi ziññâ mem nemñâ a ziñgâziñgâñangât op mân kwakpi. ⁹ Zorat Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap,

“Anñâ sikumñâ kâsâpkum a kan-pitâ ziñgâmap zâkkât orot mâmenñâ âlipñâ zo âkââkânñâ buñ zem zâibap.”

¹⁰ Anutuñâ ariknâ muyagem ziñgi kârâm kâmitme sot bonñâ muyagem ziñgi nime. Ziñ kârâm kâmitpigât ariknâ muyagem ziñgâm mäsop mei um bâbâlan op a nâmbutñâ ziñgâbigât gom sambe muyagem ziñgâbap. ¹¹ Yatâ âsagei gom sambeziñoot opñâ Kembugât sinji a Yudaia hânân ândie, zengât sinji sâam kât nenğâren pane Yerusalem kamânân mem âinat. Zen yatâ utnetâ Kembugât kâmut Yudaia hânân ândie, ziñ zorat Anutugâren sâiwap sâam mâpâsibi. ¹² Ziñâ Kembugât a kâmut yatâ otziñgânetâ pu zo molibap, zorarâk buñâ. Zorânñâ sâiwap sâam mâpâsibi, zorat gom sambe muyagei Anutugâren âi subap. ¹³ Zen Kristogât sinji âlip nângâm lum ândim umâlepziñangât op kât zo mindum panetâ Yerusalem kamânân Kembugât kâmut sot a nâmbutñâ Korinti a zen buku târotâro kânok op Anutu sâam âlip kwâkñangâbi. Oi zengât itâ sâbi, “Korinti a zen sinji âlip lunat sâweñâ lum buku otniwe.” ¹⁴ Oi Korinti a zengâren Anutu nepñangât bonñâ donbep muyagiapkât umñâ sipapzânngom zengât op Anutugâren ninâu sâbi. ¹⁵ Opon, Anutuñâ imbanñâ tânnânngoip. Nen zorat nângindâ walâwalân uap. Nen waniññangât op yatâ otñingap? Zorat mâpâsem sâiwap sâanâ.

10

Hângât kut nâi nâi, zorâj nep bonjâ mân uap.

¹ Zi Paulo nânâ, Kristo um sândukjâ op ândeip, yatik um sânduk sot um giginâ op itâ dâzângua nângânek. Zengâren gâbâ nâmbutjandâ nâgât itâ sâme, “Paulojâ zi nen sot ândim lumbenâ den dâtnânngoip. Ka kârebân âi tap kenjât buj den kâtikjâ kweraniñ sâm kulemgum kwatningâmap.” ² Zengât sa nângânek. Bukurâp, zengâren ga ândim den kâtik dâzângom kubikziñgâbatkât mân otnigap. Zengâren gâbâ a nâmbutjandâ neñgât itâ sâme, “Paulo zâk hângât kut nâi nâi, zorat nângâm ândimap. Oi hângât imbânâ mem nep tuumap.” Nâgât yatâ sâme. A zo zen den kâtik dâzângom kubikziñgâbatkât umnâ bâbâlañ uap. ³ Nen hânân ândiândiniñ zo perâkñak ândimen. Oi hânân ândim kâwali op ândiândiñ zo sâkkât mâtâp ziap. Zo yatâ mân ândimen. ⁴ Kâwali opñâ ândiândi nep tuumen, zo hânân gokñâ bujâ. Zo Anutugât imbanjâ kâtikjâ zorâjâ kâsa zengât aset kâtikjâ zo kândanjen. Anutugât imbanjan kâtigem a um kâtik zengât den bâliñâ sot sarâ zo koi gemap. ⁵ Oi zâizâiñ denjâ Anutugât den walâmap, zo kom kâbakñimen. Kristogât sât luluñ zorik zim-bapkât nângânângâ top topñâ saam pamen. ⁶ Zen sât lulugât bâbâlañ utne a nâmbutjâ zen den birâbirâziñangât zângom kubikziñgânatkât mambât ândimen.

A nâiñâ Paulogât sâi giginâ oip.

⁷ Mâteziñan muyap ziap, zo iknek. Zen wangât sâkkât kut nâi zorârâk nângâne bonjâ opmap? Zengâren gâbâ a nâiñâ zikñangât

itâ nângâbap? Zâk zikñik Kristogât a bonjâ ândiap. Zâk itâ nângâbap. Nen yatik Kristogât a ândien. ⁸ Kembuñâ nep tuunatkât gâsum sâlâpnânngoip, zo zen tâmbet zângonatkât bujâ. Zengâren nep tuugindâ kâtigibigât sâip. Nâ nep nigip, zorat nânga zâizâiñ oi zâizâiñ den sâwan. Zorat sâm anjun mân upat.

⁹ Nâ ekap kulemgum ziñgâman, zorat nângâne kenjât den mân upap. ¹⁰ Nâmbutjandâ nâgât itâ sâme, “Ekabân den yâmbâtñâ sot kâtikjâ kulemgum niñgâmap. Ka mâte otniñgap, zo kâkbak. Oi den sâsânâ, zo giginâ sâmap.” Nâgât yatâ sâme. ¹¹ A yatâ zo, ziñâ itâ nângâbi. Nen kârebân ândim den kulemgum ziñgâmen, den zorat bonjâ osetziñan ga ândim muyageziñgâbat.

Nepkât sâk mâme mân upi.

¹² A sâk mâme ândime, zengâren nen yatâ zorâj dap op târokwap sâk mâme utnat? A yatâ zorâj neñgât nepkât mân nângâm ziñangârâk nângâne zâizâiñâ oi sâk mâme op den lañ sâme. A nângânângâziñ bujandâ yatâ upme.

¹³ Nen ko Anutujâ nep sâm niñgip, dañgon zo mân walâm Korinti a zengâren gâwan. Zorat nângâmñâ sâm bâbâlañ den sâm zâizâiñ den doñbep mân sâmen. Walâm den lañ mân sâmen. ¹⁴ Nen nepniñangât târokwap mân sâmen. Nep dañgonniñâ zo perâkñak zengâren ziap. Nen kândom zengâren gam Kristogât sinji âlip dâzângowen. ¹⁵ A nâmbut zengât nebân âi lañ kin sâk mâme den mân sâmen. Zengât ita nângâmen. Nângâm pâlâtânziñâ lañ kârâm ari nepniñangât bonjâ sambâlem lañ kârâm âibap. Zo perâkñak nângâm ândimen. ¹⁶ Zen yatâ utnetâ a kândâtziñan ândime

zo, zengâren sîngi âlip nep tuum âinat. Ka a nâigât nepkât galem op zâizâin den zo mân sânat. ¹⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Nâi zâk zâizâin den sâbâ sâm Kembunâ oip, zorat sâbap.”

¹⁸ Nâi zâk ziknangât nângi zâizâin oi Anutuñâ zâkkât nângi gibap. Ka a nâi Anutuñâ egi âlip oi hurat kwâknangâbap.

11

Sîngi âlip mârâtñâ nâi mân ziap.

¹ Nâ um gulip den mâik nâi dâzângua lañ nângâbi. Den zo sa nângânek. ² Nâ zengât op kâuk birâman. Oi kâuk birâm den sâman, zo Anutugâren gok. A nâinâ bârâtñâ sigan ayân sâbap, zo yatâ zen Kristo sot mâpotzingâwan. Nâi sot mân mâpotzingâwan. ³ Zi ko mulumñâ Ewa kâitkoi bâliñ oip, zo yatâ zen a nâmbutñandâ kâitzângone umziñ gulip oi Kristo mâik nâi birâbegât umnâ girem oi san. ⁴ A nâinâ zengâren gam Kristogât top sînginâ dâzângomen, zo birâm nâi dâzângomap. Oi zen zâkkât den nângâm Kaapum miwe, zo bunâ, uñakñâ nâi mine sîngi âlip nengâren gâbâ miwe, zo bunâ, sîngi nâi dâzângomap. Dâzângoi zo mân birâm yen nângâne dâp opmap.

⁵ Nâ itâ sa nângânek. Nâ nînanğât nânga Aposolo nâmbutñâ zâizâin upme, zengât ombeziñan mân op ândian. Zen ziinğât itâ nângâme, “Nen Aposolo a bonñâ zâizâin ândien.” Ka zen aposolo sarâ a ândie. ⁶ Korinti a nâmbutñâ, ziñâ nâgât itâ sâme. Den sâm kubik sâsâñ âlip, zo nâgâren mân ziap. Ka nâ itâ sa nângânek. Nângânangâ patâ, zo nângâman. Oi zorat topñâ sapsun dâzângom nanğâwen.

Sîngi âlip nep a sarâñâ.

⁷ Zen patâ upigât nâ kanpitâ ândim Anutugât sîngi âlip sângân bun dâzângowan. Zorat dap nânge? Zo bâliñ orâwan? ⁸ Yesugât kâmut nâmbutñâ zengâren gâbâ zo perâknjak kât mem Korinti a zengâren kore otzingâm nep tuuwan. ⁹ Nâ Korinti a zen sot ândim kut nâi kârum zengâren gâbâ kut nâi mân mewan. Bunâ. Bukurâpnâ ziñâ Makedonia hânân gâbâ gam betnan miwe. Oi Korinti a zengâren yen ândia kut nâi mân niwe. Oi ziren du sâbâ. Nâ zengâren ga ândim kut nâi nibigât mân san. ¹⁰ Kristogât den bonñâ zo nâgâren ziap, zo perâknjak. Oi yatik Grik hânân gok nâi mân mem ga nibi. Nâ zo yatâ sâm kâtigian. Nâ sâtâre den zo mân birâbat. ¹¹ Dap nânge? Umnandâ mân gâsuziñgi san? Yatâ bunâ. Umnandâ gâsuziñgap, zo Anutuñâ nângap.

¹² Oi opman, zo op ândibat. Oi zo yen bunâ. A nâmbutñâ Paulogât dâp nep tuumen sâm umziñ mem zâibegât yatâ op ândibat. ¹³ A yatâ zo, zen aposolo sarâñâ. Nep a bonñâ bunâ ândim Kristogât Aposolo bonñâ nengât tobat yatâ upme. ¹⁴ Oi Korinti a ziñ zorat nângâne mârâtñâ mân upap. Satañ zikñâ sumbem a imbanâ âsakñâziñoot, zengât tobat yatâ opmap. ¹⁵ Oi zorat a gakârâpnâ zen yatigâk târâraknangât kore ândimen, nengât tobat ândinetâ nângindâ mârâtñâ mân upap. Nen itâ nângen. Satañgât a gakârâpnâ zo, zen nepziñangât dâp hâuñâ mimbi.

¹⁶ San, zo dum sâbâ. Nâgât nângâne um gulip a mân upap. Oi lañ dâtnonâ sâm dâtnonek. Yatâ nângânimñâ lañ dinnâ nângâbi. Nâ sâknâ mem zâi pam zâizâin den sâbat. ¹⁷ Nâ um gulip den zi Kembugât sâtkât mân sâbat.

Yatâ upatkât Kembuñâ mân sârn nîgîp. Ka lañ kwakmak a yatâ opñâ zâizâin den zi sâbat. ¹⁸ Korinti zeñgâren a donbepñâ sâkkât kut ñâi ñâi zorat zâizâin den sâme. Nâ yatik sâbat. ¹⁹ Oi top nânğânânğâ zen nâmbutñandâ kwakmak den dâzânğone nânğâne dâp opmap. ²⁰ Oi a zo, ziñ kore a gâsuziñğane yatik nânğâne dâp opmap. Mo kut ñâi ñâiziñâ betziñan mimbi mo kâitzânğobi mo zâizâin op pâlomziñan zânğobi, zo zen nânğâne dâp op nanğâbap. ²¹ Nen ko a lolotñandâ zo dap yatâ otziñğâbem. Zo anjun op san,

A nâmbutñâ ziñ wan mo wangât zâizâin upi, zo nâ yatik upâ sârn âlip upat. Nâ kwakmak a yatâ op den zo lañ san. ²² A nâmbutñâ zo, zen ziñanğât itâ sâme, “Nen Yuda a.” Yatâ sâme. Oi nâ zo yatik. Ziñanğât Isirae a sâme. Nâ yatik Isirae a. Zen nen Abaramğât kiurâp sâme. Nâ yatik. ²³ Zen nen Kristogât kore a sâme. Nâ lañ um gulip den sâbâ. Nâ Kristogât nep a tobat ñâi. Nâ nepkât sârn nânğâman, zo tobat ñâi. Oi tâk namin tâpman, zorân walâziñğap. Oi kâmbam nome, zo yatik. Oi tâmbetnonam utne oplan, zo yatik. ²⁴ Yuda a um kâtik ziñâ sâp bâtnâmbut tâkñâ lâpitnine tenğâziñ 39 oip. ²⁵ Sâp karâmbut kâmbamñâ nowe. Nâi ko kâtnâ nowe. Sâp karâmbut wanğâyân âi âbânğoi saruyân geiwan. Oi sirâm ñâtik ñâi wanğâ bâlei saruyân op ândiwan.

²⁶ Mirâ mâtâp sindâweyân âim gam ândiwan. Too uurubân âim gam ândiwan. Kâsa osetziñan âim gam ândia nonam urâwe. Yuda a osetziñan ândia nonam urâwe. Um kâtik osetziñan ândia nonam urâwe. Kamân patin ândia nonam urâwe. Mirâ kamân kâtikñan sârn nânğânânğân ândiwan. Saru kwâkñan kenğât op ândiwan. Buku sarâ

zeñgât oserân ândim sârn nânğânânğân ândiwan. ²⁷ Yatâ ândim nep sârn nânğânânğân tuum ândiwan. Oi ñâtiğân uman wâğân ândiwan. Tepkât mom hutuk ândiwan. Too nalem buñâ. Pateñ opñâ hâmbâ mot buñ. Mirâ namânâ buñ ândiwan. ²⁸ Oi zorik buñâ. Sirâmñâ sirâmñâ Yesugât kâmut, zeñgât nânğâm kwâkâ op ândiwan. ²⁹ Dabân Yesugât kâmurân zeñgâren gokñâ ñâinğâ bâbâ lolot ândei nânğâm tâtâlim ândibam? Dabân Yesugât kâmurân gâbâ ñâi bâliñ oi nânğâm tâtâlim ândibam? ³⁰ Oi nâ wannanğât sa zâibap? Bâbâ lolotnanğât sa dâp upap. ³¹ Kambu Yesu, zâkkât Ibâ Anutu, zâkkât mâteñan den perâkñak san, zo nânğap. Zâk sârn âlip kwâkñanğâm zâinat.

³² Damasiko kamânân a kutâ, kutñâ Arereta, zâkkât a sâtnândâ tâk namin nâbanbam kâwali a kamânğât mâtâbân zâmbari gâsuninam tarâwe. ³³ Ka kamân zoren bukurâpnâ, ziñ irin ginim kamânğât poñ kâtikñâ âkñan nâbane gei zem zaat âiwan.

12

Pauloñâ kut ñâi sen pup ek nanğip.

¹ Sâk mâme den sâindâ mân dâp upap. Oi lañ sâbâ. Kembuñâ umanân tirâpnogip sot den dâtnogip, zorat den singi sâbâ. Zo den sumbuñâ sâbâ. Muyapñâ mân sâbâ. ² Nâ, Kristogât a ñâi, zâkkât itâ nânğan. A zo, zâk Kembuñâ mem zari sumbem tenğâ karâmbut, zoren zâi ândeip. Kendon patâ kiin kimembut zorân ombenjan zâi ândeip. Zo sâk sot mo um dâpñoot zarip, zo mân nânğan. Zo Anutuñâ nânğap. ³⁻⁴ A zo Kembuñâ kamân âlipñâ, Paradişi, zoren pâi ândim anğâ mân nânğânânğân sot anğâ mân sâsânğâ, zo nânğip. Nâ a zo ekman. Zâk hân sâk sot oip mo hân sâk zo

birâm oip, zo mân nângan. Zo Anutuñâ nângap. ⁵ A zo zâkkât op sâtâre den sâbat. Ninañgât sa mân dâp upap. Ka sâbâ sâmbâbâ lolotnañgât op sâbat. ⁶ Sâtâre den sa sâi sâmbâ gulip a mân opam. Zen nâgât nângâne zâizâiñ opapkât mân upat. Kut ñâi ñâi ua ek nângâme, zorik zimbap.

Paulo zâk sâknam nângâm ândeip.

⁷ Kembuñâ kut ñâi sen mârât tirâpnogip, zorat umnâ zâizâiñ opapkât sâknam ñâi kwâknan pâip. Zo Satangât kore a ñâi. Zâk umnâ zâizâiñ opapkât sâknam nim ândimap. ⁸ Sâknam zo birânibapkât sâp karâmbut Kembu dukuwan. ⁹ Ka Kembuñâ den itâ sâmbâ dâtnogip, “Nâ tângobat. Imbanñâ zorâñ dâpkan upap. Nâgât imbanñâ zorâñ lolotkâ zo tângoi kâtigiban.” Zâk yatâ sâmbâ dâtnogip. Zorat bâbâ lolotnâ zorat nânga zari sâtârenjoot upap. Zo yatâ op ândia Kristogât imbanñâ nâgâren zeï kâtigibat. ¹⁰ Kristogât op bâbâ lolot upat mo kâmbam nibap mo sâknamân ândibat mo sâmbâ bâlîñ kwatninetâ ândibat mo mem ñâi ñâi otnine ândibat. Nâ bâbâ lolot ândia Kembuñâ tânnogi kâtigeman, zorat umâlîp nângâman.

Pauloñâ Aposolo nepñangât top muyageip.

¹¹ Zi kwakmak den san, zo zi- iñâ nâ yatâ sâbatkât kâtigine den zo san. Ziñâ sâmbâ âlip kwatnine dâp opap. Ka zen yatâ mân upme. Zen nâ a yen ândiman sâme. Nâ ko itâ sa nângâne. A zen ziñangât itâ nângâme, “Nen Aposolo a zâizâiñ ândien.” Nâ a yatâ zo zengât ombeziñan mân ândiman. ¹² Nâ Korinti a zengâren nep bâbâlanâk tuum gâwan. Tu- uga kut ñâi ñâi sen mârât muyagei zorâñâ Aposolo nepnañgât topñâ

sâmbâ muyageip. ¹³ Korinti a zen nâgât dap nânge? Zen nâgât itâ sâme? “Yesugât kâmut dâp dâbâk mân otñingâmap.” Korinti a zen dap otziñgâwangât nângâne bâlîñ uap? Nâ kut ñâi ñâizîñâ mân bet- ziñan mewan. Kât zengâren mân mewan, zorarâktâ nângâne bâlîñ oip? Yatâ oi ko zorat op tosanâ birâbi.

Paulo zâk Korinti a zengât umñâ kirip.

¹⁴ Nâ sâp zagât zengâren gâwan. Oi dum gâbam otñigap. Gamñâ orâwan, zo yatigâk sâkkât nâlem mot, zo nibigât mân sâbat. Nâ kât sikumziñangât buñâ, ziñangât otnimap. Katep mâik ziñâ ibâ mamziñ galem otziñgâbi, zo mân taap. Ibâ mam ziñâ katep mâik galem otziñgâne dâp upap. ¹⁵ Nâ um dâpziñ âlip upapkât, kât sikumâk buñâ, kore otziñgâm ândim ândiândinâ buñ upapkât nânga âlip uap. Nâgât umnâ zengâren donbep kinzapkât zengât umziñandâ nâgâren mâik ñâi kinbap?

¹⁶ A nâmbutñandâ nâgât itâ sâme, “Kut ñâi ñâi muyap mân mem neip. Ka tigâk kâitnângom kut ñâi ñâi mem neip.” ¹⁷ Zorat zen sânek. Nâ ârâpnâ sângonzângua zengâren ga kut ñâi miwe? ¹⁸ Tito zot bukuñâ ñâi sângonzâkua zengâren gawet. Tito zâk gamñâ zengâren kut ñâi betziñan meip? Mo kâitziñangom um gulip kwatziñgâwe? Zen nekât dap nânge? Zâk sot nâ, net tobat kânok sot mâtâp kânok ândiet.

A nâmbut umziñ melânbigât girem dâzângoip.

¹⁹ Den sâmbâ gamen, zo nângâne sâk mâme den uap? Yatâ buñâ. Nen Kristo sot ândim Anutuñâ mâteñan den sâmen. Bukurâp, den zo ñâi mo ñâigât

buñâ. Zen aleziñgindâ kâtigibigât dâzângomen.

²⁰ Nâ zengâren ga ziñgitsa mân dâp opapkât sot zen nâ nikne mân dâp opapkât girem uan. Zengâren kâsa, um kâlak, kuk, senân kwâtej, sarân sâsâj, den uman pâpan, zâizâiñ, kâmbu, gulipmalip, yatâ zo zeï muyagebamgât umnâ girem uap. ²¹ Nâ zengâren gam a nâmbutñandâ um sumun, lañ mâman, kut ñâi lañ orot zo opñâ umziñ mân melâñme. Oi yatâ op ândine zengâren ga Anutunandâ mem gei kwatnigi a yatâ zo zengât isem umbâlâ opamgât nâñgâm kwâkâ uan.

13

Tosagât op den sâsâj muyagibap.

¹ Zi Korinti zengâren du ga sap karâmbut upap. Den ñâi sa nâñgânek. A kânokñâ a ñâigât tosa sâbap zo ko denân mân pambi. Ka a zagât mo karâmbutñâ a ñâigât tosa sânetâ denân pam kubikñangâbi. ² A mârum bâliñ urâwe sot nâmbutñâ sâp zagât zengâren gâwanân girem dâzângowan, zengât yatik kârebân tap den zi san. Zen bâliñâ mem ândine dum zagâtñâ zengâren gam mân birâziñgâbat. ³ Nâgât umnan den pâi sâman, zâk Kristo. Zâkkât kâwaliñâ muyagei iknat sâmegât ikpi. Kristo zâk zengâren nepñâ âkon buñâ imbanâñoot tuumap. ⁴ Mârum perâkñak lorei poruyân kuwe. Zi ko Anutugât imbanâñoot zaat ândiap. Yesunâ hânân lotñâ sot lumbenâ ândeip, zo yatik ândimen. Ka nen Kristo sot pâlâtâñ oindâ Anutugât imbanandâ mem kâtikñan kwatniñgi zengâren ga nep tuum kubikziñgânat.

Girem den.

⁵ Zen nâñgâm pâlâtâñziñoot ândime mo buñâ, Zorat umziñ

mâsikâm zorat topñâ ikpi. Mo Yesu Kristonâ umziñan ândimap, zo mân nâñge? Yatâ upme oi ko sâkñak Kembugât a ândie sânat. ⁶ Nen ko sâkñak Kembugât a mân ândimen. Zen zo yatâ mân nâñgâniñgâbigât nâñgâmen. ⁷ Anutunâ galem otziñgi zen bâliñ mân upigât Anutugâren ninâu sâm ândimen. Nen niñgitne Kembugât a bonñâ utnat mo buñâ, zorat mân sâmen. Zen Kembugât den lum târârak upi, zorarâk sâmen. ⁸ Nen yatâ zorâñ dabân den bonñâ kâsa miñangânat? Nen lunat, zorik taap. ⁹ Nen imbanâ kârum ândeindâ zen imbanâziñoot upi? Zo yatâ âsagei ko âlip upap. Umziñ lâmbari âlip upigât Kembugâren ninâu sâmen. ¹⁰ Nâ zengâren ga den nep tuubamgât kârebân tapñâ giren den zi kulemgum ziñgan. Zen den zo nâñgâm umziñ kubikpi. Nâ zengâren ga nep tuubat. Kembugât imbanâ nigip, zorâñâ tâmbetzângobatkât buñâ. Nâ tânzângobatkât imbanâ nigip.

Den murukñâ.

¹¹ Bukurâpnâ, den sâm kwâkâmñâ den itâ sâbâ. Kelikmelik tapi. Oi girem den zo nâñgâm umziñ sot ândi mâmanziñ kubikangâm ândibi. Zen um kânok op um lumbe ândibi. Anutu, zâk buku sot um lumbe mariñâ. Zâk zen sot ândibap.

¹² Zen buku op luyangâm ândibi.

¹³ Kembugât siñgi a ambân nâmbutñandâ ziñ Korinti a zengât nâñgâme.

¹⁴ Kambu Yesu Kristogâren gâbâ tânzângozângoñ sot Anutugâren gâbâ buku orot, zo zen sot tâpap. Oi Tirik Kaapumñâ betziñan mei zâk sot ândim zâimambi. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Galata a zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

*Paulonâ ziknanğat topnâ sâmu
muyagezingip.*

¹ Nâ Paulo Aposolo a orâwan. A zinj Aposolo ot mân sâmu niwe. Yesu Kristo sot Anutu Ibânâ, zâk mumunjan gâbâ mängeip, ziknâ nep zo sâmu niwet. ² Nâ sot bukurâpnâ nâ sot ândime, nen aksik Galata hânân ândime, zengât topzin nânğâm ekap zi kulemgum zingen.

³ Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, ziknâ tânzângom um lumenâ muyagem zingâbabot. ⁴ Yesu zâk Ibâninğat sâtkât nen ândiândi bâlinâ zi ândimenân gâbâ mâkâningâbap sot tosaninj buj upapkât ândiândinâ mân anğân kârip. ⁵ Zorat narâknâ narâknâ Anutu sâmu âlip kwâknanjindâ zimbap. Perâknjak.

*Nâi zâk sinji âlip sâmu gulipkum
nâi sâbap, zâk singât sinji upap.*

⁶ Anutu zâk zen Kristo sot pâlâtân utnetâ tânzânğoi ândibigât diizingip. Diizingi zâk sot ândine mân kârep oi zâk kândâtkom sinji âlip nâi zorat kindap kwap ândime. Zorat nânğâm pârâkpan. ⁷ Zorat itâ sa nânğânek. Sinji âlip top nâi bonņoot zo mân ziap. Buñâ. Ka a nâmbutnandâ Yesu Kristogât den sinji âlip zo tâmbetkunam op um gulip kwatzingâme. ⁸ Sinji âlip dâzânğowen, zo zinzinj kâtik. Zorat nen mo sumbem a nâinâ sinji âlip dâzânğowen, zo birâm nâi dâzânğonatkat sâmu sâi ko tâmbetagonatkât sinji upem. ⁹ Den mârum sen, zo dum sâbâ. A nâinâ sinji âlip kwâkâm zingâwen, zo birâm nâi dâzânğobap, zâk

tâmbetagobap. Oi nâ zorat nânğadâp upap.

¹⁰ Oi dap dap? Den san zi a zinjâ nâgât nânğâne âlip upapkât san? Mo Anutu zâk nâgât nânğâ âlip upapkât san. Nâ a zen nâgât nânğâne âlip upapkât nep tuuman sâi ko Kembu Kristogât kore a mân opam.

Paulo ziknâ topnanğat den.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ den nâi dâzânğua nânğânek. Den sinji âlip dâzânğowan, zo ayân gâbâ buñâ. ¹² A zo zinjâ mân dâtnowe. Zo zinjâ mân kwâkâm niwe. Yesu Kristo ziknâk sâmu muyagenigip.

¹³ Nâ mâruman Yuda a zengât den kâtik Mosenâ sapsom zingip, zo lum ândiwan. Zo nânğe. Yatâ ândim Yesugât kâmut imbanâ zânğom tâmbetzânğom ândiwan. ¹⁴ Oi sâkurâpninğat den gei kombapkât sâmu kâtigem tâlarâpnâ nâmbutnâ walâzingâm kâtigem ândiwan. ¹⁵ Ka Anutu zâk mârum mamnâ kâmbonjan gâbâ zâkkât sinji upatkât nânği zeip. Yatâ nânği zeipkât tânnobam diinigip. ¹⁶ Nanjanğat den sinji hân nâin goknâ zengâren âim dâzânğobatkât nanjanğat topnâ sâmu muyagenigip. Yatâ otnigi a zen sot den den mân orâwan. ¹⁷ Oi Aposolo a kâdom muyagem Yerusalem kamânân ândiwe, zen sot sinji âlipnanğat den mân âraguwen. Zengâren mân âiwan. Arabia hânân âi ândim Damasiko kamânân âburem gâwan.

*Paulonâ Yerusalem kamânân
zâi ândeip.*

¹⁸ Ândia kendon patâ karâmbut âki Petero ikpat sâmu Yerusalem kamânân zâim sirâm kiin bâtnâmbut zâk sot ândiwan. ¹⁹ Zâk sot Kembangât munjâ Yakobo zikirâwan. Aposolo a nâmbutnâ mân zingirâwan. ²⁰ (Den kulemguan, zi sarâ buñâ. Anutu mâtenjan perâknjak sâmu

kulemguan.) ²¹ Yatâ opnjâ Siria sot Kilikia hânân âi ândiwan. ²² Oi Kristogât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen si sânġânâ mân nigâwe. ²³ Zen nâgât sinġiyâk itâ nânġâwe, “Anġâ nânġom molinġip, zâk sinġi âlip tâmbetkumâipnjâ sinġi âlip a dâzânġom ândimap.” ²⁴ Yatâ nânġâmnjâ nâgât op Anutu sârn âlip kwâkġanġâwe.

2

Pauloġâ Yerusalem kamânân zâim Aposolo a nâmbutnjâ zinġirip.

¹ Oi kendon patâ kiin kimembut âki Yerusalem kamânân dum zâibam Banaba sot Tito diizika ârândânġ zâiwen. ² Oi zo yen buġâ. Kembuġâ den sapsurn nigi lum zâiwan. Yesugât kâmurân a zengât a sâtnġâ sârne, zengâren âim sinġi âlip hân nânin goknjâ dâzânġoman, zorat sapsurn zinġâwan. Nâ sinġi âlip sârn ândiwan, zorat a sâtnġâ neburâpnâ zen sapsurn zinġa nânġânetâ âkâbapkat ziiġik tatne den zo dâzânġowan. ³ Tito zâk nâ sot ândeip. Zâk Yuda a buġâ, Grik a oi a sâtnġâ zinġâ kwabâ kwâkġanġâbigât mân sâwe. ⁴ Ka a sarâġandâ kâmurân bagimnjâ Yesu Kristo sot pâlatânġ op dumun buġ ândeindâ tigân ninġitnjâ Mosegât gurumin den, zorânġ saanġi ândinatkat Tito kwabâ kwâkġanġâbigât sâwe. ⁵ A zo, zinġ mem ge kwatninġânam sârne mân loriwen. Buġ kâtiknjâ. Sinġi âlip mân tâmbetkune Galata a, zengâren hâlâluyâk op zimbapkat mân nânġânġâwen.

Aposolo a nâmbutnjâ zinġ Paulo nepġanġat nânġâne dâp oip.

⁶ (Oi a, zengât a sâtnġâ sârne, zen mârurn dap mo dap op ândiwe, nâ zorat nânġa tobat nânin mân uap. Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.) A sâtnġâ zo, zinġâ den unġknġâ mân târokwatniwe. ⁷ Buġâ. Itâ

nânġâwe. Anutuġâ Petero Yuda a zengâren sinġi âlip dâzânġobapkat nep dinġ sârn pindip, yatigâk nâ hân nânin goknjâ zengâren den sinġi âlip dâzânġobatkât nep dinġ sârn nigip. ⁸ (Oi Petero mam okġanġi nepnjâ tuugi bon oip, zâk ziknjâ yatik mam otnigi nep tuuga bon oip.) ⁹ Oi Kembuġâ nep tânnogip, zo eknjâ Yakobo sot Petero sot Yohane, zen Yesugât kâmut zengât patâ ândiwenġâ nâ sot Banaba buku otnikâm bitnik kuwe. Oi net hân nânin goknjâ zengâren den sinġi âlip nep tuugitâ zinġâ Yuda a zengâren tuunat sâwe. ¹⁰ Oi kanpitâ a ambân kut nânin nânin zinġânam zorârâk dâtnowe. Oi nâ zorat den mârurnġan sârn kâtiġiwan.

¹¹ Oi Peteronġâ Antiokia kamânân gam bâlinġ oi eknjâ a ambân mâtezinġan kin den yâmbâtnġâ dukuwan. Wangât, zâk bâlinġâ oip, zorat op ko. ¹² Zâk hân nânin goknjâ zen sot nalem ârândânġ niwe. Yatâ nem ândeip Yuda a, Jakobogât arâpnġâ zen gawe. A zo, zinġ Mosegât den lum ândim hân nânin gok, zen sot nalem mân nemarâwe. A zo, zen gane Peteronġâ zinġitnjâ kenġat opnjâ a hân nânin gok birâzinġâmnjâ Yuda a zen sot nalem neip. ¹³ Nânin âi tapâ tapâ oi Yuda a nâmbutnjâ, zinġâ târokwaġanġâne Banaba zâk yatik zengâren târokwâip. ¹⁴ Oi sinġi âlipkat mâtâp walâm utne a ambân zengât mâtezinġan Petero itâ dukuwan, “Gâ Yuda a op hân nânin goknjâ zengât tobat opmatnjâ dap op hân nânin goknjâ zinġâ Yuda a nenġat tobat upigât sârnat?”

¹⁵ Yuda a nen hân nânin goknjâ zen yatâ mân muyagiwen. Nen Yuda a. ¹⁶ Ka nen itâ nânġâmen. Anġâ Mosegât gurumin denâk lune Anutuġâ zinġiri tosazinġ buġ mân uap. Ka anġâ Yesu Kristo nânġâm pâlatânġ kwâkġanġâne, zen Anutuġâ zinġiri tosazinġ buġ

upap. Zorat op ko nen Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâmen. Nen itâ nângen. Gurumin denâk lum tosanij buñ orot, zo mân taap. A zinjâ gurumin den lum ândine Anutugât mâtejan tosazinjoot kinbi. ¹⁷ Oi nen Kristo sot pâlâtân opñâ tosanij buñ upapkât sâmenñâ bâliñâ upmen, zorat dap sânat? Itâ sânat? “Kristonjâ betnijan mei bâliñ upmen.” Yatâ mân sânat. Buñ kâtikñâ. Yatâ mân ziap.

¹⁸ Nen gurumin sânginjâ luluñangât mâtâp birâmñâ zoren puriksâm ândinat. Zorânjâ topniñâ itâ sapsubap. Nen den kuku ândiwen. ¹⁹ Gurumin den sânginjâ lubatkât nângâm lum osim ândia nogi mowan. Anutu sot pâlâtân op ândibatkat gurumin denñâ nogi mowan. ²⁰ Nâ Kristo sot poru nagân none mowan. Oi ândiândinâ zi ândian, zo ninâ buñâ. Kristonjâ umnan ândiap. Oi sâk sot ândiândiñ ândiman, zo Anutugât nannâ nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiman. Zâkñâ umñandâ gâsânogi ândiândiñâ nâgât op buñ oip. ²¹ Anutugât tânzângoazângonjângât den sinji âlip zo mân tâmbetkuman. A nen gurumin den lugindâ Anutunjâ niñgiri tosanij buñ opabân Kristo zâk yen moip opap.

3

Gurumin dengât mâtâp lâñawe.

¹ O Galata a, zen nângânângâziñ buñâ. Dap dap op um gulip kwatziñge? Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât sinji muyap sâm muyezeziñgâwen. ² Nâ den nâi mäsikâziñga dâtonek. Tirik Kaapum miwe, zo dap op miwe? Mosegât den kâtik lumñâ miwe? ³ Nângânângâziñ buñ? Kaapum sot pâlâtân urâwenjâ zo birâm mâtâp sânginjan bagie? ⁴ Zen Kembugâren nângâm pâlâtân

kwâkñangânetâ Kembugât imbanjâ muyagei igawe. Kut nâi nâi zo ek nângâne yennâ uap? Kaapumñâ zengâren nep tuugi bon mân âsagiap? ⁵ Zen sânek. Anutu zâk Kaapum zingâmñâ sâi sen mârât zengâren âsagemap, zo gurumin den luluzinjângât mo nângâm pâlâtânziñangât otziñgap?

Abaramgât mâtâp lâñnat.

⁶ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Abaram zâk yatik Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm Kembugât den nângi bon oi Anutunjâ tosanjâ buñâ sâip.” ⁷ Zorat itâ nângâne. A Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimen, nen Abaramgât kiurâp bonñâ ândien. ⁸ A hân nâin gokñâ zen Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâne tosazij buñ upapkât sâip. Zorat mâruman nângâmñâ sinji âlip den Abaram itâ sâm dukui, “Gâgât mäsop zorân a hânñâ hânñâ zengâren âibap.”

⁹ Abarâmñâ Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangip. Oi a Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimen, nen Abaramgât mäsobân bagimen.

Nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiengât ândiândi minat.

¹⁰ A zen Mosegât den kâtikñâ lum tosanij buñ ândim sumbemân zâinatkat sâme, zen tâmbetagoanongât sinji upi. Wangât, Kembugât ekabân gurumin sinjiñangât kulemguwe, ziap, zorat, “Nâinjâ gurumin den ekabân den zem âriap, nâmbutñâ zo lum ândim den nâi birâbap, zâk um dâpñâ tâmbetagobap.”

¹¹ Gurumin den lum ândim Anutugât mâtejan tosanij buñ orot, zo mân ziap. Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Nâi zâk nângâm pâlatân kwâkņangâm ândimap, zâk Anutugât mâtenņan tosanâ buņ opņâ ândiândi kâtik muyagem ândibap.”

¹² Gurumin denân ko nângâm pâlatânġât mân sâwe. Den nâi itâ sâwe,

“Nâi zâk gurumin den lum kwâtâtibapņâ ândiândi muyagibap.”

Yesu zâk neņġât opņâ sâknamân kirip.

¹³ Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A nagân zângom kwânâņġâziņġâbi, zen bâliņangât siņġi.”

Oi Kristo zâk yatik neņġât opņâ bâliņandâ kwâkņan zarip. Bâliņan ġâbâ mâkâniņġâbapkat suupniņâ meip. ¹⁴ Oi zorat hân nâin nâin gokņâ, zen Yesu Kristo sot pâlatân op Abaramġât mâsobân bagibi. Oi nen Kaapum neņġât siņġi sâip, zo nângâm pâlatân sot op minatkat yatâ âsageip.

Siņġi âlipkat bet sâwât, zorat den.

¹⁵ Bukurâpnâ, a niņan dâpkwap sâbâ. A nâiņâ mumbamņâ bet boi zo kâsâpkum ziņġâbap. Zorat kwâkņan a nâiņâ komņâ den nâi mân sâbap. ¹⁶ Anutuņâ Abaram den kânņan dukuip, zo Abaram sot kiunņâ zekât siņġi sâip. Kiurâp doņbep zeņġât mân sâip. Kânokkât sâip, zâk Kristo. ¹⁷ Nâ itâġât op san. Anutu, zâk mârumņan Abaram sot târotâroġât den sâip. Oi bet kendon patâ 430 yatâ âki gurumin den Moseġâren ġâip. Gurumin den bet ġâip, zorâņ den kâdom sâsâņ, zo mân kom gulipkoip. Târotâro den kâdom muyageip, zo kâtigem ziap. ¹⁸ Anutuņâ Mose gurumin den dukuip, zo tosanin buņ oi sumbemân zâizâiņangât mâtâp muyagei sâi târotâro den zo buņ

opap. Ka Anutuņâ siņġi âlipkat bet sâwât den, zo umâlepņangât op Abaram kânņan sâm pindip.

¹⁹ Gurumin den Moseņâ sâm muyageip, zo wangât sâsâņâ? Zo bâliņâziņâ zo mem kabâņan pâmbapkat Kembuņâ sâkurâpniņ sâm ziņġip. Zo zinzin kâtik zimbapkat buņâ. Abaramġât kiunņâ Anutuņâ mârum zâkkât den kânņan sâip, zâk muyagei siriksâbapkat sâsâņâ. Gurumin den zo sumbem aņâ Anutugâren ġâbâ mem Mose bikņan parâwe. ²⁰ Mindumindu a Mose zâk kânokkât buņâ, toren toren zeņġât. Zâkņâ minduziņġâm kirip. Ka Anutuņâ den Abaram kâdom dukuip, zo zikņak dukuip.

Gurumin denņâ a umziņ mân melânġap.

²¹ Dap dap sânat? Gurumin denņâ Anutuņâ den Abaram kâdom dukuip, zo wâlap? Yatâ buņâ. Gurumin denņâ a umziņ mân melânġap. Zo yatâ orotņâ sâi ko gurumin dengât op a tosaziņ buņ orot, zo muyagebap. ²² Bâliņandâ a aksik patâ saaniņġi ândimen. Topniņâ zo yatâ Kembugât ekabân ziap. Oi zorat Yesu Kristo nângâm pâlatân kwapņâ Anutuņâ Abaram den dukuip, zorat bonņâ âlip minat.

Mârum dumunân ândiwen.

²³ Yuda a nen mârum nângâm pâlatânġin buņ ândeindâ gurumin denņâ saaniņġi dumunân ândeindâ nângâm pâlatânġât den âlipņâ, zo âsageip. ²⁴ Oi zorat gurumin denņâ galem otniņġâm Kristogâren nâambarip. Zo Kristogâren nângâm pâlatân kwâkņangâm tosanin buņ upapkat yatâ oip. ²⁵ Neņġât nângâm pâlatânġinangât mâtâp muyagei zoren lânġindâ gurumin dengât dumun zo ânâņġârip.

²⁶ Oi zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkņangâwegât Anutugât nan bârarâp op ândie. ²⁷ Zen too sanņonziņgâne Kristogâren târokwarawe, zen aksik Kristo sot pâlâtân op ândie. ²⁸ Oi zorat Yuda a sot hân nâin gok, a zâizâin sot giginâ, a sot ambân, a kâsâpkum nen niņjik niņjik zo mân sâbi. Zen aksik Kristo sot pâlâtân opņâ kâmut kânok urâwe. ²⁹ Zen Kristogât sinji urâwenâ Abaramgât kiurâp bonņâ op ândie. Oi zorat Anutuņâ mârur Abaram sinji den bonņâ dukuip, zorat bonņâ mem ândibi.

4

Anutugât nan bârarâp urâwen.

¹ Itâ sa nângâne. Katep mâik nâi ibânâ moi bet boi zo zâkkât sinji oi dâņ mân galem upap. Zo kanpitâ yatâ ândibap. ² Oi zâkkât torerâpņandâ zâkkât bet sâwât zo galemgum ândine lâmbatņâ ibânandâ narâk sâip, zo oi galem upap. ³ Kristogât sinji a ândien, nenņâren zo yatik ziap. Mârur umņan katep yatâ oi hângât kut nâi nâi zorat kore op ândiwen. ⁴ Oi bet narâkņâ sâsânâ zo mâte oi Anutuņâ nanņâ sângongi ambân sigan nâigâren gem gâi kâmbonņâ opņâ meip. Zâkņâ âsagemņâ Mosegât gurumin den lum kore op ândeip. ⁵ Zo ko nen gurumin dengât dumunân gâbâ olaņņigâbapkât yatâ oip. Nen Anutugât nan bârarâp utnatkât yatâ oip.

⁶ Oi nen Anutugât nan bârarâpņâ uengât Anutu nanņangât Kaapumņâ umņan sângongi gei Anutu itâ sâm konsâmap, “Aboņ, Ibânâ âlipņâ.” ⁷ Zorat nen kore a buņâ, narâpņâ ândimen. Oi nanņâ ândimņâ Anutu umâlepņangât bet sâwât mariņâ op ândinat.

Kut nâi nâi bon buņ kândâtkuwe, zo mân mâte utnat,

⁸ Zen mârur Anutu mân nângânğâm ândim lopio sot kut nâi nâi yenņâ, zengât kore op ândiwe. ⁹ Narâk ziren ko Anutuņâ zingit buku otziņgi zengoot zâk ekņâ topņâ nânge. Yatâ opņâ wangât sâkurâpziņangât pat sinji mem ândiwe, zo dum mâte otziņğanam kore otziņğanam ue. ¹⁰ Zen kendon top top zorat nângâne bonņâ oi tapme. ¹¹ Zorat nepnandâ zengâren tuuga bon buņ opapkât nângâm kwâkâ opman.

Galata a ziņ Paulo birâņangânam urâwe.

¹² Bukurâpnâ, nâ dâzângua nângâne. Nâ zengât tobat yatâ orâwan. Zorat ko zengoot nâgât tobat yatâ upi. Zen sot ândia bâliņâ mân otniwe. ¹³ Zen nângâme. Nâ mârur kamân nâin âibam ua mâsek otnigi birâm zen sot tap den sinji âlipņâ dâzângom ândiwan. ¹⁴ Nâ mâsek patâ op ândia zen âkonņâ buņ on galem otniwe. Oi mân nikne bâliņ oip. Buņâ. Zen niknetâ Anutugât sumbem a yatâ orâwan. Opoņ, niknetâ Yesu Kristo yatâ ua galem otniwe. ¹⁵ Oi narâk zoren sâtâre urâwe, zo dap op buņ uap? Zen mârur sinziņ keetņâ sâmbum nâ ninam urâwe. Zo yatâ tânonam urâwe. Zo perâkņak nângâmņâ san. ¹⁶ Narâk ziren ko dap dap yatâ den bonņâ dâzângua niknetâ kâsaziņ yatâ uan?

¹⁷ A nâmbutņandâ den kelâkņoot sâme. Ziņâ zen kândâtnom zengât a upigât yatâ sâme. Zen den kelâk sâsânâ zo âlipņangât buņâ. ¹⁸ Kut nâi âlipņangât den kelâk sâsânâ, zorâņ âlipņâ. Zo zengâren ga ândiyâk buņâ, zâmbamņâ aria utne âlip upap. ¹⁹ Murarâpnâ, nâ zengât op sâknam op tâpman. Oi zorik nângâm Kristogât tobat

zenğâren muyagibapkât sâknam zo nângâm zâibat. ²⁰ Nâ zengât nângâmñâ zenğâren gamñâ den dâzângobatkât otnigap. Nâ zengât op nângâm kwâkâ uan.

Sera sot Haga nanzatzikñâ topzikñâ, zikñik zikñik.

²¹ Den ñâi mâsikâzinga dâtonek. Gurumin dengât kore utnat sâme, zen zorat ekap sâlâpkum nângâme mo buñâ. ²² Zoren itâ kulemguwe. Abaramgât nanzatñâ âsagiwet. Nâigât kutñâ Ismael. Zâk kore ambân zâkkâren gâbâ âsageip. Nâi ko kutñâ Isaka. Zâk zikñâ âmbinñandâ meip. ²³ Oi kore ambânñâ meip, zo ko yenñâ muyageip. Ambinñandâ meip, zo Anutuñâ den kânñan sâip, zo kâtigei âsageip. ²⁴ Oi den zorat torenñâ itâ ziap. Ambân zagât zo sinji âlip târotâro zagât, zorat dâp urâwet. Anutuñâ Sinai bâkñan târotâro ñâigât den Mose dukuip. Târotâro zorat arâpñâ zen kore a ambân urâwe, zorat dâp Hagarñâ oip. ²⁵ Haga zâk Sinai bakñâ Arabia hânân taap, zorat dâpkwap san. Oi Yerusalem mâirâp sot Sinai bakñâ, zen dâpziñ kânok ue. Zen kore a ambânâk ue. Zen Mosegât gurumin den zo kore kwap ândime. ²⁶ Oi Yerusalem kamân uñakñâ u sumbemân taap, zâk Sera yatâ kore buñ. Oi kamân zorâñâ mamniñ uap. Yesugât kâmut ândimen, nen Yerusalem uñakñâ sumbemân taap, zorat kâmut. ²⁷ Kembugât ekabân Yerusalem kamân sâñginñâ sot uñakñâ marirâp, zengât den ñâi itâ ziap, “Ambân kâpin, katep mân mimiñâ, gâ umâlep nângâ. Katep âsaâsaginñagât sâknam mân nângâmat, gâ sâtâre ot. Ambân apñâ buñâ, zâk katep doñbep minziñgap. Ambân apñoot, zâk murarâ bituk minziñgap.”

²⁸ Bukurâpnâ, Anutuñâ den kânñan sâip, zorat bonñâ nen nan bârarâp urâwen. Oi zorat dâp Isaka âsageip. ²⁹ Mârum katep yenñan âsageip, Ismael, zâkñâ ñâi Kaapungât sâtkât âsageip, Isaka, zâk kâsa miñangip. Narâk ziren zo yatik ziap. Mosegât gurumin den kore ândime, ziñ Kristogât kâmut nen kâsa otniñgâme. ³⁰ Oi Kembugât ekabân den dap yatâ ziap? Den ñâi itâ ziap, “Kore ambân sot nanñâ molizikâna âibabot. Kore ambângât nanñandâ bet boi zi mân galem upap. Zikñâ ambinñangât nanñandâ bet boi zo galem upap.” ³¹ Bukurâpnâ, Kristogât a nen kore ambângât kiun buñ. Nen ambinñangât kiurâp uen. Zorat op ko Anutugât nan bârarâp op ândien.

5

Olañningipkât dumunân mân zâinat.

¹ Nen dumun buñ ândinatkkât Kristonñâ olañningip. Zorat a nâmbutñandâ saaniñgânâ sâne mân nângânâ.

² Nâ Paulo itâ dâzângua nângânek. A nâmbutñandâ itâ sâme, “Anutugât mâteñan tosaziñ buñ upigât Mosegât den lum ândibi.” Yatâ sâne nângâzingâne kwabâ kwatziñgâne ko Kristogât nep zo zenğâren bon buñ upap. Wangât, zen sinji âlipkât mâtâp birâwe upap, zorat. ³ Dum dâzângua nângânek. Nâi zâk kwabâ kwâkñangâbi, zâk gurumin den pisuk lum kwâtâtem ândibapkât sâsâñ. Ka zâk dap yatâ lum kwâtâtibap? ⁴ Den kâtik lum ândim tosanñ buñ utnat sâme, zen Kristo sot târotâro urâwe, zo mânangâtse. Oi Anutugâren gâbâ tânzângozângonandâ, zo zenğâren bon buñ uap. ⁵ Nen ko Kaapumñâ diiniñgi Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm um bâbâlan

op Anutu mâtenan tosanin buj kinatkât mambât ândimen. ⁶ Nen Yesu Kristo sot pâlâtân opnâ itâ nângâmen, “Kwabâ zângoazângon sot daanoot ândiândin, zo bon bujâ uap. Kembangâren nângâm pâlâtân kwâknanngâm ândiândin sot buku orotnâ, zorân bonjâ uabot.”

Sâm gulip a, zengât den.

⁷ Zen sinji âlipkât mâtâp topkwap âlip lânâwe. Zoren âinetâ ko nâinjâ pâke pâi den bonjanngât mâtâp walâwe? Wanjâ um gulip kwatziŋgi mâtâp zo bire? ⁸ Anutuŋâ diiziŋgipnâ zen yatâ upigât mân sâip. ⁹ Bâu usinândâ âbângum sirogân giari aksik kâlak op nanngâbap. ¹⁰ Nâ itâ nângan. Kembunâ diiziŋgi nângânângâziŋjâ nâgât yatâ upap. Oi anjâ um gulip kwatziŋgâmap, zâk Kembangâren gâbâ hâunâ mimbap.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ zen kwabâ kwatziŋgâbigât dâzângoman sâi dap op kâsa otnibe. Nâ yatâ dâzângoman sâi ko poru nakkât sinji zo nângâne mân bâlin opap. ¹² A um gulip kwatziŋgânam kwabâ kwatziŋgâbigât sâme, zengât itâ nângâman. Zen ziin sâkziŋ kârianngânetâ sâi dâp opap.

Dumunniŋ buj ândim laŋ gulip mân utnat.

¹³ Bukurâpnâ, zen dumun buj ândibigât Anutuŋâ diiziŋgip. Oi nen dumun buj ândien sâm um sâkkât âknjâle bâlinjâ zo mân lum ândibi. Umziŋandâ gâsâyagom kore oranjâm ândibi. ¹⁴ Den kâtiknanngât kombânâ, zo itâ, “Gâ gikanngât otgimap, zo yatik a torenjâ zengât otgigi betziŋan mem ândiban.” ¹⁵ Zen ko sâtziŋandâ ziyangâm agom buj upegât girem dâzânguan.

Laŋ gulip ândiândin, zorat bonjâ sot Kaapum wâratkum ândiândin, zorat bonjâ.

¹⁶ Sa nângânek. Zen Kaapum wâratkum zâkkât imbanjan kâtigem ândibi. Oi um sâkkât âknjâle, zo mân upi. ¹⁷ Um sâkkât âknjâlenjâ Kaapum komap. Oi zet zo kâsa kâsa oitâ zen kut nâi utnam upme, zo mân bâbâlan opmap. ¹⁸ Zen Kaapum wâratkune diiziŋgi Mosegât den kâtiknanngâ mân saaziŋgâbap.

¹⁹ Um sâkkât âknjâle nep tik mân ziap. Zo itâ muyagemap. Laŋ ândiândin, bukuŋanngât ambân laŋ mimiŋ, anunziŋ buj laŋ orot. ²⁰ Lopio hurat kwâkwat, kware sunjâ, kâsa kâsa, sârek den, um kâlak den, kuk sunguruk, a ziknanngât nângi zâizâin, um kâsâp op kâsâpagoagon. ²¹ A nâigât kut nâi nâi âknjâle op laŋ mimiŋ, too kâtik nem um gulip orotnâ, sii nalem nemnjik ândiândin sot kut nâi nâi nâmbutnâ. Zorat mârûm dâzângowan, oi zi dum dâzânguan. Anjâ bâlinjâ zo upinjâ Anutugât um topnan mân ândibi.

²² Ka Kaapumjâ umziŋan ândei wâratkum ândime, zo zengâren bonjâ itâ muyagemap. Umjâ gâsâzângomap, sâtâre, um lumbe, um sânduk, buku op ândiândin, den luluŋ, ²³ Um diigi gei ândiândin, umjâ kendon ândiândin. Kaapum den wâratkum ândine bonjâ zo zengâren muyagem zimnap. Gurumin denân kut nâi nâi âlipnâ zo mân utnatkât den nâi mân ziap. ²⁴ Oi a ambân Yesu Kristogât sinji ândime, zen ândiândi sânginjâ sot um sâkkât âknjâle bâlinjâ zo buj upapkât poru nagân kune kinzap.

²⁵ Kaapumjâ ândiândi niŋgi ândimengât Kaapungât holi wâratkum zâkkât imbanjan kâtigem ândinat. ²⁶ Sâknjâ zâizâin mân utnat. A torenjâ mân mem gei kwatziŋgânat. A nâigât kut nâi nâi laŋ âknjâle mân utnat.

6

¹ Bukurâpnâ, a nâinâ tosa muyagei zen Kaapum wâratkum ândime, zen um sânduk okɲaɲgâm sâm kubikɲaɲgâbi. Oi gikâ mâsimâsikâyân loribatkat gasâgâ kârâm ândiban. ² Kut nâi nâi yâmbâtɲâ zo berân miangâbi. Zo yatâ op Kristogât den kâtik zo lum ândibi. ³ Nâi zâk kut nâi bonɲâ zo mân opɲâ zikɲaɲgât nângi zâizâin opmap, a yatâ zo umɲâ kâitkuap sâsân. ⁴ Zorat zâk zikɲaɲgât ândi mâmannâ ek nângâm kubikpap. Yatâ opɲâ a torenɲâ mân mem ge kwatziɲgâbap. ⁵ Nepkât yâmbât kâsâpkukuj zo a mariɲâ dâp lum kinbi.

⁶ Den singi âlip kwâkâm zingâme, a zo ziɲ betziɲan mem kut nâi nâi kâsâpkum zingâbi.

Nâran orot mâmeninɲagât bonɲâ minat.

⁷ Gâ um gulip mân upan. Dap yatâ op Anutu kâitkuban? Anâ Anutu kâit kunatkât dâp bunâ. Anâ kut nâi nâi kârâm kâmitnat, zorat bonɲâ yatik minat. ⁸ Nâi zâk um sâkkât âkɲâle bâliɲâ, zorat nepɲâ tuubap, zâk yatik um sâkkât âkɲâle bâliɲâ, zorat bonɲâ tâmbetagoagon muyagibap. Ka nâi zâk Kaapungât nep tuubap, zâk yatik Kaapungât bonɲâ ândiândi kâtikɲâ muyagibap. ⁹ Kut nâi nâi âlipɲâ tuum ma ko âkon mân utnat. Nen mân lorem nep yatâ tuunarân bet sumbemân nep zorat bonɲâ muyaginat. ¹⁰ Zorat itâ sa nângânek. Mâtâp muyagei a eluj patâ kut nâi nâi âlipɲâ otziɲgânat. Den singi âlip zo lum Yesugât kâmut zo kut nâi nâi mem zâi pam otziɲgânat.

Girem sot mâsop den.

¹¹ Zen kulem zi iknek. Den nâmbutɲâ zo yen sa bukunâ nâi kulemgwap. Ka âkââkâɲ zi Paulo ninak bitnandâ simbup

mem kelikmelik den zi kulemgum ziɲan. ¹² A nâmbutɲandâ zen kwabâyagobigât sâme. A zo, zen sâkɲandik den singi âlip ziap. Zen Kristo poru nagân sâknam nângâm moip, zorat den singi sâne a ziɲ sâknam zingâbegât yatâ upme. ¹³ A zo, zen zâizâin op zengât a patâ utnatkât mâtâp urâwe. A kwabâ agowe, zen den kâtik mân lum kwâtâttime.

¹⁴ Nâ ko kut nâi nâi yenɲaɲgât bunâ, Kembuniɲâ Yesu Kristo, zâk neɲgât op poru nagân sâknam nângâm moip, zorarâk nângâm sâtâre op ândiman. Yesu zâk neɲgât op poru nagân moip, zorat opɲâ hângât kut nâi nâi eksa yenɲâ opmap. Oi hân a um kâtik ândime, zen kândâtnom mân nângânangâ upme.

¹⁵ Kwabâ agom ândiândiɲ mo yen ândiândiɲ, zorâɲ bon bunâ. Yesu sot pâlâtâɲ op ândiândi unakɲâ, zorâɲ bonɲâ. ¹⁶ A den zi lum ândime, zen Anutugâren gâbâ um lumbenâ sot tânzângozâɲgoɲâ zimbap. Anutugât kâmut zengâren zimbap.

¹⁷ Bet anâ sâknam mân nibigât otnigap. Wangât, nâ Yesu Kristogât op sâknam nep tuum gâwan. Oi a ziɲ nonetâ gut dârâbut sâknan donɲep ziap, zorat.

¹⁸ Bukurâpnâ, Kembuniɲâ Yesu Kristogâren gâbâ um lumbenâ umziɲan zem zimbap. Zo perâkɲak.

Zo yatik.

Epeso zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwanjâ Epeso kamânân Yesu Kristogât kâmut nângâm pâlâtâj kwâkñangâm kâtigem ândime, zengât ekap zi kulemgum zingan.

² Ibâniñ Anutu sot Kembuniñ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângoazângoñ sot um lumbe zengâren zimbap.

Anutuñâ mâruman sumbe-mgât sinji kwatningip.

³ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâ Anutu, zâknâ sumbemân gâbâ sinji âlipkât mâsop topñâ topñâ Kristogât opñâ ningip. Zorat nen sâmbâ âlip kwâkñangânat. ⁴ Zâk mâruman hân mân muyageibân nen zâkkât mâtenan um hâlâlû sot tosanin buñ kinatkât Kristogât sinji kwatningip. ⁵ Zâknâ umñâ gâsânângomñâ kânñan nângi zeipkât Yesu Kristogât opñâ nan bârarâp utnatkât sâmbâ kâtigem ningip. ⁶ Zikñâ nanñangât opñâ tânzângoazângoñâ sângân buñ ningipkât sâmbâ sâtâre okñangânat.

Yesugât gilâmñandâ sângânnin meip.

⁷ Nannâ Yesu, zâkkât gilâmñandâ sângânnin meipkât tosanin gulipkukun muyageip. Anutugâren gâbâ tânzângoazângoñ, zorat nângindâ imbanâ opmap. ⁸ Zâknâ imbanâ patâ tânnângoip. Tânnângom nângânângâ bonñâ sot top nângânângânâ ningip. ⁹ Oi zikñik den kânñan nângi âlip oi itâ mem kwânângip. Zo itâ sâmbâ muyageip. Den zo mâruman ekapñoot zeip. Den

zo itâ, ¹⁰ “Narâknâ nângâwan, zo gâtâm mâte oi Kristonâ a sot kut nâi nâi hânân sot sumbemân zo mâpotzingâmñâ kâukziñ sot patâziñâ upap.”

¹¹ Anutuñâ kut nâi nâi aksik umñangârâk sâmbâ kâtigem muyagezingâm, zâk mâruman ningit nângâm Kristogât opñâ nen zâkkât a ambân gakârâpnâ utnatkât sâip. Oi nen sinji âlipkât bonñâ minatkât sâip. ¹² Zorat op kâdom Kristogâren nângâm pâlâtâj kwâkñangâm ândimen, nen Anutu sâmbâ sâtâre okñangâm ândinat.

¹³ Zen yatigâk zâk sot pâlâtâj urâwe. Zen den bonñâ nângâne zorâñâ kubikzingi Yesugâren nângâm pâlâtâj kwâkñangâne Anutuñâ undipñâ Tirik Kaapum zingip. Anutuñâ Tirik Kaapum ningâbapkât mâruman sâmbâ kâtigeip. ¹⁴ Sumbemân zarindâ kut nâi nâi ningâbap, zorat undipniñâ Kaapum ningip. Anutu kut-singinjângât sâtâre patâ muyageibapkât zâkkât arâpnâ nengâren Kaapumñâ kubikkubik nep zo tuum nanjâbap.

Sinji âlip zengâren zimbapkât Paulonâ ninâu sâip.

¹⁵ Zen Kembu Yesu nângâm pâlâtâj kwâkñangâm Kembugât sinji a buku otzingâme, zorat den sinji nângâwan. ¹⁶ Zorat nâ zengât op narâk dâp nângâmñâ Kembugâren sâiwap sâmbâ sâmbâ âlip kwâkñangâman. ¹⁷ Kembunâ gâsuzingipkât yatâ opman. Oi narâk dâp zengât op ninâu itâ sâmbâ dukuman.

Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Anutu, Ibâ, âsakñâ neule marinâ, zâknâ Kaapum zingi zorâñâ nângânângâ zingâm Kembugât topñâ sâmbâ muyagei nângâm birañbi. ¹⁸ Oi umziñ ânângâri Kembunâ gâsuzingâm sumbe-mgât sinji kwatzingip, zorat nângâm,

nângâm kwâtâtibi. Oi Kembangât arâpñâ zen sumbemân kut nâi nâi âsakñâ neulenoot zingâbap, zorat nângâne bon upap. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtânñiñoot, nenngâren imbanñâ patâ zorânñâ nep tuumap, zorat topñâ nângâbi. ²⁰ Imbanñâ zorat bonñâ igâwe. Zorânñâ Kristo mumuñan gâbâ mângim diim sumbemân zâim Anutugât âsanñâ bongen pâip. ²¹ Oi a kutâ sot sumbem a, a top top imbanñâziñoot zenngât a kâukziñâ pâipkât hânân sot sumbemân kotsiñgi ziap, zorânñâ koi giap. Narâk zirenâk buñâ. Zo yatâ zem zâimâmbap.

²² Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik Kristogât ombenân zâmbamñâ kâukziñ upapkât sâm kâmut gakârâp nenngât kembuniñ kwânângip. ²³ Zâkkât kâmut zo kiñ bikñâ oindâ giniñgâm nenngât kâukniñ op ândiap. A sot kut nâi nâi dâpniñanâk niñgi meindâ dâp op âimap.

2

Mârumñan lan gulip ândiwen.

¹ Zen mârum bâliñ top top opñâ um mumuñâ op ândiwe. Ka Kristonñâ mumuñan gâbâ mângiziñgi ândie. ² Mârum zen hân a zenngât mâtâp lân ândim âi wâke zenngât a kutâ, Satan, zâkkât sât lum ândiwe. Narâk ziren zâkñâ siñgi âlip den ku a mam otziñgi ândie. ³ Nen mârum zenngât tobat yatâ op ândim sâkkât sot um nângânângânñangât den lum ândim a nâmbut yatâ Anutugât kukñangât bonñâ muyaginatkât siñgi op ândiwen.

Anutuñâ mânginiñgâmñâ sumbemgât siñgi sâip.

⁴ Yatâ op ândiwen. Ka Anutu zâk umñâ gâsum birañniñgipkât buku otñiñgi. ⁵ Bâliñaniñangât op um mumuñâ op ândiwen, nen Kristo sot mânginiñgip.

(Zen nânge. Umâlepñangât op kubikniñgi.) ⁶ Zâk Yesu Kristo sot mânginiñgâm zâk sot ârândân a kuta tâtarân tâtnatkât sumbemân nâambarip. ⁷ Itâ muyagibapkât oip.

Tânzângozângoñangât gom sambe, zo Yesu Kristo umâlepñangât op mabâlâknem niñgâbap. ⁸ Zen nânge.

Zâk tânzângomñâ nângâm pâlâtânziñangât op kubikziñgi. Zo ziñangât buñâ. Anutu umâlipñangât op sângân buñ yatâ otziñgi. ⁹ Nep nâi tuuwegât yatâ otziñgâbap, zo buñâ. Zorat a nâiñâ sâkñâ mem zari mân dâp upap. ¹⁰ Nen Anutugât bikñan gok. Zâk Yesu Kristogâren muyageniñgi. Oi mâtâp âlipñangât nep tuum ândinatatkât Anutuñâ sâm niñgi. Mâtâp zo mârum kubigipkât zoren lân ândinat.

Barin gokñandâ kamânân gawe.

¹¹ Mârumñan um kâtik ândiwe, zorat nângâm ândibi. Zen Yuda a buñâ, kamân nâin gokñâ. Oi Yuda a ziñâ kwabâ kwarangâmñâ ândiwenñâ kwabâ ulin sâm dâzângomarâwe. ¹² Narâk zoren Kristo buñ ândiwe. Oi Isirae a zen Anutugât kâmut ândine zen kwande ândiwe. Isirae a zen Anutu sot târotâro opñâ zâkkât siñgi den mem ândine, zen Anutu kârum bet bâsan ândiwe. ¹³ Narâk ziren ko zen barin ândiwenñâ Yesu Kristogâren târokwap Kristo gilâmñangât op kamânân ândie.

Yesuñâ kâsa koi gei um kânok urâwen.

¹⁴ Yesu zikñak lumbenâniñ ândimap. Zâk a nakñâ zagât osetniñan kâsa op pâke kâtik zeip, zo kândanñâ Isirae a sot hân nâin nâin gok minduniñgi kâmut kânok urâwen. ¹⁵ Zâkñâ Yuda nenngât pâke den zeip, zo tâmbetnângobapkât imbanñâ zemñangip, zo koi geip. Oi

a kâmut zagât nekât kinkin gebagân kâmut unaknjâ kânok zâk ziknjak muyagem kin lumbenja muyageip. ¹⁶ Zâk poru nagân moibân a naknjâ zagât zo bonnjâ kânokgâk mâpotniŋgâm Anutu sot buku utnatkât kâsa koi geip. ¹⁷ Oi zâk gamnjâ barin ândiwe sot kamânân ândiwen, nen lumbenjanġât sinġi den dâtnânġoi nânġâwen. ¹⁸ Oi nen aksik zâk sot pâlâtân urâwengât Kaapum kânok mem Ibâ mâte oknanġâmen.

A nen Kembugât namâ yatâ ut-nat.

¹⁹ Zorat op narâk ziren zen kwande mân ândie. Zen Kembugât sinġi a nâmbutnjâ zen sot Anutugât kamân mariŋ op Anutugât kâmut opnjâ zâkkât namâ op ândie. ²⁰ Namâ zorat tandâ Aposolo sot Propete. Ziŋâ laninġâne ândien. Ka Yesu Kristo ko kunkunniŋ uap. ²¹ Zâkkâren anġâ anġâ târokwâindâ Kembugât hâlâlu namâ muyagem zâimap. ²² Kaapumnjâ Epeso kamânân ândie, zen yatik târokwatziŋġi Anutugât namâ ue.

3

Kembunġa den tiknjâ zeip, zo Paulo sâmbuyagem pindip.

¹ Zorat opnjâ Paulo nâ Yesu Kristogât tâk namâ a op ândian. Nâ hân nânin gok zengâren sinġi âlip nep tuum ândimangât tâk namîn nâbane ândian. ² Zen nâgât sinġi nânġâwe. Anutu tânzânġozânġonjanġât op zengâren sinġi âlip nep tuubatkât sâmbuyagem nigip. ³ Sâmbuyagem tik den sâmbuyagem nigip. Den zorat pânkânok kulemguan. ⁴ Kristogât den tiknjâ zeip, zo ek nânġâman. Zen den zi sâlâpkumnjâ nâgât yatâ nânġâbi. ⁵ Den tik zeip, zo a mârumbuyagem, zengâren mân sâmbuyagem. Narâk ziren ko tirik Aposolo sot Propete nengâren

Kaapumnjâ sâmbuyagem. ⁶ Den tik zeip, zo itâ. A hân nânin nânin goknjâ, zen sinġi âlip nânġâmanġa lum Yuda a nen sot kâmut kânok op Yesu Kristogât op sinġi den zorat bonnjâ ârândânġi minat.

⁷ Oi sinġi âlip zorat kore a ândibatkât Anutunġa umâlepnanġât imbanġa patâ nigip.

Den tiknanġât bonnjâ Yesunġa muyageip.

⁸ Nâ Kembugât sinġi a nâmbutnjâ ombezinan a giginġa op ândiman. Ka lanġ Kristogâren umġât gom sambe mân igiknjâ ziap, zorat den a hân nânin goknjâ sâmbuyagem zingâbatkât Kembunġa sâmbuyagem. ⁹ Anutunġa a sot kut nânin nânin muyageninġipnjâ den tik pâi zeip, zo narâknâ narâknâ mân sâmbuyagem ândeip. Ka narâk ziren Anutunġa zo sâmbuyagemnjâ den zorat bonnjâ sâmbuyagem zen sot a nâmbutnjâ aksik patâ dâzânġobatkât sâmbuyagem. ¹⁰ Narâk ziren Anutunġa kâmut gakârâpnġa nengâren nânġânânġânġa bonnjâ mâbâlakneŋi kulem top topnjâ muyagei sumbem a sot a imbanġâziŋpoot sumbemân ândie, zen ek nanġâbi.

¹¹ Anutu zâk mârumbuyagem hân mân muyageibân den sâmbuyagem, zorat bonnjâ Kembunġa Yesu Kristo sângongoŋi gem muyageip. ¹² Oi zâknâ mâtâp mem niŋġi nânġâm pâlâtânġi kwap kenġât bunġ Anutu mâte oknanġâmen. ¹³ Zorat nâ itâ dâzânġua nânġâneŋ. Nâ zengât op sâknâm kwâknân ândia umziŋ mân yâmbâribap. Bunġa. Zen zorat nânġânetâ âlip upap.

Paulo zâk Epeso a zengât op ninâu sâmbuyagem.

¹⁴⁻¹⁵ Zorat op ko sumbemân sot hânân a kâmut ândien, niinġa Ibâ bonnjâ, zâkkâren pindinġâmbuyagem zengât op ninâu itâ sâmbuyagem. ¹⁶ Anutu zâk sâmbuyagem Kaapumnjâ umġât gom sambe

imbanâ muyagem zingî umziņ lâmbat kâtigibap. ¹⁷ Oi Kristo nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâne umziņan tâtat mâme upap. Nak ândâņandâ hânân gei kinmap, zen zo yatâ buku orotņâ, zo gâsum kâtigem kinbi. ¹⁸ Oi zen Kembangât singi a nâmbutņâ zen sot ârândâņ Kristo zâk umņâ gâsâzâņgomap, zorat toren toren mâpot nâņgâm kwâtâtibi. ¹⁹ Oi Kristo umņâ gâsâzâņgomap, zorâņâ a nâņgânâņgâziņ walâmap, zo laņ nâņgâm biranĭbi. Oi Anutugâren umgât gom sambe piksâm ziap, zorâņâ zengâren âi piksâbap. Nâ zengât op yatâ ninâu sâman.

Sâtâre den.

²⁰ Imbanâņgoot nenĭgâren nep tuumap, zâk Anutu. Kut nĭai nĭai zorat nâņgâm ninâu sâmen, zorigâk buņâ. Kut nĭai nĭai walâwalâņ upapkât kâwali tâkņangap. Zorâņ ninâu sot nâņgânâņgâniņ walâmap. ²¹ Zâkkât op Yesu Kristogâren sot kâmurân sâtâreņâ narâkņâ narâkņâ zem zâimâmbap. Perâkņak.

4

Kaapumņâ minduniņgi kâmut kânok urâwen.

¹ Nâ Kembangât nep tuum ândia gâsunim tâk namĭn nâbanetâ tap ekap zi kulemgum zingān. Zorat zen itâ nâņgânek. Kambuņâ gâsâzâņgomņâ târârak ândibigât sâm zingip, zorat dâbâk ândibi. ² Giginâ sot um sânduk ândim buku orangâm hâuņangât den mân sâbi. ³ Oi Kaapum zâk lumberangât tâkņâ mâpotziņgâm saaziņgip, zo mânâņgâtpegât galem orangâm ândibi. ⁴ Zen kâmut kânok. Kaapum kânok. Sumbem kânokkât singi, zorat singi kwatziņgâm diiziņgip. ⁵ Kambu kânok. Nâņgâm pâlâtâņ kânok. Too sanĭgon kânok. ⁶ Anutu

zâk Ibâniņ kânok. Zâk aksik patâ walâniņgâm kembuniņâ op ândiap. Oi um dâp imbanâ niņgâm um dâp tâtat mâme opmap.

Kambuņâ singi âlip nepkât a top top nâambarip.

⁷ Kristo zâk nep sâm niņgip dâp imbanâ niņgâmap. ⁸ Zorat Kembangât ekabân den nĭai itâ kulemguwe, ziap, “Zâk u sumbemân zarip, narâk zoren tâk namâ a donĭbep diiziņgâm zarip. Oi a umgât gom sambe sot imbanâ zingip.”

⁹ Yesu zâk u zarip, zo yen mân sâwe. Zâk hânân sot âmbi hân ombenān geip. Zâk hânân geibân gâbâ âburem zarip. ¹⁰ Zâk geip, zâkņagâk sumbemņâ sumbemņâ walâm zarip. Zâk sumbem sot hân piksâm ândibapkât zarip. ¹¹ Oi zâkņagâk a nep sot imbanâ zingip, zo itâ. A nâmbutņâ Aposologât nep sâm zingip. Nâmbutņâ Propete zâambarip. A nâmbutņâ singi âlip mem hân nĭain âiâiņangât sâip. Nâmbutņâ kâmut zengât galem a. Nâmbutņâ singi âlip kwâkâm zingâ a. ¹² Zo zâkkât singi a gakârâpņâ mem kubikziņgâm ândinatkât sâip. Kore nep zo tuugindâ Kristogât ken bet sot bonĭâ lâmbatpapkât a yatâ zo nâambarip.

Singî âlibân mân lorinat.

¹³ Zo yatâ op singi âlip topņâ sot Anutu nanņangât topņâ nâņgâm kwâtâtem um kânok utnat. Singi âlibân ândim lâmbatnatkât sâip. Lâmbatņâ Kristogât tobat yatâ op ândinat. ¹⁴ Nen katep maik yatâ mân op ândinat. Wangât, Sarâ a ziņ um gulip kwatniņgânam upme, zorat. Sarâziņandâ pibâ yatâ mân mem kâbakņeniņgi kâtigem kinat. ¹⁵ Itâ op ândinat. Nen umniņandâ a gâsâzâņgom den bonĭigâk dâzâņgonat. Yatâ

op ândeindâ mâtâp zo mo zo tirâpnângoi zoren ândim kâukniñ Kristo, zâkkâren târokwap kin lâmbatnat.¹⁶ Zâkkâren târokwâindâ sânnâmniñandâ sipapagoi sâkniñ kânok opmap. Oi torerâpnâ opnâ imbanâ zemniñgap sot nep sâm niñgip dâp nep tuumñâ umñâ gâsâyagom sâk kânok lâmbatnat.

Kwakmak mân ândinat.

¹⁷ Kembangât op tâk namin nâbarâwe, nâ den nâi dâzângobâ. Um kâtik a, zen nângânângâziñ kut nâi nâi yenñan pane zemap. Zen ko zengât tobat yatâ mân upi.¹⁸ Um kâtik a, zengât um nângânângâziñ nâtâtik oip. Um kâtik op Anutugât ândiândi kândâtkum ândiwe.¹⁹ Oi um nângânângâziñ buñ sii nalem lañ nemñâ âknâle sot bâliñ top top âkon buñ upme.

²⁰ Epeso a, zen ândiândi yatâ ândibigât mân kwâkâm zingâwen. Kristogât topnâ sâm dâzângom ândiwen.²¹ Den topnâ kwâkâm zingâwen oi ko Yesugâren den bon ziap, zo nângâwe.²² Zen ândiândi sânginjâ kândâtkum umziñâ sânginjâ âknâle sarâ zoren tâmbetkume, zo lândim pambi.²³ Oi Kaapum nângânângâne umziñ mâñgei uñakñâ upi.²⁴ Oi ândiândi uñakñâ mem ândibi, zo Anutugât tobat yatâ opnâ târârak sot hâlâlu muyageip.

Bâliñâ top top birânat.

²⁵ Zorat zeñ sarâ birâm den bonñigâk sâm âragubi. Nen buku kânok ândien, zorat op yatâ utnat.²⁶ Kugân bâliñ mân upan. Kuk den mân mem ândina mirâsiñ geibap.²⁷ Satangât tirek mân kwâpan.²⁸ Mârum kâmbu opmarâwe, zen birâm betñâ nep tuum kât nalem muyagemñâ a kanpitâ âlip tânzângobi.²⁹ Den bâliñâ lâuzinjan gâbâ mân gibap. Den

âlipñigâk tânagom sânetâ zorânâ a tânzângom umziñ kelikpâp.

³⁰ Anutugât Tirik Kaapumñâ umbâlâ opapkât diñâ mân birâbi. Anutugât tirik Kaapum, zo zengâren undip pâip, ziap. Gâsuzingâbapkât narâknâ mâte oi Anutuñâ zo ekñâ gâsuzingâbap.³¹ Kâsa den, um kâlak, umân pâpan den, den sârek, kuk den sot kut nâi nâi sumunnâ zo zengât osetziñan mân zimpap.³² Zen buku opnâ âlip orangâm tosa birâm ândibi. Anutu zâk yatik Kristogât op tosazin birip.

5

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹ Zen nan bârarâpnâ op ândie, zorat Anutuñâ opmap, yatik op ândibi.² Oi buku op umziñâ gâsâyagom ândibi. Kristo zâk yatik buku otniñgâm nengât opnâ ândiândinjâ birip. Zo Anutuñâ egi âlip yatâ oip. Kembangât siñgi nalem une sei nâñgi âlip opmâip, zo yatâ.

³ Lañ mâman sot kut nâi bâliñâ, mân orotñâ sot a nâigât kut nâi nâi zorat âknâle op lañ mimiñ, zorat tâtâlek den zo mân sâbi.⁴ Den anunñoot, den lañ sâsanâ den gân yatâ sâroken zo sâne bâliñ upap. Sâiwap den sot sâm âlip den sâne dâp upap.⁵ Zen itâ nângânek. Lañ mâman a, den sumunnâ sâme. A nâmbut zengât kut nâi nâi âknâle op lañ mime. A yatâ zo, zen Kristo, Anutu umzik topñan tâtatñâ zo kârubi. A nâmbutñâ zengât kut nâi nâi zorat âknâle op lañ upme, zen a ziñ lopio hurat kwapme yatâ Anutu kândâtkom umziñ hângât kut nâi nâi zoren pane zemap.

Tik kut nâi nâi anunñoot mân utnat.

⁶ Kâitzângom sarâ den dâzângone nângâne bonñâ mân upap. Bâliñâ top top zorat Anutu kukñangât bonñâ zo den ku a

zenğâren muyagibap. ⁷⁻⁸ Zoren zen mân betziñan mimbi. Zen mârumñan nâtâtik sot ândiwe. Zi ko Kembugâren gam âsakñâ op ândie. Zorat âsakñangât kiurâp op zâkkât tobat op ândibi.

⁹ Âsakñangât bonñâ muyagemap, zo itâ. Umâlip ândiândi sot târârâk ândiândi sot perâkñak den sâsânj. ¹⁰ Kut zo mo zo utnam Kembuñâ nâñgi âlip upap mo buñâ, zen zorat nâñgâm sâlâpkum ikpi.

¹¹ Nâmbutñâ nâtâtikkât kut ñâi ñâi utne mân betziñan mimbi. Buñâ. Bâliñâziñâ sâm kâkñan kwatziñgâbi. ¹² Um kâtik zen kut ñâi ñâi tik upme, zo ekap ziren mân sâm muyagian. Zo sâm muyagia sâi ko anunñoot opap. ¹³ Kut ñâi yatâ, zo sâm kâkñan pâindâ âsakñandâ zeri zorat topñâ muyagibap. Oi kut ñâi muyapñâ ziap, zorân âsakñoot upap. ¹⁴ Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Uman zematñâ zaat. Mumuñan gâbâ zaat. Kristoñâ âsakñâ muyagem gipap.”

Um kâtik op nepkât narâk mân tâmbetkumat.

¹⁵ Zorat op ko zen ândiândiziñangât galem op ândibi. Oi mân nâñgâm nâñgâm yatâ buñâ. Um nâñgânâñgâziñoot ândibi. ¹⁶ Narâk ziren bâliñandâ lañ kârâm ziapkât narâk nâmbut mân birâm nep kâtigem tuubi. ¹⁷ Zorat um nâñgânâñgâziñ buñâ yatâ mân ândibi. Nep zo mo zo utnam Kembuñâ nâñgi âlip upap mo buñâ, zorat nâñgâm sâlâpkum ikpi.

¹⁸ Oi too kâtik nem um gulip orotñâ, zo mân upi. Zo tâmbetagoagonangât nep. Kaa-pum ko nâñgânangâne umziñan piksâi ândibi. ¹⁹ Kaapumñâ mem bâbâlan kwatziñgi mâpâmâpâse kep mem um anğâgwangâ upi. Oi umziñandâ Kembugât kepnâ mem sâm sâtâre okñangâbi. ²⁰ Oi

Kembuniñâ Yesu Kristogât opñâ narâk dâp Anutu Ibâ kut ñâi ñâigât sâiwap sâm, sâm âlip kwâkñangâbi.

²¹ Zen Kristo hurat kwâkñangâm umñâ âwe kwarangâm ândibi.

A ambân zenğât den.

²² Ambân zen Kembugât sât lulu ândie, yatik abârâpziñ zenğât op ândibi. ²³ Apñandâ ambiniñangât kâukñâ uap. Zo yatik Kristo, zâk zenğât kâukziñ uap. A ambân gakârâpñâ zen kiñ bikñâ ândie. Oi zâk kiñ bikñangât kubikkubik uap. ²⁴ Oi kâmutñâ Kristogât sât lumap, zo yatik ambân zen narâk dâp abârâpziñangât den lum ândibi.

²⁵ Kristo zâk umñâ kâmut gâsuniñgâm buku otningip. A ziñ zo yatik umziñ âmbirâpziñ gâsuziñgâm buku otziñgâbi. Kristo zâk kâmutñâ buku otningâm nenğât suup meip. ²⁶ Zâkñâ kâmut diñâ sot too sanğonniñgâm kubikniñgi salek op Anutu mâtenjan hâlâlu kinatkât yatâ oip. ²⁷ Oi kâmutñâ sanğon kubikniñgi hâlâlu sot tosanin buñ sot neuleniñoot mâtenjan nâmbanbapkât sâm pindip. ²⁸ Oi a zen ziñ sâkziñ galem upme, yatigâk ambirâpziñ galem otziñgâbi. Ñâi zâk ambiniñâ dâñ galem upap, zo zikñâ sâk yatik galem orangâbap. ²⁹ A zikñâ sâkñâ mân kâsa okñangâmap. Buñâ. On galem orangâm ândimap. Kristoñâ kâmutñâ otningâmap, zo yatâ. ³⁰ Kristo zâk kâukniñâ ândiap. Oi nen kiñ bikñâ, sâkñangât torerâp ândiengât yatâ galem otningâm ândimap. ³¹ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

“Zorat a ñâiñâ ibâ mamñâ zâpam ambiniñangâren âi pâlâtân oi zet um sâk kânok op ândibabot.”

³² Den zo den sumbuñâ. Den zorat topñâ itâ nâñgan. Kristo sot kâmut, zenğât op sâip. ³³ Oi

den zorat topnâ nâi itâ. Ap ambin, zengât op sâip. A aksik zen sâkziņ buku otziņgâme, zo yatik âmbirâpziņâ buku otziņgâm ândibi. Oi ambân zen abârâpziņ hurat kwatziņgâm ândibi.

6

Ibâ mam sot katep, zengât den.

¹ Katep zen Kembugât op ibâ mam zengât den lubi. Zorâņâ mâtâp âlipņâ. ²“Gâ ibâ mamgâ hurat kwatzikâm dinzik luban.” Den kâukņâ zo Mosegât den kâtik ekabân ziap. Oi den nâi itâ târokwap sâsâņâ, ³“Yatâ op hânân narâk kêrep ândim kwâtâtiban.”

⁴ Ibâ zen nan bârarâpziņ um kâlak muyagibegât kut nâi kârâpņoot laņ mân otziņgâbi. Kembugât den dâzâņgom kubikziņgâm galem otziņgâne lâmbatpi.

A patâ sot kore a, zengât den.

⁵ Kore a zen hân a patârâpziņ hurat kwatziņgâm umziņ kânok zeî Kristo kore okņanņânat yatâ upap sâm zo yatik patârâpziņ bimbi kwatziņgâm zengât sâtziņ lum ândibi. ⁶ Hân a patârâpziņâ mâte pirik otziņgâne ziņgitne âlip upapkât buņâ. Nen Kristogât kore a sâm Anutuņâ mâtâp sâm ziņgip, zo lâņbi. ⁷ Zen itâ nâņgâbi, “Nen a zengârâk kore buņâ.” Yatâ nâņgâm Kembugât nâņgâm nepziņ âkon buņ tuubi. ⁸ Zen nâņgâme. Nâi zâk kore a mo a patâ ândim kut nâi nâi âlipņâ op ândibap, zâk Kembuņâ hâuņâ yatik pindâbap.

⁹ Oi a patâ zen kore arâpziņ yatik galem otziņgâm ândibi. Oi mân zâņgom ziņgitsâbi. Kârâpņoot mân otziņgâbi. Kore a sot a patâ, zengât patâziņâ sumbemân kembu patâ op ândiap. Zâk hâtubâtu mân otņiņgâbap, zo nâņgâm ândibi.

Kâsa mân igikņâ ândime.

¹⁰ Sâm kwâkâm sâbâ. Kembugâren târokwatne imbaņâņâ zengâren zeî zo mem kâtigem ândibi. ¹¹ Oi Anutugâren gâbâ kâmbamgât hâmbâ timbâ mot mem ândine Satangât kâwali arâpņandâ kâitzâņgonam gane kâtigem kinbi. ¹² Zen nâņgâme. Kâsarâpniņ, zo hân a buņâ. Zen a mân igikņâ. Zen Satâņ sot wâke gakârâpņâ. Zen bâliņ op ândime. Nâtâtikkât nep a, a kutâ sot a imbaņâziņoot. Nen zen sot kâsa upmen. ¹³ Zorat nen Anutugâren gâbâ hâmbâ timbâ mot mem kâmbam narâk, narâk bâliņan kâtigem kirindâ kâsarâpniņ ziņ osiniņgâm birâm âibi.

Kâwaligât kut nâi nâi mem ândinat.

¹⁴ Nen itâ kinat. Den bonņandâ inzutniņ oi mem lap ândinat. Târârak ândiândiņandâ hâmbâniņ oi akum ândinat. ¹⁵ Lumbeņangât siņgi âlip mem kinat. Zorâņâ kipâke gine giari lâņ kâtigem kinbi. ¹⁶ Oi mamņâ patâ ko nâņgâm pâlâtâņâ dugumniņ oi mem kirindâ kâsa, bâliņâ mariņangât liņgip kâlâuņâ zo gâi kom kâbakņibap. ¹⁷ Oi pindok kâtik kutņâ kubikkubik, zo kâukniņan akumat. Oi Kaapumgâren gâbâ sâu patâ, Anutugât den, zo mem kinat. ¹⁸ Narâk dâp Kaapum wâratkum Kembugâren ninâu sâm mâpâsem ândinat. Oi laņ gulip mân ândim, âkon buņ galem orañgâm ândinat. Oi kamân dâp Kembugât siņgi a zengât op ninâu sâm ândinat.

¹⁹ Oi zen nâgât op ninâu sâm ândine Kembuņâ lâunâ mem bâbâlanķoi siņgi âlipkât den tik zeip, zo sâm muyagibat. ²⁰ Na zorat siņgi sâsâņ a ândiangât tâk namin nâbane zeman. Zen nâgât op ninâu sâne keņgât buņ siņgi âlip sâm muyagia dâp upap.

Den murukņâ.

²¹ Tâk namin dap dap yatâ ândiman, zen zorat kwakpegât Tikiko, zâkñâ zeŋgâren gamñâ zorat den siŋgi otziŋgâbap. Tikiko, zâk bukuniŋ âlipñâ, Kembangât kore a sât luluŋoot. ²² Zâkñâ neŋgât den siŋgi otziŋgâm umâlep kwatziŋgâbapkât sâŋgongua gaap.

²³ Bukurâpnâ, Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikñâ zen lumbe muyageziŋgâm nâŋgâm pâlâtânziŋ mem kâtigei buku oraŋgâm ândibi.

²⁴ A umziŋandâ Kembu Yesu Kristo gâsum lum kâpim ândimambi, zeŋgâren tânzângezângeŋ zimbat.

Zo yatik.

Pilipi zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Yesu Kristogât kore a Paulo sot Timoteo, net Pilipi kamânân Yesu Kristogât sinji a sot galem a sot a sâtñâ, zengât ekap zi kulemgum pet.

² Ibâninj Anutu sot Kem-buninj Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângonj sot um lumbenâ zengâren zimbap.

Paulo zâk tâk namin tap Pilipi a ambân zengât op Kembangâren ninâu sâip.

³ Nâ zengât nângâman dâp Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁴⁻⁵ Zen sinji âlip nângâmñâ nen sot pâlâtânj urâwen. Oi narâk zoren gâbâ ârândânj nep tuum gawen. Nâ zorat ninâu sâman dâp, zengât umâlep op Kembangâren sâiwap sâm ninâu sâman. ⁶ Oi itâ nângâm kâtigian. Anutonjâ nep âlip zengâren topkwâipñâ tuum âim ândei Yesu Kristo taki bonñâ muyagibap. ⁷ Nâ zengât yatâ nângâman. Zo topñâ itâgât. Nâ zoren sinji âlipkât op den nebân tap sot tâk namin ândia zen aksik tânnowe. Oi nâ zorat umnandâ zen saazingâmap. ⁸ Yesu Kristonjâ tânnogi umnandâ saazingâmap, zo perâkñak dâzângua Anutonjâ nângi bon uap.

⁹ Oi buku orotziñandâ sot um nângânângâziñ kubikanjâm lâmbari kut ñâi ñâi bâliñâ sot âlipñâ zo târârak ek nângâm kubikpigât ninâu sâman. ¹⁰ Oi zen kut ñâi bonñâ ek nângâm Kristo gâbapât um salek sot tosa buñ bâbâlanj op mambât ândibi. ¹¹ Oi Yesu Kristonjâ

tânzângoi ândiândi târârakât bonñâ muyagine Anutugât sâtâre sot sâm âlip muyagibap.

Nâmbutñandâ pabâtgwabât op sinji âlip sâwe.

¹² Bukurâpnâ, zen kwakpegât dâzângobâ. Ziren kut ñâi ñâi muyagenigip, zorânj sinji âlip lanj kârâbapât muyageip. ¹³ Nâ Kristogât opñâ tâk namâ a orâwan. Tâk namâ zorat sinji orâwan, den zorânj a kâukñâ sot kâwali a sot a torenñâ ziren ândie, zengât kindapziñan giarip. ¹⁴ Oi tâk namin yatâ ândim kâtigiangât bukurâpñâ donj bep mârur kenjât urâwe, zen zo birâm Kembangâren nângâm pâlâtânj kwap Anutugât den kenjât buñ sâme.

¹⁵ A nâmbutñâ zen um kâlak otnim sâknam ninam Kristogât den zo um kâlagân sâme. A nâmbutñandâ ko umâlep otnim sâme. ¹⁶ Umâlep otnim sâme, zen nâ sinji âlip galem op tâk namin zeman, zorat umziñandâ gâsânogi sâme. ¹⁷ Nâmbutñandâ ko zâizâinj op kâsa otnim Kristogât kot sâne lanj kârâmap. Zo tâk namâ kwâkñan um sâknam muyageni-nam upme. ¹⁸ Oi yatâ mo yatâ, sâm gulipkum sâbi mo perâkñak sâbi, zorat wangât donj bep sânat. Kristogât den lanj kârâm âibap, zorarâk sâtâre opman.

Paulo zâk mumunñâ sot ândiândinjâ, zorat ârândânj okñangip.

¹⁹ Oi itâ sâm umâlip nângâm ândibat. Zen nâgât op ninâu sâne Yesu Kristogât Kaapumñâ betnan mei olañnine ândibat. ²⁰ Nâ itâ upatkât otnigi ândian. Nâ narâk ziren kenjât sot anjun sâsâli mân upat. Umnâ zâkkâren pam kore okñangâm ândibat. Op gâwan, zo yatâ op ândibat. Nâ wâgân ândibat mo mumbarân a

ziñâ nikne âlip oi Kristo sâmb âlip kwâkñangâbi. ²¹ Nâgât ândiândiñ, zo Kristo. Nâ mumbat mo ândibat? Nâi mo nâigât ârândân otnigap. Mumbatñâ kut nâi âlipñâ mibat. Hângât kâbâ yâmbât zo birâm sumbemân kut nâi âlip zo mibat. Zorat nânga sâtâreñoot uap. ²² Ka hânân târokwap ândibat zo ko hânân nep tuuga bonñâ muyagibap. Zorat nâ um zagât uan. Nâi mo nâigât bâbâlañ upâ. ²³ Nâi mo nâigât ârândân otnigap. Hân zi birâm Kristo muyagem zâk sot ândibatkât âkñâlian. Zâk sot ândibat, zorat nânga sâtâreñoot uap. ²⁴ Ka zen mandu upegât hânân târokwap ândia âlip upap. ²⁵ Oi zorat itâ nângan. Nâ mân mom zen sot ândibat. Nâ betziñan mem ândia nângâm pâlâtânziñ gwâlântensâi sâtâre op ândibi. ²⁶ Zengâren gamñâ ândia nâgât op Yesu Kristo sâmb âlip kwâkñangâm ândim zâibi.

Tânagom ândiândiñ nep tuunat.

²⁷ Zen umziñ mindum ândibi. Oi saagua op Kristogât sinji âlip zo târarak mem kinbi. Zen Kristogât a gakârâpnâ ândie, zorat yatâ op ândine dâp upap. Zen um kânok opñâ tânagom kin sinji âlipkât ândiândi nep tuune ga ziñgitpat mo kârebân ândim sinjiziñjik nânga âlip upap. ²⁸ Tânagom kin kâsarâpziñâ zengât kenğât mân op ândibi. Zen yatâ utne Anutuñâ zâk kâsaziñ birâziñgâm zen gâsâzângobap, zorat topñâ muyagei ek nângâbi. ²⁹ Anutuñâ zen Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâbigât sâip. Oi zorik bunâ. Zâkkât opñâ sâknam nângâm kore okñangâbigât nângâziñgip. ³⁰ Nâ mârumb sâknam nep topkwap tuum ândia nigâwe. Oi irak zi yatik sâknam kwâkñan tuuga sinjiniñ nângâme. Oi zen

yatik sâknam kwâkñan sinji âlip nep tuum ândim kâtiñgibi.

2

Um Kânok op buku utnat.

¹⁻² Zengâren gâbâ Kristogât opñâ umziñ tânagom sot Kaapum sot op târotâro sot buku orot zo yatâ ziap? Um bâbâlañ orot zo yatâ ziap? Mo zen Kristo sot pâlâtân utnetâ umziñ saamñâ kâtiñkñan kwapmap? Zo yatâ ziap oi ko um nângânângâziñ mâpotpi. Oi umziñ kânok oi zorarâk nângâm ândibi. Zen yatâ utnetâ sâtâre kwâkñan ândibat. ³ Zen zâizâiñ op sâk mâmeyân mân upi. Gâ gikâ umgâ mem gemñâ buku-gañgât nângâna zâibap. ⁴ Gâ gikangât kut nâi âlip upapkât bunâ, bukurâpkâ zengât kut nâi âlip upapkât ârândân nângâban.

Yesuñâ mâtâp lâñip, zo yatik lâñnat.

⁵ Yesu Kristogât nângânângâ zeip, zo yatik zengâren zimbap. ⁶ Zâk Anutuyâk op ândeipñâ Anutu tobat ândian sâmb mân angân kârip. ⁷ Zâkñâ kut nâi zo kwâkâm pam kore a zengât tobat op a tobat yatâ muyageip. ⁸ Oi tobatñâ ikne a tobat yatâ oip. Zâk a giginâ op ândim sât luluj mâtâpñâ lâñ ândimñâ moip. Mumunâ mâte oi poru nagân mumbapkât mân angân kârip. ⁹ Yatâ oipkât Anutuñâ mem zâi a zâizâiñâ patâ kwânânggip. Kwânângâmñâ kut sinjiniñ lañ kârâm a zengât kotsinji, zo mâpot mem kinbapkât sâmb pindip. ¹⁰ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan ândime, nen aksik patâ Yesugât kot nângâm hânân gei pindiñsânat. ¹¹ Oi lâuniñandâ itâ sânat, “Yesu Kristo, zâkñâ Kumbu patâniñâ ândiap.” Yatâ sâmb Anutu Ibâ sâmb âlip kwâkñangânat.

Âlip utnatkât kâtiginat.

¹² Bukurâpnâ, zen âsâbân sâtnâ lume. Zen sot ândiayâk bunâ, kêrebân ândia zo yatik otnime. Zo yatâ op kubikkubikziņangât bonņâ muyaginam zikņik zikņik kâtigibi. Zorat umziņ kengât op sânam kwâtkwât op kâtigibi. ¹³ Wangât, Anutu zikņak umziņan nep tuugi um bâbâlaņ op sâtnâ lubigât imbanâ ziņgâmap, zorat. ¹⁴ Zen kut nâi nâi upme, zo âkon sâm sot um zagârân mâsimâsikâ mân upi. ¹⁵ Zen yatâ opņâ Anutugât nan bârarâp tosa buņ sot um salek op ândibi. A gâņgonâ narâk ziren ândie, zengât osetziņan âsakņâ yatâ op ândibi. ¹⁶ Âsak yatâ op ândiândigât den ziņ mem ândim a ambân dâzâņgobi. Yatâ utne Kristo takâtakâņ narâkņan itâ sâm zengât sâtâre upat, “Sâknam nâņgâm nep tuuwan, zorat bonņâ muyagiapkât sâtâre upat.”

¹⁷ Zen nâņgâm pâlâtâņziņâ Anutugât siņgi sâm pane ziap. Nâ zo yatik sâknâ zâkkât siņgi sâm mumbat, zorat umâlep sâtâre opņâ zen sot umâlep nâņgâbat. ¹⁸ Oi zen yatik sâtâre op nâgât umâlep nâņgâbi.

Timoteogât den.

¹⁹ Kembu Yesuņâ nâņgi dâp oi Timoteo kek sâņgongua zengâren gâbapkât san. Oi zengâren gâbâ den siņgi mem âburem ga zengât siņgi den dâtnogi umnâ diim gibap. ²⁰ A yatâ zo nâi mân ândie. Zâk perâkņak zengât nâņgâmņâ umņandâ tânzâņgobap. ²¹ Nâmbutņâ zen ziņangât nâņgâm Yesu Kristogât nep zo dâņ mân tuume. ²² Timoteo ândiândiņangât topņâ âlip nâņge. Nanņandâ ibâņâ bekņan memap, zo yatik nâ siņgi âlip nebân betnan memap. ²³ Oi nâ ninan yatâ mo yatâ muyagibat, zo nâņgâmņâ zâk sâņgongua gâbap. ²⁴ Oi Kembuņâ

nâņgânigi ninak zengâren kek gâbat.

Epaporidito, zâkkât den.

²⁵ Nâ kut nâi kêrum ândia zen Epaporidito sâņgongune ga tânnogip. Zâk bukunâ op betnan memap sot kâwali a bukunâ ândimâp. Zâk mâburem ziņgâbam san. ²⁶ Oi zâk mâsek op zei zen siņgiņâ nâņgawe. Zâkkât nâņgâm kwâkâ upegât umņâ zengâren tâi nâņgâm ândiap. Zâk zengâren gam ziņgitpapkât okņangap. ²⁷ Zâk mâsek doņbep op mumbam oip. Oi Anutuņâ tângum bekņan meip. Oi zorik buņâ. Nâgâren umbâlâ muyagebapkât bekņan meip. ²⁸ Zen ekņâ umâlip upigât sot nâ yatik nâņgâm kwâkâ mân ândibatkât zâk mân aņgân kêrâm sâņgongua gâbap. ²⁹ Zorat zengâren gâi zen umâlip nâņgâņangâm Kembugât op buku okņangâbi. Zen a yatâ zo hurat kwatziņgâbi. ³⁰ Zâk Kristogât nepkât mumbam op zeip. Zengât hâuņâ kore otnibapkât sâkņâ mân aņgân kêrip.

3

Siņgi âlip kukuņ a zo zengât galem utnat.

¹ Bukurâpnâ, den nâi sâbâ. Kembugât opņâ umâlibân ândibi. Den zo mârum sâm dâzâņgowan. Dum zorigâk kulemgum ziņgâbam nâņgâm mân kwaksan. Wangât, zorâņâ tânzâņgobap, zorat.

² Zen wâu ulin zengât galem ândibi. Zen bâliņangât nep tuume. Sâkziņâ mânâņgâtme, a yatâ zo zengât galem orangâm ândibi. ³ Zo zen kwabâ kwarangâm nen Kembugât a sâme. Zo yenņâ. Nen ko Anutugât a bonņâ ândimen. Kaapumņâ otniņgi Kembu kore okņangâmen. Oi Yesu Kristo sot pâlâtâņ upmen. Oi nâņgâm pâlâtâņniņâ zo sâkkât zoren mân

pamen. ⁴ Nâ sâkkâren târokwapâ sâm âlip opam. A nâmbutņâ zen sâkkâren târokwapme. Nâ yatâ upâ sâm walâzingâbam. ⁵ Zorat topņâ sâm muyagibâ. Nâ muyagem sirâm nâmburân zagât zia karâmbuņan kwabânowe. Nâ Isirae a kâmurân gokņâ, Benyamingât kiunĵâ. Nâ Yuda a, Yuda zengâren gâbâ âsagiwan. Nâ Parisaio a op Mosegât gurumin den lum ândiwan. ⁶ Kâtiknaņgât op Kembugât kâmut, zengât kâsa orâwan. Kembugât gurumin den zo perâkņak lum kwâtâtewan. Oi târârak mâtâp lân ândiwan.

Pauloņâ Kristogât op kut ļai ļai birip.

⁷ Oi nâ mârûm kut ļai ļai mem ândim nânġa bon oip. Bet ko Kristogât opņâ nânġa yenņâ oip. ⁸ Perâkņak, nâ Kembuņâ Yesu Kristo, zâkkât topņâ ek nânġa bon oi kut ļai ļai mârûm orâwan sot nâmbutņâ pisuk patâ, zorat nânġa yenņâ uap. Nâ Kristo sot pâlâtân upat sâm kut ļai ļai sânġiņâ eksa iisâk yatâ oi birâwan. ⁹ Nâ gurumin den lum târârak upatkât buņâ. Kristogâren nânġâm pâlâtân kwap tosanâ buņ ândiandinġ, zorat otnigap. Nânġâm pâlâtân zo Anutugâren gok. Zâkņâ nânġi tosanâ buņ upapkât san. ¹⁰ Nâ Kristo sot pâlâtân ua zaatzaatņangġât imbaņâ nânġâren muyagei zâk sâknam nânġip, yatik nânġâbat. Yatâ opņâ moip, zorat holi muyagibat. ¹¹ Yatâ op âim mumuņan gâbâ zaatpat, zorat otnigap.

Kâtigem âim kikerân âi gâsunat.

¹² Nâ ninanġât itâ mân san, “Paulo nâ sârârâk kârâm mârûm kikerân ga gâsuan.” Buņâ. Ka Yesu Kristoņâ nâ gâsunigipkât kiket gâsubam sârârâk kârâm âiman. ¹³ Bukurâp, kiket muyagem gâsuan, ninanġât nânġa yatâ mân uap. Zitâ opman. Kut ļai birâwan,

zo kândâtkoman. Oi kut ļai mâtenan kinzap, zo mimbatkât kâtigeman. ¹⁴ Oi Anutuņâ Yesu Kristogât op diinigi sumbêmân âibatkât op kiket âi gâsubat.

¹⁵ A um nânġânânġâniņ lâmbarip, nen aksik zo yatâ nânġâm ândinat. Oi a nâmbutņandâ kut nânġât nânġâne mâtâp ļai opmap oi ko Anutuņâ mâtâp âlip tirâpzanġoi ek nânġâbi. ¹⁶ Mâtâp lân gawen, zorik lân âinâ.

Nen sumbem kamânġât bonņâ ândinatkât niņġip.

¹⁷ Bukurâp, nâ mâtâbân kâdom otziņġa zen yatik mâtâp zirenâk molinim lânbi. A nâmbutņâ yatik ândim kâdom otziņġâme, zengâren sinziņ ek ândibi. ¹⁸ A donġbep zengât dâzânġom gâwan. Zi isem umbâlâ op dum dâzânġobâ. Zen Kristo poru nagân kukuņâ, zâk kâsa miņanġâme. ¹⁹ A zo, ziņ tâmbetagoagonanġât sinġi ue. Zen tep kâamboziņandâ kembu otziņġâmap. Oi anuņġoot zorân umâlip kwatziņġâmap. Hânġât kut ļai ļai, zorarâk nânġâm ândime. ²⁰ Nen ko sumbem kamânġât bonņâ. Oi zoren gâbâ nenġât kubikkubik a, Kembu Yesu Kristo, zâkņâ ga gâsânânġobapkât mambât ândimen. ²¹ Zâk a sot kut ļai ļai mem gemņâ zikņâ ombenġan nâmbanbapkât imbaņâ zemņânġap. Zâkkât imbaņâ zorânġâ sâkniņ giginġâ melâni zik sâk yatâ neule âsakuņoot upap.

4

Paulogât berân mâme a, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, nâ ga ziņġitpatkât nânġan. Umnâ zengâren kinzap. Nâ zengât sâtâre opman. Zen Kembu sot pâlâtân op kâtigem ândibi.

² Eudodia sot Sintike, ambân zagât zo zet Kembugât op um

kânok op ândibabot. ³ Oi betnan mema, gâ ambân zagât zo betziknan mimban. Zet sot Kelemento sot buku nâmbutnjâ, zen singi âlipkât nep tânnone tuuwen. Kutziñâ ândiândi kâtikkât ekabân ziap.

Sâm bâbâlañ den.

⁴ Zen Kembangât op umâlip nângâm sâm âlip kwâknanngâm ândibi. Nâ dum sâbâ. Zen sâtâre op ândibi. ⁵ Zen um lumbenâ sot um lâklâk ândine a zinj zingit nângâbi. Kambu takâtakânngât narâk mâte otningap. ⁶ Kut nâi nâi zorat mân nângâm kwâkâ upi. Umziñan den topnjâ topnjâ zei Anutu dukubi. Oi sâiwap sâm dukubi. ⁷ Oi Anutugâren gâbâ um lumbenâ, zo a nângânângâninj walâmap. Yesu Kristogât op um lumbenâ zorânâ nenngâren kwâlâlâksâm zimbap.

⁸ Oi bukurâp, den nâi sâbâ. Kut nâi nâi bonnjâ sot hurat kwâkwat, kut nâi nâi târâraknjâ sot saleknâ, kut nâi nâi tobat âlip sot hikpârâknoot, kut nâi op kwâtâkwâtâtinj sot umâlip muyagime. Kut nâi nâi zo aksik nângâm ândibi.

⁹ Nâ den dâzângom tirâpznâgua ek nângâwe, zoric op ândine Anutu, lumbenâ marinjandâ zen sot ândibap.

Paulo yatâ mo yatâ ândei âlip oip.

¹⁰ Zen betnan miegât Kembangâren umâlip patâ nângan. Zen mârûm nâgât nângâm betnan minam mâtâpkât kwagâwe, zo nângan. ¹¹ Nâ kut nâi kârûm mân san. Nâ kut nâi nâi kârûmnâ yen ândian, zorat nânga mân bâlinj opmap. ¹² Nâ giginj op ândiândinj mo gom sambe zemnigi ândiândinj, zo yatâ âlip ândibam. Tepkât op ândiândinj mo gomsambe kwâknan ândiândinj mo puyân ândiândinj,

zorat topnjâ aksik nângâman. Zo yatâ mo yatâ ândia âlip opmap. ¹³ Yesu Kristonjâ imbanâ nigi kâtigeman, zâkkât op yatâ mo yatâ zo ândia âlip opmap.

¹⁴ Nâ sâknâmân ândia zen betnan miwe, zorat nânga âlip uap.

Paulo kut nâi nâi pindâwe.

¹⁵ Pilipi kamânân gok a ambân, zen nânge. Nâ singi âlip nep topkwap Makedonia hân birâwan, narâk zoren Yesugât kâmut nâmbut zen yen ândine zen ziiñik nâ sot târotâro op betnan miwe.

¹⁶ Oi Tesalonike kamânân ândia sâkkât kut nâi nâi zo sâp zagât nim tânnowe. ¹⁷ Nâ kât sikum nibigât mân san. Singi âlip bonnjâ zengâren muyagibapkât san. Oi bonnjâ zo zengâren lanj kârâbap.

¹⁸ Zinjâ nâ kut nâi muyagem niwe, zorat sâiwap dâzângobâ. Nine gom sambe op ândian. Epaporiditonjâ zengâren gâbâ kut nâi zo mem ga nigi gom sambe op ândian. Zinjâ nâ kut nâi otniwe, zorat nânga Kambu oknanngâwe yatâ uap. ¹⁹ Oi Kembunâ zorat nângi âlip uap. Oi Anutu, zâk gom sambe muyagemapnjâ Yesu Kristogât op kut nâi nâi donjep zinj kut nâi mân kârûm ândibi. ²⁰ Oi Anutu lbâniñâ, zâkkâren sâm âlip zinzinj zem zâimâmbap. Perâknak.

Den muruknjâ.

²¹ Yesu Kristogât opnjâ nângâzingan. Zo Yesugât singi a dâzângom nanngâbi. Bukurâp nâ sot ândime, zen nângâzinge.

²² Kembangât singi a Roma a kutâ Sisagât kinj top ândie sot Kembangât singi a nâmbutnjâ, zen aksik nângâzinge.

²³ Kambu Yesu Kristogâren gâbâ tânzângozângonandâ um dâpziñan zimbap. Perâknak.

Zo yatik.

Kolosai zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹⁻² Bukurâpniknâ, Kembugât sinji a Kolosai kamânân Kristo sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zinget. Paulo nâ Anutugât sâtkât op Yesu Kristogât op Aposolo orâwan. Nâ sot Timoteo, net zengât ekap zi kulemgum zinget. Anutu Ibâniñangâren gâbâ tânzângoziñgonj sot um lumbe zengâren zem zimbap.

Kolosai zengât op sâiwap sâmarâwet.

³ Ninâu sâmet dâp net Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibânâ Anutu, zâkkâren zengât op sâiwap sâm ninâu sâmet. ⁴ Zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâwe sot Kembugât sinji a kamân nâmbutñan gâbâ gane buku otziñgâme, zorat sâiwap sâmet. ⁵ Sumbemân ândiândi kâtik zengât sinji pâipkât zo minam um bâbâlaj op mambât ândime. ⁶ Anutugât tânzângoziñgonjngât den, den bonñâ, zo zengâren gâi nângâne zengâren bonñoot oip. Zo yatik sinji âlip zo hân dâp muyagem laj kârâm âim bon opmap.

⁷ Bukuniñâ âlipñâ Epapara, Kristogât kore a op ândim den sâmap. Zo yatik opmap, zâknâ sinji âlip dâzângoi nângâwe. ⁸ Oi Kaapumñâ umziñ kubigi umziñâ gâsâyagom ândie. Epapara zâk zorat sinjiñâ dâtnâkoip. Zâk zengât op nep tu-map.

Kolosai zengât op ninâu sâwet.

⁹ Oi net zengât den sinji zo nângâm zobik topkwap zengât op ninâu sâm gamet. Anutuñâ

sâi Kaapumñâ den topñâ sot nângânângâ zingî Anutugât den nângâm kwâtâtibigât ninâu sâmet. ¹⁰ Kembunâ yatâ otziñgi Kembugât a târârak ândine zingiri dâp upap. Oi âlipñangât nep top top, zo tuum bonñâ muyagibi. Oi Anutugât topñâ nângâm biranñi. ¹¹ Anutu zâk imbanñâ mariñâ. Zâk imbanñâ âsakñoot zorâñ kâtikñan kwatziñgi kâtigem ândine kwâkziñan kut nâi nâi yâmbât zari mân lorem kin um bâbâlajâk op sâiwap sâm dukubi. ¹² Oi Ibâniñ u âsakñan ândiap, zâknâ ândiândi kâtikât sinji kwatniñgip. Zo Kembugât sinji a nengât sinji up-apkât sâi ziap. Zen zorat nângâm um bâbâlajâk op sâiwap sâm dukubigât ninâu sâmet. ¹³ Anutu zâk nâtâtik mariñangât bikñan gâbâ mâkâniñgâm nanñangât kiñ topñan nâambarip. ¹⁴ Nanñâ zâk tosaniniñgât sângânñâ pam bâliñan gâbâ mâkâniñgip.

¹⁵ Anutu Ibâ, zâk mân igikñâ. Ka nanñâ Anutugât holiñâ sot topñâ muyageip. Mârum hân kwâkñan kut nâi nâi mân muyagei nanñâ kândom muyageipkât kâukniñ ândiepnak ândiap. ¹⁶ Anutuñâ sâi nanñandâ a top topñâ sot kut nâi nâi sâmbemân sot hânân zo muyageniñgip. Igikñâ sot mân igikñâ. Sumbem a âlipñâ imbanñâziñoot sot Satañ sot sumbem arâpnâ bâliñâ imbanñâziñoot. A kutâ sot zâizâiñ zo aksik patâ nanñangât imbanñandâ muyageziñgip. Oi zo zâkkât sinji muyageziñgip. ¹⁷ Mârumñan a sot kut nâi nâi mân muyagei zeî nanñâ kândom muyageip. Oi zâk zobâ ândim gâip. Nanñâ zâk a sot kut nâi nâi zorat galem a sâtnâ op ândiap. A sot kut nâi nâi zo zâkkât bikñan zem gâmap. ¹⁸ Kiñ bitniñangât kâukñâ ândiap, zo yatik Yesugât kâmut ândien, nen Yesugât kiñ bikñâ ândeindâ zâk kâukniñâ ândiap. Zâk

ândiândi ninji zâkkât kâmurân ândien. Nanjâ zâk mârumpjan gâbâ kândom op mumujan gâbâ zaarip. Zâk a sot kut nâi nâi aksik zorat kâuknjâ upapkât mumujan gâbâ kândom otninjâm zaarip.

Yesujâ nen Anutu sot buku utnatkât diiningip.

¹⁹ Anutuñâ ziknjâ imbanjâ sot ândiândinjâ sot holiñâ nanjanjâren dâbâk zimbapkât nânji dâp oip. ²⁰ Oi a sot kut nâi nâi hânân sot sumbemân Anutu kâsa oknjangâm ândiwen, nen Anutu sot buku utnatkât nanjâ sâmpindi poru nagân moi gilâmjandâ lumbenjâ muyageningip.

²¹ Kolosai a ambân zen mârumpjan Anutu kâsa oknjangâm ândiwe. Zen Anutu kândâtkum ândiwe. Nângânângâziñ bâlij oi lanj gulip ândim bâlijâ top top op ândiwe. ²² Ka Kristonjâ um salek kwatziñgi Anutu sot buku op zâkkât mâtenjan hâlâlu sot tosa buñ ândibigât a yatâ opnjâ poru nagân moip. ²³ Zorat zen Yesugâren nângâm pâlâtân kwâknangâm kâtigem kinbi. Den sinji âlip muyagem zingip, zo gulip opapkât mân loribi. Sinji âlip zorat bonnjâ minam um bâbâlanjâk op mambât ândibi. Zen yatâ utnetâ Yesujâ diizingi Anutugât mâtenjan anjun buñ kinbi.

Sinji âlip a hân dâp zengâren lanj kârâm ariap.

Sinji âlip zo zen Eparanjâ dâzângoip. Oi zenâk buñ. Sinji âlip zo a kamân dâp dâzângom arindâ nângâwe. Paulo nâ nep zorat kore a orâwan. Oi nâ Kolosai zengât op sâknam kwâknjan ândiman.

²⁴ Kristonjâ a kâmutnjâ nengât kâukniñ ândiap. Oi nen ombenjan kinj biknjâ yatâ ândien. Oi Kristo zâk kâmut patâ nengât op sâknam nângip. Sâknam torenjâ nâi nângânângâñ ziap, zo kwâknan zâibapkât sâip. Zorat nâ umâlip

op zengât op sâknam kwâknjan ândiman. ²⁵ Anutuñâ nep sâm nigi zâkkât kâmut zengâren kore op ândiwan. Kore otzingâm ândibat sot a hân nâin goknjâ sinji âlip dâzângom nanjâbatkât sâm nigip. ²⁶ Sinji âlip den zo narâknjâ narâknjâ ekapjoot zei mân nângâm ândim gawe. Ka narâk ziren Anutu ziknjâk zâkkât sinji a nen sâm muyageningip. ²⁷ Oi den mârumpjan tik zeip, zo a hânjâ hânjâ muyagezingâbapkât Anutuñâ nângi âlip oip. Den zo bonjoot sot âsakjoot. Oi den zorat topnjâ itâ. Kristogât Kaapumjâ umzinjan ândiapkât sumbemân zâim neule âsakjoot ândibigât mambât ândie. ²⁸ Nen a ambân Kristogât topnjâ sâm muyagezingâmen. Oi girem den dâzângomen. A pisuk patâ zen Kristo sot pâlâtân op mem kâtigem nângânângâziñ yâmbârem gwâlantensâbapkât yatâ upmen. ²⁹ Zen Kristo sot pâlâtân op kâtigem upigât Kristonjâ imbanjâ nigi kâtigem sâknam nep tuuman.

2

¹ Kolosai zengât op kâtigem sâknam nep tuuman, zorat dâzângua nângânek. Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie sot Laodikea kamânân ândie, zengât op ninâu nebân kâtigem tuuman. A nigâwe sot a mân nigâwe ârândân. Zengât op nebân sâknam patâ nângâman. ² Zen Anutugât den tiknjâ zeip, zorat topnjâ nângâm kwâtâtibigât nep tuuman. Zen nângâm kwâtâtem umzinjandâ gâsâyagoi um bâbâlanj op kenjât buñ ândibi. ³ Yesu Kristogâren den nângânângâ sot top nângânângâñ mamnjâ ziap. Oi zâk nângânângâ ninji den bonjanjât topnjâ nângâmen. ⁴ A nâmbutnjâ zinj um gulip kwatziñgâbegât yatâ san.

⁵ Nâ zengât nângâm ândiman. Nâ sâknandâ zen sot mân ândiman. Kârebân ândiman zo ko umnandâ ko zen sot ândiandâ Kristo nângâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm târoyagom ândine ziŋgitŋâ umnâ âlip uap. ⁶ Zen Kristo sot pâlâtâŋ urâwe, zo yatik zâk sot pâlâtâŋ op ândibi. ⁷ Den bonŋâ mem ândim zâkkâren pâlâtâŋ op kinbi. Zen yatâ opŋâ topŋâ nângâm kwâtâtibi. Mâtâp tirâpzanŋowe, zo lân kâtigem sâiwap sâm ândine zâkkâren zâibap.

Kristo sot pâlâtâŋ op ândim umgât gom sambe mân kârûnat.

⁸ A ziŋâ zo zengât arâpziŋâ upigât den kelâkŋoot dâzâŋgom um gulip kwatziŋgâbegât umziŋ galem oraŋgâm ândibi. Den zo ayân gâbâ nângânâŋgâ den, sarâ, yennâ. Den zo sâkurâpziŋaŋgât den pat yatâ. Den yatâ zo Kristogâren gâbâ mân muyageip.

⁹ Kristogât sâkŋan Anutugât holiŋâ sot ândiândiŋ sot imbanâ piksâm zeî ândimap. ¹⁰ Kristo zâk a kutâ zâizâiŋ sot kembu patâ otŋiŋgâm ândiap. Sumbem a âlipŋâ sot bâliŋâ sot wâke top topŋâ imbanâziŋoot, zen ombenjan ândie. Oi zâkkât ŋiŋgi a nen zâk sot pâlâtâŋ oindâ ândiândi nenŋâren piksâm sambâlem ziap, zorat zen umgât kut ŋâi ŋâi zorat mân kârume. ¹¹ Zen Kristo sot pâlâtâŋ utne umziŋan bâliŋâ zeip, zo sanŋorip. Zen sâgân kwabâyaŋowe, zorat buŋâ. Zen ândiândi sâŋŋiŋâ sâmbum pam Kristogâren pâlâtâŋ urâwe. ¹² Tooyân sanŋonziŋgâwe, zorâŋâ Yesugât mumuŋan târokwatziŋgip. Oi Anutu zâk imbanâŋgât Kristo mumuŋan gâbâ mânŋeip. Imbanâ zo yatik nângâm pâlâtâŋ kwapme, zengâren zari Yesugât zaatzaatŋan târokwatziŋgip.

¹³ Zen mârum bâliŋâ op um mumuŋâ ândine Anutuŋâ tosaziŋ

birâmŋâ Kristo sot mângiziŋgi ândie. ¹⁴ Oi tosaziŋgât den ekabân zeip, zo moloŋâ poru nagân mândi buŋ oip. ¹⁵ Yatâ opŋâ Sataŋ sot wâke zâizâiŋ sot imbanâziŋoot timbâ kâmbamziŋ mem kom sâmbum a ambân mâteziŋan topziŋ sâm muyageip. Zâk poru nagân yatâ oip.

A ziŋ um gulip kwatŋiŋgâbegât gasâniŋ kârâm ândinat.

¹⁶ A ziŋ nalem nâmbutŋâ birâm ândibigât mo Yuda zengât kendon patâ mo mâik tâtatŋaŋgât, zorat den sâkziŋan sâne mân nângâbi. ¹⁷ Wangât, kendon zo bonŋâ buŋâ. Bonŋâ bet muyagibap. Zorat bet muyagibap, zorat dâp zorâŋ kândom gâip. Bonŋâ ko Kristogâren ziap. Oi zen zâk sot pâlâtâŋ upme. ¹⁸ A nâmbutŋandâ sâkkât âkŋâlê bâliŋâ pâke kwâtŋam sâkkât kendon ândim sumbem a mâpâsibigât sâme. A yatâ zo, ziŋ kut ŋâi ŋâi uman ekŋâ zorat nângâne bon opmap. A yatâ zo, zen sâkziŋ laŋ mem zâi pam den bon buŋ, zo dâzâŋgom ândime. Nângânâŋgâziŋâ zo ko ayân gâbâ âsageip. A zo, zen Kristo sot pâlâtâŋ mân upme. ¹⁹ Kristo zâk kâukniŋâ. Nen kiŋ bikŋâ yatâ. Oi kâukŋan gâbâ sânamŋandâ pâuksâm gem bonŋâ mem kâtikŋan kwap saaniŋgâmap. Oi Kristo zâk um dâpkât nalem niŋgâm tânnâŋgoi lâmbatnatkât imbanâ zemŋâŋgâp. Anutu zâk yatâ nângâm kubigi ziap.

Kâsâp den a umân muygeip, zo mân nângânat.

²⁰ Zen Kristo mumuŋan târokwapŋâ hângât den kândâtkuwe. Oi ândiândi sâŋŋiŋâ kândâtkomŋâ dabân hângât a yennâ yatâ ândim agât den lume? ²¹ A ziŋ den itâ sâne lume, “Zi mân gâsuban. Zi mân nimban. Zi mân mimban.”

²² Kut n̄ai n̄ai zo buŋ opmap, zo mân tâmbetgobap. Zorat opn̄a wangât mân nimbi, mân mimbi s̄ame? Den yatâ zo Anutugât den buŋâ. Den zo a ziŋ umziŋan n̄angâm s̄am kwâkâyanŋâme. Zorat a ziŋ den yatâ zo s̄ane mân n̄angâbi. ²³ A yatâ zorâŋ den n̄angânangâ tobat upme. Ka den s̄ame, zo bonn̄a buŋâ. Zo top n̄angânangânangât den buŋâ. Zen s̄akkât âkn̄âle zorat p̄ake kwâtnam s̄akkât kendon ândime. S̄akziŋ mem geinam s̄ane den zorâŋ den bonn̄a yatâ opmap. Ka yatâ zorâŋ bon buŋâ. Zorâŋâ s̄akkât âkn̄âle p̄ake mân kwâpap.

3

Sumbemân z̄aim ândiândiŋ, zorat n̄angânat.

¹ Kristo z̄ak mumuŋan gâbâ zatn̄a sumbemân z̄ai ândiap. Oi zen Kristo zaatzaatn̄an târokwarâwe. Zorat urâ Anutugât âsanŋâ bongen Kriston̄a den n̄angâm ândiap, zorarâk n̄angâm ândibi. ² Hânân den s̄am âragume, zorat buŋâ. Sumbemân den âlipn̄a n̄angâm ândie, zorat n̄angâm ândibi. ³ Zen Kristo mumuŋan târokwarâwegât a mumuŋa yatâ hân a zengât den bâlin̄a zo mân n̄angâm ândibi. Wangât, ândiândiziŋ zo Kristo sot Anutugâren tik ziap, zorat. ⁴ Oi Kristo z̄ak ândiândiŋ mâriŋandâ taki zen yatigâk z̄ak sot ârândânŋ âsakn̄a neulenŋan muyagem ândibi. Zen zorat op n̄angâm ândibigât san.

Um s̄angŋiŋâ lândim pânat.

⁵ Zen s̄akkât âkn̄âle bâlin̄a zorat kendon ândim kut n̄ai n̄ai itâ zo birâbi. Laŋ mâman, kut n̄ai n̄ai mân orotn̄a sot s̄akkât âkn̄âle bâlin̄a. A n̄aigât kut n̄ai n̄ai zorat âkn̄âle mân upi. (A n̄aigât kut n̄ai n̄aiŋanŋât âkn̄âle orot, zo Anutu kândâtkum umziŋ n̄aigâren

pâpanŋa yatâ.) ⁶ Um kâtik a ziŋ bâlin̄a zo aksik upmegât Anutun̄a hâuŋa zingâbap. Oi Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie, zen m̄arum kut n̄ai bâlin̄a top top zo op ândiwe.

⁷⁻⁸ Narâk zi ko kut n̄ai n̄ai bâlin̄a zi aksik birâbi. Kuk sot den s̄arek, um kâlâk, mem ge kwâkwat den sot den bâlin̄a. ⁹ Sarâ mân s̄abi. Um s̄angŋiŋâ sot orot m̄ame ḡangon̄a zo lândim pegât zo aksik birâbi. ¹⁰ Oi um un̄akn̄a zo Anutugâren gâbâ mem ândibi. Um un̄ak Anutun̄a muyageip, zo kubigi n̄angânangâ sot opn̄a zikn̄a holi yatâ muyagem ândiap. Zen Anutugât topn̄a n̄angâm kwâtâtem ândibigât yatâ oip. ¹¹ Zorat kâsâp ândiândiŋ zo âkip. Yuda a sot Grik a, kwabâ kwaranŋawe sot mân kwabâ kwaranŋawe, saru a mo barâ a, kore a sot a patâ zo aksik patâ Kriston̄a mâpotniŋgâmŋâ kâukniŋâ ândiap. Oi nen aksik z̄akkât ombenŋan dâp kânok ândien.

Nen Kristo sot p̄âlâtânŋ urâwengât siŋgi âlip lum ândinat.

¹² Anutun̄a umŋandâ ḡasuziŋgâm buku otziŋgâm ḡasum s̄âlâpzanŋoip. Zorat zen itâ upi. Um lâklâk op buku upi. Zen umziŋ gigin̄a oi um s̄anduk ândibi. Siŋgi âlip lum ândim âkon mân upi. ¹³ A ziŋ bâlin̄ otziŋgâne zorat hâuŋa mân otziŋgâbi. Osetziŋan tosa n̄ai muyagei birâm kândâtkum ândibi. Kembun̄a tosaziŋ birip. Zen yatik bukurâpziŋanŋât tosaziŋ birâbi. ¹⁴ Oi kut n̄ai n̄ai zo opn̄a walâm umziŋandâ ḡasâyagom ândiândiŋ, zo mem kâtigem ândine zorâŋâ mâpotziŋgi um kânok upi. ¹⁵ Oi Kristo sot p̄âlâtânŋ op ândine z̄akkâren gâbâ um lumbe zorâŋâ umziŋan nep tuubap. Zen lumbe opn̄a um kânok op ândibigât Anutun̄a diiziŋip. Oi z̄akkâren s̄aiwap s̄am ândibigât n̄angip. ¹⁶ Kristogât den osetziŋan laŋ kârâbapakât

kâtigibi. Oi nânġânġâ den top topnâ kwâkâyanġâm galem oranġâm ândibi. Yatâ utnetâ Kaa-pumnâ mem bâbâlan kwatziŋġi mâpâmâpâse kep sânġinâ sot sinġi âlipkât kep mimbi. Umziŋandâ Anutugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkġanġâm mimbi. ¹⁷ Zen Kristogât kâmut gakârâpnâ ândie, zorat nânġâm den mo nep utnam dâŋâk upi. Zen zo yatâ utne âlip oi Kembu Yesugât kutsinġinâ lanġ kârâbap. Zen yatâ op ândibigât Kristonâ imbanâ ziŋġâbap. Zorat Anutu Ibâniŋ sâiwap sâm dukubi.

¹⁸ Zen Yesu Kristo sot pâlâtân urâwenâ ândiegât itâ op ândibi. Ambân zen abarâpziŋġât ombezian ândim sâtziŋ lum ândibi. ¹⁹ A zen âmbirâpziŋ buku otziŋġâm ândibi. Ambirâpziŋ kârâpŋoot mân otziŋġâbi.

²⁰ Katep zen ibâ mamârâpziŋ den nâi mo nâigât sânetâ lubi. Zen yatâ utnetâ Kembuziŋandâ nânġi âlip upap. ²¹ Ibâ mam zen nan bârarâpziŋ ziŋġit um kâlak upegât kubikziŋġânâ den kut nâi kârâpŋoot walâwalân mân otziŋġâbi.

²² Kore a sot nep a, zen patârâpziŋ zengât sâtziŋ lubi. Zo a ziŋ ziŋġitne âlip upapkât buŋâ. Kembu hurat kwâkġanġâm utne dâp upap. ²³ Nep aksik zo a patâ zengârâk opnâ buŋâ. Kembugât op bâbâlanġâk tuubi. ²⁴ Zen itâ nânġâbi. Zen hânân Kembu Kristo zâkkât kore a op ândie. Oi nepkât sânġânâ sumbemân ziap, zo Kembugâren gâbâ mimbi. ²⁵ Ka nâi zâk bâliŋġât nep tuugi zo yatik hâuŋâ yâmbâtŋâ mimbap. Kembuŋâ kore a sot a patâ dâbâk otziŋġâmâp. Zâk hâtubâtu mân otziŋġâmâp.

4

¹ A patâ zengât den sa nânġânġek. Patâziŋâ Kembu zâk sumbemân ândiap, zorat zen zâkkât nânġâm

kore a gakârâpziŋ kut nâi nâi târârâgâk dâpziŋan galem otziŋġâbi.

Ninâu sâsânġanġât den.

² Kolosai a, zen âsâbân ninâu sâm ândibi. Oi um wâġân ândim sâiwap sâm ninâu sâm ândibi. ³ Oi nengât op ninâu sâne Anutuŋâ sinġi âlip sânatkât mâtâp muyageniŋi Kristogât den mârûm tik zeip, zo sâm muyaginâ. Nâ den zo dâzânġom ândiwangât um kâtik, ziŋ kâsa otnim gâsânom tâk namin nâbane ândian. ⁴ Zorat Kolosai a zen nâgât op ninâu sâbi. Ninâuŋâ betnan mine bâbâlanġ op Kembugât den zo sâm muyagia dâp upap.

⁵ Kolosai a, zen um kâtik a, kândâtŋan gok, zen sot kândianġâm gulip ândiândiŋ mân op kut nâi nâi nânġâmŋik upi. Kembugât den dâzânġonam ândibi. ⁶ Dinziŋâ kubikne sii semen yatâ naam oi dâzânġobi. Zen yatâ opnâ a den melânġ dâzânġonam mân kwakpi.

Tikiko sot Onesimo

⁷ Nâgât den sinġi zo Tikikonâ otziŋġâbap. Zâk Kembugât nebân bukunâ oi umnandâ gâsumap. Berân mâmeninâ sot Kembugât kore a sât luluŋoot. ⁸ Zâk zengâren gam den sinġi otziŋġâbapkât sânġongua gaap. Um bâbâlanġ kwatziŋġâbapkât op zengâren gaap. ⁹ Oi bukuniŋâ Onesimo, Kembugât sât luluŋ a zengâren gokŋâ, zâk ârândân sânġongua gamnâ kut nâi nâi ziren âsagiap, zorat den sinġi dâzânġom nanġâbabot.

¹⁰ Bukunâ Aristako nâ sot tâk namin ândiap, zâk sot Banabagât nepânâ Mareko sot Yusito, kutnâ nâi Yosua, ziŋâ nânġâziŋġe. (Marekogât den mârûmŋan dâzânġowan. Zâk zengâren gâi buku okġanġâbi.) ¹¹ Aristako, Mareko sot Yusito, a karâmbut

zo, ziñâ Yuda a zengâren gâbâ muyagiwe. Ziñâ Anutu um topñan ândiândiñâ muyagibapkât nep betnan mime. Yuda a nâmbutñâ Yesu sot pâlâtân urâwe, zengâren gâbâ ñâi mân betnan mime.

¹² Oi Kolosai zengât kamânân gokñâ a ñâi, Epapara, Kristogât kore a, zâkkât nângânângân Kolosai a zengâren ziap. Oi zen Yesu Kristo sot pâlâtân op Anutugât diñangât topñâ nângâm kwâtâtem lum ândibigât âsâbân ninâu sâm kâtigemap.

¹³ Zâkkât topñâ nângâmangât itâ dâzângobâ. Zâkñâ zengât opñâ sot Laodikea kamânân gokñâ Kembangât singi a ambân kâmut ândie, zengât op ninâu nep, sâknam nep patâ tuumap.

¹⁴ Dema sot mâsek kubikkubik a bukuniñâ Luka, zet nângâziñgobot.

¹⁵ Oi Laodikea kamânân bukuniñâ a kâmut sot Nimbasi sot kâmut zâkkât mirin mindume, zengât nângâm sâtâre opman. Den zo sapsun ziñgâbi.

¹⁶ Êkap zi a ambân sâlâpkum nângâm nanngâne ko Laodikea kamânân kâmut ândie, zengâren pane ari sâlâpkubi. Oi Laodikea zengât ekap ñâi kulemguan, zo yatik zen ziñgâne sâlâpkubi.

¹⁷ Arikipo, zâk itâ dukubi, “Nep Kembuñâ gigip, zo mulunâk tuum biranban.”

¹⁸ Den nâmbutñâ zo yen sa bukunâ ñâiñâ kulemgua. Ka zi ko Paulo nâ ninâ bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum paan. Nâ tâk namin ândian, zorat nâgât op ninâu sâbi. Anutugâren gâbâ tânzângozângonñâ zengâren zem sambâlem zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap kânok Paulonâ kulemgum zingip.

Paulonâ zengât op Anutugâren sâiwap sâip.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Zen Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo zet sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemguen. Tânzângo zângoş sot um lumbenâ zengâren zimbap.

² Nen âsâbân zengât op Anutugâren sâiwap sâm dukumen. Ninâu sâmen dâp zengât nângâm ândimen. ³ Zen nângâm pâlâtân zingângât op Kembu kore oknângâmê. Zen umzinqandâ Anutu gâsum pâlâtân kwap nep tuume. Kembuninâ Yesu gâbapkât um bâbâlaş op mambât ândie. Zen yatâ upme. Zorat nângâm Ibâninâ Anutu zâkkâren ninâu sâmen. ⁴ Bukurâpnâ, nen itâ nângen. Anutuş umnâ gâsum sâlâp zângoş gâsum sâlâp zângoip.

⁵ Yatâ otzinqipkât den sinji âlip mem ga dâzângoindâ den yennâ mân oip. Zo imbanâşoot sot Kaapum sot oip. Den zo nângâmê umzinqan giarip. Nen zen sot ândim kut nâi nâi urâwen, zorat topnâ ek nângâwê. Zengât op yatâ op ândiwen, zo nânge.

⁶ Nengât orot mâme ek nângâwênâ yatik op ândiwe. Oi Kembu zik orot mâme zo eknâ yatik moliwe. Zen sinji âlip nângâm mem ândiwe. Sinji âlip sâknam kwâknan mem ândine Tirik Kaapumnâ mem bâbâlaş kwatzinqi sâtâre op nângâwê. ⁷ Zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâknan gâne Makedonia sot

Grik hânân sinjiziq nângâm yatik urâwe.

Tesalonike a zengât den sinji kamân dâp arip.

⁸ Zengâren gâbâ Kembugât den laş kârâm âi Makedonia sot Grik hânân muyageip. Oi zorik buñâ. Zen Anutu nângâm pâlâtân kwarâwê, zorat den sinji kamân dâp ari nângâmê ninâ mân dâzângowen. ⁹ Zen ziinjak nen zengâren ga nep tuugindâ bonnâ muyageip, zorat den sinji dâtnângome. Oi zen lopio yennâ, anâ tuutuun, zo kândâtkom Anutu, ândiândi mariñâ bonnâ mâte oknângâm arâpnâ urâwê. ¹⁰ Oi nannâ Yesu mumunjan gâbâ mânggeip, zâk gâtâm sumbemân gâbâ gâbap. Oi narâk patin Anutu kuknângât bonnâ zo sâi nengâren mân âsâgibap. Zen zâk gâbapkât um bâbâlaş op mambât ândime. Nen zengâren nep tuugindâ bonnâ muyageip, zorat sinji ziinjak nângâm nâ zo yatâ sâm dâtnowe.

2

Paulo zâk Kembunâ egi âlip upap, zorat sâip.

¹ Bukurâpnâ, zengâren ga nep tuugindâ bon buş mân oip, zo ziinjak nânge. ² Mârum Pilipi kamânân nângom mem nâi nâi otniñgâwê, zo nânge. Yatâ otniñgâmê Anutuñâ betniñjan mei kenğât buş zengâren gam ândiwen. Oi a donşep kâsa otniñgâmê laş Anutugât den sinji zo sapsun zingâwen. ³ Um bâbâlaş den sâmen, zo nângâm gulipkum mân sâmen. Den sarâ mân sâmen. ⁴ Zorat op Anutuñâ niñgiri âlip opmap. Den sinji âlip sânatkât sâm niñgip, zorat dâp sâmen. A ziq niñgitne âlip upapkât buñâ. Anutuñâ nengât nângi âlip upapkât sâmen. Anutu zâk umninanğât top ekmap.

5 Zen nengât topniņ nângâme. Nen mân kâitzângomen. Mân elakzângomen. Oi zengâren kât sikumgât âkñåle mân urâwen. Zo Anutuņâ nâņgi ko san.

6 A kutâ otziņgânakât mân sâwen. Kristogât Aposolo op ândim kut ñâi ñâigât sâindâ dâp upap. Zo nângâmņâ zen mo kamân nâmbutņâ zen a kutâ otziņgânat mân sâwen.

7 Buņâ. Ambân ñâiņâ murarâpņâ on galem otziņgâmap, zo yatâ nen zengâren ândim galem otziņgâwen.

8 Nengât âkñåle zengâren zeipkât Anutugât sinġi âlip dâzâņgonatkât zorik buņâ. Nen kore otziņgâm ândinam urâwen. Umniņâ zengâren kirip, zorat.

9 Bukurâpniņâ, sâknam nep tuum ândiwen, zo nâņge. Zengâren gâbâ kut ñâi ñâi zo mân minam ñâtik sirâm nep kârâpņoot tuum ândiwen. Kanpitâ mân kwatziņgânatkât zengâren nep tuum ândiwen. Zo yatâ op Anutugât den sinġi âlipņâ dâzâņgowen, zo nâņgâme. Oi Anutu zâk yatik topniņ nâņgap.

10 Nen um salek sot târârakņâ, tosa buņ ândim Kembugât kâmut op ândie, zengâren nep tuuwen.

11 Ñâi itâ nâņgâme. Ibâņandâ murarâņâ den dukumap, zo yatik niijâ den dâzâņgowen. Um bâbalaņ den sot girem den dâzâņgowen. 12 Anutuņâ zâkkât um topņan sot âsakņan ândibi sâm diizîņgâmap. Oi zen zâkkât a bonņâ op, zâkkât tobat op ândibigât den yatâ zo dâzâņgowen.

Kembugât den lunetâ kâsa otziņgâwe.

13 Nen Anutugât den dâzâņgoindâ nâņgâne a den mân oip. Zo âlip nâņgâwe. Zo Anutugât den. Zen den zo nâņgâm mem umziņan pane nep tuumap. Oi zorat nen âsâbâņ Anutugâren sâiwap sâmen.

14 Bukurâpņâ, zen Anutugât kâmut Yudaia hânân Yesu Kristogâren pâlâtâņ urâwe, zen sot tobat kânok urâwe. Zen Yuda a ziņâ kâsa otziņgâm sâknam ziņgâwe, zo yatik zengâren kamârâpziņandâ zâņgom sâknam ziņgâwe. 15 Yuda a zen Propete sot Yesu Kristo zâņgone muwe. Oi nen yatik nâņgom moliniņgâbi. Zen Anutuņâ ziņgiri mân dâp uap. Zen a kâmutņâ kâmutņâ kâsa otniņgâme. 16 A hân ñâin gokņâ den sinġi âlip nâņgâbe sâm pâke kwatziņgâme. Hân ñâin gokņâ zen Kembugât sinġi a upigât âkonziņgap. Tosaziņâ târokwap utne patâ oi tosaziņangât op Anutugât kuk zo zengâren âsageziņgap.

Paulo zâk zengât op umņâ sisi-waloņ oip.

17 Bukurâp, nen zâmbam gam narâk zi mandu yatâ op ândiwen. Sâkniņandâ ziren mâik ñâi ândien. Umniņâ ko zen sot tap ziņgitnatkât otniņgap. 18 Oi zo ga ziņgitnatkât sâwen. Oi Paulo, nâ narâk ñâin ñâin gâbam ua Sataniņâ mâtâp pâke kwap gâip. 19 Kembu Yesuņâ gâi ko nen mâteņan kin wan mo wangât sâtâre utnatkât nâņgen. Nen zengâren gam nep tuugindâ bonņâ âsageip, zorat sâtâre utnat. 20 Zengât op sâtâre sot umâlip upmen.

3

Pauloņâ Timoteo sâņgongui arip.

1 Net zengât nâņgâm kwâkâ op net nikiņik Ateņ kamânân tâtat sâwet. 2 Oi net Timoteo sâņgongoitâ zengâren gâip. Zâk bukuniņâ Anutugât nep a ândim Kristogât sinġi âlip sâmap. Zâkņâ zengâren gam nâņgâm pâlâtâņziņ mem kâtikņan kwâpam gaap. 3 Zen sâknamân ândimņâ loribegât yatâ urâwen. Zen nâņge. Sinġi âlip zo

sândukjâ ândim nângânatkât mân sârn niŋgip. ⁴ Nen zen sot ândim den kânjan itâ dâzângowen, “Nen sâknâm nângâm ândinat.” Den sâwen, zo yatik âsageip, zo nânge. ⁵ Sarâ marijandâ kâitzângoip nep zengâren tuuwen, zo bon buŋ opapkât umnâ girem oi ândiandâ mân dâp oi a zo sângungua gaap. Siŋgi âlip dâŋ mem ândie mo mân mem ândie, zorat ek nângâbapkât gâip.

Timoteo zâk âburem gâip.

⁶ Narâk ziren ko Timoteo zâk âburem gam nângâm pâlâtâr sot buku orotziŋgât den siŋgi dâtnângoip. Oi zen nengât doŋbep umâlip nângâme. Oi nen ziŋgitnat sâmen. Zengoot yatik nen niŋgitnatkât sâme. ⁷ Bukurâpniŋâ, nen ziren sâknâm kwâkjan ândim zengât nângâm kwâkâ op umniŋ gwârâ oip. Nen yata ândimjâ nângâm pâlâtârziŋgât siŋgi nângâm umniŋ diim gei ândien. ⁸ Zen yatâ op Kembu sot pâlâtâr op kâtigem ândine umniŋ diim gei ândinat.

Kembugât den zengâren zim-bapkât Paulonâ ninâu sâip.

⁹ Zengât op Anutu mâtenjan umâlip patâ nângâmen. Oi Anutu sâiwap patâ dukoindâ dâp upap. ¹⁰ Nen zengâren ga ziŋgitjâ Kembugât den nâmbutjâ tânzângomjâ târokwap ziŋgânatkât âsâbân ninâu kâtikjâ sâmen. Nângâm pâlâtârziŋjâ nâiyân pâton opapkât gwârâ uan. ¹¹ Oi Zorat Anutu Ibâniŋâ sot Kembuniŋâ Yesu zikjak diiniŋgi zengâren gânat. ¹² Zengâren ko Kembuŋâ tânzângoip buku op ândime, zo târokwap op zâine gwâlântensâi ziŋjâ sot a nâmbutjâ zen buku upi. Nen yatik zengât upmen. ¹³ Oi Anutuŋâ tânzângoip umziŋ mân loribap. Oi Kembuniŋâ Yesu, zâk sot siŋgi a târârakjâ, zen sot gâi zen Anutu

Ibâniŋgât mâtenjan um salek, tosaziŋ buŋ kinbi.

4

Um sumun buŋ, um salek ândibi.

¹ Bukurâpnâ, Kembu Yesu sot pâlâtâr op den nâi sa nângânek. Zen ândi mâmanziŋ kubik ândine ziŋgiri âlip upap, zorat dâzângowen. Oi zen yatik op ândime. Zo yatik târokwap op zâibi.

² Nen Kembu Yesugât sâtkât den dâzângowen, zorat mân kwakme.

³ Anutuŋâ itâ sâmap, “Bâliŋâ birâm um salek ândibi.” Oi zorat sa nângânek. Zen laŋ mâman a ambân, zengât mâtâp mân lânbi.

⁴ Zen nâi zikjak zikjak Anutugâren târârak ândim zikjâ ambiniŋk mem galem upap. ⁵ Um kâtik a zen Anutu mân nângâŋgâm âkâleziŋgârâk ambân laŋ minziŋgâm birâziŋgâme. Zen zo yatâ mân upi. ⁶ Nâi zâk danŋon walâm bukuŋgâren kâmbu oi Anutuŋâ zorat hâuŋjâ pindâbap.

Den girem zo mârumjan sârn muyagem dâzângowen. ⁷ Nen um sumun ândinatkât buŋâ, um salek ândinatkât Anutuŋâ diiniŋgip. ⁸ Zorat nâi zâk den zo birâbap zo ko agât den buŋâ, Anutugât den zo birâbap. Anutuŋâ Tirik Kaapum umziŋjan pâmap, zo birâbap.

Um kânok op ândim nep tuunat.

⁹ Kembu zikjak buku upigât den umziŋjan pâmap. Zorat zen buku upigât den doŋbep mân sârn kulemgunat. ¹⁰ Oi zen Makedonia hân dâp Yesugât kâmut zen buku op ândime. Zen yatik op târokwap ândine gwâlântensâbapkât dâzângowen.

¹¹ Oi den itâ sârn dâzângowen, “A ambân âkon op yen tap den laŋ sâlâpkume, zen yatâ mân upi. Zen ziŋgât nângâne gigiŋâ oi bitziŋandâ nepziŋâ tuum

kâtigem ândibi.”¹² Zen bitziņandâ nepziņ tuum kâtigem ândim sambe kwâkņan ândim mân kwakpi. Oi um kâtik a ziņâ orot mâzeziņ zo eknâ hurat kwatziņgâbi.

Yesu gâbapkât den.

¹³ Bukurâpnâ, zen muwe zengât a um kâtik ziņâ isem umbâlâ upme, zo yatâ upegât dâzâņgonâ. ¹⁴ Nen, Yesu mom mumuņan gâbâ zaarip, den zo nâņgâm itâ nâņgânat, “Yesu mom zaarip, zorat Anutuņâ zâkkât kâmut op muwe, zo mâņgiziņgâm diiziņgâm zâibap.”¹⁵ Oi nâi zi Kembugât den dâzâņgonâ. Hânân wâgân ândeindâ Kembuņâ gâbap, narâk zoren niņâ a muwe, zo mân kândom otziņgâm zâinat. ¹⁶ Narâk zoren Anutugât lâmun kwamit sot Kembugât den kwamit sot sumbem a patâgât den kwamit âsagei Kembuņâ sumbemân gâbâ gem gâbap. Gem gâi Yesu sot pâlâtâņ op muwe, zen kândom op zaatpi. ¹⁷ Zaatnetâ bet wâgân ândinâtņâ nen minduniņgâm zengâren târokwatniņgâm unumunumân diiniņgâm zari sumbem kabâņan Kembu sot kândianġânat. Oi Kembu sot ândim zâimânat. ¹⁸ Zen den zo sâm âragum nâņgâm umziņ diim gei ândibi.

5

Kembugât narâk kek mâte upap.

¹ Bukurâpnâ, narâkņanġât den zo wangât doņbep kulemgum ziņgânat? ² Ziņak itâ nâņgâme, “Mân nâņgâm ândine kâsâziņ nâtigân game yatik Kembugât narâk patâ zo mân nâņgindâ âsagibap.”³ Oi a zen âlip lumbenân ândinat sâne narâk zorenâk tâmbetagoagoņ zo muyageziņgâbap. Ambân kâmbonjoot nâi, zâk katep âsaâsagiņ narâkņâ mân nâņgi

âsagibap, zo yatâ âsagibap. A aksik zengâren zo yatâ muyagibap. ⁴ Zen ko nâtâtigân mân ândime. Zorat zen narâk zo âsagibabân kâsa ziņâ game yatâ gâi mân kwakmak upi. ⁵ Zen âsakņâ sot maagât kâmut op ândie. Zen nâtik sot nâtâtikkât kâmut buņâ.

Narâk mân nâņgengât um gwâlâ op nebân ândinat.

⁶ Zorat a nâmbutņâ ziņ uman zine zen zo yatik mân zimbi. Nen galem oranjâm um wâgân ândinat. Um gulip mân utnat. ⁷ Uman zânze, zen nâtik uman zime. Too kâtik nem um gulip upme, zen yatik nâtigân too nem bâliņ top top muyagime. ⁸ Nen ko sirâmgât siņgi op ândienņâ umniņ galem op ândinat. Oi nâņgâm pâlâtâņ sot buku orotņâ, zorâņ kâmbamġât hâmbâniņ upap. Oi kubikņâ diiniņgâmap, zorat nâņgânat. Zorâņâ kâmbamġât irâmarâkniņâ oi akum ândinat.

⁹ Zo itâgât. Anutuņâ neņgât kukņanġât siņgi mân sâip. Kembuniņâ Yesu Kristonâ kubikniņgi zâkkât siņgi utnatkât sâmap. ¹⁰ Zâkņâ neņgât op moip. Zorat nen momņâ mo gwâlâ ândim zâk sot pâlâtâņ utnatkât yatâ oip. ¹¹ Zorat zen siņgi âlip mem kâtigem ândibigât dâzâņgone âragwâragu op ândibi. Zen zo upme, zo yatik op ândibi.

A sâtņâ hurat kwatziņgâm a nâmbut tânzâņgobi.

¹² Bukurâpnâ, nen den kâtikņâ nâi dâzâņgonâ. Zengâren sâknam nep tuume sot Kembugât kâmurân patâziņ op ândime, zen hurat kwatziņgâbi. Zen den dâzâņgome, zo zengât sâtziņ lubi. ¹³ Zen nepziņanġât op buku otziņgâm nâņgâziņgâne zâibap. Oi zen um lumbe op ândibi.

¹⁴ Bukurâp, nâ kindap pârōņ den dâzâņgua nâņgânek. A konam

ândime, zen girem dâzângobi. Sîngi âlibân lorem ândie, zo tânzângobi. Oi bâbâ lolot ândime, zen yatik tânzângobi. Zo yatâ a otzîngâm ândim um taan mân nângâbi.

¹⁵ Bâliņ otzîngâne hâuņâ mâkâbegât galem orangâm ândibi. Ziinâ sot a nâmbutņâ zen kut ñâi ñâi âlipņik orangâm ândibi.

¹⁶ Sâtâre op ândibi. ¹⁷ Âsâbân ninâu sâm ândibi. Mân birâbi. ¹⁸ Kut ñâi ñâi zenğâren âsagei sâiwap sâbi. Zo Yesu Kristogât op sâbigât Anutuņâ sâm zîngap.

¹⁹ Tirik Kaapungât kârâp zo mân lâmuņbi. Kaapungât den mân kwâkâbi. ²⁰ Anutugât den zo sapsune nângâne yenņâ mân upap. ²¹ Den zo nângâm kâsâpkubi. Âlipņâ oi mem ândibi. ²² Bâliņâ top topņâ zo birâbi.

Mâsop den.

²³ Lumbenâ mariņâ, Anutu, zikņak sanğonzîngâm kubikzîngi um salek op nanğâbi. Oi kaapum sot um dâpziņ sot sâkziņ hâlâlu zei Kembu Yesu Kristo, zâkkât takâtakâņan tosaziņ buņ kinbi. ²⁴ Gâsuzîngipņâ sâi kâtigemap, zâk zorat nep tuum nanğâbap.

²⁵ Bukurâp, zen nenğât op ninâu sâbi.

²⁶ Yesugât kâmut zen Kembugât op buku buku op luyangâbi.

²⁷ Nâ Kembugât mâtenan dâzângobâ. Zen ekap zi Yesugât kâmut aksik sâlâpkum zîngâne nângâbi.

²⁸ Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkņâ tânzângoi um lumbe zenğâren zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum ziŋgip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum ziŋgen. Ibâniñ Anutu sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum ziŋgen.

² Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ um lumbe zengâren zimzap.

³ Nen zengât op narâk dâp Anutugâren sâiwap sâmen. Yatâ oindâ nâŋgâm pâlâtânziñâ zo gwâlântensâmap. Oi buku orotñâ, zorân zengâren sambâlem zemap. Oi zorat Anutugâren sâiwap sâindâ dâp upap. ⁴ Oi um kâtik a, zen sâknam ziŋgânetâ sâknamân ândim nâŋgâm pâlâtânziñ mân lorei kâtigem ândime. Nen zengât nâŋgindâ âlip opmap. Oi zorat den siŋgi kamân dâp Anutugât kâmut gakârâp dâzâŋgomen.

Kembu zâk hâuŋaŋgât den târârak sâm kwâkâbap.

⁵ Zen sâkziñan muyageziŋgâmap, zorat itâ sâbi, “Anutuñâ den hâuŋâ sâsâŋ narâkñan kut ñâi patâ otniŋgâbap, zorat dâp zi muyagiap.” Wangât, Anutuñâ zengât nâŋgi dâp oi um topñan bagim ândibigât sâknam kwâkñan ândie, zorat. ⁶ Oi gâtâm Anutuñâ nâŋgâm kubigi târârak ziap, zo yatâ otziŋgâbap. Sâknam ziŋgâme, zen hâuŋâ yatik sâknam ziŋgâbap. ⁷ Narâk ziren Tesalonike a ambân, zen sâknam nâŋgâme. Ka bet ko zen nen sot yatik sândukñan ândinat. Zo itâ muyagibap.

Kembu Yesu, zâk sumbem a kâmut patâ imbañâziŋoot, zen sot sumbemân gâbâ gem gâi muyagibap. Narâk zoren yatâ otniŋgâbap. ⁸ Zâk kêrâp mem gem a Anutu mân nâŋgâŋaŋgâme sot Kembu Yesugât siŋgi âlip nâŋgâm birâme, zen hâuŋâ ziŋgâbap. ⁹ A yatâ zo, zen Anutu mâtenjan gâbâ kâbakñeziŋgâne sâknamân geim Anutu imbañâŋgât âsakñâ mân ek ñâtâtigân ândim zâimambi. ¹⁰ Oi narâk zoren kâmut gakârâpñâ neŋgâren âsakñâ muyagibap. Oi a ambân zâkkâren nâŋgâm pâlâtân kwarâwe, zen aksik zâkkât nâŋgâne imbañâ oi mâpâsibi. Zen den sâm muyagem dâzâŋgowen, zo nâŋgâm kwâtâtiwegât yatâ upi.

Zen âlipziñ upigât Paulonâ ninâu sâip.

¹¹ Zorat zengât op narâk dâp itâ ninâu sâmen. Anutuñâ zâk gâsuziŋgip dâp kubikziŋgi ândibigât tânzâŋgobap. Oi imbañâŋandâ tânzâŋgom kut ñâi ñâi âlipñâ nâŋgâm, nâŋgâm pâlâtânŋât nep bonñâ muyagibi. ¹² Yatâ utnetâ Kembuniñâ Yesu Kristo, kot zorat âsakñâ zengâren âsagibap. Oi zengoot zâk sot pâlâtân op âsakñoot upi. Zo Anutuñâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ yatâ âsageziŋgâbap.

2

A nâmbutñâ ziñâ den siŋgi âlip birâne Yesu gâbap.

¹ O bukurâpñâ, Kembuniñâ Yesu Kristo gâi mindum kândianŋânatkât den dâzâŋgua nâŋgânek. ² A nâmbutñâ, zen Kembangât narâk mârûm gaap sâm Kaapumgâren sâm mândâbi. Zo a lâuziñandik sâm târokwapi mo ekap neŋgâren gaap sâm mândâbi. Zo um gulip kwatzîŋgânâm yatâ sâbi. Yatâ sânetâ kwakmak sot

kenġat mân upi. ³ Sarâ den yatâ mo yatâ sâm um gulip kwatziŋġâbegât galem oranġâm ândibi. Kembuġât narâknâ mâte upâ sâi a donġbep patânjâ sinġi âlip birâbi. Oi Anutugât den kukuŋ a imbanġoot, zâknâ muyagibap. A zo simân tâmbetagoapġât sinġi. ⁴ Zâknâ zâizâiŋ op Anutu sot kut nâi nâi anġ mâpâsime, zo kâsa otziŋġâbap. Oi Anutugât tirik namin zâi tâtatŋan tap zikŋanġât sâbap, "Nâ Anutu."

⁵ Nâ mârûm zenġâren ga ândim zorat dâzânġowan, zo nânġe. ⁶ Narâk ziren pâke ziap, zo nânġe. Pâke zo buŋ oi zâkkât narâknâ zo muyagibap. ⁷⁻⁸ Narâk ziren ko bâliŋandâ tik nep tuumap. Oi mâtâp pâke kwap zo siriksâi Anutugât den kukuŋ a, zo âsaġibap.

Sarâ imbanġa muyagibap.

⁹ A zo Satanġâ mam okŋanġâm imbanġa pindi kulem sot sen mârât sarâ topŋâ topŋâ tubap. ¹⁰ Oi a nâmbutŋâ den bon nânġâm âlip orot zo birâm tâmbetagoaġanġât sinġi upme, zen bâliŋandâ mem um gulip kwatziŋġâbap. ¹¹ A zen yatâ upmegât Anutuŋâ sâi sarâ mamŋâ muyagei sarâ denân pâlatâr op mem ândibi. ¹² Zo yen buŋâ. Den bonġâ zo birâmŋâ kut nâi nâi bâliŋâ zorat âkŋâlîme. A zo zen hâuŋâ ziŋġâbapġât yatâ muyagibap. Anutugât den kukuŋ a zo âsaġei Kembu Yesuġât lâunġan ġâbâ Kaapumŋâ gamŋâ tâmbetkubap. Yesu takâbap, narâk zoren gam tâmbetkubap.

Kembuġât den sot ninâu mân birâbi.

¹³ Bukurâpniŋ, zen Kembuŋâ mârûm buku otziŋġâm ġâsuziŋġip. Kaapumŋâ um salek kwatziŋġi den bonġâ mem ândim zâkkât sinġi upigât sâip. Zorat âsâbân zenġât op Anutugâren sâiwap

sâmen. ¹⁴ Zen yatâ upigât sâi den sinġi âlip dâzânġoindâ nânġâm Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakŋâ upigât diiziŋġip. ¹⁵ Zorat bukurâp, zen kâtigemŋâ den dâzânġowen sot ekabân kulemgum ziŋġâwen, zo mem kâtigem ândibi.

¹⁶ Kembuniŋâ Yesu Kristo zot Anutu Ibâniŋâ, zâknâ umŋâ ġâsuniŋġâm umâlepŋanġât op umâlep zinzîŋ kâtik muyagem niŋġip. Oi bonġâ biken minat, zorat nânġâm um bâbâlan op mambât ândinatġât sâip. ¹⁷ Oi zâknâ umziŋ diim gem tânzânġoi nep âlip sot den âlip mem kâtigem kinbi.

3

A ziŋ Paulo bekŋan mem ninâuŋâ tângubiġât sâip.

¹ O bukurâp, den nâi itâ ziap, zo nânġânek. Nenġât op ninâu sâne Kembuġât den lanġ kârâm âibap. Oi zenġâren kâtigem bon oip, zo yatik a zenġâren op âibap. ² Anutuŋâ galem otniŋġi bâliŋ mâme a ziŋ mân nânġobigât ninâu sâbi. A donġbep zen Kembu mân nânġâm pâlatâr kwâkŋanġâme, zorat.

³ Ka Kembu zâk sâi kâtigemap, zâknâ galem otziŋġâm tânzânġoi bâliŋ mariŋandâ mân tâmbetzânġobap.

⁴ Zen den dâzânġoindâ nânġâm lum ândimenġâ ândibi. Nen Kembuġât op zenġât um zâġât mân upmen. ⁵ Kembuŋâ umziŋâ diiġi Anutu umŋandâ ġâsâzânġomap, zo nânġâm Kristoŋâ kâtigem ândeip, zo yatik kâtigem ândibi. Zen yatâ upigât ninâu sâmen.

Konam a, zenġât den.

⁶ Bukurâp, Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât sâtkât dâzânġoindâ nânġânek. Osetziŋan ġâbâ buku nâmbutŋâ nepziŋ tuum ândibiġât dâzânġowen. Den zo mân lum ândime. Zen konam a zo yatâ,

zen sot mân ândibi. ⁷ Nen mâtâp topkwap lânâwen, zo yatik moliningâbigât mân kwakse. Nen zen sot tapnâ konam a mân urâwen. ⁸ Nen zengâren gâbâ nalem sânghân buḥ mân nem ândiwen. Buḥâ. Kanpitâ mân kwatziḅghân yatâ urâwen. Nalem sot sikumgât betnâ muyaginatkât sirâm ḅâtik nep tuum ândiwen. ⁹ Oi yatâ utnatkât Kembuḅâ mân sâm niḅgip. Nep a nepnâ tuumḅâ sânghâm mimbap, zorânâ bâbâlanḅ. Ka nen zengâren yatâ mân urâwen. Zen niḅgitiḅâ yatâ upigât yatâ urâwen. ¹⁰ Nen zen sot tap itâ dâzâḅgowen, “Nâi zâk konam ândibap zo ko nalem mân pindâne nimbap.”

¹¹ Oi zi zengâren gâbâ den siḅgi itâ gâi nânghâwen, “A nâmbutḅandâ nep birâm konam ândime. Zen nep mân tuum yen âim ga takâtakâ op den lanḅ sâlâpkume.” ¹² A yatâ zo, zen Kembu Yesu Kristogât sâtkât girem den itâ dâzâḅgoindâ nânghâbi. Zen uruḅsâm nepziḅ tu-une bon oi ziiḅḅan gâbâ mem nem ândibi.

¹³ Bukurâp, zen ko âlipḅḅanḅâ nep tuum ândim âkon mân upi. ¹⁴ Ekabân den zi kulemgum ziḅḅen, zo a ḅâiḅnâ biri topḅâ sâm muyagem birâne zikḅik ândim aḅun upap. ¹⁵ Kâsa upigât mân san. Bukuniḅâ sâm buku okḅḅanḅâm den girem dukubi.

¹⁶ Kembu zâk lumbegât mariḅandâ lumbe muyageziḅgi narâk dâp, dâp op zimbap. Oi Kembuḅâ zen sot ândibap.

¹⁷ Den nâmbutḅâ zo yen sa bukunâ ḅâiḅnâ kulemgup. Ka âkââkâḅan zi ko Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziḅḅan. Ekap kulemguman dâp yatâ opman.

¹⁸ Kembuniḅâ Yesu Kristo, zâkḅâ tânzâḅgoi um lumbe zengâren zem zimbap.

Zo yatik.

Timoteogât ekap kânok Paulonâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Nâ Paulo, Yesu Kristogât Aposolo. Anutu kubikkubikniñâ sot Yesu Kristo gâbapkât mambât ândimen, zet Aposolo nep sâm niwet.

² Timoteo, gâ Yesugât sinji âlip dâgoga nângâm nannâ ninâ yatâ oin. Gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângon, buku orotnâ sot um lumbe gâgâren zem zimbap.

Sâm gulip a, zengât den.

³ Nâ Makedonia hânân âibam op den dâgowan, zo yatâ upan. Epeso kamânân târokwap ândim a nâmbutnâ, zinjâ den sinji âlip sâm gulipkume, zen kwâkâzingâna birâbi. ⁴ Zen den pat yennâ sâm a tengânâ tengânâ ândim gawe, zo zengât sinji sâm kwâkâyangâme. Anutu kubikkubikkât dennâ, zo nângâne yennâ opmap. Zen kut nâi nâi zo birâm ândibigât dâzângoban.

⁵ Sinji âlip sâmen, zorat bonnâ itâ muyagei dâp upap. Um salek sot um kânok sot nângâm pâlâtânziñoot ândim umziñandâ gâsâyagobi. ⁶ A nâmbutñandâ mâtâp zo birâm âi gulip ândim den bon buñ sâm âragum mem ândie. ⁷ Oi ziñangât itâ sâme, “Nen Mosegât gurumin den zorat kwâkâm zingâzingân a utnat.” Yatâ sâmnâ dinziñâ sot gurumin den zorat topnâ mân nângâm lan sâme.

Gurumin den zo bâliñ mâme a zengât sâsânâ.

⁸ Kembugât gurumin den Mosenâ sâip, zorat itâ nângâmen. Zo den âlipnâ. Zo sâlâpkum nângâm ândim ândiândiniñ kubikangâm ândeindâ dâp upap. ⁹ Zorat topnâ itâ ziap. Gurumin den zo a târâraknâ zengât sinji bunâ. A itâ zo zengât sinji. Den ku a, a hurat mân kwâkwat, bâliñ mâme a, um sumun a, a zen Anutu kândâtkom hângât orot mâme zorat nângâne zâizâiñ opmap. Ibâ mam tâmbetzângozângon, kâmbam ku. ¹⁰ Lan mâman a, anandik ayân bâliñ mâme. Anâ katep diim âim anğân kârâmnâ katepkât torerâpnâ zengât kât sângân nine ko katep zo zingâbat sâme. Sarâ sâsân a, Kembugât mâtenan sarâ sâm kâtigime. Kut nâi nâi Kembugât den bonnâ kâsa miñangâmap. Kut nâi nâi yatâ upme, zengât op Kembugât gurumin den ziap. ¹¹ Kembunâ zâkkât den bonnâ sapsun zingâm ândibatkat sam nigip. Zorat Anutu sâm âlip kwâkângâmen, zâkkât sinji âlip neule âsakñoot zo a dâzângoman.

Yesunâ Paulo tosanâ birâm nep diñ sâm pindip.

¹² Imbanâ nim mem kâtikñan nâbarip, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk sâiwap sâm dukuman. Zâknâ nângânigi dâp oi nep diñ sâm nigip. ¹³ Nâ mârurnan zâk sâm bâliñ kwâkângâm arâpnâ zângom kâsa minzingâwan. Nâ nângâm pâlâtânâ bunâ. Kembugât topnâ mân nângâm lân orâwangât um lâklâk otnim tânnom nep zo sâm nigip. ¹⁴ Kembuniñangâren gâbâ tânzângozângonandâ nâgâren piksâi Kristo Yesu sot nângâm pâlâtân opnâ um kânok orâwan.

¹⁵ Yesu Kristo zâk bâliñ mâme a kubikniñgâbam hânân geip. Den zo bonnâ. Den zo a pisuk patâ zinjâ nângâm simbitkubigât âsageip. Oi

bâliņ mâme a zengât patâziņâ, zo nâ. Nâ mârum yatâ op ândiwan. ¹⁶ Nâ bâliņ op ka op ândia mân birânigip. Buņâ. Yesu Kristo zâk âlip tânnogip. Zorat topņâ itâ. Tânzârigozârigoņ, zo nâgâren pâi a zen zo ekņâ nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândiândi kâtikņan bagibigât otnigip. ¹⁷ Ândim gawe sot ândim zâinat, zorat a kutâ mân mumuņâ sot mân igikņâ, Anutu kânok, zâkkât kutsiņgiņâ zo âsak neulenoot zem zâimâmbap. Zo perâkņak.

Pauloņâ Timoteo siņgi âlipkât kâwali nep tuubapkât sâip.

¹⁸ Nannâ Timoteo, mârum a sâtņâ zen gâgât op Kaapungâren gâbâ den sâm muyagiwe, zorat dâgobâ. Gâ den zo nângâm kâwali nep tuum kâtigem ândiban. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtâņgâ kâtigem ze umgâ galem otna salekkom zimbap. A nâmbutņâ ziņâ um salek ândiândiņ birâmņâ nângâm pâlâtâņziņ lorei gulipkuwe. ²⁰ Zo zengâren gâbâ nâi Hemenaiot sot nâi Alesande. A zagât zo Yesugât kâmurân gâbâ Sataņgât bikņan zâparâwan. Oi Sataņņâ sâknam ziki den bâliņzikņâ zo birâbabotkât zâparâwan.

2

Ninâugât den.

¹ Den nâmbutņâ dâzângobâ. Kândom ninâugât den sâbâ. Ninâu sot sâiwap den zorâņ ziiņâ sot a nâmbutņâ zengât op Anutugâren ninâu sâm ândibi. ² A kutâ sot galem a ârândâņ tânzângom zengât op ninâu sâbi. Oi galemnângone târârak ândim lumbenâ op sândukņan ândinat. ³ Zorâņ âlip upap. Kubikkubikniņâ Anutu, zâkņâ zorat nâņgi dâp upap. ⁴ Zâkņâ a aksik patâ den bonņâ nângâm sumbemgât siņgi upigât nângâmâp. ⁵ Anutu

kânokņak ândiap. Oi Anutu sot a osetniņan a kânokniņâ ândiap, Yesu Kristo. Zâkņâ a pisuk patâ nen sumbemgât siņgi utnatkât mâtâp kubigi ziap. ⁶ Zâkņâ ândiândiņâ birâm aksik patâ nengât suupniņ meip. Zorat den siņgi sâsâņ narâk mâte oi sâne laņ kârâm ariap. ⁷ Zorat siņgi sâsâņ sot Aposolo ândibatkat gâsum sâlâpnogip. Oi hân nâin nâin gokņâ den bonņâ sot nângâm pâlâtâņgât topņâ kwâkâm ziņgâbatkât sâm nigip. (Den zo sarâ buņâ, bonņâ san.)

A ambân zengât den.

⁸ A zengât san. Zen kamân dâp um kâlak sot sarâ birâm um salek zei Anutugâren ninâu sâbi.

⁹ Zi ambân zengât san. Zen sâk pâke mem ândim urukmeruk ândine zorâņ neuleziņ upap. Oi neule top top sângân zâizâiņ mân pam ândibi. ¹⁰ Ambân Kembugât siņgi ândinat sâmenâ orot mâme âlipņâ utne dâp upap. ¹¹ Ambân zen gigiņâ ândim kindap kwatne a zen Kembugât den sâne nângâbi. ¹² Ambânņâ a Kembugât den kwâkâm ziņgâbap mo a walâziņgâm den nâi sâbap, zorat nângâ dâpņâ mân uap. Zâk yen uruņsâm ândibap.

¹³ Adam zâk kândom muyageip, Ewa zâk bet. ¹⁴ Oi sarâ mariņandâ Adam mân kâitkoip. Ambân kâitkoi bâliņ oip. ¹⁵ Ambân, zâk katep miminiņgârâk ândibap, zo ko nângâm pâlâtâņ sot buku orot sot um salek sot gigiņ op ândibap. Ambân zen yatâ op ândine Anutuņâ gâsâzângobap.

3

Yesugât kâmurân a satņâ ândie, zengât den.

¹ Nâi zâk Yesugât kâmurân a sâtņâ ândibatkat sâbap, zâk nep âlipniņgât okņaniņap sâsâņâ. Den

zo perâknjak. ² A zâk târârak ândimnâ ambân kânok sot pâlâtân ândimap. A yatâ zo a sâtnâ kwânângâban. Oi umnangât kendonagom ândibap. Mân op gulipkum, orotnjik opmap. A lomba buku otziŋgâm kwâkâm ziŋgâziŋgân nep zo târârak tubap. ³ Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam mân kumbap. A lumbenâ op ândibap. Kât sikumgât âknjâle mân upap. ⁴ Ambâ murarâp dâŋ galem otziŋgâbap. Murarâp girem den dâzâŋgoi sât lulu op ândibi. ⁵ Nâi zâk ambâ murarâp dâŋ mân galem otziŋgâmap, zâk dap op Anutugât kâmut galem otziŋgâbap? ⁶ Oi a nâi um kâtik ândeipnâ iraborâk Yesugât kâmurân târokwâip, zâk a sâtnâ mân kwânângâbi. A yatâ zo, zâk zâizâiŋ oi Satanŋâ kâitkui kek birâbap. ⁷ A kândâtŋan ândie, ziŋâ a nâigât nâŋgâne dâp upap, a zorâŋ a sâtnâ ândibap. Ziŋ sâmbâliŋ kwâknjângâne Satanŋât ârâmbâgân gâsubapkât san.

Yesugât kâmut zorat galem a, zengât den.

⁸ Galem a zen yatik hâlâlu ândibi. Lâu purikgurik mân sâmbândibi. Waiŋ too donbep mân nimbi. Kât sikumgât âknjâle mân upi. ⁹ Den sinŋi âlip zem gâip, zo um salegân pane zimmap. ¹⁰ Zen kânŋan mâsikâziŋgâm Yesugât kâmurân nep tuune âlip oi Yesugât kâmurân galem nep zo sâmbâziŋgâbi. ¹¹ Ambân Yesugât kâmut zengâren nep tuume, zen yatigâk hâlâlu ândibi. Uman pâpan mo sârân sâsâ den, den zo mân sâbi. Umziŋgât kendon ândim den sânetâ bonnâ upap. ¹² Galem a nâi, zâk ambân kânok mem zâk sot pâlâtân ândibap. Zâk murarâpnâ sot kut nâi nâi gakânâ dâŋ galemziŋ upap. ¹³ Galem a nâi, zâk nepnâ tuugi âlip oi a ambân ziŋ

sâmbâlip kwâknjângâbi. Oi zâk Yesu Kristo sot pâlâtân opnâ kengât bun nepnâ kâwaliŋoot tuubap.

Sinŋi âlip zorat den kombânâ.

¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbat sâmbâden zi kulemgum gigan. ¹⁵ Nâ kut nâi nâiŋâ saanigi kârep oi Anutugât kâmut zengât oserân nepkât mân kwakpangât den zi kulemgum gigan. Ândiândi mar-injâ, Kembu Anutu, zâkkât kâmut nen zâkkât namâ op ândim, zâkkât den bonnâ sot kombânâ mem ândien. ¹⁶ Sinŋi âlipniŋgât topnâ yâmbâtŋâ tik pam zeip, zo Anutunâ sâmbâmuyageip. Zo âlipnâ sot sâtârenoot. Den zo itâ.

“Yesu zâk sâk sot âsageip. Kaapumnâ topnâ sâmbâmuyageip. Sumbem a ziŋâ igâwe. Hânŋâ hânŋâ a zengâren sinŋiŋâ sâmbâmuyagiwe. Hân dâp a zen nâŋgâm pâlâtân kwarâwe. Neule âsakŋan mem zarip.”

4

Satanŋâ a umziŋ mem gulipkoi sinŋi âlip kumbi.

¹ Kaapum zâk kânŋan itâ sâmbâmuyagemap. Gâtâm narâk patâ mâte upâ sâi a nâmbutŋandâ sinŋi âlip birâm um gulip op Satan sot wâke, zen sot pâlâtân op zengât den nâŋgâbi. ² Zo ko sarâ njâ umziŋâ heban oipkât a kâitzâŋgom itâ dâzâŋgobi, ³ “Ambân mân memnâ sigan ândibi sot nalembâmbut mân nem kendon ândibi.” Nen ko den bonnâ itâ nâŋgâmen. Anutunâ nalembâ top top pam nangip. Oi nen zâkkâren nâŋgâm pâlâtân kwapnâ nalembâ zorat sâiwap sâmbâninatkât sâip. ⁴ Anutugâren gâbâ kut nâi nâi muyageip, zo âlipniŋgâk. Oi sâiwap sâmbâmem nem ândimen oi ko zorat kwâkâkwâkânâ mân ziap. ⁵ Anutugât denŋâ sot ninâunandâ nalembâ zo mâsop mem hâlâlu pâip.

Um bâbâlan nep tuunat.

⁶ Yesugât kâmut den zo dâzângoban zo ko Yesu Kristogât kore a sât lulu ândiban. Oi nângâm pâlâtân den sot sinji âlip topnâ nângâm lum gâin, zorân umgan zem tângogi ândiban.

⁷ Oi gâ den pat sot ambân sombâ den lâlalulu sâme, zo birâban. Gâ Kembangât mâtâbân târarak ândim umgâ kubikanjâm ândiban. ⁸ Sâkninâ kubikanjâm ândiândi, zo bâbâlan sot yenjâ yatâ. Kâ Kembangâren nângâm umniñ kubikanjâm ândiândiñ, zorân bonjâ. Zorân hânân sot sumbâmân ândiândi muya-geñgâbapkât sâsânâ. ⁹ Den zo bonjâ. A aksik nângâm nanjânat. ¹⁰ Oi nep zorat bonjâ minatkât sâknam nep tuum ândimen. Oi Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât nângânângâyân upmen. Zâknâ a hân dâp nen kubikniñgâbapkât imbanâ zemñangi ândiap. A nângâm pâlâtânñiñoot, zâknâ perâknak neñgât kubikkubikniñ op galemniñ opmap.

Timoteo ândi mâmanñangât den.

¹¹ Den san, zi aksik dâzângoban. Kut nâi nâi zo nângâm upigât girem dâzângoban. ¹² Gâ a sigan op ândiatkât a zin gâgât nângâne giginjâ mân upap. Gâ diñgâ sot ândi mâmanñangât sot buku orotkâ, nângâm pâlâtân sot um salek ândim Yesugât kâmut zengât mâteziñan ândim mâtâp âlipnâ lân tirâpzanjona geknâ yatik upi. ¹³ Nâ gâbatkât mambât ândim sinji âlip sâlâpkum zingâm dâzângom ândiban. ¹⁴ A sâtñâ zen Kaapungâren gâbâ gâgât den sâm muyagem bitziñâ kâukan pam mâsop mingiwe. Mâsop zo gulip opapkât mân loriban. Kâtigem nep tuuban. ¹⁵ Gâ zorat nângâ kwâkâ op nepkâ imbanâ tuuna bonjâ muyagei ek nângâbi. ¹⁶ Gâ

um sâkkâ galem op sinji âlip sâsân nep sâm gigip, zo ârândân galem upan. Gâ nep zo âsâbân tuum ândiban. Yatâ upan zo ko diñgâ nângâme sot gikâ ârândân ândiândi âlipñan âibi.

5

Sâm kubikkubik den.

¹ A sombâ nâi dukubam den kârâpñoot mân dukuban. Ibânâ sâm mulunâk dukuban. A katep âtâ murâpnâ sâm den dâpziñanâk dâzângoban. ² Ambân sombâ yatigâk mamârâpnâ sâm diim gem den dâzângoban. Ambân sâk wâgân sot sigan, zen ponârâpnâ sâm sâkkâ galem op târarak kin den dâzângoban.

Ambân malâ, zengât den.

³ Ambân malâ sombâ, zengât den tânguban. Ambân malâ sombâ kanpitâ, zengât op san. ⁴ Malâ nâi nan bârarâp sot bagirâp ândibi oi ko zinâ Kembangât den mem kin âse âlarâpziñ galem otziñgâbi. Oi ombenjan kut nâi nâi zingâwe, zorat tosa zo zinâ mâkâbi. Anutuñâ zorat nângi dâp upap. ⁵ Ambân malâ sombâ zâk zikñik ândim Anutugâren nângâm pâlâtân kwap wâratkubap. Oi âsâbân kut nâi nâigât kwakñâ zorat zâkkâren ninâu sâbap. Ambân malâ yatâ zo, zengât op san. ⁶ Ka ambân malâ sâk wâgân ândime, zengât girem den itâ sâban, “Zen lan ândibi zo ko mumunñangât sinji op ândibi.” ⁷ Ambân malâ den so dâzângom kâtigena tosa buñ ândibi. ⁸ A mo ambân nâi, zâk torerâpnâ mo ibâ mam, ambân murarâp, zo dâñ mân galem otziñgâbap, zo ko zâk sinji âlip birâm um kâtik uap sânat. Wangât, zâk um kâtik a nâmbutñâ walâzingâm bâlinâ oip, zorat.

Malâ topziñ nângâbi.

⁹ Malâ nâi zâk kendonjâ 60 ândeip. Oi a kânok sot pâlâtân op ândeip, zo yatâ zo kutjâ malâ zengât ekabân pane zimbap. Malâ nâi nan bârarâp buj sot torerâp buj, zâk Yesugât kâmut zinjâ on galem upigât kutjâ kulemgum galem upi. ¹⁰ Oi ambân zo sât lulu nep tuugip mo bujâ, zorat topjâ nângâbangât sâmbâsikâzingâban. Nan bârarâp minzingâm dâj galem otzingip mo bujâ? Zâknâ lomba a ambân buku otzingip mo bujâ? Yesugât sinji a on galem otzingip mo bujâ? A sâknam nângâne betziñan meip mo bujâ? Nep âlip top top zo tuugip mo bujâ? Nep top top zo tuugi ikne âlip oi topjâ ekabân kulemgubi.

¹¹ Malâ sâk wâgân zen kutziñâ malâ zengât ekabân panâ sâne kwâkâzingâban. Zen yatâ zorâj laj ândiândiñangât otzingi a minam Kristo kândât-kubi. ¹² Oi mârumbâmbâgât nep tuubigât den sâwe, zo lonjiñne tosanjoot opmap. ¹³ Oi zorik bujâ. Nepkât mân nângâm mirâ lâknan nem obândime. Oi zorik bujâ. Den bon buj sot den bâliñâ laj sâme. ¹⁴ Zorat nâ itâ san. Malâ sâk wâgân zinj a dum mem murarâ minzingâm mirâ umñan ândie, zen on galem otzingâbi. Yatâ op ândine kâsa zinj sâmbâliñ kwatniñgân den kârum birâbi. ¹⁵ Malâ nâmbutjandâ mârumbâmbâgât âlipjâ birâm Satangât mâtâbân âiwe, zorat nâ yatâ san. ¹⁶ Yesugât kâmurân ambân nâi zâkkât toren malâ nâi ândibap zo ko zâk on galem upap. Yesugât kâmut zen ambân malâ zo mân galemgubi. Torerâp ândie, zinjâ galem upi. Ka malâ nâi torerâpziñ bujâ zo ko kâmut zinj galem otzingâbi.

Galem a, zengât den.

¹⁷ Galem a, zinjâ Kembangât nep kâtigem tuune âlip oi kut nâi mem

zâi pam otzingâbi. Sinji âlip sâme sot kwâkâm zingâme, a zo yatâ otzingâbi. ¹⁸ Galem a zinj nepkât sângân mimbâ, zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,

“Wâugandâ zuu zigi mem ko kambi mân pindâna mân dâp upap.”

Oi den nâi itâ,

“Nep a zâk nepkât sângân mei dâp upap.”

¹⁹ A kânokjâ galem a nâi denân pambâ sâi mân nângâbi. A zagât mo karâmbut zinjâ den sâsâñangât sâne nepjâ tuuban. ²⁰ Galem a nâiñâ bâliñ op mân biri a kâmut zengât mâteziñan den sâmbâmbâgân nâmbutjâ zinjâ ekjâ kengât upi.

²¹ Nâ Anutu sot Yesu Kristo sot sumbem arâpñâ zengât mâteziñan itâ sâmbâmbâgân. Den dâgogan, zi dânjâk galem otna nâi mân gibap. Oi umgangârâk a ambân laj mân otzingâban. Hâtubâtu mân otzingâban. ²² Gâ a nepkât mäsop kâukziñan bikâ kek mân pâmban. Zâk zengât tosanjâ gâgâren zâibapkât yatâ upan. Um sâkkâ galem otna salekkom zimbap.

Mâsekât den sot bâliñangât den.

²³ Gâ umgan mâsek âsâbanj muyagemap, zorat tooyak mân nimbân. Waiñ too mâik nâi nena âlip upap.

²⁴ Narâk ziren a nâmbutjâ bâliñâ utne sinniñandâ ikmen. Ekjâ hâuñâ mimiñangât sinji sâmen. A nâmbutjâ ko bâliñâziñâ tik ziap. Zo beknan muyagei hâuñâ mimbâ. ²⁵ Orot mâme âlip zo yatik muyagemap. Tik ziap, zo yatik mân zimbap. Zo bet muyagemanangâbap.

6

Kore mâman a, zengât den.

¹ Kore mâman ândime, zen patârâpziñâ hurat kwatziñgâm

dinziŋ lubi. Anutugât den sot kutŋâ sâmbâliŋ kwapegât yatâ upi. ² Kore a nâmbutŋâ patârâpziŋâ Kembugât sinji ândime, zen mân mem gei kwatziŋgâbi. Zen Kembugât opŋâ buku kânok uen sâmbâliŋ mân mem gei kwatziŋgâbi. Patârâpziŋ zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâne buku otziŋgâmap, zorat opŋâ um bâbâlaŋân kore otziŋgâne dâp upap. Gâ den zi dâzâŋgona nângâm yatik op ândibi.

Kât sikum laŋ mân mimban.

³ A nâi, zâk sâmbâliŋ den nâi sâmbâliŋ Yesu Kristo, zâkkât den âlipŋâ birâm nâi sâmbâliŋ, zâkkât itâ sâmbâliŋ, ⁴ “Zâk um gulip op sâmbâliŋ mem zâmbâliŋ den bon mân nângâm den yenŋâ laŋ sap.” Den zorat bonŋâ itâ. Den sârek, um kâlak, sâmbâliŋ kwâkwat, den sâmbâliŋ sâmbâliŋ. ⁵ Oi den sâmbâliŋ kwâkâkwâkân muyagemap. A zo umziŋ gulip oi nângâm nângâmziŋ buŋ oi kât sikum muyageniŋgâbap sâmbâliŋ Kembugât kâmurân ândie.

⁶ Kembu sot pâlâtân oindâ tânnâŋgoi nângindâ umniŋ âkâbap. ⁷ Nen itâ nângâm. Nen muyagem hânân bet bâsaŋ gawen. Oi zo yatik momŋâ bet bâsaŋ âinat. ⁸ Zorat hânân zi nalem sot sâmbâliŋ pâke zemniŋgi nângindâ âki ândinat. ⁹ Kât sikum patâ minatkât sâmbâliŋ, zen sarâ mariŋaŋgât ârâmbâgân zâibi. Oi kut nâi yenŋâ sot bâliŋâ top topŋaŋgât âkŋâlê muyagem zorat nângânâ sâmbâliŋ tâmbetâgobi. ¹⁰ Kât sikumgât âkŋâlêŋâ bâliŋâ top top zorat topŋâ uap. Oi a nâmbutŋandâ zorat opŋâ sinji âlip kândâtkom zoren bagim umbâlâ muyagiwe.

Ândiândi kâtikŋaŋgât kâtigibi.

¹¹ Anutugât sinji a, gâ kut nâi nâi zo birâban. Gâ âlip opŋâ târârak ândiândiŋ sot sinji âlip sot nângâm

pâlâtân sot buku orot, kâtigigiŋâ sot lâlôn kwatziŋgâziŋgâŋgât kâtigiban. ¹² Oi gâ nângâm pâlâtân gât nep âlip tuuban. Tuum âim ândiândi kâtikŋâ gâsuban. Gâ zorat op diigigip. Gikak yatâ upangât a donbep mâteziŋan sâmbâliŋ kâtigena nângâwe.

¹³ Anutuŋâ kut nâi nâi ândiândi muyageziŋgâmap, zâkkât mâteŋan sot Yesu Kristo a kutâ Pontio Pilato mâteŋan sâmbâliŋ kâtigeip, zekât mâteziŋan itâ sâmbâliŋ, sâmbâliŋ kâtigem dâgobâ. ¹⁴ Gâ den kâtik sâmbâliŋ gigip, zo mem târârak kinna Kembuniŋâ Yesu Kristo gâbap. ¹⁵ Zorat narâkŋâ mâte oi imbanâ mariŋâ, a kutâ sot a zâizâiŋ aksik zen gât Kembu patâziŋ, Anutu, zâkŋâ haŋgi mori Kembuniŋâ Yesu takâbap. ¹⁶ Anutu zâk zikŋik mumuŋâ buŋâ. Zâk âsâkŋâ umŋan ândiap. Gootŋan mân âibemgât dâp. Anâ mân igâwe. Zâk mân ikpemgât dâp. Sâmbâliŋ sot Kembu nepŋâ memŋâ ândim zâmbâmbap. Perâkŋak.

Kombânâ zinziŋ kâtik muyaginat.

¹⁷ A kât sikum patâ zemziŋgâp, zen girem dâzâŋgona sâkziŋ mân mem zâibi. Kut nâi nâi buŋ orot, zorat nângâne zorân kombânziŋ oi zoren mân kâtigibi. Anutuŋâ gom sambe muyageniŋgi mem nem sâtâre op ândien, zorat nen zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândinat. ¹⁸ Oi sâmbâliŋ zingâna âlipŋaŋgât nep tuum umâlep kât op kut nâi nâi ziŋ kâsâpkum a kanpitâ ziŋgâm ândibi. Oi sinji âlip kât bonŋâ muyagibi. ¹⁹ Yatâ opŋâ kombânziŋ nâi zinziŋ kâtik memŋâ ândiândi mimbi. Ândiândi zo bonŋâ.

Timoteogât girem den

²⁰ O Timoteo, gâ Kembugât den gigip, zo dâŋ galem gum mem

ândiban. Oi a nâbutjandâ nen nângânângâniḡoot sâḡ den yennâ mo bon buḡ zo sâne nângâm kubik birâban. ²¹ A nâbutjâ den zoren mândâm nângâm pâlatâḡgât mâtâp birâwe.

Anutugâren gâbâ tânzâḡgozâḡḡoḡ
zo zeḡgâren zimbap.

Zo yatik.

Timoteogât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu kristonâ ândiândi muyageip, zorat den sa laŋ kârâbapkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan.

² Timoteo, gâ Yesugât sinji âlip dâgoga nângâm ninâ nannâ yatâ oin, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuninâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângoŋgoŋ, buku orotñâ sot um lumbeñâ gâgâren zimbap.

Timoteo nângâm pâlâtân bonñâ zemñangip.

³ Ibâ âserâpnâ zen hâlâlû ândim Anutu kore okñangâm gane kiunziñâ nâñâ yatik opmanñâ sâiwap dukumñâ nâtik sirâm ninâu sâm gâman. Gâgât nângâm ninâu sâman. ⁴ Gâ nâgât umbâlâ oin, zorat âsâbân nângâman. Oi gâ gekñâ umâlip patâ nângâbatkât otnimap. ⁵ Oi nângâm pâlâtân bonñâ zemgigap, zorat nângâman. Mamgâ Eunike sot âlagâ Loisi, zet Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwet. Oi gâ zo yatik nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiat, zo nângan.

Kâtigem sinji âlip nep tuuban.

⁶ Oi nâ zorat nângâm itâ dâgobâ. Nâñâ bitnandâ kâukkan pa Anutuñâ imbanâ gigip, zo ona sei kârâpñoot upap. ⁷ Itâ nângâban. Kaapum Anutuñâ niñgip, zo keñgât mân utnatkât niñgip. Kaapum zo imbanâ sot buku orot zorat mariñâ. Nen um sâk zorat kendon ândinatkat Kaapum niñgip.

⁸ Zorat gâ Kembuninangât den sinji sâm muyagibam anjun mân

upan. Oi tâk namin nâbane ândian, nâgât den sinji sâbam anjun mân upan. Anutuñâ imbanâ gibap dâp, nâ yatik, sinji âlipkât op sâknam kwâkñan ândiban. ⁹ Anutu zâkñâ kubikniñgâm hâlâlû ândinatkat diiniñgip. Zo âlip urâwen zorat bunâ. Zikñak nângi zeip sot um lâklâkñangât op yatâ otniñgip. Zo mârûm hân mân muyageibân Yesu Kristogât op sinji kwatniñgip. ¹⁰ Oi zorat bonñâ narâk ziren muyageip. Kubikkubikniñâ Yesu Kristo gei muyageip. Zâkñâ mumuñangât imbanâ koi gei ko ândiândiñ zinzij kâtik muyageniñgap.

¹¹ Oi nâ zorat sinji sâsân sot Aposolo nep tuubatkât sâm nigip. ¹² Nâ zorat sâknam kwâkñan ândiman. Ka anjun mân opman. Nâ nângâm pâlâtân kwap zâkkât um zagât mân opman. Nâ itâ nângâman. Imbanârjootñâ sinji âlip nep sâm nigip, zâkñâ dâñ galem otnigi Yesu takâtakâñangât narâk mâte upap.

¹³ Den bonñâ zorat mâtâp tirâpgowan, zorik moliban. Zo Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm umgâ gâsui yatâ upan. ¹⁴ Tirik Kaapumñâ umniñan ândimap, zâkñâ mam otgigi den bonñâ gigip, zo galem otna zemgibap.

Onesiporo, zâkkât den.

¹⁵ Asia hânân aksik birânim âiwe. Oi osetziñan Pigelo sot Hemogene, zet ârândân. ¹⁶ Onesiporonâ tâk namâ a nâgât mân anjun op umâlep kwatnim ândeip. Zorat Kembunâ Onesiporogât kâmut gakâñâ tânzângobap. ¹⁷ Zâk Roma kamânân takâmñâ um bâbâlanâk kârûnim muyagenigip. ¹⁸ Zorat Kembunâ nângâm narâk patin um lâklâkñangât okñangâbap. Zâk Epeso kamânân kore orotñâ

imbanâ tuum ândeip, zo gikak nângat.

2

Kembugât kâwali nep tuuban.

¹ Nannâ, gâ Yesu Kristo sot pâlâtân ândina tângogi ândim kâtigiban. ² A donbep patâ zengât mâteziyan den dâgom ândiwan, zo Kembugât sinji a sât luluŋoot nâmbutnâ dâzângom ândiban. Oi a zo, zen kâwaliziŋoot a nâmbutnâ dâzângom ândibi.

³ Gâ, nâ yatik, Yesu Kristogât kâwali a kâtik op ândim zâkkât op sâknam nângâm mân âkongibap. ⁴ Nâi zâk kâwali nep tuubapnâ dap op sâkkât nep top top zorat umnâ pâi zimbap? Zo kâwali a osetziyan pâip, zâk egi dâp oi zorik upapkât sâbap. ⁵ Katep ziŋ kut nâi minam sârârâk kârâme. Zengâren gâbâ nâinâ mâtâp birâm nâin gâbâ âibap, zo sângân mân mimbap. ⁶ Nâi zâk nep kârâm kâmit sâknam upapnâ nalemem bonnâ kândom mem nei dâp upap. ⁷ Den sumbuŋâ dâgogan, zo nângâm kwâtâtiban. Kambu zâk sâi umgâ pâronsâi topnâ nângâm kwâtâtiban.

Mân loriban.

⁸ Gâ Yesu Kristogât nângâm nângâm ândiban. Zâk Dawidigât kiunnâ mumuŋan gâbâ wâgân op zaarip. Zâkkât sinji âlip yatâ sâman. ⁹ Sinji âlipkât op sâknam nângâm. Oi um kâtik ziŋ nâgât nângâne bâliŋ mâme ua yatâ kin bitnâ saaninetâ taan. Ka Kembugât sinji âlip den, zo dap op saane yen tâpap? ¹⁰ Nâ Anutugât sinji a zengât op sâknam patâ nângâm tâpman. Zen Yesu Kristo sot pâlâtân utne kubikziŋgi neule âsaknâ zinziŋ kâtik mimbigât yatâ opman.

¹¹ Den itâ ziap, zo bonnâ,

“Nen zâkkât mumuŋan târokwarâwen. ²⁰ A kutâgât namâ patin hâkop Zorat op nen zâk sot

ârândân zaat ândinat. ¹² Nen zâk sot sâknam nângâm kâtiginat zo ko zâk sot a kutâ tâtarân tâtnat. Nen zâk kwâimbânŋindâ sâi ko zâkoot yatik nen kwâimbânŋgâbap. ¹³ Nen den sâwen, zo mân lunat zo ko zâkkât dennâ bon upap. Nâi sâmnâ nâi sâsânâ, zo zâkkâren mân ziap.”

Sinji âlipkât sâm gulip.

¹⁴ Gâ den zo sâm Anutugât mâteŋan sâm dâzângom ândina den yennâ mân sâm âragubi. Sârek den mân âragubi. Zen den yennâ, bon buŋâ, zo âragum ândibi zo ko den zorânâ zen tâmbetzângobi.

¹⁵ Anutuŋâ gâgât nângi dâp upapkât nep kâtigem tuum ândiban. Oi den bonnâ tântân sâm ândiban zo ko Anutugât mâteŋan anjun mân upan. ¹⁶ Den yennâ sâne mân betziyan mimban. Zen yatâ op ândim um gulip op sinji âlip birâbi. ¹⁷ Sarâ den ârâgume, zo use kâtik yatâ op laŋ kârâbap. A yatâ zo zengâren gâbâ nâi Hemenaio sot nâi Pileto. ¹⁸ Zet den bon birâm itâ sabot, “Mumuŋan gâbâ zaatzaat, zorat topnâ itâ. Yesuŋâ mumuŋan gâbâ zaat ândiândi unaknâ mârum muyageniŋip. Narâk patin sâk unaknâ mân minat.” Zet yatâ sâmnâ a nâmbutnâ zengât nângâm pâlâtânziŋ mem gulipkuabot.

Anutugât kunkun sot hâkop bonnâ.

¹⁹ Anutuŋâ kât tandâ pâi giarip, zo kâtigem kinzap. Zorat den kulem nâi itâ ziap, “Kembuŋâ sinji arâpnâ ziŋgit nângâmap.”

Oi den nâi itâ ziap, “Kembugât sinji a ândien sâme, zen aksik bâliŋâ kândâtkubigât sâip.”

top top goide kât sot siliwa kât

tuutuun, zorik buñâ. Nak sot hânñâ tuutuun, zo ziap. Hâkop nâmbutñan kut ñâi sângân patâ zorân geibap. Nâmbutñâ ko kut ñâi ñâi yenñandâ geibap. ²¹ Hâkop ñâi zâk kut ñâi bâliñâ buñ, umñâ salek op neulenoot upap oi hâkop sângân patâ. Oi namâ mariñandâ egi hâlâlû zeï nep âlipñâ pindâbap. Den sumbuñâ zi a neñgât op san. Umniñ salekkoi hâlâlû ândinat san.

Kembugât a ândinat.

²² A sigan kut ñâi ñâi bâliñâ ek âkñâlîme, zo birâban. Oi umziñ salek opñâ Kembu sâmbâpâsime, zen sot âlip orotñangât sot nângâm pâlâtân sot um lumenñagât kâtigiban. ²³ Den yenñâ sot sârek den zo birâban. Gâ âlip nângat. Den yatâ sâne kâsâp sot um kâlak muyagemap. ²⁴ Oi Kembugât kore aña den sârek op mân kwâkâyanğâbi. Ziinâ a aksik buku otziñgâm sinji âlip târârak kwâkâziñgâbi. Oi a ziñ bâliñ otziñgânetâ zorat hâunâ mân otziñgâbi. ²⁵ Oi Kembugât den birâme, a zo mulunâk dâzângobi. Anutu zâk zikñak mem gei kwatziñgi umziñ melân den bonñâ nângâbi sâmbâ mulun dâzângobi. ²⁶ Oi umziñ pâronñsâi Satañgât ârâmbâgân zângoip, zoren gâbâ mâkâziñgâbap. Zen Satañgât den lum ândiwenñâ umziñ pâronñsâi kândâtkubi.

3

Sinji âlip gulipkukun a, zengât den.

¹ Gâ itâ nângâban. Narâk patâ mâte upâ sâi bâliñandâ lañ kârâm kâbâ yâmbât mem zaa kwap mem ge kwap imbañoot niñgâbi. ² A itâ zo, ziñ ândibi. Ziinangât nângâne zâizâiñ, kâtkât âkñâlî, den kârâpñoot sâsân, sâk mâme den, ibâ mam zekât den birâbirâ, sum nâne a, aña Anutu hurat mân

kwâkñangâme. ³ Lumbe den mân sâsân, tosa mem ândiândi, sârân sâsân, nem gulipkukun, a zinnâ, kut ñâi ñâi âlipñâ âkon upi. ⁴ Kâsa zengâren tirâpñangozânğon, lañ orot, zâizâiñ upme. Sâkkât âkñâlî mem ândim Anutugât âkñâlî mân nângâbi. ⁵ Sâkñandik sinji âlip nângâbi. Ka sinji âlipkât imbañâ mân zemziñgâbap. A zo yatâ ândine ziñgit kândâtzânğoban.

⁶ Narâk ziren a nâmbutñâ zo yatâ ândie. Zen tik ândim ambân nângânângâziñ lolot zengât mirin zâim um gulip kwatziñgâme. Oi ambân zo tosa top top muyagemñâ umbâlâ upme sot âkñâlî top top otziñgi lañ âim game. Aña ambân zo yatâ zorân zengât upigât sâmbâ lolot otziñgâme. ⁷ Ambân zo yatâ, zorânñâ narâk dâp den zorat topñâ kârûm mân nângâm kwâkâme. ⁸⁻⁹ Mârûmñan Yane sot Yambere zet Mose kâsa okñangâwet. Yatigâk a san, zen den bonñâ kâsa okñangâme. A zo, zen nângânângâziñ bâliñâ sot nângâm pâlâtânziñ buñâ. Dap dabân bâliñandâ lañ kârâbap? A yatâ zo, zen sarâziñangât topñâ muyagei ek nângâbi. Wangât, kut ñâi ñâi ziñ upme, zo topziñ sâmbâ muyagei a aksikñâ ek nângâm kândâtzânğobi, zorat. Yane sot Yambere, a zagât zekâren muyageip yatâ.

Paulo sâkñan sâknam donjeb muyagenangip.

¹⁰ Gâ nâ sot ândim gâin. Kut ñâi ñâi orâwan, zo ek nângâm ândein. Sinji âlip sâman sot nep tuuman, ândiândinâ, nângâm pâlâtânñâ, buku orotnâ, kâtigem ândiândinâ zo ek nângâm ândein. ¹¹ None sâknam nângâwan. Antiokia kamânân, Ikonion sot Listera kamânân none sâknam donjeb nângâwan. Yatâ otninetâ Kembuñâ bitziñan gâbâ mâkânigip. ¹² A nâmbutñâ Yesu Kristo sot pâlâtân

op târarak ândibi, zen pisuk patâ yatik zângone sâknam nângâbi. Zo perâknak. ¹³ Narâk ziren bâliņ upe. Bet ko walâm sarâ sot bâliņ zorâņ tuune laņ kârâbap. Umziņâ gulip oi a nâmbut um gulip kwatziņgâbi.

Kembugât ekap sâlâpkum nângâm ândibi.

¹⁴ Gâ ko den kwâkâm giwen, zo sot pâlâtâņ op ândiban. Den zo nâigâren mein, zorat mân kwaksat. Nâ den singi zo giwan. Oi gâ topnâ nângâmat, zo ka. ¹⁵ Oi gâ katepkan gâbâ tirik ekap sâlâpkum nângâm gâingât zorâņ umgâ kubigi Yesu Kristo nângâm pâlâtâņ kwap sumbengât singi op ândiban. Gâ zo yatâ ândibangât Kembugât ekap sâlâpkum ândina imbanâ gibap. ¹⁶ Den tirik ekabân ziap, zo pisuk Anutugât Kaapungâren gâbâ muyageip. Oi den zo sâlâpkum nângindâ singi âlipkât topnâ kwâkâm niņgâmap. Oi zorâņ topniņ sâm muyagem umniņ melâņi târarakât tenġâyân ândinat. Târarak mâtâp tirâpnângomâp. ¹⁷ Yatâ op diiniņgi Anutugât arâp op kut nâi nâi âlip orotņangât nep top top zo âlip tuum ândinat.

4

Târarak ândim singi âlip nep tu-unâ.

¹ Nâ Anutugât mâtenan sot Yesu Kristo, zâk kembu imbanâņootnâ gamnâ a gwâlâ sot mumuņâ dinniņâ sâm kwâkâbap, zekât mâtezikņan sâm kâtigem dâgoga nângâ. ² Gâ den singi âlip sâban. Oi a zorat otziņgâbap mo buņâ, zorat kâtigem sâban. Oi a um girem den sot hâwat den kwâkâziņgâm nep mulunân âkonņâ buņ tuuban. ³ Narâk nâi mâte oi singi âlip den zo a nâmbutnâ nângâne pat palaj oi birâbi. Zo birâmņâ

den nâi nângânatkât kindapziņ hetâmkwapi. Kwâkâm ziņgâziņgâņ a muyageziņgâbi. Umziņ dâp oi yatik, zorik muyageziņgâne kwâkâziņgâbi. ⁴ Den bon zo birâm den pat yenņâ zoren âi pâlâtâņ upi. ⁵ Gâ ko narâk dâp sâknam kwâkan zari kândâtkom kâtigiban. Oi singi âlip sâsâņ nep tuum ândiban. Nep sâm gigip, zo tuum biranņban.

Paulogât narâknâ pânġkânok oip.

⁶ Kembugât singi râma kom uwe, nâ yatâ otnibigât narâk mâte uap. ⁷ Nâ Anutugât ândiândi nep kâtigem tuum ga âkap. Sero kabâņan katep ziņ sârârak kârâme yatâ nâ mârur sârârak kârâm kâtigem kikerân tâkan. Nâ nângâm pâlâtâņnâ galemgua mân loreip. ⁸ Narâk ziren târaraknangât sângân mimbatkât mambât pâi ziap. Gâtâm narâk patin Kembu, top likuliku a târaraknâ, zâknâ sângân nibap. Oi nâyâk buņâ. Yesugât takâtakâņangât âknâlime, zen ârândâņ ziņgâbap.

A nâmbutņandâ Paulo pam âiwe.

⁹ Gâ kek nâgâren gâbangât kâtigiban. ¹⁰ Dema zâk hângât kut nâi nâi zorat âknâlê op nâbam Tesalonike kamânân arip. Kereske zâk Galatia hânân arip. Oi Tito zâk Dalimatia hânân arip. ¹¹ Zi Luka sot nikņjik ândiet. Gâ Mareko muyagena ârândâņ gâbabot. Zâk nep âlip betnan mimbap. ¹² Tikiko zâk sâņgongua Epeso kamânân arip.

¹³ Gâ gâbamņâ mâtâpkât hâmbâ Taroa kamânân, Kapo zâkkât mirin parâwan, zo mem gâban. Oi ekap topnâ sot ilumņâ zo aksik mem gâban. Ilumņâ mân birâban.

¹⁴ Liņgip kâlâu mot kâtnâ tuutuun a, Alesande, zâk bâliņ doņbep otnigip. Zorat Kembuņâ

hâunâ pindâbap. ¹⁵ Zâknâ dinniņâ donbep koip. Zorat gâ zâkkât kenġât upan.

¹⁶ Denân nâbane tarâwan, narâk zoren buku nâiņâ den mân betnan meip. Buņâ. Zen aksik birâniwe. Zorat tosa mân zemziņġâbapkât nânġan. ¹⁷ Kembuņâ ko betnan mei siņġi âlip um kâtik a, hân nâin gokņâ zenġâren sa tânnogi sâmanġâwan. Oi zâknâ zuu kâtik Laionġât lâunġan ġâbâ mâkânigip. ¹⁸ Kembu zâk bâliņâ top top zoren ġâbâ mâkânim sumbemân Kembuġât kiņ topņan nâbanbap. Zâkkâren imbaņâ âsakņâ zem zâimâmbap. Zo perâkņak.

¹⁹ Nâ Pisisila sot apņâ Akwila sot Onesiporo zâkkât kâmut zorat nânġâziņġan. Zo dâzânġoban. ²⁰ Erasto zâk Korinti kamânân ândiap. Oi Toropimo zâk mâsek oi Milete kamânân parâwan. ²¹ Ģâ map narâkņâ mân oi kek ġâbangât kâtigiban.

Eubuluņâ nânġâġigap. Puleņ sot Lino, Kalaudia sot buku nâmbutņâ, zen yatik nânġâġigige.

²² Kembuņâ um dâpkâ galem op ândibap. Kembuġâren ġâbâ tânzânġozânġonġ zorâņ zenġâren zimbap.

Zo yatik.

Titogât ekap Paulonâ kulemgum pindip.

*Sâm muyamuyage den sot
mâsop den.*

¹ Paulo nâ Anutugât kore a sot Yesu Kristogât Aposolo orâwan. Zâknâ gâsunimnâ zorat nep diŋ sâm nigip. A ambân Anutugât sinji sâip, zen den bonnâ nângâm, nângâm pâlâtân kwâknangâbi sot diŋâ lubigât nep zo sâm nigip. ² Oi ândiândi kâtikkât sinji den, zo bonnâ. Anutuŋâ sarâ mân sâmap. Zâknâ mâruman hân mân muyageibân itâ sâip, “Ândiândi kâtik zengât sinji sâm kâtigian, zorat mambât ândibi.” ³ Narâk mâte oi diŋâ zo sâm muyagemnâ Anutu kubikkubikziŋandâ nâŋâ sâm muyagibatkat nep diŋ sâm nigip.

⁴ Nâ sot sinji âlip mem ândiet, Tito, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot kubikkubikniŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lâklâk sot um lumbe zo gâgâren zimbap.

Galem a sot a sâtŋâ, zengât den.

⁵ Nep torennâ ziap, zo tuum nanngâbangât op Keret hânân gâbarâwan. Oi dâgowan yatik Yesugât kâmut kamân dâp galem a gâsum sâlâpzanngoban. ⁶ A nâi, zâk tosa buŋâ, ambân kânok sot pâlâtân op ândibap. Oi nan bârarâp zen den sinji âlip mem ândibi. Nan bârarâpnâ gulipkukun sot zâizâiŋ buŋ ândibi. A yatâ zo nebân zâmbanban. ⁷ A sâtŋâ nâi, zâk Anutugât nep a ândimapnâ tosa buŋ ândibap. Zâk zâizâiŋ mân upap. Kuk laŋ mân upap. Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam kukuŋanngât

âknâle mân upap. Kât sikumgât âknâle mân upap. ⁸ Zâk a buku otziŋgâm kut nâi nâi âlipnanngât âknâle nângâm. Sâkkât âknâle mân nângâbap. A târâraknâ. A hurat kwatziŋgâmap. Sâkkât kendon ândibap. ⁹ Den bonnâ sâm dâzângowan, zo dâpŋan mem ândibap. Oi zorânâ imbanâ pindi den bonnâ âlipnâ a kwâkâm zingâm ândibap. Oi Kembugât den ku a, zengât den mem ge kwâpâp.

Den ku a sot sarâ a.

¹⁰ A donbep zen zâizâiŋ op ândime. Zen den yennâ sot sarâ sâm a um gulip kwatziŋgâme. Yuda a kâmurân gâbâ a nâmbutnâ umziŋ patâ Mosegât den sinji sâŋgiŋan ari sâknandik Yesugât sinji nângâme, zen zo yatâ op ândime. ¹¹ A zo kât sikumgât opnâ den sarâ sâm a nâmbutnâ ambân murârâpziŋoot zo um gulip kwatziŋgâme. A yatâ zo, zengât lâuziŋ doongunat. ¹² Keret a zengât den sâsân a nâiŋâ itâ sâip, “Keret a zen sarâ sâme. Zen a konam op nalem nemjik ândime. Zuu bâliŋ yatâ kut nâi nâi laŋ nime.”

¹³ Den zo nânga bon uap. Zorat ko den kâtik dâzângona sinji âlip târârak mem kâtigem kinbi. ¹⁴ Zen Yuda a zengât den yennâ sot den ku a zengât den zo mân nângâbigât girem dâzângoban.

¹⁵ A um salek ândimenâ kut nâi nâigât nângâne salek opmap. Ka a nângâm pâlâtânziŋ buŋ, zen nângânângâziŋ sot umziŋ sumunkoi kut nâi nâigât nângâne mân salekkomap. Wangât, umziŋ sumunkoip, zorat. ¹⁶ Zen itâ sâme, “Nen Anutugât topnâ nângâmen.” Sâtŋak yatâ sâne orot mâmeziŋâ kwâimbâmap. Zen bâliŋ mâme a. Den kukun a. Anutuŋâ zingiri tepbâurep opmap. Den ku a zo, ziŋ âlipnanngât nep mân tuume.

2

A ambân patâ, zengât den.

¹ Gâ ko den âlipnâ ziap, zorat dâp dâzângom ândiban. ² Oi sânandâ a patâ zinjâ kendonbandon sot hâlâlu ândibi. Umziñ bimbi kwapi. Nângâm pâlâtân sot buku orot zo mem kâtigem kinbi.

³ Oi ambân patâ zo, zen yatigâk dâzângona singi âlip nângâm sarân mâme sot den umân pâpan mân sâmñâ too kâtik lañ mân nem ândiândi âlip zo wâratkum ândibi.

⁴ Oi ambân sâk wâgân dâzângone ap murarâpziñ galem otzingâm birañbi. ⁵ Oi anjun op lañ mân ândibi. Kendonbandon op mirin kut nâi nâi kubiknâ abârâpziñ sâtziñ lubi. A kândâtñan ândie zo, zinjâ zingitñâ Anutu sâm bâliñ kwapegât yatâ op ândibi.

A sigan sot kore a zengât den.

⁶ A sigan yatik sâna kendonagom ândibi.

⁷ Oi gikak kut nâi nâi âlipnâ zo op mâtâp tirâpziñgona ekñâ yatik upi. Sâkñak mân tuuban. Kembugât den zo târarak wâratkum bonñik zo a ambân dâzângom ândiban. ⁸ Den âlipnâ târarakñâ sâna kâsa zen nângâmñâ anjun op Yesugât kâmut nen den mân sâm bâliñ kwatningâbi.

⁹ Kore a dâzângona patârâpziñ zengât den lum kore âlip otzingâne sâtâre upi. Oi patâ zengât sâtziñan mân sâbi. ¹⁰ Oi kâmbu mân op ândim kut nâi nâiziñ yen ek galem upi. Yatâ opñâ Anutu kubikkubikniñ diñangât neule âlip upi.

Sanjon kubikningipkât ândiândi âlipnâ ândinat.

¹¹ A hân dâp âlip utnatkât Anutugâren gâbâ tânzângozângonñâ, zo muyageip. ¹² Zorânñâ betniñan mem kubikningi um kâtik zengât ândiândi sot sâkkât âkñâle bâliñâ zo birâm ziren kendonbandon ândim Anutu zikñâ yatâ târarakñâ

op ândinat. ¹³ Yatâ ândim Anutu patâ sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakñâ muyagei ândiândi âlipñan âinatkât um bâbâlan op nângâm ândinat. ¹⁴ Zâkñâ nengât suupniñ mem bâliñan gâbâ mâkâningip. Oi zâkkât arâpñâ opñâ âlipñangât nep tuum ândinatkât sanjon kubikningip. ¹⁵ Gâ den zo dâzângom kubikzingâm kâtigiban. A zinjâ gâgât nângâne giginâ mân upap.

3

Tirik Kaapumgâren gâbâ a unakñâ âsagiwen.

¹ Gâ a ambân Yesugât kâmurân ândie, zen dâzângona a kutâ sot zâizâiñ hurat kwatzingâm dinziñ lubi. Oi nep âlip top topñâ ziap, zo bâbâlan op tuubi. ² Oi sâm bâliñ kwâkwat sot den sârek mân sâbi. Buñ kâtikñâ. Zen lumbeñ ândim a pisuk umâlep kwatzingâbi.

³ Nen mârumñan um gulip op den kom ândiwennâ âkñâle top top, zorat kore op kuk sot um kâlak muyagem um kâsa op ândiwen. Nen yatâ op ândeindâ a zinjâ nengât âkñâle mân op ândiwe. ⁴ Ka Anutuñâ umñandâ gâsânângomñâ kubikningip. ⁵ Nen târarak ândim nep âlipnâ nâi tuuwengât buñâ. Um lâklâkñangât op too sanjonningâm sâi Tirik Kaapumñâ ândiândi unakñâ niñgip. ⁶ Zâk kubikkubikniñâ Yesu Kristogât opñâ Kaapum niñgip. Zo bituktâ mân niñgip. ⁷ Zo nen Anutugât mâteñan tosanñ buñ kinñâ ândiândi kâtikkât singi utnatkât yatâ otningip. Um lâklâkñangât op yatâ otningip. Den zo perâkñak.

Den bon buñ, zo birâbi.

⁸ Gâ itâ dâzângom kâtigem ândiban. “Anutu nângâm pâlâtân kwapmeñâ âlipñangât nep tuum kâtigibi. Nep âlipnâ zo tuune a

betziŋan mimbap. Yatâ op ândine âlip upap.

⁹ A zen den yen âragume, zo kândâtkubi. Sâkurâpziŋ kutziŋaŋgât den sot den sâm kwâkâyaŋgâme sot den kâtikkât den sârek zo birâbi. Den top top zo yen, bon buŋâ.”

¹⁰ A ŋâi den sâi kâsâpagome, zo sâp kânok mo zagât dukuna mân nâŋgi birâŋaŋgâna zikŋik ândibap.

¹¹ Gâ nâŋgat. A yatâ zo bâliŋaŋgât nep tuumap. Orot mâmenjandâ tosaŋâ sâm muyagemap.

Den murukŋâ.

¹² Nâ Atemis mo Tikiko sâŋgongua gâgâren gâi Nikopoli kamânân ga muyageniban. Nâ kamân zoren map narâkŋan ândibat san.

¹³ Apolo sot gurumin den nâŋgânâŋgâ a Zena, zet sâŋgonzâkona hân ŋâin âibabot. Mâtâpkât nalem zikâna mân kwakpabot.

¹⁴ Kâmut gakârâpniŋâ zen âlipŋaŋgât nep tuum umziŋ upap. Oi a nâmbutŋâ pu utne betziŋan mine nepziŋâ zo bon upap.

¹⁵ A nâ sot ândime, zen ak-sik gâ nâŋgâgige. Gâgâren a buku otniŋgâme, zorat sot den dâzâŋgoban.

Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, zorâŋ zeŋgâren zimbap.

Zo yatik.

Pilemonğat ekap Paulonğâ kulemgum pindip.

Sâm muyage den sot mâsop den.

¹ Nâ Paulo Yesu Kristogât opnğâ tâk namin ândian. Nâ sot bukuniğnâ Timoteo, net Pilemonğ nep betniknğan memmat, gğgğt ekap zi kulemgum giget. ² Oi ambân bukuniknğâ Apia sot kâwali aniknğâ Arikipo sot Yesugât kâmut Pilemonğ gğgğt mirin mindume, zengğt ârândân pet.

³ Ibâniğ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gğbâ tânzângozângonğ sot um lumbe zo zengğâren zimbap.

Paulo zâk Pilemonğat op Anutu mâpâseip.

⁴ Nâ ninâu sâbam gğgğt nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁵ Gâ Kembu Yesu nângâm pâlâtânğ kwâkğanğâm Kembugât sinği a zengğâren umğâ kinmap. Oi zengğt nângâm ândimat. Nâ zorat sinği nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁶ Oi nângâm pâlâtânğâ nen sot kânok uap. Kut nği nği âlipnğâ Kristogâren gğbâ muyagem gğip, zo nângğbangât ninâu sâman.

⁷ Bukunâ, gğ Kembugât sinği a buku otziğğâm umâlep kwatziğğâmat, zorat umnâ âlip oi sâtâre patâ orâwan.

Kore a Onesimo, zâkkât den.

⁸ Gâ a buku otziğğâmatkât itâ dğgobâ. Gâ kut nği upangât Kristogât opnğâ sâbâ sâm âlip sa nângâm upan. ⁹ Ka buku orotğanğât itâ dğgobâ. Nâ Paulo, a sombâ, Yesu Kristogât op tâk namin ândian. ¹⁰ Nâ katepnâ nği Onesimo tâk namin ta ga muyagenigip, zâkkât dğgobâ. ¹¹ Mârûm zâk gğ sot ândim mân

bekan mem ândeip. Narâk zoren ândiândiğnâ mân dğp oip. Narâk ziren ko zâk Kembugât a opnğâ gğgğt sot nğgğt ârândân ândei dğp uap.

¹² A zo sângongua gğgğren gaap. Zo nğgğt kâmbiamnâ, zo sângongua gğgğren gaap. ¹³ Nâ sinği âlipkât op tâk namin ta zâknğâ gğ gebâkkan betnan mem ândibapkât sâwan. ¹⁴ Oi gğ mân nângğna nâ yatâ upatkât nângğ mân dğp oi mâburem gigan. Gâ gikak nângğm nibâ sâm niban.

¹⁵ Zâk birâgigi gikik mâik nği ândein, zo topnğâ itâgğt motnği. Âburem ga gğ sot ândim zâibap. ¹⁶ Zâk kore ayâk buğğ. Yesu sot pâlâtânğ op buku otğibam gaap. Nâgğren yatâ op ândeip. Gğgğren ko walâmğnâ otğibap. Zo itâgğt sâkğandik gğgğren ândeip. Zi ko Kembugât a opnğâ gğgğt a bonğnâ uap. ¹⁷ Gâ nğgğt nângğne bugugâ oi ko zâk diina gği nângğna Paulo upap. ¹⁸ Zâknğâ kut nğigâ gulipkoip? Gğgğt tosa nği zâkkâren ziap, zo nğgğt sinği sâban. ¹⁹ Paulo ninak den zi kulemgum gigan. Perâkğak, Nâ hâuğnâ melânğ gibat. Ninâ tosa gğgğren patik ziap, zorat wanğğt sâbat? Gâ nâgğren a unğknğâ âsagein, zorat san. ²⁰ Bukunâ, gğ Kembugât opnğâ kut nği zo bâbâlanğak nibangât otnigap. Kristogât opnğâ umâlep kwatniban.

Den murukğâ.

²¹ Sât lulu a ândiat, zorat nângğm den zi kulemgum gigan. Oi itâ nângğan. Den dğgogon, zo sot walâm târokwap tuuban.

²² Zen nğgğt op ninâu sâne Kembunğ nângğmğnğ sâi zengğâren gğbatkât nângğan. Zorat nğgğt sinği kianğ kubikpan.

²³ A bukunâ Epapara, zâk Yesu Kristogât opnğâ nâ sot tâk namin ândiap. Zâk zengğt nângğap. ²⁴ Oi nep betnan miminğ a, Mareko sot

Aristako sot Dema sot Luka, zen
yatik gâgât nânge.

²⁵ Kambu Yesu Kristo, zâkkât
tânzân gozân goñ, zorân umziñan
zimbañ.

Zo yatik.

Hebiraio a zengât ekap.

Yesu zâk Anutugât topnâ sâm muyagem ninjip.

¹ Anutu zâk mârumņan Propete ziknâ topnâ dâzânġoi zinâ sâkurâpnij den holiņâ top topnâ dâzânġom gawe. ² Bet narâk murukņan ândien zi sâi nanņandâ diņâ dâtânġoip. Mârumņan Anutuņâ sâi nanņâ hân sot kut nâi nâi aksik muyageip. Zorat nanņâ zâk a sot kut nâi nâi zorat mariņâ upapkât sâm pindip. ³ Anutuņâ sâi nanņanġâren zik holi tobat âsaknâ muyagem ziapkât ândiândiņanġât dâp ândimap. Oi imbanâ diņandâ kut nâi nâi hânân sot sumbemân zo tângoizemap. Zâknâ bâliņâniņâ sanġon kubiknâ sumbemân zâimnâ Anutu kâwali boriboriņoot taap, zâkkât âsan bongen zâi ândiap. ⁴ Zâk sumbem a walâziņġâm ândiap. Zâk kot patâ memnâ kutnâ sumbem a zengât walâziņġip, ândiap.

Sumbem a zen giginâ. Nanņâ zâk zâizâiņ.

⁵ Nanņâ zâk zâizâiņ ândiap. Sumbem a zen omberņan ândie. Sumbem a zengât mâsikâziņġâm sâbâ. Anutuņâ sumbem a nâi zitâ dukoiņ?

“Gâ nannâ. Nâ itârânġ gâsum sâlâpġoga nannâ ândiat.”

Mo sumbem a nâigât itâ sâip?

“Nânâ zâkkât ibâ op ândibat. Zâknâ nannâ op ândibat.”

Buņâ. Anutuņâ sumbem a nâigât den yatâ zo mân sâip. ⁶ Ka Anutuņâ nanņâ kânok sângongi hânân ġâi Anutuņâ zâkkât den itâ sâip, “Sumbem a zen nannâ mâpâsibi.”

⁷ Anutuņâ sumbem arâpnâ zengât itâ sâip,

“Nânâ sa sumbem arâpnâ pibâ upme. Oi sa ko kore arâpnâ kârâp bâlam upme.”

⁸ Ka nanņanġât itâ sâip,

“Anutu, ġâ a kutâ op ândim zâimâmban. Nepkâ sot imbanġâġâ zo zinziņ kâtik zimbat. A kutâ tângâ zo mem târârak ândim a ambân kembu otziņġâm ândiban. ⁹ Târâraknġânġât otġimap. Bâliņâ âkon opmat, zorat Anutu, ġâġât Anutu sâtâregât kelâk sanġongigip. Zo bukurâpkâ sanġonziņġip, zengât dâp buņ, walâziņġip.”

¹⁰ Anutuņâ nanņanġât den nâi itâ sâip,

“Kembu, ġâ topkwâkwatņan hân muyagein. Oi sumbemnâ sumbemnâ muyagein. ¹¹ Hân sumbem, zet buņ upabot. ġâ ko ândim zâimâmban. Hân sumbem, zet hâmbâ yatâ sângiņâ upabot. ¹² Hâmbâ yatâ sângiņâ oitâ mem kâpizikâban. Kâpizikâmnâ uņaknâ muyagezikâban. ġâ ko ândimat yatik ândim zâiban. ġâġât narâk zo mân âkâbap.”

¹³ Anutuņâ sumbem a nâi zitâ dukoiņ?

“ġâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziņġa kiņġanġât kombân upi.”

¹⁴ Sumbem a nâi den yatâ mân dukoiņ. Sumbem a zen Kembuġât kore a ândie. Zen Tirik Kaapum yatâ betniņan mimbiġât sâsâņ. Anutuņâ sumbem a sângonzânġoi a sumbemġât siņġi ândien, nenġâren gam betniņan mime.

2

Kubikkubik den mân birânat.

¹ Zorat nen den sinji âlip nângâwen, zo tâpâkum lorem birâbengât nângâm kâtiginat. ² Anutuñâ sâi sumbem arâpñâ dijâ sâkurâpniñ dâzângowe. Oi den sâwe, zo âsagemñâ kâtik op zeip. Oi den zo birâmarâwe, zo hâuñoot opmâip. ³ Narâk ziren ko Kembu zikñak kubikkubikinanjât den sâm muyageip. Oi kindapziñandâ nângâwe, zen den zo dâtnângone kâtigeip. Zorat dap dabân den kubikinñgâbapkât imbanñâ zemñangap, zo birindâ hâuñâ buñ upap? ⁴ Anutu zikñâ imbanñâ sen pup sot sen mârât muyagem den zo tângoip. Sâi Tirik Kaapumñâ nângip dâp imbanñâ kâsâpkum niñgip.

Yesu zâk narâk pânkânok sumbem a ombeziñan ândeip.

⁵ Narâk bet muyagibap, zorat sâna. Narâk zoren Anutuñâ a nâi kembuniñâ patâ kwânângâbap. Sumbem a patâ op ândibigât mân sâip. ⁶ Agât op sâip. Kembugât a nâiñâ zorat den sâm muyageip. Den zo itâ, “Anutu, gâ wangât a zengât op nângâmat? Agât kiurâp wangât ek galem otziñgâmat? ⁷ Zen narâk pânkânok sumbem a zengât giginâ ândibigât sâm ziñgin. Gâ a nâmbutñâ zengât mâteziñan imbanñâ ziñgâna hurat kwatziñgâme. ⁸ Gâ kut nâi nâi aksik bitziñan zâmbarin. Zorat zen mâirâp op ândibi.”

Anutu zâk kut nâi nâi a bitziñan zâmbarip, zo mân kâsâpkum pisuk pirâziñgip. Narâk ziren kô kut nâi nâi aksik patâ a nengât bitniñan pâip, zo mân âsagei iksen. ⁹ Yesu kô a kembu op ândei iksen. Zâk narâk mâik nâi sumbem

a zengât ombeziñan ândim sâknam nângâm moip. Sâknam nângâm moipkât neule âsakñâ sot kot patâ miap. Anutu zâk tânnângobapkât sâi Yesuñâ a pisuk nengât op mu-muñangât sâknam patâ nângip.

Yesu zâk nengât murâpnâ sâbam nângi mân kwakmak oip.

¹⁰ Kut nâi nâi zo zâkñâ muyageip sot galem opmap. Zâk nan bârarâp donbep sumbem âsakñan di-iniñgâm zâibapkât nângâm ândeip. Oi kubikkubikinñangât a patâ, Yesu, zâk sâknam nângâm moipkât kubikkubik a bonñâ ândibapkât Ibânñâ nângi âlip oip. Nângi dâp oip. ¹¹ Oi a um hâlâlû kwatziñgâmap, Yesu, zâk sot um hâlâlû kwatziñgi ândie, zen ârândân Ibâziñ kânok. Zorat zikñâ murâpnâ sâbat sâm nângi mân kwakmak oip. ¹² Zorat dijâ itâ ziap,

“Anutu, gâgât kutsiñgigâ murâpnâ sâm muyageziñgâbat. Kembugât kâmut osetziñan kep mem sâm sâtâre otgibat.”

¹³ Oi den nâi itâ ziap, “Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândibat.”

Oi den nâi itâ ziap, “Zi nâ sot Anutuñâ katep nigip, nen ârândân ândien.”

Yesu zâk nengât tobat oipkât âlip betniñan mimbap.

¹⁴ Oi katep nen sip kelâkniñoorâk ândiengât Yesu zâk zorik meip. Zo zikñâ mumuñandâ mumuñâ mariñâ, Satañgât imbanñâ koi geip. ¹⁵ A zo, ziñ munat sâm kengât op ândine Sataññâ tâkñâ saaziñgi narâk dâp mumuñangât kengât op tâpmarâwe, zen olanziñgâbam yatâ oip. ¹⁶ Yesu zâkñâ sumbem a betziñan mimbam mân geip. Zâk Abaramgât kiurâpñâ nen betniñan mimbam geip. ¹⁷ Oi zorat murâpñâ nen sot dâp kânok upapkât Anutuñâ zâk sâm pindip. Zâk yatâ opñâ a patâ op

Anutu mâtenjan kore okjanġâm a ambân tânnângom niinjanġât bâliġâ sanġonbapġât sâm pindi yatâ oip. ¹⁸ Yesu zâk zikġak sâknam nânġâm mâsimâsikâyân bageipġât a mâsimâsikâ muyageniġi âlip betniġan mimbap.

3

Yesu zâk patâ. Mose zâk ombenjan.

¹ Zorat op ko Kembuġât sinġiyân a bukurâpnâ sumbengât sinġi ârândân diiningip, zen Yesuġât nânġâm ândibi. Yesu zâk Aposolo op Anutu kore okjanġâm ândimap. Ândei niġâ nânġâm pâlâtân kwâkjanġindâ zâkġâ patâniġâ op ândiap. ² Anutuġâ gâsum sâlâpkoi sât luluġ ândeip. Mose zâk Anutuġât a ambân gakârâpnâ osetziġan sât lulu ândeip. Oi Yesu zâk zo yatik ândeip.

³ Mirâ tuumap, zâkkât kotġâ mirâġât sinġi walâmap dâp yatik Yesuġât kutsinġiġâ Moseġât wâlâp. ⁴ (Mirâ mot zo anâ tuutuunâ. Ka kut nâi nâi muyamuyagiġâ, zo mariġ Anutu kânok.) ⁵ Mose zâk Anutuġât a ambân gakârâpnâ zengât osetziġan ândim kore a op sât luluġ nep tuum ândeip. Zâk bet den sâi muyagibapġât op kore op ândeip. ⁶ Kristo ko nanġandâ Anutu a ambân gakârâpnâ nengât kâukniġâ ândiap. Zâk Ibânjanġât sât luluġ ândiap. Oi nen sumbengât sinġi kwatniġip, zorat nânġâm um bâbâlanġ op âinatġât mambât ândinat oi ko zâkkât a ambân gakârâpnâ bonġâ op ândinat.

Isirae a um kâtik urâwe, zo yatâ mân utnat.

⁷⁻⁸ Zorat Tirik Kaapumġâ Kembuġât den itâ sâip. Zo nengât sinġi sâip,

“Zen itârân Anutuġât diġâ nânġâm mârumjan sâkurâpziġâ um

kâtik urâwe, zo yatik mân upi. Sâkurâpziġâ mirâ kamân kâtikjan ândine mâsimâsikân muyagei um kâlagân laġ urâwe. ⁹ Sâkurâpziġ hân zoren kut nâi nâi orâwan, zo kendon 40 umjan ek ândiwe. Ekġâ umziġ mân âburei laġ zâizâiġ otnim mâsikâniwe. ¹⁰ Oi nâ zorat nânġa bâliġ oi zengât itâ sâwan, “Zen umziġandâ gulip op gâmap. Zen nâġât mâtâp mân lâġme.” ¹¹ Yatâ op ândine kuk otziġâm itâ sâwan, “Zen nâġât ândim nânġa kamânân mânâk bagibi.”

¹² Bukurâpnâ, zengâren gâbâ nâi zâk um kâtik op um sumun op Anutu kândâtkobapġât galem oranġâm ândibi. ¹³ Itârân Kembuġât diġâ nânġamġâ mân birâbi sâip. Itârân sâip, zo narâk zirat op sâip. Zorat sirâmġâ sirâmġâ umziġandâ kâitzânġobapġât den sâm galem oranġâm ândibi. Bâlijanġât mâsimâsikânġâ zengâren gâbâ a nâi okjanġi um gulip otziġâbapġât op sâip.

Isirae a zengât sinġi nânġâm kengât utnat.

¹⁴ Nen Kristo nânġâm pâlâtân kwâkjanġâm kâtigem ândinat. Oi topkwap nânġâm pâlâtân kwarâwen, zo âsâbân mem ândimġâ kikerân âi takâm Kristo sot bonġâ minat. ¹⁵ Kembuġât ekabân den nâi itâ ziap, “Zen itârân Anutuġât diġâ nânġâm zâizâiġ op um kâtik urâwe, zo yatik mân upi.”

¹⁶ A ikâ ziġâ diġâ nânġâm tâtâlîm um kâlak muyagiwe? Zo nâin goknandâ bunâ. Mosenâ kândom otziġi Aigita hânân gâbâ diiziġip, a zo aksik ziġâ. ¹⁷ Mo a ikâ zengât Anutuġâ nânġi

sumunkoi kendon 40 âkip? Zo bâliñâ op ândim mirâ kamân kâtikñan mom nanğawe, zengât op yatâ oip. ¹⁸ Oi ikâ zinjâ zengât itâ sâm kâtigeip, “Nâgât ândim nângâ kamânân mân âibi?” Diñâ birâm ândiwe zo, zengât op sâip. ¹⁹ Zorat itâ nângâmen. Zen mân nângâm pâlâtâñ kwarâwe, zorat ândim nângâ kamânân mân âiwe.

4

Ândim nângâ kâmânân takânatkât sâm ninğip.

¹ Ândim nângâ kamânñan âinat sâsâñâ. Sinği den zo mân gulipkoi buñ oip. Zorat nenğâren gâbâ ñâiñâ mâtâbân gulip opapkât um girem utnat. ² Sinği âlip den sâkurâpniñâ dâzângowe, zo yatik nen dâtnângowe. Ka sâkurâpniñâ zen den zo nângâm umziñan mân pane zeipkât nenğâren bon buñ oip.

³ Sinği âlip nângâm umniñan pamen, nen ko ândim nângâ kamânân bagimen. Anutuñâ sâkurâpniñangât itâ sâip, “Nâ kuk otzingâm itâ sâm kâtigiwan, ‘Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi. Zen nâ sot ândim nângâ mân upi.’”

⁴ Anutu zâk narâk zoren yatâ sâip. Ka mârûmñan hân mot muyageip, narâk zoren Anutuñâ nepñâ tuum kwâkâm kendon tap nângip. Anutuñâ sirâm nâmburân kânok umñan a sot kut ñâi muyageziñip. Sirâm nâmburân zagât, zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Anutu, zâk kut ñâi ñâi muyagem nanğâm sirâm nâmburân zagât, zoren kendon tap nângip.”

⁵ Oi bet Isirae a mirâ kamân kâtikñan um kâtik ândine Anutuñâ den ñâi u ziap, zo yatik zengât op itâ sâip,

“Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi.”

⁶ Mârûm ândiwe, zen sinği âlip nângâm diñâ birâm mân bagiwe. Ka a nâmbutñandâ ândim nângâyân bagibigât mâtâp ziap. ⁷ Wangât, bet narâk ñâin Anutuñâ narâkñâ du sâip. A kutâ Dawidigât lâuyan den san, zo pâi itâ sâip, “Zen itârâñ diñâ nângâme oi ko um kâtik mân ândibi.”

⁸ Zorat op ko Yosua zâk mârûm ândim nângâ kamân bonñâ muyagem zinjî sâi bet Anutuñâ narâkñangât dum mân sâbap. ⁹ Zorat itâ nângâbi, “Anutu hân mot muyagem nanğâmñâ kendon tap nanğip, zo yatik Anutuğât a ambân nenğât ândim nângâ kendon ñâi tok ziap. ¹⁰ Anutu zâk nep tuum nanğâm ândim nângip, zo yatik a niñâ Anutuğât ândim nângâyân baginatñâ nep birâm ândim nângânat.”

Anutu diñangât topñâ.

¹¹ Oi niñan gâbâ ñâiñâ lorem Isirae a mârûm mâtâp bâliñ lâñawe, zorik lâñbapkât ândim nângâ kamânân âinatkât kâtiginat.

¹² Anutuğât den, zo ândiândiñâ sot imbanñâñoot. Oi sâu ñâi umñâ kândâtñâ sâtñoot zorat dâp walâm sât kâtik zo nem giari umniñâ sot um dâpniñâ zo nem mânângâtmap. Oi um nângânângâniñâ sot umñâ nângâm kubikkubik zorat topñâ muyagibapkât sâsâñ. ¹³ Kut ñâi ñâi, zo aksik muyagemap. Ñâiñâ Anutuğât mâteñan tik mân zemap. Zâkkâren kut ñâi ñâi muyap sot ekap buñ zemap.

Patâniñâ Yesu um bâbâlañ op mâte okñangânat.

¹⁴ Anutuğât tirik namâ galem a patâ ñâi ândiniñgap. Anutuğât nanñâ Yesu. Zâk sumbem walâm zâi ândiap. Zâk zo yatâ ândiapkât Kembu patâniñâ sâm

nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândinat. ¹⁵ Oi tirik namâ galem a patâniñâ zâk loreindâ nângâniñgâm mân nângânângâ mân opmap. Nengâren mâsimâsikâ muyagemap, zo yatik mârûm zâkkâren mâsimâsikâ top top muyageip. Oi zâk bâliñâ mân oip. ¹⁶ Zorat nen um bâbâlan op zâkkâren arindâ tânnângomâmbap. Oi kut nâi zo mo zo mâte otniñgi zâkkâren arindâ umâlipñangât op tânnângobap.

5

Yesu zâk sâknam nep tuugipkât Anutuñâ tirik namâ galem a patâ kwânângip.

¹ Hânân nengâren Anutugât tirik namâ galem a gâsum sâlâpzânngoip zo, zen a zengât opñâ Anutu mâtenjan muyagem a zengât tosgât bâu mot Kembugât sinji sâm kom umbigât zâmbarip. ² Tirik namâ galem a yatâ zo, zâk zikñak a lotñâ ândiapkât kwakmak a sot gulip ândiâniñ zo âlip mulun kwatziñgâbap. ³ Topñâ yatâgât a zengât tosa sot zikñâ tosa ârândân Kembugât sinji nalembapkât sâsânâ.

⁴ Nep zâizâiñ zo a nâi zik umgât mân tuubap. A nâi Anutuñâ gâsum sâlâpkum nep diñ sâm pindip, a zo zâkñak tuubap. Anutuñâ Aaron yatâ gâsum sâlâpkui.

⁵ Oi Kristo zâk zo yatik zik umgât nâñgi zari tirik namâ galem a patâ mân oip. Zo Anutuñâ gâsum sâlâpkumñâ itâ sâm nep diñ sâm pindip, “Gâ nannâ. Nâ irak zi gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”

⁶ Oi den itâ sâip, “Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâiban.”

⁷ Yesu zâk hânân ândeip, narâk zoren umbâlâ patâ op isemñâ mumujan gâbâ mâkâbapkât

imbanâ zemñangip, Anutu Ibâ, zâkkâren ninâu sâip. Oi Yesu zâk Anutu hurat kwâkñangipkât Anutuñâ nângânangip. ⁸ Yesu zâk nannâ ândeip oi lañ sâknam nep tuum âim sat lulu topñâ nângip. ⁹ Kut nâi nâi op nângipñâ sât lulu a ambân zen kubikziñgi ândiândi kâtik ândim zâimambi. ¹⁰ Zâk tirik namâ galem a patâ oip. Melkasidek, zâk mârûmñan Kembugât sinji nalembap om kore okñangâm ândeip. Yesu zâkkât dâp ândibapkât Anutuñâ sâm pindip.

Katep zengât nângânângâ yatâ mân ândibi.

¹¹ Zorat den donjep ziap. Oi zen kindapziñ kâmbâk ândiegât dâzângobat, zorat nânga yâmbâriap. ¹² Zen narâk kârep sinji âlip nângâm gawe. Zorat op ko zen sinji âlibân lâmbatñâ a nâmbutñâ kwâkâm zingâne dâp opap. Ka zen sinji âlibân mân lâmbatse. Zen yatâ zo sinji âlipkât den mâtenñâ kwâkâm zingâbigât dâp ue. Zen nalembap kâtikñangât dâp buñâ. Zen nam nânegârâk ândie. ¹³ Nam nime, zen katep sânat. Yatâ zorânâ dap op den bonñâ zorat topñâ sâlâpkum nângâbi. ¹⁴ Nalembap kâtikñâ zo lâmbarâwe zengât sinji. Um nângânângâziñ muyagei âlipñâ sot bâliñâ nângâm kâsâpkume, zengât sinji.

6

Anutu birânangâm um melâñmelâñ, zo mân taap.

¹ Zorat nen Kristogât den mâtenñâ zo birindâ zei den yâmbâtñâ zo târokwap sânat. Kembugât den top kwâkwatñâ zo birânat. Zo itâ. Um melâñmelâñ sot ândiândi sângiñâ bon buñ zo birâbirân sot Anutu nângâm pâlâtân kwâkwat. ² Yesugât korân yatâ mo yatâ too sanjonziñgâziñgân sot bet kâugân

pâpan sot mumunjan gâbâ zaatzaat sot narâk patin hâunâ minat, zorat den. ³ Anutuñâ nânngâniñgi den nâmbutñâ târokwatnâ.

⁴ A sinji âlip den mem umziñ pâi âsakñan âsagemap sot sumbemân gâbâ umgât gom sambe zorat den nânngâm âkñaliwe sot Tirik Kaapum sot urâwe. ⁵ Oi Anutugât den zorat nânngâne âlip oi narâk patâgât imbanâ zo nânngâm âkñaliwe. ⁶ A yatâ zo sinji âlip kândâtkom Anutugât nanñâ du poruyân kumbe yatâ upap. Zen yatâ utne a nâmbutñâ ziñâ Yesugât nânngâm bâliñ kwapme. A yatâ zo dap op umziñ melân sinji âlibân ga gibi?

⁷ Zorat den sumbuñâ ñâi sa nânngânek. Hân ñâi mapñâ âsâbân gâi hân sânduksâi a kârâm kâmitme zengât nalemmuyagemap. ⁸ Ka hân zorenâk hibuk bâliñik muyagemap, zo bon buñangât Anutuñâ sâmm bâliñ koi kârâpñâ simbap.

Kwik târarak kinkinñangât diñâ.

⁹ Bukurâpnâ, nâ den yatâ san, zo tâmbetagogigât buñâ. Zen sinji âlibân kubikkubik op âlip upigât yatâ nânngâm san. ¹⁰ Anutu zâk gulip orot buñâ. Zen zâkkât opñâ arâpñâ betziñan mem buku otziñgâwe. Oi upme, zorat dap yatâ nelâmkubap? Buñâ. ¹¹ Zen itâ upigât otnigap. Zen aksik patâ sinji âlibân kâtigem sumbemân âibigât um bâbâlan op mambât ândine narâk âkâbap. ¹² Oi mân lorem sinji âlip a nânngâm pâlâtân sot kâtigem ândim kut ñâi ñâi neñgât sinji sâip, zo galem upme, zo zengât mâtâp lânbi.

Sumbengât sinji kwatniñgipkât mân kenngât utnat.

¹³ Anutuñâ Abaram sinji den dukum patâ ñâigât mâtenjan sâmm kâtigibat sâmm kârurnñâ zikñan

kwap sâmm kâtigeip. ¹⁴ Oi itâ sâip, “Nâ perâkñak mâsop mingiga kiurâpkâ lan kârâm ândibi.” ¹⁵ Oi Abaram zâk den zorat bonñâ muyagibapkat mambât âkonñâ buñâ ândim bon muyageip.

¹⁶ Anjâ a patâ ñâi zâkkât mâtenjan sâmm kâtigem sâne sâmm kwâkâkwâkân orot zo mân muyagibap. ¹⁷ Zorat Anutu zâk a sinji kwatziñgi um zagât upegât umñandâ kâtigei sâip. Zorat topñâ muyagei sinji den zorât kwâkñan sâmm kâtik den sâmm târokwâip. ¹⁸ Anutu zâk sarâ buñâ. Den zagât sinji den sot sâmm kâtik den zo kwânangâzikâm neñgâren tâmbetagogonñgât sâi zâkkâren âiwen. Oi nengât sinji kut ñâi sâip, zo kâtigem minatkât yatâ oip. ¹⁹ Sinji kwatniñgâwe, zorat bonñandâ ândiândiniñangât ândâniñ kâtikñâ, zo muyap buñâ. Oi ândâniñ zorâñâ tirik namîn sângum umñan tik pane ziap, zoren âi gâsum kâtigemap. ²⁰ Sângumñan zo Yesuñâ kândom otningâm bageip. Zâk Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a op ândimapñâ yatâ oip.

7

Melkasidekât topñâ

¹ Melkasidek zâk Salem kamân zengât a kutâ. Anutu u patâ, zâkkât tirik namâ galem a op ândeip. Abaramñâ a kutâ kâsarâpñâ zângomñâ âburem gâi Melkasidekñâ mâtâbân muyagem mâsop miñangip. ² Oi Abaramñâ sikum meip, zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ Melkasidek kânok pindip. Melkasidek zâkkât kutñâ niñ denân itâ, “Târarakñâ a kutâ.” Salem a kutâ, zo niñ denân itâ, “Lumbeñâ a kutâ.” ³ Melkasidek zâk ibâ mam zekât kutzikñâ Kembugât ekabân mân ziap, zorat topñâ mân nânngâmen. Zâk sâkurâp kutziñâ ekabân mân ziap. Zâk

âsaâsagiñ narâk ekabân mân ziap sot mumbapkât narâk ekabân mân ziap. Zâk Anutu nanñâ zâkkât dâp upapkât sâsânj. Zorat narâk dâp tirik namâ galem a op ândeip.

Melkasidek zâk tirik namâ galem a nâmbutñâ ândiwe, zo walâziñgip.

⁴ Zi nânğânek. Melkasidek zâk a zâizâiñ ñâi. Zâkñâ sâkunñâ Abaram walip, zorat Abaram zâk sikum âlipñâ zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok zo pindip. ⁵ Bet Mose ândeip, zoren gâbâ Lewigât kiurâp nâmbutñâ zen tirik namâ galem upigât sâsânjâ. Zen Abaramgât kiurâp nâmbutñâ torerâpziñâ zengâren gâbâ sikum kut ñâi ñâi bâzagârân gâbâ ma kânok mem ândiwe. Zen zo yatâ upigât den ñâi Mosegât gurumin den ekabân ziap. ⁶ Ka Melkasidek zâk zengât kâmurân gâbâ mân muyageip. Zâk mârurñan ândeip. Oi zâk Abaramgâren gâbâ bâzagârân gâbâ kânok meip. Anutuñâ Abaram siñgi den kwâkñanğip. Abaram zâk a patâ oip. Melkasidek ko zâk a zâizâiñ ñâi op Abaram mâsop miñanğip. ⁷ Zorat itâ nânğânek, “A zâizâiñandâ gigiñâ mâsop memap.” Den zo bonñâ. Zo ñâiñâ dap op kwâimbâbap? Zorat op ko itâ nânğâmen. Melkasidekñâ Abaram walâm ândeip. ⁸ Narâk zi tirik namâ a buñ orotñandâ sikum bâzagârân gâbâ ma kânok mime. Ka narâk zoren ko Melkasidek zâk ândiândi kâtik ândibapkât sâsânj, zâkñâ sikum Abaramgâren meip. Lewi mân âsageip, narâk zoren sâkunñâ Abaramñâ sikum kâsâpkum Melkasidek pindip. ⁹ Zorat op ko nâ zorat nânğâ itâ uap. Lewi, zâk bâzagârân gâbâ ma kânok memapñâ sâkunñâ Abaram zâk sot Melkasidek sikum zo pindip. ¹⁰ Sâkunñâ Abaram mâtâbân gâi Melkasidek

zâk sot kândianğawet, narâk zoren Lewi zâk mân muyageip. Zorat itâ nânğânat. Lewi zâk sâkunñanğâren gok, zorat op sikum kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok Melkasidek pindip yatâ uap.

Tirik namâ galem a Lewigât kâmut, zengât nep zo mân dâp oip.

¹¹ Lewigât kiurâp, Aarongât kâmut, ziñ tirik namâ galem upigât Mosenâ gurumin den ekabân sâm ziñgip. Lewigât kiurâpñâ zengâren tirik namâ galem urâwe, zo âlip oi sâi wangât bet tirik namâ galem a ñâi Melkasidek yatâ muyagebap? ¹² Oi tirik namâ galem a kâmut sâñgiñâ zo siriksâi a uñakñandâ galem upap. Yatâ oi sâñgiñanğât den kâtik zo siriksâi uñakñâ ñâi muyagibap. ¹³ Anutuñâ a ñâi Melkasidek yatâ upapkât sâip. Zâk Lewigât kâmurân mân muyageip. Zâk ñâin gokñâ. Mârur zâkkât kâmut zo, zengâren gâbâ ñâiñâ tirik namin nep mân tuubigât sâip. ¹⁴ Kembuniñâ Yesu, zâk Yudagat kiurâp zengâren gâbâ muyageip, zo nânğen. Oi kâmut zo, zen tirik namâ galem upigât Mosenâ den mân sâip.

¹⁵ Oi zorat topñâ itâ muyagiap. Tirik namâ galem a ñâi Melkasidek, zâkkât dâp muyagibapkât sâsânj. ¹⁶ A zo ândiândi kâtikñâ imbanan tirik namâ galem op ândeipñâ ândiap. Zo sâkunziñanğât den kâtik zeip, zorat dâbân buñâ. ¹⁷ Oi zâkkât den Kembuniñâ itâ sâm muyagei Kembangât ekabân ziap, “Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâimâmban.”

Yesu zâk târotâro bonñanğât nakñâ.

¹⁸ Gurumin den sâñgiñâ mârur zeip, zo lolot sot bon buñâ oipkât birâbirân. ¹⁹ (Den kâtik zorânjâ

kut nâi mân kubikņangip.) Oi zorat hâuņâ Kembuņâ mâtâp âlipņâ muyagei zorâņ diiniņgi Anutu âlip mâte okņangâmen. ²⁰ Uņakņâ muyageip, zo sâm kâtik den buņ mân muyageip. ²¹ Sâņgiņâ, zen sâm kâtik den buņâ tirik namâ galem a urâwe. Uņakņâ zi ko den kâtik kwâkņan namâ galem a op ândeip. Zâkkât den kâtik Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap, “Kembuņâ den sâm kâtigeip, zo mân birâbap. Zâk itâ sâip, ‘Gâ tirik namâ galem a op ândim zâimâmban, kâtikņâ.’”

²² Yatâ opņâ topņâ itâ nâņgânat. Yesuņâ târotâro bonņâ muyageip.

²³ Tirik namâ galem a sâņgiņâ, zen ko donbep, zinziņ kâtik buņâ. Zen ândim momarâwe. ²⁴ Uņakņâ, zâk ko ândiândi kâtik ândibapkât tirik namâ galem nep zo tuugipkât zem zâimâmbap. ²⁵ Zorat narâk dâp a Anutu mâte okņangânam Yesugâren gâindâ âlip betniņan mem tânnâņgomap. Zâk ândiândi kâtik ândiapkât âsâbâņ zengât op Anutugâren ninâu sâmâp.

Yesu zâk tirik namâ galem a bonņâ.

²⁶ Tirik namâ galem a patâ, zâk hâlâlu sot tosa buņ, salekņâ, bâliņ mâme a zen yatâ mân op ândiândiņ. Oi zâim hân sot sumbem walâm patâ op ândiap. Yatâ zorâņ neņgât op Anutu mâtenan kin ândei dâp uap. ²⁷ Zâk tirik namâ galem a sâņgiņâ yatâ buņâ. Sâņgiņâ, zen sirâmņâ sirâmņâ ziiņâ bâliņangât opņâ Kembugât sinņi naleme omarâwe. Omņâ bet a ambân zengât op omarâwe. Kristo ko neņgât op sâp kânok Kembugât sinņi sâm ândiândiņâ pâi âkip. ²⁸ Mosegât den kâtik ekabân a yenņâ, umziņ lolotņâ, zen tirik namâ galem a patâ ândibigât den ziap. Bet

ko Anutuņâ nanņâ tirik namâ galem a patâ op târârak sot hâlâlu op ândim zâimâmbapkât gâsum sâlâpkum sâm kâtigeip.

8

Yesu zâk u sumbemân tirik namîn nep tuumap.

¹ Den zorat keetņâ itâ. Tirik namâ galem a patâniņâ ândiap. Zâk u sumbemân, imbaņâ mariņâ, zâkkât âsan bongen zarip. ² Zâk hâlâlu namâ bonņâ zorat galem a pata ândiap. Namâ zo anâ buņâ, Kembu zikņak muyageip.

³ Hânân tirik namâ galem a patâ zen Kembugât sii naleme umbigât sâm ziņgi. Zorat tirik namâ galem a patâniņâ Yesu, zâk dâp op Kembugât sinņi kut nâi pâmbapkât sâsâņ. ⁴ (Hânân den kâtik ziap, zorat dâp Kembugât sinņi naleme uuņ ândie.) Oi Yesu zâk hânân ândim sâi namâ galem a patâ mân ândibap. ⁵ Hânân a zen nepziņâ tirik namâ yenņâ sot dâp zoren upme. Bonņâ ko sumbemân taap. Mose, zâk hâmbâ silep tuubam oi Kembuņâ itâ sâm dukuip, “Nâņgat. Dâp bâkņan tirâpgowan, zo yatigâk silep mot zo tuuban.”

Târotâro uņakņangât den.

⁶ Kristoņâ târotâro bonņâ muyageip, zorâņ sâņgiņâ wâlâp. Zo yatigâk tirik namîn nep tuumap, zorâņ sâņgiņâ wâlâp. Târotâro uņakņan kut nâi nâi Anutuņâ neņgât sinņi sâip, zorâņ sâņgiņâ wâlâp. ⁷ Mârum târotâro sâņgiņâ zeip, zorâņ bon oi sâi bet nâi muyagibapkât diņâ mân âsagebap. ⁸ Anutu zâk a zengât nâņgi mân dâp oi itâ sâip,

“Gâtâm narâk nâin Isirae a kâmut sot Yuda a kâmut, zen sot târotâro uņakņâ nâi muyagibat. ⁹ Mârum sâkurâpziņâ Aigita hânân gâbâ diizingâm gam bitziņan gâsum zen sot

târotâro orâwan. Târotâro unjaknâ ko târotâro sânjinâ zo yatâ bujâ. Mârumņan târotâro zo mân lune nâ kândâtzângowan.”

¹⁰ Oi Kembujâ itâ târokwap sâip. “Bet Isirae a zen sot târotâro upat, zo ko itâ. Nâ den kâtiknâ umziņan pa geibap. Oi umziņ kâligen kulemgua zimbap. Oi nâ zengât Anutu ândibat. Oi zen kâmut gakârâpnâ ândibi. ¹¹ Oi a nâinâ a bukujâ mo torenjâ itâ mân sâm kwâkâm pindâbap, ‘Hâiyop, gâ Kembugât topnâ nângâ.’ Bujâ. Zen giginâ sot zâizâin pisuk topnâ nângâm kwâtâtibi. ¹² Itâgât topnâ nângâm kwâtâtibi. Nâ tosaziņ birâbat. Bâliņâziņangât dum mân nângâbat.”

¹³ Oi Kembu zâk târotâro unjakņangât den sâmņâ mârur zeip, zorat sânjinâ sâm birip. Oi kut nâi sânjinâ upam uap, zo mân zimbapkât sâsâņ.

9

Mârum Kembu mâte okņangâwe, zo yenjâ.

¹ Târotâro sânjinan Kembu mâte okņangâbigât mâtâp zeip. Oi zorat Kembugât hâmbâ silepnâ hânân zeip. ² Silep zo itâ tuuwe. Umņâ nâi mâteyâk hâlâlu namâ sâwe. Zoren kârâp sisiņ zo kirip. Oi zoren tâtatnâ nâi tâip. Zorat kwâkņan Kembugât sinji nalem hâlâlu sâsâņ, zo tâip. ³ Umņâ nâi sânğumņâ kom mânângâtne zeip. Zo hâlâlu kâtiknâ sâne zeip. ⁴ Zoren kâbak hitom âlip uujâ goide kâtnâ tuutuuj, zo tâip. Oi târotârogât omboņâ naknâ tuutuuj, zo sâkņan goidenâ kâpine tâip. Oi Aarongât tân kâm takâm âiyagip, zo sot âmaņ goide kâtnâ tuutuuj, zorat umņan nalem kutnâ Mana, zo zeip. Oi

târotârogât gurumin den kârân kulemgoi, zo zeip. Kut nâi nâi zo omboņ umņan ziwe. ⁵ Omboņ kwâkņan sumbem a dâpnâ zagât abâtzikņandâ omboņ kwâkņan pam kirâwet. Osetzikņan tosaziņ buj upapkât namâ galem aņâ bâu gilâm lokimarâwe. Ziren kut nâi nâi zorat den kârep mân sâbat.

⁶ Kut nâi nâi zo kubikne zeip namâ umņâ mâteyâk zoren tirik namâ galem a zen âsâbâņ zâim nepziņ tuumarâwe. ⁷ Ka namâ umņâ nâi zoren tirik namâ galem a patâ zâk zikņik kendon patâ nâigât umņan sâp kânok zâimâip. Oi gilâm buj mân âimâip. Bâu gilâm sorâk âim ziknâ sot a ambân zengât tosgât lokimâip. Mân nângâm tosa muyagiwe, zo buj upapkât yatâ opmâip. ⁸ Zorat topnâ Tirik Kaapumņâ itâ tirâpnânguap. Tirik namâ galem a ziņ umņâ mâteyâk zoren zâim nep tuum ândiwe. Narâk zoren umņâ nâi hâlâlu kâtik sâme, zorat bagibagiņangât mâtâp mân âsageip. ⁹ (Den san zi den sumbuņâ. Narâk zi topnâ nângâbigât san.) Hâmbâ silebân nalem sot zuu uujâ, zorâņ dap op a ziņ Anutu mâte okņangâwe, zengât umziņ salekkobap? ¹⁰ Zo sâkkârâk den kâtik. Nalem sot toogât sot sâk saņgon zorat den zeip, zo yatâ. Zo zinzin kâtik mân sâsâņâ. Bonņâ muyagei zo birâbirâņ.

Kristo zâk tirik namâ nep bonņâ tuugip.

¹¹ Kristoņâ ko kut nâi nâi bonņâ muyagibap sâsâņâ. Zorat zâkņâ tirik namâ galem a patâ muyageip. Oi hâmbâ silep tobat nâi, bonņâ, betnâ mân tuutuuj, hânân mân ziap, zoren bageip. ¹² Zâk noniņ makau zengât gilâm sot bujâ. Ziknâ gilâmņâ hâlâlu namin sâp kânok bagei gilâmņandâ sânğâniņ meip. Sânğâniņ meipkât zâkkât

sinji urâwengât zâkkât sinji op zâimânat. ¹³ Noniņ makau zenġât gilâm, zorân a sâkziņ salekkubapkât aam sâkziņan pane hâlâlu minziņgi Kembu mâte okņanġamarâwe. Makau kârâbân sem simbup oip, zorat kâuņâ zorân sâkziņan sanġori Kembu mâte okņanġamarâwe. ¹⁴ Kaapumņâ ândeipņâ ândiap sot ândibap, zâk Kristo mam okņanġi zâkņâ um sâkņâ salek op Anutugât sinji sâm ândiândiņâ biri gilâmņâ geip. Oi Kristoņâ gilâmņandâ umniņ sanġorip. Nen orot mâmeninġi kukupitņandâ tuugindâ umniņ sumunkoip, zo Kristoņâ sanġori salekkoip. Gilâmņâ umniņ sanġori Anutu, ândiândi mariņâ, zâkkât kore mâman a ambân urâwen.

Kristogât gilâmņandâ kut ñai ñai sângân meip.

¹⁵ Zorat Kristo zâk târotâro unakņanġât nakņâ oip. Târotâro sângiņan ândim tosa muyagiwe, zo buņ upapkât moip. Oi zorat zâkkât sinji a zen bet sâwât, ândiândi kâtik zenġât sinji sâip, zo âlip mimbî.

¹⁶ Bet sâwâtâkât mâtâp itâ ziap. Mariņandâ moi ko galem upme. ¹⁷ Wâgân ândei bet sâwât den sâsân zo yen zimbap. Moi ko den zorat bonņâ muyagibap. ¹⁸ Zorat târotâro sângiņâ zo gilâm buņ mân muyageip. ¹⁹ Mose zâk den kâtigân den top top minduminduyân a dâzângom nanġâm makau sot noniņ gilâm too sot mâpotņâ râma sâmotņandâ zoren saam zorânâ gilâmân kwândeņâ Kembugât ekap sot a ambân aksik patâ kwititapkoip. ²⁰ Zâkņâ itâ dâzângoip, “Anutuņâ târotâronâ sâm kâtigem ziņgip, zorat gilâm zi.” ²¹ Yatigâk hâmbâ silep sot âmaņ mot gilâmņâ kwititapkoï sanġonziņgip. ²² Zorat den kâtikņan sâsânġanġât kut ñai ñai âksik sanġon nanġanġanġân sot

gilâm buņ, zorân tosa guligulipkuņ mân ziap.

Kristo zâk sângâninġi mei dâp oip.

²³ Sumbemân kut ñai ñai bonņâ ziap. Oi zorat dâp hânân gilâm yenņandâ kut ñai ñai sanġonbapkât sâsânâ. Uren bonņâ ko Yesu zikņâ sângânņâ patâ sanġonbapkât mâtâpņâ muyageip. ²⁴ Zorat opņâ Kristo zâk tirik namâ hânân, betņâ tuutuun, u bonņâ zorat dâp, zoren mân bageip. Zâk u sumbemân tirik namâ bonņâ, zoren bageip. Oi zoren Anutu mâteņan ândim niinġanġât op nep tuumâp.

²⁵ Tirik namâ galem a zen kendon dâp noniņ makau kom gilâm mem zâime. Kristo zâk zo yatâ mân oip. Zâkņâ sâp kânok um sâkņâ zo Kembugât sinji sâm zâi pâip. ²⁶ Kristo zâk tirik namâ galem a nâmbutņâ zo yatâ opmâip sâi hân muyageibân gâbâ sâknam nânġâm gâbap. Zâk yatâ mân opņâ narâk murukņan zi suupniņ mem tosaninġi gulipkubapkât muyageip. ²⁷ Anġâ kânok munatkât sâm niņgip. Oi zorat kwâkņan dinninġâ sâm kwâkâbapkât sâsânâ. ²⁸ Oi Kristo zâk yatik a doņbep neņġât tosanġâ kwâkņan zari sâp kânok moipņâ dum ga bâliņâ sanġonbap, zo buņâ. Zâk gâbapkât um bâbâlaņ op mambât ândimen, nen mininġâbapkât gâbap.

10

Mosegât den kâtik zo bonņanġât dâpņâ.

¹ Den kâtik Moseņâ sâm muyageip, zo bonņâ bet muyagibap, zorat mân sâip. Buņâ. Zorat dâp hânân muyageip, zorat op sâip. Zo bonņâ buņâ. Zorat op ko tirik namâ galem a, zen den kâtik zo lum kendonņâ kendonņâ Kembugât sinji nalem

om ka om gane ma Anutu mâte okņangâme. Zen âlip mân um hâlâlu minziņgâmap. ² Yatâ oi sâi Kembangât sinġi kut nâi nâi uunâ, zo buņ opap. Zoren Anutu mâte okņangâme, zengât tosa buņ oi sâi tosaziņangât nâņgâ kwâkâ dum mân upe. ³ Kembangât sinġi uunâ, zo kendonņâ kendonņâ muyagei tosaziņangât nâņgâme. ⁴ Noniņ makau gilâmņâ, zorâņ dap op tosaziņ gulipkubap? Zo buņâ.

⁵ Zorat Kristonâ hânân gibam Ibâgâren den itâ sâip,

“Kut nâi nâi gâgât sinġi ume, zorat mân otgimap. Sâk ko muyagem nigat. ⁶ A ziņ umziņ mân kubikangâm zuu kâmbâk, zo kâmbukņâ uunâ sot bâliņangât tosa buņ upapkât kut nâi utnetâ gâ zorat nâņgâna mân dâp uap. ⁷ Zo nâņgâm itâ sâwan, ‘O Anutu, sâtkâ lubam gewan. Kembangât ekabân nâgât den kulenguwe, zorat dâp muyagenibap.’”

⁸ Den itâ sâip, zo ziap, “Kembu, gâgât sinġi nalem uunâ sot zuu kâmbâk bâliņangât tosa buņ upapkât pâpan, zorat mân otgimap. Zorat âkongimap.” ⁹ Oi den nâi itâ târokwap sâip. “O Anutu, gâgât den lubam gewan.” Yatâ sâmņâ kut nâi sâņņiņâ kâbakņem uņakņâ nâi kwânâņgip. ¹⁰ Zorat Anutugât dengât opņâ Yesu Kristo sâkņandâ suupniņ mei um salek urâwen. Zo sâp kânok oip, zorat ziniņ kâtikņâ ziap.

Yesu zâk neņgât suup meip.

¹¹ Tirik namâ galem a, zen sirâmņâ sirâmņâ nepziņ tuum Kembangât sinġi nalem om ka om op ândime. Oi zo tosa âlip mân gulipkumap. ¹² Kristonâ bâliņangât suup sâp kânok mei âki u Anutugât âsan bongen zarip, ândiap. ¹³ Oi zâk zoren

kâsarâpņâ kiņangât kombâņ upigât mambât ândiap. ¹⁴ Um hâlâlu orotņangât mâtâp ândimen, neņgât umniņ sâp kânok memņâ kubikkubikniņangât nep tuum naņgip. ¹⁵ Oi Tirik Kaapumņâ den sapsun niņgâmap. Den itâ sâi ziap,

¹⁶ “Kembuņâ den sap, zo itâ, ‘Nâ dinnâ kâtikņâ umziņan pa geibap. Oi umziņan kulemgua zimbap.’”

¹⁷ Oi den nâi itâ târokwaip, “Nâ tosaziņ birâbat. Bâliņaziņangât dum mân nâņgâbat.”

¹⁸ Tosaniņ buņ oi zorat Kembangât sinġi noniņ makau kom uunâ zo buņ upap.

Sarâņâ buņ Anutu mâte okņangânat.

¹⁹ Bukurâp, Yesu zâk gilâmņandâ mâtâp mem niņgipkât nen hâlâlu namin zâinam umniņ bâbâlaņ uap. Yesugât op tirik namâ umņâ nâi, hâlâlu kâtik sâme, zoren âlip baginat. ²⁰ Yesu zâk zorat mâtâp uņak, zo muyageniņgip. Zâk zikņak ândiâniņ uņakņâ muyagem niņgip. Zâk sâņgum kom mânâmânâņgât zo walâm umņâ nâi, zorat hâlâlu kâtik sâme, zoren bageip. ²¹ Zâkņâ Anutugât tirik namâ bonņâ zorat galem a ândiap. ²² Zorat nen nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm um hâlâlu sot um bâbâlaņ op mâte okņangânat. Zo umniņâ tosaņâ sumunkoip, zo gilâmņandâ saņgori salekkoi sâkniņâ too salekņâ saņgori mâte okņangânat. ²³ Oi sâi kâtikâtiginiņandâ kut nâi sinġi kwatniņgipkât sinġi den zorik mem ândim kâtiginat. ²⁴ Oi galem orangâm buku orot nep sot nep âlipkât esapagom kin nep tuunat. ²⁵ Oi a nâmbutņâ sinġi âlipkât minduminduyân mân game, nen yatâ mân op zâimânat. Narâk patâ

mâte otningap. Zo yatâ nângâm kâtigemnâ tânagom kinat.

Bâlijanğât nângâm bâbâlanğ otrot, zorat den.

²⁶ Nen den bonğandâ umniğan âsagei bâliñâ bâbâlanğak oindâ zorat nâiñâ suup mei gulipkubap? Buñâ. Yatâ mân ziap. ²⁷ Zo ko zo yatâ oindâ sâi ko hâuñâ yâmbâtñâ sot kârâp patâ zorâñ mambâtningâm zembap. Kârâp zorâñâ Kembugât siñgi a kâsarâpziñ zo ziñgesibap. ²⁸ A nâiñâ Mosegât gurumin den zo nângâm kumbap, zo ko a zagât mo karâmbut, ziñâ tosanğâ sâm muyagine a ambân ziñâ a zo tosanğangât kune mumbap. Zo yatâ upme. Mân birâbigât sâsânğ. ²⁹ Oi a nâi, zâk Anutugât nanñâ mem ge kwâkwat okñangâbap, zâk hâuñâ mimbap. Târotâro uñakñangât gilâm zorat nângi yenñâ opmap, zâk hâuñâ patâ mimbap. Oi nâi zâk buku orot marinğâ, Kembugât Kaapum sâm bâliñ kwâpap, zâk hâuñâ walâwalânğ mimbap sâmen.

³⁰ Anutugât topñâ nângâmen. Zâkñâ den mâtâp nâi itâ sâi ziap, “Tosagât hâuñâ ziñgâziñgânğ, zo nâgât nep. Hâuñâ mâkâmâkânğ, zo nânğ upat.”

Oi Kembugât den nâi itâ ziap, “Kembu nâ arâpnangât den sâm kwâkâbat.”

³¹ Zorat itâ nângânâ, “Anutu ândiândiñ, zâkkât bikñan âiâiñ, zo yâmbâtñâ.”

Siñgi âlip mem birâ mân utnat.

³² Zen mârum kut nâi opmarâwe, zo nângâbi. Narâk zoren siñgi âlip gâi umziñâ hañsâi sâknam kwâkñan ândim sâknam nep tuum kâtigiwe. ³³ Narâk nâin nâmbutñâ zen a mâteziñan diiziñgâm mem nâi nâi otziñgâm sâknam ziñgâm sâm bâliñ kwatziñgâwe. Oi zengâren gâbâ nâmbutñâ zen

bukurâpziñâ yatâ otziñgâne sâknam ârândânğ nângâwe. ³⁴ Zen bukurâpziñâ tâk namin zâine zengât op umbâlâ urâwe. Oi kât sikum betziñan mine sikum bonğâ zinziñâ kâtik zo nenğât siñgi sumbemân pâi ziap sâm, nângâne âlip oip.

³⁵ Oi um bâbâlanğ op kâtigem ândim zâkkâren sângân patâ mimbi. ³⁶ Zorat zen kâtigem Anutugât den lum ândim, Anutu zâk kut nâi siñgi kwatziñgip, zorat bonğâ mimbi. ³⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Zorat narâkñâ pânğânok ziap. zo âki gâbapkât sâsânğ, zo mân tap nângâm kek gâbap.”

³⁸ Oi den nâi itâ ziap, “A âlipnandâ nângâm pâlâtânğât op ândiândi mimbi. Ka a zen loribi oi ko zengât nânğa mân dâp upap.”

³⁹ Nen ko lorem tâmbetagoagonan âiâiñ, zorat siñgi buñâ. Nen nângâm pâlâtânğ kwâkñangindâ um dâpniñğ hâlâlalu zimbat, zorat siñgi.

11

Nângâm pâlâtânğât den.

¹ Kut nâi siñgi kwatniñgip, zorat nângâm um bâbâlanğ op mambât ândiândiñ, zorâñâ nângâm pâlâtânğ uap. Kut nâi nâi mân igikñâ umñâ angân kârâm mem ândiândiñ, zorâñâ nângâm pâlâtânğ uap. ² Kembugât siñgi a sângiñâ, zen nângâm pâlâtânziñoot ândine Anutuñâ ziñgiri âlip oip. ³ Hân sumbem zo Anutugât sâtkât muyageip. Zo nângâm pâlâtânğ sot ândim nângâm kwâtâtimen. Kut nâi nâi igikñâ, zo mân igikñan gâbâ muyageip.

Abe sot Enoko sot Noa, zengât den.

⁴ Abeñâ Kembu nângâm pâlâtânğ kwâkñangâm ândim Anutugât

sinji râma kom oi sei Anutuñâ egi âlip oip. Âtânâ Kain ko nalem Kembugât sinji om pâi Anutuñâ birip. Abe zâk nângâm pâlâtânjângât Anutuñâ egi a âlipñâ oi nalem zâkkât sinji oip, zo mem Abegât a târârakñâ sâip. Abe zâk nângâm pâlâtânjoot ândeipkât nânga mumuñandâ mâtâp âlipñâ tirâpnângoi ziap.

⁵ Henok zâk Kembu nângâm pâlâtânj kwâkñangâm ândeip. Zorat mumuñan mân âibapkât Anutuñâ gwâlâ mem zari a ziñ kâruwe. Oi mân mem zari, narâk zoren Anutuñâ Henokât topñâ itâ sâm muyageip, “Henok eksa âlip uap.” ⁶ Mân nângâm pâlâtânj kwâkñangâm ândeindâ Anutuñâ niñgiri âlip orot, zo mân taap. Njâi zâk Anutu mâte okñangâbap, zâk kândom itâ nângâbap, “Anutu ândiap. Oi Anutu mâte okñangâm konsâm ândibi, zen bonñâ muyagem zingâbap.”

⁷ Noa zâk Kembu nângâm pâlâtânj kwâkñangâm ândeipkât kut njâi bet âsagibap, zorat Anutuñâ den kânñan dukui. Dukui Noañâ hurat kwâkñangâm zikñâ sot ambâ murarâpnâ gwâlâ ândibigât wangâ tuugip. Yatâ oi a nâmbutñâ, bâliñ mame a zengât topziñ muyageip. Oi Kembu nângâm pâlâtânj kwâkñangâm ândeipkât tosa buñ orot, zorat bonñâ meip.

Abaram.

⁸ Abaram zâk Kembu nângâm pâlâtânj kwâkñangâm ândeipkât hânñâ birâm njâi galem upapkât diñâ muyagei lugip. Oi hân zorat mo zorat sâip, zo mân nângâm sât lulu op lum arip. ⁹ Kembu nângâm pâlâtânj kwâkñangâm ândeipkât hân sinji kwâkñangip, zoren âimñâ kwande ândeip. Zoren ândim hâmbâ silebân tâtat mâme oip. Hân zo Isaka sot Yakobo, zekât

ârândânj sinji kwatzikip. Oi zet zo yatik urâwet.

¹⁰ Abaram zâk kamân njâi zinziñ kâtikñâ Anutuñâ muyageip, zorat nângânângâyâk ândeip. ¹¹ Sera, zâk zo yatik Kembu nângâm pâlâtânj kwâkñangâm ândimñâ ambân sombâ ândim imbanñâ muyagem kâmbonâ oip. Kiungât sinji kwâkñangip, zâkkât diñangât nângi bon oip. ¹² Zorat a sombâ op imbanñâ buñ oi zâkkâren gâbâ kiun donbep muyagiwe. Kiurâp zo sumbemân sângelak tap arie, tengâziñ zorat dâp oip. Oi saru sâtñan sak ziap, zo anñâ mân sâlâsâlâpkuñ, zorat dâp muyagiwe.

¹³ A zo, ziñâ Kembu nângâm pâlâtânj kwâkñangâm ândim mom nangâwe. Kut njâi sinji kwatzingip, zorat bonñâ mân memñâ âkñan ândi zeï ekñâ mâpâsem ândiwe. Yatâ opñâ topziñâ itâ nângâwe, “Nen hânân yen kwande ândien.” ¹⁴ Den yatâ sâm hân kâuk njâi muyaginam nângâm ândiwe. ¹⁵ Oi ziñâ mirâ kamân kândâtkuwe, zorat nângâ kwâkâ mân urâwe. Zorat otziñgi sâi âburinâ sâm âlip âburibe. ¹⁶ Zen mirâ kamân njâigât âkñâle urâwe. Mirâ kamân âlipñâ njâi sumbemân ziap, zorat âkñâliwe. Yatâ urâwe, zorat op Anutuñâ, zâk zengât Anutu, zâkkât yatâ sâindâ nângi mân bâliñ opmap. Wangât Anutu, zâk zikñak kamân patâ njâi muyagem zengât sinji sâip, zorat.

Isaka sot Yakobo.

¹⁷ Abaram zâk Anutuñâ mâsiki nângâm pâlâtânj kwâkñangâm ândeipkât nanñâ Isaka Kembugât sinji sâm kumbam oip. Abaram zâk sinji den memñâ nan kânok zo buñ upapkât Anutugât sâtñâ lugip. ¹⁸ Anutuñâ mârum Abaram itâ sâm dukui, “Isakagâren gâbâ kiurâpkâ âsagem lanj kârâm

ândibi.”¹⁹ Abaramjâ itâ sâm nanjâ kumbam oip, “Anutu zâk a mumunjan gâbâ mângiziŋgâbapkât imbanjâ zemjâŋgap.” Yatâ sâipkât nanjâ mumunjan gâbâ yatâ mâburem pindip.

²⁰ Isaka zâk Anutu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândimjâ imbanjâ mem Yakobo sot Esau mâsop minzikâm kut nâi bet muyagibap, zorat den kânjan dâzâkoip.²¹ Yakobo zâk yatik Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândeipkât mumbam op Yosepe nanzatjâ mâsop minzikip. Zâk tânjâ gâsum pindijsâm tap Anutu mâpâsemjâ mâsop minzikip.²² Yosepe zâk Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândeipkât mumbapkât narâkŋâ mâte oi Isirae a zen bet Aigita hân birâm âibi, zorat nâŋgâmjâ sinjtjâ mem âibigât den kânjan dâzâŋgoip.

Mose sot Yosua.

²³ Mose muyagei ibâ mamjâ zet Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândiwetkât egitâ âlip oi a kutâgât den zorat mân kengât op kân karâmbut katep tik pâitâ zeip.

²⁴ Mose zâk lâmbatjâ Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândeipkât a kutâ Parao bâratŋaŋgât nanjâŋgâren singi sânat sâne kwâkâziŋgip.²⁵ Zâk Anutugât a ambân gakârâp zen sot umbâlâ sot sâknam nâŋgâbapkât sâlâpagoip. Zâk Aigitâ a osetziŋjan ândim narâk pânkânok um sâkkât âkŋâlê bâliŋjâ zo lum sâtâre upapkât nâŋgi mân dâp oip.²⁶ Oi Aigitâ hânân gâbâ kât sikum zorat nâŋgi gigiŋ oip. Oi Kembunâ a bâliŋjan gâbâ mâkâniŋgâbapkât sâsâŋ, zâk yatik sâknam nâŋgâm ândibapkât nâŋgi bon oip. Zo gâtâm sâŋgân mimbapkât yatâ nâŋgâm oip.

²⁷ Zâk Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândeipkât a kutâ

kukŋâ zorat kengât mân op Aigita hân birip. Oi Anutu mân igikŋâ, zo senjâ ekŋâ yatâ zâkkâren pâlâtân oip.²⁸ Mose zâk Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândeipkât sâi sumbem a kâwaliŋoot zâk mân zâŋgobapkât Pasowa kendonân râma kom gaam gilâmŋandâ mirâ hâŋgiyân sanjorâwe. Sumbem a kâwaliŋoot zorâŋ murarâpziŋ, kândom kâtep, zo tâmbetzâŋgobam ga ekŋâ walâziŋgip.

²⁹ Oi Isirae a zen Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândiwegât saru kuriŋjan mâtâp âsagei lân âiwe. Aigitâ a ziŋ yatâ utnâ sâne sarunâ gwâkâziŋgip.

³⁰ Isirae a zen Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândiwegât Yeriko kamânân paŋ patâ kirip, zo haamgum âinetâ sirâm nâmburân zagât âki amuŋ gei giligâlaksâip.³¹ Mâtâp ambân Rahaba, zâk Kembugâren nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândeipkât Isirae a hân ek mânâŋgârâwet, zet buku otzikip. Yatâ oipkât den kwâkâ a zen sot mân kuwe.

Kembugât a nâmbutjâ, zengât den.

³² Den kârep mân târokwap sâbat. Gideoŋ, Barak, Simson, Yepita, Dawidi sot Samue sot Propete a nâmbutjâ zengât den sâm arindâ sâi kârep opap.³³ Zen aksik Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm ândiwegât a kâmut patâ mem ge kwatziŋgâwe. Kubikkubik nep tuum biraŋâwe. Kut nâi nâi singi kwatziŋgip, zorat bonjâ miwe. Zuu kâtik Laioŋ lâuziŋ dooŋguwe.³⁴ Kârâp kâligen zâmbane Anutuŋâ mem sândukŋan kwatziŋgip. Anjâ sâunâ kârâziŋgânâ sâne kâtigem ândiwe. Lolot ândiweŋâ imbanjâ mem ândiwe. Kâmbamân a kâwaliziŋoot ândiwe. Hân toren-gen kâsaziŋ zâŋgom moliziŋgâm

ândiwe. ³⁵ Ambân nâmbut zengât narâpziñâ mumuñan gâbâ zaatne galem otziñgâwe. A nâmbutñâ a ziñ sâknam kwatziñgâm mem nâi nâi otziñgâwe. Oi siñgi âlip birâne mân zângonat sâne ândiândi kâtikñan zaatpigât nângâm den zo birâwe.

³⁶ A nâmbutñâ a ziñ den bâliñ top top sâm dâzângom lapitziñgâwe. Oi nâmbutñâ kin bitziñ saam tâk namin zâambarâwe.

³⁷ Nâmbutñâ kâtñâ zângowe. Nâmbutñâ nak gaanâ gaaziñgâwe. Nâmbutñâ kâmbamñâ zângom gânduziñ mânângârâwe. Nâmbutñâ kanpitâ ândim noniñ râma sâknâ akum ândiwe. Mandu yatâ op sâknam kwâkñan ândiwe. ³⁸ Hân a nâmbutñâ ândiwe, zengât dâp mân ândiwe. Zen a âlipñâ. Zen mirâ kamân kâtikñan sot barâ kâtikñan ândiwe. Kât kiyân sot hân mâtâpñan ândiwe.

³⁹ Zo zen aksik Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâwegât Anutuñâ ziñgiri âlip oip. Oi kut nâi siñgi kwatziñgip, zorat bonñâ mân muyagiwe. ⁴⁰ Topñâ itâgât. Anutu zâk neñgâren kut nâi zâizâiñ pâmbapkât nângi zeip. Zorat nen buñan ândiândi âlip ândibigât mân nângâziñgip.

12

Yesu zâk kândom otniñgipkât zâk wâratkum kâtiginat.

¹ A sângiñâ kâmut patâ yatâ zorân haamnângom niñgit tegât kut nâi yâmbât sot bâliñangât tâknâ kâpinângomop, zo mânângât birânat. Oi mâtâp tirâpnângowe, zorik âkonñâ buñ sârârâk kârâm âim kikerân takânat. ² Oi Yesu, nângâm pâlâtângât mariñâ sot bon muyamuyage, zâkkâren sen kwap ândinat. Zâk sâtâre muyagibapkât sâsânñâ, zorat nângâm poru nagân sâknam nângâm moip. Oi zorat

añun kwâkñan zari nângi yennâ oip. Yatâ opñâ Anutu, imbanñâ mariñâ, zâkkât âsan bongen zariñ, ândiap. ³ Bâliñ mâme zen kâsa okñangâm mem nâi nâi okñangâne nângâm tâtâlim kâtigeip. Zen ko umziñ loribegât zâkkât nângâmñâ âkonñâ buñ kâtigibi.

Anutuñâ kubikniñgâmap, zorat den.

⁴ Zen bâliñandâ lotñan kwatziñgâbâ sâi kâtigem um sâkziñ kubikangâm kinkin, zo yatâ op ândiwe. Ka bâliñandâ kâtigem tâmbetzângobat sâi ko dap upi?

⁵ Anutuñâ narâpñâ zângonsâm itâ sâip. Den zo nelâmzânguap? Den zo itâ sâip,

“Nannâ, Kambuñâ kubikgigi nângâna mân giginâ upap. Kubikgigi umgâ mân loribap. ⁶ Anutu zâk a umñâ gâsuziñgâm zengât narâpnâ sâmap, zen zângom kubikziñgâmap.”

⁷ Zorat op ko Kambuñâ kubikziñgâbam sâi mân kengât upi. Anutu zâk ziñgiri nan bârarâp utne yatâ otziñgâmap. Zengâren ibârâpziñandâ yatik narâpziñ kubikziñgâme. ⁸ Anutuñâ zen kubikziñgâmap.

Mân kubikziñgi sâi ko lanñan gâbâ âsagiwe sâbem. ⁹ Oi nâi sâbâ. Hânân ibârâpniñ zen nângom kubikniñgâne dinziñâ lum hurat kwatziñgâmen. Oi sumbem mariñâ, um dâpniñangât Ibâ, zâk yatik hurat kwâkñangâm ândeindâ dâp upap. Yatâ op ândim, ândim kwâtâtinat. ¹⁰ Hânân ibârâpniñ ziñ narâk pâñkânok âkñâleziñâ dâp nângom kubikniñgâme.

Sumbem Ibâniñandâ ko âlip op ândinatkât kubikniñgâmap. Zikñâ hâlâlu ândiândiyân târokwatnatkât opmap. ¹¹ Kubikkubik muyagibap dâp, zo nângindâ umâlip men oi sâknam nângâmen. Oi bet ko kubikkubigân ândim kâtigimen,

nenġären bonġa muyagemap. Kubikkubikkât bonġa zo târârak ândiândiġ sot um lumbenġa.

Kâwali muyagem tânagobi.

¹² Zorat zen bitziġa lolot sot pabutzin bâliġa zo kubikġa kâtigibi. ¹³ Oi kinziġ lâġbigât mâtâp zo kubikġa zengâren pabutzin bâliġa zo âlip oi lâġ âlip upi.

¹⁴ Zen a aksik patâ zen sot lumbe ândiândiġanġât nep tuubi. Oi um hâlâlu op ândibigât kâtigibi. Um sumun sot ândim Kembu igikġa, zo mân ziap. ¹⁵ Zengâren gâbâ nâiġa Anutugât tânzânġozânġon, zo walâbapkât galem oranġâm ândibi. Oi osetziġan um kâlak dengât kârâpġandâ ziġesebapkât galem oranġâm ândibi. ¹⁶ Oi zengâren gâbâ nâiġa Esaugât mâtâbân lâġ lâġ ândiândiġ sot a hurat mân kwâkwat mân upap. Esau zâk nalek kânok zorârâk op kândom âsaâsagiġanġât bet sâwât zo birip. ¹⁷ Zen zâkkât nânġâme. Zâk bet mâsop mimbâ sâi anġân kârip. Kut nâi oip, zorat isem umbâlâ op um melânġmelânġanġât mâtâp mân muyageip.

Nen Sinai bakġa buġa, Sion bakġa mâte urâwen.

¹⁸ Narâk ziren zen bakġa nâi gâsum mâsâsuatme. Kârâpġoot, zoren mân âiwe. Oi nâtâtikġa, sasa sot pibâ zorat umġan mân bagiwe. ¹⁹ Oi lâmun diġa patâ sot den kwamit patâ zo mân nânġawe. Mârum ko sâkurâpziġa mirâ kamân kâtikġan ândim den zo hirînsâbapkât ninâu sâwe. ²⁰ Den itâ muyageip, zorat nânġâne imbanġa oip, “A mo zuu nâiġa bakġa zo lâġi kâtġa kune mumbap.” ²¹ Kut nâi zo sânam kwâtkwâtġoot muyagei Moseġa sâip, “Nâ kenġât op sânamnâ sâmbuap.”

²² Mârum yatâ âsageip. Narâk zi ko zen bakġa yatâ zoren

buġa. Zen Sion bakġa, Anutu ândiândiġ, zâkkât kamân patin sumbemân, Yerusalem kamân unġakġan ga ġiwe. Oi sumbem a donġep, a mân sâlâpzanġozânġon sot sâtâre mindumindu patâ. ²³ Anutugât narâpġa kutziġ sumbemân kulemgoi ziap, zen mâte otziġawe. Oi a aksik patâ nenġât den sâm kwâkâkwâkân a patâ, Anutu sot a hâlâlu minziġip, zengât um dâpziġa, zengâren târokwarâwe. ²⁴ Oi Yesu târotâro unġakġanġât nakġa, zâkkâren gamġa gilâm sanġonsanġon mâte urâwen. Gilâm zorân Abegât gilâmġa tosa sâm muyageip, zo yatâ buġa. Yesugât gilâm zorânġa sanġoniġgâbapkât geip.

Anutuġa hân sot sumbem mâġgizikâbap.

²⁵ Zen den dâzânġobap, zo zâk kândâtkubegât galem oranġâm ândibi. Mârumġan hânân ge Sinai bâkġan gâbâ sâkurâpziġa den dâzânġoi birâne hâuġa muyageziġip. Zi sumbemân ândim den dâtnânġomap, zâk kândâtkom dap yatâ hâuġa buġ ândinat? ²⁶ Anutuġa Sinai bâkġan den sâi diġandâ hân mâġgeip. Oi zi ko du âsagibapkât sâm kâtigeip. Anutuġa itâ sâip, “Nâ narâk nâin dum hân mâġgimġa sumbem ârândân mâġgibat.”

²⁷ Dum mâġgibat sâip, zo ko kut nâi nâi muyageip, zo mâġgei buġ upapkât nânġâm sâip. Buġ oi zinziġ kâtik zo muyagem yen zimbi.

²⁸ Nen Anutugât um topġan ândinatġât siġi kwatniġip, zo zinziġ kâtikġa. Zo minat, zorat Anutu sâtâre okġanġânat. Oi pindiġsâm hurat kwâkġanġâm kenġât op mâpâsinat. ²⁹ Wangât, Anutuniġa, zâk kârâp patâ yatâ, zorat op ko. Kârâpġa kut nâi nâi bâliġa sem nanġâbap, zorat san.

13

Um den.

¹ Buku oranjâm ândime, zo zen mân birâne gibap. ² A hân nâin gâbâ gane zingit mân nângânângâ mân upi. Mârumjan a ganetâ buku otzingânâ sâm topziñ mân nângâm sumbem a buku otzingâwe.

³ Bukurâpziñ tâk namin zâambarawe, zengât nângâm, nângâne ârândân ândien yatâ upap. Oi zen sâk sot ândiegât bukurâpziñ a ziñ zângone sâknam kwâkñan ândime, zengât nângâm ândibi.

⁴ Ap ambin ândiândiñ, zorat nângâne bon oi mân mem bâliñ kwapi. Oi itâ nângâm ândibi. Lan ândim târotâro mânângât ândime, zen Anutuñâ hâuñâ zingâbap.

⁵ Umziñandâ kât sikumgât âkñâle mân upap. Oi kut nâi nâi tatgigap, zorat mân sâm mem ândiban. Kembu zâk itâ sâip, “Nâ mân birâgibat. Oi gek mân nângânângâ mân upat.” ⁶ Zorat nen um bâbâlanâk itâ sânat, “Kembu zâk betnan memap. Zorat a ziñ kâsa otnim yatâ mo yatâ otninâ sâne mân kenjât upat.”

Singi âlip kwâkâm niñgawe, zo mem ândim Yesu molinat.

⁷ A sâtñâ gakâziñ Anutugât den dâzângom ândiwe, zengât nângâm ândibi. Zen mâtâp âlip lân ândim muwe. Mâtâp zorik ekñâ molizingâm Kembugâren nângâm pâlatân kwâkñangâm ândinat.

⁸ Yesu Kristo, zâk ândeipñâ ândiap, zo yatik ândim zâimâmbap, kâtikñâ. ⁹ A ziñ den uñakñâ top top dâzângone zorânâ umziñ mân gulipkubap. Umziñan Anutugâren gâbâ tânzângozângonandâ tângui kâtigem kiri âlip upap. Kut nâi nâi nininandâ mân mem tângubap. Anâ mâtâp zo lânğawe, zen bonñâ mân muyagiwe. ¹⁰ Nenğâren

Kembugât singi nalem pâpanñâ taap. Zo hâmbâ silep galem upme, ziñ nimbîgât mân sâsânâ.

¹¹ Zen nângâme. Zuu kom gaamñâ gilâmziñ tirik namâ galem a patânâ bâliñangât tozagât namin mem zari bonñâ kamân kândâtñan mem gei kârâbân ume.

¹² Zo yatik Yesu zâk gilâmñandâ a um hâlâlu miningâbapkât kamân kândâtñan kune moip. ¹³ Zorat nen yatik kamân kândâtñan zâkkâren giarindâ zâkkât op yatik bâliñ otniñgâbi.

¹⁴ Itâ nângâm utnat. “Kamân zinziñ kâtikñâ ziren mân taap. Nen kamân kâtikñan, zinziñ kâtik zimbar, zorat nângâm mambât ândien.”

¹⁵ Zorat nen Yesu sot pâlatân opñâ târotârioniñangât opñâ Anutu mâpâseindâ zorân tâbanin upap. Zâk hurat kwâkñangâm ândim lâuniñandâ sâm sâtâre okñangânat. Kutñâ sâm bâbâlân kwâkñangânat.

Ninâu sâm betniñan mimbi.

¹⁶ Orot mâme âlipñâ utnam gulip mân upi. Anutu zâk zorat nângi zâkkât singi kut nâi nâi pame, zo yatâ utne bonñâ upap.

¹⁷ A sâtñâ gakârâpziñ, zengât sâtziñ lubi. Zen um dâpziñ galem upmenâ nepziñangât topñâ Anutu mâtenan sâm muyagibi. Zorat nepziñ umâlibân tuune dâp upap. Umbâlâyân tuune zengâren kut nâi âlipñâ mân upap.

¹⁸ Zen nenğât op ninâu sâm ândibi. Nen umniñan tosa kârum ândimen. Kut nâi nâi utnam oindâ târârâk upapkât otniñgâmap. ¹⁹ Ninâuñâ betnan mine Kembuñâ melâñnigi zengâren kek gâbatkât dâzânguan.

²⁰ Lumbenangât mariñâ, Anutu, zâk râma galem a patâ Kembuniñ Yesu târotâro zinziñ kâtik zorat gilâmğât mumujan gâbâ mângei zarip. ²¹ Anutu zâk imbanâ sot

kâwali zingâmñâ mem bâbâlañ kwatziñgi diñâ lum nepñâ tuum kwâtâtibi. Oi zikñak nâñgi dâp opmap, zo Yesu Kristogât opñâ zeñgâren muyagibap. Zâkkâren sâm âlip kâtikñâ zem zâimâmbap, zo perâkñak.

²² Bukurâp, den kêrep ñâi mân kulemgum ziñgan. Oi zen den girem zo nângâne mân bâliñâ upapkât sâm ziñgan. ²³ Oi nâ dâzângua nângânek. Bukuniñâ Timoteo, zâk tâk namin gâbâ olañawe. Oi zâk kek gâbap oi ko zâk sot gârat.

²⁴ A sâtñâ gakârâpziñ sot Kembugât siñgi a ambân aksik nângâziñgan. Italia hânân ândie, zen yatik nângâziñge.

²⁵ Kembugâren gâbâ tânzângoziñgonjâ aksik zeñgâren zimbap.

Zo yatik.

Ekap Yakobonâ kulemgoip.

Mâsimâsikâgât bonjâ.

¹ Nâ Yakobo, Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekât kore anjâ. Kembugât a kâmut gakârâp sinj sururuŋ op âi ândie, zen sâmbâtâre otziŋgâm ekap zi kulemguan.

² Bukurâpnâ, zengâren mâsimâsikâ top top muyagei nângâne sâtâreŋoot upap. ³ Zen itâ nângâbi. Zen mâsimâsikâyân ândine zengâren kâtigigiŋ, zo muyagibap. ⁴ Oi kâtigigiŋ, zo zengâren bonjâ muyagem kâtigibap. Oi muyagei zen umgât sikum Anutugât den mân kârum tosaziŋ buŋ op hâlâlû ândibi.

Nângânângâ kârum Kembugâren ninâu sânat.

⁵ Zengâren gâbâ nâinjâ nângânângâ kârum Anutugâren ninâu sâi pindâbap. Anutu zâk a sâmbâliŋ den zo mân dâtnângom um bâbâlanjângârâk nângânângâ âlipjâ niŋgâmap. ⁶ Zorat a um zagât opjâ buŋâ, Kembu nângâm pâlâtâŋ kwâkjanjângâm ninâu sâbi. Ka a um zagât upap, zo pibâ gâi saru âbâŋgum âim gâmap, zo yatâ upap. ⁷⁻⁸ A yatâ zo Kembugâren ninâu gât hâunâ mimbatkât sâi mân pindâbap. Um zagât op gulip ândimap, yatâ zorâŋ mân pindâbap.

Sikumziŋ zâizâiŋ zorâŋ bonjâ buŋâ.

⁹ A ziŋ a kanpitâ zâkkât nângâne gigiŋâ opmap. Ka Anutuŋâ a zo a bonjâ kwânâŋgi sâtâre patâ upap. ¹⁰ Oi yatigâk a ziŋ a sikumŋoot zâkkât nângâne zâizâiŋ opmap. Ka Anutuŋâ a yatâ zo zâkkât sikumŋoot zorat nâŋgi gigiŋâ opmap. Pâliŋpâliŋ neule

bâlonjâ kek âmbârâŋgâm gemap, zo yatik a sot sikumjâ kek buŋ opmap. ¹¹ Mirâsiŋ takâmjâ hibuk bâlonjâ egi âkâm gem neulenjâ buŋ opmap. Zo yatik sikum a nepziŋâ tânâmŋan birâm neule yatâ op buŋ upi.

¹² Njâi zâk mâsimâsikâyân kâtigibap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zâk kâtigem umjâ oi ândei Kembuŋâ sâŋgânjâ pindi ândiândi kâtik ândibap. Zo umziŋâ zâkkâren kinzap, zengât siŋgi sâip.

Mâsimâsikâgât den.

¹³ A njâi, zâk bâliŋangât mâsimâsikâgât itâ mân sâbap, “Anutuŋâ bâliŋangât mâsikâniŋap.” Bâliŋangât mâsimâsikâ, zo Anutugâren mân ziap. Zâkŋâ a njâi bâliŋangât mân mâsikâbap. ¹⁴ Mâsimâsikâ zo itâ muyagemap. Njâi zâk zikŋak âkŋâleŋandâ di-imap. ¹⁵ Oi âkŋâleŋâ kâmbu kwap katep mimbap, kutjâ bâliŋâ. Bâliŋandâ lâmbatjâ sâk sot um ârândân mumuŋ op simgât siŋgi upabot.

¹⁶ Bukurâpnâ, um gulip upegât gasâziŋ kârâm ândibi. Bâliŋâ, zo hânân gâbâ âsagemap. Âlipjâ, zo sumbemân gâbâ âsagemap. ¹⁷ Kut njâi njâi âlipjâ top top, zo uren gâbâ âsâkŋâ Ibâ kânok, zâkkâren gâbâ gemap. Zâkkâren, kâin yatâ, kwâtepmâteŋ mân ziap. ¹⁸ Anutuŋâ nângâm sâlâpkuipkât den bonjandâ nan bârarâp muyageniŋgiŋ. Oi zâkkât arâp zengât teŋgâyân kândom op kinatkât yatâ otŋiŋgiŋ.

Den nângânângânjâ zorâŋâ buŋâ, lulujâ zorâŋ bonjâ.

¹⁹ Bukurâpnâ, zen nângâne. Anjâ den nângânatkât bâbâlanjâ ut-nat. Den sâsâŋ sot kuk den sâsâŋ, zorat yâmbârinat. ²⁰ A kuk orotjâ, zo Anutugât târârâk mâtâp zo wâlâp. ²¹ Zorat zen um sumun sot gâŋgonjâ zo birâm mulunân

ândim sinji âlip den umziñan pâip, zo buku op mem ândibi. Zorâñâ um dâpziñ kubikpapkât imbanâ zemñânñap.

²² Zen den kindapñak mân nânğâbi. Buñâ. Nânğâm lubi. Nâi zâk kindapñak nânğâbap zo ko umñâ kâitkum simgât sinji upap. ²³ Nâi zâk den nânğâm mân lubap, zâk anâ si sânğânziñ niniñgurân ikme, zo yatâ upap. ²⁴ Zen si sânğânziñ ekñâ birâm âim tobatziñ nelâmzânğomap. ²⁵ Nâi zâk Kembugât gurumin den bonñâ nânğâm lum kâtigem ândibapñâ bonñâ ek âkñâlem op ândibap.

Sinji âlibân ândiândigât den.

²⁶ Nâi zâk sinji âlibân ândiman sâm lâu sâput mân galemğumap, zo ko umñâ kâitkumap. A yatâ zorâñ sinji âlibân ândiândiñ zo yenñâ upap. ²⁷ Malâ mandu umbâlâ op ândine ziñgit on galem otziñgâbi. Oi hânân bâliñâ ziap, zo umziñ sumunkombapkât kândâtkubi. Zen yatâ op ândinetâ Anutuñâ ziñgiri âlip oi itâ sâbap, “Sinji âlip mem ândie.”

2

Sikumziñoot sot kanpitâ zo dâbâk otziñgâbi.

¹ Bukurâp, zen âsakñâ mariñâ, Kembuniñ Yesu Kristo, zâkkâren nânğâm pâlâtân kwâkñanğameñâ a zâizâiñ giginâ kut nâi nâi hâtubâtu mân otziñgâbi. ² Nâ itâgât san. Yesugât a kâmut minduminduziñan a nâi, lomba a, kamân nâin gokñâ zâk hâmbâ neuleñoot sânğân zâizâiñ gâi a nâi, lomba a, kamân nâin gokñâ hâmbânâ alâkñâ pam kândâtñan gâbap. ³ Oi zen a hâmbâ neuleñoot zo ekñâ itâ sâm dukubi, “Gâ zi ga. Tâtat âlipñâ mâteyân zi ge tat.” Yatâ sâm a kanpitâ itâ dukubi, “Gâ ândi kin mo kiañ ginñan ge tat.” ⁴ Zen a zengât

holiziñâ mân nânğâm yatâ upme. Zen zo yatâ osetziñan hâtubâtu otziñgâme. Yatâ op Kembugât mâtâp gulipkume.

⁵ Bukurâpnâ, den sa nânğânek. Anutuñâ a dap yatâ zo gâsum sâlâpzanğoi? Hânân a kanpitâ ândime, zen nânğâm pâlâtânân umgât gom sambe opñâ Anutu um topñan ândibigât gâsum sâlâpzanğoi. Zo a umziñandâ zâkkâren kinmap, zengât sinji sâip. ⁶ Oi zen ko a kanpitâ sinziñ ginñandâ ziñgitme. A ikâ ziñ denân zâmbanme? A sikumziñ patâ zorâñ kâsa otziñgâm denân zâmbanme. ⁷ Oi a sikumziñoot ziñ Yesugât kutsinji âlip kwâkniñan zariñ, zo sâm bâliñ kwapme.

Den nâi lum nâi birâbirân, zo mân dâp uap.

⁸ Gikanğât opmat, yatik buku-ganğât upan. Den kâtik kombânâ zo yatâ Kembugât ekabân kulemgune ziap. Zo lune perâkñak âlip upap. ⁹ Ka a sât hâtubâtu otziñgâbi zo ko bâliñ utne gurumin den zorâñâ topziñ sâm muyagibap. ¹⁰ Nâi zâk gurumin den nâmbutñâ lumñâ nâi birâbap, zo den ku a upap. ¹¹ Zorat sâbâ. A nâigât ambân, zâk sot mân ândiban sâip, zâkñagâk gâ kâmbam mân kumban sâip. Oi gâ a nâigât ambân sot mân ândimñâ a kâmbam kumban zo ko gâ den ku a upan. ¹²⁻¹³ A nâi um lâklâk buñ otziñgâmap, zâk gâtâm Anutuñâ yatigâk um lâklâk buñ okñanğâbap. Ka a um lâklâk op buku otziñgâbap, zâkkât topñâ Anutuñâ sâm muyagei Kembugât mâteñan kengât buñ kinbap. Zorat gurumin den zorâñ topniñ sâm muyagibap. Zo nânğâm kwâtâtemñâ um lâklâk op târârak op ândibi.

Nânğâm pâlâtân bon buñâ sot gukupitñâ.

¹⁴ Bukurâpnâ, a nâi nâ nângâm pâlâtânj sot ândian sâbap, oi buku mân otziŋgâbap, zâk nângâm pâlâtânjâ zo dap op tâmbet agoagoŋjan gâbâ mâkâbap? ¹⁵⁻¹⁶ A mo ambân nâinjâ hâmbâ, sâk pâke mo naleŋ kârum ândei kâmut zengâren gâbâ nâinjâ mân beŋjan memjâ itâ dukubap. “Gâ âlip âi ândiban. Gâ patenj opatkât sâkkâ kâpiban. Gâ naleŋ nem âkon upan.” Nâi zâk lâuŋandik yatâ sâm dap op beŋjan mimbap? ¹⁷ Zorat a nâi nângâm pâlâtânj sot ândian sâm buku mân otziŋgâbap, zâkkât nângâm pâlâtânj zo mumuŋjâ sânat.

¹⁸ Mo a nâinjâ itâ sâbap? Gâ nângâm pâlâtânj zengigap. Nâ ko buku orotjâ zemnigap. Nângâm pâlâtânjâ buku orotjâ buŋjâ, zo tirâpnona ikpâ. Oi nâ buku orotjâŋgât nep tuum nângâm pâlâtânjâŋgât bonjâ tirâpgobat. ¹⁹ Anutu kânok ândiap, den zo nângâm kwâtâtemat. Gâ zo yatâ nângâm kwâtâtem sumbengât siŋgi uan sâmat. Ka zitâ sâ nângâ. Wâke ziŋjâ zo yatâ nângâm Anutugât keŋgât op sânamziŋ sâmbumap. ²⁰ Gâ a um kwamen, nângâm pâlâtânj sot buku orot buŋjâ. Nângâm pâlâtânjâ zo yenjâ.

Abaram sot Rahaba zet nângâm pâlâtânj op bonjâ muyagiwet.

²¹ Nângâm pâlâtânj bonjâ zorat sa nângâ. Sâkunniŋjâ Abaram, zâkkât nanjâ Kembangât siŋgi sâm kumbat sâi Anutuŋjâ nângi tosanjâ buŋ oip. Zo orot mâmeŋangât yatâ oip. ²² Oi itâ nângâ. Abaramgât nângâm pâlâtânj zo orot mâmeŋandâ beŋjan meip. Oi nângâm pâlâtânjâ târokwaî patâ oip. ²³ Oi zorat Abaramgât den kuleŋ nâi itâ ziap, “Abaram zâk Anutugât diŋjâ nângi bon oipkât Anutuŋjâ zâkkât nângi târârak oip.”

Oi zorat Abaramgât itâ sâwe, “Zâk Anutugât buku kânok.” ²⁴ Iknek. Anutu zâk a nâi nângâm pâlâtânjâŋgârâk egi tosanjâ buŋ mân upap. Egi buku orotjâŋgât nep mâpot tuugi tosanjâ buŋ upap.

²⁵ Oi yatik narâk nâin Anutuŋjâ Kanaan hân zo Isirae zengât siŋgi sâi laŋ mâman ambân Rahaba, zâkŋjâ Anutugât den nângi bon oi Isirae a zagât hân ek mânângârâwet, zet zâkkâren gâitâ buku otkikâm tik mâtâp zâpari âiwet. Rahaba zâk buku orotjâŋgât nep tuugipkât Anutuŋjâ nângi tosanjâ buŋ oip. ²⁶ Zorat itâ ziap. Sâk zâk kaapumjâ buŋ op mumuŋjâ muyagemap, zo yatigâk buku orotjâ buŋ oi nângâm pâlâtânjâ zo mumuŋjâ opmap.

3

Nâmbâlamniŋ galem utnat.

¹⁻² Bukurâpnâ, nen aksik patâ sâm tâpâkumen, zorat zengâren gâbâ doŋbepjâ um bâbâlaŋ kwâkâziŋgâziŋgâŋ nep tuunat mân sâbi. Nângânek. Den sâm kwâkâkwâkâŋ narâkŋjan Kembuŋjâ kwâkâziŋgâziŋgâŋ a nen den bâliŋjâ sâm ândimen, zorat hâuŋjâ yâmbâtjâ niŋgâbap. Nen aksik patâ âsâbâŋ sâm tâpâkumen. A nâinjâ den bâliŋjâ mân sâbap, zâkkât a âlip, târârak sâsâŋ. Yatâ zorâŋ um sâkŋangât âlip upapkât nep tuubap. ³ Bâu patâ biosi zen dinniŋjâ lubigât lâuziŋjan tâk kâtik pamen. Zo pam kwâkŋjan tap mem purikgurik tuugindâ âime. ⁴ Wangâgât yatik nângâme. Zen patâ oi piâ kâtikŋandâ kom alei âime. Oi mâbugwâbure tuutuŋjâ mâiktârâ zo mem mâburine mâtâp âiâiŋ dâp âimap. ⁵ Oi a nâmbâlam zo yatik mâiktârâ, zo kut nâi nâi yâmbâtjâ op zâimap.

Nânge. Kârâp zâk mâiktârâ. Yatâ zorâŋ hibugân pâindâ sem

nanğâmap. ⁶ Nâmbâlamziñ zo kârâp yatâ. Zâkñâ sâk toren walâziñgâm bâliñanğât mam op nep tuumapñâ um sâkniñ sumunkomap. Oi ândiândiniñâ oi semap. Zikñâ ko sim kârâbân gâbâ kârâp sâugi semap. ⁷ Zuu top top saruin sot hânân sot nii, mulum, zo anjâ mem sândukñan kwatziñgâmen. ⁸ Nâmbâlam ko a nâiniñâ dap op mem sândukñan kwâpap? Zâk âkonñâ buñâ, purikgurik op bâliñâ memap. Mulum kâtik, kwaru yatâ. ⁹ Nâmbâlamniñandâ Kembu Ibâniñ sâm âlip kwapmen. Oi nâmbâlamniñandik a Anutugât holi tobat sâm bâliñ kwatziñgâmen. Lâu zobik den âlip sot bâliñâ gemap.

¹⁰ Bukurâpnâ, yatâ zorân mân dâp uap.

¹¹ Dabân yatâ too sinñan zobigâk naamñâ sot kâlakñâ mâpot gem gâbabot?

¹² Bukurâp, koserân dap yatâ koliñ muyagibap? Mo samân dap yatâ zâlâlî muyagibap? Mo saruñâ samñâ upap?

Nânğânânğâ uren gok sot âmbiren gok.

¹³ Zengâren gâbâ nânğânânğâ a mo nânğâm upme, zo ândie? Zâk lumbenâ ândim orot mâme âlip muyagem ândei nânğânânğânanğât topñâ muyagei a ikpi. ¹⁴ Oi zengât umziñan um kâlak sot um zâizâiñ zeî sâkziñ mem zâim den bon nânğen sâne sarâ upap. ¹⁵ Nânğânânğâ mâtâp zo ubâ gâip mân sâsân. Buñâ. Nânğânânğâ zo hânân gokñâ. Ayân gok. Satañgâren gok. ¹⁶ Kâsa kâsa, um kâlak sot zâizâiñ zimbap, zo yatik kâsâp sot sumunnâ zo zem zâibap.

¹⁷ Nânğânânğâ uren gokñâ, zorânâ ko mâtâp âlip itâ muyagemap. Um salek, lumbenâ,

sât lulu, buku orot sot sinji âlipkât bonñâ nâmbutñâ. Um zagât mo sarâ ândiândiñ buñâ. ¹⁸ Lumbenjanğât nep tuume, zen arikñâ kâmitne târârakñanğât bonñâ muyageziñgâmap.

4

Sâknam nep tuum bon mân muyamuyagiñ.

¹ Zengâren kâsa sot kâmbam zemap, zo top wangât? Sâkkât âkñâle zemap, zorân kâmbamgât nep tuumap. ² Zen um sâkkât âkñâle op kut nâi mân mime. Kâmbam kom kâsa op kut nâi mân mime. Zen ninâu buñ ândime, zorat. ³ Oi zen kut nâigât ninâu sâm âim ma ko mân mime, zo ko umziñan den bâliñâ zeî ninâu sâme. Zen itâ nânğâme, “Kut nâi zo muyageniñgi kâtigem um sâkniñanğât âkñâle zorat bonñâ muyaginât.”

Umniñandâ nâin nâin mân nânğânât.

⁴ Haai, târotâro mânâmânânğât zen. Hânân kut nâi nâi ziap, zorat sinji ândibanñâ Anutu kândâtkuban. Zo nânge mo buñâ? Zorat nâi zâk hânân kut nâi nâi ziap, zo buku okñanğâbapñâ Anutu kâsa okñanğâbap. ⁵ Mo den kulem nâi ziap, zo nânğâne yen opmap? Den zo itâ, “Umniñan Kaapum pâip, zo zâkkât sinjiyâk ândibapkât kâtigemap.”

⁶ Den kulem nâi ko itâ ziap, “Tânânğonânğon, zo donbep niñgâmap.”

Zorat den nâi itâ ziap, “Anutu zâk a zâizâiñ zengât tân kwâkâmap. Ka a ziñanğât nânğâne gemap, zo ko tânzânğozânğon zo zingâmap.”

⁷ Zorat Anutu um topñan gigiñ op ândibi. Oi Satañ kâsa

minṅaṅgâne birâzingâm âibap.
 8 Zen Anutu mâte okṅaṅgâne zâkoot zen mâte otzingâbap. Bâliṅ maṅon birânek. Âi kom ga kom upme, zen umziṅ saṅgone salek oik. 9 Zen topziṅ nâṅgâm biranṅâ isem umbâlâ upi. Girânziṅâ zo melâṅ umbâlâ upi. Oi sâtârezinṅ zo melâṅ girâp isebi. 10 Kembugât mâteṅan umziṅ diim ge ândine zâkṅâ mem zaatziṅgâbap.

Kembu mân walâm ândinat.

11-12 Bukurâpnâ. Gurumin den mariṅâ sot sâṅ kwâkâkwâkânṅ a kânok ândiap. Zâk zâṅgobap mo kubikziṅgâm birâzingâbap, zorat imbanṅâ zemṅânṅap. Zen ko sâṅ bâliṅ mân upi. Nâi zâk bukuṅâ sâṅ bâliṅ kwap hâuṅaṅgât den sâbap, zâkṅâ gurumin den sâṅ bâliṅ kwap kândaṅbap. Gâ gurumin den sâṅ bâliṅ kwap kândaṅban zo ko sât luluṅ a mân op, sâṅ kwâkâkwâkânṅ a upan. Gurumin den mariṅâ sot sâṅ kwâkâkwâkânṅ a kânok ândiap. Zâk zâṅgobap mo kubikziṅgâm birâzingâbap, zorat imbanṅâ zemṅânṅap. Gâ wangandâ bukugaṅgât den hâuṅâ sâban? Zo Kembugât nep.

Kembuṅâ nâṅgâniṅgi kut ṅâi utnat.

13-16 Bâi, itâ nâṅgânek. Zen itâ sâme, “Itârânṅ mo mukan kamân zoren âi kut ṅâi ṅâi aṅgâgwanṅâ op kât sikum mem ândeindâ kendon zi âki âburinat.” Zen zâizâiṅ den sâṅ sâkziṅ mem zâime. Zâizâiṅ den zo bâliṅâ. Mukan zo mo zo muyagibap, zo zen mân nâṅge. Mo ândiândiziṅâ zo dap yatâ? Zo kaapum yatâ. Zo mâik ṅâi muyagem zorânṅak buṅ upap. Zorat itâ sânetâ dâp upap, “Kembuṅâ nâṅgâniṅgi wâgân ândim yatâ mo yatâ utnat.” 17 Nâi zâk mâtâp âlipṅâ zo ekṅâ laṅ birâbap zo ko tosa muyagibap.

5

A kât sikumgât âkṅâlê upme, zengât den.

1 Kât sikum a zen sâknam muyageziṅgâbap, zorat kânṅan isem umbâlâ utnek. 2 Irâ sikumziṅ alâgem buṅ upap. Oi pet hâmbâziṅ mem ândime, zo hângât sinṅi. 3 Narâk pânṅkânok oi zen sikum motziṅ minduwe, zo birâbi. Goide kât sot kâtziṅâ zo bâliṅ opṅâ hân oi zorânṅâ topziṅâ sapsubap. Kârâpnâ yatâ ziṅgesei sâknam nâṅgâbi. 4 Nâṅgânek. A nepziṅ hibuk urine kâitzâṅgom nep sâṅgân diim gei ziṅgâwe. Oi kâlamziṅan bon mimiṅ nep tuuwe, zen yatik otziṅgâne isene sumbem kâwali a zengât Kembu kindapṅan giarip. 5 Sikum a ziṅ hânân sâknam kâbâ yâmbât buṅ ândim âkṅâliwe. Nen bâu naleṅ ziṅgindâ nem lâmbatne zâṅgom om nimen. Zen zo yatâ sii naleṅ patâ nem ândimṅâ kâmbamgât sinṅi op narâk patin bâu yatâ zâṅgom tâmbetzâṅgobi. 6 Sikum a ziṅ a târârak diṅâ sâṅ kwâkâm laṅ kâmbamân parâwe. Zâk sâkṅaṅgât hâuṅâ mân sâip.

Sâknam kwâkṅan ândim Kembu patâniṅ gâbapkat mambât ândinat.

7 Bukurâpnâ, zen Kembu gâbapkat mambât âkon buṅ ândibi. Nâṅge. Nep mariṅâ ṅâiṅâ nep kârâm kâmit naleṅ bonṅâ âsagibapkat mambât ândimap. Oi maa sot map dâbâk oitâ bonṅâ lâmbatpapkât nâṅgâm ândimap. 8 Oi Kembugât narâkṅâ pânṅkânok uapkat zen âkon buṅâ mambât ândim umziṅ tângune kâtigibap.

9 Bukurâp, zen a torenṅâ mân sâṅ bâliṅ kwatziṅgâbi. Kuk den mân dâzâṅgobi. Patânṅ gam hâuṅâ ziṅgâbapkat. Nâṅgânek. Patâniṅ zâk hânṅi kândâtṅan ga kinzap.

10 Bukurâpnâ, Propete Kembugât sâtkât den sâweñâ sâknam kwâkñan ândim kâtigiwe. Zengât mâtâp zo lânbi. 11 Nânge. Sâknam kwâkñan kâtigem ândiwe, zengât nânğindâ âlip uap. Hiobe zâk sâknam kwâkñan ândim mân loreip. Zâkkât den sinji nânge. Oi Kembunâ um nânğâm bet kut ñâi ñâi âlipñâ pindip, zo nânge. Kembugât tânzânğozânğon sot buku orotñâ patâ ziap.

Sâm kâtik den.

12 Bukurâpnâ, den ñâi zi sa nânğânek. Zen sumbemân mândâm den sâm kâtigime. Zen hânân kwap den sâm kâtigime mo kut ñâi ñâiyân kwap den sâm kâtigime. Zo mân upi. Zen dinziñâ perâkñakkât bonñâ perâkñagâk âsagibap. Mo bunâ sâne buñ upap. Zo tosa muyagibegât yatâ upi.

Mâsek zine kut ñâi upi.

13 Zengâren gâbâ a ñâinñâ sâknamân ândibap, zâk Anutugâren ninâu sâbap. Nâi zâk sâtâre op ândibap, zâk mâpâmâpâse kep mimbap. 14 Zengâren a ñâi mâsek upap, zâkñâ Yesugât kâmut a sâtnñâ sâi gam zâkkât op ninâu sâbi. Oi Kembugât kot sâm kelâk too sanğonñanğâbi. 15 Zen nânğâm pâlâtânân ninâu sâsân, zorân mâsekñâ kubikpap. Kembunâ a zo tângoï âlipñâ upap. Tosanñâ oip, zo gulipkubap. 16 Zorat zen âlip upigât bâliñâziñâ sapsun ninâuñâ tânagobi. A târârak ñâi ninâu sâi imbanğoot upap. 17 Propete Elia, zâk a nen yatâ. Zâk map mân gibapkât kâtigem ninâu sâip. Ninâu sâi kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok zorat umñan map mân gem zeip. 18 Oi bet dum ninâu sâi sumbemân gâbâ map gei hânân kut ñâi ñâi kâmñâ takip.

19-20 Bukurâp, zengâren gâbâ ñâi zâk den bonñâ zorat mâtâp, zo birâm walâm ari buku ñâinñâ diigi âburem gâbap, zo ko zâk itâ nânğâbap, “Ñâi zâk bukunñâ mâtâp bâliñan gâbâ diimñâ Anutugâren pâi Anutuñâ a zorat tosa donbep gulipkubap. Oi a zo um dâpñâ mumunñanğât sinji oibân gâbâ mâkâbap.”

Zo yatik.

Gulip orotñâ zo diizingâne gabi.

Ekap kânok Peteronjâ kulemguip.

Mâsop den.

¹ Petero, nâ Yesu Kristo zâkkât Aposolo ândiannâ Anutuñâ a di-izingip, Ponto, Galata, Kapadosia, Asia sot Bitinia hânân osetboset ândie, zengât ekap zi kulemguan. ² Anutu Ibânâ nângi zeipkât gâsum sâlâpzângoip, zen Kaapumñâ um hâlâlu kwatzingâbap sot Yesu Kristogât dijâ lunetâ zâknâ zengât op moipkât um salek kwatzingâbapkât diizingip. Zengâren um lumbenâ sot tânzângozângoñ patâ op sambâlem zimbap.

Sumbemân kut ñâi âlip zorat sâtâre utnat.

³ Nen Anutu, Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât Ibâ, zâk sâam âlip kwâknangânat. Zâknâ Yesu Kristo mumunjan gâbâ mânggeipkât tânnângom um bâbâlan op ândiândi bonngât nângâm nângâm ândinatkat mângginiñgip. ⁴ Oi sumbemân nengât sinji kut ñâi zinzij kâtik, buñ orot buñâ, zo pâi nengât mambâtningâm ziap. Zo minatkat yatâ otniñgip. ⁵ Anutu zâk imbanjâñootñâ galem otniñgi nângâm pâlâtân kwâknangâm ândeindâ gâtâm narâk âki kubikkubikkât bonñâ muyagibap.

⁶ Zen zorat sâtâre op ândie. Narâk pânkânok ziren Anutuñâ sâi sâknam sot kâbâ yâmbât top top sot umbâlâ kwâknan ândine zorânâ mâsikâzingâbap. ⁷ Zorat den ñâi sâbâ. Goide kât zo yenñâ, kârâbân pane sei topñâ muyagime. Zengâren yatik topziñ âsagibapkât sâknam sot kâbâ yâmbât âsagezingâmap. Nângâm pâlâtânziñ bonñâ mo buñâ, zorat topñâ muyagibapkât

âsagime. Zen nângâm pâlâtânziñ zo bonñâ, zorat sâknam kwâknan ândine Yesu Kristo gâbabân zengât sâtâre sot sâam âlip zo muyagibap. ⁸ Zen Yesugât holi tobat mân igâwenjâ umziñ zâkkâren kinmap. Oi narâk ziren sinziñâ mân igâwenjâ nângâm pâlâtân kwâknangâm ândie. Oi zorat sâtâre patâ, zo anâ mân nângânangân, zo nângânangâm. ⁹ Nângâm pâlâtânziñangât bonñâ, um dâpziñ sumbemân zâizâin, zorat mâte otzingapkât sâtâre ue.

Propete zen den kânjan sâwe, zo bon muyageip.

¹⁰ Propete ziñ Anutugâren gâbâ tânzângozângoñâ zi dap dap muyagibap sâam zorat topñâ mâsikâm ândim gawe. Oi a narâk ziren ândien, nengâren tânzângozângoñ zo muyagibapkât den kânjan sâwe. ¹¹ Propete ziñ itâ sâwe, “A bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkât sâsân, Kristo, zâk âsagem sâknam nângâmñâ ko neule âsâknan zâi mem ândibap.” Kaapumñâ den zo umziñan pâi zen narâk ikâ zoren mo dap yatin Kristo zo yatâ muyagibap sâam, nângâm ândim gawe. ¹² Oi den sâwe, zorat bonñâ ziñan buñâ, nengâren muyagibapkât sâsân, zo sâam muyagiwe. Oi narâk ziren den zorat bonñâ muyageip. Anutuñâ Tirik Kaapumñâ sângongui sumbemân gâbâ gem Kembugât sinji a mam otzingi sinji âlip dâzângowe. Sinji âlip zo den bonñâ. Oi sumbem a ziñâ den zorat topñâ iknatkat nângâm ândiwe.

Ândiândi sângiñâ zo kândâtkubi.

¹³ Zorat zen um nângânangâziñ kubik um kendon ândibi. Oi Yesu Kristonjâ muyagemñâ tânzângobap, zorat nângâm nângâm um bâbâlan op mambât ândibi. ¹⁴ Ândiândi sângiñâ

sot laj gulip ândiândij mem ândiwe, zo narâk ziren mân mem ândibi. Buñâ. Anutugât diñâ lum ândibi. ¹⁵ Um hâlâlu mariñandâ diizingipkât zen zâk yatâ târârak op ândibi. ¹⁶ Kembugât den ñâi itâ kulemgune ziap, “Nâ târârak ândiangât zen târâragâk ândibi.”

Yesu Kristogât gilâmñandâ sângâniñ meip.

¹⁷ Zen Ibâniñ sâm mâpâsime, Anutu zâk hâtubâtu mân opmap. Ândiândiniñangât tobatniñâ nângâm dinniñ sâm kwâkâbap. Zorat zen kwande ândim hurat kwâkñangâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ âlip nângâme. Nen sâkurâpniñâ zenğât mâtâp lâñ ândeindâ kut ñâi yenñâ, goide kât yatâ, zorâñ mân sângâniñ meip. Buñâ. ¹⁹ Kristogât gilâmñandâ sângâniñ meip. Zâk râma gwamñâ sâkñâ âlipñâ zo yatâ op ândeip. ²⁰ Anutu zâk mârurnan hân kombânâ mân muyageibân nep zo nanñâ sâm pindip. Nânñangât muya-muyagiñ ko bet narâk murukñan zi nenğât op muyageip. ²¹ Zâkñâ nen Anutugâren târokwatningip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângim neule âsakñâ giñangi giarip. Zorat nen Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândien.

Den singi âlipñandâ mânginiñgip.

²² Zen den bonñâ lunetâ um dâpziñ salekkoip. Oi buku bonñâ upigât yatâ muyageip. Zorat umñâ gâsâyagom ândibi. Umziñ nep zoren pane buku orot âsagem kâtigibap. ²³ Zen âsaâsagiñ uñakñâ. Buñ orotñan buñâ, mân buñ orotñâ. Anutugât den ândiândij sot zinziñ kâtik, zobâ muyagiwe. ²⁴ Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “A zen hibuk yatâ. Oi neuleziñ zo hibuk neule bâloñâ yatâ. Hibuk neule

zo âmbârângâm gemap. ²⁵ Anutugât den ko zo zinziñ kâtik. Zo zem zâimâmbap.”

Singi âlip den dâzângowe, zo ko zi.

2

Nen Yesugâren pâlâtân op kâtiginat.

¹ Zen bâliñâ sot sarâ sot kâsâp, umân pâpan, mem ge kwâkwat den zo birâm nanğâbi. ² Birâmñâ katep mâik namgât otziñgâmap, zo yatik zen um dâpziñangât nalem, Anutugât den, zorat yatik otziñgâbap. Zo nemñâ singi âlibân lâmbat kâtigem kinbi. ³ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Kembuñâ tânzânğoi nângâm âkñâle urâwe, zorat op zâkkât den nângâmñâ lunam upi.

⁴ Kembuniñâ Yesugât den ñâi itâ ziap. Zâk mirâ kunkunñâ ândiândij. Anñâ ek birâne Anutuñâ zâkkât nângi zari mem sâlâpkoip. ⁵ Zorat zen hâmba ândiândij op zâkkâren târokwap kin zâimñâ Kaapungât namâ upi. Oi Kembugât tirik namâ galem a yatâ umziñâ Kembugâren pane zei kore okñangâbi. Zo Yesu Kristogât op nângi âlip upap. ⁶ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

“Nângâ. Nâ Sion bâkñan, Yerusalem kamânân kunkun ñâi kwânânğan. Kunkun zo gâsum sâlâpkuwan, zo sângân patâ. Anñâ zâkkâren nângâm pâlâtân kwapi zo ko mân kwakpi.”

⁷ Oi zen zâk nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândime. Zen zâkkât nângâne bonñâ uap. Ka a nâmbutñâ nângâm pâlâtânziñ buñâ, zenğât itâ sâip, “Mirâ tuutuunj a kunkun ek âkon op birâwe, zorâñ kunkun zinziñ kâtik op kinzap.”

8 Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,
 “A zen kunkun zoren kom tâmbetagobi.”

A sinji âlip birâmñâ zoren kumbigât sâsân zo, zen yatâ upme.

Nen Anutugât kâmut urâwen.

9 Zen ko Anutugât kâmut gakânâ sot tirik namâ galem a gakânâ sot târârak a ambârâpnâ. Yatâ zo zen ko nâtâtigân gâbâ diizingâm ga âsakñan zâambarip. Kut nâi nâi âlipñâ opmap, zorat sinji den sâne lañ kârâbapkat gâsuzingip. 10 Zen mârumñan zâkkât a mân urâwe. Narâk ziren ko Anutugât a kâmut ândie. Mârumñan kwakmak ândiwe. Zi ko tânzângeoi ândie.

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

11 Bukurâpnâ, nâ dâzângua nângâne. Zen hânân kwande sot lomba ândimenâ um sâkzingâgât âkñâle bâliñâ zo kândâtkubi. 12 Wangât, um sâkzingâgât âkñâle bâliñâ zo um dâpzingâgât kâsa yatâ uap, zorat. Yatâ ândimñâ um kâtik osetziñan târârak ândibi. Yatâ ândine um kâtik a zingâ zengât lañ bâliñ mâme sâmjâ topziñ ek nângâmñâ Anutuñâ takâbabân orot mâme nepziñgât Anutu sâm âlip kwâkñangâbi.

A kutâ zengât den lunat.

13-14 Kembangât op a kutâ sot a sâtnâ top top zengât sâtziñ lubi. A kutâ patâ ândiap, zâkkât sot hângât galem a zâambarip, zengât den kâtik ârândân lubi. Zingâ bâliñ mâme a hâuñâ zingâbigât sot a âlipñâ ândie, zen sâm âlip kwatziñgâbigât sâm zingip. 15 Zen ko nep âlip zi tuumñâ a um kâtik sâm gulip muyagime, zengât den mem gei pambigât Anutuñâ sâm zingap. 16 Zen olanziñgipkât dumun buñ ândie. Oi ândiândi zorânâ bâliñâ mân ekap kubap. 17 Târârak ândim

Anutu kore okñangâbi. 18 Zen a aksik zengât nângâne giginâ mân upap. Bukurâpziñ umziñandâ gasâzângeoi ândibi. Anutu hurat kwâkñangâm ândibi. A kutâ patâgât sât lum ândibi.

Kore a, zengât den.

19 Kore a, zen patârâpziñ hurat kwatziñgâm sâtziñ lum ândibi. A patâ âlipñâ sot sânduk ândiândiñ, zenâk buñâ. Kârâpnâ ândiândiñ, zen ârândân sâtziñ lum ândibi. 20 Zen Kembangât nângâm âlip utnetâ lañ sâknam zingâne âkon den mân sâm ândine ko Anutuñâ zengât nângi âlip upap. 21 Ka zen tosa muyagine lapitziñgâne Anutuñâ dap yatâ nângi âlip nâi upap? Zen târârak ândim kâmbam zingâ hâuñangât den mân sâm ândine Anutuñâ zengât nângi âlipñâ upap.

Yesugât mâtâbân lâñ âinat.

22 Zen yatâ upigât sâm zingip. Wangât, Kristo zâk yatik zengât op sâknam nângâm kândom otzingip. Oi zen mâtâp zo ekñâ yatik lâñ âibi. 23 Yesu zâk bâliñâ mân oip. Sarâ lâunjan gâbâ mân gâip. 24 Zâk sâm bâliñ kwâkñangâne hâuñâ mân sâip. Sâknam pindâne hâuñangât den mân dâzângeoi. Buñâ. Den sâm kwâkâkwâkân nep bonñâ tuumap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeip. 25 Nengât bâliñandâ zâkkât sâkñâ kwâkñan zari poru nagân mem zâi moip. Nen bâliñâ birâm ândiândi târârak ândinatkat yatâ oip. Zâkkât useñâ zorân zengât use zo gulipkoi sogei âlipziñ urâwe. Zen râma yatâ lañ gulip ândiwe. Narâk zi ko um dâpziñangât galem a, Yesu, zâkñâ diizingi zâkkâren ga ândie.

3

A ambân zengât den.

1-2 Ambân zengât yatik sâbâ. Zen abârâpziņ zengât giginâ ândibi. Oi abârâpziņ nâmbutņâ zen Kembangât den kom ândine zen den mân dâzângomņâ diim gem ândine abârâpziņ zengât orot mâme âlip zo ekņâ umziņ melâņbi. ³ Ambân zen sâkkât neule kâukziņ mem kubik kwâlak sângân zâizâiņ gânduziņan pame sot hâmbâ neule âlip mem ândime, zorat nângâne yenņâ upap. ⁴ Neule bonņâ zo itâ. Umziņan tik zem muyagemap, zo neule zinzîņ kâtik muyagei Anutuņâ nâņgi zâizâiņ upap. Um lumbe sot um sânduk ândiândiņ, zorat san. ⁵ Kembangât siņgi ambân mârumņan ândiwe, zen neule zo mem ândiwe. Oi Anutugâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândim abârâpziņ sâtziņ lumarâwe. ⁶ Seranâ Abaramgât den zo lum ândeip. Oi patânâ sâm ândeip. Oi zen kut nâi nâi âlipņâ opņâ kenġât buņ ândim Seragât bârarâp op ândibi.

⁷ A zengât yatik sâbâ. Ambân zen imbaņâziņ giginâ. Zorat op ambirâpziņ zen nângâmņik kut zo otziņgâm ândibi. Oi ândiândi kâtikât ârândâņ ândibigât sâip. Zorât a ziņ ambirâpziņ gâlem otziņgâm ândibi. Yatâ op ândine ninâuziņâ pâņsâsâņ buņ, hâlâluyâk zâibap.

⁸ Oi mâpot sâbâ. Zen aksik patâ umziņ diim gei um kânok op um sândugân ândibi. A torenņâ, zengât bukurâpniņâ sâm umziņandâ gâsâyagom lumbenâ op um nângânâņġâyân ândibi. ⁹ A ziņ kut nâi bâliņâ otziņgâne hâuņâ bâliņik mân otziņgâbi. A ziņ sâm bâliņ kwatziņġânetâ hâuņâ sâm bâliņ den mân dâzângobi. Buņâ. Zen sâm âlip kwatziņgâbi. Anutuņâ mâsop minziņġâbam diiziņġipkât a mâsop minziņġâbi.

¹⁰ Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ zaip,

“Nâi zâk ândiândigât âkņâlemap sot narâk âlip muyagibapkât nângâm, zâk lâuņâ galem oi den bâliņâ mân takâbap. Oi lâuņan gâbâ sarâ den mân gâbap. ¹¹ Bâliņ top top zo kândâtkom kut nâi nâi âlipņik upap. Oi lumbenâ mâtâp kârum muyagem nepņâ tuubap. ¹² Kembuņâ a târârak zen zingiri âlip opmap. Konsâm mâtâpsime, zorat kindap-kwap tâpmap. Bâliņ mâme zen ko Kembuņâ zingitņâ kâsa otziņgâm ândimap.”

Sâknamgât den.

¹³ Zen ko kut nâi âlipņangât nângâm nep tuum kâtigem ândine aņâ dap dabân tâmbetzâņgobi? ¹⁴ Bâliņ mâme a nâmbutņâ ziņ kâsa otziņgâne sânam kwâtkwât mân upi. Orot mâme âlipņangât sâknam kwâkņan zâibi zo ko Anutuņâ zengât nâņgi âlip upap. Kâmbam zâņgonam utne sânamziņ mân sâmbubap. Kenġât mân upi. ¹⁵ Umziņ mem kubikne Kristoņâ ko kembuziņ ândibap. Oi nângânâņġâziņandâ Kembangâren nângâm ândime, zorat mâsikâziņġâne um bâbâlan op topņâ sapsubi. ¹⁶ Oi den zo mulunângen sâmņâ umziņan bâliņâ nâi mân muyagei sâbi. Huruņângen sâne âlip upap. Yatâ utne Kristo sot pâlâtâņ op ândim kut nâi nâi upme, zorat sâm bâliņ kwatziņġâme, a zo zen sarâziņangât top muyagei ek aņun upi. ¹⁷ Kristogât siņgi a zen kut nâi nâi âlip op ândine Anutuņâ nâņgi âlip oi kâmbam sot tâk namîn zâmbanbi, zorat nâņga âlip uap. Ka bâliņ utne sâknam zingâbi, a zo zengât nâņga ġiap.

¹⁸ Kristo zâk târârak op ândimņâ a nâmbutņâ zengât bâliņâziņangât opņâ sâp kânok moi âkip.

Târaraknandâ gânğonâ nenğât op yatâ oip. Nen Anutugâren nâmbanbapkât sâk sot ândeip, zo kune moip. Ka Kaapum sot ândei ko mângei zaarip.

Noa ândei ândiwe, zengât den.

¹⁹ Yesunâ Kaapum sot ândimnâ um dâpziñ tâk namin zeip, zengâren âim sinği âlip dâzânğoi. ²⁰ Zen mârumnân Noa zâk wangâ tuum ândei Anutuñâ um lumbenâ otziñgâm, a zo, zen diñâ lubigât mambâtziñgâm ândei diñâ birâwe. Oi a ambân bituktâ, nâmburân karâmbut yatâ, zenjak wangâyân zâine toonâ mân gwâkâziñgi ândiwe. ²¹ Too uurup taki Noa sot a ambân gakânâ wangâyân zâim hâlâlu ândiwe. Oi too uurup patâ zorat dâpnâ toonâ too sanğonziñgâme yatâ. Too zo sâkziñan gwapğwap zo mân sanğobapkât upmen. Bunâ. Yesunâ mumuñan gâbâ zaripkât opnâ zen Anutu mâtenjan hâlâlu sot tosanâ buñ kinbigât too sanğonziñgâmen. ²² Yesu zâk sumbemân Anutugât âsan bongen zâi ândiap. Zoren ândei sumbem a zâizâiñ sot imbanâziñoot aksik patâ zen zâkkât giğinjâ ândie.

4

Yesunâ sâknam nânğip, yatik nânğâmñâ bâliñâ birânat.

¹ Kristo zâk sâknam nânğip. Zen zo yatik upigât Kristogât nânğânğgâ yatâ upi. Oi itâ nânğgâbi, “Nâi zâk sâknam nânğâmñâ bâliñâ kândâtkubap. ² Oi sâk sot ândiândiñ narâk ziap, zoren sâkkât âkñâle bâliñâ zo mân lumñâ Anutugât denâk lum ândibap.” ³ Mârumnân itâ op ândiwe. Lañ ândiândiñ, âkñâle bâliñâ, too kâtik nem um gulip orot, nalem nemñik ândiândiñ, lopio sarâ kore okñanğawe. Zen kut nâi nâi zo um kâtik a zen

sot op gawe. ⁴ Oi narâk ziren um kâtik a zen sot lañ gulip mân ândimegât nânğâne nâi oi sâm bâliñ kwatziñgâme. ⁵ Nâran ko ândiândiñâ sot mumuñâ, nenğât den sâm kwâkâbapkât sâsânâ, Anutu, zâkkât mâtenjan pindiñsâm kin topziñ sâm muyagibi. ⁶ Oi topñâ itâgât. Yesunâ a mumuñâ sinği âlip dâzânğoi, zen mârum hânân sâk sot ândim mumuñanğât sinği ândiwe. Ka Yesunâ moip, narâk zoren sinği âlip dâzânğoi um dâpziñ sumbemân zâim ândiândi kâtik ândibigât mâtâp âsageip.

Narâk pânğkânok uapkat buku op berân miangânat.

⁷ Hânân kut nâi nâigât narâkñâ âkâbam uap, zorat zen um hâlâlu sot um wâgân kin ninâugât bâbalañ upi. ⁸ Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Umziñâ zo nep zoren pane zeî kâtigibi. Yatâ op ândine tosa birâbirân zengâren âsagibap. ⁹ Zen âkonñâ bunâ, buku oranğâm ândibi. ¹⁰ Anutuñâ zen sinği âlipkât imbanâ top top zen ziñgi, zo anâ anâ zemziñğap. Zo mulun mem ândim tânagom ândibi. ¹¹ Nâi zâk sinği âlipkât minduminduyân den sâbap, zâk Kembugât den zorik sâbap. Nâi zâk bukurâpnâ kore otziñğabapkât sâm pindip, zâk nep zo tuum ândibap. Zo Anutuñâ imbanâ pindi tuubap. Zen yatâ utne Yesu Kristonâ tânzânğoi ândimegât a zen Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkñanğgâbi. Zâkkâren neule âsakñâ sot imbanâ zeipñâ zem zâimâmbap. Perâkñak.

Yesugât op sâknam nânğâmñâ umâlep muyaginat.

¹² Bukurâpnâ, zengâren sâknam kârâpnoot muyagem ziap, zorat op mân pârâk pambi. Sâknam zo zen mâsikâziñğabapkât âsagiap. ¹³ Kristo sâknam nânğip, zen yatik nânğâm ândie. Oi bet

zâknâ neule âsakņoot muyagei zâk sot sâtâre patâ upi. ¹⁴ Zen Kristogât a op ândiegât sâm bâliņ kwatziņgâne nâņgâne âlip upap. Wangât, neule âsakņâ mariņâ, Anutugât Kaapumņâ, zâk zen sot ge ândiap, zorat. ¹⁵ Zengâren gâbâ a nâiņâ den ku mo kâmbu mo a ku mo zâizâiņ op sâi ko zorat hâuņâ sâknam mem aņun upap. ¹⁶ Ka zengâren gâbâ nâi zâk Kristogât a op târârak ândiapkât kâmbam mo tâk namin pane zorat nâņgi aņunņoot mân upap. Buņâ. Zâk Kristo sâknam nâņgip yatik sâknam nâņgap, zorat Anutu sâtâre okņangâbap. ¹⁷ Nâņgâne. Anutuņâ top lâkulâku nep zo arâpņâ nengâren topkwap tubapkât narâknâ mâte uap. Nep zo nengâren topkwap tuum âimņâ siņgi âlip birâme, zengâren tuum dap otziņgâbap? ¹⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Hâuņangât den sâsâņ narâkņan a târârak ziņ sumbemân bagibagiņâ, zo yâmbâtņâ oi ko bâliņ mâme sot siņgi âlip birâme, zen dap upi?”

¹⁹ Zorat Anutuņâ nâņgi âlip oi sâknam kwâkņan zâibi, zen âlip orotņangât nep tuum ândim Kembuņâ tânzângobapkât um bâbâlaņ op mambât ândibi. Wangât, Kembugât den zo kâtigemap, zorat.

5

A sâtņâ ândiândigât den.

¹ Zengâren galem a ândie, zen nâ galem a bukuziņandâ den dâzângobâ. Kristoņâ sâknam nâņgip, zo sinnâ bonņandâ egâwan. Oi ândimņâ zâk sot neule âsakņâ mimbat, zorat op ko nâ den zi dâzâņgua nâņgâne. ² Galem a zen Anutugât râma kâmut zi galem otziņgâbigât sâm ziņgip. Zo um yâmbât buņâ, um bâbâlaņâk galem otziņgâbi. Nep yatâ zo tuum

kât sikum mimiņangât buņâ, nep zorat umziņ kiri tuubi. ³ Oi a kembu otziņgâm buņâ. Ziņâ râma kândom otziņgâm mâtâp âlipņâ zo tirâpzâņgobi. ⁴ Yatâ op ândine ko gâtâm râma galem a patâņâ gam sâņgân neulenņoot, zizziņ kâtik zo ziņgi mem ândibi.

⁵ A sâk wâgân ândime, zen yatik dâzângobâ. Zen a patâ zengât gigiņâ ândibi. Oi zen aksik patâ nepkât sâņgum, kutņâ um gigiņâ, zo lapņâ kore orâņgâm ândibi. Zen nâņge. Kembugât ekabân den nâi itâ ziap. “Anutu zâk a zâizâiņ kâbakņezziņgâmap. Ka a um gigiņâ ândime, zen tânzâņgomap.” ⁶ Zorat op ko zen um gigiņ op ândim Anutu imbaņâ mariņâ, zâkkâren pindiņsâm ândibi. Yatâ utne nâņgi narâk mâte oi zâknâ tânzângobap. ⁷ Kut nâi nâigât nâņgâ kwâkâ upme, zo Anutugât bikņan pam birâbi. Zâk umņâ zengâren kinzap. Zâknâ on galem otziņgâmap. Zorat nâņgâ kwâkâ mân op ândibi.

Um wâgân ândibi.

⁸ Zen um kendon ândim gasâziņ kârâm ândibi. Kâsaziņ Sataņ, zâk zuu kâtik Laioņ yatâ op nâi mo nâi zibâ sâm âi takâm, ga takâm obândimap. ⁹ Oi zen Kembugâren nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm kâtigem kin, Sataņ zâk kânzâratņangâne âibap. Oi itâ nâņgâbi. Bukurâpziņ hân dâp zengâren yatik sâknam sot mâsimâsikâ muyagem ziap. ¹⁰ Oi Anutu, tânzâņgozâņgoņ mariņâ, zâk neule âsakņâ zizziņ kâtik zo zemņangap, zâknâ zen Kristo sot pâlâtâņ op ândiegât neule âsakņan bagibigât diiziņgipņâ sâi narâk pârķânok sâknam nâņgânetâ ko melâņ kubikziņgâmņâ mem kâtikņan kwatziņgâbap. ¹¹ Yatâ mo yatâ tuubapkât imbaņâ zo zâkkâren zeipņâ zem zâimâmbap, kâtikņâ. Zo prâkņak.

Den murukŋâ.

¹² Nâ den zo Siliwano dukua ekabân kulemgum zingap. Nâ zâkkât nânŋa buku bonŋâ uap. Zen um bâbâlaŋ op siŋgi âlip mem kâtigem ândibigât den pânkânok zi dâzâŋguan. Itâ nânŋâm ândibi. Siŋgi âlip nânŋâm ândiwe, zo Anutuŋâ tânzâŋgozâŋgoŋŋgât den bonŋâ. Zorat zen zorat umŋan bagim kâtigem kinbi.

¹³ Kembuŋâ gâsuziŋgip, yatik Babilon kamânân ândie, zeŋgâren kâmutŋâ gâsuziŋgi ândie. Oi zo ziŋ zeŋgât nânŋe. Oi nannâ Mareko zâk ârândâŋ. ¹⁴ Zen buku buku op luyangâbi.

Kristogât siŋgi ândie, zeŋgâren um lumbe zimbap.

Zo yatik.

Ekap zagât Peteronjâ kulemguip.

Mâsop den.

¹ Simonj Petero, Yesu Kristogât kore a sot Aposolo, nânjâ nen sot târârak marijâ, Anutu sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zekâren nângâm pâlâtân kwatzikâm ândibigât diizingip, zengât ekap zi kulemgum zingjan. ² Zen Anutu sot kembuniñâ Yesu, zet sot pâlâtân op ândiegât um lumbeñâ sot tânzângozângonj walâwalân zengâren zem zâibap.

Singj âlipkât bon muyagem âibi.

³ Yesu zâk imbanjandâ nen um hâlâlu sot târârak ândinatkât imbanjâ niñji ândien. Zo nen Anutugât tobat yatâ ândinat sot zâk sot neule âsakjan ândinatkât diiningâm zâkkât topnjâ muyageningji zâk sot pâlâtân urâwen. ⁴ Zâk yatâ op umgât gom sambe patâ niñgâbap, zorat singji sâip. Den zi nângindâ zorat bonjâ niñjan muyagei hânân âknâlegât tâmbetagoagonj ziap, zo kândâtkom Anutu sot pâlâtân op holi tobat kânok utnatkât sâip.

⁵ Zorat zen nângâm pâlâtân kwâknangâm ândie, zen kâtigine târârak ândiândizij muyagibap. Târârak ândiândizijandâ top nângânângâzij muyagibap.

⁶ Nângânângâzijandâ um kendon muyagibap. Um kendonjâ kâtikkâtiginjâ muyagibap. Kâtikkâtigizijandâ singji âlip sot ninâugât bâbâlanj orotnjâ muyagibap. ⁷ Singji âlip sot ninâugât bâbâlanj upmenjâ buku op ândiândij muyagibap. Buku op ândiândijandâ tânagoagonj muyagibap.

⁸ Kut njâi zo aksik zengâren muyagem zeï Kembuniñâ Yesu

Kristo sot pâlâtân op ândim nep tuune bon buj mân upap. ⁹ Ka njâi zâk kut njâi zo buj ândibap, zâkkât itâ sâsân. Zâk sinj bâpsâsân sot um kâtik. Mârumjan sanjon kubigip, zo nelâmkoï ândiap. ¹⁰ Bukurâp, zen Kembuniñâ gâsum sâlâpzângoip, zorat kâtigem Kembu sot pâlâtân ândibi. Zo zengâren bon upapkât kâtigibi. Zen yatâ op ândimnjâ mân lorem birâbi. ¹¹ Kâtigem op ândine kubikkubikniñâ, Kembu Yesu Kristo, zâknjâ diizingji sumbe-mgât kiñ topnjâ bagim ândim zâimambi.

Petero zâk mumbapkât kânjan nângip.

¹² Zen den zo aksik kwâkâm zinggâwe, zo nângjan. Oi zen den bonjâ nângâmnjâ mem kâtigem ândie, zo nângâm lanj den zorik dâzângom ândibat. ¹³⁻¹⁵ Nâ hân sâk birâbatkât narâknjâ itâ nângjan. Zo mân kârep uap. Den zo Kembuniñâ Yesu Kristonjâ sapsum nigip. Oi nâ birâzinga den zo nângâm ândim zâibigât ekap zi zingjan. Nâ itâ nângjan. Nâ zi sâk sot ândim den zo dâzângom ândia dâp upap.

Peteronjâ Kembangât neule âsaknjâ egip.

¹⁶ Den sinji dâzângowen, zo bonjâ. Zo den pat mo sinji yennjâ a niñ nângânângâyân gâbâ mân dâzângowen. Nen Kembangât neule âsaknjâ sot imbanjâ igâwen. Zo yatâ eknjâ imbanjâ sot takâtakânjâ zorat den sinji dâzângowen. ¹⁷ Nen Yesu sot bâkjan tâindâ sumbemân gâbâ neule âsaknjâ zâkkâren gâi Anutu Ibânjâ sâam âlip den dukuij. Oi Yesugât itâ sâip, “Zi nannâ. Umnandâ zâkkârenâk kinmap. Zâkkât nângga âlip njâi uap.” ¹⁸ Nen zâk sot ârândânj tirik bâkjan zarindâ den zo sumbemân gâbâ gâi nânggâwen.

19 Oi zorat nen Propete a zengât den nângindâ bon opmap.

Den zo kârâp âsaknjâ nâtâtigân âsagemap yatâ. Zen zoren ek ândine mirâ hañsâbap. Oi umziñan sângelak patâ, Yesu, zâkkât âsaknjandâ maa yatâ âsagibap. ²⁰ Den patâ zi sa nângânek. Propete a, ziñ kut ñâi ñâi gâtâm âsagibap, zorat sâm Kembangât ekabân kânñan kulemguwe. Zorat topñâ anâ zikñâ umgât mân sâbap. ²¹ Den zo a ziñâ umziñangârâk mân sâwe. Buñâ. Tirik Kaapumñâ den zo Anutugâren gâbâ mem umziñan pâi den zo sâwe. Zorat anâ zik umgât den zorat topñâ mân sâbap. Tirik Kaapumñâ den zorat topñâ sapsunjangi âlip sâbap.

2

Sinji âlip ku a, zengât den.

¹ Mârumñan Isirae a zengâren propete a sarânâ nâmbutñâ zo muyagem ândiwe. Oi narâk ziren zengâren yatik kwâkâm ziñgâ a sarânâ muyagibi. Zen sinji âlipkât sâm gulip tigâk muyagei zengâren kâsâp muyagibap. Oi a yatâ zo Kembuñâ tosaziñangât op mom sângânziñ meip, zâk kwâimbânangâbi. Yatâ utne tâmbetagoagon muyageziñgâbap. ² Oi zen lañ mâman ândiandin nep tuune a donbep ziñ ziñgit wâratzângobi. Yatâ utnetâ ko den bon mâtâp zo sâm bâliñ kwapi. ³ Zen kât sikumgât âkñâlê opñâ den sarâ sâm kut ñâi ñâi zo lañ betziñan mimbi. Ka zen ko itâ nângâbi, “Mârumñan gâbâ zengât hâuñangât sâbam ândim gâip. Oi tâmbetzângobapkât sâsân, zo tâmbetzângobapkât mambâtziñgâm ândiap.”

A mârumñan hâuñâ ziñgip, zorat den.

⁴ Anutugât nângâmen. Zâk sumbem a nâmbutñâ bâliñ utne mân birâziñgip. Buñâ. Simân kâbakñeziñgâ nâtâtigân tâk namin geiwe. Zoren den hâuñâ sâsânangât narâkñâ mambât ândie.

⁵ Anutu zâk mârumñan bâliñ mâme a mân birâziñgip. Noanâ ândiândi târârakât mâtâp zorat a ambân dâzângomâip. Zâk sot a ambân nâmburân zagât zen wangâyân zâim gwâlâ ândiwe. Oi bâliñ mâme a zengâren too uurup patânâ takâm gwâkâziñgip.

⁶ Narâk ñâin Sodom sot Gomora kamân yatik buñ upabotkât sâi kârâp zikesei buñ urâwet. Zo bâliñ mâme a bet muyagem ândibi, zengât girem sâm yatâ oip. ⁷ Ka a târârakñâ, Loti, zâk bâliñ mâme a ziñ lañ gulip ândine zorat nângi mân dâp oi Kembuñâ kâmut zobâ gâsui. ⁸ (Loti zâk a târâraknjandâ osetziñan ândei zen bâliñ top top utne sirâmñâ sirâmñâ ek nângâm umñâ bâliñ oi ândei.) ⁹ Zorat itâ sâbâ. Kembuñâ a târârakñâ mâsimâsikâyân loribegât op tânzângomâp. Oi bâliñ mâme a zen hâuñangât narâgân sâknam ziñgâbapkât tâk namin zâmbanmap. ¹⁰ A umziñ bâliñangât kinmap, zen lañ mâman opñâ Kambu sot sumbem a zâizâiñâ sâm bâliñ kwatziñgâme. Kembuñâ a yatâ zo tâk namâ kâtikñan zâmbanmap. A yatâ zorân kengât buñâ den kwâkziñan sâm sumbem a âsaknjâ sot imbanâziñoot zen sâm bâliñ kwatziñgâme. ¹¹ Yatâ upme. Ka sumbem a zen imbanâ sot kâwali top ñâi zemziñgappñâ Kembangât mâtenjan mân sâm bâliñ kwatziñgâme.

¹² Ka lañ mâman a zo, ziñâ um nângânangâziñ buñ, zuu zângom nime, zo yatâ. Kut ñâi ñâigât topñâ kârum den lañ sâme. Zen

zuu yatâ zângobap. ¹³ A zo bâliņâziņangât sângân mimbî. Zen anun buņ sirâmân kamân sombemân sâkkât âkņâle lum bâliņâ upme. Zen âkon buņ sii nalem sot kep kâmam zorat sâtâre upme. Zen osetziņan ândim um gulip kwatziņgânâ yatâ upme. Ziņ osetziņan mân orotņâ op sii nalem nine zorat nâņgâ anunņoot uap. ¹⁴ A zo, zen sinziņâ laņ ek nâņgâm âkņâle upme. Oi bâliņâ âkonņâ buņ upme. A lotņâ zen kut ñâi yatâ zorat mem um gulip kwatziņgâme. Kât sikumgât âkņâle op umziņ oip. A zo, zen simgât sinġi. ¹⁵ Zen mâtâp târârak zo kândâtkom a sângiņâ, Bileam Berorogât nanņâ, zâkkât mâtâp bâliņâ zo lâņme. Bileam zâk bâliņangât sângân mimbatkât laņ oip. ¹⁶ Zâk bâliņangât op siņan geip. Oi doņgi diņ buņandâ a den yatâ sâm Propete a Bileam zâk den kârâņņoot dukuiip.

¹⁷ Bâliņ mâme a zo, zen too kârâksâsân yatâ. Oi piבânâ saru kom kâbakņei âim gâmap, zo yatâ. A yatâ zo, ziņ ñâtâtikkât sinġi upigât sâsân. ¹⁸ A zo, zen zâizâiņ den sâme. Oi a nâmbutņâ bâliņangât mâtâp birâm âlipņangât mâtâp âinam utne kâitzângom laņ ândiândiņâ mâtâbân diizingâne âine bâliņangât nep ârândân tuume. Ziņâ a itâ sâm dâzângome, ¹⁹ “Zen yatâ opņâ dumun buņ ândim kwâtâtibi.” Zo ziiņâ bâliņangât dumunân zem sarâ yatâ sâme. Nen ko itâ nâņgen. A ñâiņâ wan mo wangât kore upap, zâk zorat dumunân zimbap.

Mâtâp sângiņan puriksâm sâi ko tosa mimbe.

²⁰ Nâņge. Sinġi âlip buņâ, zengât baņet kândâtkom Kambu Yesu Kristo mâte okņangâm zâk sot pâlâtân urâweņâ puriksâm mâtâp sângiņan âinetâ bâliņ kâtikņâ

upap. ²¹ A yatâ zo Kembangât târârak mâtâp mân ek lâņne sâi bâliņ bituk opap. Zen târârak mâtâp zo lâņawenâ den kâtikņâ kwâkâm ziņgâne zo birâm mâtâp sângiņan âine bâliņ kâtikņâ upap. ²² A yatâ zo, zengât den sumbuņâ itâ sâme. Zo bon opmap, “Wâuņâ mogatņâ zorik âburem dum nemap. Bâu zâk baņerân sanġon dum zagâtņâ sanġomap.”

3

Kembangât den zo yenņâ mân upap.

¹ Bukurâpnâ, zengât ekap zi kulemgua sâp zagât uap. Nâ umziņ mângia Kembangât den nâņgâm kwâtâtibigât kulemgum ziņan. ² Kembangât sinġi a Propete, zen mârumņan den sâwe, zorat nâņgibigât otnigap. Oi Aposolo gakârâpņâ nen kubikkubikniņâ, Kambu Yesu, zâkkât den kâtik dâzângowen, zorat ârândân nâņgâm kwâtâtibigât otnigap.

³ Kânņan itâ nâņgâm kâtigibi. Hângât narâk âkâbâ sâi den ku a muyagem bâliņangât nep tuum ândim itâ sâbi, ⁴ “Kambu gâbap sâme, zorat bonņâ ikâ? Sâkurâpniņ ândim muwe sot kut ñâi ñâi hân muyageibân gâbâ zem gaap, zo ka.” ⁵ Zen topņâ itâ nâņgâm tâtâlim den zo sâme. Anutuņâ sâi sumbem zâk mârum ñâi âsageip. Oi hân, zâk yatik. Zo Anutu diņangât tooyân gâbâ muyagem too sot zeip. ⁶ Oi bet toonandik a sot kut ñâi ñâi gwâkâzingâm naņgip. ⁷ Oi hân sot sumbem zi ziabot, zo Anutugât denņâ saaziki kârâpkât sinġi op ziabot. Hâuņâ mimiņ narâk mâte oi bâliņ mâme a tâmbetagogigât mambât ziabot.

Kambu zâk nenġât op narâk mem kêrep pâmap.

⁸ Bukurâpnâ, kut ñâi zirât mân kwakpi. Kembu zâk sirâm kânokkât nâñgi narâk kêrep patâ yatâ opmap. Oi narâk kêrep patâ zorat nâñgi sirâm kânok yatâ opmap. ⁹ A nâmbutñâ zen Kembugât itâ sâme, “Kembu zâk den sâip, zo bonñâ muyag-ibapkât kwakñâ narâk mem kêrep kwâpmap.” Zen ko nâñgâne yatâ mân upap. Buñâ. A nâmbutñâ tâmbetagogegât Kembuñâ zengât mambât ândimap. Zâk a pisuk patâ umziñ melânâ zâkkâren mâte okñangâbigât nâñgâmap.

Hân sot sumbem narâkzik âkâbap.

¹⁰ Kembugât narâk zo kâsa takâme yatâ muyagibap. Muyagei sumbem kwamit patâ op buñ upap. Oi kut ñâi igikñâ zo aksik kêrâp sem nañgâbap. Oi hân sot hân kwâkñan kut ñâi ñâi muyageip, zo kêrâpñak simbap. ¹¹ Kut ñâi ñâi zi buñ op nañgâbap, zorat zen um hâlâlu sot târârak ândim sinji âlip mem ândibi. ¹² Yatâ op Anutugât narâk mambât ândibi. Oi narâk zo kek âsagibapkât nep tuum ândibi. Oi narâk zo mâte oi sumbem zo kêrâp simbap. Oi kut ñâi ñâi igikñâ zo kêrâp bâlamân zingeseem too yatâ opñâ buñ upi. ¹³ Nen ko sumbem uñakñâ sot hân uñakñâ muyagibapkât sâip, zorat mambât ândimen. Zoren târârak ândiandinj dâp op zimbap.

Den murukñâ sot mâsop den.

¹⁴ Bukurâp, zen kut ñâi yatâ zorat mambât ândim Anutu mâteñan um hâlâlu sot tosa buñ ândibigât umñâ hâbam op lumbenñâ ândine zingiri dâp upap. ¹⁵ Oi Kembuniñandâ narâk mem kêrepñan pâi itâ sâbi, “Kubikniñgâbam yatâ uap.”

Bukuniñâ, Kembugât Tirik Kaapumñâ Paulo um bâbâlanj

kwâkñangi nâñgânângâ zo wâratkum den zo kulemgum zingip. ¹⁶ Zâk ekap kulemgum dâp den zo sapsum zingâmap. Ekapñan den nâmbutñâ ziap, zo den muyap buñâ. Oi den yatâ zo a kwakmak sot lolot zo, ziñâ sâm gulipkume. Oi zâkkât ekap zorik buñâ. Kembugât ekap nâmbutñâ zo yatik opñâ tâmbetagome.

¹⁷ Bukurâpnâ, den girem kânñan dâzânguan. A lañ ândiandinj zengât sâm gulipñâ umziñan gi-ari loribegât gasâziñ kêrâm ândibi. ¹⁸ Oi kubikkubikniñâ, Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzâñgozâñgoñan sot top nâñgânângân kâtigem kinbi. Zâkkâren neule âsakñâ zemñangap. Oi yatik zemñangâm zâibap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Ekap kânok Yohanejâ kulemgoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

¹ Topkwap mârumanjân gâbâ zem gâip, oi kindapniñâ nângâwen sot sinniñandâ igâwen. Ek nângâm kwâtâtemñâ bitniñandâ gâsuwen, zo ândiândigât den sât. ² Ândiândi mariñâ zo muyagei igâwengât ândiândi kâtiknangât sinji den dâzângomen. Ândiândi kâtiknâ zo Anutu Ibâgâren zem gamñâ nenğâren gâip. ³ Zorat kut nâi nâi ek nângâwen, zorik zen dâzângomen. Zen sot nen sot Ibâ sot nannâ Yesu Kristo kâmut kânok utnatkât sâmen. ⁴ Yatâ muyagei sâtâre kwâkñan ândinatkat ekap zi kulemgum zingân.

Âsakñan ândiândij.

⁵ Den sinji Yesugâren gâbâ nângâwen, zo dâzângomen. Zo itâ. Anutu, zâk âsakñâ. Nâtâtik zâkkâren mân ziap. ⁶ Nen nâtâtigân ândim Anutu sot pâlâtân urâwen sâindâ sâi ko sarâ opap. Oi den bonñâ mân mem ândibem. ⁷ Anutu zâk zik âsakñan ândiap, zo yatik nen âsakñan ândinat zo ko kâmut kânok opñâ nannâ Yesu Kristo, zâkkât gilâmñandâ sanjonniñgi umniñ salek upap. Yatâ oi tosaninñâ zo aksik gulipkubap.

⁸ Nen bâliñâ mân upmen sânat, zo ko umniñ kâitkunat. Oi den bonñâ nenğât umniñan mân zimbap. ⁹ Ka nen bâliñâniñâ sapsunat, zo ko sâi bon opmap, Anutu, târârak mariñandâ tosanin birâm umniñ sanjori salek op kwâtâtinat. ¹⁰ Nen bâliñâ mân upmen, yatâ sâm sâi ko Anutugâren

sarâ a ândimen yatâ opap. Yatâ oindâ sâi ko zâkkât den umniñan mân zembap.

2

Kristonjâ tânnângobap.

¹ Nan bârarâpnâ Yesugât kâmut op ândie, zen bâliñ upegât den zi kulemgum zingân. Nenğâren gâbâ nâiñâ bâliñâ upap, zo ko Ibâgâren berân mâme a, Yesu Kristo, zâk târârakñâ mariñâ ândiap, zâkkât nângâbap. Zâk betniñan mem Ibânjâ dukui tosanin birâbap. ² Yesu Kristo zâk bâliñâniñangât suupniñ meip. Oi nenğârâk buñâ, hân dâp ândie aksik, zenğât supziñ meip.

³ Nen itâ nângen. Nen Anutugât diñâ lum ândim zâk sot pâlâtân utnat. ⁴ A nâi, zâk Anutugât diñâ mân lumñâ itâ sâbap, “Nâ Anutu sot pâlâtân opman.” Zâk sarâ a. A yatâ zorat umñan den bonñâ mân zemap. ⁵ Nâi zâk Anutugât den nângâm lubap, zâk perâkñak umñâ Anutugâren kinbap. Nen yatik Anutugât den nângâm lum ândimñâ itâ nângânat, “Irak ziren Anutu sot pâlâtân op ândien.” ⁶ Nâi zâk Anutu sot pâlâtân op ândian sâbap, zo ko Yesu ândeip, zorat dâp wâratkum ândei dâp upap.

Buku buku opñâ âsakñan ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, nâ den uñakñâ nâi mân kulemgum zingân. Den zo mârumanjân gâbâ nângâm gawe, zorik. ⁸ Oi den kulemguan, zo den uñakñâ oi Yesugâren sot zenğâren ârândân bon uap. Zo topñâ itâgât. Nâtâtik buñ oi âsakñâ bonñâ muyagem ziap.

⁹ Oi a nâi, zâk bukuñâ kâsa okñangâmapñâ âsakñan ândian sâbap, zâk tok nâtâtigân ândiap. ¹⁰ Oi nâi zâk bukuñâ umñandâ gâsubap, zo ko âsakñan ândimandâ. A zo bâliñan mân tâmbetagobap.

¹¹ Ka a n̄ai, zâk bukuñâ kâsa okñanğâbap, zo ko n̄atâtigân ândim n̄atâtikkât mâtâp âibap. N̄atâtigân âi sin̄a egi n̄atiksâi mâtâp mân ek kwâtâtibap.

Patâ sot mâik zen aksik den n̄anğâbi.

¹² A ambân katep, zen Yesuñâ zenğât suupziñ meip, zorat op tosaziñ gulipkumapkât den zi kulemgum ziñgan.

¹³ Ibârâp, zen mârurman gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân op ândiegât den zi kulemgum ziñgan.

A sigan, zen bâliñâ mariñâ kâsa okñanğâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziñgan.

A ambân katep, zen Ibâgâren pâlâtân urâwegât den zi kulemgum ziñgan.

¹⁴ Ibârâp, zen mârurman gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân urâwegât zenğât den zi kulemgum ziñgan.

A sigan, zen kâtigine Anutugât den umziñan ziap. Zen bâliñâ mariñâ kâsa okñanğâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziñgan.

Umniñâ hânğât kut n̄ai n̄aiyân mân zimbap.

¹⁵ Umziñ hânân mo hânğât kut n̄ai n̄aiyân mân pane zimbap. N̄ai zâk umñâ hânğât kut n̄ai n̄aiyân pâi zimbap, zo ko umñandâ Anutu Ibâ mân gâsubap. ¹⁶ Nânge. Hânân kut n̄ai n̄ai bâliñâ ziap, zo itâ. Sâkkât âkñâle, sennâ ekñâ âkñâle, sot umñâ zâizâin. Zo Ibâgâren gâbâ buñâ. Zo hânân gokñâ. ¹⁷ Hân zâk âkñâleñoot zo buñ upap. Ka n̄ai zâk Ibâgât den nânğâm lubap, zâk tâmbânâ ândim zâimâmbap.

Kristogât kâsa muyagibap.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, narâk pânkânok uap. Kristogât kâsa kâwaliñoot gâbapkât sâsân, zo nânge. Oi narâk ziren kâsarâpnâ donjebp muyagem gam ândie.

Narâk pânkânok uap, zo nânge. ¹⁹ A zo, zen osetniñan âsagiwe. Oi nenğât buku zo mân ândie. Zen nenğât buku ândim sâi nen mân birâniñgâbe. Zen birâniñgâwe, zorat topñâ itâ. Zen nenğât buku buñâ.

²⁰ Zen ko tirik a Yesuñâ Kaapumñâ ziñgipkât nânğânânğâziñoot ândie. ²¹ Zen den bonñâ mân nânğâme sâm ekap zi mân kulemgum ziñgan. Buñâ. Zen den bonñâ nânğâmegât opñâ den zi kulemgum ziñgan. Den sarâ, zo den bon mariñanğâren gâbâ mân gâmap.

²² Yesugât kâsa, zo n̄ai? Yesu, zâk a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbap mârurman sâsân, Kristo, zo buñâ. A n̄aiñâ yatâ sâi zâk sarâ a sâbi. N̄ai zâk Ibâ sot nanñâ kwâimbâzikâbap, zâk Kristogât kâsa. ²³ N̄ai zâk nanñâ kwâimbâbap, zâk Ibâ birâniñgâbap. Ka n̄ai zâk Yesu zâk bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârurman sâsân sâbap, zâk Ibâ sot pâlâtân upap.

²⁴ Mârurman gâbâ Kembangât den nânğâm ândim gawe, zo nânğâne umziñan zeñ nânğâm ândibi. Zen yatâ op ândim nanñâ sot Ibânâ, zet sot pâlâtân op ândibi. ²⁵ Yesuñâ kut n̄ai niñgâbapkât sâm kâtigeip, zo ândiândi kâtikñâ.

Kaapumñâ sanğonniñgi Yesugâren sâtârem kinat.

²⁶ A ziñ um gulip kwatziñgâbegât ekap zi kulemgum ziñgan. ²⁷ Zenğât itâ san. Kaapum ziñgip, zo zenğâren ziap, zorat wangât a n̄aiñâ den dâzânğobap? Kaapum ziñgip, zâkñâ kut n̄ai n̄aiğât den dâzânğomap. Den topñâ dâzânğomap. Zâkkât den zo sarâ buñâ, zo bonñâ. Oi zen Kristo sot pâlâtân op ândibigât dâzânğoi, zo yatâ upi.

28 Nan bârarâpnâ, zen Kristo sot pâlâtâj op ândibi. Yatâ op ândine zâk âsagem gâi kenjgât sot anun mân op mâtenan âi kinbi. 29 Anutu zâk târârak ândimap. Zen zâkkât yatâ nângâme. Zorat a nâi, zâk târârak ândei ekjâ sâbi, “Zâk Anutugâren gâbâ muyageip.”

3

Anutugât nan bârarâp ândien, zorat topjâ.

1 Nângânek. Ibâniñandâ nenjgât umjâ dorjebep kinzap. Kiri nenjgât nan bârarâpnâ sâmap. Oi nen yatâ zo ândien. A um kâtik, zen mân buku otniñgâme, zorat topjâ itâ. Zen Anutu mân buku okjâñgâme.

2 Bukurâpnâ, nen narâk ziren Anutugât nan bârarâp ândien. Oi biken dap muyaginât? Zo mân nângen. Ka itâ nângâm kwâtâtien, “Kembuniñâ takâm gâi tobatjâ ekjâ yatik utnat.” 3 Nâi zâk zo yatâ nângâm um bâbâlanj op ândi mâmanjâ kubikjâ târârak ândibap. Zâk Kembu târârak ândimap, zo yatik ândibap.

Bâlij op Satanjât orot.

4 Nâi zâk bâlij memap, zâk gurumin den komap. Gurumin den kukujâ, zo bâlijâ bonjâ uap. 5 Yesugât itâ nângâme, “Zâk bâlijâ maatibam geip. Oi zâk bâlijâ mân oip.” 6 Oi nâi zâk Yesugâren pâlâtâj op ândimapjâ bâlij mân opmap. Ka nâi zâk bâlij opmap, zâk zo Yesu mân ek nângâmmap.

7 Nan bârarâpnâ, nâiñâ um gulip kwatziñgâbâ sâi mân nângâbi. Nâi zâk târârak mâtâbân âibap, zâk târârak a. Yesu târârak ândimap, zo yatâ ândibap. 8 Ka a nâi, zâk bâlij opmap, zâk Satanjât a. Satanj zâk topjan gâbâ bâlijâ tuum ândim gâip. Yatik ândiap. Oi Anutugât nanjâ zâk Satanjât nep kândanjbam geip.

Anutugât nan bârarâp ândim bâlij mân orot.

9 Anutuñâ kâmut gakârâpnâ ândiândigât kâwali ziñgip, zorat zen dap dabân yatâ bâlijâ mem ândibi? Zen Anutugâren gâbâ gokjâ, zorat bâlijâ mân upme.

10 Anutugât nan bârarâp sot Satanjât nan bârarâp, zenjgât topziñâ itâ muyagei iknat. Nâi zâk ândiândi târârak mân ândibap, zâk Anutugâren gâbâ gokjâ bujâ. Oi nâi zâk bukuñâ kâsa okjâñgâbap, zâkkât yatâ Satanjâren gokjâ sâsâj.

11 Kembugât den mârumjan gâbâ nângâm gawen, zo itâ, “Umziñandâ gâsâyagom ândibi.”

12 Adamgât nanjâ Kain, zâkkât mâtâp mân lâjnat. Zâk bâlij mariñanjâren gâbâ gokjâ, zorat munjâ koi moip. Zo itâgât. Zikjâ ândiândiñâ, zo bâlijâ. Munjâñgât ândiândiñâ, zo âlipjâ. Zorat op ko koi moip.

Yesujâ buku otniñgipkât buku oranjânat.

13 Bukurâpnâ, um kâtik ziñâ kâsa otziñgâne nângâne nâi mân upap. 14 Nen bukurâpniñ buku otziñgâm ândiengât niñanjgât itâ nângâmen. Mumujan gâbâ ândiândiyân bagiwen. Nâi zâk bukuñâ buku mân okjâñgâbap, zâk tok mumujan ândibap. 15 Oi nâi zâk bukuñâ kâsa okjâñgâbap, zâk kâmbam ku a yatâ, a kuktâ. Zen itâ nângâme, “Kâmbam ku a zenjgât umziñan ândiândi kâtik mân muyagem ziap.” 16 Yesu zâk nenjgât op ândiândiñ biri buku orotñanjgât topjâ iksen. Oi nen yatigâk bukurâpniñ zenjgât op ândiândiñ birindâ dâp upap. 17 Ka a nâi hângât sikum zemjanji bukuñâ wan mo wangât kwakpap oi ekjâ mân nângâñanjgâbap, zâk dap yatâ umjandâ Anutugâren kinbap? Zo bujâ.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, buku orotnjâ, zo den mo sâtņak mân sâsâņ. Betņâ sot umņâ utnat. ¹⁹ Yatâ oindâ den bonņangât kâmurân ândien, zorat topņâ muyagei nâņgânat. Oi Anutu mâtenjan umniņâ keņgât buņ ândinat. Anutu mâtenjan umniņâ keņgât opapkât itâ nâņgânat. ²⁰ Umniņandâ keņgât oi itâ sânat, “Anutu zâk umniņangât dâp buņâ. Zâk tobat nâi ândim kut nâi nâi aksik zo nâņgâm naņgâmap.” Zorat nen keņgât kândâtikum zâkkâren nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândinat. ²¹ Bukurâpnâ, umniņandâ keņgât mân oi Anutu mâtenjan umâlip ândinat. ²² Oi diņâ lumņâ zâkkât mâtenjan kut nâi nâi oindâ egi âlip opmapkât zâkkâren wan mo wangât sâindâ niņgâmap. ²³ Zâkkât gurumin den itâ ziap, “Nannâ Yesu Kristo nâņgâm pâlâtâņ kwapņâ umziņandâ gâsâyagom ândibi.” Nen yatâ utnatkât Yesuņâ sâm niņgip.

²⁴ A zen Anutugât den lume, zen zâk sot pâlâtâņ op ândime. Zâkoot zen sot pâlâtâņ opmap. Anutu zâkņâ Kaapumņâ niņgip, zorâņ sapsum niņgi nâņgâmņâ itâ nâņgen, “Anutu zâk nen sot ândimap.”

4

Tirik Kaapum sot wâke, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, a den sâme, zo yen mân nâņgâbi. Den zorat topņâ nâņgâm sâlâpkum ikpi. Den zo Sataņgâren gokņâ mo Anutugâren gokņâ, zo nâņgâm ândibi. Wangât, propete a sarâņâ doņbep muyagem ândie, zorat. ² Den Anutugât Kaapumân gokņâ, zen itâ ikpi. A nâi, zâk itâ sâbap, “Yesu zâk a bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât sâsâņ, Kristo, zo zâk hânân muyageip.” Den zo yatâ

sâi ko Anutugâren gâbâ âsageip. ³ Oi a nâiņâ Yesugât itâ sâbap, “A bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârur sâsâņ zo, zâk buņâ. Zâk a yenņâ op hânân muyageip.” Den zo yatâ sâbap, zo ko den zo Anutugâren gokņâ buņâ. Den zo Kristogât kâsanâ yatâ opap. Kâsa zâkkât itâ nâņgâme. Kâsa zâkkât imbaņâ hânân muyagibapkât sâsâņ, zo mârur zi muyagiap.

⁴ Nan bârarâpnâ, zen Anutugâren gokņâ, zorat ziņâ propete sarâņâ zen sot agom kâtigemņâ kâsa otziņgâwe. Oi zengât umziņan ândiap, zorâņâ propete a sarâ zengât umziņan ândiap, zo walâmap. ⁵ Propete sarâņâ zen hânân gokņâ, zorat hângât den sâne um kâtik a ziņâ nâņgâme. ⁶ Nen ko Anutugâren gokņâ. A Anutugât den nâņgâme, zen dinniņâ nâņgâbi. Ka nâi zâk Anutugâren gok buņandâ dinniņâ mân nâņgâbap. Den bon mariņâ, Kembugât Kaapumņâ sot Sataņ arâpņâ, zengât topziņ yatâ âsagei iknat.

Anutuņâ buku otniņgip, zorat topņâ.

⁷ Bukurâpnâ, nen umniņandâ gâsâyagom ândinat. Buku orotnjâ, zorat topņâ Anutu. Nâi zâk bukurâpņâ buku otziņgâmap, zâk Anutugâren gâbâ muyageip sot Anutu sot pâlâtâņ opmap. ⁸ Nâi zâk bukurâpņâ mân buku otziņgâmap, zâk Anutu mân ek nâņgâmap. Buku orotņangât topņâ Anutu. Anutu umņandâ gâsânâņgom buku otniņgâmap. ⁹ Anutuņâ nanņâ kânok ândiândi muyageniņgâbapkât sâņgongoi hânân gem gâip. Anutu umņandâ gâsânâņgom yatâ otniņgip. ¹⁰ Buku orotņangât topņâ itâ ziap. Nen Anutu mân buku okņangâwen. Zâkņâ buku otniņgâm nanņâ sâņgongui gemņâ bâliņâniņangât

suupnâ mem moip. Zorat nen Anutu mâtejan um salek kinat.

Anutuñâ buku otniņgâmapyatik neņgoot buku otziņgânat.

¹¹ Bukurâpnâ, Anutuñâ buku otniņgipkât neņgoot yatik umñâ buku buku oranjânat. Nen yatâ oindâ dâp upap. ¹² A sinniņandâ Anutu mân igâwen. Um buku oranjâm ândinat oi ko Anutu zâk nen sot pâlâtân oi buku orotnâ bonnâ neņgâren muyagem kwâtâtibap. ¹³ Zâk Kaapumñâ niņgip, zorat itâ nângen. Zâk nen sot pâlâtân opmap. Nen zâk sot pâlâtân upmen.

¹⁴ Ibâ zâk nanñâ hân dâp a nen kubikniņgâbapkât sângongoi geip. Oi nen sinniņandâ igâwengât den zo sâm muyagem dâzângomen. ¹⁵ Oi a nâiñâ, Yesu zâk Anutugât nanñâ sâbap, zâk Anutu sot pâlâtân upap. Oi Anutuñâ zâk sot pâlâtân upap. ¹⁶ Zo yatâ oi itâ nângen, “Anutu umñandâ gâsânângomap.” Zo ek nâņgâm kwâtâtien.

Anutu zâk buku orot zorat marinâ. Nâi zâk buku upapñâ Anutu sot pâlâtân upap. Oi Anutuñâ zâk sot pâlâtân upap.

Buku op kenġât mân utnat.

¹⁷ Biken den sâm kwâkâkwâkân narâkjan kenġât buņ kinatkât Anutuñâ buku otniņgip. Oi Yesuñâ buku otniņgâm ândimap, zo yatik hânân zi buku oranjâm ândinat. ¹⁸ Kenġât sot buku, zet buku buku buñâ. Buku bonñandâ kenġât molibap. Kenġât, zo to sagât hâuñâ zo nâņgâm upme. Nâi zâk kenġât mem ândibap, zâkkâren buku mân muyagiap sâsâņ.

¹⁹ Nen ko Anutuñâ kândom buku otniņgipkât buku op ândimen. ²⁰ Nâi zâk Anutu buku okņanjâman sâm bukuñâ kâsa okņanjâbap, zâk sarâ a. Nâņgânek. Nâi zâk bukuñâ senñâ

igikñâ buku mân okņanjâmñâ dap op Anutu mân igikñâ, zo buku okņanjâbap? ²¹ Yesugât den itâ ziap, “Anâ Anutu buku okņanjâmñâ bukuñâ buku okņanġi dâp upap.”

5

Anutu sot pâlâtân op ândinat.

¹ A nâiñâ, Yesu zâk a bâlijan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârûm sâsâņ zo, sâm nâņgâm pâlâtân kwâkņanjâbap, zâkkât Anutugât nanñâ sâsâņ. Oi nâi zâk Ibâ muyamuyagiņ buku okņanjâbapñâ Ibâgât kiurâp yatik buku otziņgâbap. ² Nen Anutugât nan bârarâp buku otziņgâmen? Buku otziņgâmen, zo ko Anutu buku okņanjâm, zâkkât den lugindâ, zorâñâ topniņ sapsubap. ³ Anutu buku yen mân okņanjânat. Diñâ lum buku okņanjânat. Anutugât den zo yâmbâtñâ buñâ. ⁴ Anutugâren gâbâ muyagiwen, nen um kâtik a zengât orot mâme walâziņgâmen. Itâ opñâ walâziņgâmen. Nen Kembugâren nâņgâm pâlâtân kwâkņanjâm ândim hângât imbanñâ zo kom birâm walânat. ⁵ Nâiñâ kâtigem kin hângât âkâk gâlâk zo koi giġap? A nâi zâk, Yesu zâk Anutugât nanñâ sâm, nâņgâm pâlâtân kwâkņanjâbap. A zorâņ bonñâ upap.

⁶ Yesu Kristo zâk sumbemân gâbâ hânân geip. Hânân ândim toin giari Yohanerñâ sanġonņanġip. Oi a ziņ poru nagân kune gilâmñâ gem gâip. Tooyâk buñâ. Too sot gilâm ârândân. ⁷ Oi Kaapumñâ Yesugât topñâ sâm muyagemap. Oi Kaapum zâk den bonņanġât marinâ. Sarâ mân sâmap. ⁸ Karâmbut ziñâ tânagom kin topñâ sâm muyagime, zen Kaapum sot too sot gilâm. Karâmbut zen zâkkât den kânok sâme. ⁹ A ziņ tânagom den

sâne nângindâ bonjâ opmap. Oi Anutuñâ den nâi tângoï walâmap. Anutuñâ den nâi sâi bonjâ opmap. Anutugât tân den zo nanjângât den zo sâi muyageip. ¹⁰ Nâi zâk Anutu nanjâ nângâm pâlâtân kwâkñangâbap, zâk Anutugât den bonjâ nângâm. Nâi zâk Anutugât den mân nângâbap, zâk Anutugât sarâ a sâbap. A yatâ zorân Anutuñâ nanjângât den tângoip, zo nângi bon buj upap. ¹¹ Oi Anutu nanjângât den tângoip, zo itâ muyageip. Anutu zâk ândiândi kâtik muyagem niñgip. Ândiândi kâtik zo neñgât sinji sâi nanjandâ galem oi ziap. ¹² Nâi zâk nanjoot pâlâtân upap, zo ândiândi kâtik mimbap. Ka nâi zâk nanjâ sot pâlâtân mân upapñâ ândiândi kâtik mân muyagibap.

Ninâu sot bâliñgât den.

¹³ Zen ândiândi kâtik miwe, zorat nângâbigât ekap zi kulemgum ziñgan. Zen nanjângâren nângâm pâlâtân kwatne ândiândi kâtik zemziñgap. ¹⁴ Nen itâ sâm Anutu umâlep nângâñangâmen. Nen wan mo wangât zikñak nângi ziap, zorat ninâu sâindâ nângâniñgâbap. ¹⁵ Zorat opñâ wan mo wangât ninâu sâindâ nângâniñgâbap. Zorat nângâm itâ nângânat. Kut nâi nâi zo neñgât sinji sap.

¹⁶ Nâi zâk bukunandâ bâliñ oi ikpap, (Bâliñâ zo simgât sinji mân muyagibap.) zo ekñâ zâkkât opñâ ninâu sâi ândibap. Bâliñâ nâmbutñâ opñâ simgât sinji mân upi. Bâliñâ yatâ zorat san. Oi bâliñâ nâi opñâ simgât sinji orotñâ, zo ziap. Yatâ zorat ninâu sâbigât mân san. ¹⁷ Ândiândi bâliñâ top top zo bâliñik. Oi bâliñâ torenñâ zo simgât sinji mân uap.

¹⁸ Nen itâ nângâmen. A mo ambân Anutugâren gâbâ muyageipñâ bâliñâ mân opmap.

Anutugât nanjandâ galem oi bâliñâ mariñandâ mân tâmbetkubap.

¹⁹ Nen Anutugâren gâbâ muyagiwen. Oi hân dâp a zie, zen ko bâliñ mariñangât bikñan ândie. Zo yatâ nângâmen.

²⁰ Anutugât nanjâ, zâk gemñâ um nângânângâ muyagem niñgipkât den bonjâ mariñâ nângâm pâlâtân kwâkñangâmen. Oi den bon mariñâ sot nanjâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtân op ândimen. Zâkñâ Anutu bonjâ sot ândiândi kâtik mariñâ.

²¹ Nan bârarâpnâ, zen Bem lopic kândâtzângom ândibi.

Zo yatik.

Ekap zagât Yohaneñâ kulemgoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtñâ, nâ ambân Kembu Anutuñâ gâsum sâlâpgogip, gâ sot nan bârarâpkâ, zengât ekap zi kulemgum ziñgan. Nâ umnâ gâsâzângomâp. Oi nâñak buñâ, den bonñâ nângâme, zen yatik otziñgâme. ² Kembangât den bonñâ umniñan ziap. Oi neñgâren yatik zem zâibap. Zorat op buku op ândinat. ³ Anutu Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe neñgâren sambâlem zim-bap. Zet tânnângoitâ zekât den bonñâ sot buku buku zo neñgâren sambâlem zim-bap.

Umñâ buku orot, zorat den.

⁴ Nan bârarâpkâ nâmbutñâ zen Anutu Ibâgât den bon zo lum mem ândie. Nâ zorat siñgi nângâmñâ sâtâre patâ orâwan. ⁵ Oi zi ambân sâtñâ, gâ den bonñâ ñâi dâgoga nângâ. Den uñakñâ buñâ. Mârumñan gâbâ zem gâip, den zorik dâgobâ. Zen buku orañgâm ândibi. ⁶ Oi buku orotñangât topñâ itâ. Nen umniñandâ Anutugâren ari zâkkât den kâtik mem ândinat. Anutugât gurumin den mârumñan gâbâ zeï nângâm gawe, zo mem ândim buku orañgâm ândibi.

Sarâ a, zengât den.

⁷ Nângat. Sarâ a donjebep muyagem ândie. Zen Yesu Kristo zâk hân sâk sot muyageip, den zo kwâimbâme. A yatâ zo ko sarâ a sot Kristogât kâsa sâsâñ. ⁸ Nen zengâren nep tuuginâ bonñâ muyageip, zo gulip opapkât galem orañgâm ândibi. Yatâ ândim ma ko sângân patâ mimbi. ⁹ Ka ñâi zâk Kristogât den mân mem ândim

birâbap, zâk Anutu sot pâlatân mân upap. Ka ñâi zâk Kristogât den nângâm mem ândibapñâ Ibâ sot nanñâ, zet sot pâlatân upap. ¹⁰ Ka ñâi zâk Kristogât den mân mem ândibapñâ zengâren gâi mirâ anğân kârâm buku mân okñangâbi. Zâk mân lum mânğanbi. ¹¹ Ñâi zâk a yatâ zo buku okñangâbap, zâk bâliñangât nep tângubap.

Den murukñâ.

¹² Den nâmbut donjebep ziap. Oi simbupñâ ekabân kwânângâbatkât mân otnigap. Nâ zengâren kek gandâ den lâuyân âragunatkât san. Oi umâlep patâ utnat.

¹³ Gatka Kembuñâ gâsum sâlâpkoi, zâkkât nan bârarâp ziñâ nângâgime

Zo yatik.

Ekap karâmbuñ Yohaneñâ kulemguip.

Umâlep den.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtnâ nâ, bukunâ Gaio, gâgât ekap zi kulemguan. Nâ gâgât perâkrjak otnimap.

² Bukunâ, umgâ Kembangâren pâna âlip op ziap, zo yatik sâkkâ âlip oi ândibangât ninâu sâman.

³ Gâ den bonñâ mem lumat. Bukurâpkâ nâmbutñâ zen ga den sinji zo dâtnone nângâm umnâ âlip uap. ⁴ Nan bârarâpnâ zen den bonñangât mâtâp lânme. Den zo yatâ nângâm umâlep patâ nâi nângâman.

Kembangât nep a hurat kwatziñgâban.

⁵ Bukunâ, gâ buku otziñgâmat. Oi kamân goorânâk buñâ, kârebân gâbâ gane buku otziñgâmat. Zo âlip opmat. ⁶ A zen ziren Yesugât kâmut minduminduyân orot mâmegangât sâm âlip kwatgiwe. A gâgâren ganetâ Anutu kutñangât opñâ buku otziñgâmñâ zâmbana âine âlip upap. ⁷ Zen kutñangât op Anutugât nebân âi ândie. Zen um kâtik zengâren ândim kât sikum mân mimegât betziñan meindâ dâp upap. ⁸ Yatâ buku otziñgâm betziñan meindâ den bonñangât nep ârândâñ tuunat.

Diotrepe zâk a buku mân otziñgip.

⁹ Nâ Yesugât kâmut zengât ekap nâi kulemguwan. Oi Diotrepe zâk zikñangât a sâtnâ ândibat sâmñâ dinnâ birâmap. ¹⁰ Zorat opñâ nâ zengâren gamñâ ândi mâmanñangât topñâ sâm muyagibat. Zâk neñgât sarâ sâm, sâm bâliñ kwatniñgâmap. Oi zorigâk

buñâ. Bukurâpniñâ nâmbutñâ zengâren ganetâ zâk mân buku otziñgâmñâ a nâmbutñandâ buku otziñgâne mân upigât sâm kâmurân gâbâ moliziñgi sâkñangât sinji upme.

Demeterio zâkkât nângâne âlip oip.

¹¹ Bukunâ, gâ a ziñâ kut nâi bâliñâ utnetâ zengât mâtâp mân lânban. Nâi zâk kut nâi nâi âlipñâ opmap, zâk Anutugâren gokñâ. Ka nâi zâk kut nâi nâi bâliñâ opmap, zâk Anutu mân ek nângâmap sâsâñ.

¹² Demeterio zâkkât topñâ a aksik patâ ziñ sâm muyagiwe. Zâk a âlipñâ op ândiap. Zâk Kembangât den bonñâ mem ândimap. Orot mâmeñandâ topñâ sapsuñap. Oi nen yatik zâkkât sâm âlip kwâkñangâmen. Oi den bonñâ sâmen, zo âlip nângâmat.

Den murukñâ.

¹³ Den donbep ziap. Oi simbupñâ kulemgubatkât mân otnigap. ¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbatkât san. Gandâ den sâm âragurat.

¹⁵ Um lumbe gâgâren zimbap. Bukuniñâ zen nângâgige. Nâ yatigâk bukurâpniñâ gâgâren ândie, zen nângâziñgan. Zorat dâzângoban.

Zo yatik.

Ekap Yudañâ kulemgoip.

Mâsop den.

¹ Nâ Yuda, Yesu Kristogât kore a, Yakobogât munjâ. Anutu Ibânâ umjâ a ambân gâsâzângom diizingi Yesu Kristonjâ galem otziñgâmap, zengât ekap zi kulemgum. ² Zengâren buku sot um lumbe sot tânagoagon muyagem zimhap.

Sarâ a, zengât den.

³ Bukurâpnâ, Nen ârândân singi âlip umjan bagim ândien. Singi âlip den zorat kulemgum ziñgâbatkât otnigi ândiwan. Ka zi girem den nâi kulemgum ziñgan. Zen den singi âlipnâ birâbegât opnâ ekap zi kulemgum ziñgan. Singi âlip zo mem kâtigem ândim zâinatkat Anutugât singi a sâm niñgip. Zo gulip opapkât den zi kulemgumjâ ziñgan. ⁴ A nâmbutnâ zen osetziñan tik bagiwe. Mârumjan zengât topziñ itâ sâm kulemguwe, “A yatâ zo, zen tâmbetagoagonan bagibi.” A zo, zen um kâtik op Anutugât den singi âlip zo târârak mân sâm kut nâi nâi bâliñ lañ op patâniñâ Yesu Kristo kwâimbâñanggâme.

⁵ Anutugât diñâ birâme, zen hâuñâ ziñgâmap. Zo âlip nâñge. Oi zorat sa nângânek. Kembu zâk Isirae a Aigita hânân gâbâ mâkâziñgip. Oi zengâren gâbâ nâmbutnandâ zâkkât diñâ birâwe, zo ko tâmbetzângoip. ⁶ Oi sumbem a nâmbutnâ zen nep diñâ birâm mirâ kamânziñ birâwe. Yatâ utnetâ ko Anutu zâknâ zen tâk kâtiknandâ saaziñgâm nâtâtigân zâmbari narâk dâp zem zâimambi. Anutunâ sâi zen narâk patin hâuñâ mimbigât mambât zie. ⁷ Oi

Sodom sot Gomora sot kamân nâmbutnâ zem arip, zen yatigâk bâliñ lañ opnâ kut nâi nâi mân orotnâ muyagine kârâp tâmbâñan zâmbari gei ândie. Nen zo eknâ yatâ mân utnatkât oip.

Kembugât den ku a, zengât den.

⁸ Oi bâliñ mâme a osetziñan bagim ândie, zen umanân nângâm yatigâk kut nâi nâi bâliñ zo upme. Oi sâkziñandâ bâliñâ muyagime. Oi zen a patâ mân hurat kwatziñgâm sumbem a âsakñâziñoot zo sâm bâliñ kwatziñgâme. ⁹ Bâliñ mâme a ziñ a imbanâziñoot lañ sâm bâliñ kwatziñgâme. Ka sumbem a zengât patâ Mikai, zâknâ yatâ mân oip. Zâk Mose kâmbârâñanggât Satañ sot sârek âragumjâ Satañ den bâliñ dukubatkât nâñgi mân dâp oi itâ dukui, “Kembunâ hâuñâ gibap.” ¹⁰ Ka bâliñ mâme a zi, zen kut nâi nâi topnâ mân nângâm lañ sâm bâliñ kwatziñgâme. Zen zuu yatâ nângânâñgâziñ buñ lañ op tâmbetagoame. ¹¹ Yei, Zen gâtâm dap upi? Zen Kaingât mâtâp lâñme. Oi kât sikumgât opnâ Propete Bileamgât mâtâp bâliñ lâñme. Oi Kora zâk zâizâiñanggât op tâmbetagoip, zen yatigâk zâizâiñâziñanggât op tâmbetagoame.

¹² A nâmbutnâ zuu bâugât op singi âlip minduminduyân takâme. A zo, zen añunziñ buñandâ yatâ upme. Yesugât sii nalem ninam mindune a zo osetziñan tapnâ añun buñ lañ nime. Zen ziñanggât nângâne zari upme. A zo, ziñ sasa yatâ. Pibânâ sasa mem âim gâi sâbâyân buñ opmap. Zen âup sasa barâ kwâkñan memap yatâ, bon buñ. A zo, zen nak keet kwânâkwânâñgâñ narâkñan keet buñ kinetâ kârâm sâmbum birâbirân yatâ. Topziñ zo yatâ. ¹³ A zo yatâ, zo sarunâ kom lum âim gâmap. Kut nâi nâi bâliñâ

kom gâbârem lum âim gâmap yatâ. Zen sânjelak gulip âim gâmap yatâ. A zo, zen nâtâtigân âi ândim âimambigât sinji sâip.

Henokjâ den kubikkubik narâk, zorat den sâip.

¹⁴ Adamgât kiurâp âsagem gane nâmburân zagât oi Henok muyageip. Oi Henok zâk a yatâ zo zengât itâ sâip, “Iknek. Kembu zâk tirik arâpnâ donbep patâ zen sot gâbâmap. A aksik zengât topziñ sâm muyagei um kâtik a bâliñâziñangât topnâ sâm muyagem ziñgâbap. ¹⁵ Bâliñ mâme a zen den bâliñ top top sâm Anutu sâm bâliñ kwâkñangâwe, zorat hâuñâ ziñgâbap. ¹⁶ A yatâ zo, zen kut nâi nâi âsagei nângâne bâliñjik oi Anutu sâm bâliñ kwâkñangâme. Âkñâlezizñangârâk kut nâi nâi nângâme, zorat mâtâp lânme. Oi zen ziñangât nângâne zâizâiñ oi kutziñâ lum zaatme. Oi ziñâ a nâmbutnâ zengâren kut nâi nâi minam kelâk pame.

Girem den.

¹⁷ Buku âlip gakârâpnâ, zen Kembuniñ Yesu Kristogât Aposolo ziñâ den kândom sâwe, zo nângâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ dâzângom ândiwe, “Narâk pânkânok oi Anutugât den kukuñ a zo, ziñâ bâliñâziñangât nep tuum ândim ziñangât nângâne zâibap.” ¹⁹ A yatâ zo, ziñâ a kâsâpzângobi. Zen hângât âkñâle zorat nângânângâ ândibi. Oi zen Tirik Kaapum buñ.

²⁰ Bukurâpnâ, zen ko Tirik Kaapumgâren gâbâ nângâm pâlâtân bonnâ zorân mam otziñgi kâtigem ândibi. Oi Tirik Kaapum wâratkum ninâu sâm ândibi. ²¹ Yatâ utne Anutuñâ umñandâ gâsâzângoi zâk sot pâlâtân op ândibi. Oi Kembuniñâ Yesu Kristo lumbenâ muyagei ândiândi kâtik muyagibigât mambât ândibi. ²² Oi a nâmbutnâ Kembangât den

minâ birânâ mem ândime, zo tânzângone mem kâtigibi. ²³ Oi a nâmbutnâ sim kârâbân geinam utne zengât umbâlâ op gâsum mâkâziñgâbi. Oi zengât bâliñâ zo zengâren âibapkât kenngât op galem oranjâm ândibi.

Den murukjâ.

²⁴⁻²⁵ Galem otziñgi mân tâmbetagon ândine zâkkât âsakñan zâmbari um salek op sâtâre op kinbigât imbanâ zemñangap, Anutu kânok sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk kubikkubikniñâ ândiapñâ âsakñâ neule sot imbanâ mârurnan gâbâ zem gâip sot zemñangap, oi zem zâibap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Yohaneņā den tikņā zo sām muyageip.

Sām muyage den.

¹ Narāk mân kârep oi kut ñâi ñâi muyagibap sâsâņ, zo Yesuņā kore arâpņā sām muyagem dâtnâņgobapkât Anutuņā Yesu dukuiþ. Yesu zâk sumbem anâ ñâi sâņgongoi mem gem Yohane nâgâren gam dâtnom tirâpnogip. ² Oi Yohane nâņā Anutugât den sot Yesu Kristogât topņā ek nâņgâwan, zo sot kut ñâi ñâi nâmbutņā egâwan, zo sām muyagiwan.

³ Oi den kâņņan âsageip, zi ñâi zâk a mâteziņan sâlâpkum ziņgâbap, zikņā sot den sâlâpkoi nâņgâm mem ândibi, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Wangât, kut ñâi ñâi ekap ziren kulemguan, zi âsagibapkât narâkņā pâņkânok uap, zorat.

Kâmut nâmburân zagât, zengât mâsop den.

⁴⁻⁵ Yohane nâ Asia hânân Kristogât kâmut nâmburân zagât ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Anutu zâk ândeipņā ândiap sot gâbap, zâkkâren gâbâ sot Kaapum imbaņā nâmburân zagât zâkkâren tâkņanġâmap, zâkkâren gâbâ sot Yesu Kristo zâkkâren gâbâ um lumbeņā sot tânzâņgozâņgoņ zengâren zimbap.

Yesu Kristo zâk sâi bonņā opmap, zâkņā kândom otņiņgâm mumuņan gâbâ zariþ. Oi hân dâp a kutâ, zengât Kembu patâ op ândiap. Zâkņā umņandâ gâsunġi gilâmņandâ tosanġiņā gulipkoip. ⁶ Zâkņā nen um topņan nâmban Ibâņā Anutu kore okņanġâm ândinatkât gâsum sâlâpnâņgoi kâmut gakârâpņā urâwen. Zâkkâren neule âsakņā sot imbaņā zemņanġapņā zem

zâimâmbap. Zâkņā kembu otņiņgâm ândim zâimâmbap. Zo perâkņak.

⁷ Nâņgânek. Zâk unumunum kwâkņan ġâi a aksik patâņā sinziņandâ ikpi. Oi a sum pâroņ parâwe, zen ârândâņ ikpi. Oi hân dâp a kâmutņā kâmutņā, ziņā zâkkât umbâlâ op iseþi. Den zo perâkņak.

⁸ Kembu Anutu, zâk itâ sap, “Nâņak kândom sot bet. Nâ ândiwanņā ândian. Oi nâ ġâbat. Nâ imbaņā mariņā.”

Yohane Patimo tâunanân tâk namġn tap sen pup egip.

⁹ Nâ zengât buku Yohane. Nen ârândâņ Yesu sot pâlâtâņ ândimņā sâknam ândim kâtigem Anutu um topņan ândimen. Nâ Anutugât den sot Yesugât siņgi sām muyagewan, zorat Patimo tâunanân tâk namġn nâbanetâ tarâwan. ¹⁰ Oi tap nâņġâ kendon oi Tirik Kaapumņā umnan mâtâp meip. Oi kândâtnan den patâ lâmun yatâ muyagei itâ nâņgâwan. ¹¹ “Kut ñâi ñâi ikpan, zo ekabân kulemgumņā Yesugât kâmut nâmburân zagât ândie, zengâren pâna âibap. Kâmut zo kamânziņā itâ, Epeso, Simirina, Peagamoņ, Tiatira, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamân.”

Yohaneņā Yesugât holi tobat egip.

¹² Oi nâ a den dâtnogip, zo ikpan puriksâwan. Puriksâm itâ egâwan. Kârâp âsakņā nâmburân zagât goide kâtnā tuutuunġ egâwan. ¹³ Kârâp âsakņā osetziņan ñâi kiri egâwan. Zâk tobatņā a yatâ. Hâmbâņā kârep gei kirip. Oi dimâņan mâpaņ goide kâtnā tuutuunġ zo zeip. ¹⁴ Kâuk sâmotņā zo kâukâu, kâu pula yatâ. Siņā tobatņā kârâp bâlam semap yatâ. ¹⁵ Kiņā ko âin kât kâtikņā kârâpņā sem kuriņkomap yatâ. Oi diņā too

sâmbon kwamit yatâ. ¹⁶ Oi bik bongen sângelak nâmburân zâgât mem kirip. Lâuŋan gâbâ sâu patâ nĭi sâtĭnâ toren toren ga kirip. Oi si sângânĭnâ mirâsiĭ takâ zeri âsagemap, zo yatâ âsagem zeip.

Yesuĭnâ Yohane lumbenĭ den dukuip.

¹⁷ Nâ tobatĭnâ yatâ ekĭnâ kiĭ topĭnĭ gem mumuĭ yatâ op zewan. Ziandâ bik bonĭandâ kwâknan pam itâ sâm dâtnogip, “Gâ mân kenĭgât ot. Nâ kândom sot bet. ¹⁸ Oi ândiândi mâriĭnâ, nâ. Nâ momĭnâ zaarâwanĭnâ ândim zâimâmbat. Oi mumuĭnâ sot sim mâttâp doodoonĭun, zo nânĭ mem ândian. ¹⁹ Kut nĭi nĭi eksat, zo sot kut nĭi zo itârânĭ muyagibap sot bet muyagibap, zorat siĭgi ârândânĭ kulemguban. ²⁰ Oi bitnâ bongen sângelak nâmburân zagât sot âsakĭnâ nâmburân zâgât goide kâtĭnâ tuutuunĭ, zo aksik ek nânĭgat, zorat topĭnâ dâgoga nânĭgâ. Sângelak nâmburân zagât, zo Yesugât kâmut nâmburân zagât zengât galem a. Oi kârâp âsakĭnâ nâmburân zagât, zo kâmut nâmburân zagât.”

2

Buku orotĭandâ mân buĭ upap.

¹ “Epeso kamânân a kâmut ziĭnâ galem a, ziĭnĭngât den itâ kulemgu, ‘Sângelak nâmburân zagât bik bongen mem kinĭnâ kârâp âsakĭnâ nâmburân zagât goide kâtĭnâ tuutuunĭ zorat osetziĭnan âim gâmap, zâknâ gâgât den itâ sap, ² “Zen narâk dâp âkon buĭ nepziĭnâ tuum kâtigime, zo sot orot mâmezziĭnâ zorat den siĭgi gâi nânĭgan. Zen bâliĭ mâme a zengât âkonziĭngâmap. Oi zorat a nâmbutĭnâ zen nen Aposolo sâme, sarâziĭnĭngât topĭnâ muyagiwe. ³ Epeso a zen nâgât op kâtigem

âkon mân upme. Oi zen mân lorime, zo ek nânĭngâm ândian.

⁴ Oi nâ itâ zorat zengât nânĭga bâliĭ opmap. Zen mârumĭnan umziĭandâ gâsânowe, zo yatik narâk ziren mân ziap. Zo birâwe. ⁵ Mârum op ândiwe, zo nânĭngâm umziĭnâ melânĭbi. Oi ândiwe yatigâk dum op ândibi. Zen umziĭn mân melânĭne zengâren gam kârâp âsakĭnâziĭnâ, zo lum pâmbat.

⁶ Nâi ko kut nĭi âlipĭnâ utne nânĭga âlip opmap. Mem gulip kwâkwat a, Nikolau, zâkkât arâpĭnâ kut nĭi utne ekĭnâ âkon upme. Zo nâ yatik âkonimap.

⁷ Kaapumĭnâ Yesugât kâmut den dâzânĭguap, zo kindapziĭnootĭnâ nânĭngâm kwâtâtibi. Nâi zâk Sataĭ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemân Anutugât kâlam kutĭnâ Paradisi, zoren ândiândi nakkât bonĭnâ zemap, zo pinda nimbap.”

Kembugât den mem ândim mumuĭnâ.

⁸ Yatâ sâmĭnâ itâ sâip, “Simirina kamânân a ambân kâmut ziĭnâ galem a, ziĭnĭngât den itâ kulemgu, ‘Bet sot kândom, momĭnâ zaaripĭnâ gâgât den itâ sap. ⁹ “Zen sâknam kwâknan hânân a giginâ ândime, zo nânĭgan. (Oi zen umĭgât gom sambe imbanĭ zemziĭngap.) Oi Yuda a nâmbutĭandâ den bâliĭ dâzânĭgome, zo yatik nânĭgan. Oi a zo, zen Yuda a bonĭnâ buĭnâ. Zen Sataĭngât kâmurân gokĭnâ.

¹⁰ Zen sâknam dum nânĭgâbi, zorat mân kenĭgât upi. Nânĭgânek. Sataĭ zâk mâsimâsikâyân zâmbanbap. Zengâren a nâmbutĭnâ tâk namĭn zâmbanbap. Oi zengâren sâknam patâ sirâm bâzagât yatâ zimbap. Oi ziĭnâ Kembugât den mem kâtigem ândine zânĭgone munetâ zorat sângânĭnâ ziĭngâbat.

¹¹ Kaapumĭnâ Yesugât kâmut den dâzânĭguap, zo kindapziĭnootĭnâ

nāᅇgām kwātātibi. Nāi zāk Satan sot agom kātigem walābap, zo ko mumuᅇᅇā zagāt, sim, zorāᅇ mān tāmbetkubap.” ’ ’

Bāliᅇᅇgāt mātāp mān lāᅇbi.

¹² Yatā sāmᅇᅇā itā sāip, “Peag-amoᅇ kamānān kāmūt zēᅇgāt galem a, ziᅇᅇᅇgāt den itā kuleᅇᅇᅇ, ‘Sāu sātᅇᅇā toren toren mem āndimāᅇᅇā gāgāt itā sap, ¹³ “Zen kamān āndie, zo ālip nāᅇᅇᅇᅇ. Zoren Satanᅇᅇā nep kātikᅇᅇā tuumap. Zen kutsiᅇᅇᅇᅇā tārārak mem āndime. Oi den sāwan, zo lume. Um kātik ziᅇᅇā kore anā Antipa kuwe, narāk zoren nāgāt den mem āndim mān loriwe.

¹⁴ Oi nā zēᅇgāt nāᅇᅇā māik ᅇāi bāliᅇ uap. Zēᅇgāt kamānān a nāmbutᅇᅇā āndie, zen Bileamgāt mātāp lāᅇᅇ. Propete Bileam, zāk a kutā Balakᅇᅇā Isirae a kāitzāᅇᅇoi bāliᅇ upigāt dukuip. Oi zen lo-
piogāt siᅇᅇi nalem nem kāmᅇᅇu konda sot piuriyāunzabān bagiwe. ¹⁵ Oi zēᅇgāt kāmūrān a nāmbutᅇᅇā zen mem gulip kwākwat a Niko-
lau, zākkāt arāᅇᅇā zēᅇgāt mātāp lāᅇᅇ yatik urāwe. ¹⁶ Zorat zen umziᅇ melāᅇbi. Zen yatā mān utne nā zēᅇᅇāren kek gamᅇᅇā a yatā zo kāsā otziᅇᅇᅇām lāunāᅇᅇgāt sāuᅇᅇᅇᅇā kārāziᅇᅇᅇābat.

¹⁷ Kaapumᅇᅇā Yesugāt kāmūt den dāzāᅇᅇᅇᅇ, zo kindapziᅇᅇᅇᅇᅇᅇ nāᅇᅇᅇᅇ kwātātibi. Nāi zāk Satan sot agom kātigem walābap, zāk sumbeᅇᅇgāt nalem kutᅇᅇā Mana, tik zeip, zo pindābat. Oi kāt kākūā ᅇāi pindābat. Kāt zoren kot unakᅇᅇā ᅇāi zeī māriᅇᅇᅇᅇ zikᅇᅇᅇ ek nāᅇᅇᅇābat.” ’ ’

Isebegāt mātāp mān lāᅇbi.

¹⁸ Yatā sāmᅇᅇā itā sāip, “Tiatira kamānān kāmūt zēᅇᅇᅇᅇ galem a, ziᅇᅇᅇᅇᅇ den itā kuleᅇᅇᅇ, ‘Anutu nannā siᅇᅇā tobat kārāp bālam yatā. Oi kiᅇᅇā kāt āin kārāᅇᅇᅇ

sei kuriᅇᅇᅇᅇ, zo yatā, zākᅇᅇā gāgāt itā sap, ¹⁹ “Nā orot māmeziᅇᅇā nāᅇᅇᅇᅇ. Zen a buku otziᅇᅇᅇᅇ. Zen nāᅇᅇᅇᅇ pālātāᅇ kwatnim nepkāt kātigime, zorat topᅇᅇā ek nāᅇᅇᅇᅇ. Mārum nep tuum loriwe. Ka narāk zi ko nep tuum kātigie, zo nāᅇᅇᅇᅇ.

²⁰ Oi nā itāᅇᅇᅇ op zēᅇᅇᅇᅇ nāᅇᅇᅇ māik ᅇāi bāliᅇ uap. Zen ambān ᅇāi ambān kutā Iseba mārum āndeip, zo yatā zēᅇᅇāren āndie mān nāᅇᅇᅇᅇᅇᅇ urāwe. Zāk sarā ambān. Zāk nā Propete ambān sām arāᅇᅇᅇ den dāzāᅇᅇᅇoi laᅇᅇ māmān op lopiogāt siᅇᅇi sām nalem nēmarāwe. ²¹ Zākᅇᅇā umᅇᅇā melāᅇᅇᅇᅇᅇᅇ mambāt āndiwan. Kā zāk umᅇᅇā mān melāᅇᅇā bāliᅇᅇā mān birāᅇᅇᅇ.

²² Nāᅇᅇᅇᅇᅇ. Zorat sa sisi māsek okᅇᅇᅇᅇi zimᅇᅇ. Oi a zāk sot laᅇᅇ āndime, zen umziᅇ mān melāᅇᅇᅇ ārāndāᅇ sāknam ziᅇᅇᅇᅇᅇ. ²³ Oi ambān zorat nan bārārāᅇᅇᅇā zo zāᅇᅇᅇᅇᅇ mom nāᅇᅇᅇᅇᅇ. Yatā ua kamān dāp Kēmbugāt kāmūt zen nāᅇᅇᅇᅇ itā nāᅇᅇᅇᅇᅇ. Nāᅇᅇā um nāᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇ ek nāᅇᅇᅇᅇᅇ. Oi nā aksik patā āndi māmanziᅇᅇᅇᅇᅇᅇ topᅇᅇᅇ ekᅇᅇā hāuᅇᅇā melāᅇᅇ ziᅇᅇᅇᅇᅇ. Nāᅇᅇᅇᅇᅇ yatā nāᅇᅇᅇᅇᅇᅇ.

²⁴ Tiatira kamānān a nāmbutᅇᅇā zen sarā den zo birāᅇᅇᅇ. Zen Sa-
tanᅇᅇᅇᅇ den mān nāᅇᅇᅇᅇᅇᅇ. Zēᅇᅇᅇᅇ den sa nāᅇᅇᅇᅇᅇᅇ. ²⁵ Kut ᅇāi ᅇāi mem āndie, zo dāᅇᅇ mem āndine ᅇᅇᅇᅇᅇ. Nep ᅇāi yāmbātᅇᅇā kwākziᅇᅇᅇ mān paan.

²⁶ Nāi zāk Satan sot agom kātigem nāᅇᅇᅇᅇ orot māme zo op āndim zari narāk āki nāᅇᅇā imᅇᅇᅇᅇ pinda a hān ᅇāin ᅇāin gokᅇᅇā zēᅇᅇᅇᅇ a sātᅇᅇᅇᅇ upap. ²⁷ Zāk tān kātikᅇᅇā zo bikᅇᅇᅇᅇ mem a kutāziᅇᅇᅇ upap. Oi āmaᅇᅇᅇ kuzirindā ābāᅇᅇᅇᅇᅇ, zo yatā zāᅇᅇᅇᅇᅇ. Nā Ibānāndā imᅇᅇᅇᅇᅇ nigiᅇᅇ, zo yatik zāk pindābat. ²⁸ Oi sāᅇᅇᅇᅇᅇᅇ patā

zâkkât hanjsâbâ sâi tâkap sâme, zo pindâbat.

²⁹ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapziņootņâ nângâm kwâtâtibi.” ’ ’ ”

3

Um mumuņâ mân ândibi.

¹ Yatâ samņâ itâ sâip, “Sarde kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgū, ‘Anutugât Kaapum imbanâ nâmburân zagât zâkkâren tâkņangap sot sângelak nâmburân zagât zo mem ândiap, zâkņâ gâgât itâ sap, “Nâ orot mâmegangât top nângan. A ziņgitnetâ wâgân ândie yatâ uap. Umziņâ ko mumuņâ ziap. ² Zorat zen zaatņâ zengâren a torenņâ munam ue, zo umziņâ kom mângibi. Nângânek. Anutu mâtenan orot mâmeziņâ eksa mân dâp uap. ³ Zen umziņ melâņ den dâzângowan, zo dâņ mem ândibi. Yatâ mân utne kâsa ziņ game yatâ nâ zengâren gâbat. Oi zorat narâkņâ mân nângâbi.

⁴ Zengâren a nâmbutņâ ândie, zen hâmbâziņ banerân mân sanjonme. Zen bâliņ mân upme. Oi a yatâ zorâņ hâmbâ kâukâu mem ândim nâ sot tâtat mâme upi. Zen yatâ upigât nângâziņga dâp uap.

⁵ Nâi zâk Satan sot agom kâtigem walâm ândei hâmbâ kâukâu pinda mem ândibap. Oi kutņâ ândiândigât ekabân ziap, zo mân gulipkubat. Buņâ. Nâ kutņâ lbânanġât mâtenan sot sumbem arâpņâ, zengât mâteziņan sâm muyagibat.

⁶ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapziņootņâ nângâm kwâtâtibi.” ’ ’ ”

Kembugât den mem târârakņâ op ândibi.

⁷ Yatâ sâmņâ itâ sâip. “Piladelpia kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgū,

‘Dawidi zâk Yerusalem kamân mariņâ ândeip, zo yatik Kembuņâ Yerusalem uņakņangât mariņâ ândiap. Zâkņâ hâņgi mem pâi nâiņâ mân doongubap. Oi zâkņâ mâtâp zo doongoi nâiņâ mân mem pâmbap. Tirik a sot sâi bon opmap, zâkņâ gâgât itâ sap. ⁸ “Nâ orot mâmeziņangât topņâ nângan. Nângânek. Nâ mâteziņan mâtâp mem parâwan, zo a nâiņâ doongubapkât imbanâ mân tâkņangap. Zen imbanâziņ bituktâ zemziņap, zo nângan. Oi dinnâ lum mem ândim kutsiņginâ mân birâwe.

⁹ Nângânek. Satangât kâmurân gokņâ a nâmbutņâ, zen Yuda a bonņâ buņâ. Zen sarâ a ândime. Zen otziņga gâgâren gam umziņ topņan pindiņsâm itâ nângâbi, ‘Nâ umnandâ gâsuziņgâm ândiman.’ Zo nângâm biranġi.

¹⁰ Zen âkon buņ nâgât denân mem kâtigem ândiwe, zo ko sa sâknam narâk a hân dâp topziņ muyagibapkât âsagibap, zo zengâren mân âsagibap. ¹¹ Nâ kek gâbat. Zorat kut nâi nâi mem ândie, zo dâņ mem ândine a nâiņâ ândiândiziņangât hâuņâ zo mân betziņan mimbap.

¹² Nâi zâk Satan sot agom kâtigem ândibap, zâk Anutugât tirik namin hambo yatâ kwânâņga zoren kinkin kâtik kinmâmbap. Oi zâkkâren Anutunangât kutņâ kulemgubat. Oi Anutugât kamân, Yerusalem kamân uņakņâ Anutugâren gâbâ sumbemân gokņâ zo gibap, zorat kutņâ kulemgubat. Oi ninâ kutnâ uņakņâ zo zâkkâren kulemgubat.

¹³ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzânguap, zo kindapziņootņâ nângâm kwâtâtibi.” ’ ’ ”

Mân lorebi.

¹⁴ Yatâ sâmņâ itâ sâip, “Laodikea kamânân kâmut zengât galem a, ziņangât den itâ kulemgū, ‘Den

bon mariņā sot sapsusuņā bonņā sot sâi kâtikkâtigiņ, Anutugâren gâbâ kut ņâi ņâi muyageip, zorat topņā ândiap, zâknâ gâgât itâ sap, ¹⁵ “Nâ orot mâmeziniņgât topņā nânğan. Nâgât âknâle mân nânğâme. Pateņā sot kârâpņā oset ândime. Zen um oset ândime, zo nânğan. Zen pateņ mo kârâpņā upigât otnigap. ¹⁶ Kârâp sot pateņ osetzikņan ândimegât too bâliņā yatâ lâunan gâbâ mogatziņga gibi.

¹⁷ Zen ziiņanġât topņā mân nânğâm laņ itâ sâme, ‘Nen gom sambe zemniņgap. Nen kut ņâi ņâi doņbep miwen, zorat kut ņâi ņâigât mân kârumat.’ Zo sarâ. Zen topziņā mân kârur laņ yatâ sâme. Nâ ziņgitsa zen a gigiņā, kanpitâ, laņ ândim sinziņ bâpsâsâņ sot sâk bârak ândime. ¹⁸ Zorat dâzânġua nânğânek. Zen nâgâren gâbâ kune sâņġân memņā sikumziņoot upi. Oi hâmbâ kâukâu kwâlâm sâkziņ kwâtepkune aņunziņ buņ upap. Oi sinziņanġât kelâk kwâlâm siņziņ sanġonņā sinziņā âlip ikpi.

¹⁹ Nânğânek. A ambân nâ umnandâ gâsâzânġoman, zo zânġom kubikziņġâman. Zorat zen umziņ melâņā um wâġân op kâtigem ândibi.

²⁰ Nânğânek. Nâ umġât mâtâp hânġi âkņan kin kom kinzan. Oi ņâi zâk dinnâ nânğâm hânġi mem pâi zâkkât mirin zâi tap nalem ârândâņ nindat.

²¹ Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâm ândibap, zâk nâ sot a kutâ tâtarân tâtat. Nâ yatigâk Sataņ sot agom kâtigem walâm ândiwangât Ibânandâ zâk sot tâtarân tâpatkât diinigip.

²² Kaapumņā Yesugât kâmut den dâzânġuap, zo kindapziņootņā nânğâm kwâtâtibi.” ’ ’

4

Yohaneņā Anutugât neule tâtatņā egip.

¹ Nâ kut ņâi ņâi zo ek nânğa sumbem pâroņsâi egâwan. Oi den kwamit patâ lâmun yatâ âsagei nânğâwan, zo sumbemân gâbâ dum muyagemņā itâ dâtnogip, “Gâ ziren kopġâna kut ņâi ņâi muyagibap, zorat tirâpgoga eknan.” ² Yatâ sâi Kaapumņā mem hâbamņan kwatnigi sumbemân neule tâtatņā ņâi tâi kwâkņan ņâiņā tâi egâwan. ³ Oi zo tâip, zâkkât tobatņā kât kutņā Yaspa sot Konelian, kât kulem âlipņā, kuriņā yatâ. Oi tâtatņā toren toren mulum mogat yatâ kât kutņā Emerali, kât kulem âlip zoren kirip, holiņā gwâlâ.

⁴ Oi neule tâtatņā 24 zorâņ haangum tarâwe. Tâtatņā zorat kwâkņan a patâ 24 tarâwe. Zen hâmbâziņ kâukâu pamņā tarâwe. Oi kâukziņan pindokziņ pulimâtamņā tuutuun zo pam tarâwe. ⁵ Oi neule tâtatņā patâ zobâ hânpân sot kaņkundundun âsagem zeip. Oi tâtat sâņġânņan kârâp âsakņā nâmburân zagât sem tâip. Zo Anutugât kaapum imbaņā nâmburân zagât tâkņanġap, zorat kârâp. ⁶ Oi tâtatņā sâņġânņan saru ņâi beloņoot yatâ zeip.

Oi tâtatņā toren toren zuu patâ âlipņā kimembut tarâwe. Oi zo zen umziņen kândâtziņen sinziņ doņbep. ⁷ Zuu âlip kimembut zeņġâren gâbâ zuu ņâi, zuu kâtik Laiņġât tobat. Nâi ko bâu makau yatâ. Nâi zâk si sâņġânņā a yatâ. Nâi zâk nii utak yatâ. ⁸ Oi zuu kimembut zen abâtziņā nâmburân kânok. Oi zuu zo umziņan kândâtziņan sinziņ doņbep. Oi ņâtik sirâm kep itâ mime,

“Tirik, hâlâlu, hâlâlu, hâlâlu. Kembu Anutu, imbaņā mariņā, Zâk hâlâlu op ândiap. Zâk ândeipņā ândiap. Oi dum gâbap.”

⁹ Oi zuu kimembut ziņā Kembu, ândiândi mariņā, zâk sâiwap

sâm, sâm âlip kwâkņanġâm kutņâ mem zaatme. ¹⁰ Zo yatâ utnetâ a 24 tâtat âlipņan tapme, zen ândiândi mâriņâ zâkkât um topņan pindiņsâm sâm âlip kwâkņanġâm neule pindokziņ zo um topņan pam itâ sâm mâpâsime,

¹¹ “Kembuniņâ Anutu, gâ kut ñâi ñâi aksik muyageziņgin. Gâ sâna kut kiņ kiņ zo muyageip, ziap. Zorat neule âsakņâ sot sâm âlip den sot imbaņâ, zo gâņâ galem otna dâp upap.”

5

Yohanenâ ekap ñâi sâbâņâ om doonġudoonġuņ zo egip.

¹ Oi neule tâtatņâ patin tâpmap, Kembu, zâk bik bongen ekap mem tâi egâwan. Ekap zo umņan kândâtņan kulemgum goņkune zeip. Oi sâbâ nâmburân zagât zorâņ pane gâsum kâtigeip. ² Oi sumbem a patâ kâwaliņoot tâi egâwan. Zâk den kâtikņâ itâ sâip, “Ñâi târârak ândimņâ ekap sâbâņâ zo mem moloņi dâp upap?” ³ Yatâ sâi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan gâbâ ñâiņâ ekap zo moloņ sâlâpkubap mân muyagiwe. ⁴ Ñâiņâ âlipņâ yatâ ândim ekap zo moloņâ sâlâpkubapkât dâp mân muyagiwe. Zorat umnâ bâlei isewan. ⁵ Yatâ ua ko a patâ zengâren gâbâ ñâiņâ itâ sâm dâtnogip, “Mân ise. Nâņgâ. Yudagât kiurâp zengâren gâbâ a ñâi zuu kâtik laioņ yatâ ñâi muyageip. Zâk Dawidigât kâmņâ. Zâkņâ Anutugât kâsa zen sot agom kâtigem walâziņgip. Zâkņâ ekap sâbâņoot nâmburân zagât zo âlip moloņbap.”

Yohanenâ Râma egip.

⁶ Oi na eksandâ tâtatņan zo zuu âlipņâ kimembut sot a patâ 24, zengât osetziņan râma gwamņâ ñâi kune kiri yatâ egâwan.

Kâukņan goonâ nâmburân zagât, siņâ nâmburân zagât. Oi siņâ nâmburân zagât, zo Anutugât kaapum. Oi Anutugât kaapum imbaņâ nâmburân zagât tâkņanġap. Zâk hân dâp sâņgonzâņgoi âi ândie.

⁷ Oi Râma zâk âi neule tâtatņan tâip, Kembu, zâkkât bik bongen ekap zo meip. ⁸ Ekap zo mei zuu kimembut sot a patâ 24, zen Râmagât um topņan âi ziwe. Zen kâmam wâloņziņoot sot hâkop goide kâtņâ tuutuun, zo ârândâņ mem gei ziwe. Hâkop umņan gâbâ hitom âlipņâ âsagem gâip. Hitom âlip, zo Anutugât tirik a zengât ninâu. ⁹ Oi zen kep uņakņâ ñâi itâ miwe,

“Gâ gonetâ gilâmġandâ hân dâp a kâmutņâ kâmutņâ, den gându ñâi ñâi suupziņ mena Anutugât siņgi urâwe. Zorat gâ ekap mem sâbâņâ zo moloņna dâp upap. ¹⁰ Gâ minduziņġana Anutugât um topņan tirik a kâmut urâwe. Oi zen hânân Anutu kore okņanġâm a ambân zengât a kutâ yatâ op ândibi.”

Sumbemân sâtâre patâ muyageip.

¹¹ Oi nâ sinnandâ eksa sumbem a doņbep patâ mân sâlâpziņgozâņgoņ, kâmutņâ kâmutņâ neule tâtatņâ patâ zo haamġum kin sâtâre op kirâwe. Oi zuu âlipņâ kimembut sot a patâ zen osetziņan kin betziņan mine kep itâ miwe,

¹² “Râma kuwe, zâk imbaņâ sot sikum, gom sambe, nâņġânġġâ sot kâwali, kot patâ sot sâm âlip den zo galem oi dâp upap.”

¹³ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan sot saruyân ândiwe, ziņâ itâ sâne nâņġâwan, “Neule tâtatņan taap, zâk sot Râma ârândâņ sâm bâbâlaņ sot kot

patâ sot imbanĀ zemzikapnĀ zem zâibap.”¹⁴ Oi zuu kimembut, zinjĀ itâ sâwe, “PerâkĀjak.” Sâne a patâ zinjĀ Kembugât um topĀan gei zem den sâm mâpâsiwe.

6

Bâu patâ biosi kimembut, zengĀt den.

¹ Oi nâ sinnandâ itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbânĀoot nâmburân zagât zeip, zo mem sâbâ nĀi mem moloĀip. MoloĀi ko zuu kimembut zengĀren gâbâ nĀinĀ den patâ, sumbem kwamit yatâ den sam sâip, “Gâ zi ga.”² Sâi zoren bâu patâ biosi kâukâu nĀi gâi egâwan. KwâkĀan a nĀi tâip, zâk timbânĀoot. Oi a kutâ neule pindok âlip pindâne kâwali op kâmbamân zângom kâwâliziĀ mem ge kwâpam arip.

³ Oi RâmanĀ ekap sâbâ zagât moloĀi zuu nĀinĀ den sâm sâip, “Gâ zi ga.”⁴ Sâi bâu patâ biosi kurinjĀ nĀi gâi egâwan. A kwâkĀan tâip, zâk hânân lumbenĀ buĀ oi a kâsa kâsa upigât KembunĀ imbanĀ pindip. Oi KembunĀ a zo sâu patâ pindip.

⁵ Oi Râma zâk ekap sâbânĀ karâmbuĀ moloĀi zuu karâmbunĀandâ ekap sâbâ nâmburân kânok moloĀi wâriĀ patâ meip. Oi mirâsiĀ sumunkom âmanĀ sâknĀ yatâ oip. Oi kâin patâ op kuririĀ kârâm tobatĀ gîlâm yatâ oip.¹³ Oi sânggelak zen pibanĀ nak ilumnĀ kwâmbârângi hânân gemap, zo yatâ hânân giwe.¹⁴ Oi mundo kwapme yatâ sumbem kâpianĀm buĀ oip. Oi bakĀ hânân sot saruyân, zo âbângum aleyanĀm âiwe.¹⁵⁻¹⁶ Kut nĀi nĀi yatâ zo muyagei hân dâp a kutâ sot a sâtĀ sot kâwali a sot sikum a sot zâizâinĀ, giginĀ, zen aksik hân kât mâtâpĀan âi tik pam bakĀ sot sim, zengĀt itâ sâwe, “Ge kwâratnângonek. Ge kwâratnângonetâ neule tâtatĀan tâpmap, zâk mân niĀgitpap. Oi

⁷ Oi RâmanĀ ekap sâbâ kimembuĀ moloĀi zuu kimembunĀ zorâĀ den sâm sâip, “Gâ zi ga.”⁸ Sâi sinnandâ eksandâ bâu patâ biosi kâu nĀi gâip. Oi a kwâkĀan tâip, zâkkât kutĀ MumuĀ. Oi nĀi kândâtĀan gâip, zâkkât kutĀ

Sim. Oi hânân danĀon kimembunĀngâren gâbâ karâmbut zo yen zeĀ nĀi zoren kâmbam sot pu, mâsek sot zuu kâtikĀandâ a ambân tâmbetzângom nanĀgâbigât imbanĀ zekâren zikip.

A sinĀi âlipkât op zângowe, zengĀt den.

⁹ RâmanĀ ekap sâbânĀ bâtnâmbuĀ moloĀip. Oi a Anutugât den mem ândine zângowe sot Yesugât sinĀi sâm muyagem ândine zângowe, zengĀt um dâpziĀ Anutugât sinĀi pâpanĀ zorat topĀan zine zingĀrâwan.¹⁰ Zen den kâtik sâm itâ sâwe, “O kutâninĀ patâ, hâlâlû op ândiat. Sâna bon opmap. KembunĀ, gâ wangât narâk mem kârep pam gîlâmninĀngât tosa a hânân ândie, zengĀt hâunĀ mân mâkâm zingĀt?”¹¹ Yatâ sâne hâmbâ kâukâu zingâm itâ dâzângowe, “Kore a bukurâpziĀ nâmbutĀ zângonetâ tenĀgâziĀ dâpĀan upapkât umziĀ diim gei mambât mâik nĀi ândibi.”

Narâk patin kut nĀi nĀi muyagibap, zorat den.

¹² Oi itâ egâwan. Râma zâk

Râmagât kuk nângap, zorat bonņâ zo mân gâi iknat. ¹⁷ Kukzikņanġât narâkņâ oi a nġai mâtezikņan kâtigem mân kinbap.”

7

Isirae a kâmut Kembugât sinġi urâwe.

¹ Oi nâ sumbem a kimembut ziņġirâwan. Zen hân muruk toren toren kirâwe. Oi pibâ toren toren gâbâ gâmap, zo gâsum kirâwe. Pibâ nġai hânân mo saruyân mo nagân mân gâbapkat yatâ urâwe. ² Oi mirâsin takâtakâņan gâbâ sumbem a nġainâ gâi egâwan. Oi ândiândi marinâ, Anutu, zâkkât sâtkât undip pâpan nġai mem ândeip. Zâkņâ sumbem a kimembut saruyân sot hânân kut nġai nġai tâmbetkubigât sinġi ândiwe, zen zâņgonsâm itâ dâzâņgoip, ³ “Zen hân mo saru mo nak kek mân tâmbetzâņgobi. Nen Anutugât undip zi kore arâpņâ zengât mâteziņan pânat.”

⁴ Yatâ sâi a mâteziņan undipņoot zengât tenġâ itâ sâne nâņġawan, “Isirae a kâmut kâmutņâ, zengâren gâbâ 144 tausen mâteziņan undip zo parâwe. ⁵⁻⁷ Yuda kâmurân gâbâ 12 tausen zengât mâteziņan undip parâwe. Reubenġât kâmurân gâbâ 12 tausen. Gadegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Aseregât kâmurân gâbâ 12 tausen. Naptaligât kâmurân gâbâ 12 tausen. Manaseġât kâmurân gâbâ 12 tausen. Simeonġât kâmurân gâbâ 12 tausen. Lewigât kâmurân gâbâ 12 tausen. Isasagât kâmurân gâbâ 12 tausen. ⁸ Sebulonġât kâmurân gâbâ 12 tausen. Yosepegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Benyam-ingât kâmurân gâbâ 12 tausen. A yatâ zo mâteziņan undip parâwe.”

A kâmut donbeņņâ Anutu mâteņan kirâwe.

⁹ Kut nġai nġai zo ek naņġâm nġai egâwan. Hân dâp zorat

sâkziņ tobat top top sot den top top, kâmut patâ patâ nġai, a nġainâ tenġaziņâ mân sâlâpkubap yatâ, zen tâtatņan tâpmap sot râma, zekât umzik topņan kine ziņġirâwan. Oi hâmbâziņ kâukâuyâk. Zen gâlangât sot lâkom iinġâ bitziņan mem kin den kâtik sâm itâ sâwe, ¹⁰ “Neule tâtatņan taap, Anutu sot Râma, zet kubikkubikniņâ.”

¹¹ Oi sumbem a aksik ziņ neule tâtatņâ sot a patâ sot zuu âlipņâ kimembut haamzâņgom kirâwe, zen umziņ topņan ge zem Anutu mâpâsem itâ sâwe. ¹² “Perâkņak sot sâm âlip sot neule âsakņâ, sâiwap, imbaņâ, nâņġânâņġâ, kot patâ, zo Anutuniņâ zâkkâren zi-apņak zem zâibap. Zo perâkņak.”

Sâknam kwâkņan ândiwe, zengât den.

¹³ Oi a patâ zengâren gâbâ nġainâ mâsikânim sâip, “Dap nâņġat? Hâmbâziņ kâukâu zo, zen waniņ gâbâ ga kinze?”

¹⁴ Mâsikâniġi den itâ sâm mâburem dukuwan, “Patâ, nâ mân nâņġan. Gâ nâņġat.” Sa dâtnogip, “Zen sâknam patin gâbâ takâm gawe. Oi hâmbâziņ Râma ġilâmņandâ saņgone kâukoip. ¹⁵ Zorat zen Anutu um topņan ândim nġatik sirâm zâkkât namin kore okņanġâm ândime. Oi neule tâtatņan tâpmap, Kembu, zâk zen sot tap galem otziņġâbap. ¹⁶ Oi bet zen nalem mo toogât mân mumbi. Maanâ mân zâņġobap. Sâknam mân muyageziņġâbap. ¹⁷ Râma tâtatņan tâpmap, zâkņâ diiziņġi ândiândi too sinņan âim ândibi. Oi si sâņġânziņan sinziņ toon zo Anutuņâ saņgori isem umbâlâ mân op ândibi.”

8

Sumbem a nâmburân zagât lâmun ziņġâwe.

1 Rāma zāk ekap sâbâ nâmburân zagât zo moloņi sumbem hiriņsâm mâik nâi zeip. 2 Zo âki sumbem a nâmburân zâgât Anutugât um topņan kinme, zen ziņgitsa lâmun nâmburân zagât ziņgâwe.

3 Oi sumbem a nâiņâ hâkop nâi goide kâtnâ tuutuunâ, zo mem gamņâ Kembangât sinņi nalem pâpanņan zoren âi kiri kut nâi wârân âlip doņbep zo pindip. Oi zāk zo mem Anutugât sinņi nalem pâpanņâ zorat kârâpņan pâi sem wârânņâ zarip. Anutugât sinņi a zengât ninâu sot mâpot kârâbân pâi sem wârânņâ zarip. Zo tâtatņâ gootņan kirip. 4 Wârân âlip bikņan kirip, zorat kâbakņâ zo Anutugât sinņi a zengât ninâu bekņan mem Anutu mâteņan zarip. 5 Sumbem a zo yatâ opņâ Kembangât sinņi nalem pâpanņan gâbâ kârâp mem hâkobân pam hânân lokei giarip. Lokei giari sumbem kârâm kwamit patâ oi hânân sot wârîņ patâ muyageip.

Sumbem a kimembut lâmun waatnetâ hânân wesâk top top muyageip.

6 Oi sumbem a nâmburân zagât lâmun mem kirâwe, zen waatnam kubikaņgâwe.

7 Oi sumbem a kânok zāk lâmunņâ waari kât pateņ sot kârâp sot gilâm mâpotņâ hânân gem gâip. Oi hân danņon karâmbut zeip, zorat torengen kârâp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem naņgip.

8 Sumbem a zagâtņâ lâmunņâ waari kut nâi bak patâ yatâ zo sem âbâņgum saruyân giarip. 9 Giari saru danņon karâmbut zeip, zorat torengen zo gilâm oip. Oi saru zuunâ zoren mom naņgâwe. Oi waņgâ tarâwe, zo âbâņgum naņgâwe.

10 Sumbem a karâmbuņâ lâmunņâ waari sâņgelak patâ nâi sumbemân gâbâ kârâp bâlam

yatâ gem too patâ sot too sinņâ nâmbutņâ zoren giarip. 11 Sâņgelak zorat kutņâ kâlak kâtikņâ. Zorat hânân too zeip, zo danņon karâmbut zeip, zorat torengen geim too zo aksik kâlakņâ oi a ziņâ nemņâ muwe.

12 Sumbem a kimembuņandâ lâmunņâ waari mirâsiņ sot kâin sâņgelak zengâren danņon karâmbut zeip zorat toreņņâ sumunkom âsakņâ gâutgâut oip. Oi nâtigân kâin sot sâņgelak zengât âsakziņâ paalanj oip.

13 Oi nâ ekņâ niî utak egâwan. Oi utak zo sumbem tânâmņan den kâtikņâ itâ den sâip, “Yei, yei, yei, sumbem a karâmbut te. Zen lâmunziņ waatne a ambân hânân ândie zo, zen dap upi?”

9

Sumbem a bâtnâmbuņandâ lâmun waari dikon muyagiwe.

1 Sumbem a bâtnâmbuņ zo lâmun waari nâņâ eksandâ sumbemân gâbâ sâņgelak nâi âkam hânân gei egâwan. Zāk simgât mâtâp doodoonņunâ zo pindâwe. 2 Oi zāk simgât mâtâp mem pâi kâbak patâ kopgâip. Nep une sem takâmap, zo yatâ. Kopgamņâ mirâsiņ kwâtepkoip. 3 Kâbak umņan gâbâ dikon doņbep takâm hânân giwe. Kabât zo gooziņâ sâulegât tobat yatâ. 4 Zen hibuk mo nak nalem mot zo mân tâmbetzâņgobigât sâm ziņgip. A ambân Anutugât undip mâteziņan mân zeip, zen kâsa minziņgâbigât sâip. 5 Oi kâin bâtnâmbut umņan kâbat ziņ sâknam patâ ziņgâne mân mumbigât sâm ziņgip. Sâknam zo sâuleņâ ziņgi sâknam nâņgâme yatâ. 6 Oi narâk zoren a zen mumbigât otziņgi ândim mân mumbi.

Dikon tobatziņagât den.

7 Dikon zengāt tobat bāu patā biosi yatā. Kāwali a zen kwākziņan tap kāmbamān āinan kubikanġāme yatā. Oi kākuziņan pindok goide kātņā tuutuuj yatā zo tāip. Oi si sāngānzīņā, zo a yatā. 8 Oi sāmotziņ, zo ambān zengāt kākuziņ sāmot yatā. Sātziņ, zo zuu kātik laioņ sātņā yatā. 9 Oi dimāziņan dugum kāt kātikņandā tuutuuj yatā zeip. Abātziņ kwamit, zo biosi sot a lalaņā doņbep kāmbamān sārārāk kārām āine kwamitagomap yatā. 10 Daaziņā sāule daaņā yatā oi sātziņā, zo daaziņan ziap. Zorāņ kāin bātnāmbut umņan a ambān zingāne sāknam nāngām āndibi. 11 Oi simgāt sūmbem a, zāk zengāt a kutā āndiap. Zākkāt kutņā Yuda denān Abadon. Grik denān ko Apolion. Oi niij denān kiom a.

12 Nii utakņā sāp karāmbut den itā sāip, “Yei.” Nāi zo āsagei ākap. Zagāt zo yen ziaborāk.

Sumbem a nāmburān kānokņā lāmūn waari kāwali a muyagiwe.

13 Oi sūmbem a nāmburān kānok zorāņ lāmūn waari. Oi Anutu māteņan siņgi nalem pāpanņā goide kātņā tuutuuj murukņā kimembut, zobā den nāi āsageip. 14 Sūmbem a nāmburān kānok lāmūn mem kirip, zākkāt den itā āsageip, “Euparata too patin sūmbem a kimembut saaziņgi zie, zen olaņziņgā.” Sāi olaņziņgip.

15 Sūmbem a kimembut, zen narāk zoren nep tuubigāt mārūm sām ziņgi āndiwe. Nep diņ sām ziņgip, zo itā. Zen hān daņgon karāmbut zorat torenņan a ambān zāngone mumbigāt sāip. 16 Sūmbem a olaņziņgāwe. Oi kāwali arāpziņā biosi kwākņan tātātņā, zengāt teņgā 2 handeret milion. Yatā sāne nāngāwan. 17 A sot bāu patā tobat itā egāwan. A zen dimāziņan dugum zo kuriņā sot kāmbum sot gimbaņā

yatā mem āndiwe. Oi biosi zengāt kākuziņā zuu kātik laioņ kākuziņā yatā. Lāuziņan gābā ko kārāp sot kābak sot kāt gimbaņā kārāpņā takāmap yatā. 18 Oi kārāpņā karāmbut zorāņā hānān daņgon karāmbut zeip, zorat torenņā a tāmbezāngoip. 19 Biosi zengāt kākwaliziņā, zo daaziņan sot lāuziņan ziap. Daaziņā, zo mulum yatā kākuziņoot zorāņā a tāmbezāngome.

20 Oi a ambān nāmbutņā tāmbezāngom naņgām nāmbutņā birāziņgāwe. Birānetā zen kut nāi nāi zo ekņā umziņ mān melāņawe. Zen āndi māmanziņanġāt nāņgāne mān bāliņ oip. Zen wāke sot lopio top top zengāren pālātāņ op āndimņā mān birāwe. Zen lopio topziņā itā mān nāņgāwe, “Lopio zen sinziņandā mān ek nāņgāme. Zen kinziņandā mān āim game. Zen kindapziņandā den mān nāņgāme.” 21 A zo, zen yatā mān nāņgāwegāt kāmbam sot kware sot kāmbu sot laņ āndiāndiņ zo mān birāwe.

10

Sumbem a nāiņā den sāi kātigeip.

1 Sūmbem a imbaņāņoot nāi sūmbemān gābā gem gāi egāwan. Zāk sasa osetņan gāi kākū kwākņan mulum mogāt zeip. Si sāngāņņā maa yatā. Kiņā zagāt zo kārāp bālam yatā. 2 Bikņan ekap nāi mem mābālakņem kirip. Oi kiņā bongen zo sārū kwākņan lāņ kirip. Oi kiņā yaņgāgen zo hānān lāņ kirip. 3 Kin den kātikņā zuu kātikņā laioņ doņbep zengāt den yatā sāip. Sāi sūmbemān kaņkundunduj nāmburān zagāt den sāwe. 4 Den yatā sānetā nāņgām kulemgubam ua sūmbemān gābā den nāi itā nāgāren gāip, “Sūmbemān gābā

den se, zo mân kulemgu. Yen doonguna tâpap.”

⁵ Oi sumbem a nâi saruyân sot hânân lâj kirip, zâk bik bonnâ sumbemân pam den itâ sâm kâtigeip. ⁶ “Sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâi zoren zie, zo muyageipnâ ândimnâ ândim zâimâmbap, zâkkât mâtenan itâ sâm kâtigibâ. Perâkñak, narâk kêrep mân ziap. ⁷ Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmunñâ waari kwamit muyagibap, narâk zoren Anutugât den tiknâ Propete sap sum zingip, zorat bonnâ muyagibap.”

Sumbem a nâinñâ Yohane ekap nâi pindi neip.

⁸ Oi sumbemân gâbâ den nângâwan, zo yatik du âsagem itâ dâtnogip, “Gâ âimnâ sumbem a kinñâ saruyân sot hânân lâj kin ekap mem mâbâlakñem kinzap, zâkkâren âi ekap zo me.” ⁹ Sâi nâ sumbem agâren âimnâ ekap nibapkât sa itâ dâtnogip, “Mem ne. Nenandâ lâugan âm yatâ op naamñâ upap. Ka umgan kâlak upap.” ¹⁰ Yatâ sâmñâ ekap zo nigî newan. Nia ko lâunan âm yatâ naam oip. Zorân nem gwâka umnan giari kâlak oip.

¹¹ Oi itâ dâtnowe, “Gâ a kâmutñâ kâmutñâ, a hânñâ hânñâ, a sâk top top, den gându nâi nâi, zengât sot a kutâziñâ zengât op Anutugât den sâban. Mârum dâzângom ândein, zo yatik dum dâzângoban.”

11

Yohane namâ dâpkwap ik-papkât sâm pindâwe.

¹ A nâinñâ tân kêrep nim itâ dâtnogip, “Gâ zaatñâ Anutugât tirik namâ sot zâkkât sinji kut nâi nâi pâpanñâ, zo dâpkwapñâ umñan ninâu sâm ândime, zo sâlâpzanğoban. ² Namâ sângânñan sombemân zo mân dâpku. Zo

birâna zeik. Zo a hân nâin goknâ, um kâtik zengât sinji. Oi ziñâ tirik kamân, Yerusalem, zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 40 umñan lâj kindinğandaj mimbi.”

Anutugât den sâsân a zagât muyageitâ simgât zuunñâ zâkobot.

³ “Oi nâgât den sâm muya-muyagin azatnâ imbanñâ zikandâ nâgât den dâzângom ândibabot. Pet hâmbâ alâknâ mem ândim mân kubikanğam dâbâtziknoot ândibabot. A ambân orot mâmezij melân bâlînâziñ birâm ândibigât holi yatâ upabot. Yatâ op ândeitâ (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ âkâbap. ⁴ Propete Sakaria, zâk mârumñan Oliwa nak zagât sot kêrâp âsaknâ zagât zorat den kânñan sâip. Oi a zagât zo ziknâ bonnâ upabot. Zet hângât a kembu zâkkât mâtenan kinbabot. ⁵ Oi a nâi tâmbetzâkobam oi lâuzikñan gâbâ kêrâp ge simbap. Zorat a nâinñâ kâsa oztikâm mumuñanğât sinji upap. ⁶ A zagât zo sâitâ map mân gibapkât imbanñâ zikip. Zorat sâitâ map mân gei Anutugât den sâm ândibabot. Oi sâitâ toonñâ gilâm upapkât imbanñâ zemzikap. Oi hânân kut nâi nâi sâtnoot sâitâ muyagibapkât imbanñâ zemzikap. Yatâ utâ sâbabot, zo âlip upabot.

⁷ Oi Kembangât den sâsân narâk zo âki simân gâbâ zuu kâtiknâ kopga kâsa oztikâm zâkoi mumbabot. ⁸ Moitâ a ziñâ kâmbârânziknâ zo birânetâ kamân patin sombemân zimbabot. Kamân zorat kutñâ sumbuñâ, Sodom sot Aigita. A ziñâ Kembanguziknâ kamân zoren poru nagân kune moip. ⁹ Oi hân toren toren gâbâ a nâmbutñâ, sâkziñ tobat nâi nâi, den gându nâi nâi, zorânñâ kâmbârânziknâ sirâm karâmbut sot torenñâ zikitne zimbabot. Oi a nâmbutñâ hanzâkonâ sâne kwâkâziñgâbi. ¹⁰ Oi Propete zagât

a sâknam zingâwet, zorat moitâ hânġâ hânġâ a ziġ umâlep op kut ġâi ġâi anġâgwanġâ urâwe.

¹¹ Sirâm karâmbut sot torenġâ âki Anutugâren gâbâ Kaapumġâ umzikġan giari oksâm zaarâwet. Zaaritâ a ziġ zikitġâ kenġât donġbep urâwe. ¹² Oi sumbemân gâbâ den kâtikġâ zekâren itâ gâip, “Zet zi kopgâit,” Oi kâsarâpzik zenġât mâteziġan sasa kâligen zâim sumbemân zâiwet. ¹³ Narâk zoren wârġ patâ meip. Wârġ patâ mei kamân patin mirâ bâzagât zenġâren gâbâ kânokġâ pâbâbânsâi nâmburân kimembut ko tarâwe. Kamânġât bikġâ toren toren gâbâ yatâ pâbâbânsâne nâmbutġâ kâtigem tarâwe. Wârġ patâ meipkât mirâ kâtġâ tuutuun donġbepġâ pâbâbânsâm a 7 tausen yatâ zânġoi muwe. Oi a torenġâ âlip tarâwe, zen kenġât op Anutu, sumbem mariġâ mâpâsiwe.

¹⁴ Utakġâ yei sâm sâp karâmbut sâip, zorat zagâtġâ âkap. Kânok ziap, zo kek muyagibap.

Sumbem a nâmburân zagâtġâ lâmun waari kut ġâi ġâi muyageip.

¹⁵ Sumbem a nâmburân zagâtġâ lâmunġâ waari sumbemân gâbâ den kwamit patâ op itâ sâwe, “A zen hânân a kutâ op kembu otziġgâme, zorat narâk âkap. Narâk zi ko Kembu sot anâ a bâliġan gâbâ mâkâziġâbapkât sâsânġ, Kristo, zekât bitzikġan ariap. Oi Kristo zâk kembu otziġgâm zâimâmbap.” ¹⁶ Oi a patâ 24 Anutu mâtenġan tâtatzġan tarâwenġâ kiġ topġan ge zemġâ Anutu itâ sâm mâpâsiwe,

¹⁷ “Kembu Anutu, imbanġ mariġâ, gâgâren sâiwap sâmen. Top-kwap gâ ândeinnġâ ândiat. Oi gâ imbanġ mem dâġ kembu otningâm ândiat. ¹⁸ Um kâtik a kâmutġâ kâmutġâ, zen kuk diġâ sâm ândim gane gâ hâuġâ

ziġgâbangât narâkġâ mâte uap. Oi mumunġâ zenġât den sâm kwâkâkwâkân narâk mâte uap. Oi kore arâpkâ Propete sot gâgât siġi a, a gigiġâ sot zâizâiġ kutkâ hurat kwapme, zen sâġġânġâ ziġgâbangât narâk mâte uap. Oi hânân tâmbetzânġome, zen tâmbetzânġobangât narâkġâ mâte uap.”

¹⁹ Zen yatâ sânetâ sumbemân Anutugât tirik namâ mâtâp pâronġsâi igâwe. Oi Anutu sot Mose târotâro urâwet, zorat omboġ zei igâwe. Oi hânân sot kwamit patâ sot kaġkundundunġ, wârġ sot kât patenġ âsagem zeip.

12

Sumbemân ambân ġâi kirip.

¹ Sumbemân sen mârât kulem ġâi itâ muyageip. Ambân ġâi âsagem kirip. Maanġâ hâmbâ yatâ kâpei kirip. Oi kiġ tipġan kâin. Oi pindokġan sâġgelak kiin zagât tarâwe. ² Oi ambân zo kâmbonġâ op katep mimbam sâknam nânġâm isem yu yei sâm tâip. ³ Zâk yatâ op kiri kulem ġâi sumbemân âsageip. Busem patânġâ, oâ tobat yatâ, kuriġkuriġ, kâukġâ nâmburân zagât, goonġâ bâzagât. Oi kâukġâ dâp a kutâgât pindok tap arip. ⁴ Oi daanġandâ sumbem sâġgelak nâmbutġâ zânġom mâki hânân giwe. Oâ zo yatâ opġâ ambân zo katep mimbam oi itâ nânġâm ambân gootġan âi zeip, “Katep âsagei nimbat.” ⁵ Oi ambân zorânġ a katep meip. Katep zo kât kâtik âin tân mem hân dâp a zenġât a kutâ op galem zânġobapkât sâsânġâ. Katep âsagei gâsumġâ Anutugât neule tâtatġan mem zâi parâwe. ⁶ Oi ambân zo kenġât op mirâ kâmân kâtikġan arip. Zoren (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kain 42

yatā galem okŅaŅgābigāt AnutuŅā
sāi tātatŅā kubigāwe.

*SataŅ sumbemān gābā
kābakŅine geip.*

⁷ Oi sumbemān kāmbam
patā muyageip. Mikai zāk
sot sumbem a gakārāpnā, zen
oā sot kāsā urāwe. ⁸ Oi
Mikai sot sumbem arāpnā, zen
kātigem oā sot sumbem arāpnā
kābakŅezingāmŅā sumbem aŅgān
kārāwe. ⁹ Oi oā patā, mulum
sāŅiŅā, SataŅ, zāk a ambān
hān dāp um gulip kwatziŅgāmap,
zāk ziŅā gāsum kābakŅine hānān
geip. Sumbem arāpnā yatik
kābakŅezingāne hānān giwe.

¹⁰ Oi sumbemān den kātikŅā
itā muyagei nāŅgāwan, “Ku-
bikkubik sot imbaŅā sot kembu
op, zo Anutu sot aŅā a bāliŅan
gābā mākāziŅgābapkat sāsāŅ,
Kristo, zekāren ziap. Narāk
ziren bukurāpnij zengāt kāsā op
sirām Ņātik dāp Anutu māteŅan
sām bāliŅ kwatziŅgāmap, zāk
kābakŅine giarip. ¹¹ Bukurāpnijā
zen Rāma gilāmŅaŅgāt imbaŅan
SataŅ sot agom kātigem walāwe.
Kembugāt den keŅgāt buŅ sām
muyagem SataŅgāt den mem gei
kwarāwe. Oi āndiāndizij mān
aŅgān kārām buŅ upapkat sāwe.
¹² Zorat sumbem sot zoren āndie,
zen sātāre upi. Ka hānān sot
saruyān āndie, yei, zen dap upi?
SataŅ zāk zengāren gam kuk op
āndiap. NarākŅā kek ākābap, zo
nāŅgap. Zo nāŅgām kuk op āndiap.

OāŅā ambān kāsā okŅaŅgip.

¹³ Oā zāk hānān kābakŅine
gemŅā nāŅgām ambān katep
meip, zāk kāsā okŅaŅgām molim
arip. ¹⁴ Oi ambān zo nii utak
patā abātzatŅā pindāne mu-
lungāt keŅgāt op mirā kamān
kātikŅan tātāt māmeŅan tik arip.
Zoren kendon karāmbut sot
toreŅŅā galem okŅaŅgām āndiwe.
¹⁵ Ambān zāk ari mulumŅā too

patā mogari gem too uurup patā
oip. Too zorāŅ ambān zo lum
āibam oip. ¹⁶ Oi hānŅā ambān
bekŅan mem hān mātāp oi too
patā zo zoren geim nāŅgip. ¹⁷ Yatā
oi ko oā zāk ambān zorat kuk opŅā
kāmūt gakārāpnā zāŅgobam arip.
Anutugāt gurumin den lumŅā
Yesugāt siŅgi zo mem āndime, zo
zāŅgobam arip. ¹⁸ Oi zāk saru
sātŅan gei sagān kirip.

13

*Saru umŅan gābā zuu kātikŅā
Ņāi kopgāip.*

¹ Oi nā eksa saru umŅan gābā
zuo kātikŅā Ņāi kopgāip. Zāk
kāukŅā nāmburān zagāt, gooŅā
bāzagāt. Oi gooŅan zo a kutā pin-
dok bāzagāt tarāwe. Oi kāukŅan
kot kulem zeip, zo den bāliŅā
zeip. ² TobatŅā wāu patā yatā.
Sālāpnā, pusi yatā. LāuŅā, zuu
kātik laioŅgāt lāuŅā yatā. Oi
oā zāk imbaŅā pindām zākkāt
tātārān tap kembu otziŅgābapkat
sāip. ³ Zuo zorat kāukŅā Ņāi use
patā op mumuŅaŅgāt dāp yatā
egāwan. UseŅā zo sogei ālip oip.
Oi hān dāp aŅā aŅā, zen zuo zo
molim ek zākkāt nāŅgāne imbaŅā
oip. ⁴ OāŅā zuu kātik zo imbaŅā
pindip, zorat um kātik a, ziŅā sām
ālip kwākŅaŅgāwe. Oi zuo zo sām
ālip kwākŅaŅgām sāwe, “Zuo zorat
tobat ŅāiŅā āndiap? ŅāiŅā dap mo
dap okŅaŅgābap?”

⁵ Zuo kātik zo sāk māmē opŅā
zāizāiŅ den sām den sumuŅā
sābapkat sām pindip. Oi AnutuŅā
zuo zo (sirām 1 tausen 2 handeret
60) kāin 42 yatā umŅan nepŅā
tuubapkat narāk nāŅgāŅaŅgip.
⁶ Oi zu kātik zorāŅā Anutu zikŅā
sot kutsiŅiŅā sot tātātŅā sot
sumbemān āndime, zen sām bāliŅ
kwatziŅgām āndeip. ⁷ Oi Anutugāt
siŅgi a kāsā otziŅgām zāŅgobapkat
oāŅā sāip. Oi hānŅā hānŅā, a
sāk top top sot den gāndu top

top, zengāt a kutā upapkāt oāņā imbaņā pindip. ⁸ Oi hān a ziņā ekņā sām ālip kwākņanġābi. Rāma kune moip, zāk mārūm hān mārūmuyageibān kutziņā āndiāndigāt ekabān mārūm kulengoip, a zen zo zuu zo yatā okņanġābi.

⁹ Kindapziņoot āndie, zen den zi nāņgām kwātātibi, ¹⁰ “Nāi zāk tāk namāgāt siņgi oipņā tāk namin pambi. Nāi zāk kām bamgāt siņgi oipņā kām bamņā koi mumbap.” Oi Anutuņā siņgi a zen nāņgām pālātāņ kwap kātigem āndibigāt sāip.

Hān kāligen gābā zuu nāi kopgāip.

¹¹ Oi hān kāligen gābā zuu kātikņā nāi kopgāi egāwan. Zāk Rāma yatā kākūņan gooņā zagāt zeip. Oi diņā sāip, zo oā diņā yatā. ¹² Oi zuu zorāņ zuu mārūm kopgāip, zākkāt imbaņā zo mem nep tuum kātigeip. Zākņā sāi hān a ambān ziņ zuu nāi use opņā ālip oip, zāk mārūmāsiwe. ¹³ Oi zuu kātik zagātņā, zāk kulem sen mārāt patā tuumap. Zākņā sāi sumbemān gābā kārāp gem gāi a ikme. Kulem zo sot sen mārāt nāmbutņā tuugi igāwe. ¹⁴ Kulem yatā zo zuu nāi zākkāt mātenan tuugi a ziņ ekņā umziņ gulip oi zuu mārūm use op sogeip, zākkāt lopio sobibigāt dāzāņgoip. ¹⁵ Lopio zo sobim pane kiri zuuņā lopio waatņanġi zaat den sāip. Zāk yatā upapkāt Anutuņā nāņgāņanġip. Lopio zāk sāi a ziņ mārūm sām ālip kwākņanġāwe, zen zāņgone mūwe.

¹⁶ Oi a zāizāiņ giginā, sikumziņoot sot sikumziņ bunā, a kutā sot kore mārūm a, zo aksik sāi bitziņ bongen mo māteziņan undip tuuwe. ¹⁷ Oi zuugāt undip sākziņan tuuwe, zo zākkāt kutņanġāt tengā. Oi undip mārūm mem āndiwe, zen kut nāi nāi sāņgān mimbegāt pāke parāwe.

¹⁸ A nāņgānāņgāziņootņā zuu zirāt tengā sot topziņ sālāpkum nāņgābi. Tengā zo agāt kutņanġāt tengā. Tengā zo 666.

14

Rāma sot kām ut gākārāņā Sion bākņan kirāwe.

¹ Nā eksandā Rāmaņā Sion bākņan kiri egāwan. Oi zāk sot 144 tausen, a yatā zorāņ kirāwe. Oi māteziņan zikņā sot lbāņanġāt kot zeip, a yatā zorāņ kirāwe.

² Oi sumbemān gābā kwamit patā nāņgāwan, zo too sām bon patā kwamitņā yatā sot sumbem kwamitsāmap yatā. Oi kwamit zo nāņga kāmam wāloņ kwamit yatā oip. ³ Zen sumbemān Anutuġāt tātātņā sot zuu ālip kimembut sot a patā 24, zengāt māteziņan kep uņakņā nāi mem tarāwe. Kep zo a nāmbutņā ziņ mārūm mime. A 144 tausen zengak mime. Hānān gābā Yesuņā sāņgāziņ meip, zengak kep zo mime. ⁴ A zo, ziņā ambān sot bāliņ mārūm opņā um salek āndiwe. Rāmaņā diiziņgi zāk sot tātāt mārūm upme. Zen zo hān a zengāren gābā kādom Rāma sot Anutu, zik siņgi upigāt Rāmaņā tābaziņ meip. ⁵ Oi lāuziņan gābā sarā den mārūm gemap. Zen a tārārakņā.

Sumbem a karāmbut, zengāt den muyageip.

⁶ Oi sumbemān sumbem a nāi egāwan. Zāk nii yatā sumbemān arip. Zāk hān a zengāt den siņgi ālip ziniņ kātik, zo mem arip. Hānņā hānņā, sāk tobat nāi nāi, den gāndu topņā topņā, zengāt mem arip. ⁷ Zāk den yu kambāņ sām itā sāip, “Zen Anutu hurāt kwākņanġām sām ālip kwākņanġābi. Zāk hāuņanġāt den sāsāņ narāk māte uap. Hān sumbem sot saru sot too siņņā sāi muyageip, zāk sām mārūmāsiibi.”

8 Yatā sām ari kândâtņan sumbem a nĕiņĕ gam zagâtņĕ den itĕ sĕip, “Babilon kamĕn marirĕp, zĕiņĕ a kĕmutņĕ kĕmutņĕ diizingĕne bĕliņĕziņĕngĕt um gulip nep ĕsagem laņ mĕman a ambĕn op ĕndiwe.”

9-10 Oi kĕndĕtņan sumbem a nĕiņĕ gamņĕ den kambĕņ itĕ sĕip, “A zĕiņ zuu kĕtik mo lopio zĕkkĕren pĕndiņsĕm mĕteziņan mo bitziņan zuugĕt undip mĕmbi, zo ko Anutugĕt kukņĕngĕt bonņĕ yĕmbĕtņĕ zo zengĕren ĕsagibap. Zen Rĕma sot sumbem arĕpņĕ zengĕt mĕteziņan kĕrĕbĕn geim kĕt kĕrĕpņĕndĕ zĕngesei sĕknam patĕ nĕngĕm zĕimambi. 11 Oi kĕrĕpņĕ a zo yatĕ zĕngesei, zorat kĕbakņĕ zo zĕim zemĕmbap. Zorat a zen zuu patĕ sot lopio mĕpĕsime sot a mĕteziņan zuugĕt undip zeip, zen ĕrĕndĕņ sĕknam nĕngĕm sirĕm nĕtik nĕngĕm zĕimambi.” 12 Zorat narĕk zoren Anutuņĕ siņgi a zen Anutugĕt gurumin den sot Yesugĕt den siņgi zo mem kĕtigem ĕndibigĕt sĕip.

Kembugĕt kĕmurĕn ĕndim muwe, zengĕt den.

13 Sumbemĕn gĕbĕ den nĕi itĕ nĕngĕwan, “Gĕ den itĕ kulemgu, ‘Narĕk ziren topkwap Kembu sot pĕlĕtĕņ op ĕndine zĕngone mumbi, zengĕt nĕngĕ sĕtĕreņoot upap.’ Kaapumņĕ itĕ sap, ‘Perĕkņĕk, zengĕt nĕngĕ sĕtĕreņoot upap. Zen nep patĕziņĕ tuum naņgĕmņĕ tap nĕngĕbi. Oi orot mĕmeziņĕngĕt bonņĕ ĕnetĕ muyageziņĕgĕbap.’”

Hĕnĕn Kembugĕt a gĕsĕzĕngobap, zorat dĕp muyageip.

14 Oi nĕ ĕksa zari unumunum kĕukĕu muyagei egĕwan. Oi unumunum kwĕkņan nĕi tĕip, tobatņĕ a yatĕ. Kĕukņan a kutĕ pin-dok nĕi tĕip, zo goide kĕtņĕ tuutu-uņĕ. Bikņan sĕu sĕtņoot mem tĕip.

15 Oi tirik namin gĕbĕ sumbem a nĕiņĕ gemņĕ unumunum kwĕkņan tĕip, zo itĕ sĕm dukuip, “Gĕ sĕugĕndĕ kĕlamĕn bonņĕ mĕnĕngĕt me. Bonņĕ mĕmiņĕngĕt narĕk mĕte uap. A minduzĕngĕm kĕsĕpziņgogzĕngon narĕk mĕte uap. Kĕsĕpziņgone hĕuņĕ mĕm-bigĕt narĕk mĕte uap.” 16 Yatĕ sĕi unumunum kwĕkņan tĕipņĕ sĕuņĕ mem hĕnĕn bonņĕ zo mĕnĕngĕrip.

Bĕliņ mĕme zĕiņĕ hĕuņĕ mĕmbi, zorat dĕp muyageip.

17 Oi sumbem a nĕiņĕ tirik namin gĕbĕ gem gĕip. Zĕk yatĕk sĕu sĕt kĕtikņĕ mem ĕndeip. 18 Gĕi sumbem a nĕiņĕ Kembugĕt siņgi kut nĕi nĕi pĕpanņĕ zobĕ gĕip. Sumbem a zo, zĕk Kembugĕt siņgi nalem uuņĕ kĕrĕp zorat galem op ĕndeip. Oi zĕk bukuņĕ sĕu sĕt kĕtik mem ĕndeip, zo den sumbuņĕ itĕ dukuip, “Sĕugĕ zorĕņ hĕnĕn bonņĕ mĕnĕngĕt naņgĕ. Hĕnĕn waiņ bonņĕ mĕrum bĕsigiap.” (Den sumbuņĕ zi Anutuņĕ bĕliņ mĕme a hĕuņĕngĕt tĕmbetzĕngobap kĕt sĕip.) 19 Sĕi sumbem a bukuņĕndĕ sĕu mem kin hĕnĕn waiņ keetņĕ mĕnĕngĕtņĕ mem Anutu um kukņĕngĕt ombon patin pĕi giarip. 20 Oi kamĕn ĕkņan ombon patin pĕi giari lĕņ kwĕndĕline gilĕm gem zeip. Gilĕm gem zei dengĕn patĕņĕ op binbinņĕ zo hĕnĕn gĕbĕ bĕu biosi sĕngĕnņan yatĕ. Oi dengĕn kĕrepņĕngĕt tengĕnĕ ko 300 kilometa zo yatĕ zeip.

15

Kembugĕt kore a zĕiņĕ kep miwe.

1 Oi sumbemĕn sen mĕrĕt nĕi egĕwan. Sumbem a nĕmburĕn zagĕt, zen kut nĕi nĕi sĕtņoot kĕmut nĕmburĕn zagĕt mem kirĕwe. Kut nĕi nĕi zo ĕsagem

nanġi Anutuġa kuknangāt op dum mân tâmbetzângobap.

² Oi saru nâi egâwan. Wikin yatâ sot kârâp bâlam mâpotnâ zeî egâwan. Oi a zuu kâtik sot lopio kâsa otzikâm kâtigem walâziġgâwe sot a mâteziġan zuugât undip zeġgâren mân zeip, a zo, zen Anutugâren gâbâ kâmam wâlôġ mem saru sâtġnan kine ziġgirâwan. ³ A zen Anutugât kore a Mose zâkkât kep sot Râma zâkkât kep itâ sâm mem ândiwe,

“O Kembu Anutu, imbanġa mariġnâ, orot mâmegâ zorat nânġindâ imbanġa opmap. Hânġnâ hânġnâ zeġgât a kutâ, kut nâi nâi opmat, zo târârak. ⁴ Kembu, gâ nâiġnâ hurat mân kwatgibap? Zo yatâ mân taap. Nâiġnâ kutkâ mân sâm âlip kwâpap? Zo yatâ mân taap. Gâ kânok hâlâluyâk, zorat a kâmutnâ kâmutnâ zen gâgâren ga mâpâsegibi. Gâ hâuġnangât nep tuuna top muyagiap.”

Sumbem a nâmburân zagât hâkopziġoot kirâwe.

⁵ Oi eksandâ sumbemân tirik namin umġnâ nâi hâlâlu sâsânġ, zorat mâtâp pâronsâm kirip. ⁶ Mâtâp pâronsâi sumbem a nâmburân zagât, zen kut nâi nâi sâtġoot kâmut nâmburân zagât mem kirâwe. Zen namin gâbâ gem gawe. Zen hâmbâziġ kâukâu mem ândiwe. Oi dimâziġan mâpaġ goide kâtnâ tuutuunġa zo zeip. ⁷ Oi zuu âlipnâ kimembut kirâwe, zeġgâren gâbâ nâiġnâ sumbem a nâmburân zagât zo hâkop nâmburân zagât ziġġip. Hâkop zo goide kâtnâ tuutuunġ. Hâkop umġnan Anutu ândiândi mariġnangât kuknangât bonġnâ piksâm zeip. ⁸ Oi namâ kâligen Anutugât âsaknâ sot imbanġangât kaapumġnâ zo piksâm zeip. Oi

sumbem a nâmburân zagât zen kut nâi nâi sâtġoot kâmut nâmburân zagât mân muyagiwegât tirik namin zâizâiġnangât mâtâp pâke kwâip.

16

Sumbem a ziġnâ hâkobân gâbâ kut nâi nâi hânân lokine geip.

¹ Namâ kâligen gâbâ den kâtik gâi nânġgâwan. Zo sumbem a nâmburân zagât zo itâ dâzâġgoip, “Zen âi hâkop nâmburân zagât zoren gâbâ kut nâi nâi sâtziġoot zo lokine Anutugât kuknangât bonġnâ hânân gibap.”

² Sâi sumbem a kânok zâknâ âim hâkopġnan gâbâ kut nâi lokei hânân giari zuu kâtiknangât undip mâteziġan mem ândiwe sot a lopioġâren pindiġsâwe, zen sâkziġan use kâtik sot use kârokġoot muyageziġġip.

³ Oi sumbem a zagâtġnâ âi kut nâi saruyân lokei giarip. Giari saruġnâ gilâm oip. A mumuġnangât gilâm yatâ oi saru zuunġa mom nanġgâwe.

⁴ Oi sumbem a karâmbuġnâ hâkobġnan gâbâ kut nâi lokei tooyân sot too sinġnan giari gilâm oip. ⁵ Oi sumbem a too galem tâip, zâknâ itâ sâi nânġgâwan, “Ga hâlâlu ândeiġnâ ândiat. Tosagât hâuġnâ, zorat nânġindâ târârak uap. ⁶ Kembugât siġġi a sot Propete a zâġgom gilâmziġ tâmbetkuwegât gilâmâk ziġġnâ nimbi. Zo dâbâk otziġġat.” ⁷ Sâi Kembugât siġġi kut nâi nâi pâpanġnan gâbâ den itâ nânġgâwan, “Perâknâk. O Kembu Anutu, imbanġa mariġnâ, hâuġnâ ziġġat, zo dâpziġnan uap.”

⁸ Sâi sumbem a kimembuġnâ zâknâ hâkopġnan gâbâ kut nâi lokei mirâsiġnân arip. Ari mirâsiġnâ kârâp opġnâ a donġbep ziġġeseip. ⁹ Oi a zen maanġa ziġġeseip. Zen umziġ melânġ Anutu hurat kwâknangâbigât Anutuġa kut nâi nâi zo sâi âsageip. Oi zen umziġ

mân melânâwe. Buñâ. Zen Anutu sâmbâliñ kwâkñanğâwe.

¹⁰ Sumbem a bâtnâmbuñâ zâkñâ zuugât tâtarân hâkopñan gâbâ kut ñâi lokei giari zâk sot a ambân gakârâpñâ zengât hân boñ zo ñâtâtiksâm zeip. Oi a zen sâknâm patâ nângâm biyakñâ nâmbâlamziñâ hârârâñsâmñâ takâ zeip. ¹¹ Oi sâknâm sot useziñanğât opñâ Anutu, sumbem mariñâ sâmbâliñ kwâkñanğâwe. Oi zen umziñ mân melân ândi mâmanziñ bâliñâ zo mân birâwe.

¹² Sumbem a nâmburân kânokñâ hâkopñan gâbâ kut ñâi lokei Euparata too patin giarip. Giari too kârâksâip. Kârâksâi mâtâp âsageip. Mirâsiñ takâtakâñan gâbâ a kutâ sot kâwali arâpziñâ gabigât yatâ muyageip. ¹³ Oi nânâ eksandâ oâ lâuñan gâbâ sot zuu kâtik lâuñan gâbâ sot propete sarâñâ zengât lâuziñan gâbâ wâke bâliñâ karâmbut, tobatziñ kañ yatâ op gawe. ¹⁴ Zo zen wâke bonñâ. Zen sen mârât top topñâ tuubigât imbanñâ zemziñgop. Oi zen hân dâp a kutâ âi minduziñgâmñâ Anutu, imbanñâ mariñâ, zâkkât narâk patâ zo mâte oi kâsa op gâm kâmbam kumbi.

¹⁵ Oi nâ den ñâi itâ nângâwan, “Nâ Yesu, itâ sa nângânek. Zen narâknâ mân nângâne kek gâbat. Zorat ñâi zâk sâk bârak ândim anñan opapkât sâk pâkenâ mem pam um gwâlâgwâlâ ândibap. Yatâ upap, zo ko zâkkât nânğa sâtâreñoot upap.”

¹⁶ Oi wâke zen hân dâp a kutâ Yudaia hânân minduziñgâwe. Hân zorat kutñâ Yuda denân Hamagedoñ sâme (Niin denân ko Magedoñ bakñâ).

¹⁷ Oi sumbem a nâmburân zagâtñâ hâkopñan gâbâ kut ñâi lokei sumbem kabâñan geip. Gei tirik namîn Anutuğât tâtatñan gâbâ den kâtikñâ ñâi itâ sâip, “Mârum âkap.” ¹⁸ Hânpan

sot kanjkundundun sot sumbem kwamit patâ muyageip. Wâriñ patâ ñâi meip. Wâriñ yatâ zo mârumñan mân meip. ¹⁹ Oi kamân patâ zo âbânğoi karâmbut oip. Oi hânñâ hânñâ a zengât kamân patâ giligâlaksâip. Babiloñ kamân patâ zo yatik Anutu kukñanğât op tâmbetkoip. ²⁰ Oi saruyân tâunanân zo aksik âbânğum saruyân geiwe. Oi hânân bakñâ zen âbânğum nanğâwe. ²¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem tipñâ patâ patâ map yatâ ubâ gem ga sâratzânğoi. Zânğoi Anutu sâmbâliñ kwâkñanğâwe. Sumbem tipñâ zo gem tâmbetzânğoi, zorat op sâmbâliñ kwâkñanğâwe.

17

Ambân ñâi zuu kuriñ kwâkñan tâip.

¹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkop mem ândiwe, zengâren gâbâ ñâiñâ ga itâ dâtnogip, “Gâ gâna mâtâp ambân patâ too doñbep nanğâmñan ândimap, zo tirâpgobat. Tirâpgomñâ hâuñâ mimiñanğât den dâgobat. ² Hân a kutâ ziñ ambân zo zâkkâren gam zâk sot lañ mâman upme. Oi hânñâ hânñâ a zen zâk sot bâliñ op um gulip upme.”

³ Yatâ dâtnom diinigi Kaapumñâ tirâpnogi itâ egâwan. Mirâ kamân kâtikñan ambân ñâi zuu kuriñâ kwâkñan tâip. Zuu zorat sâkñan kot bâliñâ top top zeip. Oi zuu zo kâukñâ nâmburân zagât. Goonñâ bâzagât. ⁴ Oi ambân zo hâmbânñâ kâmbum sot kuriñâ mem ândeip. Oi neulenâ sângân zâizâiñ zo sâkñan dâp op zeip. Oi bikñan hâkop goide kâtnâ tuutuun tâip. Oi hâkop zorat umñan kut ñâi ñâi sumun kârok piksâm zeip. ⁵ Ambân zorat mâteñan den sumbuñâ itâ zeip, “Lañ mâme ambân zengât patâziñâ sot hân kwâkñan

bâliŋ top top zorat mamŋă. Babilonŋ kamân pată, nă.” Den yată zo mâtejan zeip. ⁶ Oi ambân zo Anutugât sinŋi a sot Yesugât sinŋi den mem ândine zâŋgowe, zengât gilâm nemŋă um gulip oi egăwan. Zo ekŋă nă imbanŋână buŋ oip.

Zuu kăukŋă nâmburân zagât, zorat den.

⁷ Yată ua sumbem ană ită mâsikânigip, “Gă wangât nâŋgâna imbanŋă uap? Nă ambângât topŋă sot zuu kăukŋă nâmburân zagât sot goonŋă bâzagât, zorat topŋă dâgoga nâŋgă. ⁸ Zuu kâtikŋă egin, zo mârur ândeipŋă narâk ziren mân ândiap. Oi zăk bet simân gâbă kopgam tâmbet agoagonŋ kâtikŋan geibap. Zuu zo mârur ândeip. Oi narâk ziren mân ândiap. Oi bet gâbapkât a hânân ândie, zen ekŋă sâm âlip kwăkŋanŋăbi. Zen kutziŋă hân muyageibân gâbă ândiândigât ekabân mân kulemgune zeip, a zo, ziŋă yată upi.

⁹ Zi a nâŋgânâŋgânootŋă den zi nâŋgâm kwâtâtibap. Zuu kăukŋă nâmburân zagât, zo bakŋă nâmburân zagât. Bakŋă zoren laŋ mâman ambân zo tâtat mâme opmap. ¹⁰ Oi zuu kăukŋă nâmburân zagât, zoren zen a kută nâmburân zagât. A kută bâtnâmbut, zen buŋ urăwe. Năi ândiap. Oi năi gâtâm muyagibap. Zăkŋă muyagemŋă narâk pânkânok ândibap. ¹¹ Zuu mârur ândeip, oi narâk ziren mân ândiap, zăk a kută nâmburân zagât zengâren târokwăi nâmburân karâmbut upi. Oi tâmbet agoagonŋan geibap.”

Goonŋă bâzagât, zorat den.

¹² “Goonŋă bâzagât egin, zo a kută bâzagât. Narâk ziren mân op ândie. Gâtâm âsagibi. A kută nepziŋă topkwapŋă narâk pânkânok zuu sot a kută op ândibi.

¹³ A zen umziŋ kânogăk zeizugât kore op kăwaliziŋ bikŋan pam ândibi. ¹⁴ Oi Răma sot kămbam kumbi. Oi Răma zăk kâtigem zâŋgom kăbakŋezingăbap. Wangât, Răma zăk a kută sot a zăizăiŋ aksik pată walăzingâm Kembu pată op kinzap, zorat. Oi a kămut zăk sot tâtat mame upme, zen găsım sâlăpzâŋgoip. Oi zen zăk sot pâlâtân op kâtigem ândie.”

Ambângât den.

¹⁵ Sumbem ană den yată sâmŋă târokwap dâtnogip, “Laŋ mâman ambân too doŋbep nanŋâmŋan ândei eksat. Too zorăŋ a hânŋă hânŋă sot a săk tobat năi năi sot den gându năi năi. ¹⁶ Oi a kută bâzagât zen sot zuu ârândân laŋ mâman ambân zo kăsa okŋanŋâm hâmbă gakăŋă bekŋan mem nanŋăne săk bărak tâi sunumŋă nemŋă sinjtiŋă kărâbân une simbap. ¹⁷ Oi zo yen mân upi. Anutuŋă umziŋan den zo păi diŋă lum um kânok oi zuu kore okŋanŋâm kăwaliziŋ bikŋan pam ândine Anutugât den bon upap. ¹⁸ Oi ambân eksat, zo kamân pată. Zăk hân dăp a kută otziŋgi kore okŋanŋăbigât imbanŋă zemŋanŋap.”

18

Babilonŋ kamân giligălaksăbap, zorat den.

¹ Oi sumbemân gâbă sumbem a năi gâi egăwan. Zăk kăwaliziŋ imbanŋă zemŋanŋip. Hânân gem gâi âsakŋandă doŋbep âsagem zeip. ² Zăk den kâtikŋă den sâm sâip,

“Babilonŋ kamân pată giligălaksap. Wăke zengât kamân uap. Wăke băliŋă zoren âi tâtat mâme upi. ³ Zoren nii băliŋă top top, zengât kamân uap. Kamân mâirăp ziŋă hân dăp a zen waiŋ too ziŋgăne nem um gulip op ârândân

laŋ mĀman urĀwe. Oi hāngāt a kutā zen kamān zoren gam bāliŋā nep tuum āndiwe. Oi hān dāp aŋgāgwanġā a zen kamān zorat sikumġāt aŋgāgwanġā op sikumziŋoot urĀwe. Zorat opŋā giligālaksap.”

Kamān patā Anutuġāt sātġāt giligālaksābap.

⁴ Sumbemān gābā Kembuġāt den kġtikŋā itā āsagei nāŋgāwan, “Arāpnā, zen kamān zo birām ānek. Zen zoren āndim bāliŋāziŋ betziŋan mimbegāt. Oi kut ŋāi sātŋoot zengāren zāibapġāt.

⁵ Kamān zorāŋā bāliŋā kwākŋan kwākŋan zem zari sumbem weegap. Oi zi Anutuŋā tosanġāt sap. ⁶ Kamān māirāp ziŋ bāliŋ otziŋgāwe, yatik otziŋgābi. Oi hāuŋā zo walām otziŋgābi. Ziŋā too kġtik ziŋgāne niwe. Zengoot too kġtik kġtikŋā ŋāi ziŋgāne nimbi. ⁷ Zen zāizāiŋ op sii nalem kep kāmam tuum āndiwe, zorat dāp yatik sāknam sot umbālā muyageziŋgābi.

Ziŋā umziŋan itā sāme, “Ŋāiŋā mĀn walāniŋgābap. Um ālebān āndim zāinat.” ⁸ Yatā sāmegāt sirām zorenāk kut ŋāi ŋāi sātŋoot zengāren muyagibap. Māsek sot isem umbālā sot pu. Oi kārāpŋā kut ŋāi ŋāi sem kamān zo ārāndāŋ simbap. Oi Kembu Anutu, zāk imbaŋā mariŋandā tosaziŋā mākābap.

Kamān zo sei a ziŋ ekŋā umbālā upi.

⁹ Oi hāngāt a kutā, zen kamān zorat māirāp zen sot laŋ āndiāndiŋ op sot bāliŋā sot sii nalem kep

kāmam op āndiwe. Zen kamān zorat kārāp kābakŋā zari ekŋā umziŋ bālibap. Umbālā op isebi. ¹⁰ Zen kamān zorat hāuŋaŋgāt kengāt op kārēbāk kin itā sābi, “Yei, yei, kamān patā, Babilonŋ kamān kġtikŋā, gā hāuŋā kegāk muyagegigap.”

¹¹ Aŋgāgwanġā a kamānŋā kamānŋā, zen sikumziŋ ŋāiŋā sāŋgān mimbap sām isem umbālā upi. ¹² Sikum ālip top top itā aŋgāgwanġā urĀwe. Goide kġt, kġt, kwālāk sāŋgān patā, sāŋgum neulenŋoot kuriŋā sot kāmum, nak, bāu patā Elepaŋgāt goonġā. Oi kut ŋāi ŋāi nakŋā tuume sot kġtŋā tuume. ¹³ Nalem wārānŋoot topŋā topŋā sot too hitomŋoot topŋā topŋā, waiŋ too, kelāk, nalem top topŋā sot rāma, makau, biosi, a lalaŋ sot kore a ambān. Kut ŋāi ŋāi zo sāŋgān zāizāiŋ yatā aŋgāgwanġā urĀwe. Aŋgāgwanġā a ziŋā kamān zorat marirāpŋā zengāt itā sābi, ¹⁴ “Bonŋā muyagināt sām āndime, zo buŋ op nanġap, Oi sāndokŋā zo buŋ oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mĀn muyageziŋgābap.”

¹⁵ A kut ŋāi ŋāi aŋgāgwanġā op kġt sikumziŋoot urĀwe, zen kamān zorat hāuŋaŋgāt kengāt op kārēbān kin isem umbālā op itā sābi, ¹⁶ “Yei, yei, kamān patā, gā pet hāmbā neulenŋoot mem āndein. Oi neule top topŋā sāŋgān zāizāiŋ zo kegāk buŋ uap. Kut ŋāi ŋāi zo kek tāmбетkum nāŋgap.”

¹⁷⁻¹⁸ Oi wanġā mariŋā sot wanġā galem a sot wanġā nep a zen kamān zoren sikum lam āim game, zen kamān kārāpkġt kābakŋā zari ekŋā kārēbān tapŋā isem umbālā opŋā sābi, “Kamān patā itā zo mĀn taap.” ¹⁹ Zen umbālā opŋā suundum ālat amit āgirāp op itā sābi, “Yei, yei, kamān patā, gāgāt op wanġā mariŋā zen kġt

sikumziņoot urāwe. Kamān zi sāp kānok tāmbetkuap.”

Kamān patā zo hirīnsām balo op zimbapkāt sāsāņ.

²⁰ “Sumbemān āndie, zen sātāre upi. Anutugāt siņgi a sot Aposolo sot Propete, zen sātāre upi. Kamān patā zorat mairāpņā ziņā bāliņ otziņgāwe, tosa zorat hāuņā Anutujā ziņgāp. Zorat sātāre upi.”

²¹ Den yatā muyagei sumbem a imbaņņoot nāiņā kāt patā nāi mem zaatņā lum pāi saruyān giari ko itā sāip, “Babiloņ kamān patā zo yatik kābakņibap. Oi buņ op kwātātibap. ²² Kep kāmam sot uluwet mo lāmum zorat kwamit zoren mām āsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mām tuubi. Nepkāt kwamit mām āsagibap. ²³ Oi kārāp āsakņandā zoren mām āsagibap. Oi a ambān mianģānam kwamit mām āsagibap. Aņģāgwanģā a zoren āndiwe, zen hān toren zoren zengāt walāziņģām zāizāiņ op āndiwe. Kamān zorat kware suņā zorāņ hān dāp a umziņ gulipkoip. ²⁴ Propete a sot Anutugāt siņgi a hān dāp zāņgowe, zengāt giļām zorat tosa kamān zo zākkāren zeipkāt yatā okņāņģip.”

19

Sumbemān sātāre utne Yohaneņā nāņģip.

¹ Oi sumbemān a kāmūt patā zen sātāre utne kwamit nāņģāwan. Zen sām ālip kwap itā sāwe, “Oe, kubikkubik sot neule āsakņā sot imbaņā zo Anutuniņ, zākkāren ziap. ² Zākņā kamān zorat tosa hāuņāņģāt nep tuugi bonņā sot dāp opmap. Laņ māman ambān zākkāt kamān mairāp, ziņ hān dāp a zen sot laņ āndinetā ko tāmbetzāņģoip. Zengāt tosaziņģāņģāt hāuņā ziņģip. Oi Anutugāt kore arāp zāņgone muwe, zorat tosa zo mākām ziņģip.”

³ Yatā sāmņā dum sāwe, “Oe, kamān patā zorat kābakņā zāim zemāmbap.” ⁴ Oi a patā 24 sot zuu ālipņā kimembut zen neule tātātņan tāip, Anutu, zākkāt kiņ topņan gei tap sām māpāsem itā sāwe, “Oe, zo perākņak. Anutu sām māpāsinā.” ⁵ Oi tātātņan ģābā den nāi itā muyageip, “Anutugāt kore a zāizāiņ sot giģiņ, zen Kembu hurat kwapņā sām ālip kwākņāņģānek.”

Rāmāģāt sātāre.

⁶ Oi sumbemān a ambān donģep patā sātāre utne kwamitņā nāņģāwan. Zo too sāmbon kwamiragome yatā sot sumbem kārāmap yatā. Den itā sāne nāņģāwan, “Oe, Kembu Anutuniņā kembu otņiņģāmap. ⁷ Zorat nen sātāre op sām ālip kwākņāņģānat. Oi Rāma ambān mimbam uapkāt sātāre patā muyagibap. Rāmāģāt ambān siņģiņā, zāk tārākbārāk uap. ⁸ Zāk sāņģum kākūu mem āndibapkāt nāņģāņģip.” (Sāņģum kām zirāņā Anutugāt siņgi a zengāt orot māmēziņā tārārak.)

⁹ Oi sumbem aņā den nāi itā dātnogip, “Kembuņā itā sap, ‘Ģā itā kulemģu. Rāmāģāt sātāre op sii nalem nimģigāt zop sāip, zengāt nāņģa sātāreņoot uap.’” Yatā sāmņā sāip, “Den dāģogan, zo Anutugāt den bonņā.” ¹⁰ Yatā dātnogi nā kiņ topņan gei māpāsibam ua kwākānim itā sāip, “Yatā mām ot. Nā kore a bukugā. Bukurāpkā Yesugāt den mem āndime, zengāt bukuyāk. Ģā Anutuyāk māpāsiban. Yesugāt topņā sām muyamuyage, zo Kaapumģāt nep.”

Yohaneņā Yesu sot arāpņā ziņģirip.

¹¹ Oi nā eksandā sumbem pāronsāi biosi kākūu nāi tāi egāwan. Oi kwākņan tāip, zākkāt kutņā sāi bon opmap sot sāi

āsagemap. Zāk tosa hâuņņgât nep tuugi târârak opmap. Bâliņ mâme a zen kâmbamņâ zâņgomap. ¹² Siņâ toren toren tobatņâ kârâp bâlam yatâ. Kâukņan a kutâ pindok donjbe taap. Oi sâkņan kutņâ kulemgoi ziap, zo zikņik sâlâpkum nâņgâmap. ¹³ Oi hâmbâ kârep zo gilâm saņgonsaņgonņâ mem ândiap. Oi kutņâ sâme, zo Anutugât sât. ¹⁴ Oi eksandâ ari sumbemân gâbâ sumbem kâwali a kâmutņâ kâmutņâ zen biosi kâu kwâkņan tap moliwe. Hâmbâziņ kâu timan âlipņâ yatâ. ¹⁵ Oi zâkkât lâuņan gâbâ sâu sâtņoot koptgâmap, zorâņâ a zâņgom kâbakņezingâmap. Oi tân kâtikņâ mem ândim a kâmutņâ kâmutņâ, zengât a kutâ op galem otziņgâmap. Oi waiņ bonņâ ombonjan pam kwândâline toonņâ geimap, zâk yatik kâsarâpņâ zâņgomap. Anutu, imbaņâ mar- iņâ, zâkkât kukņaņgât op yatâ otziņgâmap. ¹⁶ Hâmbâņan sot soonjan kârân kulem itâ ziap, “A kutâ sot a zâizâiņ zengât Kembu patâ.”

Yesu zâk sâuņandâ kâsarâp zâņgobap.

¹⁷ Oi eksandâ sumbem a nâi maayân kiri egâwan. Zâk zoren kin nii sumbemân âim gawe, zen aksik den kâtik sâm dâzâņgoip, “Ganek. Anutuņâ sâi nalem patâ muyagibâmapkât ga mindunek. ¹⁸ A toņņâ toņņâ zengât sunumziņ nimbi. A kutâ sot a sâtņâ kâwaliziņoot, a patâ sot kore mâman a, a zâizâiņ sot gigiņ ârândâņ mune sunumziņ nimbi. Oi biosiziņ yatâ munetâ sunumziņ nimbi.”

¹⁹ Oi zuu kâtik sot hângât a kutâ sot kâwali a gakârâpziņ mindune ziņgirâwan. Zen Biosi kâu kwâkņan tâmap sot a gakârâpņâ kâsa otziņgânam gawe. ²⁰ Oi zuu kâtikņâ sot propete

sarâņâ zet kâmbamân loreitâ gâsuzikâwe. (Mârum propete a sarâņâ zuu kâtikņaņgât mâteņan sen mârât top toum a zuugât undip mâteziņan zeip sot a lopi- ogâren pindiņsâwe, zen um gulip kwatziņgip.) Oi zet gâsuzikâm kârâp sem zemap, zoren zâpane geiwet. ²¹ Oi nâmbutņâ ko biosi kâukâu kwâkņan tâip, zo lâuņan gâbâ sâuņâ gam zâņgom naņgip. Oi nii ziņâ gamņâ sunumziņ nemņâ âkon urâwe.

20

Sataņ tâk namîn pambi.

¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem a nâiņâ gem gâi egâwan. Oi zâk simgât mâtâp dooņgudooņguņâ sot tâk kâtikņâ patâ mem gem gâip. ² Oi zâk oâ, mulum sâņgiņâ, wâke zengât patâziņâ, Sataņ, zâk gâsumņâ saamņâ kendon 1 tausen tâgân zimbapkât Anutuņâ sâm pindip. ³ Sâm pindâm simân kâbakņei giarip. Giarî mâtâp kâtikņâ dooņgumņâ mâtâp sâbâņâ mâtâp tuum dooņgoip. Oi aņâ aņâ dum um gulip mân kwatziņgâm yenâk zem zeî kendon 1 tausen âkâbapkât sâm pindip. Âki olaņne gam narâk pânjkânok ândibap.

A kândom zaatpi, zengât den.

⁴ Oi zorenâk neule tâtatņâ tap ari egâwan. Eksandâ a gamņâ tâtatņâ kwâkņan tarâwe. Zen a tosa ziņaņgât den sâm kwâkâbigât sâm ziņgip. Oi a nâmbutņâ mârum Yesugât opņâ sot Anutugât den mem ândiwe, zorat opņâ gânduziņ mânâņgârâwe, zengât um dâpziņ egâwan. A zo, zen zuu kâtik sot zâkkât lopiio mân mâpâsiwe. Oi zâkkât undip mâteziņan sot bitziņan mân mem ândiwe. Zengât um dâpziņ ziņgirâwan. Oi a zen sâkziņ gwâlâ utne ziņgirâwan. Oi zen Kristo sot a ambân kembu otziņgâm ândine kendon 1 tausen

âkâbap. ⁵ MumunĀ nâmbutnĀ, zen ko mân zaatnĀ kendon patā 1 tausen âkâbapkât mambât zimbi. Zaatne zinjirāwan, zo zaatzaat kândom. ⁶ Zaatzaat kândom, zoren zaatpi, zengât nânġa sâtârenjoot upap. A zo târârak ândie. A yatâ zo mumunĀ zagâtġnĀ mân tâmbetzânġobap. Zen Anutu sot Kristo kore otzikâm ândibi. Oi zâk sot a kutâ nep tuum ândine kendon patā 1 tausen âkâbap.

SataġġnĀ tâk namin ġâbâ gam a um gulip kwatziġġâbap.

⁷ Oi kendon patā 1 tausen âki Sataġ tâk olaġne tâk namin ġâbâ kopġâbap. ⁸ KopġamġġnĀ a kâmutġġnĀ kâmutġġnĀ hân dâpġġnĀ um gulip kwatziġġâbam âibap. Oi a kâmutġġnĀ Gogo sot Magogo zo minduziġġâm um gulip kwatziġġi kâmbam kumbiġât ġabi. Zen a ambân doġbep, mân sâlâp zânġozânġoġ yatâ. Tenġġziġġ saru sak yatâ. ⁹ Zen gamġġnĀ hân ġânduġ lâġ pitâm zem sipzânġowe. Anutugât a ambân kâmut sot kamân umġġandâ ġâsumap, Yerusalem, zo haamġubi. Yatâ utne sumbemân ġâbâ kârâp ġei ziġġesibap. ¹⁰ Oi um gulip kwatziġġâm ândeip, Sataġ, zâk kârâp patâ semap, zoren pane ġeibap. Zoren zuu sot propete sarânġa zet mârum kâbakġezikâne ġei ândiwet. Zoren ârândânġ ġâtik sirâm sâknam patâ nânġâm ândim zâimambi.

Tozagât hâuġġnĀ mimbi.

¹¹ Oi nâ neule tâtatġġnĀ patâ, kâukâu egâwan. Oi kwâkġġan tâi egâwan, zobâ hân sot sumbem zet âi buġ urâwet. ¹² Oi a muwe, a zâizâiġ sot ġiġiġ, zen aksik tâtatġġnĀ zorat topġġan kine ziġġirâwan. Kine ekapġġnĀ ekapġġnĀ mem mâbâlakġiwe. Oi ekap ġâi mâbâlakġiwe, zo ândiândi kâtikkât siġġi a zengât ekap. Oi a muwe, zen ândi mâmanziġġanġġat den

ekabân mârum kulemġuwe, zo ekġġnĀ zengât den sâm kwâkâwe. ¹³ Oi saruyân a mumunĀ ziwe, zo AnutuġġnĀ sâi aksik zaat ġawe. Oi a mumunĀ zen mumunĀ kamânân ândiwe, zen aksik zaat ġawe. Oi mumunĀ zen ândiândiziġġanġġat topġġnĀ sâmġġnĀ hâuġġnĀ melân ziġġip. ¹⁴ Oi mumunĀ sot mumuġ kamân zo lum kârâbân pane ġiarip. Kârâbân ġeigeiġ, zo mumunĀ zagâtġġnĀ uap. ¹⁵ A ambân zen kutziġġnĀ ândiândi kâtikkât siġġi a zengât ekabân kârum mân muyagemġġnĀ kârâbân zâmbane ġeiwe.

21

Hân sot sumbem uġakġġnĀ muyagiabot.

¹ Oi nâ hân sot sumbem uġakġġnĀ zikirâwan. Sumbem sot hân sâġġiġġnĀ, zet buġ urâwet. Oi saru zâk yatik buġ oip. ² Oi tirik kamân, Yerusalem uġakġġnĀ, zo sumbemân Anutugâren ġâbâ ġem ġâi egâwan. Ambân ġâi ayân pânam neule okġġanġġame, yatâ oi egâwan. ³ Oi neule tâtatġġan ġâbâ den kâtikġġnĀ ġâi nânġâwan, “Ek. AnutuġġnĀ a zen sot ândibap. ZâkġġnĀ a ambân osetziġġan tâtat mâme oi zen a ambân ġakârâpġġnĀ op ândibi. ⁴ Anutu zikġġik zen sot ândim sinziġġ toonġa saġġori zagâtġġnĀ mân iseġbi. Narâk zoren mumunĀ mo âġirâp, sâknam, umbâlâ, zo mân âsagibap. Kut ġâi ġâi sâġġiġġnĀzo buġ op nanġġâbap.”

⁵ Oi tâtatġġan tâip, Kembu, zâkġġnĀ itâ dâtnogip, “Nânġâ. Nâ sa kut ġâi ġâi uġakġġnĀ muyagiap.” Yatâ sâmġġnĀ sâip, “ġâ kulemġu, ‘Den zi, den bonġâ.’” ⁶ Oi itâ dâtnogip, “Hânân tuutuġġ, zo mârum âkap. Nâ kândom sot bet. Nâ kut ġâi ġâi top kwâkwat sot tuum nanġġanġġânġġ. Nâi zâk toogât nânġi nâ ândiândi too sinġġan ġâbâ too aam pinda nimġap. Too

zo sângân buj. ⁷ Njai zâk Sa-
tañ sot agom kâtigem walâbap,
zâk too zo nimbap. Oi nânâ
zâkkât Anutuñâ ândia zâkñâ nagât
nannâ op ândibap. ⁸ Ka kenjât
upme sot Kembugât den mem
birâbirân, kâmbam ku, lañ mâman
a ambân, kware sujâ a, lopio hu-
rat kwâkñangâme, sot den sarâ
sâme, a zo, zen sim kârâbân ândim
zâimambi. Sim kârâbân geigeinj,
zorânâ mumujâ zagâtñâ.”

*Yerusalem kamân unjakñâ
sumbemân gâbâ gibap.*

⁹ Oi sumbem a nâmburân zagât
hâkopziñan kut ñai ñai sâtñoot
piksâi mem kirâwe, zengâren
gâbâ ñainâ nâgâren gam itâ
sâm dâtnogip, “Gâna Râmagât
ambân sinji tirâpgobâ.” ¹⁰ Oi
Kaaumñâ diinim um bâbalañ
kwatnigi Sumbem aña diinim bak
kârep ñai tâip, zoren zâim tirik
kamân Yerusalem, sumbemân
Anutugâren gâbâ geip, zo tirâpnogi
egâwan. ¹¹ Anutugât neule
âsakñandâ kamân zo kâpim zeip.
Kamân zo kât neule âsakñâ âlipñâ
zo yatâ zorânâ tâip. ¹² Kamân zo
poñ patâ saane haamgum kirip.
Poñ zo mâtâp kubigâwe, zo kiin
zagât. Oi hângi kiin zagât. Oi
mâtâp zorat kwâkñan sumbem a
kiin zagât tarâwe. Oi hângiyân
Isirae a kâmut kâmutñâ kiin zagât,
zengât kutziñ zeip. ¹³ Oi mirâsiñ
takâtakâñan mâtâp karâmbut
zeip. Oi mirâsiñ geigeinjan mâtâp
karâmbut zeip. Oi torengeñ mâtâp
karâmbut zeip. Oi torengeñ mâtâp
karâmbut zeip. ¹⁴ Oi poñ topñan
kât tandâ kiin zagât kin arip. Oi
tandâ kiin zagât zoren Râmagât
Aposolo kiin zagât zengât kutziñâ
zeip.

*Yerusalem kamân unjakñangât
tobatñâ.*

¹⁵ Sumbem a den dâtnogip,
zâkñâ tân ñai goide kâtñâ tu-
utuujâ mem kirip. Tân zorân
kamângât poñ sot mâtâpñâ zorat
dâp mem kirip. ¹⁶ Kamân zo
muruk toren toren kimembut.
Parânâ sot binbinnâ sot kârepñâ,
zo dâbâk. Sumbem aña tân mem
kamân haamgum âim dâpkwâip.
Tengânâ 2 tausen 4 handeret
kilometa oip. Parânâ binbinnâ
sot kârepñâ, zo dâbâk oip. ¹⁷ Tân
mem ândeip, zorân poñân pâi 66
kilometa oip. Aña dâp tuumen
yatik sumbem aña mem ândim
kamân zo dâpkwâip.

¹⁸ Poñ zo kât kâukâu neulenoot,
zorân tuuwe. Oi kamân zo goide
kâtñâ tuutuuj. Kât tobatñâ
belo yatâ oip. ¹⁹ Poñ tandâ
kât sângân zâizainâ kulem ñai
ñai tuutuuj. Tandâ kânok, zo
kât kâu tobat belo yatâ zorân
tuutuuj. Kât zorat kutñâ Yaspâ.
Tandâ zagât, zo kât gwâlâgwâlâ,
zorân tuutuuj. Kât zorat kutñâ
Sapaia. Kât tandâ karâmbuj, zo
kât kâuñâ tuutuuj. Kât zorat
kutñâ Agate. Kimembuj, zâk kât
kulemñâ mâpot tuutuujâ. Kât
zorat kutñâ Emerali. ²⁰ Kât tandâ
bâtnâmbuj, zo kuriñ sot kâuñâ
mâpot tuutuujâ. Kât zorat kutñâ
Sadoniki. Tandâ nâmburân kânok,
zo kât kuriñandâ tuuwe. Kât zorat
kutñâ Konelian. Kât nâmburân
zagât, zo gimbanjandâ tuutuuj.
Kât zorat kutñâ Krisolait. Oi
tandâ nâmburân karâmbuj, zo kât
kâmbumñâ tuutuujâ. Kât zorat
kutñâ Berili. Tandâ nâmburân
kimembut, zo kât gimbanjoot
mâpot tuutuuj. Kât zorat kutñâ
Topasi. Kât bâzagât, zo wâgân
sot gimbanjâ mâpot tuutuujâ.
Kât zorat kutñâ Krisoparase.
Tandâ kiin kânok, zo kât dengop
kuriñ yatâ zorân tuutuuj. Kât
zorat kutñâ Haiasinti. Tandâ
kiin zagât, zo kât kuriñ tobat

ņai zorāņ tuutuņā. Kāt zorat kutņā Ametisi. ²¹ Hāņgi mātāp kiin zagāt, zo kaiput ņilip patā ņai zorāņ tuutuņā. Hāņgi ņai ņaiņā zo yatik ka yatik tuum āiwe. Kamāņgāt mātāp, zo goide kāt ālipņā belo yatā zorāņ tuum āiwe.

²² Kamāņ zoren tirik namā ņai mātā egāwan. Kembu Anutu, imbaņā marinā, zākņā tirik namāziņ uap. Oi Rāma zāk ārandāņ. ²³ Oi kamāņ zoren Rāma zāk kārāp āsakņā uap. Oi Anutugāt neule āsakņā kamāņ zoren āsagemap. Zorāt kārāp āsakņā mo kâin sot mirâsiņ āsakņā, zorat mātā sâbi. ²⁴ Hân dâp a kâmutņā kâmutņā, zen Rāmagāt āsakņā zoren āndibi. Oi hân a kutā, zen kut ņai ņai neulenoot zo kamāņ zoren mem āibi. ²⁵ Kamāņ zoren mātā ņâtiksābapkāt kamāņ zorat poņ mātāp zo mātā dooņgubi. ²⁶ Hân dâp a kâmutņā kâmutņā, zen kut ņai hurat kwapme, hikpārākņoot, neule ākņalenoot, zo mem kamāņ zoren zâibi. ²⁷ Oi kut ņai ņai sumunņā zo mātā mem kamāņ zoren bagibi. A ambān bāliņā upme mo a ambān sarā sâme, zen kamāņ zo mātā bagibi. A ambān mārūm āndiāndi kâtikkāt sinji sâip, kutziņā Rāmagāt ekabān ziap, zo zeņak kamāņ zo bagibi.

22

Āndiāndi too sot āndiāndi nak zo, zekāt den.

¹ Oi sumbem aņā āndiāndi too tirāpnogi egāwan. Too zo salek, ālipņā. Zo Anutu sot Rāma zekāt neule tātātņā gobetņā gābā takām gemap. ² Takām gemņā kamāņ tātāņņā gemap. Oi too nāmbut nāmbut mātāp ziap. Too sātņā toren toren zoren āndiāndi nakņā kin ariap. Nak zorat bonņā top topņā kiin zagāt. Bonņā zorāņ kâin dâp muyagem hululusāmāp.

Oi hân dâp a zen nak iinņā zo mem ālipziņ upi.

³ Kamāņ zoren kut ņai ņai bāliņā mātā zimbap. Oi Anutu sot Rāma, zekāt a kutā tātātņā zoren muyagei arāpņā zen zoren kore okņāņgām āndibi. ⁴ Oi zākkāt si sāņgāņā ek āndibi. Oi mātēziņā zākkāt kutņā zo zimbap. ⁵ Kamāņ zoren mātā ņâtiksābap. Oi karāp āsakņā mo maagāt mātā sâbi. Kembu Anutuņā mātā yatā āsageziņgābap. Oi kamāņ mātāirāp zen a kutāgāt nep tuum āndim zāimambi.

Sumbem aņā Yohane den dukui pindiņsām mātāpāibam oip.

⁶ Sumbem aņā itā sām dātņogip, “Den zi bonņā, Kembu Anutuņā sâi Kaapumņā Propete a lāuziņā den pāi sâwe. Oi Kembuņā sumbem aņā sāņgonnogi kore a gākāņā zen kut ņai ņai kek āsagibap, zorāt diņā nāņgābigāt kut ņai ņai zi tirāpnogon. Kembu zākņā itā sap, ‘Nā kek gābat.’”

⁷ Nāi zāk ekap ziren den sumbuņā kulemgoi ziap, zo mulunāk mem āndei zākkāt nāņgā sātāreņoot upap.

⁸ Oi Yohane, nā kut ņai ņai zo ek nāņgāmņā sumbem aņā kut ņai ņai zo tirāpnogip, zākkāt kiņ topņā ge pindiņsām mātāpāibam orāwan. ⁹ Yatā ua ko kwākānim sâip, “Yatā mātā upan. Nā kore a bukugā. Propete a sot bukurāpkā zeņgāt buku. Oi den ekap ziren ziap, zo mulunāk mem āndibi, zeņgāt buku. Gā Anutuyāk mātāpāse.” ¹⁰ Yatā sāmņā itā dātņogip, “Ekap zirat den sumbuņā zo mātā dooņguban. Den zo bon upapkāt narāk wātāp uap. ¹¹ Zorat bāliņ mātā a zāk bāliņ upā sām op āndibap. Oi a sumunņā ņai sumun upā sām op āndibap. Oi a tārārak ņai tārārak āndibā sām

ândibap. Oi um hâlâlu ândimapņâ um hâlâluâyâk ândibâ sâmbâ ândibap.

¹² “Nâņgâ. Kembu nâ kek gâbat. Nep tuume, zorat dâp sâņgân mimbīgât mem gâbat. ¹³ Nâ kândom sot bet. Nâ topņâ sot kwakņâ. Top kwâkwatņâ sot tuum kwâkâkwâkâņâ.”

¹⁴ Hâmbâziņ sanjon kubikme, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen sâmbâ ziņgi kamân zoren bagim ândiândi nak bonņâ nimbi. ¹⁵ Kamân âkņan ândibi, zen ko a wâu ulin yatâ, kware suņâ a, a ambân laj ândiândiņ sot lopio hurat kwapme, kâmbam kume sot sarâ den mem âkņâlem ândime.

Yesuņâ diiniņgâmap.

¹⁶ “Yesu nâ sumbem anâ sâņgongua zâkņâ kâmut gakârâpnâ den zi sâmbâ muyagem ziņgip. Nâ Dawidīgât kiun sot kâmbâ. Sâņgelak patâ âsagei zâkkât haņsâbâ sâi tâkap sâme, zo nâ.

¹⁷ Kaapumņâ sot nâgât siņgi ândime, zen nâgât itâ sâme, ‘Gâ gâban.’ Oi nâi zâk den zo

nâņgâbapņâ yatik sâbap, ‘Gâ gâban.’ Nâi zâk toogât nâņgâm ziren gâbap. Nâi zâk zorat okņanņap oi ko ândiândīgât too sâņgân buņ pinda nimbap.”

Yohanenâ girem sâip.

¹⁸ Ekap ziren den kâņņan kulemguan, zo sâlâpkum nâņgâbi, zen girem dâzâņgobâ. A ziņ umziņanņgât op den nâi târokwapî, a zo Anutuņâ kut nâi nâi sâtņoot ekap ziren kulemguan, zoren târokwatziņgâbap. ¹⁹ Oi a ziņ den sumbuņâ zi sâmbâ gulipkubi, a zo, zengâren Anutuņâ ândiândi nakkât bonņâ sot tirik kamâņgât siņgi den zo yatik sâmbâ gulipkubap.

Den murukņâ.

²⁰ Den zi sâmbâ muyagiwe, zo tânguapņâ itâ sap, “Kembu, nâ kek gâbat.”

“Perâkņak. Kembu Yesu, gâ gâban.”

²¹ Kembu Yesugât um lumbe zengâren zâi zem zimbap. Perâkņak.

Zo yatik.